

Coordonatori:

Acad. Marius Sala

Andrei Avram
Membru corespondent al Academiei Române

Responsabil de volum:

Cristian Moroianu

Redactori:

Iulia Barbu, Victor Celac, Iuliana Chiricu, Ștefan Colceriu, Doina Doroftei, Ion Giurgea, Iulia Mărgărit, Doru Mihăescu, Carmen Mîrzea-Vasile, Mihaela-Mariana Morcov, Cristian Moroianu, Raluca Mihaela Nedea, Anabella Niculescu-Gorpin, Gabriela Stoica, Gabriela Șerban, Monica Vasileanu, Laura Vasiliu, Dana Mihaela Zamfir

Comisia de revizie:

Ion Giurgea, Iulia Mărgărit, Cristian Moroianu, Dana Mihaela Zamfir

În faza inițială, au colaborat: Eugenia Contraș, Vladimir Drimba, Mihai Mitu, Virgil Nestorescu, Liviu Onu, Aurora Peșan, Ion Robciuc, Emil Suciu, Oana Uță Bărbulescu (București); Ioana Anghel, Vasile Breban, Elena Comșulea, Doina Grecu, Bogdan Harhătă, Rodica Marian, Ion Mării, Mîrcea Minică, A. Mira, Petru Neiescu, Felicia Șerban, Valentina Șerban, Sabina Teiuș (Cluj-Napoca); Maria Sitaru, Ionel Stan, Rodica Suflețel, Gabriela Șerban (Timișoara).

ACADEMIA ROMÂNĂ
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”

DICȚIONARUL ETIMOLOGIC
AL LIMBII ROMÂNE
(DELR)

Volumul II
Litera C

Partea 1
CA – CIZMĂ

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
București, 2015

Copyright © Editura Academiei Române, 2015.
Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate editurii.

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
Calea 13 Septembrie, nr. 13, Sector 5
050711, București, România
Tel: 4021-318 81 46, 4021-318 81 06
Fax: 4021-318 24 44
E-mail: edacad@ear.ro
Adresa web: www.ear.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ "IORGU IORDAN – ALEXANDRU ROSETTI" (București)

Dicționarul etimologic al limbii române (DELR) / Institutul de
Lingvistică "Iorgu Iordan - Alexandru Rosetti" București ; red. responsabili :
acad. Marius Sala, Andrei Avram. - București : Editura Academiei
Române, 2011 -

vol.

ISBN 978-973-27-2089-9

Vol. 2. Partea 1. : Litera C : Ca - Cizmă. - 2015. - ISBN
978-973-27-2549-8

I. Sala, Marius (coord.)

II. Avram, Andrei (coord.)

81'374.2:811.135.1'373.6=135.1

81'374.4=135.1

Redactor: Adriana GRECU
Tehnoredactor: Cătălina RADU
Coperta: Mariana ȘERBĂNESCU

Bun de tipar: 27.08.2015. Format: 16 / 70 × 100.

Coli de tipar: 28,25. Tiraj : 300 ex.

C.Z. pentru biblioteci mari: 459 – 321.2 = 59

C.Z. pentru biblioteci mici: 459

DEL R II: COMPLETĂRI ȘI ACTUALIZĂRI

I. Observații generale

Volumul al doilea al *Dicționarului etimologic al limbii române* conține litera C și, dat fiind numărul foarte mare de cuvinte care încep cu aceasta, este conceput în două mari părți: partea I, de la *Ca* la *Cizmă*, care reprezintă conținutul prezentului volum, și partea a doua, de la *Clac* la *Cyborg*, care urmează să fie redactată. Prima parte a celui de-al doilea volum al DELR apare, de asemenea, la doi ani după literele A–B (2012) și este rezultatul activității științifice a aceluiași colectiv de cercetători din cadrul Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti” al Academiei Române, la care s-au adăugat alți 8 colegi de la alte departamente (lexicologie, romanistică, dialectologie). Numărul mai mare de redactori, comparativ cu primul volum, și ecourile interne și externe generate de apariția acestuia au determinat o evaluare critică obiectivă a principiilor de elaborare a dicționarului, lucrare concepută ca operă de sinteză a lexicografiei etimologice românești și care să aibă posibilitatea de a apărea într-un viitor previzibil, „pereche etimologică” a *Dicționarului-tezaur al limbii române* (DLR). Rezultatele acestei evaluări privesc următoarele aspecte: a) îmbogățirea informației etimologice prin includerea unei istorii a cuvântului, care trece dincolo de etimonul direct; b) introducerea unor comentarii care motivează alegerea etimologiei, explicarea modificărilor formale interne și, uneori, a celor semantice; c) realizarea unui sistem consecvent de corelații între cuvintele înrudite originar, dar care nu fac parte din aceeași familie lexico-etimologică; d) regândirea și reevaluarea unor aspecte privitoare la relația dintre cuvinte și variante; e) indicarea categoriilor lexicogramaticale pentru toate cuvintele prezente în dicționar, indiferent de intrări sau de componente ale unei familii; f) reevaluarea informațiilor privitoare la sensul cuvintelor, în mod particular al celor analizabile, inclusiv prin introducerea unor mărci diastratice care să indice diverse constante semantice: (abstr.), (agent), (augm.), (dim.) etc.; g) introducerea unor grafii fonetice acolo unde s-a considerat necesar, în acord cu sistemele și convențiile internaționale; h) actualizarea bibliografiei folosite în primul volum; i) îmbogățirea listei de abrevieri, firească în condițiile diversificării materialului lingvistic tratat.

II. Completări, schimbări și actualizări față de DELR I

1. Lista de abrevieri a fost considerabil îmbogățită prin adăugarea unor sigle referitoare la dialecte, limbi sau etape de evoluție a unor limbi (abr. = abruzzez, arag. = aragonez(ă), bol. = bolognez etc.), care aduc informații de ordin diastratic (admin. = administrativ, administrație; cinem. = cinematografie; etnol. = etnologie etc.), indicații de răspândire regională (Bas. = Basarabia, Bih. = Bihor, Huned. = Hunedoara, Năs. = Năsăud etc.), informații de ordin semantic (abstr. = abstract, agent = nume de agent, p. anal. = prin analogie, p. ext. = prin extensiune etc.) sau de natură morfologică (adv. rel. = adverb

relativ, interog.-rel. = interogativ-relativ, pron. rel. = pronume relativ etc.), informații privitoare la surse, etimologie etc. (c.p. = comunicare personală, etim. pop. = etimologie populară, împr. = împrumut, lit. = literal, var. etim. = variantă etimologică) etc. Am optat pentru generalizarea siglei scr. (= sârbo-croată) și renunțarea la siglele cr. (= croată) și sb. (= sârbă), pe de o parte, în virtutea tradiției, și, pe de altă parte, pentru evitarea unor neconcordanțe în stabilirea etimologiilor. În privința limbii latine, am diferențiat: a) între cuvintele moștenite și cele împrumutate din latină începând cu epoca modernă (lat., respectiv lat. neol.) și b) între lat. vulg. (= latină vulgară), lat. med. (= latină medievală) și lat. savantă, ultima folosită mai ales pentru împrumuturile lexicale indirecte aparținând unor domenii științifice (biologie, zoologie, medicină, fizică, chimie, antropologie etc.). Am introdus, în sfârșit, abrevierea lat. dun. (= latină dunăreană) în contextul unor discuții comparative mai ample asupra etimoanelor moștenite. În privința limbii grecești, am introdus, alături de m.gr. (= medio-greacă) și ngr. (= neogreacă), diferențiate după criteriile cronologice și socioculturale, abrevierea gr. neol. (= neologism din greaca veche) care, în ciuda aparentului paradox al glosării, indică de regulă împrumuturile „savante”, directe sau indirecte, din greaca „clasică”, reevaluate și revalorificate, începând cu epoca modernă, cu precădere în științe.

2. Lista surselor bibliografice a fost, de asemenea, actualizată și sensibil îmbunătățită față de cea din primul volum, rafinarea discuțiilor de ordin etimologic cerând cu necesitate lărgirea sferelor de investigare. Astfel, dintre numeroasele titluri adăugate bibliografiei de bază inițiale, citez câteva exemple de lucrări publicate în anii din urmă: Vladimir Orël, *Albanian Etymological Dictionary*, Leiden, Brill, 1998, Dumitru Loșonți, *Toponime românești care descriu forme de relief*, Cluj, Editura Clusium, 2000, Mariana Bara, *Le lexique latin hérité en aroumain dans une perspective romane*, München, Lincom, 2004, Maria Stanciu-Istrate, *Calcul lingvistic în limba română*, București, Editura Academiei Române, 2006, Maria Marin (coord.), Ion Ionică, Anca Marinescu, Iulia Mărgărit, Teofil Teaha, *Dicționarul graiurilor dacoromâne sudice*, București, Editura Academiei Române, 2009–2011, Iulia Mărgărit, *Vocabularul graiurilor muntenesti actuale*, București, Editura Academiei Române, 2009, Iulia Mărgărit, *Noi comentarii etimologice și semantice*, București, Editura Academiei Române („Etymologica” 28), 2010, Rodica Zafiu, *101 cuvinte argotice*, Seria „Viața cuvintelor”, București, Editura Humanitas, 2010, Petru Neiescu, *Dicționarul dialectului istroromân*, vol. I, A–C, București, Editura Academiei Române, 2011 etc. Colegii de la Departamentul de lexicografie ne-au pus la dispoziție o bogată bază de texte în format electronic, ceea ce a simplificat și a făcut mai eficientă stabilirea primelor atestări. De altfel, caracterul de durată al redactării unui dicționar etimologic complet al limbii române face inevitabilă actualizarea bibliografiei inițiale, fiecare volum nou apărut beneficiind, în măsura posibilului, de ultimele contribuții în domeniu.

3. Volumul al doilea include, în anumite cazuri, și precizări de natură fonetică, necesare pentru indicarea pronunțării cuvintelor străine neasimilate, în cazul celor dialectale (nord- și sud-dunărene) sau al celor cu pronunțare nesigură. Astfel, pentru cuvintele neasimilate în limba română, care păstrează grafia din limba de origine, s-a dat transcrierea în alfabetul fonetic internațional (AFI; engl. IPA); în acest caz se află un număr de cuvinte-titlu preluate ca atare din diverse limbi: engleză: *cakewalk* ['keɪkwɔ:k], *cash* [kæʃ], *catch* [kætʃ], *charleston* ['tʃɑ:(r)l(ə)stən], *charter* ['tʃɑ:(r)tə(r)], *cheeseburger* ['tʃi:zbɜːgə(r)], *cherry* ['tʃeri], *chewing-gum* ['tʃuɪŋɡʌm], *chorus* ['kɔʊrəs]; franceză: *camembert* [kamãˈbɛ:r], *chamois* [ʃaˈmwɑ], *chardonnay* [ʃardɔˈne], *chartreuse* [ʃarˈtrɔ:z], *chassé* [ʃaˈse], *chateaubriand* [ʃatobriˈjã],

ciné-vérité [sineveri'te] și, mult mai rar, spaniolă: *caudillo* [kau'di'lo], *cha-cha-cha* [tʃaʃa'tʃa], *chulo* [tʃulo]; portugheză: *campos* [kɛpuʃ], *cancioneiro* [kɛsiu'neiru] și italiană: *cinquecento* [tʃinkwe'tʃento] etc. Cuvintele asimilate fonetic și morfologic, dar în a căror scriere se păstrează un grup grafic din limba de origine, sunt transcrise între paranteze drepte cu pronunțarea românească redată prin mijloacele grafice proprii limbii române: *chalonă* [pronunțat *halonă*], *chilian* [pronunțat *cilian*] etc. Cuvintele din dialectele românești sud-dunărene (cu sau fără corespondent în limba română literară), ca și cuvintele regionale din dialectul dacoromân care conțin sunete inexistente în limba română literară, sunt redată în sistemul de transcriere fonetică folosit în dialectologia românească (sistemul *Atlasului lingvistic român*): *căroare* [mr. că'ro̯ri], *ceafă* [ir. că'fe], *chiar* [ir. ci'ăr], *cherc* [pronunțat în unele regiuni *terc*], *cirige* [c̄iri'gɛ] etc. Pentru cuvintele neobișnuite (livrești, rare, vechi sau regionale), a căror grafie include grupuri de două grafeme vocalice, s-au făcut precizări destinate clarificării structurii silabice, fie prin transcriere fonetică – ex. *chiotoare* [kotoare] –, fie prin marcarea silabației cu ajutorul cratimelor – ex. *cinghiasă* [pronunțat – *gi-ja-să*], *ciațiu* [pronunțat *ci-a-*] etc. În ceea ce privește cuvintele regionale neobișnuite și extrem de slab atestate, a căror pronunțare este nesigură, s-a încercat reconstituirea pronunțării celei mai probabile: *ciuliu* [c̄ul̄i ?]. În sfârșit, cuvintele străine care apar în formularea explicațiilor etimologice, al căror fonetism explică evoluția pe care au avut-o în română, au fost transcrise în alfabetul fonetic internațional: tc. *kılavuz* [kilawuz], gr. *kyrie* [kirje] etc.

Cantitatea vocalică a fost notată exclusiv în cuvintele latinești moștenite (în română sau în alte limbi romanice, v. mai jos). Cuvintele latinești care sunt împrumuturi mai târzii în alte limbi romanice, ca și acelea care aparțin latinei medievale sau celei savante, provin dintr-o epocă în care cantitatea vocalică devenise fie nerelevantă fonologic, fie necunoscută. Din acest motiv, nu am considerat necesară notarea cantității vocalice la cuvintele respective. Cantitatea este notată numai pe vocalele lungi, prin semnul diacritic folosit în mod curent în astfel de cazuri (linie orizontală deasupra literei vocalice); vocalele scurte nu sunt marcate cu semn special (se deduce că vocalele nemarcate prin semn de lungime sunt scurte).

Seriile de cuvinte în care s-a notat cantitatea (lungimea) sunt:

– cuvinte românești moștenite din latină (inclusiv cele neatestete): *căprară*¹ < lat. *caprārius*; *căprăreață* < lat. pop. **caprāricia*, cf. v.it. *caprareccia*, sp. *cabreriza*; *chema* < lat. *clāmāre*; *ceapă* < lat. *cēpa*, *caepa*; *ceară* < lat. *cēra*; *căprină*¹ < lat. *caprīna*; *căpriu* < lat. **caprīneus* (= *caprīnus*) „de capră”; *când* < lat. *quandō*; *carne* < lat. *carō*, *carnem*; *cărnos* < lat. *carnōsus*; *căldură* < lat. *caldūra* < **calūra* (< *calēre* „a fi cald”); *căprui*, var. *crăpui* ← *căpriu* (cu schimb. de suffix) sau < lat. **caprūneus* (= *caprūnus*) „de capră” etc.;

– împrumuturi din cuvinte romanice care sunt moștenite din latină în limbile respective: *caldeiră* < fr., ptg. *caldeira* (< lat. *caldāria*); *campanelă* < it. *campanella* (< *campana* „clopot” < lat. *campāna* „clopot”, la origine n.pl. „vase de aramă” < adj. *Campānus* „din Campania”); *calin* < fr. *cālin* (< *caliner* „a mângâia, a alinta”, probabil < normand *caliner* (despre animale) „a se adăposti la umbră, de căldură” < *caline* „căldură mare” < lat. **calīna* < *calēre* „a fi cald”); *camizol* < fr. *camisole* (< occ. *camisola* < *camisa* < lat. *camīsia* „cămașă”) etc.;

– împrumuturi din limbi neromanice, unde cuvintele respective sunt la rândul lor împrumutate din cuvinte romanice moștenite din latină: *cașcaval*, var. (inv.) *cașcaveal* < tc. *kaşkaval* (< it. *caciocavallo* < *cacio* „brânză” < lat. *cāseus* + *cavallo* „cal” < lat. *caballus*); *carfiol* (regionalism din Transilvania) „conopidă” (var. *cartașfiol*, *cartașion*, *carteșfiol*,

cartițiol, cartoțiol < germ. dial. *Karfiol, Kartițiol* (< it. *cavolfiore* < *cavolo* „varză” < lat. târzie *caulus* < *caulis* „cotor; varză” + *fiore* „floare” < lat. *flōs, flōrem*); *cartof* < germ. *Kartoffel* (< *Tartuffel* < it. *tartufo, tartufo* „trufă” < lat. *terrae *tūfer*, formă italică corespunzătoare lat. *tūber*) etc.;

– împrumuturi din limbi neromanice care provin, direct sau prin filieră, din cuvinte germanice împrumutate din latină la o dată foarte veche: *captar* (regionalism din Moldova și Dobrogea) „acoperișul stupului”, var. *căptar* < magh. *kaptár* „stup” (< v.germ. de sus *chaftære, chafteri* < lat. **captōria* REW 1664 < *captor* „care prinde” < *capere* „a prinde”) etc.

4. În ceea ce privește componenta etimologică propriu-zisă, în esență partea cea mai importantă și mai consistentă a unui dicționar etimologic, comisia de revizie a renunțat, în urma consultărilor între colegi și cu acordul coordonatorilor, la principiul indicării exclusive a sursei directe și a optat, în concordanță cu sugestiile venite din partea recenzenților și, în general, a publicului interesat de etimologie, pentru refacerea, în sens invers, a parcursului etimologic pe care îl are un cuvânt (mai ales, împrumutat), dinspre etimonul lexical imediat/direct spre cel îndepărtat sau primar. Astfel, se indică, pe de o parte, etimoanele din limbile intermediare, cu necesare informații privitoare la structura și evoluția formală a acestora și se aduc, pe de altă parte, completări referitoare la motivația și evoluția lor semantică. Includerea în inventar a unui mare număr de termeni tehnici moderni preluați din DEX și din DLR (unde sursa directă este adesea incertă, dar la care etimoanele îndepărtate latino-grecești sunt clare și oferă cuvântului o formă internă analizabilă de către vorbitori) a făcut imperios necesară această inovație. Următoarele exemple, extrase mai mult sau mai puțin aleatoriu din cuprinsul dicționarului, probează această schimbare de optică, încadrându-l în seria dicționarelor istorice și etimologice reprezentative de tipul *Bălgarski etimologičen rečnik* (1971 ș.u.), *Russisches etymologisches Wörterbuch*, de Max Vasmer (1953–1958), *Dictionnaire historique de la langue française*, coordonat de Alain Rey (ediția întâi, 1992), *A comprehensive etymological Dictionary of the English Language* al lui Ernest Klein (1966–1967), *L’Etimologico* lui Alberto Nocentini (2010) etc.: **cabotin** s.m., adj. „actor mediocru; (înv.) comediant ambulant”. Fr. *cabotin* (probabil < n. pr. *Cabotin*, actor din vremea lui Ludovic al XIII-lea); **cacatoes** s.m. „papagal moțat din sudul Asiei și din Oceania”. Fr. *cacatoès* (< ol. *kakatoe, kaketoe*, ptg. *cacatua* < malaiez *kakatūwa*); **cadmiu** s.n. „metal moale, alb-argintiu”. Fr. *cadmium* (< germ. *Kadmium* < lat. *cadmia* „cadmie, oxid de zinc impur” < gr. *καδμεία*, propriu-zis „piatră de Kadmos” < *καδμείος* adj. < n.pr. *Kάδμος*, numele întemeietorului Tebei); **caiet** s.n. „fasciculă de foi de hârtie legate împreună, pentru scris sau desenat”. Fr. *cahier*, cu finala refăcută după *bilet, carnet, cornet* etc. (la origine „patru foi legate împreună” < lat. *quadernum, quaternum*, cu finala refăcută după derivatele în *-ier* < *quaternī* „câte patru” < *quater* „de patru ori”, cf. *quattuor* „patru”); **cakewalk** s.n. „dans modern, de origine americană”. Engl. *cake-walk* (< *cake* „prăjitură” + *walk* „mers”, numit astfel după întrecerile ce aveau drept premiu o prăjitură); **calamar**¹ s.m., (înv.) s.n. „specie comestibilă de moluscă”. Ngr. *καλαμάρι (καλαμάριον)* inițial „vas în care se păstra cerneala” (< lat. târzie *calamarium* „penar, cutie pentru păstrarea penelor de scris; călimară” < *calamus* „trestie, folosită și la scris”; asocierea dintre numele moluștei și călimară se explică prin faptul că secreția pe care o împrășcă atunci când se apără este asemănătoare cu cerneala); **cală**¹ s.f. „încăpere din partea de jos a unei nave (pentru încărcătură)”. Fr. *cale* (< *caler* „a coborî, a scufunda”, inițial „a coborî pânzele unei corăbii” < v.occ. *calar* < gr. *χαλαῖν* „a relaxa, a destinde, a strânge pânzele”); **camforcă** s.f. (Mold.) „suport metalic mobil pentru încălzirea vaselor”. Rus. *kamforka* (< ol. *komfoor* <

ol. medie *caufoor* < picard *cauffoir* (= fr. *chauffoir*) < *cauffer* „a încălzi” (= fr. *chauffer*) < lat. *calefacere* < *calēre* „a fi cald” + *facere* „a face”); **camufla** vb. „a (se) ascunde într-un scop defensiv”. Fr. *camoufler* (probabil < it. *camuffare* „a se travesti, a se masca, a păcăli”, cu -l- după *camouflet*, sau < *camouflet* „farsă care consta în a sufla fum în nasul cuiva care doarme; obiect care scoate fum” < fr. med. *chault moufflet* < *chault* „cald” + *moufflet* „palmă”); **catabolism** s.n. „proces biologic de transformare a unor substanțe complexe, specifice organismului, în alte substanțe mai simple și nespecifice, pe care organismul le elimină”. Fr. *catabolisme* (< *métabolisme* „metabolism” (< gr. *μεταβολή* „schimbare, transformare” < *μεταβάλλειν* „a (se) transforma” < *μετα-* + *βάλλειν* „a arunca”), prin substituirea pref. *méta-* cu *cata-* „în jos” < gr. *κατα-*, cf. antonimul *anabolism*); **catalecte** s.n.pl. „antologie”. Fr. *catalectes* (împr. din lat. med. *catalecton*, scriere greșită pentru *catalepton*, sub infl. lui *analecta*; *Catalepton*, titlul unei culegeri de poezii atribuite lui Vergiliu < gr. *κατὰ λεπτὸν* „cu de-amănuntul”); **caterincă** s.f. (Mold.) „flașnetă”. Ucr. *katerynka* (< pol. *katerynka*, de la numele cântecului german *Die schöne Katharine* „frumoasa Katharine”); **caterpilar** s.n. „tractor cu șenile”. Engl. *caterpillar* (*tractor*), fr. *caterpillar* (engl. *caterpillar* „omidă” < engl. med. *catyrpel* < v.fr. dial. *catepelose* < *cate* „piscică” < lat. *catta* + *pelose* „păroasă” < lat. *pilōsus* < *pilum* „păr”) etc. În ceea ce privește modificările de sens ale cuvintelor moștenite și explicațiile sigure sau posibile ale acestora, este de citat, printre altele, exemplul lui **cheie** s.f. „unealtă de fier sau de lemn care se introduce în gaura unei încuietori pentru a se închide sau deschide o broască, un lacăt etc.; vale între doi pereți de stâncă; nume atribuit prin analogie unor obiecte diverse (parte a plugului; broderie; ghizdurile fântâni); (arhit.) piatra din centrul unei bolti; semn în notația muzicală”. Lat. *clāuis*, panrom. REW 1981. Forma veche *cleie*, atestată la Anon. Car. (c.1650). Sensul „cheie de boltă”, după fr. *clef de vouête*. Sensul muzical, după it. *chiave*, fr. *clef*. Pentru sensurile „cheie a plugului, a morii, a teascului”, posibil lat. *clāuus* „cui”, care la pl. (*chei*) a devenit omonim cu *cheie* S. Pușcariu, DR 4, 1924–1926, 709, DA.

5. În egală măsură, se acordă o atenție particulară conexiunilor între cuvintele-intrare care provin, la origine, din aceeași rădăcină, dar care nu au putut fi incluse, cu argumente formale și semantice, în aceeași familie lexico-etimologică. Dintre numeroasele exemple care pot fi amintite aici, vezi **cablu** s.n. [...]. Cf. încăpea, capta, captiv, capabil, capacitate; **cameră** s.f. [...]. Cf. cămară, chimir, comoară, cabaret, camarad, camarădiner, camarilă, camarot, camerling, camerton; **canion** s.n. [...]. Cf. cană², canal¹, canea, canela, canetă, caniculat, canistră, canonadă, cantă¹, canulă, canură, cănată; **cap**¹ s.n., pl. *capete* [...]. Cf. căpăta, căpătai, căpățână, căpețea¹, căpăluș, cățel², cadet, cadou, capital^{1,2}, capitat, capitație, capitel, capitol, capitona, capitos, capitul^{1,2}, capitula, capon, caporal, caudillo, căpitan; **capră** s.f. [...]. Cf. cabra, cabrioletă, cafer, caprifoi, caprimulg, caprin; **capta** vb. [...]. Cf. cablu, capabil, capacitate, captar, captiv, capțios, încăpea, accepta, excepta, intercepta, recepta, susceptibil; **chelner** s.m. [...]. Cf. celar, chelar¹, chernărie, chiler, cella, etc. În cazul compuselor savante, se face trimitere, prin cf., la toate componentele morfematice (lexicale și afixoidale), dacă acestea apar sau vor apărea în cuprinsul dicționarului, vezi **catometru** s.n. „aparat folosit pentru controlul mărimilor caracteristice ale tuburilor electronice”. Germ. *Kathometer*, engl. *cathometer* (< *cathode* „catod” + *-meter* „-metru, aparat de măsură”) ° // Fr. *catomètre* DEX. Cf. catod, -metru. Am menționat din primul volum separarea în articole diferite a împrumuturilor sau creațiilor neologice care au în comun un morfem lexical inexistent și independent, în ciuda apartenenței multora dintre ele la același domeniu terminologic, pe care, însă, le-am corelat prin cf. (separarea lor se datorează inclusiv faptului că unele compuse, spre exemplu, conțin și alte morfeme

lexicale, fiind dificil de decis în care familie să fie introduse). Este cazul seriei bogate de cuvinte create, în limbile de origine, de la radicalul *carb(o)-*, care sunt tratate separat și care se regăsesc, prin cf., la **carbon** s.n.: **carbamic** adj., în sintagma *acid* ~ „acid instabil, cunoscut sub formă de săruri sau de esteri” (fr. *carbamique*), **carbenă** s.f. „compus organic care se găsește în asfalturi” (fr. *carbène*), **carbîd** s.n. „carbură de calciu, întrebuințată la fabricarea acetilenei” (fr. *carbide*, germ. *Karbid*), **carbinol** s.m. „denumire veche a alcoolului metilic” (fr. *carbinol*, germ. *Karbinol*), **carböl** s.n. „acid fenic” (germ. *Karbol[wasser]* sau < germ. *Karbol[säure]*), **carbolineum** s.n. „lichid obținut prin distilarea cărbunelui de pământ ...” (fr. *carbolineum*, germ. *Carbolineum*, *Karbolineum*); **carbölöy** s.n. „aliaj cu duritate mare, obținut din carbură de wolfram în liant de cobalt” (engl. *carbölöy*); **carborundum** s.n. „carbură de siliciu, folosită ca material abraziv” (fr. *carborundum* < engl. *carborundum* < *carbo-* < *carbon* „carbon” + *corundum* „corindon”); **carbonar** s.m. „membru al unei organizații revoluționare secrete (...); nume dat la începutul secolului al XIX-lea tinerilor români cu idei progresiste” (it. *carbonaro*); **carboxil** s.n. „grupare funcțională monovalentă ...” (fr. *carboxyle* < *carbo-* < *carböne* „carbon” + *-oxy-* < *oxygène* „oxigen”), la care se adaugă propria lui familie (carboxilază s.f., decarboxila vb., decarboxilare s.f., decarboxilază s.f., decarboxilizant adj.); **carbuncul** s.n. „(înv.) piatră prețioasă de culoare roșie (ca un cărbune aprins); (reg.) bubă roșie, furuncul; (la plante) arsură, uscarea din cauza frigului sau a căldurii excesive” (lat. neol. *carbunculus*); **carbură** s.f. „compus al carbonului cu un metal sau metaloid” (fr. *carbure*), cu o numeroasă familie (carbura vb., carburant s.m., carburator s.n., carburăție s.f., decarbura vb., decarburație s.f., protocarburat adj., protocarbura s.f., recarbura vb., supercarburant s.m.). Trimiterea la **carbon** prin cf. este confirmată de explicații de ordin etimologic la fiecare dintre împrumuturile citate anterior. La rândul lui, **carbon** s.n. sg. tantum (fr. *carböne*, it. *carböne*, lat. neol. *carbo*, *-onem* „cărbune”) are o familie lexico-etimologică foarte bogată (bicarbonat s.m., s.n., carboîd s.n., carbometru s.n., carbonado s.n., carbonat adj., s.m., carbonata vb., carbonată s.f., carbonic adj., carbonier adj., carbonifer¹ adj., s.n., carbonifer² s.n., carbonificare s.f., carbonil s.m., carbonilic adj., carboniza vb., carbonizație s.f., decarbonatare s.f., decarboniza vb., decarbonizație s.f., protocarbonat¹ adj., protocarbonat² s.m., semicarbonizare s.f., tetracarbonil s.n.) și reprezintă un punct de referință și de sinteză pentru toate cuvintele raportabile la aceeași rădăcină: cf. carbamic, carbenă, carbîd, carbinol, carböl, carbolineum, carbölöy, carbonar, carborundum, carboxil, carbuncul, carbură.

6. S-au introdus, mai ales la cuvintele cu etimologie controversată, comentarii care să argumenteze soluția aleasă de către comisie și să justifice neacceptarea celorlalte soluții propuse. Reproducem câteva asemenea situații, în care sunt vizibile evaluarea critică a diverselor etimoane și efortul comisiei de revizie pentru confirmarea justetei etimologiei aflate în primă poziție: **cam** adv. [...], var. *can*¹, *cani*. Lat. *quam* (la origine, identic cu *ca*^{1,2}; forma cea mai veche este *can*, cu *-m* trecut la *-n* în monosilabe, cf. fr. *rien* < *rem*, it. *spene* < *spem*, sp. *quien*, probabil și rom. *cine* < *quem* etc.; ulterior, *-n* > *-m* în fonetică sintactică) CEDE I 37, DA, CDER 1346, Pușcariu LR II 165, 182 // Rom. *camai* (< lat. *quam magis*) PEW 264, CDDE 203, CADE, SDLR, DEX; ← *can(i)* < lat. *quam* + *-ne*, cf. *cine* TDRG; **cătun** [ar., mr.] s.n. (...), var. *cotun*, *cutun*. Et. nes., probabil el. de substrat (Miklosich, SER, 10, Pușcariu, LR I, 258, Brâncuș, VA, 58–59, Russu, ER, 290–292), cf. avest. *kata-* „cămară, cameră”, pers. mod. *kad* „casă”, v.sl. *koćići* „coteț, îngrăditură pentru animale”, *koťü* „baracă, grajd” (v. O. Densusianu, GS 7, 90–94 pentru corespondentele iranice); cuvânt general balcanic (m.gr. *κατόννα* „tabără militară (de corturi), bagaj, locuință, cort”, v.sl. *katunŭ* „tabără, loc unde se mulg oile”, scr. *katun* „sat de păstori albanezi și

români; sat, ținut; stână (la munte)", bg. *katun* „colibă de ciobani, cort de țigani”, *katunar*, *katunin* „păstor sau țigan nomad”, alb. *katund* „cătun, sat mic”, (reg.) *kotun*, țig. *katuna* „cort”), posibil intrat în limbile balcanice din avară (K. Treimer, *Slavia* 3, 450) sau protobulgară (Vasmer, *Studien zur Albanesischen Wortforschungen* I, 28–30), cf. cuvintele asemănătoare din alte limbi altaice: kirghiz *kotan* „țarc de oi”, calmuc *chotton*, *chottun* „comunitate de 10-12 corturi sau colibe de nomazi”, burjät *chotton* „sat format din 10-12 familii care își pasc împreună turmele”, mongol *khoton*, *khotun* „tabără din corturile a 6-10 familii înrudite prin sânge” (termeni citați de Philippide, OR II, 704, care însă consideră cuvântul probabil alb., și SDLR, care propune ca intermediar v.sl. *katunŭ*) // M.gr. *κατόυνα* „tabără militară (de corturi), locuință, cort” (< lat. med. *canto*, *cantonem*, it. *cantone* „colț, margine” Kriaras, LMED, LBG) Jireček, *Geschichte der Serben* I, 156, CDER 1563 (posibil) (dificil din cauza diferenței de sens dintre cuvântul grecesc și cel lat.-it.); probabil de origine iliră, cf. alb., scr. *katun* CADE (cuvântul alb. *katund* pare însă el însuși un împrumut, dată fiind prezența lui *a* aton neînchis la *ë* Demiraj, *Alb. Et.*, 214–215), alb. *katund* (< iliră: *kë-* + participiul lui **ten-* „a întinde”, cf. alb. *ndenj* „a întinde”) N. Jokl, IF 33, 420–435, DA („pare a fi”); lat. **cauitōnem* (> venețian *cauidone* „dig, dună”) G.D. Serra, DR 3, 1922–1923, 1092; ← **cantu* < lat. *canthus* „obadă; (lat. med.) colț, margine” LM; tc. otomană, de unde a pătruns în gr. și alb. Rohlfs, EWUG, V. Georgiev, RRL 10, 1965, 77; *cine* [ar. *fine*, ir. *fire*, *cire*] pron. interog., pron. relativ, pron. nehot., var. *cinre*, (înv., probabil pur grafic) *cene*. Lat. **quene* (< **quen* < *quem*, acuzativul lui *qui*; pentru *-m* > *-n*, cf. fr. *rien* < *rem*, it. *spene* < *spem*; pentru adăugarea unei vocale finale la monosilabele în consoană, cf. it. *spene* < **spen* < *spem*, rom. *miere* < **mele* < *mel*, *fiere* < **fele* < *fel*) Meyer-Lübke, RomGr I §551, CDDE 345, DA, CADE, DEX, cf. sd., rtr., fr.-prov., cat. dial., sp., ptg. REW 6953, sau, mai puțin probabil, lat. *quem* sau *quis* + *-ne* interogativ Byhan, Jb. 3, 7, 11, Philippide, ILR 78, SDLR, CDER 1930 // Lat. *quem* + *-ne*, element nelatin care apare și în it. de sud și alb. (cf. *u / unë* „eu”, *ti / tinë* „tu”) PEW 366 etc.

7. La fel de mare atenție a fost acordată împrumuturilor vechi și care circulă în toată zona carpato-balcanică, chiar și atunci când nu s-a putut deduce un etimon direct. A se vedea, în acest sens, **cegă**¹ s.f. „pește de apă dulce cu botul lung și ascuțit, având o serie de discuri osoase pe spate și pe laturi, Acipenser ruthenus” 1526 (antrop. *Cega*), var. *cigă*², *ciugă*, (Mold., Ban.) *căciugă*, *ceciugă*, *checigă*, *ciciugă*. Cuvânt existent în toate limbile învecinate (scr. *čiga*, *kečiga*, *kečika*, magh. *köcsög(e)*, *kecsege*, bg. *čiga*, ucr. *čečuha*, *čyga*, pol. *czeczuga*), cu etimon incert (DA, CDER 1639), posibil magh. (Skok, ERHSJ, II, 72, ESUM); forma veche era probabil trisilabică, formele bisilabice apărând prin trunchiere sau disimulare totală în radicalul cu două africcate prepalatale; un etimon slav (considerat posibil de EWU) e infirmat de formele trisilabice în *ke-*, deoarece secvența velară + *e*, *i* nu apare – cu excepția împrumuturilor din greacă sau latină – în cuvintele vechi slave, unde velarele urmate de vocale palatale se palatalizează^o. Var. *cigă*², probabil < scr. *čiga*, bg. *čiga*, ucr. *čyga*. Var. *checigă*, probabil < scr. *kečiga*. Variantele cu *-u-*, posibil infl. de *ciucă*³ „știucă”. Au fost rafinate, în egală măsură, etimologiile împrumuturilor din vechea slavă și discutate relațiile cu slavona, pentru care vezi **ceasornic** s.n. „aparăt (mecanic) care indică timpul; plantă agățătoare (*Passiflora caerulea*)” c.1650 (var. *cesornic* < **ceasovnic* < slavon. (bg., scr.) *časovnikŭ* TDRG, CADE, SDLR, posibil infl. de *oară*^o // bg. (sau v.rus.) *časovnik*, apropiat de *ornic* DA (influență contrazisă de faptul că *ornic* este atestat mai târziu); bg., scr. *časovnik* infl. de *ornic* DEX; rus. *časovnik* infl. de *ornic* CDER 1626; și rus. *časovnik* SDLR (s.v. **ceas**), **cînste** s.f. „stimă, vază, onoruri, omagiere, (p. ext.) dar, ospăț în onoarea cuiva, (pop.) băutură alcoolică, rachiu; integritate morală; (înv.) rang, demnitate, slujbă; ofrandă, jertfă” c.1474 (var. înv.

ciste), var. (inv.) *censte, cinstă*. V.sl. *čisti* „stimă, onoare” (DEX), cu *-n-* apărut accidental (Mihăilă, ÎVS, 159–161), sau prin contaminare cu v.sl. *česti* „parte” TDRG, DA, CADE, SDLR, CDER 1937 (variantele fără *-n-* din limba veche ar putea reflecta direct etimonul *čisti* – ceea ce însă intră în contradicție cu faptul că reflexul regulat al v.sl. *ī* este în română *e*, iar marea majoritate a variantelor fără *-n-* au *-i-* în radical – *cisti, ciste*; formele rare *cesti* (vb.) ar putea fi infl. de slavon. *čistiti*; *-i-* ar putea fi explicat prin confuzia cu v.sl. *čistū* „pur”) etc.

8. Comisia de revizie și-a asumat, în multe cazuri, propria soluție etimologică, la care a ajuns, de cele mai multe ori, prin consens. Tot prin consens, „paternitatea” și, implicit, responsabilitatea etimologiilor notate cu cerculeț (°) revin întregii echipe redacționale, chiar dacă, în multe dintre cazuri, se cunoaște autorul uneia sau alteia dintre propuneri (de altfel, există libertatea ca cel care susține o anumită soluție să o poată valorifica în contribuții personale). Intervenția comisiei de revizie apare atunci când a) propune un etimon unic, în condițiile în care cuvântul respectiv nu are deja o etimologie; b) propune un etimon propriu și respinge diverse alte soluții oferite de sursele lexicografice și, în general, bibliografice; c) adaugă un etimon altuia sau altor etimoane propuse în bibliografie, generând sau completând o etimologie multiplă (internă sau externă) și d) relativizează o soluție sau alta dintre cele propuse, oral sau prin intermediul surselor bibliografice. Indiferent de tipul de intervenție, dicționarul propune, dinspre colectivul de redactori spre cel de revizie și sinteză, soluții etimologice care privesc practic toate categoriile de cuvinte (intrări sau componente ale familiilor lexico-etimologice, vechi sau neologice, moștenite, împrumuturi, creații interne sau calcuri etc.): a) **elemente de substrat:** *caciur* adj., s.m., s.f. „(despre animale) pestriț; (fig.) absurd, ridicol” 1593 (top. *Malul Caciur*), var. *cacer, cacir, caciur, cașer, căciur, căciur*. Et. nes., probabil el. de substrat, cf. alb. *kaçurrel* „cârlionțat”, ngr. *κατσαρός* „cârlionțat”, bg. *kačur* „pestriț” ° // Cf. ucr. dial. *kačur* „o pasăre” SDLR; magh. *kacer* „cochet, prost” CDED II, 487; et. nec., probabil înrudit cu *căciulă* CDER 1956; b) **cuvinte moștenite din latină:** *caună* s.f. (Ban.) „mină, gura minei” 1895. Et. nes., posibil ← **căune*, **căună* (= *găun* „parte găunoasă a unui obiect”, *găună* „gaură mică în pământ”) < lat. **cauōnem*, cf. *gaună* „groapă mai strâmtă între dealuri, gaură” (Blidărești, Cluj, apud Loșonți, SSE, 29) ° sau lat. **cauina* „scobitură” < *cauus*, cf. occ. *cauno, gauno* „scorbură” PEW 324, DA // „posibil var. de la *găunos*” CDER 1570; scr. *kavna* (< germ. *Kaue*) CADE (absent din dicționarele sârbești consultate); lat. târziu *cauna* Loșonți, SSE, 29 (de fapt termen atestat abia în 1308 în sudul Franței: *in quandam foveam sive Caunam*, apud Du Cange, și reprezentând fără îndoială o „glosă” occitană pentru un cuvânt latinesc); c) **împrumuturi lexicale mai vechi sau mai noi (populare sau culte) și variante etimologice:** *caligraf* s.m. „persoană care scrie frumos; copist, miniaturist” 1683. Slavon *kaligrafū* °, ngr. *καλλιγράφος* °, fr. *calligraphe* (< gr. *καλλιγράφος* < *καλλιγράφειν* „a scrie frumos” < *κάλλος* „frumusețe” + *γράφειν* „a scrie”) DA, CADE, DEX; *calmuc*¹ adj., s.m., s.f. „(persoană) care face parte dintr-o populație mongolică de la nord de Caucaz; (fig., Mold.) mândros, vorace” 1835, var. *calmâc* (scris și *kalmâk*). Tc. *kalmuk* (cf. bg. *kalmuk*) °, fr. *kalmouk* DA; pentru sensul „postav”, cf. germ. *Kalmücke* // rus. *kalmuk* DEX, TDRG²; *capsoman* s.m., adj. (fam.; Munt., Mold.) „încăpățânat” 1881. Et. nes., tc. dial. **kapsomun* (< *kap-* < *kapmak* „a șterpeli” + *somun* „pâine”) „leneș, parazit”, cf. bg. dial. *kapsomunin* „încăpățânat”, tc. dial. *kapsomun* „soi de chefal” (BER II, 224), cu sensul probabil infl. de *cap, căpos* °. Cf. și ar. *capsuman* „nenorocit, încăpățânat”, care însă, cel puțin cu primul sens, provine din *capsu* (adj. invar.) „biet, nenorocit” (DDA) // ← *cap* (der. expresiv) SDLR, CDER 1396; cf. alb. *kaps* „constipat” CADE, DEX; et. nec. TDRG, DA; *cașie* s.f. (bot., Trans.) „caprifoi” 1900. Magh. *kásia* (= „caprifoi”, cf. Borza, DEB) ° // Cf.

casia, *cașiță* DA; **cașiță** s.f. (Trans.) „stânjenel-galben” 1906, var. *cașiță*, *gașiță*. Ucr. *košicja* „Verbena officinalis” ° // Cf. *casia*, *cașie* DA (s.v. *cașiță*); **cață**² s.f. (înv.) „cadă, hârdău” 1588. M.bg. *kaca* „hârdău” (< v.sl. **kadica* < *kadi* „cadă”) °; **cârșag** s.n. (Ban., Bih.) „urcior” 1906, var. *cârșeag*. Scr. *krčag* (< v.sl. *kručagŭ*) ° (el. slav Tamás, EW, 273) // „Pare a fi o contaminare din magh. *körsög* și *korsó*” DA; **cârti**¹ vb. „a-și exprima (mereu) nemulțumirea prin murmure sau critici” 1573–1583, var. *cârți*. Bg. *krătja* „a avea toane, a fi capricios” (< v.sl. *krōtiti*), posibil infl. de *cârčni* ° // V.sl. **krūtiti* (onomat.), cf. m.bg. *krūtēnije* „grohăit” Miklosich, *Slav. Elem.*, 27, CD E D II 44, Densusianu HLR I, 258, DA, SDLR (v.sl. **krūtati* „a grohăi”), CD E R 2045; cu sensul „a împunge cu vorba”, cf. bg. *kărja* „a scormoni” (înruđit cu *cărțiță*) DA; probabil alb. *qërtoj* „a certa” TDRG¹; et. nec. DEX; **cârti**³ vb. (Buc.) „a dori, a îndemna” 1928. Ucr. *kortity* ° // Cf. rus. dial. *kortēt* (et. nec. Mehed.) „parte a plugului; împletitură de nuiete care se pune la capul osiei sau cu care se leagă poarta de stâlpi” 1885. Bg. dial. *kičer* (= *kičur*) „legătură” ° // Posibil înruđit cu magh. *kisérni* „a însoți, a urma” DA; **cistină** s.f. (mai ales la pl., Turtucaia) „una dintre plasele năvodului” 1916. Bg. *častina* „sită” (< *čest* „des”) ° // Et. nec., cf. *cistic*¹ DA; sl., cf. bg. *čistina*, *găstina* „grosime” CD E R 2056 (s.v. *cistic*) etc.; d) **împrumuturi neologice: canar**² adj. (Mold., înv.) în expresia *zahăr* ~ „(zahăr) de cea mai bună calitate” 1792. Fr. [*sucre*] *canard* „zahăr de pus în cafea sau în băuturi alcoolice” (folosire metaforică a lui *canard* „rață”) ° // Ngr. *kávva* „trestie” SDLR; cf. cuvântul romanic *canna* „trestie” TDRG (posibil), DA (posibil); „de la Canarias, prin intermediul terminologiei comerciale orientale” CD E R 1379; top. *Canare* TDRG (posibil), DA (posibil); **caniculat** adj. (bot.; despre un organ) „care are șanțuri semicirculare” 1886. Fr. *canniculé* (atestat în *Nouveau dictionnaire d'histoire naturelle, appliquée aux arts*, vol. XXXIV, 1819), împr. din lat. savant *canniculatus* < *canniculus* „mic canal, șanțuleț” < *canna* „trestie; tub, țevă”, cf. și engl. *canniculated* ° // Cf. fr. *cannelé* DEX; **cașa** s.f. „un fel de stofă moale de lână” 1975. Fr. *kasha* (marcă înregistrată, formată pe baza lui *cachemire*, *Kashmir*) ° // Cf. germ. *Kaschieren* DEX; **cașera** vb. (poligr.) „a aplica un strat de material peste o hârtie pentru a-i da un aspect mai frumos; (despre confecții) a adăuga un strat de spumă poliuretanică între tricot și căptușeală” 1958, var. *cașura*. Germ. *kaschieren* (< fr. *acher* „a ascunde”) ° // Cf. fr. *acher* DEX. Var. *cașura*, infl. de *hașura* ° // ← *cașa* DEX (s.v. *cașurare*); **electrocauteriza** vb. 1960 ← *electrocauterizare* (după fr. *électrocautérisation*) ° sau ← *electro-* + *cauteriza* DLR // fr. *électrocautériser* DEX (s.v. *cauter*); **chernăr** s.n. (tehn.) „punctator; vârf de centrare la o mașină-unealtă” 1949. Germ. *Körner* ° // Germ. *Kerner* DEX; **descatenat** adj., s.m. (înv., livr., rar) „dezlănțuit” 1858 ← *des-* + *catenă*, după fr. *déchainé* ° // ← *des-* + *catenă* + *-at* DLR (s.v. *catenă* s.f.) etc.; e) **creații interne mai vechi sau mai noi: căzni**¹ vb. (Trans.) „a vorbi” 1927. Et. nes., posibil ← **căzani* ← *căzanie* (= *cazanie*) „povestire lungă și plicticoasă” sau ← *căzni*² infl. de *căzanie* ° // Pare a fi derivat dintr-o formă corespunzând participiului slav *kazan-* de la *kazati* „a arăta, a explica, a predica” DA; **căbălăic** s.f. (Putna) „gaură făcută într-o parte în acoperiș, prin care iese fumul” 1899. Rom. **căbălaie* (< ucr. *kobelja* „coș”; pentru finală, cf. *ursoaie* / *ursoaică* „gaură la horn”) ° // Et. nes., cf. rus., ucr. *kabala* „iobăgie” DA; **cărăbănos** adj. (N Mold., rar) „de condiție modestă” 1913. Et. nes., posibil ← *grebănos*, *grăbănos* „(despre animale) jigărit, prăpădit” sau ← *carabă*² „babă gârbovită de bătrânețe” ° // ← *caraban* MDA; **cărătenie** s.f. (Mehed.), în expr. *a-i da cuiva de ~, om fără ~* „rost, socoteală” 1913. Probabil ← **cătărenie* ← *cătare* (= *acătare*) „bun de ceva” ° // Et. nec. DA; **cărăui**¹ adj. (Munt.)

„amețit de băutură; smintit” 1815, var. *carau*, *căru*¹. Et. nes., probabil ← **cherăui* ← *cheaur* (= *cheaun*); pentru *che-* > *că-*, cf. *cărcăliu* < *chercheliu* ° // Forma de bază *căru* < lat. dun. **caroniu* < gr. *καρών* (sic! de fapt, forma este *καρών*, -*οῦντος*, part. prez. al lui *καρῶν* „a cădea într-un somn profund, a amorți”) Diculescu, *Die Gepiden*, 207, SDLR (s.v. *chearaud*); forma de bază *căru* < lat. **cānuleus* (< *cānus*) „gri”, cf. fr. *gris* „gri; beat” PEW 300 (însă o asemenea evoluție semantică nu este plauzibilă; pentru franceză, TLF presupune influența cuvântului *grisaille* „ceață”, în starea de amețeală lucrurile fiind văzute ca în ceață); **celaperm** s.n. „fibră obținută pe cale chimică din celuloza de bumbac, cu aceleași proprietăți ca celofibra, dar cu un tușeu deosebit” 1958. Probabil ← *cel(a)-* (< *celuloză*) + *-perm* (< *permeabil*) ° // Fr. *celaperm* DEX (cuvânt a cărui existență nu a putut fi confirmată); **cipilică** s.f. (Munt., Olt.; fam.) „căciuliță care se poartă pe vârful capului” 1988. Et. nes., posibil ← **cipică* ← *ceapcă*, cf. *cibică* (incert din cauza difuziunii dialectale diferite – forma *cibică* este atestată în Buc. și Trans.) ° // Et. nec. DEX; **ciumurică** s.f. „cimbru-de-grădină (*Satureia hortensis*)” 1885 (var. *cimirugă*). Et. nes., probabil ← **ciumburică* (cf. ar. *ciumburică*, *ciumurică*) ← *ciumbru* (= *cimbru*) ° // Bg. *čimerika* (*čemeriga*, *čimeriga*, *čumeriga*) „*Veratrum album* (stirigoaie)”, cf. magh. *csomorika* „*cicuta virosa*” DA (inacceptabil din cauza nepotrivirii de sens: *Veratrum album* este o plantă otrăvitoare, iar *ciumurica*, o plantă folosită în alimentație) etc.

9. O problemă foarte importantă pentru orice dicționar etimologic rămâne, fără îndoială, aceea a clarificării relației complicate dintre cuvinte și variante. După convingerea noastră, această problemă nu poate fi rezolvată decât prin raportarea la o convenție asumată și explicată de către autori, convenție care, în mod obiectiv, nu poate acoperi în totalitate realitatea complexă a limbii și multitudinea de situații posibile. Cum, însă, o operă lexicografică trebuie să se subordoneze unor convenții, acestea trebuie să se aplice, în măsura posibilului, tuturor situațiilor identice sau similare. În realitate, variantele etimologice ale cuvintelor împrumutate, în special ale împrumuturilor vechi, regionale sau (devenite) populare sunt, din punct de vedere lexicologic, cuvinte de sine stătătoare, cu etimoane directe diferite și cu sensuri asemănătoare sau identice, care au circulat și, uneori, mai circulă și astăzi în spații geografice diferite, mai mult sau mai puțin vecine între ele. Considerarea lor ca variante în DELR face parte dintre convențiile asumate de către autori și corespunde percepției de astăzi asupra acestora, prin comparație cu unitatea lexicală considerată intrare și care este, de regulă, cea mai cunoscută, cea mai frecventă și cu cea mai mare răspândire teritorială. Din punctul de vedere al adevărului istoric și lexicologic, ele sunt dublete etimologice împrumutate, „sinonime” etimologice. Situația este oarecum diferită în cazul variantelor etimologice ale neologismelor, împrumutate din limbi înrudite originare sau culturale, care își configurează statutul lexicologic în funcție de raportarea conștientă de către vorbitorii instruiți, în diverse etape de evoluție a limbii literare, la limbile din care acestea provin, mai mult sau mai puțin sincron și sintopic, și la relațiile existente între acestea. Conștiința și evidența originii indirecte comune conduc, la un moment dat, prin consens și/sau prin decizie academică, la selectarea, dintre diverse variante etimologice, a celei mai frecvente și la impunerea ei ca variantă literară.

9.1. Dintre exemplele din prima categorie, aceea a împrumuturilor vechi, merită a fi citate următoarele: **cafea** s.f. „sămânța unui arbore tropical; băutură preparată din aceste semințe” 1694, var. (Ban., Trans.) *cașă*, (înv.) *cahfea*, *cahve*. Tc. *kahve*, *kahfe* (< pers. < arab. *qahva*). Var. *cașă* < scr. *kafa*; **cahlă** s.f. (Mold., Buc.) „coșul sobei; placă de teracotă folosită la construcția sobelor” 1705, var. *căhală* (Trans.), *cală*³ (Ban.). Ucr. *kahla* (= *kahlja*). Var. *căhală* < germ. *Kachel*; var. *cală*³ < magh. *kálha* (= *kályha*); **caic** s.n. „lunte,

ambarcațiune mică” 1620, var. *caiu* (Dobr.). Tc. *kayık*. Var. *caiu* < rus., ucr. *kajuk*; **cange** s.f. „prăjină lungă cu un cârlig de fier în vârf; (Mold.) gheară de pasăre răpitoare” 1845, var. *camcă*, *cance*, *cangă*¹, *cangie* (3 sil.), *câmgie* „biciușcă”, *chimgie* (Ban., acc. nec.) „bici”, *gance*², *ganța*². Tc. *kanca*, scr. *kandža*. Var. *gance* < tc. *gança*; var. *ganța* < ngr. *κάντζα*, *γάντζος*; **caporal** s.m. „grad militar imediat inferior aceuia de sergent” c.1710 (var. *capral*), var. *căplar*, *căpral*, *căprar*². Fr. *caporal* (< it. *caporale* „caporal; comandant (< adj.) principal” < *capo* „șef; cap” < lat. *caput*). Var. *capral*, *căpral* < pol. *kapral*, germ. *Kapral*, rus. *kapral*. Var. *căplar* < magh. *káplár*. Var. *căprar*² < *căplar* sau *căpral*; **caretă** s.f. „trăsură închisă, cu patru roți”, ante 1634 (var. *carătă*), *carătă*. Rus. *kareta*, it. *carretta* (< *carro* „car” < lat. *carrus*); var. *carătă* < ucr. (livr.) *karyta*; **căletcă** s.f. (Ban., Trans., Mar.) „colivie” c.1650 (var. *călitcă*), var. *calițcă*, *călitcă*, *galițcă*². Magh. *kalitka*, *kaletka* Tamás, EW; var. *galițcă*² < magh. *galicka*; **căblă** s.f. (Mold., înv.) „măsură pentru cereale” 1487, var. *căbel* s.n. Slavon. *küblü* (< v.germ. *kubil* „vas mare”, cf. v.germ. de sus *chubili*, (pl.) *kubelen* < lat. med. *cupellus* sau v.occ. *cubell* < lat. *cupa* „vas mare, butoi”). Var. *căbel* < bg. *kăbel*; **ceambur** s.n. (în v., reg.) „expediție de pradă; detașament (mai ales de tătari) trimis să prade” 1675 (var. *ceambul*), var. *ceabil*, *ceabul*, *ceabun*, *ceabur*¹, *geabul*. Ucr. *čambul* „detașament de călăreți (tătari sau cazaci)”, pol. *czambuł* (< tăt. *čapul*). Var. *ceabil*, *ceabul*, *geabul* < tc., tăt. *čapul*; **cerdac** s.n. „mic pridvor, uneori închis cu geamlăc, verandă; (în v.) încăpere mică, din lemn, construită deasupra casei, foisor; clădire izolată, cu o singură încăpere, așezată pe o ridicătură de pământ sau pe stâlpi înalți, servind adesea ca post de observație, pavilion; (pesc.) prora lotcii” 1645, var. (în v.) *ceardac*, (în v., Ban.) *ciordac*². Tc. *čardak* (lit. „cu patru stâlpi”). Var. *ciordac*² < magh. *csordak* Suci, IT II, 203; **chimen** s.m., s.n. (bot.) „plantă cu flori albe sau roșietice, cu fructe aromatice, care se folosește în medicină și în bucătărie; coriandru; molură” 1551-1553, var. (Brașov) *chimăn*, *chimîn*, *cimin*. V.sl. *kiminū* (< gr. *κίμινον*), cf. bg. *kimen*, v. rus. *kiminū*. Var. *cimin* < scr. *čimin* (< it. *cimino*) etc.

9.2. În ceea ce privește situația împrumuturilor culturale, mai vechi sau mai noi, sunt de citat, de asemenea, câteva situații: **calcul**¹ s.n. „operație matematică făcută cu scopul de a afla valoarea unei (unor) mărimi” 1748 (var. în v., Trans. *calculus*). Fr. *calcul*, lat. neol. *calculus* [...]. Var. *calculus* < magh. *kalkulus*; **caliciu**¹ s.n. „învelișul exterior al florilor” c.1832 (var. *calix*), var. *calice*¹. Fr. *calice* (...). Var. *calix*, *calice* < lat. neol. *calyx*, *-cem*; **calomnie** s.f. „afirmație mincinoasă și tendențioasă făcută cu scopul de a discredită pe cineva” 1794 (var. *calumnie*). Fr. *calomnie*. Var. *calumnie* < lat. neol. *calumnia*; **champion** s.m. „învingător într-o întrecere; (în v.) apărător, protector” 1844, var. (în v.) *șampion*. It. *campione* [...]. Var. *șampion* < fr. *champion*; **canal**¹ s.n. „conductă de apă; albie artificială sau amenajată care leagă între ele două fluviu, un râu cu un lac etc.; cale de transmisiune unilaterală a programelor sonore sau vizuale; cale de acces a informațiilor într-un sistem electronic de calcul” 1782, var. *canale*². Fr. *canal* (...). Var. *canale*² < it. *canale*. Cu sensurile „cale de transmisiune unilaterală a programelor sonore sau vizuale, cale de acces a informațiilor într-un sistem electronic de calcul”, după engl. *channel*; **cancioneiro** s.n. „culegere de poezii lirice medievale portugheze sau spaniole” 1978, var. *cancionero*. Ptg. *cancioneiro* [...]. Var. *cancionero* < sp. *cancionero*; **cangrenă** s.f. „distrugere sau putrezire a unei părți din țesuturile unui organism” 1648 (var. *gangrenă*). Fr. *cangrene* (= *gangrene* < lat. *gangraena* < gr. *γάγγραινα*; formele *cancrene*, *cangrene* < lat. târzie *cancrena* < *gangraena* infl. de *cancer* „cancer”). Var. *gangrenă* < slavon. *gangrena*, ngr. *γάγγραινα*, lat. neol. *gangraena*; **cangur** s.m. „mamifer ierbivor marsupial din Australia” 1841 (var. *chengur*). Fr. *kangourou* [...]. Var. *chengur* < rus. *kenguru*; **capacitate** s.f. „ceea ce poate

cuprinde ceva (cantitate de materie sau energie pe care o poate acumula un corp); aptitudine, puțință” 1799 (var. *capațitet*), var. (înv.) *capațita*, *capațitate*. Fr. *capacité* DEX, TDRG², lat. neol. *capacitas*, -atem (< *capax* < *capere* „a apuca, a cuprinde”) DA, DEX. Var. *capațitet* < germ. *Kapazität*; var. *capațita* < it. *capacità*, după lat. neol. *capacitas* (cu pronunție germană), germ. *Kapazität*; **capucin**, -ă adj., s.m., s.f. „(despre călugări) care face parte dintr-o ramură a Ordinului franciscan” 1832 (var. *capușin*). It. *cappuccino* [...]. Var. *capușin* < germ. *Kapuziner*; **caroten** s.n. „pigment roșu-portocaliu care se găsește în unele vegetale și în unele produse animale” 1871 (var. *carotin*). Fr. *carotène* [...]. Var. *carotin* < germ. *Karotin*; **cataclism** s.n. „catastrofă de mare extindere” 1779 (var. *cataclizmos*). Fr. *cataclysmes* [...]. Var. *cataclizmos* < ngr. *κατακλισμός*; **cenzură** s.f. „control prealabil asupra conținutului unor materiale cu destinație publică (spectacole, publicații etc.); funcția de cenzor în Roma antică” 1807 (var. *țanzură*), var. (înv.) *cenșură*, *senșură*, *țenșură*, *jenșură*. Lat. neol. *censura* (> *cenșură* sau, cu pronunțare germană, *țenșură*), germ. *Zensur* (> *țenșură*), fr. *censure* (> *cenșură*, *senșură*). Forma *cenșură*, probabil infl. și de rus. *cenșura*. Lat. *censūra* < *censere* „a fi de părere, a da un aviz, a hotărî, a socoti” etc.

10. Volumul al doilea al DELR acordă o importanță particulară și explicațiilor de ordin fonetic, relevante pentru demonstrarea diverselor etape interne de evoluție formală prin care au trecut atât cuvintele (intrări sau din cuprinsul diverselor familii), cât și variantele interne ale acestora. În măsura posibilului, au fost avansate propuneri de modificări fonetice succesive pentru a se ajunge la forma sau la formele actuale, cu indicarea unor procedee analogice de tipul etimologiei populare, al contaminăției, al unor atracții semantice etc. Astfel, spre exemplu, var. *calamb* (s.v. **calapăr** s.m.) a trecut prin etapele **calamp* ← **calampăr* ← *calapăr*; var. *câniș* (s.v. **caniș** s.m.) a fost explicată prin apropiere de *câine* (etim. pop.); variantele secundare *caraghioslâc* și *caraghiozlâc* (dintre care prima devenită literară) provin din variantele etimologice *caraghiosluc*, *caraghiozluc* (< tc. *karagözlük*) sub influența substantivelor în -lâc; var. *patralion* a lui **catralion** s.n. a fost adaptată, prin românizare, după *patru*; var. *cavac*, *căvac* ale lui **cavaf** s.m. (tc. *kav(v)af*) și-au schimbat finala după derivatele în -ac; var. *căpăfân* a lui **căpățan** s.n. „căpăstru” și-a schimbat forma sub influența lui *căpățână*; var. *căpetean* a lui **căpitan** s.m. își datorează schimbarea fonetică apropierii, prin atracție parasinonimică, de *căpetenie*; var. *căpușnic* a lui **căpusnic** s.m. „crăstăval” (ucr. *kapustnyk* „cultură de varză”) și-a schimbat forma sub infl. lui *căpușă* (bot.), în vreme ce var. *crăpusnic* se datorează influenței sinonimului *crăstăval*; var. *calare* a lui **cărare** s.f. (lat. *carrāria* „drum de care”) s-a modificat, prin atracție sinonimică, după *cale*; forma actuală *către* a prepoziției moștenite se explică din cea originară *cătră* (lat. *contrā*) sub influența lui *între*, iar var. *cătă* provine din *cătră*, posibil cu disimilare față de *r* în construcții de tipul: *cătră cer*, *cătră prânz* DA; var. *coteș* a lui **cătreș** s.n. (reg.) „despărțitură pentru păsări, într-un grajd; coteș pentru găini” a fost influențată de *coteș*, cf. slovac. *kotrec* DA; var. *creștineasă* a lui **cârstăneasă** s.f. „ramuri fără flori ale plantei numite veninariță” se datorează, cu argumente inclusiv semantice, influenței lui *creștin*; var. *ciulma* a lui **cealma** s.f. (înv., reg.) „turban” s-a schimbat, probabil prin etimologie populară, după *ciul*¹ „căruiua îi lipsește o ureche”, *ciuli* Suci, IT II, 190–191; variantele *cișmegea*, *cișmigea* ale lui **cecmegea** s.f. (înv.) „sertar; casetă pentru bani într-o prăvălie” (tc. *çekmece*) se explică prin apropiere de *cișmigi*; var. înv. *cinacul* a lui **cenacul** s.n. (fr. *cénacle*) se datorează influenței lui *cină*; var. înv. *cerbical* a lui **cerbical** adj. (fr. *cerbical*) a fost românizată după *cerbice* (moștenit); variantele *chercheriță*, *chercheliță*, *chirchiriță* ale lui **checheriță** s.f. (entom.) „căpușă; musca-calului” sunt posibil influențate de *gărgăriță*, în timp ce var. *cerceliță* a putut suferi influența lui *cercel*; variantele *cribit*,

tibric se explică prin metateză din forma de bază **chibrît** s.n. (tc. *kibrit*), în timp ce var. *cibric* s-a obținut din *tibric*, prin africativizarea dentalei *t*-; var. *cintoare* a lui **centaură** s.f. „plantă erbacee medicinală cu flori roșii sau albe (*Centaurium umbellatum*)” s-a modificat după *cicoare* etc.

11. O modificare de concepție față de primul volum și care va constitui normă de redactare începând cu volumul de față este tratarea ca variante a diverselor oscilații de încadrare morfologică suferite de un cuvânt (în mod particular, privitoare la gen), indiferent de cauzele producerii acestora, cu condiția respectării sensului sau sensurilor cuvântului titlu. Consecința unei asemenea soluții este considerarea lor ca simple variații morfologice și includerea în seria variantelor, cu menționarea diferenței de gen, după cum se poate observa din exemplele următoare: **chindie** s.f. (pop.) „după-amiază; înserat, amurg; masă luată după-amiază; (înv.) concert de seară; tobă mare turcească; turn de observație, de unde se anunța venirea serii; (Trans.) numele unui dans popular asemănător cu sârba” 1651, var. *achindie*, *chindei* s.n., *chindiu*² s.n., *chinghie*, *tinghie*. Tc. (înv.) *kindi* (= *ikindi*) Suciu, IT II, 226. Var. *chindiu* ← pl. *chindii* (sg. refăcut). Var. *achindie* cu *a*- după *amiază*, *aseară* etc. ȘIO II, 1, 114; **calatidiu** s.n. „inflorescență cu axul lățit, pe care sunt fixate florile sesile” 1871 (var. *calatide* s.f.). Fr. *calathide* (< gr. *καλαθίς*, *-ίδος*, dim. lui *κάλαθος* „coș”); **carmajin** s.n. (Trans., Ban.) „piele vopsită în roșu închis” 1771, var. (Munt.) *carmazin*, (Ban.) *cărmăjin*, (Năs.) *cărmăjină* s.f. Magh. *karmazsin* (< it. *chermisi* < arab *qirmizī*). Var. *carmazin*, infl. de *cărmâz* etc. Pe de altă parte, atunci când oscilațiile de adaptare gramaticală presupun diverse specializări semantice, în interiorul sau în afara sensurilor etimonului, iar respectivele variante morfologice nu mai sunt folosite una în locul celeilalte, acestea din urmă sunt considerate cuvinte diferite și sunt tratate, în consecință, în cadrul unei singure familii, construite în jurul unității lexicale cele mai cunoscute. A se vedea, în acest sens, următorul dublet etimologic, rezultat în urma adaptării morfologice oscilante a etimonului: **cașetă** s.f. „înveliș solubil în care se pun unele medicamente cu gust neplăcut, pentru a fi înghițite mai ușor; capsulă de hârtie care conține un medicament sub formă de pulbere” 1955. Fr. *cachet* „ștampilă; cașetă”. Fam.: **cașet** s.n. „carnet; plic ștampilat din prima zi a emisiunii timbrelor; cașetă” 1939 < fr. *cachet*. Din aceeași familie face parte și **cașeu** s.n. (cinem.) „mască ce acoperă partea din cadru care nu trebuie să apară” 1955, care presupune, în același timp, și o adaptare fonetică diferită a fr. *cachet*.

12. Dificultățile specifice ale acestui nou volum se explică, pe de o parte, prin divizarea lui în două părți, necesară datorită cantității foarte mari de cuvinte, și, pe de altă parte, prin faptul că este o etapă de pregătire a variantei definitive de redactare, care va începe odată cu litera D și în care se vor indica inclusiv sursele primelor atestări, răspunzând, astfel, principalei rezerve la adresa dicționarului.

13. În încheierea acestei prezentări generale a celui de-al doilea volum din DELR, care sintetizează principalele aspecte de concepție și de structură ale lucrării, este firesc să adaug câteva cuvinte despre contribuția particulară a fiecăruia dintre membrii colectivului redacțional atât la operațiunea de sinteză bibliografică a materialului, cât și la cea de revizie. Sarcina principală a redactorilor este aceea de avansare către comisie, pe baza consultării bibliografiei, a unui set de articole care privesc câteva aspecte esențiale: forma de bază a cuvântului discutat, categoria morfologică, sensul/sensurile, anul primei atestări, variantele și etimologia, la care se adaugă familia lexico-etimologică, la rândul ei explicată în mod similar (fără traducerea sensului/sensurilor în franceză). Comisia de revizie redactează materialul în forma finală și are drept de decizie, în urma discuției cu redactorul, și asupra unor verificări suplimentare. Ca membri ai comisiei de revizie, Ion Giurgea are o

contribuție majoră în refacerea traseului spre originea îndepărtată a cuvintelor discutate, iar Danei Zamfir i se datorează atenția particulară acordată fenomenelor de fonetică istorică și dialectală. Pentru acest din urmă aspect, comisia a beneficiat și de sprijinul competent al Iuliei Mărgărit, autoare, de altfel, a multora dintre etimologiile cuvintelor regionale existente în dicționar. De la Departamentul de lexicografie și lexicologie, s-a remarcat Victor Celac, atât prin minuțiozitatea cercetărilor asupra materialului lexicografic, cât și prin rigoarea demersului etimologic, calități care caracterizează și activitatea colegelor sale de departament, Monica Vasileanu și Anabella Niculescu-Gorpin. De altfel, cele două cercetătoare sunt și autoarele indicelui dicționarului, întreprindere care necesită, în egală măsură, atenție și responsabilitate. Complementar sarcinilor uzuale, au avut de rezolvat probleme la fel de importante și toți ceilalți colegi: Iuliei Barbu i-au revenit actualizarea sistemului de abrevieri și completarea bibliografiei; Iuliana Chiricu și Doina Doroftei au urmărit în dicționare derivatele prefixate și compusele cu prefixoide create (la nivelul limbii române sau la nivelul limbii sau limbilor-sursă), de la baze care încep cu litera *C* până la *Ciz* pentru integrarea lor în familiile construite în jurul acestora; Ștefan Colceriu a verificat etimoanele îndepărtate din greacă și arabă; Gabriela Stoica, Mihaela Morcov și Carmen Mârzea au verificat, pe lângă sarcinile regulate, aspectele de ordin morfosemantic și au urmărit, în cazul cuvintelor moștenite, corespondentele sud-dunărene. Colectivul de realizare a dicționarului a beneficiat, în continuare, de fișele redactate de Laura Vasiliu, iar întreg materialul a fost parcurs, în faza preliminară trimiterii spre publicare, de acad. Marius Sala și de Andrei Avram, membru corespondent al Academiei Române. În sfârșit, o serie de observații au fost făcute, în prima parte a volumului, de Doru Mihăescu. Toți colaboratorii la această primă parte a volumului al doilea al DELR merită, cu prisosință, mulțumirile noastre. Suntem, de asemenea, recunoscători doamnelor Lia Brad-Chisarof și Cătălina Vătășescu, de la Institutul de Studii Sud-Est Europene din București, și Vasilka Aleksova, de la Universitatea „Kliment Ochridski” din Sofia, pentru informațiile de amănunt privitoare la limbile neogreacă, albaneză și bulgară, ca și colegelor noastre, Monica Busuioc și Maria Stanciu-Istrate, pentru parcurgerea atentă a materialului și pentru recomandările făcute în vederea publicării.

Cristian Moroianu

ABREVIERI

- abr. = abruzzez (dialectul din Abruzzo)
abstr. = abstract
ac. = acuzativ
acc. = accent, accentuat, accentual
adj. = adjectiv, adjectival
admin. = administrativ, administrație
adv. = adverb, adverbial
adv. rel. = adverb relativ
agent = nume de agent
alb. = albanez(ă)
anat. = anatomie
antrop. = antroponim
aor. = aorist
ar. = aromân(ă)
arag. = aragonez(ă)
arg. = argou, argotic
arhit. = arhitectură
art. = articol, articulat
astron. = astronomie
augm. = augmentativ
Ban. = Banat
Bas. = Basarabia
bg. = bulgar(ă)
bg. merid. = bulgar(ă) meridional(ă)
Bih. = Bihor
biol. = biologie
bis. = (termen) bisericesc
bol. = bolognez
bot. = botanică
Buc. = Bucovina
c. = circa
c.p. = comunicare personală
calabr. = calabrez(ă)
cat. = catalan(ă)
ceh. = ceh(ă)
cf. = confer
chim. = chimie
chin. = chinez(ă)
cinem. = cinematografie
col. = colectiv
com. = comun(ă)
comp. = compunere
conj. = conjuncție, conjuncțional
conj. prez. = conjunctiv prezent
cor. = coregrafie
cors. = corsican
cr. = croat(ă)
Criș. = Crișana
cul. = culinar
cuv. = cuvânt
dalm. = dalmat(ă)
dat. = dativ
dem. = demonstrativ
der. = derivat
dial. = dialect(al)
dim. = diminutiv(al)
Dobr. = Dobrogea
dr. = dacoromân(ă)
dublet etim. = dublet etimologic
ebr. = ebraic(ă)
el. = element
eng. = engadinez(ă)
engl. = englez(ă)
entom. = entomologie
et. = etimon, etimologie
etim. pop. = etimologie populară
etnol. = etnologie
ex. = exemplu
expr. = expresie
f. = feminin
fam. = familiar
Fam. = familia (lexicală)
farm. = farmacie
fig. = figurat
fil. = filosofie
fin. = finanțe
fiz. = fizică
fiziol. = fiziologic, fiziologie
fon. = fonetică, fonologie
fot. = fotografie
fr. = francez(ă)
fr.-prov. = franco-provensal(ă)
friul. = friulan(ă)
galic. = galician(ă)
gen. = genitiv
geol. = geologie

geom. = geometrie
 germ. = german(ă)
 gr. = grec, greacă
 gr. neol. = neologism din greaca veche
 gram. = gramatică
 Huned. = Hunedoara
 id. = idem (cu referire la sens)
 i.-e. = indo-european(ă)
 iht. = ihtiologie
 ind. prez. = indicativ prezent
 industr. = industrie
 infl. = influențat(ă), influență
 inform. = informatică
 interj. = interjecție
 interog. = interogativ
 interog.-rel. = interogativ-relativ
 invar. = invariabil
 ir. = istroromân(ă)
 ist. = istorie
 it. = italian(ă)
 împr. = împrumut
 înv. = învechit
 hot. = hotărât(ă)
 japon. = japonez(ă)
 jur. = juridic
 lat. = latin(ă)
 lat. dun. = latin(ă) dunărean(ă)
 lat. med. = latin(ă) medieval(ă)
 lat. neol. = neologism din latină
 lat. vulg. = latin(ă) vulgar(ă)
 lingv. = lingvistică
 lit. = literal
 lituan. = lituanian(ă)
 livr. = livresc
 loc. = locuțiune
 log. = logică
 m. = masculin
 m.bg. = medio-bulgar(ă)
 m.gr. = medio-grec, medio-greacă
 maced. = macedonean(ă)
 magh. = maghiar(ă)
 mar. = maritim
 Mar. = Maramureș
 mat. = matematică
 med. = medicină
 med. (după nume de limbi) = mediu, medie
 Mehed. = Mehedinți
 metal. = metalurgie
 mil. = (termen) militar
 min. = mineralogie, minerit
 mitol. = mitologie
 Mold. = Moldova

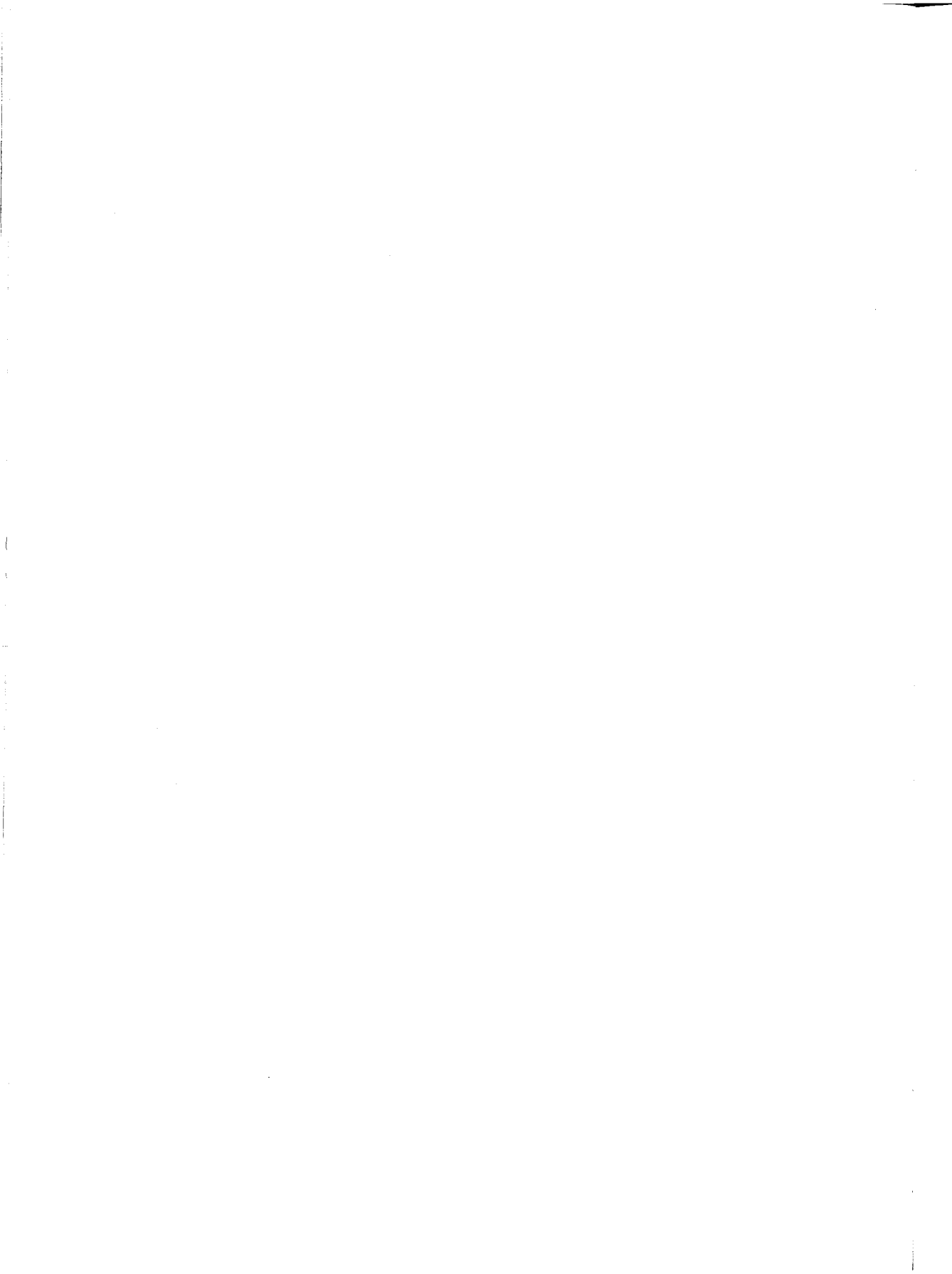
morav. = dialectul ceh din Moravia
 mr. = meglenoromân(ă)
 Munt. = Muntenia
 muz. = muzică
 n. = neutru
 n.pr. = nume propriu
 nap. = napolitan
 Năs. = Năsăud
 nec. = necunoscut(ă)
 neg. = negativ
 nehot. = nehotărât(ă)
 neol. = neologism, neologic
 nes. = nesigur
 ngr. = neogrec, neogreacă
 nom. = nominativ
 nord. = (limba) nordică
 num. = numeral
 occ. = occitan(ă)
 ol. = olandez(ă)
 Olt. = Oltenia
 onomat. = onomatopeic, onomatopee
 ord. = ordinal
 orig. = origine
 ornit. = ornitologie
 p. anal. = prin analogie
 p. ext. = prin extensiune
 panrom. = panromanian
 part. = participiu, participial
 peior. = peiorativ
 pers. = persan(ă)
 pers. (+ 1, 2, 3) = persoană
 pesc. = pescuit
 piem. = piemontez(ă)
 pl. = plural
 pol. = polonez(ă)
 poligr. = poligrafie
 pop. = popular
 pos. = posesiv
 pref. = prefix
 prep. = prepoziție, prepozițional
 pron. = pronume, pronominal
 pron. rel. = pronume relativ
 prus. = prusian(ă)
 ptg. = portughez(ă)
 răd. = rădăcină
 reg. = regional
 rel. = (termen) religios
 ret. = retoroman(ă)
 refl. = reflexiv
 rom. = român(ă), românesc
 rom. com. = român(ă) comun(ă)
 romagn. = romagnolo
 rus. = rus(ă)

s. = substantiv
 s.v. = sub voce
 sanscr. = sanscrit(ă)
 săs. = sășesc
 scr. = sârbo-croat(ă)
 sd. = sard(ă)
 sec. = secol
 sf. = sfârșit
 sg. = singular
 sicil. = sicilian(ă)
 sil. = silabă
 sl. = slav(ă)
 sorab. = sorab(ă)
 sp. = spaniol(ă)
 stil. = stilistică
 stomat. = stomatologie
 substit. = substituție
 suf. = sufix
 tarent. = tarentin
 tăt. = tătar(ă)
 tc. = turc(ă)
 tc.-arab. = turco-arab
 tc.-pers. = turco-persan
 tehn. = tehnică
 text. = textile
 tipogr. = tipografie
 top. = toponim
 tosc. = tosc(ă)

Trans. = Transilvania
 țig. = țigănesc, țigănească
 ucr. = ucrainean(ă)
 v. (urmat de un nume de limbă/dialect) = vechi,
 veche
 v. = vezi
 var. = variantă
 var. etim. = variantă etimologică (forma de bază)
 vb. = verb(al)
 ven. = venețian
 zool. = zoologie
 zoon. = zoonim, zoonimic

Semne grafice

← provine din... (creație internă)
 < moștenit/ împrumutat din...
 > a dat...
 // delimitează etimologia considerată corectă de
 cea considerată greșită
 * neatestat
 ° soluție etimologică originală propusă de comisia
 DELR
 ~ cuvântul din expresii, locuțiuni, sintagme etc.
 (?) (după un an) atestare îndoielnică
 (?) (după un sens, în interiorul ghilimelelor)
 sens nesigur

BIBLIOGRAFIE

- AIIN = „Anuarul Institutului de Istorie Națională”, Cluj, 1921–1945.
- ALIL = „Anuar de lingvistică și istorie literară”, Iași, 1965 ș.u.
- Anon. Car. = [*Anonymus Caransebesiensis*] *Dictionarium valachico-latinum: primul dicționar al limbii române*, studiu introd., ed., indici și glosar de Gh. Chivu, București, Editura Academiei Române, 2008 (Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”).
- „Archivu” = „Archivu pentru filologie și istorie”, Blaj, 1867–1872.
- „Archivum Romanicum” = „Archivum Romanicum. Nuova rivista di filologia romanza”, Firenze/Genova, Genève, 1917–1941.
- „Arhiva” = „Arhiva. Revistă de istorie, filologie și cultură românească”, Iași, 1889 ș.u.
- Arvinte, RLRG = Vasile Arvinte, *Raporturi lingvistice româno-germane. Contribuții etimologice*. Ediție întocmită de Alexandru Gafton. Bacău, Editura Egal, 2002.
- Avram, CE = Andrei Avram, *Contribuții etimologice*, București, Editura Univers Enciclopedic („Etmologica” 1), 1997.
- Avram, CIE = Andrei Avram, *Comentarii și ipoteze etimologice*, București, Editura Univers Enciclopedic („Etmologica” 23), 2006.
- Avram, NCE = Andrei Avram, *Noi contribuții etimologice*, București, Editura Univers Enciclopedic („Etmologica” 7), 2001.
- Avram, PE = Andrei Avram, *Probleme de etimologie*, București, Editura Univers Enciclopedic („Etmologica” 4), 2000.
- Babinotis, Georgios, *Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας*, Atena, Κέντρο Λεξικολογίας, 2002.
- Bara, LLHA = Mariana Bara, *Le lexique latin hérité en aroumain dans une perspective romane*, München, Lincom, 2004.
- BER = *Bälgarski etimologičen rečnik*, Sofia, Bälgarska Akademija na Naukite, Institut za Bälgarski Ezik, 1971 ș.u.
- Berneker, SEW = Erich Berneker, *Slavisches Etymologisches Wörterbuch*, 2 vol., Heidelberg, Carl Winter, 1908–1913.
- BIFR = „Buletinul Institutului de Filologie Română «Al. Philippide»”, Iași, 1934 ș.u.
- BL = „Bulletin linguistique”, București/ Paris/ Copenhagen, 1933–1948.
- Borza, DEB = Alexandru Borza, *Dicționar etnobotanic, cuprinzând denumirile populare românești și în alte limbi ale plantelor din România*, București, Editura Academiei, 1968.
- Brâncuș, VA = Grigore Brâncuș, *Vocabularul autohton al limbii române*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.
- Brückner, SEJP = Aleksander Brückner, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Varșovia, Wiedza Powszechna, 1985.
- „Buciumul român”, Iași, 1875 ș.u.
- Burlă, *Studie* = Vasile M. Burlă, *Studie filologice*, în Conv. lit., XIV, Iași, 1880, p. 217–242, 267–279, 353–362, 384–396.
- Çabej, SEFS = Eqrem Çabej, *Studime etimologjike në fushë të shqipës*, Tirana, 7 vol., 1976–2006.
- Çabej, SGJ = Eqrem Çabej, *Studime gjuhësore*, I–VI, Rilindja, Prishtinë, 1976.
- CADE = I.-Aurel Candrea, Gh. Adamescu, *Dicționarul enciclopedic ilustrat*. Partea I: *Dicționarul limbii române din trecut și de astăzi* de I.-Aurel Candrea. Partea II: *Dicționarul istoric și geografic universal* de Gh. Adamescu, București, Editura „Cartea Românească” [1926–1931].
- Candrea, PS = I.-A. Candrea, *Psaltirea Scheiană comparată cu celelalte psaltiri din secolele XVI–XVII traduse din slavonește*, vol. I, București, 1916.

Capidan, *Ar.* = Theodor Capidan, *Aromânii. Dialectul aromân – studiu lingvistic*, București, 1932.

Capidan, *Megl.* III = Theodor Capidan, *Meglenoromânii III. Dicționar meglenoromân*, București, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, Depozitul General Cartea Românească, 1935.

CDDE = I.-A. Candrea [și] Ov. Densusianu, *Dicționarul etimologic al limbii române. Elementele latine. (A-Putea)*, București, Editura Socec, 1907–1914.

CDDG = I.-Aurel Candrea, Ovid Densusianu, *Dicționar general al limbii române din trecut și de astăzi*, București, Socec & Co., 1909.

CDED = A. de Cihac, *Dictionnaire d'étymologie daco-romane*. Vol. I. *Éléments latins, comparés avec les autres langues romanes*, Francfort A/M, Ludolphe St. Goar; Berlin, A. Asher; Bucarest, Socec, 1870. Vol. II. *Éléments slaves, magyars, turcs, grecs-moderne et albanais*, Francfort, Ludolphe St. Goar; Berlin, S. Calvary; București, Sotschek, 1879.

CDER = Alexandru Ciorănescu, *Dicționarul etimologic al limbii române*, ediție îngrijită și traducere din limba spaniolă de Tudora Șandru-Mehedinți și Magdalena Popescu Marin, București, Editura Saeculum I. O., 2002.

Chantraine, DELG = P. Chantraine, *Dictionnaire étymologique de la langue grecque. Histoire des mots*, Paris, I 1968, II 1970, III 1974, IV / 1 1977, IV / 2 1980.

Cipariu, *Gram.* = Timotei Cipariu, *Gramateca limbei române*. Partea I. *Analitica*, București, Societatea Academică Română/ Tiparul Seminarului A. Diecezan, 1869. Partea a II-a. *Sintetica*, București, Societatea Academică Română/ Tipografia lui S. Filtsch (W. Krafft), 1877.

CL = „Cercetări de lingvistică”, Cluj, 1956 ș.u.

CMD = Matilda Caragiu-Marioțeanu, *Dicționarul aromân-macedo-vlah comparativ (român literar-aromân)*, *contextual, normativ, modern*, București, Editura Enciclopedică, 1997.

„Codrul Cosminului” = „Codrul Cosminului”. I-X. Buletinul Institutului de Istorie și Limbă, Cernăuți, Universitatea din Cernăuți, Institutul de Arte Grafice și Editura Glasul Bucovinei, 1924–1939.

Conev, EVBR = *Ezikovi vzaimnosti meždu bălgari i rumăni*, republicat în V. Conev, *Istorija na bălgarskija ezik*, vol. II, Sofia, 1984.

„Contribuții lingvistice”, Ion Muțiu (coord.), Universitatea din Timișoara, 1983 ș.u.

Conv. lit. = „Convorbiri literare”, Iași, apoi București, anul I (1867–1868) ș.u.

Corbea, DLVI = Corbea Teodor, *Dictiones latinae cum valachica interpretatione*, ediție de Alin-Mihai Gherman, vol. I (studiu introductiv, note și text), Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2001.

Corominas, DCEC = Joan Corominas, *Diccionario crítico etimológico de la lengua castellana*, vol. 1 (A–C), vol. 2 (Ch–K), vol. 3 (L–R), vol. 4 (Ri–Z), Madrid, Editorial Gredos, 1954–1957.

DA = Academia Română, *Dicționarul limbii române*. Sub conducerea lui Sextil Pușcariu. Tomul I. Partea I: A–B, București, Librăriile Socec & Comp. și C. Sfetea, 1913; Tomul I. Partea II: C, București, Tipografia Ziarului „Universul”, 1940; Tomul I. Partea III. Fascicula I: D – de, București, „Universul”, Intreprindere Industrială a Statului, 1949; [Fascicula II: De – destina; șpalt, 1948]; Tomul II. Partea I: F–I, București, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului. Imprimeria Națională, 1934; Tomul II. Partea II. Fascicula I: J – lacustru, București, Tipografia Ziarului „Universul” S.A., 1937; Tomul II. Partea II. Fascicula II: Ladă – lepăda, București, Tipografia Ziarului „Universul” S.A., 1940; Tomul II. Partea II. Fascicula III: Lepăda – lojniță, București, Tipografia Ziarului „Universul” S.A., 1948.

DDA = Tache Papahagi, *Dicționarul dialectului aromân: general și etimologic*, București, Editura Academiei, 1963.

DDRF = Frédéric Damé, *Nouveau dictionnaire roumain-français*, 4 vol., Bucarest, Imprimerie de l'État, vol. I (A–E) 1893, vol. II (F–L) 1894, vol. III (M–R) 1894, vol. IV (S–Z) 1895.

DELL = Alfred Ernout, Antoine Meillet, *Dictionnaire étymologique de la langue latine*, Paris, Klincksieck, 1932.

Demiraj, *Alb. Et.* = Demiraj, Bardhyl, *Albanische Etymologien (Untersuchungen zum albanischen Erbwortschatz)*, Amsterdam – Atlanta, Rodopi, 1997.

Densusianu, ALP = Ovid Densusianu, *Aspecte lingvistice ale păstoritului*, curs universitar, București, I (1933–1934), II (1934–1935).

Densusianu, HLR = Ovide Densusianu, *Histoire de la langue roumaine*. I. *Les Origines*, Paris, Ernest Leroux, 1901; II. *Le seizième siècle*, Paris, Ernest Leroux, fasc. 1, 1914, fasc. 2, 1932, fasc. 3, 1938.

Densusianu, LR XVII = Ovid Densusianu, *Limba română în secolul al XVII-lea*, în *Opere*. III, ediție îngrijită de B. Cazacu, V. Rusu și I. Șerb, cu o prefață de B. Cazacu, București, Editura pentru Literatură, 1977.

Densusianu, *Țara Hațegului* = Ovid Densusianu, *Graul din Țara Hațegului*, București, Atelierele Grafice Socec, 1915.

DERS = *Dicționarul elementelor românești din documentele slavo-române. 1374–1600*, alcătuit de Gh. Bolocan, Virgil Nestorescu, Ion Robciuc, Comeliu Reguș, Aspazia Reguș, Mile Tomici, Ion Ciocea, Olimpia Guțu, Cornelia Popescu (red. responsabil: Gh. Bolocan), București, Editura Academiei, 1981.

DEX = *Dicționarul explicativ al limbii române*. Conducătorii lucrării: acad. Ion Coteanu, dr. Luiza Seche, dr. Mircea Seche, București, Editura Academiei, 1975. Ediția a II-a (conducătorii lucrării: acad. Ion Coteanu și Lucreția Mares), București, Editura Univers Enciclopedic, 1998; ediția a II^a, revăzută și adăugită, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009.

DEX – S = *Supliment la Dicționarul explicativ al limbii române*. Conducătorii lucrării: acad. Ion Coteanu, Ion Dănilă, Nicoleta Tiugan, București, Editura Academiei, 1988.

DGS = Maria Marin (coord.), Ion Ionică, Anca Marinescu, Iulia Mărgărit, Teofil Teaha, *Dicționarul graiurilor dacoromâne sudice*, București, Editura Academiei Române, 2009–2011.

Diculescu, *Elementele* = Constantin G. Diculescu, *Elementele vechi grecești din limba română*, în DR 4, 1924–1926, p. 394–516.

Diculescu, *Die Gepiden* = Constantin G. Diculescu, *Die Gepiden: Forschungen zur Geschichte Daziens im frühen Mittelalter und zur Vorgeschichte des Rumänischen Volkes*, Band 1, Leipzig, 1922.

DÎLR = Gh. Chivu, Emanuela Buză, Alexandra Roman Moraru, *Dicționarul împrumuturilor latino-romance în limba română veche (1421–1760)*, București, Editura Științifică, 1992.

DLR = Academia Română, *Dicționarul limbii române*. Serie nouă. Redactori responsabili: acad. Iorgu Jordan, acad. Alexandru Graur și acad. Ion Coteanu. Din anul 2000, redactori responsabili: acad. Marius Sala și acad. Gheorghe Mihăilă. București, Editura Academiei. Tomul I. Partea a 3-a. Litera D (*D – Deînmulțit*), 2006; Tomul I. Partea a 4-a. Litera D (*Deja – Deținere*), 2006; Tomul I. Partea a 5-a. Litera D (*Deținut – Discopotiriu*), 2007; Tomul I. Partea a 6-a. Litera D (*Discord – Dyke*), 2009; Tomul I. Partea a 7-a. Litera E (*E – Erzaț*), 2009; Tomul I. Partea a 8-a. Litera E (*Es – Ezredeș*), 2010; Tomul III. Literale J, K, Q, 2010; Tomul IV. Litera L (*L – Lherzolită*), 2008; Tomul V. Litera L (*Li – Luzulă*), 2008; Tomul VI. Litera M, 1965–1968; Tomul VII. Partea 1. Litera N, 1971; Tomul VII. Partea a 2-a. Litera O, 1969; Tomul VIII. Partea 1. Litera P (*P – Păzui*), 1972; Tomul VIII. Partea a 2-a. Litera P (*Pe – Pînar*), 1974; Tomul VIII. Partea a 3-a. Litera P (*Pînă – Pogrilanie*), 1977; Tomul VIII. Partea a 4-a. Litera P (*Pogrijanie – Presimfire*), 1980; Tomul VIII. Partea a 5-a. Litera P (*Presin – Puzzolană*), 1984; Tomul IX. Litera R, 1975; Tomul X. Partea 1. Litera S (*S – Sclabuc*), 1986; Tomul X. Partea a 2-a. Litera S (*Scladă – Semînțarie*), 1987; Tomul X. Partea a 3-a. Litera S (*Semn – Siveică*), 1990; Tomul X. Partea a 4-a. Litera S (*Slab – Spongios*), 1992; Tomul X. Partea a 5-a. Litera S (*Spongiar – Swing*), 1994; Tomul XI. Partea 1. Litera Ș, 1978; Tomul XI. Partea a 2-a. Litera T (*T – Tocăliță*), 1982; Tomul XI. Partea a 3-a. Litera T (*Tocăna – Twist*), 1983; Tomul XII. Partea I. Litera Ț, 1994; Tomul XII. Partea a 2-a. Litera U, 2002; Tomul XIII. Partea 1. Litera V (*V – Veni*), 1997; Tomul XIII. Partea a 2-a. Litera V (*Venial – Vizurină*), 2002; Tomul XIII. Partea a 3-a. Litera V (*Viclă – Vuzum*) și Literale W, X, Y, 2005; Tomul XIV. Litera Z, 2000.

DLRLC = *Dicționarul limbii române literare contemporane*, sub direcția prof. univ. Dimitrie Macrea și acad. Emil Petrovici. Volumul I: A–C, 1955; volumul al II-lea: D–L, 1956; volumul al III-lea: M–R, 1957; volumul al IV-lea: S–Z, 1958, [București], Editura Academiei.

DLRLV = Mariana Costinescu, Magdalena Georgescu, Florentina Zgraon, *Dicționarul limbii române literare vechi (1640 – 1780). Termeni regionali*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1987.

DLRM = *Dicționarul limbii române moderne*, sub direcția prof. univ. D. Macrea [București], Editura Academiei, 1958.

DM = Nicolae Saramandu, Marilena Tiugan, Irina Floarea, Alina Celac (coord. Nicolae Saramandu), *Dicționar meglenoromân. Literele A, Ă*, în FD, XXIX, 2010, p. 52–135.

DMed = P. Simici, A. Mincu, G. Ionescu Amza (coord.), *Dicționar medical*, București, Editura Medicală, 1969.

DN = Florin Marcu, Constant Maneca, *Dicționar de neologisme*, București, Editura Științifică, 1961.

DN² = Florin Marcu, Constant Maneca, *Dicționar de neologisme*, ediția a II-a, București, Editura Științifică, 1966.

DN³ = Florin Marcu, Constant Maneca, *Dicționar de neologisme*, ediția a III-a, București, Editura Academiei, 1978.

DOOM = *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, redactor responsabil: Mioara Avram, București, Editura Academiei, 1982.

DOOM² = *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, ediția a II-a revăzută și adăugită, coordonator: Ioana Vintilă-Rădulescu, București, Editura Univers Enciclopedic, 2005.

DOR = N.A. Constantinescu, *Dicționar onomastic românesc*, București, Editura Academiei, 1963.

DR = „Dacoromania”, Cluj, 1920 ș.u.

Drăganu, Rom. = Nicolae Drăganu, *Românii în veacurile IX–XIV, pe baza toponimiei și a onomasticeii*, București, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului. Imprimeria Națională, 1933. (Academia Română. Studii și cercetări. XXI).

Drimba, CE = Vl. Drimba, *Cercetări etimologice*, București, Editura Univers Enciclopedic („Etimologica” 8), 2001.

Duden. 7. *Etymologie. Herkunftswörterbuch der deutschen Sprache*. Bearbeitet von Günther Drosdowski, Paul Grebe et alii, Dudenverlag, Bibliographisches Institut, Mannheim, Wien, Zürich, 1963 (versiunea online: <http://www.duden.de/>).

DVL = *Dictionarium valachico-latinum. Primul dicționar al limbii române*, studiu introductiv, ediție, indici și glosar de Gh. Chivu, București, Editura Academiei Române, 2008.

ESUM = O.S. Mel'ničuk (coord.), *Etimologičnyj slovnnyk ukraïnskoï movy*, Kiev, Nauk, Dumka, 1982–2012.

EWU = Benkő Loránd (ed.), *Etymologisches Wörterbuch des Ungarischen*, vol. 1–2, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1993–1995.

„Familia” = „Familia: foaia enciclopedică și beletristică cu ilustrațiuni”, Pesta, Oradea, 1865–1906.

FC I–III = *Formarea cuvintelor în limba română*. Volumul I: *Compunerea*, de Fulvia Ciobanu și Finuța Hasan, 1970. Volumul al II-lea: *Prefixele*, de Mioara Avram, Elena Carabulea, Fulvia Ciobanu, Florica Ficșinescu, Cristina Gherman, Finuța Hasan, Magdalena Popescu Marin, Marina Rădulescu, I. Rizescu, Laura Vasiliu, 1978. Volumul al III-lea: *Sufixe*. 1. *Derivarea verbală*, de Laura Vasiliu, 1989, [București], Editura Academiei.

FD = „Fonetica și dialectologie”, București, 1958 ș.u.

FEW = Walther von Wartburg, *Französisches etymologisches Wörterbuch: eine Darstellung des galloromanischen Sprachschatzes*, Leipzig, Berlin: B. G. Teubner, Bonn: Klop, Basel: Zbinden. 25 vol., 1922–2002 (versiunea online: apps.atilf.fr/lecteurFEW/).

Frățilă, EIC = Vasile Frățilă, *Etimologii. Istoria unor cuvinte*, București, Editura Univers Enciclopedic („Etimologica” 5), 2000.

Gáldi = Ladislau Gáldi, *Les mots d'origine néo-grecque en roumain à l'époque des Phanariotes*, Budapest, Pázmány Péter, 1939.

Gămulescu, ES = Dorin Gămulescu, *Elemente de origine sârbocroată ale vocabularului dacoromân*, București, Editura Academiei, 1974.

Gerov, RBJ = Najden Gerov, *Rěčnikŭ na blŭgarskyj jazykŭ*, Plovdiv, 5 vol., 1895–1904.

Giuglea, CL = George Giuglea, *Cercetări lexicografice. Elemente latine în limba română*, II, 5, București, 1909.

Giuglea, CR = George Giuglea, *Cuvinte românești și romanice: studii de istoria limbii, etimologie, toponimie*, ediție îngrijită, introducere, bibliografie, note și indice de Florența Sădeanu, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.

Giuglea, *Fapte de limbă* = George Giuglea, *Fapte de limbă. Mărturii despre trecutul românesc. Studii de istoria limbii, etimologie, toponimie*, ediție îngrijită, introducere, tabel cronologic, note și indice de Florența Sădeanu, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1988.

Graur, AER = Alexandru Graur, *Alte etimologii românești*, București, Editura Academiei, 1975.

Graur, *Corr.* = Alexandru Graur, „Corrections roumaines au REW”, BL V, 1937, p. 80–124.

Graur, ER = Alexandru Graur, *Etimologii românești*, București, Editura Academiei, 1963.

Graur, *Mots Tsig.* = Alexandru Graur, „Notes sur «Les mots tsiganes en roumain»”, în BL, 1936, IV, p. 196–200.

GS = „Grai și suflet”, București, vol. I, 1924 ș.u.

Hasdeu, CB = Bogdan Petriceicu Hasdeu, *Cuvente den bătrâni*, 3 vol., [1878–1881], ed. G. Mihăilă, București, 1983–1984.

Hasdeu, CT = „Columna lui Traian”. Revistă mensuală pentru istorie, lingvistică și psihologia poporană”. Sub direcțiunea d-lui B. P. Hasdeu, București, 1870–1877, 1882–1883.

Hasdeu, IC = Bogdan Petriceicu Hasdeu, *Istoria critică a românilor*, vol. I–II, București, 1875.

HEM = B. Petriceicu Hasdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae. Dicționarul limbii istorice și poporane a românilor*. Tomul I–III, București, Stabilimentul Grafic Sococ și Teclu, Tomul I–II: 1887; tomul III: 1893.

Hristea, PE = Theodor Hristea, *Probleme de etimologie: studii, articole, note*, București, Editura Științifică, 1968.

Hubschmidt, *Praeromanica* = Johannes Hubschmidt, *Praeromanica. Studien zum Vorromanischen Wortschatz der Romania mit besonderer Berücksichtigung der franko provenzalischen und provenzalischen Mundarten der Westalpen*, Bern, Verlag A. Francké, 1949.

Iordan, LRA = Iorgu Iordan, *Limba română actuală. O gramatică a „greșelilor”*, Iași, Institutul de Arte Grafice Alexandru A. Țerek, Mârzescu, 1943.

Ivănescu, ILR = Gheorghe Ivănescu, *Istoria limbii române*, Iași, Editura Junimea, 1980.

Ivănescu, ILR² = Gheorghe Ivănescu, *Istoria limbii române*, Iași, Editura Junimea, 2000.

Jb = „Jahresbericht des Instituts für Rumänischen Sprache zu Leipzig”, herausgegeben von G. Weigand, I–XIX, Leipzig, 1894–1921.

KJb = „Kritischer Jahresbericht über die Fortschritte der romanischen Sprachen und Literaturen”, herausgegeben von Karl Vollmöller und Richard Otto, Erlangen, 1890 ș.u.

Jokl, *Studien* = Norbert Jokl, *Studien zur albanesischen Etymologie und Wortbildung*, Wien, In Kommission bei A. Hölder, 1911.

Király, *Contacte* = Király Francisc, *Contacte lingvistice. Adaptarea fonetică a împrumuturilor românești de origine maghiară*, Timișoara, Editura Facla, 1990.

Klein, Ernest, *A Comprehensive Etymological Dictionary of the English Language*, 2 vol., Amsterdam, London, New York, Elsevier Publishing Company, 1966–1967.

Kovačec, DIA = August Kovačec, *Descrierea istroromânei actuale*, București, Editura Academiei, 1971.

Kriaras, LMED = E. Kriaras, *Λεξικό της μεσαιωνικής ελληνικής δημόδους γραμματείας 1100–1669*, 16 vol., Thessalonica, 1968 ș.u.

LB = *Lesicon romanesc – latinesc – unguresc – nemțesc, care de mai mulți autori, în cursul a trideci și mai multor ani s-au lucrat*, seu: *Lexicon valachico – latino – hungarico – germanicum quod a pluribus auctoribus decursu triginta et amplius annorum elaboratum est*, Budae, 1825.

LBG = *Lexicon zur byzantinischen Gräzität*, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Viena, 1994.

LEI = *Lessico etimologico italiano*, dir. Max Pfister, Reichert, Wiesbaden, 1979 ș.u.

LL = „Limbă și literatură”, București, 1955 ș.u.

LM = A. T. Laurian și I. C. Massim, *Dicționarul limbii române*. După însărcinarea dată de Societatea Academică Română. Elaborată ca proiect. Tom I (A–H), 1871 [1873]. Tom II (colaboratori Iosef Hodoș și G. Barițiu: I–Z), 1876. Tomul III. *Glossariu, care cuprinde vorbele din limba română străine prin originea sau forma lor, cum și cele de origine înduioasă*, 1871 [1877], București, Noua Tipografie a Laboratorilor Români.

Löbel, *Contribuții* = Teofil Löbel, *Contribuții la stabilirea originii orientale a unor cuvinte românești*, în „Analele Academiei Române”, Memoriile secției literare, II, XXX, 1908, p. 225–263.

Löfstedt, *Late Latin* = Einar Löfstedt, *Late Latin*, Oslo, Aschehoug, 1959.

Loșonți, CIE = Dumitru Loșonți, *Certitudini și ipoteze etimologice*, București, Editura Academiei Române („Etymologica” 26), 2007.

Loșonți, SSE = Dumitru Loșonți, *Soluții și sugestii etimologice*, București, Editura Univers Enciclopedic („Etymologica” 9), 2001.

Loșonți, TRFR = Dumitru Loșonți, *Toponime românești care descriu forme de relief*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2000.

LR = „Limba română”, București, 1952 ș.u.

LTR = *Lexiconul tehnic român*, vol. I, 1949; vol. II, 1950; vol. III, 1951; vol. IV, 1952; vol. V, 1954; vol. VI–VII, 1955, București, Editura Tehnică.

LTR² = *Lexiconul tehnic român*. I ș.u., elaborare nouă, întocmită prin îngrijirea A.S.I.T. de un colectiv sub conducerea prof. Remus Răduț, București, Editura Tehnică, 1957 ș.u.

Magyar-román szótár. Dicționar maghiar-român, vol. I. (A–J), red.-șefi Kelemen Béla, Szász Lőrinc, Academia Română, Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, București, Editura Academiei Române, 2010.

Mat. dial. = Materiale și cercetări dialectale, [Vol.] I, [București], 1960 (Academia Română, Filiala Cluj-Napoca, Institutul de Lingvistică).

Mayrhofer, Manfred, *Kurzgefaßtes etymologisches Wörterbuch des Altindischen*, Heidelberg, Carl Winter, 3 vol., 1956–1976.

Mărgărit, CES = Iulia Mărgărit, *Comentarii etimologice și semantice: note și articole*, București, Editura Academiei Române („Etymologica” 27), 2007.

Mărgărit, ISE = Iulia Mărgărit, *Ipoteze și sugestii etimologice. Note și articole*, București, Editura Academiei Române („Etymologica” 18), 2005.

Mărgărit, NCEs = Iulia Mărgărit, *Noi comentarii etimologice și semantice*, București, Editura Academiei Române („Etymologica” 28), 2010.

Mărgărit, PED = Iulia Mărgărit, *Probleme de etimologie dialectală*, București, Editura Univers Enciclopedic („Etymologica” 13), 2002.

Mărgărit, VGMA = Iulia Mărgărit, *Vocabularul graiurilor muntenesti actuale*, București, Editura Academiei Române, 2009.

Mării, NSE = I. Mării, *Note și studii de etimologie lexicală dacoromână*, București, Editura Academiei Române („Etymologica” 17), 2005.

Meyer, EWA = Gustav Meyer, *Etymologisches Wörterbuch der albanesischen Sprachen*, Strassburg, K. J. Trübner, 1891.

Meyer-Lübke, RomGr = Wilhelm Meyer-Lübke, *Grammatik der romanischen Sprachen*, 4 vol., Leipzig, Reisland, 1890–1902.

Mihail, EPE = Zamfira Mihail, *Etimologia în perspectivă etnolingvistică*, București, Editura Univers Enciclopedic („Etymologica” 5), 2000.

Mihail, TPP = Zamfira Mihail, *Terminologia portului popular românesc în perspectiva etnolingvistică comparată sud-est europeană*, București, Editura Academiei, 1978.

Mihăescu, CEL = Doru Mihăescu, *Contribuții etimologice și lexicale*, București, Editura Academiei Române („Etymologica” 19), 2005.

Mihăescu, IG = Haralambie Mihăescu, *Influența grecească asupra limbii române până în secolul al XV-lea*, București, Editura Academiei, 1966.

Mihăescu, Rom. = Haralambie Mihăescu, *La romanité dans le Sud-Est de l'Europe*, București, Editura Academiei Române, 1993.

Mihăilă, CELR = Gheorghe Mihăilă, *Contribuții la etimologia limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic („Etymologica” 15), 2002.

Mihăilă, CSCA = Gheorghe Mihăilă, 2010, *Contribuții la studiul cuvintelor de origine autohtonă în limba română*, București, Editura Academiei Române.

Mihăilă, DLRV = Gheorghe Mihăilă, *Dicționar al limbii române vechi (sfârșitul sec. X – începutul sec. XVI)*, București, Editura Enciclopedică Română, 1974.

- Mihăilă, ÎVS = Gheorghe Mihăilă, *Împrumuturi vechi sud-slave în limba română*, București, Editura Academiei, 1960.
- Miklosich, EWSS = Franz Miklosich, *Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen*, Viena, 1887.
- Miklosich, *Lexicon* = Franz Miklosich, *Lexicon palaeoslovenico-greco-latinum*, Vindobonae, Guilelmus Braumueller, 1862–1865.
- Miklosich, SER = Fr. von Miklosich, *Die slavischen Elemente im Rumunischen*, Wien, 1861.
- Mitu, CELS = Mihai Mitu, *Cercetări etimologice și lexico-semantică*, București, Editura Academiei Române („Etimologica” 24), 2006.
- Mitu, SERS = Mihai Mitu, *Studii de etimologie româno-slavă*, București, Editura Univers Enciclopedic („Etimologica” 10), 2001.
- Morariu, *De la noi* = Leca Morariu, *De la noi, Povești bucovinene*, Suceava, Tipografia Societății „Școala Română”, 1915.
- Moroianu, DTE = Cristian Moroianu, *Dublete și triplete etimologice în limba română*, București, Editura Universității din București, 2005.
- NALR. Crișana = *Noul Atlas lingvistic român. Crișana*, de Ionel Stan, Dorin Urițescu, București, Editura Academiei Române, (vol. I: *Corpul omenesc*) 1996.
- Neiescu, DDI = Petru Neiescu, *Dicționarul dialectului istroromân. Vol. I, A–C*, București, Editura Academiei, 2011.
- Nestorescu, CE = Virgil Nestorescu, *Cercetări etimologice*, București, Editura Univers Enciclopedic („Etimologica” 3), 1999.
- Nestorescu, ERB = Virgil Nestorescu, *Elemente românești în limba bulgară. Contacte lingvistice interbalcanice*, București, Editura Univers Enciclopedic („Etimologica” 12), 2002.
- Nestorescu, VCR = Virgil Nestorescu, *Din viața cuvintelor românești*, București, Editura Academiei Române („Etimologica” 25), 2006.
- Nocentini, VLI = Alberto Nocentini, *L'Etimologico. Vocabolario della lingua italiana*, Milano, Le Monnier, 2010.
- NȘDU = Ioan Oprea, Carmen-Gabriela Pamfil, Rodica Radu, Victoria Zăstroiu, *Noul dicționar universal al limbii române*, Chișinău/ București, Editura Litera Internațional, 2006.
- Nuță, DTV = Ion Nuță, *Dicționar de termeni viticoli*, Iași, Universitatea „Al. I. Cuza”, Centrul de Lingvistică, Istorie, Literatură și Folclor, 1989.
- Omagiu Rosetti = Omagiu lui Alexandru Rosetti la 70 de ani*, București, Editura Academiei, 1965.
- Orël, AED = Vladimir Orël, *Albanian Etymological Dictionary*, Leiden, Brill, 1998.
- Papahagi, *Basme* = Pericle Papahagi, *Basme aromâne și glosar*, București, Edițiunea Academiei Române, 1905.
- Papahagi, *Notițe etim.* = Pericle N. Papahagi, *Notițe etimologice*, în „Analele Academiei Române. Memoriile secției literare”, seria II, tomul XXIX, 1906–1907, p. 201–248.
- Pascu, *Beiträge* = George Pascu, *Beiträge zur Geschichte der rumänischen Philologie*, Leipzig, Gustav Fock, 1920.
- Pascu, DEM = George Pascu, *Dictionnaire étymologique macédo-roumain. Vol. I. Les éléments latins et romans. Vol. II. Les éléments grecs, turcs, slaves, albanais, germaniques, hongrois, néologismes, créations immédiates, obscurs*, [Iași], Editura Cultura Națională, 1924–1925.
- Pascu, *Elementele* = George Pascu, „Elementele romanice din dialectele macedo- și megleno-române”, în „Analele Academiei Române”, seria III, tomul XXXV, nr. 5, București, Socec & C. Sfetea; Leipzig, Otto Harrassowitz; Viena, Gerold, 1913, p. 141–191.
- Pascu, *Etim. rom.* = George Pascu, *Etimologii românești*, Iași, 1910.
- Pascu, *Sufixe* = G. Pascu, *Sufixe românești*, București, Edițiunea Academiei Române, 1916.
- Pașca, *Glosar* = Ștefan Pașca, *Glosar dialectal. Alcătuit după material lexical cules de corespondenți din diferite regiuni*. București, Editura Cultura Națională, 1928. (Academia Română. Memoriile Secțiunii literare. Seria III. Tomul IV. Mem. 3).
- PEW = Dr. Sextil Pușcariu, *Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache. I: Lateinisches Element mit Berücksichtigung aller romanischen Sprachen*, Heidelberg, K. Winter, 1905.

Philippide, *Altgr. El.* = Al. Philippide, „Altgriechische Elemente im Rumänischen”, Halle a.S., Max Niemeyer, 1905, extras din *Bausteine zur romanischen Philologie. Festgabe für Adolfo Mussafia.*

Philippide, ILR = Alexandru Philippide, *Istoria limbii române. Volumul întâi. Principii de istoria limbii*, Iași, Tipografia Națională, 1894.

Philippide, OR = Alexandru Philippide, *Originea românilor*, vol. I–II, Iași, Tipografia Viața Românească, 1925–1928.

Purdela-Sitaru, Vasiliuță, CE = Maria Purdela-Sitaru, Livia Vasiliuță, *Cercetări etimologice (cu referire specială la împrumuturile de origine germană din limba română)*, București, Editura Univers Enciclopedic („Etymologica” 14), 2002.

Pușcariu, LR I = Sextil Pușcariu, *Limba română. I. Privire generală*, București, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, 1940.

Pușcariu, LR II = Sextil Pușcariu, *Limba română. II. Rostirea*, București, Editura Academiei, 1959.

Pușcariu, *St. Ir.* = Sextil Pușcariu, *Studii istroromâne*, vol. I (*Texte*) 1906; vol. II (în colaborare cu M. Bartoli, A. Belulovici și A. Byhan: *Introducere, gramatică, caracterizarea dialectului istroromân*) 1926; vol. III (*Bibliografie critică, listele lui Bartoli, texte inedite, note, glosare*) 1929, București, Editura Cultura Națională.

Reichenkron, *Dak.* = Günter Reichenkron, *Das Dakische (rekonstruiert aus dem Rumänischen)*, Heidelberg, Carl Winter, 1966.

Rev. fil. = „Revista filologică”, Cernăuți, 1927–1928.

REW = W. Meyer-Lübke, *Romanisches Etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg, Carl Winters, 1936.

RF = „Romanische Forschungen”, Frankfurt, Erlangen, 1882 ș.u.

„Romania”, Paris, 1871 ș.u.

Rohlf's, EWUG = Gerhard Rohlf's, *Etymologisches Wörterbuch der unteritalischen Gräzität*, Halle, 1930.

Rohlf's, HGIS = Gerhard Rohlf's, *Historische Grammatik der italienischen Sprache und ihrer Mundarten*, A. Francke AG. Verlag, Bern: I–II 1949, III 1954.

Rosetti, ILR = Al. Rosetti, *Istoria limbii române. De la origini până la începutul secolului al XVII-lea*. Ediție definitivă, [București], Editura Științifică și Enciclopedică, 1986.

Rösler, GTBR = Robert Rösler, *Die griechischen und türkischen Bestandteile im Rumänischen*, Sitzungsberichte der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien. Philosophisch-Historische Klasse 50, Viena, 1865.

RRL = „Revue roumaine de linguistique”, Bucarest, 1956 ș.u.

Russu, *Etnogeneza* = Ion I. Russu, *Etnogeneza românilor: fondul autohton traco-dacic și componenta latino-romanică*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.

Sala, CMI = Marius Sala, *Cuvintele, mesageri ai istoriei*, București, Editura Meronia, 2009.

Sala, IELR = Marius Sala, *Introducere în etimologia limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic („Etymologica” 2), 1999; București, Editura Academiei Române („Etymologica” 20), 2005.

Saramandu, RO = Nicolae Saramandu, *Romanitatea orientală*, București, Editura Academiei Române, 2004.

SCL = „Studii și cercetări lingvistice”, București, 1950 ș.u.

SCS = „Studii și cercetări științifice. Filologie”, Iași, 1950–1963.

SDEM = *Scurt dicționar etimologic al limbii moldovenești*, red. N. Raevschi, M. Gabinschi, Chișinău, Academia de Științe a R.S.S. Moldovenești, 1978.

SDLR = August Scriban, *Dicționarul limbii românești. (Etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhaizme, neologizme, provincializme)*, edițiunea întâia, Iași, Institutul de Arte Grafice „Presa Bună”, 1939.

Skok, ERHSJ, I = Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Dictionnaire étymologique de la langue croate ou serbe*. Rédacteurs Mirko Deanovič et Ljudevit Jonke. Collaborateur Valentin Putanec, I–IV, Zagreb, 1971–1974.

SMFC = *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*. Vol. I–II, 1959–1960 (redactori responsabili: Al. Graur și Jacques Byck); vol. III, 1962 (redactor responsabil: Al. Graur); vol. IV–V, 1967–1969 (redactori responsabili: Al. Graur și Mioara Avram); vol. VI, 1972 (redactor responsabil: Mioara Avram); București, Editura Academiei.

SSW = A. Schullerus, B. Capesius, A. Tudt, S. Haldenwang et al., *Siebenbürgisch Sächsisches Wörterbuch*, vol. I (A–C) 1925, vol. II (D–F) 1926, vol. III (G) 1971, vol. IV (H–J) 1972, vol. V (K)

1975, vol. VI (L) 1997, vol. VII (M) 1998, vol. VIII (N-P) 2002, vol. IX (Q-R) 2007, Editura Academiei, București și Walter de Gruyter & Co., Berlin.

Stanciu-Istrate, *Calcul* = Maria Stanciu-Istrate, *Calcul lingvistic în limba română*, București, Editura Academiei Române, 2006.

Suciu, CRT = Emil Suciu, *Cuvinte românești de origine turcă*, București, Editura Academiei Române („Etymologica” 21), 2006.

Suciu, CTR = Emil Suciu, „Contacts linguistiques: turc et roumain/ Sprachkontakte: Türkisch und Rumänisch”, în Gerhard Ernst, Martin-Dietrich Gleßgen, Christian Schmitt, Wolfgang Schweickard (eds), *Histoire linguistique de la Roumanie/ Romanische Sprachgeschichte*, Vol. 2, Berlin, Walter de Gruyter, 2006, p. 1673–1677.

Suciu, DILT = Coriolan Suciu, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. 1–2, București, Editura Academiei, 1967–1968.

Suciu, IT = Emil Suciu, *Influența turcă asupra limbii române. I. Studiu monografic*, 2009. II. *Dicționarul cuvintelor românești de origine turcă*, 2010, București, Editura Academiei Române.

Șăineanu, *Studii folclorice* = Lazăr Șăineanu, *Studii folclorice. Cercetări în domeniul literaturii populare*, București, Socec & Comp., 1896.

ȘDU 4 = Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal al limbei române*, a 4-a edițiune revăzută și adăugită, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1922.

ȘIO = Lazăr Șăineanu, *Influența orientală asupra limbei și culturii române. I. Introducerea. II. Vocabularul. 1. Vorbe populare. 2. Vorbe istorice*, București, Socec, 1900.

„Studi Rumeni”, Roma, 1927 ș.u.

Tamás, EW = Lajos Tamás, *Etymologisch-historisches Wörterbuch der ungarischen Elemente im Rumänischen (Unter Berücksichtigung der Mundartwörter)*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1966.

TDRG¹ = Dr. H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*. Band I, 1903; Band II, 1911; Band III, 1924, Bukarest, Staatsdruckerei.

TDRG² = Dr. H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, 2., überarbeitete und ergänzte Auflage von Paul Miron, Band I, 1986; Band II, 1988; Band III, 1989, Wiesbaden, Otto Harrassowitz.

TDRG³ = H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, 3., überarbeitete und ergänzte Auflage von Paul Miron und Elsa Lüder. Band I, 2000; Band II, 2003; Band III, 2005, Cluj-Napoca, Editura Clusium.

Teaha, CLM = Teofil Teaha, *Cuvinte latinești moștenite în graiurile românești actuale*, București, Editura Academiei Române („Etymologica” 16), 2005.

TILR = *Istoria limbii române*, Editura Academiei, București, vol. I (coord. Alexandru Graur), 1965, vol. II (coord. Ion Coteanu) 1969.

TLF = *Trésor de la langue française. Dictionnaire de la langue du XIXe et du XXe siècle (1789–1960)*, Paris, 1972 ș.u. (versiunea online: atilf.atilf.fr)

Treccani = *Dizionario della lingua italiana*, publicato dall’Istituto dell’Enciclopedia Italiana fondata da Giovanni Treccani e Giunti T.V.P. editori, Firenze, 2014 (versiunea online: <http://www.treccani.it/vocabolario/>).

Ursu, ÎL = N. A. Ursu, Despina Ursu, *Împrumutul lexical în procesul modernizării limbii române literare (1760–1860)*. Vol. I. *Studiu lingvistic și de istorie culturală*, 2004. Vol. II. *Repertoriu de cuvinte și forme*, 2006, Iași, Editura Cronica.

Ursu, TȘ = N. A. Ursu, *Formarea terminologiei științifice românești*, București, Editura Științifică, 1962.

Vasmer, ESRJAZ = Max Vasmer, *Etimologičeskij slovar’ russkogo jazyka (Russisches etymologisches Wörterbuch)*, I–IV, Moscova, 1964–1973.

Vasmer, *Greko-slavjanskije etjudy* = Max Vasmer, *Greko-slavjanskije etjudy*, I–III, Sankt Petersburg, 1907–1909.

Vasmer, REW = Max Vasmer, *Russisches etymologisches Wörterbuch*, Bd. 1, 1953; Bd. 2, 1955; Bd. 3, 1958, Heidelberg, Winter.

Vasmer, SAW = Max Vasmer, „Studien zur albanesischen Wortforschung”, I, în *Acta et commentationes Universitatis Tartuensis (Dorpatensis)*, B, Humaniora, I, Tartu (Dorpat), 1921, p. 3–65.

Vătăşescu, SRA = Cătălina Vătăşescu, *Studii româno-albaneze. Note semantice și etimologice*, Bucureşti, Editura Academiei Române („Etymologica” 22), 2006.

Vătăşescu, VLA = Cătălina Vătăşescu, *Vocabularul de origine latină din limba albaneză în comparație cu româna*, Bucureşti, Biblioteca Thracologica XIX, 1997.

Viciu, Gl. = *Glosar de cuvinte dialectale din graiul viu al poporului român din Ardeal*. Adunate și explicate de Alexiu Viciu. Bucureşti, Carol Göbl, 1906. (Extras din „Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii literare”. Seria II. Tomul XXIX).

„Vox Romanica”, Tübingen, 1936 ș.u.

Vrabie, ERS = Emil Vrabie, *Etimologii românești și străine*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, („Etymologica” 11), 2001.

WP = Alois Walde, *Vergleichendes Wörterbuch des indogermanischen Sprachen*, herausgegeben und bearbeitet von Julius Pokorny, Berlin und Leipzig, Walter de Gruyter, vol. I, 1930, vol. II, 1927.

Xhuvani, Çabej, *Prapashtesat* = Aleksandër Xhuvani, Eqrem Çabej, *Prapashtesat e gjuhës shqipe*, Tirana, 1962.

Zafiu, CA = Rodica Zafiu, *101 cuvinte argotice*, Seria „Viața cuvintelor”, Bucureşti, Editura Humanitas, 2010.

ZRPh = „Zeitschrift für romanische Philologie”, Halle, 1877 ș.u.

C

CA¹ [ar. „ca, cam; dacă (cu conjunctivul)”; mr. *ca*¹, *că*² „ca, când, cam”, ir.] conj. și prep. comparativă „precum, la fel cu – comme, que (comparatif)”, (înv. și) conj. modală, temporală, condițională, adv. „cum, când, dacă; cam – comme, lorsque, si; environ” c.1500.

Lat. *quam*, cf. v.it., sd., v.sp., v.ptg. REW 6928.

Fam.: mr. **caçon** „ca și cum, ca și când” 1935 ← *ca* + *çon* (= *când*); mr. **cacum** „întocmai ca, la fel ca” 1935 ← *ca* + *cum*.

Cf. **ca²**, **cam**, **camai**.

CA² [ar., mr., ir.] conj. care introduce subordonate conjunctivale, (completive, finale, consecutive) – „que, pourquoi, afin que” c.1500.

Lat. *quam*, la origine, identic cu *ca*¹, sensul final fiind dezvoltat de la sensul modal-comparativ „cum” (cf. lat. *ut*, gr. *ὥς* și rom. veche *cum să... = ca să...*) TDRG, REW 6928, CADE, DDA // Lat. **qua* (= *quia*) PEW 246, CDDE 204, DA, SDLR, CDER 1245, DEX (această ipoteză nu explică limitarea conjuncției la propoziții cu conjunctivul).

Cf. **cam**, **camai**.

CA³ conj. sau adv. (Munt.; considerată interj. în DA și tradusă prin fr. „mais”), adesea precedat de *ci*, în contexte de adresare directă, în general urmat de imperative sau interjecții – conj. ou adv., souvent précédé par *ci*, en contextes d’adresse, généralement suivis d’impératifs ou d’interjections 1885.

Et. nes., probabil ← *ca*¹ „cam” DA.

CABADAJU s.m. (înv.) „poreclă dată soldaților lui Pazvantoglu, războinic – sobriquet donné aux soldats de Pazvantoglu, guerrier” 1821 (var. *cabādai*), var. *cabādaiu*.

Tc. *kabadayı* „viteaz, curajos”.

CABALĂ s.f. „doctrină mistică iudaică din Evul Mediu; intrigă – cabale” 1705.

Lat. neol. *Cabbala* (< ebr. *qabbāla* „tradiție, doctrină ezoterică” < *qibbel* „a primi prin tradiție”) °, fr. *cabale* LB, LM, DA, CADE, SDLR, DEX, germ. *Kabale* DEX // și it. *cabala* LB, LM, SDLR; și sp. *cabala* LB.

Fam.: **cabalist** s.m. „adept și practicant al cabalei” 1705 < lat. neol. *cabbalista* °, fr. *cabaliste*, germ. *Kabalist* DEX sau (mai târziu) ← *cabală* TDRG³, CADE, SDLR // și it. *cabalista* LB, LM; și sp. *cabalista* LB; **cabalistic** adj. „care aparține cabalei; enigmatic, obscur” 1825 < germ. *kabbalistisch* °, fr. *cabalistique* CADE, DEX // și it. *cabalístico* LB, LM; și sp. *cabalístico* LB; ← *cabalist* SDLR; ← *cabală* DA, TDRG³.

CABALIN adj., s.f. „referitor la cai; familie de mamifere din care face parte calul – chevalin; Équidés domestiques” 1866 (var. *cavalin*).

Lat. neol. *caballinus* (< *caballus* „cal”). Var. *cavalin* < it. *cavallino*.

Cf. **cal**.

CABANĂ¹ s.f. „construcție pentru adăpostirea turiștilor – chalet” 1851.

Fr. *cabane* „baracă, construcție rudimentară” (< occ. *cabana* < lat. târzie *capanna*).

Fam.: **cabanier** s.m. „persoană care administrează o cabană” 1955.

Cf. **cabină**.

CABANIȚĂ s.f. „(înv.) manta scumpă, purtată de domnitor și de boieri; (Ban.) manta largă, din țesătură de lână – manteau de gala des boyards; sorte de manteau paysan” 1619, var. *cabaniță*, *cabeniță* (acc. nec.; înv.), *căbaniță*, *căbăniță*.

Bg. *kabanica* SDLR, DEX, scr. *kabanica* DA, CADE (doar pentru formele din Banat), SDLR, DEX (< *kaban* < it. *gabbano*, sicil. *cabbanu*, lat. med. *cabanus* < arab. *qabā'* < pers. *kabā* BER II, 115, Skok, ERHSJ, II, 8) // Tc. *kabanița* DA, CADE, tc. *kapaniça* CDER 1248 (difícil din motive fonetice; tc. *kapaniça*, *kabaniçe*, *kapaniçe* sunt împrumutate din limbile sl. meridionale, în care s-a atașat sufixul *-ica* BER II, 115, Skok, ERHSJ, II, 8).

Fam.: **cabană**² s.f. (S Mold.) „haină femeiască de sărbătoare” 1885 ← *cabaniță* DA (der. regresiv) sau < scr. *kabana* ° // scr. *kaban* SDLR; **cabană**³ s.f. „manta cu glugă purtată de militari” < fr. *caban* CADE (< occ. *caban* < sicil. *cabbanu*, lat. med. *cabanus* < arab. *qabā'*); **cabon** s.n. (N Dobr., S Mold.) „haină femeiască” 1885 < tc. *kaban* „manta cu glugă” sau refăcut din *caboane* < *cabane*, pluralul lui *cabană*² ° // ← *cabaniță* DA; **căbănăcioară** s.f. (dim., Ban.) 1814; **căbănicea** s.f. (dim., Ban.) 1814; **cabanicer** s.m. (Ban.) „cel care coase cabanițe” 1885, var. *căbănicer*; **căbănaș** s.n. (dim., S Mold.) 1885 ← *cabană*².

Cf. *cabat*, *ghebă*.

CABANOS s.m. „cârnat subțire, uscat – sorte de saucisson” 1955, var. *cabanos*, *gabanos*.
Pol. *kabanos*.

CABARET s.n. „local de petrecere, cu dans și divertisment – cabaret” 1862.
Fr. *cabaret* (< ol. med. *cabaret*, *caberet*, *cabret* „cârciumă, han” < *cabret* < v. picard. *camberete* „cămăruță” < *cambre* „cameră” < lat. *camera* „boltă”, ulterior „încăpere”).
Cf. *cameră*.

CABAT s.n. (Buc.) „manta țărănească – manteau paysan” 1909, var. (Țara Oltului) *cobat*.
Magh. *kabát*, ucr. *kábat* (împrumut indirect din pers. *kabā*).
Cf. *cabaniță*, *ghebă*.

CABAZ s.m. (Mold.; înv.) „bufon, om poznaș – bouffon, drôle” 1835.
Tc. *hokkabaz* (prin trunchiere).
Fam.: **cabazlâc** s.n. (înv.) „ghidușie, caraghioslâc” 1838, var. *camazlâc*, *ocabazlâc* < tc. *hokkabazlık*; **cabazlâcar** adj. (înv.) „mucalit, poznaș” 1886 (var. *cabazlicar*) ← *cabazlâc*.

CABERNET s.n. „soi de viță-de-vie de calitate superioară; vin produs din acest soi – cabernet” 1949.
Fr. *cabernet*.

CABESTAN s.n. „dispozitiv pe care se înfășoară un cablu – cabestan” 1852.
Fr. *cabestan*.

CABINĂ s.f. „încăpere mică – cabine” 1857.
Fr. *cabine* (probabil < engl. med. *cabin* < v.fr. *cabane*).
Fam.: **cabinet** s.n. „încăpere anexă; consiliu de miniștri” 1694 (var. *gabinet*) < fr. *cabinet*; var. *gabinet* < it. *gabinetto*; **cabinier** s.m. „persoană care are în grijă o cabină” 1966 < fr. *cabinier* sau ← *cabină*; **cabinieră** s.f. 1966 ← *cabinier*; **semicabină** s.f., în sintagma ~ *fonică* „pupitru separat de cele din jur prin elemente despărțitoare (geamuri, panouri), dotat cu echipament audiovizual” 1966 ← *semi-* + *cabină*; **telecabină** s.f. „cabină pentru transportul de persoane cu ajutorul unei instalații de teleferic” 1976 < fr. *télécabine*, it. *telecabina*.
Cf. *cabană*¹.

CABLU s.n. „odgon, parămă; conductă electrică – câble” 1868.
Fr. *câble* (< lat. târzie *capulum* „tip de funie; laț” < *capere* „a prinde”).

Fam.: **cabla** vb. „a confecționa sau a instala un cablu” 1975 < fr. *câbler*; **cablaj** s.n. „mod de dispunere a firelor pentru a forma un cablu; totalitatea cablurilor dintr-o instalație” 1949 < fr. *câblage*; **cablier** s.n. „navă care transportă cablurile submarine” 1949 < fr. *câblrier*; **cablogramă** s.f. „comunicare transmisă prin cablu submarin” 1908 (var. *cablogram*) < fr. *câblogramme*; **cablor** s.m. „muncitor care cablează” 1978 < fr. *câbleur*; **incablură** s.f. (mar.) „unitate de măsură corespunzând lungimii medii a unui cablu (cca 185 m)” 1879–1886 < fr. *encâblure*.

Cf. **încăpea**, **capta**, **captiv**, **capabil**, **capacitate**.

CABONC s.n. (Buc.) „papuc vechi și rupt – vieille pantoufle” 1913.

Et. nes., probabil ← *bocanc*, prin metateză ° // Et. nec. DA.

CABOȘON s.n. „piatră (semi)prețioasă fără fațete, fixată într-o montură de metal; (arhit.) ornament mic de piatră fixat într-o fațadă – cabochon” 1949.

Fr. *cabochon*.

CABOTAJ s.n. „navigație de-a lungul țărmurilor – cabotage” 1913, var. *cabotagiu*.

Fr. *cabotage* (< *caboter* „a naviga de-a lungul țărmurilor”). Var. *cabotagiu* < it. *cabotaggio*.

Fam.: **cabotier** s.n. „navă pentru cabotaj” 1949 < fr. *cabotier*.

CABOTIN s.m., adj. „actor mediocru; (înv.) comediant ambulant – cabotin” 1939.

Fr. *cabotin* (probabil < n.pr. *Cabotin*, actor din vremea lui Ludovic al XIII-lea).

Fam.: **cabotină** s.f. 1939; **cabotinaj** s.n. „comportament de cabotin” 1939 < *cabotinage*; **cabotinesc** adj. „de cabotin” 1988; **cabotinism** s.n. „comportament de cabotin” 1955.

CABRA vb. „(despre cai) a se ridica pe picioarele dinapoi; (despre avioane) a se ridica cu partea din față – cabrer” 1927.

Fr. *cabrer* (< v. occ. *cabra* „capră” < lat. *capra*).

Fam.: **cabraj** s.n. (abstr.) 1949 < fr. *cabrage*.

Cf. **cabrioletă**, **capră**.

CABRIOLETĂ s.f. „trăsură ușoară, cu două roți – cabriolet” 1832, var. *gabrioletă*.

Fr. *cabriolet* (< *cabrioler* „a face un salt (despre animale)” < *cabriole* < it. *capriola* „căprioară” < lat. *capreola* < *capra*).

Fam.: **cab** s.n. „cabrioletă englezească” 1931 < engl. *cab* (< *cabriolet* < fr. *cabriolet*); **cabriolă** s.f. „salt al calului prin care se întoarce în loc” 1975 < fr. *cabriole*.

Cf. **cabra**, **capră**.

CABUL s.n. (înv.) în expr. *a face ~* „a consimți – consentir” 1857.

Tc. *kabul* (*etmek*).

Fam.: **cabulă** s.f. (înv.) „superstiție la jocul de cărți” 1913 ← *cabul* DA, CDER 1250, SDLR, Suci, IT II, 131 // tc. *kabul* DEX; ← *cabală* CADE; **cabulipsi** vb. (Munt., înv.) „a primi din condescendență” 1857 < ngr. **καμπούλεψα* (aor. lui **καμβούλειω*) Suci, IT II, 131 sau ← *cabul*, după modelul verbelor în *-ipsi* DA, CDER 1250 // ngr. *καμβούλεισα* DEX; tc. *kabul* TDRG¹, CADE; **cabul/ist**, -ă adj., s.m., s.f. (Munt., rar) „care crede în cabule” 1939 ← *cabulă*.

CABUR s.m. (Ialomița; acc. nec.) nume de câine – nom de chien 1884.

Et. nes., probabil bg. *kabur* (= *kabăr*) „(despre animale) cu capul mare” °.

CACADĂR s.m. (Mold., Trans.) „măceș – églantier” 1806, var. *cacadăr*, *cacașder*, *cacazder*, *cașcadăr*, *căcăder*, *căcădăr*, *căcădăr*, *căcăzdăr*.

Et. nes., posibil ← *căca* + *-(z)dâr* < (z)*dârâia* „zgâria”, calc după magh. *sekvakaró* „măceș” (< *segg* „șezut” + *vakar* „a zgâria”), cf. și germ. *Arschkitzel* „măceș” (< *Arsch* „șezut” + *Kitzel* „gâdilătură”), fr. *gratte-cul* „măceș” ° (← *căca*, cf. germ. *Arschkitzel* „măceș”, fr. *gratte-cul* „măceș”

TDRG¹, CADE) // Et. nec., posibil magh. *kakastare-fa* „oțetar”, infl. de *căca*, cf. germ. *Arschkitzel* „măceș”, fr. *gratte-cul* „măceș”, magh. *segvakaró* „măceș” DA; ngr. **κουκουδέρος* „plin de semințe” (< *κούκουδον* „boabă”) CDED II 641, CDER 1252.

Fam.: **cacaderie** s.f. „fructul măceșului” 1825 ← *cacadâr* (= *cadadâr*); **căcădără** s.f. „fructul măceșului” 1903, var. *căcădără* ← *căcădâr* (= *cadadâr*); **căcăduș** s.m. „măceș” 1857 ← *căcădâr* (= *cadadâr*) cu substit. finalei; **căcădușă** s.f. „fructul măceșului” 1857 ← *căcăduș*; **căcădere** s.f.pl. „fructele măceșului” 1906 ← *căcăder*, *cașcadâr* (= *cadadâr*); **căcăzdare** s.f.pl. „fructele măceșului” 1895 ← *căcăzdâr* (= *cadadâr*).

CACAO s.f., (înv.) s.m. „bobul unui arbore tropical din care se face ciocolata – cacao” c.1770.

Ngr. *κακάο* °, fr. *cacao* (< sp. *cacao* < nahuatl *kakawail*) DA, CADE, SDLR, DEX, TDRG³.

Fam.: **cacaotier** s.m. „arbore-de-cacao” 1898 < fr. *cacaotier*.

CACATOES s.m. „papagal moțat din sudul Asiei și din Oceania – cacatoes” 1939.

Fr. *cacatoès* (< ol. *kakatoe*, *kaketoe*, ptg. *cacatua* < malaiez *kakatūwa*).

CACĂ s.f. (Neamț) „o pasăre răpitoare – oiseau de proie sans définition précise” 1885.

Et. nes., probabil formație onomatopeică DA.

CĂCCA s.f. (Ban.) în expr. *de-a ~* „joc de copii – jeu d'enfants” 1931.

Magh. *kacska*.

CACEALMA s.f. „(la jocul de cărți) păcăleală; (înv.) contrabandă – attrape; (vieilli) contrebände” 1875 (var. *cacirma*), var. *cacearma*.

Tc. *kaçırma* „contrabandă” DA, SDLR, TDRG³, DEX, Suciul, IT II, 131 // Tc. *kaçırmak* „a alunga” CDER 1254.

Fam.: **cacerdisi** vb. (înv.) „a face contrabandă; a tăinui” 1792 < tc. *kaçırdı* (pers. 3 sg. trecut a verbului *kaçırmak*) Suciul, IT II, 131, adaptat după verbele în *-isi*.

CACI interj. (Buzău), strigăt al vânătorilor către câini – cri des chasseurs adressé aux chiens 1885.

Et. nes., probabil engl. *catch* „prinde!” ° // Et. nec. DA.

CACIC s.m. „șef de trib (la amerindienii din America Centrală și de Sud) – cacique” 1939.

Fr. *cacique* (< it. *caciccio*, sp. *cacique* < arawak *kassequa*).

CACIUR, -Ă adj., s.m., s.f. „(despre animale) pestriț; (fig.) absurd, ridicol – bariolé; absurde, ridicule” 1593 (top. *Malul Caciur*), var. *cacer*, *cacior*, *cacir*, *cașer*, *căcior*, *căciur*.

Et. nes., probabil el. de substrat, cf. alb. *kaçurrel* „cârlionțat”, ngr. *κατσαρός* „cârlionțat”, bg. *kačur* „pestriț” ° // Cf. ucr. dial. *kačur* „o pasăre” SDLR; magh. *kacer* „cochet, prost” CDED II, 487; et. nec., probabil înrudit cu *căciulă* CDER 1956.

Fam.: **căciorii** vb. (Mold., Munt.) „a se murdări, a se terfeli” 1931, var. *caciori*, *caciorii*; **căciorie** s.f. „deșănțare, absurditate” 1825.

CACO- el. de comp. „rău – caco-”.

Gr. neol. *κακός* „rău”, fr. *caco-*.

CACOFONIE s.f. „asociere neplăcută de sunete – cacophonie” c.1815.

Fr. *cacophonie* (< gr. *κακοφωνία* < *κακόφωνος* „cu voce neplăcută, care sună urât” < *κακός* „rău” + *φωνή* „voce”) LM, DA, CADE, DEX, it. *cacofonia* LM, germ. *Kakophonie* °.

Fam.: **cacofonic** adj. „care produce o cacofonie; lipsit de armonie” 1853 < fr. *cacophonique* DEX sau ← *cacofonie* CADE, SDLR; **cacofonism** s.n. (rar) „cacofonie” 1975 < fr. *cacophonisme* ° sau ← *cacofonie* DEX.

CACOLOGIE s.f. „construcție gramaticală greșită – cacologie” 1871.

Fr. *cacologie* (< gr. *κακολογία* < *κακός* „rău” + *-λογία* < *-λογος* < *λέγειν* „a vorbi”).

CACOM s.m. (inv.) „hermină – hermine”, s.n. (inv.) „blană de hermină – fourrure d’hermine” 1705 (var. *cacum*).

Tc. *kakum* (= *kakm*) [*kürk*] „(blană de) hermină”.

CACOSMIE s.f. (med.) „percepere exagerată a mirosurilor urâte – cacosmie” 1966.

Fr. *cacosmie* (*caco-* < gr. *κακός* „rău” + *-osmie* < gr. *-οσμία* < *-οσμος* < *οσμή* „miros”).

CACTUS s.m. „plantă exotică specifică regiunilor aride, cu tulpina cărnoasă și acoperită de spini – cactus” 1856.

Fr. *cactus*, germ. *Kaktus* (< lat. *cactus, cactos* „cardon, anghinare” < gr. *κάκτος*).

Fam.: **cactacee** s.f. (mai ales la pl.) „familie de plante exotice adaptate la uscăciune” 1871 < fr. *cactacée(s)*, lat. neol. *cactaceae*; **cactee** s.f. (mai ales la pl.) „cactacee” 1863 < fr. *cactée(s)*.

CADASTRU s.n. „complex de operații de măsurare și evaluare a proprietăților funciare; registru oficial în care sunt consemnate rezultatele acestor operațiuni – cadastre” 1811 (var. *Trans.*, Buc. *catastru*).

Fr. *cadastre* (< it. *catasto, catastro* < ven. *catastico* < m.gr. *κατάστιχοι*). Var. *catastru* < germ. *Kataster*.

Fam.: **cadastra** vb. „a efectua lucrări de cadastru” 1939 < fr. *cadastrer*; **cadastral** adj. „care ține de cadastru, privitor la cadastru” c.1832, var. (*Trans.*, Buc.) *catastral* < fr. *cadastral*; var. *catastral* < germ. *katastral*.

Cf. **catastif**.

CADAVRU s.n. „corpul unui om sau al unui animal mort – cadavre” 1682–1686 (var. *cadaver*).

Lat. neol. *cadaver* (< *cadere* „a cădea”), fr. *cadavre*.

Fam.: **cadaveric** adj. „cu aspect de cadavru” 1840 < fr. *cadavérique*.

Cf. **cădea**.

CADĂ s.f. „vas mare pentru îmbăiat; vas mare pentru prepararea vinului – cuve” 1626.

V. sl. **kadī* (cf. slavon *kadī*, scr. *kada*, bg. dial. *kada*) < gr. *κάδος* CADE, DEX, TDRG, DA (posibil) sau lat. *cada* (= *cadum, cadus* < gr. *κάδος*; forma *cada*, probabil fem. refăcut din neutru pl., atestată în CGL VI 161, cf. Densusianu HLR I 131) PEW 250, DA (posibil), Pușcariu LR I, 259 (împrumut târziu în lat. orientală, cf. calabr. *catu*, abr. *catə*), CDER 1260.

Fam.: **cădar** s.m. „dogar de căzi” c.1650 < magh. *kádár* DA sau ← *cadă*^o; **cădăresc** adj. 1825 ← *cădar*; **cădări** vb. „a exercita meseria de cădar” 1825 ← *cădar* sau ← *cadă*; **cădătuie** s.f. (dim.) 1895; **cădișoară** s.f. (dim.) 1825; **cădiță** s.f. (dim.) 1895; **cădulită** s.f. (dim.) 1825; **căduță** s.f. (dim.) 1822; **căduție** s.f. (dim.) 1825 suspect, probabil interpretare greșită a grafiei *cadutie* „căduță” din Bobb.

Cf. **cață**².

CADÂNĂ s.f. „femeie din harem – odalisque” c.1710.

Tc. *kadın*.

Fam.: **cadâneasca** s.f.art. (cor. pop.) 1880, var. *cadineasca*; **cadâneată** s.f. „nume de floare” 1885; **cadânește** adv. 1885 ← **cadânesc* sau ← *cadână*; **cadânime** s.f. (col.) 1885.

CADENȚĂ s.f. „mișcare regulată, succesiune ritmică a unor unități poetice; succesiune de armonii care formează sfârșitul unei fraze muzicale; (p. ext.) pasaj solistic dintr-un concert instrumental – cadence” 1757 (var. *cadenție*).

It. *cadenza* (< *cadere* < lat. *cadere* „a cădea”), fr. *cadence*. Var. *cadenție* după lat. neol. *cadentia*.

Fam.: **cadența** vb. „a ritma” 1847 < fr. *cadencer*; **cadențmetru** s.n. „instrument pentru măsurarea radioactivității” 1978, var. *cadențometru* < germ. *Kadenzmetre*; **semicadență** s.f. (muz.) „cadență pe dominantă” 1905 < it. *semi-cadenza*.

Cf. **cădea**, **șansă**.

CADET s.m., adj. „elev al unei școli militare; mezin – cadet” 1789.

Fr. *cadet* (< gascon *capdet* „șef, căpitan”; sensul „mezin” explicabil prin obiceiul familiilor nobile (sărăcite) din Gasconia de a-și trimite fiii mai mici să slujească în armată; *capdet* < lat. *capitellum* < *caput* „cap”), germ. *Kadett*, rus. *kadet*.

Cf. **cap**, **cadou**, **capitel**.

CADIU s.m. (înv.) „judecător musulman – cadi” 1623, var. *cadriu*.

Tc. *kadi* (< pers. < arab. *qādī*).

Fam.: **cadalâc** s.n. (înv.) „district” 1885 < tc. *kadılık* „județ”; **cadiascher** s.m. „mare demnitar turc, judecător militar” 1693 (var. *cazischiar*), var. *caz(i)ascher*, *cazechier*, *cazischeiar*, *caziscur* < tc. *kadiasker*; var. *cazascher* < tc. *kazasker*; var. *caziascher* < tc. *kaziasker*; **cadie** s.f. „judecător musulman” 1509 < bg. *kadija*, scr. *kadija*; **cadîșcă** s.f. „fată sau soție de cadiu” 1885; **cadîșcuță** s.f. „femeie frumoasă” 1913 < *cadîșcă*.

CADMIU s.n. „metal moale, alb-argintiu – cadmium” 1835, var. *cadmium*.

Fr. *cadmium* (< germ. *Kadmium* < lat. *cadmia* „cadmie, oxid de zinc impur” < gr. *καδμεία* propriu-zis „piatră de Kadmos” < *καδμείος* (adj.) < n.pr. *Κάδμος*, numele întemeietorului Tebei) LM, CADE, DEX // și it. *cadmio* LM; ← *cadmie* SDLR.

Fam.: **cadmia** vb. „a acoperi cu un strat de cadmiu” 1949; **cadmie** s.f. „oxid de zinc impur” 1871 < lat. neol. *cadmia*, fr. *cadmie*; **cadmifer** adj. (despre roci) „care conține cadmiu” 1978 < fr. *cadmifère*.

Cf. **calamină**.

CADOU s.n. „dar – cadou” 1862.

Fr. *cadeau* (cu sensul inițial „literă capitală ornamentată” < v.occ. *capdel* „căpetenie” < lat. *capitellum* < *caput* „cap”).

Fam.: **cadorisi** vb. (fam.) „a face cadouri” 1958.

Cf. **cadet**, **capitel**, **cap**.

CADRAN¹ s.n. „suprafață cu diviziuni pentru citirea indicațiilor unui instrument de măsură – cadran” 1695 (var. *cfadran*).

Fr. *cadran* (împr. din lat. *quadrans* „șfert, a patra parte”, reinterpretat ca însemnând „cadran solar de formă pătrată”, prin asociere cu *quadrus*, *quadratus* „pătrat”). Var. *cfadran* < lat. neol. *quadrans*, -ntis.

Cf. **cvadrant**, **cvadri-**, **cvadruplu**, **cadru**, **cadril**¹, **cadrilat**, **careu**, **carieră**², **carou**, **carură**, **pătrat**.

CADRANGULAR adj. (mat.) „în patru colțuri – quadrangulaire” 1939, var. *cuadrangular*, *cvadrangular*.

Fr. *quadrangulaire* (împr. din lat. *quadrangularis* < *quadr-* „patru” + *angulus* „unghi”).

Cf. **cvadri-**, **angular**, **unghi**, **patrunghiular** (s.v. *unghi*).

CADRIL¹ s.n. „dans cu perechi care se schimbă între ele – quadrille” c. 1832.

Fr. *quadrille* (< sp. *cuadrilla* „trupă de soldați, diviziune a armatei” < *cuadro* „careu” < lat. *quadrum* „pătrat”).

Cf. **cadru**, **cadrilat**, **careu**, **carieră**², **carou**, **carură**, **cvadri-**.

CADRILAT adj. (despre țesături) „cu desene în formă de carouri – quadrillé” 1815, var. *cuadrilat*.

Fr. *quadrillé* (< *quadrille* < sp. *cuadrillo* „pătrățel” < *cuadro* „pătrat” < lat. *quadrum*).

Fam.: **cadril**² s.n. (pop.) „stofă cadrilată” 1885 ← *cadrilat* (der. regresiv); **cadri-la** vb. „a împărți în pătrățele, prin culori” 1939 < fr. *quadriller*; **cadrilaj** s.n. „caroiaj” 1978 < fr. *quadrillage*; **cadrilatură** s.f. „țesătură cadrilată” 1885 ← *cadrila*; **candrel** s.n. (S Mold.) „motiv ornamental de pe brâiele femeiești; țesătură de lână ce servește ca așternut” 1885 (pl. *candrele*, care ar putea presupune

și o formă *candrea* DA) ← **cadrel* ← *cadrilat* (der. regresiv) ° // et. nec. DA (s.v. *candrea*); **încadrilat** adj. „cadrilat” 1853.

Cf. **cadru**, **cadri**¹, **careu**, **carieră**², **carou**, **carură**, **cvadri**.

CADRILATER s.n. (înv.) „patrulator – quadrilatere” 1837 (var. *cuadrilater*), var. *cadrilater*, *cuadrilater*, *cvadrilater*.

Fr. *quadrilatère* (împr. din lat. *quadrilaterus* < *quadri-* + *latus*, *lateris* „latură”).

Cf. **patrulator**, **cvadri**-, **latură**.

CADRU s.n. „ramă; mediu; membru al unei instituții (de stat) – cadre” 1783.

Fr. *cadre* (< it. *quadro* „pătrat” < lat. *quadrus*).

Fam.: **cadra** vb. „a se potrivi cu ceva” 1871 < fr. *cadrer*; **cadraj** s.n. „delimitare a spațiului cuprins de obiectivul unui aparat de filmat; operațiune de așezare a culorilor care urmează să fie imprimate pe o pânză” 1966 < fr. *cadrage*; **cadră** s.f. „ramă; tablou, fotografie” 1806 < fr. *cadre*; **cadrist** s.m. „funcționar în serviciul de personal al unei instituții” 1978 ← pl. *cadre*; **cadristă** s.f. 1978 ← *cadrist*; **decadraj** s.n. „defect survenit la proiecția unui film, care constă în apariția pe ecran a două imagini alăturate, despărțite printr-o dungă neagră” 1960 < fr. *décadrage*; **încadror** s.m. „persoană care face rame, care încadrează” 1929 < fr. *encadreur*; **încadra** vb. „a pune într-un cadru, a (se) integra” 1841 (var. *încădra*), var. *ancadra*, *incadra* < fr. *encadrer*; **încadrabil** adj. 1974 ← *încadra*; **încadrat** s.n. (abstr.) 1929 (var. *incadrat*) ← *încadra*; **încadrador** s.m. „persoană care înrămează” 1929 (var. *incadrador*) ← *încadra*; **încadratură** s.f. (livr.) „ramă” 1883 ← *încadra* (după fr. *encadrure*) sau < it. *inquadratura*; **neîncadrabil** adj. 1969 ← *încadrabil*; **reîncadru** vb. „a încadra pe cineva din nou într-un post” 1957 ← *încadra*.

Cf. **ancadrament**, **cvadri**-, **cadri**, **cadrilat**, **careu**, **carieră**², **carou**, **carură**, **pătrat**.

CADUC adj. „lipsit de trăinicie; (înv., în expr. *rău ~*, *boală de ~*) epilepsie – caduc; (vieilli) epilepsie” 1825.

Fr. *caduc*, lat. neol. *caducus* (< *cadere* „a cădea”); cu sensul „epilepsie” după it. *mal caduco*.

Fam.: **caducitate** s.f. (abstr.) 1822 < fr. *caducité* sau ← *caduc*.

Cf. **cădea**.

CADUCEU s.n. „sceptra lui Hermes – caducée” 1825.

Lat. neol. *caduceum* (< gr. doric *καρύκειον* = *κτύρκειον* < *κτύρξ* „mesager”), fr. *caducée*.

Cf. **cerithium**.

CAFA s.f. (înv.) „blană de pe ceafa unui animal, folosită ca piesă de îmbrăcăminte – pièce de fourrure provenant de la nuque d’un animal” 1794.

Tc. *kafa* [*kürkü*] „(blană de la) ceafă” Suci, IT II, 133.

CAFADAR s.m. (înv.) „prieten, apropiat – ami, compagnon” 1821.

Tc. *kafadar* „adept, aderent, tovarăș de idei”.

CAFAS s.n. „grilaj; foișor; balcon destinat corului într-o biserică – treillage; chambre grillée (dans une tour, dans une église etc.)” 1691–1697, var. *cafāt*, *cafaz*, *cafēs*, *cāfās*.

Tc. *kafas* (= *kafēs*) „colivie, grilaj; parte a unei geamii închisă cu un grilaj, rezervată femeilor”

CDED II 553, TDRG, DA, CADE, SDLR, CDER 1971, Suci, IT II, 134 // ngr. *καφάσι* DEX.

Var. *cafāz* < scr. *kafaz*.

CAFEA s.f. „sămânța unui arbore tropical; băutură preparată din aceste semințe, măcinate – café” 1694, var. (Ban., Trans.) *cafă*, (înv.) *cahfea*, *cahve*.

Tc. *kahve*, *kahfe* (< pers. < arab. *qahwa*). Var. *cafă* < scr. *kafa*.

Fam.: **café-bar** s.n. „local în care se servesc cafele și băuturi alcoolice” 1967 ← *café[nea] + bar*; **café-concert** s.n. „varieteu, local de petrecere” 1977 < fr. *café-concert*; **café-frappée** s.n. „cafea rece cu înghețată și frișcă” 1975 < fr. *café-frappée* (< *café* „cafea” + *frapper* „a răci o băutură, folosind gheață, (propriu) a bate, a lovi”); **cafeği-başa** s.m. (înv.) „șeful cafegiilor” 1693, var. *cafigi-başa* < tc. *kahveci* („cafegiu”) *başa* („căpetenie”); **cafeğioaică** s.f. „nevastă de cafegiu; proprietară de cafenea; băutoare de cafea” 1931 ← *cafeğiu*; **cafeğiță** s.f. „proprietară de cafenea” 1913 ← *cafeğiu*; **cafeğiu** s.m. „(înv.) servitor la curte, însărcinat cu prepararea și servirea cafelelor; proprietar de cafenea; băutor de cafea” c.1710, var. (înv.) *cafengiu*, *cafigiu*², *cahfeğiu*, *cahvegiu* < tc. *kahveci*; **cafei** s.m. (Trans.) „cafea” 1888 < săs. *Kafej* (= *Kaffee*); **cafeină** s.f. „alcaloid extras din cafea” 1871, var. *cofeină* < fr. *caféine*; var. *cofeină* < germ. *Koffein*; **cafeism** s.n. „intoxicație provocată de abuzul de cafea” 1958 < fr. *caféisme*; **cafeiu** adj. (rar, înv.) „de culoarea cafelei” 1871; **cafeii** vb. „a bea cafea stând la taifas” 1958 ← pl. *cafele*; **cafeluță** s.f. (dim.; bot.) 1790; **cafenea** s.f. „loc public în care se consumă cafea” 1770, var. (Ban., S-V Trans.) *cafană*, *căfană*, (înv.) *cafinea*, *cahfenea*, *cahvenea* < tc. *kahvehane*; var. *cafană* < scr. *kafana*; **cafeneluță** s.f. (dim.) 1901 ← *cafenea*; **cafeniu** adj. „de culoarea cafelei prăjite” 1790 ← *cafea*, cu -n- după *castaniu*, *gălbeniu*; **cafeșantan** s.n. (înv.) „bar de noapte, bordel” 1877 (var. grafică *café-chantant*) < fr. *café-chantant*; **cafetieră** s.f. „serviciu de cafea; aparat pentru prepararea cafelei” 1939 < fr. *cafétière*; **cafeu**¹ s.n. (înv.) „cafea; arbore-de-cafea” 1825 < fr. *café*, germ. *Kaffee*; **cafeu**² s.n. (înv.) „cafenea mare, elegantă” 1913 < fr. *café*; **cafigiu**¹ adj. (înv.) „cafeniu” 1691–1696 < tc. *kahveci*; **cahvegidină** s.f. (înv.) „slujitoare la curtea Doamnei însărcinată cu servitul cafelei” 1766, var. *cahvidină* ← *cahfeğiu* + -ină, cu -d- după gr. (pl.) *καφετζήδες*; **cavei** s.n. (Mar.) „cafea” 1906 < magh. *kávé*; **căfeni** vb. (rar) „a petrece în cafenea” 1900 ← *cafenea*; **decafeiniză** vb. „a elimina cafeina” 1955, var. *decofeiniză* ← *de-* + *cafeină*, după fr. *décaféiner*.

CAFER s.m., s.n. (Trans.) „căprior (la acoperișul casei) – chevron” 1806.

Săs. *kăfer* (< germ. medie de sus *kefer* < lat. *capreolus*) DA, CDER 1273, DEX // Cf. lat. *caper*, ucr. *kăfar* CADE.

Cf. **capră**.

CAFLER s.m. (Buc.) „om leneș – paresseux” 1913.

Et. nes., posibil ← **cavler* ← *cavaler* cu sensul „fiu de om înstărit, domnișor”^o // Et. nec. DA.

CAFRU s.m. „persoană care face parte dintr-o populație de rasă neagră din sudul Africii – Cafre” 1975.

Fr. *Cafre*.

CAFTAN¹ s.n. (înv.) „haină lungă, purtată de domnitor și de boieri – cafetan” 1485, var. (Trans.) *caftal*.

Tc. *kaftan*.

Fam.: **caftangiu**¹ s.m. „cel care are în grijă hainele boierești” 1776 < tc. *kaftancı*; **caftangi-başa** s.m. „boier răspunzător de îmbrăcăminte domnească” 1783 < tc. *kaftancı başa*; **caftanliu** s.m. (înv.) „boier care a primit caftanul” 1821 < tc. *kaftanlı*; **căftănel** s.n. (dim.) 1909; **căftăni** vb. „a îmbrăca cu caftan; a investi într-o funcție” c.1740; **căftănie** s.f. „privilegiul de a purta caftan” 1885; **vel-caftangiu** s.m. „caftangi-başa” 1776 ← *vel-* + *caftangiu*.

CAFTI vb. (arg.) „a lovi, a bate – battre, frapper” 1935.

Et. nes., probabil ← *căftăni* (ironic) „a bate” (cu substit. finalei) Zafiu, CA, 120–121 // Țig. *kafti* DEX.

Fam.: **caft** s.n. „bătaie” 1990 (der. regresiv); **caftangiu**² s.m. „bătăuș” 1992; **cafteală** s.f. „bătaie” 1936.

CAGODI vb. (Trans., Mar.) „a aștepta – attendre” 1906, var. *agodă*¹.

Et. nes., probabil rus. *pogodit'* (cu asimilare *p - g > c - g*) DA, Pușcariu, LR II, 104.

CAGULĂ s.f. „tip de glugă care acoperă capul și fața (cu deschizături în dreptul ochilor, eventual și în dreptul gurii și al nasului); (înv.) mantie cu glugă purtată de călugări – cagoule” 1970.

Fr. *cagoule* (< lat. *cuculla* „glugă monahală”).

Cf. **ciucă**.

CAHAL s.m. „comunitate religioasă a evreilor – communauté religieuse juive” 1913.

Ebr. *qahal*.

CAHARCĂ s.f. „călifar – Tadorna casarca” 1931.

Et. nes., poate lat. neol. *casarca* (denumirea științifică a păsării).

CAHLĂ s.f. (Mold., Buc.) „coșul sobei; placă de teracotă folosită la construcția sobelor – tuyau de cheminée; plaque en terre cuite utilisée pour en faire des poêles” 1705, var. (Ban.) *cală*³ (Trans.) *căhală*.

Ucr. *kahla* (= *kahlja*). Var. *căhală* < germ. *Kachel*; var. *cală*³ < magh. *kálha* (= *kályha*).

Fam.: **căhleată** s.f. „gura hornului din pod” 1893; **căhlîncă** s.f. „cârpă cu care se astupă gura hornului” < ucr. *kahljanka*; **căhlîță** s.f. „astupătoarea de la pod” 1892; **călon** s. (Hațeg) „cuptor, vatră” ← *cală*³ „coș, horn, ogeag”^o // ← *cal* (augm.), posibil infl. de *cală*³ (= *cahlă*) sau de sl. *kalŭ* „lut” DA (s.v. *cal*).

CAIA s.f. „cui întrebuințat la potcovit – clou à ferrer” 1791.

Tc. *kayar* [çivisi] „(cuie de la) potcoave” SDLR (posibil), Drimba CE 116, Suci, IT II, 138 // Posibil și germ. *Keil* SDLR; lat. **clavella* (= *clavula* „cheiță”) CDED I 33, LM.

Fam.: **descăilător** s.n. (Olt.) „clește cu care se scot caielele” 1967 ← **descăiela* ← *caiele*, pl. lui *caia*.

CAIAC s.n. „ambarcațiune mică, ascuțită la ambele capete – kayak” 1949.

Fr. *kayak* (< inuit *qajaq* „pirogă”).

Fam.: **caiacist** s.m. 1966; **caiacistă** s.f. 1986.

CALAFĂ s.m. „om fățarnic – caiphe, tartufe” 1893.

N.pr. (biblic) *Caiafa*.

ir. **CAIBE** s.f. „colivie, coteț pentru păsări – cage, volière, poulailler” 1914.

Lat. *cauea* Philippide, OR II, 539, Pușcariu, LR II, 293, cf. (cu sensul „colivie, coș”) it., ret., fr., occ., cat., sp. REW 1789 // Scr. *gajba*, *kajba* Neiescu, DDI (cuvântul croat este însă un împrumut romanic – v. forma *kajba* în Skok, ERHSJ, II, 16 –, probabil din română, cum arată, pe de o parte, metateza specifică produsă în grupul *u + e, i + vocală* și, pe de altă parte, absența sonorizării consoanei inițiale, observabilă în formele nord-italiene care au și ele metateza din română).

Fam.: ir. **căibină** s.f. (augm.) 1998; ir. **căibiță** s.f. (dim.) 1929.

Cf. **încăibăra**.

CAIC s.n. „luntre, ambarcațiune mică – caïque” 1620, var. *caïuc* (Dobr.).

Tc. *kayık*. Var. *caïuc* < rus., ucr. *kajuk*.

Fam.: **caicaș** s.n. (dim.) 1885; **caiciu** s.m. (înv.) „proprietar de caice; conducătorul unui caic” 1715, var. *caicgiu* < tc. *kayıkçı*; **caicel** s.n. (dim.) 1885; **caihana** s.f. (înv.) „locul unde se țin caicele” 1705 < tc. *kayikhane*; **cefte-caic** s.n. (înv.) „fes în formă de caic, purtat în trecut de femeile din aristocrație” 1892 < tc. *çifte kayık* „caic cu o (singură) pereche de vâsle”, cf. *çiftea*.

CAID¹ s.n. (înv.) „registru, dosar, arhivă – registre, dossier” c.1775.

Tc. (înv.) *kayid* (= *kayıt*).

CAID² s.m. „titlu purtat de guvernatorul unei provincii musulmane – caid” 1931.
Fr. *caïd* (< arab. *qā'id*).

CAIE s.f. „specie de pasăre răpitoare – milan” 1649.

V.sl. **kanja* (cf. bg., scr., ucr., sloven *kanja*, pol. *kania*) sau ← *gaie* infl. de v.sl. **kanja* °. Cuvântul a fost considerat element slav și în TDRG (s.v. *gaie*), CDED II 112 (sigur, s.v. *gaie*), DA (posibil). // ← *gaie*, infl. de scr. *kanja* CDER 3562; magh. *kánya*, scr., rus. *kanja* SDLR (s.v. *gaie*); posibil și magh. *kánya* DA; magh. *kánya* CADE.

Fam.: **cailă** (acc. nec.) s.f. „caie” 1883.

CAIER [ar., mr. *cair*, ir. *câier*] s.n. „cantitate de lână, de cânepă sau de borangic, care se înfășoară pe furcă pentru a fi toarsă manual; (fig.) păr – quennouillée” 1682.

Et. nes., probabil lat. **caïulus* (< lat. *caia* „băț, par”) Densusianu, GS 7, 1937, 275, Giuglea, *Concordances* (1937), 15–19, SDLR, DDA, DEX, SDEM 169, TDRG³ // Probabil lat. pop. **carium* < *carere* „a pieptăna lâna” PEW 251, DA; **calerus* = *galerus* „căciulă de blană cu părul pe dinafară” (< *galea*) CDER 1284; lat. **caïrum* (< gr. *καίρος* „fir”) Pascu, DEM I 192; gr. *καίρος* „fir” LM; v.sl. *kođrjavŭ* „încrêțit” CDED II 37; et. nec. TDRG¹.

Fam.: **căierel** s.n. (dim.) 1871; **descăiera** vb. (înv., reg.) „a (se) despărți, a (se) separa dintr-o încăierare” 1825 ← *încăiera* (cu substit. prefixului); **încăier** s.n. „încăierare” 1896 ← *încăiera*; **încăiera** vb. „a se lua la bătaie” 1820 ← *caier* (cu sensul „a se lua de păr” CADE) TDRG, CADE, CDER 1284, DEX // et. nes., ← *caier* sau lat. pop. **incauelläre* „a băga în cușcă” (< **cauella* < *cauea* „cușcă”) DA; **încăierat** s.n. (abstr.) 1874 ← *încăiera*; **încăierător** adj. 1934 ← *încăiera*; **încăierătură** s.f. (rar, abstr.) 1876–1887 ← *încăiera*.

CAIET s.n. „fasciculă de foi de hârtie legate împreună, pentru scris sau desenat – cahier” 1837.

Fr. *cahier*, cu finala refăcută după *bilet*, *carnet*, *cornet* etc. (la origine „patru foi legate împreună” < lat. *quadernum*, *quaternum*, cu finala refăcută după derivatele în *-ier* < *quaterni* „cate patru” < *quater* „de patru ori”, cf. *quattuor* „patru”).

Fam.: **caietă** s.f. (înv.) 1837; **caietel** s.n. (dim.) 1913.

Cf. **carilon**, **carnet**, **cazarmă**, **cuaternar**, **patru**.

CAILA s.m. (Ban., Hațeg, Făgăraș) nume de bou – nom de boeuf 1885.

Magh. *kajla* „încovoiat, cu coarnele întoarse”.

Fam.: **Cailea** (Ban., Hațeg) nume de bou 1885; **cailac** adj., s. (Trans., Buc.) „(despre boi) cu coarnele întoarse; butuc, tăietură dintr-un trunchi” 1891.

CAIMAC s.n. (Mold., Munt.) „pojghiță de grăsime formată la suprafața laptelui; spuma care se formează la suprafața cafelei – crême (du lait bouilli), mousse (du café)” 1847.

Tc. *kaymak*.

Fam.: **caïma** s.f. (înv.; reg.) „ferment care acrește laptele, maia” 1895 < tc. *kayma*; **căimăcel** s.n. (dim.) 1885.

CAIMACAM s.m. (înv.) „loțșitor al unui demnitar – caïmacan” 1675, var. *caïmacan*, *căimăcan*, *căimăcam*, *căimăcan*.

Tc. *kaymakam* (< arab. *qā'im maqām* „care stă în locul...” < *qā'im*, part. activ al vb. *qāma* „a sta” + *maqām* „loc”). Var. *caïmacan* cu finala modificată după suf. *-an*.

Fam.: **caïmacam-aga** s.m. 1885 < tc. *kaimakam-ağa*; **caïmacamaș** s.m. (dim.) 1889; **caïmacamlăc** s.n. „locotenentă domnească” 1821 < tc. *kaymakamlık*; **caïmacam-pașa** s.m. 1693 < tc. *kaymakam pașa*; **caïmăcănesc** adj. 1814; **căimăcămeasă** s.f. „soție de caïmacam” 1910, var. *căimăcăneasă*; **căimăcămi** vb. „a fi caïmacam” c.1710; **căimăcămie** s.f. „locotenentă domnească” 1710; **căimăcămîț** s.n. „venit propriu caïmacamului” 1859 ← *căimăcămi*.

CAIMAN¹ s.m. „aligator – alligator” 1805.

Fr. *căiman* (< sp. *caimán* < arawak *kayman*) LM, CADE, DEX, it. *caimano* LM // Sp. *caiman* SDLR.

CAIMAN² s.m. (reg.) „persoană care îi însoțește pe muncitorii forestieri și pe plutași pentru a le pregăti mâncarea, pentru a le păzi și curăța coliba etc. – personne qui accompagne les travailleurs forestiers et les radeleurs pour leur cuisiner et leur garder et nettoyer la cabane” 1947.

Et. nec. // Probabil din germ. *kein Mann* „nimeni, care nu e bărbat” NȘDU.

CAIMEA s.f. (înv.) „scrisoare sau notă oficială de la un comandant turc; bancnotă turcească – lettre officielle d’un comandant turc; billet de banque turc” 1712.

Tc. *kaime, kayme*.

CAINOZOIC s.n. „neozoic – cénozoïque” 1949, var. *cenozoic*.

Engl. *Cainozoic* (*Caenozoic*), germ. *Kainozoisch* (= *Känozoisch*) (< gr. *καινός* „nou, recent” + *ζωικός* „referitor la animale, la viață” < *ζωή* „viață”). Var. *cenozoic* < fr. *cénozoïque*.

Cf. **cenogeneză**.

CAISĂ s.f. „fruct rotund, de culoare galben-portocalie, gustos și parfumat – abricot” 1855 (var. *caisie*), var. (Olt.) *caisă* (2 sil.).

Ngr. *καίσι* (< tc. *kaysı*) ȘIO II/1, 79, SDLR, DEX, Suciu, CRT, 35-36, 231, TDRG³ // Tc. *kaysı* CDDE II 554 (dificil datorită accentuării diferite); și tc. *kaysı* TDRG³; ← *cais* DA, CADE, CDER 1291.

Var. *caisie* < ngr. *καΐσία*, pl. lui *καΐσί* sau tc. *kaysı*. Var. *caisă* < scr. *kajsija*.

Fam.: **cais** s.m. „pom fructifer din familia rozaceelor” 1884 ← *caisă* SDLR, Hristea, PE, 81, DEX, TDRG³ // < ngr. *καίσι* DA, CADE; tc. *kaysı* CDER 1291; **caisin** s.m. (Ban., Trans.) „migdal” 1806 (var. *căisin*) ← *caisină*; **caisină** s.f. (Trans., Ban., Olt.) „migdală” 1892 < magh. *kajszin*; **caisiu** adj. „de culoarea caisei” 1871.

CAIȘ s.n. (înv.) „curea, legătură; (Dobr.) accesoriu la plug – courroie; (Dobr.) partie de la charrue” c.1740 (var. *caiuș*), var. *căiuș*.

Tc. *kayıș*.

CAKEWALK [ˈkeɪkwɔːk] s.n. „dans modern, de origine americană – cake-walk” 1907.

Engl. *cake-walk* (< *cake* „prăjitură” + *walk* „mers”, numit astfel după întrecerile ce aveau drept premiu o prăjitură).

CAL [ar., mr.; ir. *cá* (art. *cálu*)] s.m. „animal domestic ierbivor, cu copita despicată, folosit la călărie și la tracțiune – cheval” c.1500.

Lat. *caballus* panrom. REW 1440.

Fam.: ir. **caliċ** s.m. „mânz” 2010; ir. **calina** s.m. „cal” 2010; **căier** s.m. „sătean care are cai” 1910 ← pl. *cai*; **căiesc** adj. „de cal” 1825 ← pl. *cai*; **călăior** s.m. (dim.) 1913 ← *călău²*; **călău²** s.m. „cal mare” 1825; **călășor** s.m. (dim.) 1885 (var. *căișor*); la pl. și cu sensul „carusel”, după *călușei*; **căloi** s.m. „cal mare” c.1650; **călucește** adv. 1901 ← *călucean* (= *călușan*); **căluceanu** s.n. (reg.) „călușar” 1901 ← *călucești*, pluralul lui *călucean* (= *călușan*); **căluț** s.m. (dim.) 1901; **căluș¹** s.n. „obiect de lemn sau de metal cu multiple întrebuițări; șevalet; dans popular; scripetele itelor” 1588 (cu sensul „șevalet” după fr. *chevalet*) // cu sensurile „scripetele itelor; mănunchi de alune verzi” ← **cărluș* (prin etim. pop.; cf. ar. *căruș*) ← **carlu* < lat. *carrulum* „cărucior”, cu sensul „scripete” în ngr. *καρούλι*, sp. *carrillo*, occ. *carrello*, cat. *carreil* CADE (dificil din motive fonetice; ar. *căruș* poate proveni din *căruluș* < *cărul* ^ψ < ngr. *καρούλι*, cf. mr. *cărul*, *cărăluș*, *cărluș*, *cărlăuș*); **căluș²** s.m. „libelulă” 1903 ← *cal* în compusele *calul-dracului*, *calul-popii* „libelulă”; **călușan** s.m. (reg.) „cel care dansează călușul” 1716 (var. *călucean*) ← *căluș¹*; **călușar¹** s.n. (înv.) „dans popular” 1885 (var. *călușar*) ← *căluș¹*; **călușar²** s.m. „cel care dansează călușul” 1871, var. *călușer* ← *căluș¹*; **călușea** s.f. „iapă tânără” 1848 ← *călușel¹*; **călușei** s.m.pl. „carusel”, adaptare după *cal* a fr.

caroussel; **călușel**¹ s.m. (dim.) 1588; **călușel**² s.m. „cel care dansează călușul” 1889 ← *călușer* (= *călușar*²); **călușereasca** s.f. (cor. pop.) 1889 ← *călușar*¹; **călușeresc** adj. 1825 ← *călușar*²; **călușerește** adv. 1825 ← *călușeresc* sau ← *călușer* (= *călușar*²); **călușerie** s.f. „ceată de călușari; calitatea de călușar” 1888 ← *călușar*²; **călușire** s.f. (Munt.) „fâșie de pământ nearată care desparte două proprietăți” 1913 ← *căluș*¹, prin analogie cu *moștenire, strămoșire* I. Mărgărit, SCL, 2013, 1, 7; **călușor** s.m. (dim.) 1882; **căluț** s.m. (dim.) c.1650, var. pl. *căluți*; **descălușa** vb. „a elibera de căluș, a descătușa” 1956 ← *încălușa* (cu substit. prefixului) sau ← *căluș*¹; **descăluși** vb. „a elibera de căluș, a descătușa” 1868-1871 ← *încăluși* (cu substit. prefixului) sau ← *căluș*¹; **încălușa** vb. „a pune călușul” 1837 ← *căluș*¹; **încăluși** vb. „a pune cuiva călușul” 1881 ← *căluș*¹; **scăluș**¹ s.n. „căluș” 1825 ← *căluș*¹; **scăluș**² s.m. „cosaș” ← *căluș*²; **scălușa** vb. „a pune călușul” 1870 ← *scăluș*¹; **scălușei** s.m. pl. tantum „unealtă de țesut” 1885 ← *scăluș*¹.

Cf. **călare, încăleca, cabalin, cavaler, cavalet, șevalet.**

CALA vb. „a imobiliza (o piesă a unui aparat) – caler” 1949.

Fr. *caler*.

Fam.: **calaj** s.n. (abstr.) 1949 < fr. *calage*.

CALABALĂC s.n. „bagaj, catrafuse; (înv.) gloată; zarvă – effets, bagage, (vieilli) foule; vacarmе” 1704, var. (înv.) *calabalic*.

Tc. *kalabalik*.

Fam.: **calabăcă** s.f. (Sălaj) „ceartă; necaz, supărare” 1913 (prin haplogogie).

CALABAȘ s.m. (Trans., Bih.) „negustor ambulant de cereale – marchand ambulant de céréales” 1906.

Et. nes., probabil magh. **kabolás* „cel care transportă cu calul” (< *kabala, kabolo* „iapă”) N. Drăganu, DR, 6, 1929-1930, 265-266, Tamás, EW, 172 // Probabil magh. *kalaba, kalabale* „bătaie, ceartă, zarvă” DA.

Fam.: **călăbăși** vb. „a aduce bucate de vânzare” 1906.

CALABREZ, -Ă adj., s.m., s.f. „(persoană) originară din Calabria – calabrais” 1931.

It. *calabrese*, fr. *calabrais*.

CALAFAT¹ (înv.) s.m. „meseriaș care astupă cu smoală și călți crăpăturile corăbiilor – calfateur” 1678-1689 (nesigur c.1400 top. *Calafat*).

M.gr., ngr. *καλαφάτης* (< arab. *qalafāt*, eventual prin intermediul it. *calafato*) Suci, IT II, 142-143 // și it. *calafato* Suci, IT II, 142-143.

Fam.: **calafat**³ s.n. „călți sau cărpe cu care se astupă fisurile corăbiilor” 1885-1890 < tc. *kalafat (üstüpisü)* „călți de călăfătit”, evoluție întâlnită și în bg. *kalafat* Suci, IT II, 141, DA (posibil), SDLR, CDER 1298 (posibil), DEX // bg. *kalafat* DA (posibil); și ngr. *καλαφάτης* SDLR, CDER 1298 (posibil); ngr. *καλαφάτης* CADE; **calafaci** s.m. „cel care astupă cu calafat găurile unei corăbii” 1786 < tc. *kalafatçı*; **călăfătu** vb. „a astupa găurile corăbiei cu calafat” 1705, var. *călfătui* ← *calafat* DA, SDLR, CDER 1298, DEX // ngr. *καλαφατίζω* TDRG, CADE; **călăfătuitor** s.m. 1678-1682, var. *călfătuitor* ← *călăfătui*.

Cf. **calfata**.

CALAFAT² s.n. (rar, S Mold.) „zarvă, gălăgie – bruit, vacarmе” 1895.

Termen din poezia populară, poate *calafat*¹ confundat cu *calabalăc* °.

CALAICAN s.n. (Munt.) „denumire populară a sulfatului de fier sau de cupru – couperose” 1691-1697 (var. Trans., Mold. *calacan*), var. *calaicam, călacan, călăcan*.

Ngr. *καλακάνθη* (< v.gr. *χάλκανθον* < *χαλκός* „cupru” + *άνθος* „floare”) > *calacan* > *calaican* sub infl. lui *călai* „cositor”.

Fam.: **călăcăni** vb. (rar) „a vopsi cu calaican” 1893.

Cf. **calcantit**, **calco-**, **antocian**, **antofită**, **antologie**.

CALAMANDROS s.n. (Mold.) „amestecătură, neorânduială; dans popular – pêle-mêle, désordre; danse paysanne” 1881, var. *calamandros*, *chilimandros*.

Et. nes., probabil ← *chiloman*¹ (< țig.), infl. de țig. *kelimangero* „dansator”, pl. *kelimangere* (< *khel-* „a dansa”) Al. Graur, BL 3, 1935, 186 // Probabil țig. *kalamandro* „du-te dracului” W. Rudow, ZRPh, 1898, 22, 229; probabil creație expresivă, cf. *șandramandra*, *hond(o)ra-bond(o)ra* CDER 1300, SDEM; var. a lui *hărmălaie* SDLR.

Cf. **chiloman**¹.

CALAMAR¹ s.m., (înv.) s.n. „specie de moluscă cefalopodă comestibilă – calmar” 1826 (pl. *calamaruri*), var. *calmar*, *călămar*¹.

Ngr. *καλαμάρι* (*καλαμάριον*) inițial „vas în care se păstra cerneala” < lat. târzie *calamarium* „penar, cutie pentru păstrarea penelor de scris; călimară” < *calamus* „trestie, folosită și la scris”; asocierea dintre numele moluștei și călimară se explică prin faptul că secreția pe care o împoacă atunci când se apără este asemănătoare cu cerneala). Var. *calmar* < fr. *calmar* (< it. *calamaro* < lat. târzie *calamarium*).

Cf. **calamită**, **călimară**, **calem**, **carăm**.

CALAMBUR s.n. „joc de cuvinte – calembour” 1830.

Fr. *calembour*.

Fam.: **calamburgiu** s.m. „autor de calambururi” 1958; **calamburist** s.m. „autor de calambururi” 1939 < fr. *calembouriste*.

CALAMINĂ s.f. „minereu de zinc; reziduuri care se depun pe suprafețele metalice – calamine” 1862.

Fr. *calamine* (< lat. med. *calamina* < *cadmea* = *cadmia* „cadmie, oxid de zinc impur” < gr. *καδμεία* propriu-zis „piatră de Kadmos” < *καδμείος* (adj.) < n.pr. *Κάδμος*, numele întemeietorului Tebei).

Cf. **cadmiu**.

CALAMINTĂ s.f. „mentă sălbatică – *Calamintha officinalis*” 1871.

Lat. neol. *calamintha* (< gr. *καλαμίνθη* < *καλός* „frumos” + *μίνθος* „mentă”).

Cf. **mentă**.

CALAMITATE s.f. „dezastru – calamité” 1847.

Fr. *calamité* CADE, DEX, lat. neol. *calamitas*, -atem DA, SDLR, DEX.

Fam.: **calamita** vb. „a provoca o calamitate” 1978 (der. regresiv); **calamitos** adj. (înv.) „dezastruos” 1862 < fr. *calamiteux* CADE, eventual și lat. neol. *calamitosus* SDLR.

CALAMITĂ s.f. (rar, ieșit din uz) „broască (care trăiește în trestii); un fel de argilă (care, pusă în gură, atrage saliva); un fel de rășină extrasă din trestii – calamite” 1939.

Fr. *calamite* (< lat. med. *calamita* < gr. *καλαμίτης* < *κάλαμος* „trestie”; cu sensul „argilă care atrage saliva”, de la un sens inițial „magnet” < it. *calamita* „ac magnetizat folosit pentru orientare, așezat deasupra unor trestii plutitoare”).

Fam.: **calamit** s.m. „arbore fosil” 1978 < fr. *calamite*.

Cf. **calamar**, **călimară**, **calem**, **carăm**.

CALANDRU s.n. „mașină de apretat țesăturile; presă pentru imprimarea matritelor tipografice – calandre” 1922.

Fr. *calandre* (probabil < v.fr. **colendre* < lat. târzie **colendra* < gr. *κύλινδρος* „cilindru”).

Fam.: **calandra** vb. „a trece un material prin calandru” 1949 < fr. *calandrer*; **calandror** s.m. „muncitor care lucrează la calandru” 1978 < fr. *calandreur*.

Cf. **cilindru**.

CALAO s.m. „pasăre tropicală din Asia și Africa – calao” 1978.

Fr. *calao*.

CALAPĂR s.m. (Ban., Trans., N Mold.) „plantă aromatică – herbe-au-coq” 1582 (top. *Calopăriu*), var. (S-E Trans.) *calamb*, *calupăr*, *canapăr*, *carapăr*, *călăpăr*, *călubăr*, *călușăr*, *cănapăr*, *colopăr*.

Scr. *kaloper* (< gr. *καρυόφυλλον* < *κάρυον* „nucă” + *φύλλον* „frunză”). Var. *calamb* ← **calamp* ← **calampăr* ← *calapăr*.

Cf. **calomfir**¹, **garoafă**, **cariofilacee**.

CALAPOD s.n. „formă (din lemn) pentru încălțăminte, căciuli etc. – forme (de cordonnier)” 1552 (antrop.).

M.gr. *καλαπόδιον* (< *καλάπους* < *κάλων* „lemn” + *πούς*, *ποδός* „picior”).

Fam.: **calapodar** s.m. „cel care face calapoade” 1905.

Cf. **calăbru**, **calup**.

CALARABĂ s.f. (Trans., Ban., Mar., Mold., Olt.) „gulie – choux-rave” 1795, var. *calarambă*, *caralabă*, *caralambă*, *cararabă*, *călărabă*, *cărălabă*, (Olt.) *chelarabă*, (Ban.) *chelerabă*, *cherăbabă*.

Magh. *kalarábe*, *karalábe*.

CALATIDIU s.n. „inflorescență cu axul lătit, pe care sunt fixate florile sesile – calathide” 1871 (var. *calatide* s.f.).

Fr. *calathide* (< gr. *καλαθίς*, *-ίδος*, dim. lui *κάλαθος* „coș”).

CALĂ¹ s.f. „încăpere din partea de jos a unei nave (pentru încărcătură) – cale” 1931.

Fr. *cale* (< *caler* „a coborî, a scufunda”, inițial „a coborî pânzele unei corăbii” < v.occ. *calar* < gr. *χαλαῖν* „a relaxa, a destinde, a strânge pânzele”).

Cf. **chalonă**.

CALĂ² s.f. „plantă decorativă – calla (*Calla aethiopica*)” 1966.

Germ. *Kalla*, lat. neol. *calla*.

CALC s.n. „hârtie translucidă pentru copierea desenelor; atribuirea unor sensuri noi sau crearea unor cuvinte noi după modele analizabile dintr-o altă limbă – calque” 1871.

Fr. *calque* (< it. *calco* < *calcare* „a călca; a presa contururile unui desen pentru a le imprima pe alt suport” < lat. *calcāre*).

Fam.: **calchia** vb. „a reproduce (cu ajutorul hârtiei de calc), a copia” 1871 (var. *calca*) < fr. *calquer*; **decalc** s.n. „copie pe hârtie de calc” 1940 < fr. *décalque*; **decalca** vb. „a copia (cu ajutorul hârtiei de calc)” 1922 < fr. *décalquer*; **decalcomanie** s.f. „procedeu de transpunere pe porțelan sau pe sticlă a imaginii de pe hârtia de calc” 1957 < fr. *décalcomanie*; **semicalc** s.n. (lingv.) 1966.

Cf. **călca**.

CALCAN¹ s.n. „perete exterior, fără ferestre; (înv.) scut – mur extérieur, sans fenêtres; (vieilli) bouclier” 1705.

Tc. *kalkan* „scut”.

Fam.: **calcan**² s.m. „pește de mare cu corpul lat, în formă de romb” 1821 < tc. *kalkan* [*balığı*] „pește-scut”; **calcan-balăc** s.m. (înv.) „calcan²” 1821, var. *calcam-balăc* < tc. *kalkan balığı*.

CALCANEU s.n. „unul dintre cele două oase care formează călcâiul – calcaneum” 1843.

Fr. *calcaneum*, lat. neol. *calcaneum* „călcâi”.

Doublet etim.: **călcâi**.

CALCANTIT s.n. (geol.) „piatră vânăță (sulfat natural hidratat de cupru) – chalcantite” 1957.

Fr. *chalcantite* (< gr. *χάλκανθον* < *χαλκός* „cupru” + *άνθος* „floare”).

Cf. **calaican**, **calco-**, **antocian**, **antofită**, **antologie**.

CALCAR s.n. „rocă alcătuită din carbonat de calciu – calcaire” 1859, var. *calcar*.

Fr. *calcaire* (împr. din lat. *calcarius* „de var” < *calx* „var”).

Fam.: **calcariu** adj. (înv.) „care conține calcar, de calcar” 1836 (în sintagma *piatră calcaria*) < fr. *calcaire*, lat. neol. *calcarius*; **calcaros** adj. „care conține calcar, de calcar” 1857 < fr. *calcareux*.

Cf. **calciu**¹.

CALCAVURĂ s.f. „(rar) capcană mică (laț); cureaua folosită de cizmar; (glumeț) palmă, bătaie – pișe, lacet; courroie utilisée par le cordonnier; gifle, rossade” 1839, var. *calcabură*, *calcaură*, *calcavâr* s.n., *călcăvură*.

Et. nes., probabil tc. *kalk[-da] vur* „ridică-te și lovește”, compus glumeț, cf. ngr. *σήκω* „ridică-te” + *βάρει* „lovește” G. Iogu, GS 4, 1930, 386, SLDR (probabil), CDER 1312, DDA // Et. nec. DA, DEX.

CALCE¹ s.f. „plantă ierboasă cu frunze în formă de copite de cal – *Caltha palustris*” 1825, var. *scalcie*.

Lat. *calx*, *calcem* „călcăi”, cu sensul botanic după frunzele asemănătoare copitei de cal, cf. it., sd., v.fr., sp., ptg. REW 1534.

Fam.: **calciu**² s.m. (Năs.) „buruiană cu frunze mari și flori galbene” 1913; **câlcea** s.f. (dim.) 1900.

Cf. **câlca**, **călcăi**, **calțavetă**, **calțun**, **călcete**.

CALCEDONIE s.f. „varietate de bioxid de siliciu folosită ca piatră semiprețioasă – calcédoine” 1871.

Fr. *calcédoine* < lat. med. *chalcedonius* (adj.) < top. *Chalcedon* = gr. *Χαλκηδών*, numele unei cetăți din Bitinia.

CALCIU¹ s.n. „element chimic metalic, răspândit în natură sub formă de săruri; var – calcium” 1825.

Fr. *calcium* (denumire științifică formată din lat. *calx*, *calcis* „var” + suf. *-ium*, nume dat de chimistul englez Sir Humphrey Davy).

Fam.: **calce**² s.f. (înv.) „calciu” 1816 < it. *calce*, lat. neol. *calx*, *calcem*; **calcemie** s.f. „prezență a calciului în sânge” 1969 < fr. *calcémie*; **calcic** adj. „de calciu” 1871 < fr. *calcique*; **calcicol** adj. (despre plante) „care crește pe un sol bogat în calciu” 1957 < fr. *calcicole*; **calcifer** adj. (despre roci) „care conține calciu” 1871 < fr. *calcifère*; **calciferol** s.n. „numele științific al vitaminei D²” 1949 < fr. *calciférol*; **calcifia** vb. „a se întări prin depuneri de calciu” 1948 (var. *calcifica*) < fr. *calcifier*; **calcifil** adj. (despre plante) „calcicol” 1988 < fr. *calciphile*; **calcifug** adj. (despre plante) „care nu suportă solul calcaros” 1978 < fr. *calcifuge*; **calcimetru** s.m. „aparat care determină bioxidul de carbon din carburanți” 1957 < fr. *calcimètre*; **calcina** vb. „a supune o substanță la acțiunea unui foc intens” 1749 < it. *calcinare*, fr. *calciner*; **calcinator**¹ s.n. „aparat pentru recuperarea căldurii” 1949 < fr. *calcinateur*; **calcinator**² s.m. „muncitor care lucrează la calcinare” 1958 ← *calcina*; **calcinație** s.f. 1850, var. (înv.) *calcinațiune* < fr. *calcination*; **calcină** s.f. „pulbere de cositor și plumb folosită la emailuri și ca abraziv” 1949 < fr. *calcin*, cu schimbare de gen după numele de substanțe în *-ină*; **calcinoză** s.f. „boală caracterizată prin depunerea unor cantități mari de săruri de calciu în țesuturi” 1969 < fr. *calcinose*; **calcio-vecchio** s.n. „gen de tencuială ornamentală” 1949 pseudo-italienism creat probabil în românește din it. *calcio* (propriu-zis „calciu”), în loc de *calce* (s.f.) „var” + *vecchio* „vechi”¹⁰ // cuvânt it. DEX; **calcipenie** s.f. „lipsă de calciu în țesuturi sau umori” 1969 < fr. *calcipénie* (< *calci(um)* + *-pénie* < gr. *πενία* „sărăcie, lipsă”); **calcipexie** s.f. „fixare a calciului în țesuturi” 1969 < fr. *calcipexie* (< *calci(um)* + *-pexie* < gr. *πῆξις* „fixare” < *πηγνύω* „a fixa, a implanta”); **calcit** s.n. „carbonat de calciu” 1931 < fr. *calcite*; **calciorie** s.f. „prezența anormală a calciului în urină” 1988 < fr. *calciorie*; **decalcifia** vb. „a face să-și piardă calciul” 1956, var. *decalcifica* < fr. *décalcifier*; **decalcifiant** s.m. „substanță folosită pentru eliminarea sărurilor de calciu” 1956, var. *decalcifiant* < fr. *décalcifiant*; **discalcie** s.f. „tulburare a metabolismului calcic” 1969 < fr. *dyscalcie* (< *dys-* < gr. *δυσ-*, *δύς* „rău” + *calci(um)* + *-ie*); **ergocalciferol** s.m. „vitamina D²” 1972 < fr. *ergocalciférol* (< *ergo-* < gr. *ἔργον* „lucru, activitate” + *calciférol* „calciferol”); **hipercalcemie** s.f. „calcemie prea mare” 1969 < fr. *hypercalcémie*; **hipocalcemie** s.f. „calcemie prea mică” 1969 < fr. *hypocalcémie*.

Cf. **calcar**.

CALCO- el. de comp. „cupru – chalto-”.

Fr. *calco-*, gr. *χαλκός* „cupru”.

Cf. **calaican**, **calcografie**, **calcotipie**, **calcozină**.

CALCOGRAFIE s.f. „procedeu de reproducere grafică, pentru tipar, a unor imagini gravate pe clișee de zinc – chalcographie” 1848, var. *halcografie*.

Fr. *chalcographie* (< *calco-* < gr. *χαλκός* „cupru” + *-graphie* < gr. *-γραφία* < *-γράφος* < *γράφειν* „a scrie”).

Fam.: **calcograf** s.m. „specialist în calcografie” 1848, var. *halcograf* < fr. *chalcographe*; **calcografia** vb. „a reproduce prin calcografiere” 1978 < fr. *chalcographier*; **calcografic** adj. „de calcografie” 1871, var. *halcografic* < fr. *chalcographique*.

Cf. **calco-**.

CALCOTIPIE s.f. „procedeu de reproducere artistică a unui desen, asemănător cu acvaforte – chalcotypie” 1966.

Fr. *chalcotypie* (< *calco-* < gr. *χαλκός* „cupru” + *-typie* < *-type* < gr. *τύπος* „marcă, amprentă”).

Cf. **calco-**, **tip**, **tipar**.

CALCOZINĂ s.f. „sulfură naturală de cupru – chalcosine” 1931.

Fr. *chalcosine* (< gr. *χαλκός* „cupru” + *-ine*).

Cf. **calco-**.

CALCUL¹ s.n. „operație matematică făcută cu scopul de a afla valoarea unei (unor) mărimi – calcul” 1748 (var. înv., Trans. *calculus*).

Fr. *calcul*, lat. neol. *calculus* (la origine „pietricică”, folosită și la socotit); var. *calculus* < magh. *kalkulus*.

Fam.: **antecalcul** s.n. „calculare a prețului de cost făcută înainte de producerea unei mărfi sau a unei lucrări” 1978; **antecalcula** vb. „a face un antecalcul” 1988 ← *calcula* sau *antecalcul*; **antecalculație** s.f. „antecalcul” 1949 ← *ante* + *calculație*; **calcula** vb. „a face calcule” 1786 < fr. *calculer*, lat. neol. *calculare*; **calculabil** adj. 1848 < fr. *calculable*; **calculat** adj. „chibzuit” 1913 ← *calcula*; **calculator**¹, **-oare** adj., s.m., s.f. (inv.) „care calculează” 1822 (var. *calculatoriu*) < fr. *calculateur*, lat. neol. *calculator-orem*; **calculator**² s.n. „mașină de calculat; computer” 1913 < fr. *calculateur*; **calculație** s.f. „calcul” 1786 < lat. neol. *calculatio*, *-onem*; **discalculie** s.f. „dificultate în învățarea operațiilor aritmetice” 1978 < fr. *dyscalculie* (< *dys-* < gr. *δυσ-*, *δύς* „rău” + *calcula* + *-ie*); **incalculabil** adj. 1913 < fr. *incalculable*; **microcalculator** s.n. 1970 < engl. *microcalculator*, fr. *microcalculateur* sau *micro*¹- + *calculator*²; **minicalculator** s.n. 1974 ← *mini*¹- + *calculator*² sau fr. *mini-calculateur*; **necalculabil** adj. 1913 ← *calculabil*; **necalculat** adj. „nechibzuit” 1913 ← *calculat*; **postcalcul** s.n. „calculare a prețului de cost al unei lucrări pe baza cheltuielilor făcute” 1972; **postcalculație** s.f. „postcalcul” 1972 ← *post*²- + *calculație*; **precalcula** vb. „a calcula dinainte venituri, cheltuieli” 1889 ← *pre*¹- + *calcula*; **recalcula** vb. 1954 < fr. *récalculer* DEX sau ← *re-* + *calcula* DLR; **supercalculator** s.n. 1988 ← *super-* + *calculator*².

Cf. **calcul**².

CALCUL² s.m., (inv.) s.n. (med.) „depozit solid ce se formează în anumite organe interne ca urmare a precipitării unor săruri – calcul” 1859.

Fr. *calcul*, lat. neol. *calculus* „pietricică”.

Fam.: **calculos** adj. (med.) „care are calculi” 1822 < fr. *calculoux*; **calculoasă** s.f. (med.) „boală care constă în formarea unor calculi; litiază” 1966 < fr. *calculose*.

Cf. **calcul**¹.

CALD [ar., mr.; ir. *câd*] adj., adv., s. sg. tantum „care se găsește la o temperatură relativ înaltă – chaud” 1038 (n.pr.).

Lat. *caldus* (= *calidus*, din familia lui *calēre* „a fi cald”), panrom. REW 1506.

Fam.: mr. **âncălzămînt** s.n. „încălzire” 1935 ← *âncălzori*; **căldicel** adj., adv. (dim.) 1871–1876; **căldișor** [ar.] adj., adv. (dim.) c.1650; **căldos** adj. (rar) „care are sau degajă căldură” 1913; **căldură** [ar., mr.] s.f. „temperatură ridicată, care provoacă senzația de cald; (fiz.) mărime scalară prin care se exprimă transferul de energie în cadrul unei transformări în care nu se efectuează lucru mecanic; (la pl.) timp călduros; febră; perioadă din ciclul sexual în care animalele femele manifestă dorința de a se împerechea; (fig.) însuflețire, cordialitate” c.1500 < lat. *caldūra*, cf. it., sd., ret., fr. dial. (REW 1505) < **calūra*, cf. it., eng., v.fr., occ., cat., sp. REW 1528 (< *calēre* „a fi cald”) + *caldus* Densusianu, HLR I, 159; **căldurică** (dim.) 1890 ← *căldură*; **călduros** [ar., mr.] adj. „care păstrează sau degajă căldură” 1636 ← *căldură*; **căldușor** adj., adv. (dim.) 1898–1901; **călduț** adj., adv. (dim.) 1814; **de-a calda** „de-a fripta (joc de copii)” 1931; **electrocăldură** s.f. 1949 ← *electro-* + *căldură*; **încălzeală** s.f. (abstr.) 1857 ← *încălzi*; **încălzi** [ar. *ncăldzâre*; mr. *âncălzori*] vb. „a face să fie cald; (refl.) a se antrena înaintea unui efort sportiv; (fig.) a se înflăcări, a se entuziasma” 1561 ← *cald* TDRG, CDDE 228, CDER 1314, DEX sau < lat. **incaldescō* (< *incalescō* + *caldus*) PEW 808, DA; **încălzit** s.n. (abstr.) 1929 ← *încălzi*; **încălzitor**¹ adj. 1691–1697 ← *încălzi*; **încălzitor**² s.n. „aparat de încălzire” 1949; **încălzitură** [mr. *âncălzătură*] s.f. „încălzire” 1705 ← *încălzi*; **necălduros** adj. 1931 ← *călduros*; **preîncălzi** vb. 1949 ← *pre*¹- + *încălzi*, după fr. *préchauffer*; **preîncălzitor** s.n. „instalație care servește la preîncălzire” 1949 ← *preîncălzi*; **reîncălzi** vb. 1949 ← *încălzi*; **supraîncălzi** vb. 1939 ← *încălzi*, după fr. *surchauffer*; **supraîncălzitor** s.n. „dispozitiv folosit la supraîncălzirea cazanelor cu aburi” 1949 ← *supraîncălzi* + *-tor*, după fr. *surchauffeur*.

Cf. **căldare**, **scălda**, **încărește**, **căroare**, **calefacție**, **calin**, **calorie**.

CALDARĂM s.n. „pavaj (din lemn, apoi din piatră) – pavage” 1715, var. (înv.) *caldărâm*, *caldărâm*, *căldărâm*.

Tc. *kaldırım*.

Fam.: **caldarâmgiu** s.m. (înv.) „pavator” 1839, var. *caldărâmgiu*, *caldărâmgiu*, *caldărâmgiu*, *căldărâmgiu* < tc. *kaldırımçı*; **caldărâmar** s.m. (înv.) „pavator” 1870.

CALDEIC adj. „referitor la caldei – chaldéen” 1939 (var. *caldaic*, *haldaic*).

Germ. *chaldäisch*, fr. *chaldaique*. Var. *haldaic* < gr. neol. *Χαλδαϊκός*.

Fam.: **caldeean** s.m. „persoană din Caldeea” 1988 < fr. *chaldéen*.

CALDEIRĂ s.f. „depresiune în formă de căldare – caldei(ira)” 1949, var. *caldeiră*.

Fr., ptg. *caldeira* (< lat. *caldāria*).

Dublet etim.: **căldare**.

CALE [ar., mr.; ir. *cāle*] s.f. „drum, direcție – voie” c.1500.

Lat. *callis* „potecă, (rar, târziu) drum”, cf. dalm., it., cat., sp. REW 1520.

Fam.: **calea-valea** loc. adv. „treacă-meargă” 1892; **călător**, **-oare** [ar.] adj., s.m., s.f. „(persoană) care face un drum mai lung” 1561 ← *cale* CDED I, 37, PEW 262, CDDE 234, DA, CADE, SDLR, DEX; pentru derivarea directă din *cale* cu un sufix de agent, cf. lat. *uiātor* (< *uia* DELL), alb. *udhëtar* CDDE 234, rom. *drumeț* (Elena Burdușa, *Analele Universității de Vest din Timișoara*, seria Științe filologice, XLI, 2003, 39–41), reg. (Hațeg), mr. *drumător*; pentru alt sens justificabil prin derivare directă, cf. top. *Dealul Călător*, interpretabil ca „deal prin care trece o cale” // ← **cāla* < lat. **callāre* < *callis*, cf. it. *caminare*, fr. *cheminer* TDRG; < lat. **caballāre*, **caballitāre* „călări” (< *caballus*) CDER 1306; **călătoresc** adj. (rar) 1822 ← *călător* sau ← *călătorie*; **călători** vb. „a face un drum mai lung” 1639 ← *călător*; **călătorie** s.f. (abstr.) 1643 ← *călător* sau *călători*; **călătorit** s.n. (abstr.) 1913 ← *călători*; ar. **călice** s.f. (dim.) 1931; **călicea** s.f. (dim.) 1825, var. (Ungaria) *chelcea*; **călicică** s.f. (dim.) 1862; **călicioară** s.f. (dim.) 1825 ← *călicea*; **călișoară** [ar.] s.f. (dim.) 1862; **căliță** [ar., ir.] s.f. (dim.) 1913.

CALEAȘCĂ s.f. (înv.) „trăsură elegantă pe arcuri flexibile – calèche” 1785 (var. *calească*).

Sg. refăcut din *calești*, pluralul lui *calească* < rus. *koljaska*.

CALEDONIÂN adj., s.n. (geol.) „(referitor la) etajul inferior al devonianului – calédonien” 1962.
Fr. *calédonien* (< top. *Calédonie*, lat. *Caledonia* „Scoția”).

CALEFACTIE s.f. „fenomen de vaporizare intensă care se produce la suprafața de separație a unui lichid cu un corp solid încins – caléfaction” 1949.

Fr. *caléfaction* (împr. din lat. *calefactio* < *calefacere* „a încălzi” < *calēre* „a fi cald” + *facere* „a face”).
Cf. **cald**, **căroare**, **încărește**, **camforcă**.

CALEIDOSCOP s.n. „dispozitiv optic cilindric alcătuit din oglinzi, cu ajutorul căruia se produc imagini simetrice multiple ale unor piese mici, colorate, plasate în interior – kaléidoscope” 1825.

Fr. *kaléidoscope* (< engl. *kaleidoscope* < gr. *καλός* „frumos” + *εἶδος* „formă, aspect” + *-scope* < gr. *-σκόπος* < *σκέπτεται* „a privi”).

Fam.: **caleidoscopic** adj. „de caleidoscop; (fig.) cu un aspect sau conținut variat” 1899 < fr. *kaleïdoscopique*, germ. *kaleidoskopisch*.

Cf. **-scop**².

CALEM s.n. (înv.) „cancelarie, birou, (departament în) administrație – chancellerie, bureau, administration” 1691–1697.

Tc. *kalem* (inițial „pană de scris, pensulă” < arab. *qalam* < gr. *καλάμιον* < *κάλαμος* „trestie”).

Fam.: **calemgiu** s.m. (înv.) „funcționar de cancelarie” 1812 < *kalemci*.

Cf. **calamar**, **calamită**, **calemcheriu**, **călimară**, **carâm**.

CALEMBEC s.m. (înv.) „un fel de lemn negru, din India – bois d’aloës” 1865.

Tc. *kalembek*.

CALEMCHERIU s.n. (înv.) „postav fin, pictat de mână – sorte d’étoffe, décorée à la main” c.1800.

Tc. *kalemkâri* (lit.) „pictat cu pensula” (< *kalem* + *-kâr*).

Cf. **calem**.

CALENDAR s.n. „sistem de împărțire a timpului în zile, săptămâni și luni; broșură care arată succesiunea zilelor și lunilor pentru fiecare an – calendrier” 1655, var. *calandar*, *calindar*, *căindar*, *cărindar*².

Lat. neol. *calendarium* (< *Calendae* „calende”), ngr. *καλαντάρι*, *καλεντάρι*, it. *calendario*.
Var. *cărindar*² infl. de *cărindar*¹.

Fam.: **calendaristic** adj. „potrivit calendarului, după calendar” 1865 < it. *calendaristico*.

Cf. **cărindar**¹, **calende**.

CALENDE s.f.pl. „prima zi a fiecărei luni la romani – Calendes” 1652 (var. *calande*).

Lat. neol. *Calendae*. Var. *calande* < ngr. *καλάνδαι*, slavon *kalandi*.

Cf. **colindă**, **calendar**, **cărindar**¹.

CALENDRU s.n. (N Mold.) „balustradă – balustrade” 1939, var. *caîndru*.

Germ. *Geländer*.

CALEVRI s.m.pl. (înv.) „un fel de pantofi rezistenți – une sorte de souliers résistants” 1868.

Bg. dial. pl. *kalevri* DA, CADE, DEX, TDRG³ // și tc. *kalavra*, *kalevra* TDRG¹; ngr. *καλέυρα* SDLR, CDER 1326.

CALFATA vb. „a astupa cu câlți, smoală și catran crăpăturile dintre scândurile unei ambarcațiuni – calfater” 1871.

Fr. *calfater* (< it. *calafatare* sau occ. *calafatar* < arab. *qalfat* sau m.gr. *καλαφάτης*).

Cf. **calafat**¹.

CALFĂ s.f. „lucrător calificat, după o perioadă de ucenicie – compagnon (ouvrier sorti d'apprentissage), commis (marchand)” 1620.

Tc. *kalfa* (< pers. < arab. *ḥalīfa* „urmaș, locțiitor”). Accentuarea paroxitonă explicabilă prin var. tc. *kálfa* (Suciu, IT II, 146) sau prin bg., scr. *kalfa* Pușcariu, LR II, 67.

Fam.: **călfie** s.f. (înv.) „calitatea de calfă” 1852–1853; **călfuță** s.f. (dim.) 1906.

Cf. **calif**.

CALFU s. (hapax Alexici, L.P. 78/13) „un fel de mâncare – préparation culinaire” 1899.

Et. nec.

CALGA s.m. (înv.) „locțiitorul sau urmașul hanului la tătării din Crimeea – lieutenant ou successeur du khan des Tartares de Crimée” 1675 (var. *galga*).

Tăt. *kalga* Suciu, CRT, 226 // Tc. *kalga* DA.

CALICRĂ s.f. (S. Mold.) „begonie – bégonia” 1939.

Et. nes., posibil top. *Caliacra* °.

CALIBRU s.n. „diametru interior al țevii unei arme de foc; (fig.) mărime, soi – calibre” 1831.

Fr. *calibre* (< arab. *qālib*, *qālab* „formă unde se toarnă metalele; formă de cizmărie” < gr. *καλοπόδιον*, *καλόπους*, *καλάπους* „calapod” < *κᾶλον* „lemn” + *πούς*, *πόδος* „picior”).

Fam.: **calibra** vb. „a da calibrul necesar unor piese, arme etc.” 1949 < fr. *calibrer*; **calibraj** s.n. (abstr.) 1957 < fr. *calibrage*; **calibror** adj., s.n. „(instrument) care calibrează” 1949 < fr. *calibreur*; **decalibra** vb. refl. „a-și deforma calibrul” 1972 ← *calibra*; **recalibra** vb. 1966 ← *calibra*.

Cf. **calapod**, **calup**.

CALIC, -Ă adj., s.m., s.f. „(înv.; Buc.) olog, ciung; sărac, cerșetor; zgârcit – (vieilli; Buc.) perclus; pauvre, mendiant; avare” 1643, var. *călic*.

Ucr. *kalika* DA, SDLR, DEX (cuvânt cu origine controversată; cu sensul „infirm”, probabil împrumut turcic; cu sensul „cerșetor”, posibil cu altă origine, după ESUM) // și v.sl. SDLR; slavon *kalika* TDRG¹; v.sl. *kalika* CADE, TDRG² (cuvântul nu este vechi slav, iar în bg. provine din rom. BER II 167).

Fam.: **calica** s.f. (N Mold.; cor. pop.) 1885; **caliceală** s.f. (abstr.) 1870 ← *calici*; **calicei** s.m.pl. „un fel de bureți inferiori” 1885; **calicenie** s.f. (abstr.) 1881; **calicesc** adj. 1639; **calicește** adv. 1852–1853 ← *calicesc* sau ← *calic*; **calici** vb. „a se zgârci; (înv.) a ajunge sau a face infirm, a sărăci” c.1640, var. (Buc.) *călici*; **calicie** s.f. (abstr.) 1683; **calicime** s.f. (col.) 1871; **calicios** adj. (înv.) „care se preface sărac, zgârcit” 1705 ← *calic*, infl. de *calici*; **calicit** s.n. (abstr.) 1900–1901 ← *calici*; **calicos** adj. (rar) „care face pe săracul” 1870; **călicuț** s.m. (dim.) 1908.

CALICIU¹ s.n. „învelișul exterior al florilor – calice (des fleurs)” c.1832 (var. *calix*), var. *calice*¹.

Fr. *calice* (împr. din lat. *calyx*, *calyem* < gr. *κάλυξ*, *κάλυκος* „înveliș al florilor, al fructelor, mugur”). Var. *calix*, *calice* < lat. neol. *calyx*, -cem.

Fam.: **caliciform** adj. 1966 < fr. *caliciforme*.

CALICIU² s.n. „potir; zonă a rinichiului prin care urina se scurge în bazinet – calice (vase)” 1871 (var. *calice*²).

Fr. *calice* (împr. din lat. *calix*, *calicem*). Var. *calice* < lat. neol. *calix*, -cem.

CALICO s.n. „pânză care imită pielea, folosită la legatul cărților – calicot” 1939 (var. *calicot*).

Fr. *calicot*, engl. *calico* (< top. *Calicut*, port în India, pe coasta Malabar).

CALIE s.f. (Trans.) „(în folclorul copiilor) ființă imaginară care poate îndura frigul – (dans le folklore des enfants) personnage imaginaire qui peut supporter le froid” 1906.

Et. nes., posibil înrudit cu *caloian* DA.

CALIF s.m. „suveran musulman considerat ca locțiitor al profetului Mahomed – calif” 1775 (var. *halif*).

Fr. *c(h)alif* (< arab. *ḥalīfa* „urmaș al lui Mahomed, locțiitor”). Var. *halif* < tc. *halife*.

Fam.: **califat** s.n. „dregătoria de calif; ținutul stăpânit de calif” 1913 < fr. *califat*; **halifeală** s.f. (înv.) „califat” 1722 ← *halif* (= *calif*).

Cf. **calfă**.

CALIFICA vb. „a dobândi sau a atribui o calitate – qualifier” 1828 (var. *qualifica*), var. (înv., rar) *qualifica*.

Fr. *qualifier* Ursu, IL, 2, 141–142, DA, DEX, it. *qualificare* Ursu, IL, 2, 141–142, lat. neol. *qualificare* Ursu, IL, 2, 141–142, CADE, DEX (< *qualis* „ce fel de” + *-ficare* < *-ficus* < *facere* „a face”).

Fam.: **calificabil** adj. 1939 ← *califica*, după fr. *qualifiable*; **calificare** s.f. „specializare profesională; atribuirea unei calități sau a unui titlu; trecerea într-o etapă superioară a unei competiții” 1841 ← *califica*, după fr. *qualification*; **calificativ**¹ adj. „care califică” c.1832 (var. *qualificativ*) < fr. *qualificatif*, it. *qualificativo*, lat. neol. *qualificatiuus* Ursu, IL, 2, 142; **calificativ**² s.n. „termen prin care este caracterizată o persoană sau un lucru; formă de notare în învățământ” 1874 < fr. *qualificatif*; **calificator** s.m. „teolog catolic însărcinat să releve delictele care se judecă în tribunalele bisericesti” 1939 < fr. *qualificateur*; **calificație** s.f. „atribuirea unei calități sau a unui titlu” c.1832 (var. *calificație*), var. *calificațiune*, *qualificație* < fr. *qualification*, lat. neol. *qualificatio*, *-onem*; **descalifica** vb. „a declara pe cineva nedemn de o anumită poziție; a-și pierde calificarea profesională” 1952, var. *disqualifica* ← *califica*, după fr. *disqualifier*; **descalificant** adj. „care descalfică” 1971 ← *descalifica*, după fr. *disqualifiant*; **descalificator** adj. 1964 ← *descalifica*; **incalificabil** adj. 1913 ← *califica*, după fr. *inqualifiable* ° // ← *in-* + *calificabil*, după fr. *inqualifiable* DEX; it. *inqualificabile* TDRG³, CDER; **necalificat** adj. „fără pregătire profesională” 1931; **policalifica** vb. „a obține mai multe calificări” 1973 ← *poli-* + *califica*; **policalificare** s.f. „calificare în mai multe specialități” 1971 ← *poli-* + *calificare*; **recalifica** vb. 1958 ← *re*²- + *califica*; **semicalificat** adj. 1966 ← *semi-* + *calificat*; **supracalificat** adj. „care are o calificare net superioară celei standard” 1969 ← *supra-* + *calificat*, după fr. *surqualifié*.

Cf. **calitate**, **care**.

CALIFORNIU s.n. „element chimic radioactiv obținut pe cale sintetică – californium” 1963.

Engl., fr. *californium* (< top. *California*, elementul fiind obținut pentru prima dată la Berkeley, în University of California).

CALIGRAF s.m. „persoană care scrie frumos; copist, miniaturist – calligraphe” 1683.

Slavon *kaligrafŭ* °, ngr. *καλλιγράφος* °, fr. *calligraphe* (< gr. *καλλιγράφος* < *καλλιγράφειν* „a scrie frumos” < *κάλλος* „frumusețe” + *γράφειν* „a scrie”) DA, CADE, DEX.

Fam.: **caligrafia** vb. „a scrie frumos un text” 1901 < fr. *calligraphier*; **caligrafic** adj. „de caligraf; scris frumos” 1870 < fr. *calligraphique*; **caligraficesc** adj. „caligrafic” c.1815 < germ. *kalligraphisch*, adaptat la derivatele în *-esc*; **caligraficește** adv. 1913 ← *caligrafic* sau ← *caligraficesc*; **caligrafie** s.f. „scris frumos” 1783 < germ. *Kalligraphie* °, ngr. *καλλιγραφία* DEX, fr. *calligraphie* CADE, DEX.

CALIGRAMĂ s.f. „mod de dispunere a versurilor pentru a forma o imagine – calligramme” 1979.

Fr. *calligramme* (*calli-* < gr. *κάλλος* „frumusețe” + *-gramme* < gr. *γράμμα* „literă, scriere”, *γραμμή* „linie” < *γράφειν* „a scrijeli, a desena, a scrie”).

CALIMERA s.f.art. (fam.) „situație (mai ales în expr. *a (se) schimba* ~); (rar) raport, relație (bună) cu cineva (în expr. *a (se) strica* ~, *a schimba* ~, *a întoarce* ~) – situation; rapports (amiabiles) avec quelqu'un” 1885 (în expr. *a schimba* ~).

Ngr. *καλημέρα* „bună ziua” (< *καλή* „bună” + *ημέρα* „zi”), cu sensul „raport amiabil” în expr. *κόβω την καλημέρα (σε κάποιον)* „a strica, a opri raporturile bune (cu cineva)” Al. Graur,

„Revue des études sud-est européennes”, 1971, 2, 267, cf. mr. *au sparsiră calimera* „s-au certat”, ar. *si-asparsi calimera cu vișinlu* „s-a stricat relația bună cu vecinul”. În română, folosit la început cu verbul *a strica* R. Zafiu, „Dilema veche”, 2013, nr. 499, p. 9.

CALIN adj. „drăgăstos, măgulitor – călin” 1933.

Fr. *câlin* < *caliner* „a mângâia, a alinta”, probabil < normand *caliner* (despre animale) „a se adăposti la umbră, de căldură” < *caline* „căldură mare” < lat. **calīna* (REW 1517) < *calēre* „a fi cald”.

Fam.: **calinerie** s.f. „dezmiardare, alintare” 1963 < fr. *câlinerie*.

Cf. **încărește, căroare, cald, calorie**.

CALINDROI s.m. „ștrengar; bătrân afemeiat; (Năs.) om sărac – jeune vaurien; vieux coureur; pauvre” 1850, var. *calendroi, călindroi, colindroi*.

Et. nes., probabil ← *colindroi* ← *colindră* (= *colindă*) sau *colindra* (= *colinda*) TDRG, DA // Magh. *kalandor* „hoinar, aventurier” MDA.

CALISTENIE s.f. „program de exerciții fizice (pentru copii), executate în ritmul muzicii – callisthénie” 1966.

Fr. *callisthénie* (< *calli-* < gr. *κάλλος* „frumusețe” + *-sthénie* < gr. *σθένος* „forță, vigoare”).

CALISTIR s.n. (Mold., Munt.) „săpăligă – petite pioche” 1910.

Bg. *kalistir* (< ngr. *καλιστήρι* < *σκαλίζω* „a săpa”).

Fam.: **calistire** s.f. „săpăligă” 1910; **calistiri** vb. „a săpa” 1939.

CALITATE s.f. „însușire – calitate” 1787 (var. *cvalitate*), var. (înv.) *cualitate*.

Lat. neol. *qualitas*, *-atem* (< *qualis* „ce fel de”, calc după gr. *ποιότης*), fr. *qualité*.

Fam.: **calitativ** adj. „care ține de calitate, referitor la calitate” 1838 (var. *cvalitativ*), var. (înv.) *cualitativ* < lat. neol. *qualitativus*, fr. *qualitatif*.

Cf. **califica, care**.

CALM adj., s.n. „liniștit; liniște – calme” 1825.

Fr. *calme* (inițial *calm* al mării, lipsă de vânt” < it. *calma* < lat. târzie *cauma* „arșiță” < gr. *καύμα* < *καίειν* „a arde”).

Fam.: **calma** vb. „a face să devină sau a deveni calm” 1794 < fr. *calmer*; **calmant** adj., s.n. „(medicament) care calmează durerile” 1849 < fr. *calmant*.

Cf. **acalmie, șoma, caustic, cauter**.

CALMUC¹, -Ă adj., s.m., s.f. „(persoană) care face parte dintr-o populație mongolică de la nord de Caucaz; (fig., Mold.) mândcios, vorace – Kalmouk; (fig., Mold.) vorace” 1835, var. *calmăc* (scris și *kalmăk*).

Tc. *kalmuk* (cf. bg. *kalmuk*)^o, fr. *kalmouk* DA; pentru sensul „postav”, cf. germ. *Kalmücke* // rus. *kalmyk* DEX, TDRG².

Var. *calmăc* < rus. *kalmyk*.

Fam.: **calmuc**² s.n. „un fel de postav” 1931 < germ. *Kalmuck* (de la numele populației calmuce); **calmucesc** adj. (rar) „referitor la calmuci, de calmuc¹” 1857.

CALOFIL adj., s.m. (despre stil sau despre o persoană) „care acordă o atenție deosebită expresiei literare – qui accorde une attention particulière à l’expression littéraire” 1934.

Gr. neol. *καλός* „frumos” + *-φίλος* „iubitor de”, creat în română (de Camil Petrescu) pe modelul compuselor cu *-fil*^o // Fr. *callophile* DEX.

Fam.: **anticalofil** adj., s.m. (despre stil sau despre o persoană) „care neglijează (în mod ostentativ) expresia literară” 1941; **anticalofilie** s.f. „respingere a calofiliei; atitudine a anticalofilului” 1963 ← *anti-* + *calofilie* sau ← *anticalofil*; **caloflic** adj. (livr.) „calofil” 1946; **calofilie** s.f. „tendință de a da expresiei literare o atenție deosebită sau excesivă” 1948; **calofilism** s.n. „calofilie” 1934.

CALOIAN s.m. (Munt., Dobr., Mold.) „figurină antropomorfă din lut, folosită într-un ritual popular de invocare a ploii – statuete antropomorphe en argile, utilizée dans un rite d'invocation de la pluie” 1885, var. *calian, caluian, căluian, coloian*.

Et. nes., probabil n.pr. **Caloian* „Sfântul Ioan Botezătorul” (< slavon *Kalojoanmŭ*, bg. *Kalojan* < m.gr. *Καλιωάννης* „Ioan cel frumos”, nume atribuit Sf. Ioan Botezătorul) G. Ivănescu, „O influență bizantină sau slavă în folclorul și limba românească: Caloianul”, *Folclor literar I*, 1967, p. 13–23, BER II, 174 (posibil), Mihăescu, CEL, 39–40 // Numele țarului vlaho-bulgar [Ioniță] *Caloian* Bogrea, DR 1, 1920–1921, 463; v.sl. *kalénŭ* „din lut” I.-A. Candrea, NRR 2, 1900, 94–97, DA (probabil), CADE, CDER 1336, SDLR, DEX (cf.), TDRG³.

Fam.: **scaloi** s.m. „caloian; (fig.) derbedeu” 1895 ← *scaloian*; **scaloian** s.m. „caloian” 1885, var. *scoloian*; **scaloită** s.f. „caloian cu înfățișare de femeie” 1907 ← *scaloi*.

CALOMEL s.n. „clorură de mercur, întrebuințată în medicină – calomel” 1830.

Fr. *calomel* (< gr. *καλός* „frumos” + *μέλας* „negru”, numit astfel deoarece se prepara pe baza unui praf negru).

CALOMFIR¹ s.m. „plantă erbacee aromatică, calapăr – herbe-au-coq” 1866, var. *calofir, calonfir, caramfil*², *caranfîl, caranfîr, colofir*.

Bg. *kalofir* (< gr. *καρυόφυλλον* < *κάρυον* „nucă” + *φύλλον* „frunză”).

Fam.: **caramfilă**¹ s.f. „garoafă” 1927, var. *caranfînă* ← *caramfil*² (= *calomfir*¹).

Cf. **calapăr, garoafă, cariofilacee**.

CALOMNIE s.f. „afirmație mincinoasă și tendențioasă făcută cu scopul de a discredita pe cineva – calomnie” 1794 (var. *calumnjie*).

Fr. *calomnie*. Var. *calumnjie* < lat. neol. *calumnia*.

Fam.: **calomnia** vb. „a face o afirmație mincinoasă și tendențioasă despre cineva” 1840, var. *calumnia* < fr. *calomnier*; var. *calumnia* < lat. neol. *calumniari*; **calomniator, -oare** adj., s.m., s.f. „(persoană) care calomniază; calomnios, defăimător” 1848 < fr. *calomniateur*; **calomnios** adj. „care conține o calomnie” 1848 < fr. *calomnieux*; **calumnii** vb. (înv., Trans.) „a calomnia” 1800 < lat. neol. *calumniari*.

CALONET s.m. „unealtă folosită la împletitul plaselor pescărești – utilul utilizé au tressage des filets de pêche” 1949.

Et. nec.

CALORIE s.f. „unitate de măsură a căldurii; unitate de măsură care indică valoarea energetică a unui aliment – calorie” 1840.

Fr. *calorie* (derivat savant pe baza lat. *calor, calorem* „căldură”, cu sufixul *-ie*).

Fam.: **caloric** adj. „referitor la căldură; referitor la calorii”, (înv.) s.n. „substanță fină prin care se explica căldura” 1840 < fr. *calorique*; **caloricitate** s.f. „proprietate a corpurilor de a genera și a păstra căldura” 1931 < fr. *caloricité*; **calorifer** adj. (înv.), s.n. „(instalație) care încălzește” c.1832 < fr. *calorifère*; **caloriferist** s.m. „muncitor care repară calorifere” 1962 ← *calorifer*; **calorific** adj. „care produce căldură” 1852 < fr. *calorifique*, lat. neol. *calorificus*; **calorifug** adj., s.n. „(material) rău conducător de căldură” 1949 < fr. *calorifuge*; **calorigen** adj. „care produce căldură” 1961 < fr. *calorigène*; **calorimetric** adj. „referitor la calorimetrie” 1871 < fr. *calorimétrique*; **calorimetrie** s.f. „domeniu al fizicii care se ocupă cu măsurarea cantității de căldură” 1871 < fr. *calorimétrie*; **calorimetru** s.n. „aparat pentru măsurarea cantității de căldură” 1857 < fr. *calorimètre*; **caloriza** vb. „a acoperi cu aluminiu la temperaturi înalte” 1949 < fr. *caloriser*; **calorizator** s.n. „schimbător de căldură” 1949 < fr. *calorisateur*; **electrocaloric** adj. „referitor la căldura dezvoltată sau absorbită în conductoare prin trecerea curentului electric” 1960 < fr. *électrocalorique*, germ. *elektrokalorisch*; **electrocalorimetru** s.n. „calorimetru electric” 1978 < fr. *électrocalorimètre*; **gigacalorie** s.f. „unitate de măsură pentru energia termică, egală cu un miliard de calorii” 1972 < fr. *gigacalorie*; **kilocalorie** s.f. „unitate de măsură pentru energia termică, egală cu o mie de calorii” 1947–1948 < fr. *kilocalorie*.

Cf. **cald, căoare, încărește, calîn**.

CALOS adj. (anat.) „care prezintă îngroșări, întărituri – calleux” 1871.

Fr. *calleux*, lat. neol. *callosus* (< *callum*, *callus* „piele îngroșată, bățatură”).

Fam.: **caloză** s.f. „substanță care prin depunere formează calusul (la plante)” 1978 < fr. *callose*; **calozitate** s.f. „întărire și îngroșare a pielii” 1871 < fr. *callosité*; **calus** s.n. „țesut osos nou care sudează capetele rezultate în urma unei fracturi; excrescență care cicatrizează rănila unui altoi” 1966 < fr. *calus*, lat. neol. *callus*; **calusare** s.f. „formare a calusului” 1978 ← *calus*.

CALOSOMĂ s.f. „insectă coleopteră carnivoră – calosoma” 1975.

Lat. neol. *calosoma* (< gr. *καλός* „frumos” + *σῶμα* „corp”).

CALOTĂ s.f. „parte rezultată din secționarea unei sfere printr-un plan; boltă – calotte” 1931.

Fr. *calotte* (la origine „mică bonetă rotundă ce acoperea vârful capului” < v.occ. *calota*, cuvânt cu etimologie nesigură).

CALP adj. (înv.) „(despre monede) falsificat; prefăcut – (à propos des monnaies) faux; trompeur” 1784.

Tc. *kalp*.

Fam.: **calpazan** s.m. (Dobr.; înv.) „(despre cai) care nu vrea să tragă” 1885 < tc. *kalpazan* „impostor, leneș” Suci, IT II, 147; **calpuzan**, -ă (înv.) adj., s.m., s.f. „falsificator de bani” 1646 < ngr. *καλπουζάνης*, *καλπουζάνος* Suci, IT II, 147 // tc. *kalpazan* TDRG, DA, CADE, SDLR, CDER 1338, DEX; **calpuzanlâc** s.n. „falsificare de bani” 1646, var. *calpuzanlîc* < ngr. *καλπουζανλίκι* Suci, IT II, 147 sau tc. *kalpazanlık* (TDRG, DA, CADE) cu -u- după *calpuzan*; **calpuzăni** vb. „a falsifica bani” 1918 ← *calpuzan*; **calpuzănie** s.f. „activitate a calpuzanului, falsificare de bani” 1646 ← *calpuzan*; **calpuzi** vb. „a falsifica bani” 1862 ← *calpuzăni* (cu substit. finale).

CALPAC¹ s.n. (înv. Munt., Mold.) „căciulă mare, boierească – grand bonnet de fourrure” 1802.

Tc. *kalpak*.

Fam.: **calpac**² s.n. (Ban.) „capacul cazanului de țuică” 1885 (var. *calpacă* s.f.), var. *calpag*, *călpac* < scr. *kalpak* „capac” (< tc. *kalpak*); var. *calpag*, posibil infl. de magh. *kalpag*; **calpacciu** s.m. (înv.) „fabricant sau negustor de căciuli” 1814 < tc. *kalpakçi*.

Cf. **clăbăț**.

CALT s.n. (Munt.) „material de zidărie, probabil lut – matériel de maçonnerie, probablement argile” 1885.

Et. nes., probabil bg. *kal* „noroi, lut” (DA: „cf. bg. *kal*, *kal'* articulat *kalàt*, *kal'ta'*”).

CALTABOȘ s.m. „un fel de cârnaț făcut din măruntaie de porc sau din carne amestecată cu orez – boudin” 1691–1697 (var. *cârtaș*), var. *cardaboș*, *cardaboș*, *cartaboș*, (Mold.) *catalboș*, *galdaboș*, *găldăbaj*, *găldăbaș*.

Et. nes., posibil ← *câlbaș*, *calbaș* (= *câlbaș*) + *-baș* „câlbaș de cea mai bună calitate” > **călbabaș*, **calbabaș* > **căldabaș*, **caldabaș* prin disimilare (cf. formele *găldăbaș*, *găldăbaj*) > **caldaboș* (cf. formele *cardaboș*, *galdaboș*) > *caltaboș* I. Mărgărit, LR, 2014, 1, 63 // Et. nec., cf. *găldăbaș*, alb. *gardumbëzi* „mațe umplute”, ngr. *γαρδούμια* „mațe de vițel”, probabil infl. de *câlbaș*, *cârnaț*, *boasă* DA; et. nec., cf. *câlbaș* CDER 1340; cf. sl. *klūbasa* CDED II 44, TDRG; et. nec. DEX

Fam.: **bușoi** s.m. (Trans.) „caltaboș” 1906 ← **caltabușoi* ← *caltaboș* DA.

CALȚAVETĂ s.f. (înv., Mold.) „jartieră – jarretière” 1837.

Ngr. *καλτσοδέτα* (< *κάλτσα* „ciorap, călțun” < it. *calza* < lat. *calcea* < *calx*, *calcem* „călcâi” + *-δέτα* < *δένω* „a lega”).

Cf. **călțun**, **calce**¹, **călcâi**, **călcete**.

CALUP s.n. (reg.) „calapod, tipar; bucată – forme (de cordonnier, de chapelier etc.); morceau”; în expr. (înv.) *a trage* ~ „a înșela – tromper” 1792, var. *calâp*.

Tc. *kalup* (= *kalp*) (< arab. *qālib*, *qālab* „formă unde se toarnă metalele; formă de cizmărie, calapod” < gr. *καλοπόδιον*, *καλόπους*, *καλάπους* „calapod” < *κάλου* „lemn” + *πούς*, *ποδός* „picior”).

Fam.: **calupciú** s.m. „escroc, șarlatan” 1879, var. *calâpciú* < tc. *kalupçi* (= *kalpçi*).

Cf. **calapod**, **calîbru**.

CALVADOS s.n. „rachieu distilat din cidru – calvados” 1966.

Fr. *calvados* (< top. *Calvados*, regiune din Normandia de unde este originară această băutură).

CALVAR s.n. „chin, suferință îndelungată – calvaire” 1871 (var. *calvariu*).

Fr. *calvaire*. Var. *calvariu* < lat. neol. *calvarium* „craniu, căpățână” (< *calua* „craniu”), numele locului unde a fost răstignit Isus Hristos, traducere în lat. a numelui biblic *Golgotha* „Căpățână”).

CALVIN, -Ă adj., s.m., s.f. „creștin-protestant, adept al doctrinei lui Calvin – calviniste” 1600.

Lat. neol. *calvinus* (s. comun și adj.) < antrop. *Calvinus*, forma latinizată a antrop. fr. *Cauvin* ° (CADE: n.pr. *Calvinus*) // < fr. DA; ← n.pr. *Calvin* TDRG², SDLR, DEX.

Fam.: **calvinesc** adj. 1645; **calvinește** adv. 1913 ← *calvinesc* sau ← *calvin*; **calvini** vb. „a (se) calviniza” 1904; **calvinism** s.n. „doctrină protestantă întemeiată în secolul al XVI-lea de Calvin” 1862 < fr. *calvinisme*; **calvinist** s.m. „calvin” 1871-1876 < fr. *calviniste*; **calviniza** vb. „a face să treacă / a trece la calvinism” 1904.

CALVIȚIE s.f. „chelie – calvitie” 1910, var. *calviție*.

Fr. *calvitie*, lat. neol. *caluities* (< *caluus* „chel”).

Fam.: **decalvant** adj. „care produce căderea părului” 1966 < fr. *décalvant*; **decalvație** s.f. „măsură punitivă care constă în raderea părului de pe capul condamnaților; (rar) calviție” 1966 < fr. *décalvation*, lat. neol. *decaluatio*.

CALYPSO s.n. „dans modern în doi timpi, originar din Jamaica – calypso” 1978.

Engl. *calypso* (< n.pr. *Calypso*, numele unei nimfe din Odiseea < *καλύπτειν* „a ascunde”).

CAM adv. „aproximativ, aproape – ascez, environ” 1581 (var. *can*¹), *cani*.

Lat. *quam* (cu evoluție fonetică diferită de a lui *ca*^{1,2}; forma cea mai veche este *can*, cu *-m* latin trecut la *-n* în monosilabe, cf. fr. *rien* < *rem*, it. *spene* < *spem*, sp. *quien*, probabil și rom. *cine* < *quem* etc.; ulterior, *-n* > *-m* în fonetică sintactică) CDED I 37, DA, CDER 1346, Pușcariu, LR II, 165, 182 // Rom. *camai* (< lat. *quam magis*) FEW 264, CDDE 203, CADE, SDLR, DEX; ← *can(i)* < lat. *quam* + *-ne*, cf. *cine* TDRG.

Cf. *ca*^{1,2}, **camai**.

CAMAI [ar. *cama* „mai”] adv. (înv.) „și mai mult – encore plus”, (reg.) în expr. *a se ~ duce* „cu totul, definitiv – pour de bon” 1581.

Lat. *quam magis* „cât mai mult”.

Cf. *ca*^{1,2}, **cam**.

CAMAIEU s.n. „gravură în lemn – camaieiu” 1978.

Fr. *camaieiu* (inițial „piatră fină cu două straturi suprapuse de culori diferite”, cuvânt cu etimologie neclară, posibil < arab. *qamā'īl*, pluralul lui *qum'ūl(a)* „mugur” FEW II 110).

Cf. **camee**.

CAMARAD s.m. „tovarăș – camarade” 1831, var. *camerad*.

Fr. *camerade* (la origine „soldați ce împart aceeași cameră” < sp. *camarada* < *camara* „sală, cameră” < lat. *camera* „boltă”, ulterior „încăpere” < gr. *καμάρα*). Var. *camerad* < germ. *Kamerad*.

Fam.: **camaradă** s.f. 1841; **camaraderesc** adj. 1925 ← *camaraderie*, cu substit. finalei; **camaradereste** adv. 1933 ← *camaraderesc*; **camaraderie** s.f. (abstr.) 1855 < fr. *camaraderie*; **necamaraderie** s.f. 1931 ← *camaraderie*.

Cf. **cameră**.

CAMARDINER s.m. (înv., rar) „chelner – garçon de restaurant” 1788 (var. *camerdiner* acc. nec.).
Germ. *Kammerdiener* (inițial „servitor personal al unui prinț sau al unui înalt demnitar” < *Kammer* „cameră privată a prinților, cameră folosită ca depozit” + *Diener* „servitor”).
Cf. *cameră*.

CAMARILĂ s.f. „grup de persoane influente din jurul unui șef de stat – camarilla” 1837.
Fr. *camarilla* (< sp. *camarilla* < *camara* „sală; încăpere a palatului regal unde aveau acces doar apropiații suveranului” < lat. *camera* „boltă”, ulterior „încăpere” < gr. *καμάρα*).
Cf. *cameră*.

CAMAROT s.m. „ospătar pe o navă – serveur au bord d’une nave” 1978.
Span. *camarotero* (< *camarote* „cabină pe un vas” < *camara* „sală” < lat. *camera* „boltă”, ulterior „încăpere” < gr. *καμάρα*).
Cf. *cameră*.

CAMĂ¹ s.f. (N Dobr., S Mold.) „pumnal – poignard” 1939.
Tc. *kama*.

CAMĂ² s.f. „proeminență pe suprafața unui ax – came” 1949.
Fr. *came* (< germ. *Kamm* „pieptene, camă”).
Cf. *camgarn*.

CAMĂNĂ s.f. (înv.) „greutate (folosită la năvoade), unitate de măsură a greutateii; impozit – poids (cinquième partie d’un quintal); plombs (d’un filet de pêche); împôt” 1640, var. *camână*, *camenă*, *camină*.

Slavon *kamenī* (*kamy*), *kamene* „piatră, greutate”.

Fam.: **căminar** s.m. (Mold.) „persoană însărcinată cu colectarea impozitului pe vin, ceară etc.” 1569, var. *cămănar*; **căminărie** s.f. (Mold., Munt.) „camână; rangul și slujba căminarului” 1707 (var. *cămănărie*) ← *căminar*; **căminărit** s.n. (Munt.) „impozit pe vinuri” 1695, var. *cămănărit* ← *căminar*; **vel-cămănar** s.m. „mai mare peste căminari” 1760 ← *vel-* + *cămănar*.

CAMĂTĂ s.f. „dobândă – intérêt” 1561.

V.sl. *kamata* (< m.gr. *κμάτος* „efort, muncă, rezultat al muncii > profit, dobândă”) TDRG, DA, CADE, SDLR, DEX // M.gr. *κμάτος* CDED II 642, CDER 1352.

Fam.: **camatnic** s.m. (înv.) „cămătar” 1561, var. *cămatnic* < slavon *kamatnikū*; **cămăta** vb. (înv.) „a da bani cu camătă” 1688; **cămătar** s.m. „persoană care dă bani cu împrumut, cu dobândă” 1691-1697; **cămătarnic** s.m. (înv.) „cămătar” 1654 ← *cămătar* TDRG² sau *cămătar* + *camatnic* DA; **cămătaș** s.m. (înv.) „cămătar” 1895; **cămătăreasă** s.f. 1895 ← *cămătar*; **cămătăresc** adj. 1863 ← *cămătar*; **cămătărește** adv. 1913 ← *cămătăresc* sau ← *cămătar*; **cămătări** vb. (înv.) 1913 ← *cămătar* sau ← *cămătărie* (der. regresiv); **cămătărie** s.f. (abstr.) 1581 ← *cămătar*; **cămătăriță** s.f. 1895 ← *cămătar*; **cămătnci** vb. (înv.) „a da bani cu camătă” 1640 ← *camatnic*; **cămătncie** s.f. (înv., abstr.) 1580, var. *camatncie* ← *camatnic*; **cămătui** vb. (înv.) „a da bani cu camătă” 1688; **cămetin** adj. (înv., S-V Trans.) „harnic” 1683, var. *chemetin* (LB s.v. *bărbat*) < slavon *kamatenū* (< *kamata*, cf. bg. dial. *kamaten*, scr. dial. *kamatan*) ° // et. nec. DA (s.v. *chemetin*; forma *cămetin* este necunoscută autorilor DA); **încămăta** vb. refl. (înv.) „a se face cămătar, a face cămătărie” 1581.

CAMBIE s.f. „act prin care semnatarul se obligă să plătească necondiționat o sumă de bani – lettre de change” c.1832, var. (Trans.) *cambiu*².

It. *cambio* (< *cambiare* < lat. *târzie cambiāre* „a schimba”).

Fam.: **cambial** adj. „privitor la cambie” 1851 < it. *cambiale*.

Cf. *cambiu*¹, *schimba*.

CAMBIU¹ s.n. (bot.) „țesut vegetal care asigură creșterea în grosime a tulpinii și a rădăcinii – cambium” 1856, var. *cambium*.

Fr. *cambium*, germ. *Kambium* (< lat. med. *cambium* < *cambiare* „a schimba”).

Cf. **cambie**, **schimba**.

CAMBODGLAN, -Ă adj., s.m., s.f. „(persoană) din Cambodgia – cambodgien” 1975.

Fr. *cambodgien*.

CAMBRĂ vb. „a curba – cambrer” 1939.

Fr. *cambrer* (< *cambre* „curbat” < lat. *camur* „curbat, concav”).

Fam.: **cambre** s.n. „exercițiu gimnastic (de balet)” 1978 < fr. *cambré*; **cambrură** s.f. (rar) „îndoitură, arcuitură” 1949 < fr. *cambrure*.

CAMBRIAN s.n., adj. „prima perioadă a erei paleozoice; care aparține acestei perioade – cambrien” 1949.

Fr. *cambrien* (< engl. *cambrian* < *Cambria*, *Cumbria* „Țara Galilor”, latinizarea galezului *Cymry*).

Fam.: **precambrian** s.n., adj. „prima eră din istoria Pământului, care precedă cambrianul; care aparține acestei ere” 1958 < fr. *précambrien*.

CAMBULĂ s.f. „pește marin cu corpul asimetric – flet (*Pleuronectes flesus*)” 1885, var. *cambură*.

Rus. *kambula* SDLR // Cf. bg. *kambala* DA; bg. *kambala* CDER 1354; rus., bg. *kambala* DEX; tc. (*kal*)*kan balık* CADE.

CAMBUZĂ s.f. „magazie de provizii pe bordul unei nave, amplasată, de obicei, sub punte – cambuse” 1931.

Fr. *cambuse* (< ol. *camboose*, *kombuis* < m.germ. de jos *ka(m)būse* „cabină de lemn pe puntea superioară a unei corăbii, servind de bucătărie și loc de repaus”).

Fam.: **cambuzier** s.m. „administrator al cambuzei, chelner” 1949 < fr. *cambusier*.

CAMEE s.f. „piatră dură, sculptată în relief cu o figură sau cu un motiv decorativ – camée” 1839.

Fr. *camée* (< it. *ca(m)meo*, înrudit cu fr. *camaieu*).

Cf. **camaieu**.

CAMELEON s.m. „specie de reptilă din regiunile tropicale, care își schimbă culoarea pielii în funcție de mediu sau de dispoziție – caméléon” 1688 (var. *hameleon*).

Fr. *caméléon* (împr. din lat. *chamaeleon* < gr. *χάμαιλέων* < *χαμαί* „pe pământ, pe jos” + *λέων* „leu”). Var. *hameleon* < ngr. *χάμαιλέων*.

Fam.: **cameleonic** adj. „care se schimbă precum cameleonul, versatil” 1978; **cameleonism** s.n. „proprietate a unor reptile de a-și schimba culoarea corpului după mediul înconjurător; (fig.) schimbare a purtării și a convingerilor cuiva în funcție de împrejurări și interese” 1958.

CAMELID s.n. (mai ales la pl.) „familie de mamifere ierbivore rumegătoare – camélidé” 1978.

Fr. *camélidé(s)*, lat. savant *Camelidae* (< *camelus* „cămilă” + *-idae* < gr. *-ίδαι*, sg. *-ίδης*; sufix patronimic).

Cf. **cămlă**¹.

CAMELIE s.f. „plantă ornamentală – camélia” 1829.

Fr. *camélia* (< lat. savant *camellia*, nume dat plantei de către Linné în onoarea botanistului morav G.J. Kamel).

CAMELINĂ s.f. „plantă din familia cruciferelor – caméline” 1845.

Fr. *caméline* (*cameline*) (< lat. târzie *chamaemelina* [*herba*] < *chamaemelon* „mușețel”).

Cf. **camomilă**.

CAMELOT s.n. „stofă grosă care se făcea odinioară din păr de cămilă – camelot” 1939, var. (Mold., înv.) *camblot*.

Fr. *camelot* (< arab. *ḥamlāt*). Var. *camblot*, posibil și din rus. *kamlot*.

Fam.: **camelotă** s.f. (rar) „marfă de proastă calitate” 1963 < fr. *camelote* (< *camelot*, cu sensul peiorativ datorat calității inferioare a stofei FEW XIX, 64).

CAMEMBERT [kamã'bɛ:r] s.n. „brânză fermentată – camembert” 1975.

Fr. *camembert* (< top. *Camembert*, comună în Normandia unde a fost fabricată, în 1791, pentru prima dată această brânză).

CAMENIȚĂ s.f. (Trans.) „cuptor, sobă – fourneau, cheminée” sec. XVII, var. *camiriță*, *camiiță*, *camniță*, *cămeniță*, *căminiță*, *comeniță*.

V.sl. **kaminica* (< *kamina* „cuptor, vatră” < m.gr. *κάμινος, καμίνη*), cf. magh. *kemence* „sobă, cuptor” ° (ipoteză propusă de Miklosich, EWSS, 110, care însă nu citează forma intermediară **kaminica*) // Magh. *kemence* DA, Tamás, EW, 160 (posibil).

Cf. **cămin**.

CAMERĂ s.f. „încăpere; numele unor încăperi cu destinație specială și al unor instituții; aparat de fotografiat sau de filmat; (la vehicule) recipient cu pereți extensibili în care se introduce aer sub presiune – chambre; caméra” 1780.

Ngr. *κάμερα* (= *κάμαρα*), it. *camera* (< lat. *camera* „boltă, arcadă”, ulterior „încăpere” < gr. *καμάρα*). Sensul „instituție”, după fr. *chambre*. Sensurile „cameră de combustie”, „cameră de bicicletă”, după fr. *chambre*. Sensul „aparat de fotografiat sau de filmat”, după fr. *caméra*, engl. *camera*, lat. neol. *camera* (*obscura*).

Fam.: **anticameră** s.f. „cameră de așteptare situată la intrarea într-un birou, într-un cabinet al unei persoane cu funcție importantă” 1871 (var. *antecameră*) < it. *anticamera* (< *anti-* < lat. *ante* „înainte, în față” + *camera*) sau după fr. (*faire*) *antichambre*; **bicameral** adj. (despre parlament) „cu două camere” 1904 < fr. *bicaméral*; **cameral** adj. „referitor la administrația financiară” 1812 < it. *camerale*; **cameralism** s.n. „doctrină (cu caracter economic, financiar, administrativ) despre conducerea statului, care a apărut în Germania în sec. XVII” 1978 < germ. *Kameralismus* (< *kameral* adj. < *Kamera* „trezorerie”), fr. *caméralisme*; **cameramən** s.m. „operator de imagine” 1978, var. *camerman* < engl. *cameraman* (< *camera* „cameră de filmat” + *man* „om”), fr. *caméraman*; **camerier** s.m. 1785 (var. înv. *camarier*) „valet; ofițerul camerei papei” < fr. *camérier*, it. *cameriere*; var. *camarier* < ngr. *καμαριέρης* (< ven. *camarier* < *camera*); **camerieră** s.f. „cameristă (mai ales a unei prințese)” 1786 (var. înv. *camarieră*) ← *camerier* sau fr. *camériste*; var. *camarieră* < ngr. *καμαριέρα*; **camerist** s.m. 1939 ← *cameristă* (der. regresiv); **cameristă** s.f. „femeie de serviciu care face curat în camere; (în.) servitoare a unei doamne” 1840 < fr. *camériste*; **monocameral** adj. (despre parlament) „cu o singură cameră” 1930 < fr. *monocaméral*; **stereocameră** s.f. „cameră fotografică cu două obiective” 1965 ← *stereo*²- + *cameră*; **unicameral** adj. (despre parlament) „cu o singură cameră” 1959 < engl. *unicameral*, it. *unicamerale*; **videocameră** s.f. „cameră de luat vederi” 1982 < engl. *video camera* ° // ← *video*²- + *cameră* DLR, DEX.

Cf. **cămară**, **chimir**, **coamăr**, **comoară**, **cabaret**, **camarad**, **camardiner**, **camarilă**, **camarot**, **camerling**, **camerton**.

CAMERLING s.m. „cardinal care administrează treburile Bisericii în timpul vacanței Sfântului Scaun – camerlingue” 1931, var. *camerleng*.

Fr. *camerlingue*, it. *camerlingo* (< v.germ. (francic) **kamerling* „șambelan, funcționar care se îngrijește de camera suveranului”, cf. v.germ. de sus *kamarling*, lat. med. *camerlingus* < lat. *camera* „boltă”, ulterior „încăpere”).

Cf. **șambelan**, **cameră**.

CAMERTON s.n. (muz.) „instrument folosit pentru stabilirea tonalității – instrument utilisé pour établir la tonalité” 1931.

Germ. *Kammerton* (< *Kammer[musik]* „(muzică) de cameră” + *Ton* „ton”).

Cf. *cameră, ton*.

CAMERUNEZ, -Ă adj., s.m., s.f. „(persoană) din Camerun – camerounais” 1975.

Fr. *Camerounais*.

CAMFOR s.n. „substanță volatilă cu miros specific – camphre” 1754 (var. *camfur*), var. *camforă*.

Forma de bază *camforă* < ngr. *κάμφορα*, *κάμφορα* SDLR, DEX, lat. neol. *camphora* (< arab. *kāfūr*) DA, CDER 1361, TDRG², it. *canfora* LM.

Fam.: *camforat* adj. „care conține camfor” 1831 < it. *canforato*.

CAMFORCĂ s.f. (Mold.) „suport metalic mobil pentru încălzirea vaselor – support métallique mobile pour le chauffage des vases” 1939.

Rus. *kamforka* (< ol. *komfoor* < ol. medie *caufoor* < picard *cauffoir* (= fr. *chauffoir*) < *cauffer* „a încălzi” (= fr. *chauffer*) < lat. *calefacere* < *calēre* „a fi cald” + *facere* „a face”).

Cf. *calefacție*.

CAMGARN s.n. „un fel de postav – étoffe de fil de laine paignée” 1892, var. *camgar*.

Germ. *Kammgarn* (< *Kamm* „pieptene” + *Garn* „fir, ață”).

Fam.: *semicamgarn* s.n. „stofă asemănătoare camgarnului” 1978.

Cf. *camă*².

CAMHĂ s.f. (înv.) „stofă de mătase – étoffe de soie” 1581 (var. *camfă*), var. *hamuhă*.

Slavon, bg. *kamcha* (< tc. *kemha* < pers. *kamchā*, cuvânt de origine chineză). Var. *hamuhă* < bg. *kamucha*.

Fam.: *camohas* s.n. „camhă” 1863 < ngr. *καμουχάς*; *cāmucă* s.f. (înv.) „camhă” c.1650 < magh. *kamuka* (< it. *camuccà* < pers. *kamchā*, posibil prin intermediar arab), posibil și scr. *kamuka*.

CAMILAFCĂ s.f. „potcap purtat de călugării ortodocși – bonnet de moine orthodoxe” 1632, var. (înv.) *calimafcă*, *camelaucă*, *camilaucă*, *cămilafcă*, *cămilavhă*, *chemelavhă*.

Slavon *kamilavka* (< m.gr. *καμηλαύκα*, *καμηλαύκι* < lat. med. *camelaucium* < *camella* „ceasă, strachină”, cu evol. semantică explicabilă prin forma potcapului) DA, DEX, TDRG² // Ngr. *καμηλαύκι* TDRG¹, CADE, SDLR; m.gr. *καμηλαύκα*, *καμηλαύκι* CDER 1366.

Fam.: *camilaft* s.n. (înv.) „camilafcă” sf. sec. XVIII.

Cf. *gamelă*.

CAMION s.n. „autovehicul cu gabarit mare, folosit la transportul mărfurilor; (înv.) vehicul pentru transportul mărfurilor, cu tracțiune animală – camion” 1873.

Fr. *camion* (la origine „căruță joasă sau cărucior, cu care se transportau mărfuri”).

Fam.: *autocamion* s.n. „autovehicul pentru transportul mărfurilor, materialelor etc., cu benă sau cu platformă” 1949 ← *auto*²- + *camion*; *autocamionetă* s.f. „autocamion de dimensiuni mici” 1949 ← *auto*²- + *camionetă*; *camionagiu* s.m. „șofer de camion” 1913; *camionaj* s.n. „transport de mărfuri efectuat cu camioane” 1898 < fr. *camionnage*; *camionar* s.m. (rar) „camionagiu” 1913; *camionetă* s.f. „camion cu gabarit mai mic” 1931 < fr. *camionnette*.

CAMIORIČĂ s.f. „specie de crab – espèce de crabe” 1931.

Et. nec.

CAMIȘ s.n. (S-V Trans.) „șeava de la pipă – tuyau de pipe” 1888 (var. *cămiș*), var. *chimiș*.

Scr. *kamiš* (< tc. *kamiš*).

CAMIZOL s.n. (înv.) „haină femeiască de purtat în casă – camisole” 1832, var. *camizon*.

Fr. *camisole* (< occ. *camisola* < *camisa* < lat. *camisia* „cămașă”).

Fam.: **camzol** s.n. „haină de casă bărbătească” c.1780 < rus. *kamzol'*; **camizolă** s.f. „cămașă de forță” 1913 < fr. *camisole* [*de force*].

Cf. **cămașă**.

CAMOMILĂ s.f. (Mold.) „mușețel – camomille” 1848.

Fr. *camomille* (< lat. med. *camomilla* < lat. *chamaemelon* < gr. *χαμαίμηλον* < *χαμαί* „pe pământ” + *μηλον* „măr”, aroma mușețelului fiind asociată cu cea a merelor).

Cf. **camelină**.

CAMORRA s.f. „mafia napolitană – camorra” 1975.

It. *camorra* (cuvânt napolitan, extras din locuțiunea *far camorra* „a înșela, a trișa”).

CAMP s.n. (Apuseni) „cuart amestecat cu alte elemente metalice – quartz mêlé à d'autres éléments métalliques” 1888.

Et. nec.

CAMPA vb. „a întinde tabăra – camper” 1851.

Fr. *camper* (< *camp* „tabără (militară)”, formă normando-picardă sau occ. < lat. *campus* „câmp; teren pentru activități publice, întreceri militare etc.”).

Fam.: **campament** s.n. „acțiunea de a campa; loc de campare” 1913 < fr. *campement*; **camping** „campare turistică” 1934 < engl. *camping*; **decampa** vb. (înv.) „a muta (trupele) dintr-un loc în altul” 1870, var. *descampa* < fr. *décamper*; **decampament** s.n. (înv.) „ridicare a taberei” 1870 < fr. *décampement*.

Cf. **campanie, câmp**.

CAMPADURĂ s.f. „deschizătură în acoperișul unei case prin care iese fumul – ouverture dans le toit d'une maison paysanne par laquelle sort la fumée” 1898, var. *capandură, papandură*.

Forma de bază *capandură* < bg. *kapandura* „lucarnă” Nestorescu CE 32, posibil < it. dial. **capandura* < *capanna* „cabană” BER II 214-215 // Puțin probabil înrudit cu it. *capanna*, sp. *compaña* „horn” TDRG²; cf. occ. *escampadouiro* ȘDU⁴.

Cf. **cabană**¹.

CAMPANELĂ s.f. (rar.) „clopoțel – clochette” 1871.

It. *campanella* (< *campana* „clopot” < lat. *campāna* „clopot”, la origine n.pl. „vase de aramă” < adj. *Campānus* „din Campania”), fr. *campanelle*.

Cf. **campanilă, campanulă, campanian**.

CAMPANIAN, -Ă adj., s.m., s.f. „(locuitor) din Campania – campanien” 1978.

N.pr. *Campania* sau fr. *campanien*.

Cf. **campanelă, campanilă, campanulă**.

CAMPANIE s.f. „ansamblu de operațiuni militare; ansamblu de acțiuni organizate după un anumit plan, în vederea realizării unor scopuri politice, sociale etc. – campagne” 1693.

It. *campagna* (la origine „teren deschis, nefortificat, propice deplasării trupelor” < lat. târzie *campanea* „câmpie, loc deschis” < *campus* „câmp”) SDLR, TDRG², DÎLR, pol. *kampanja* DÎLR (pentru formele din secolul XVII), fr. *campagne* DA, CADE, SDLR, DEX, TDRG²; rus. *kampanija* DEX.

Cf. **campa, câmp**.

CAMPANILĂ s.f. „clopotniță în formă de turn înalt – campanile” 1871 (var. *campanile*).
It. *campanile* (< *campana* „clopot” < lat. *campāna* „clopot”, la origine n.pl. „vase de aramă” < adj. *Campānus* „din Campania”).
Cf. **campanelă**, **campanulă**, **campanian**.

CAMPANULĂ s.f. „plantă erbacee cu flori albastre sau violete – campanule” 1871.
Fr. *campanule* (< lat. med. *campanula* < *campana* „clopot”).
Fam.: **campanulacee** s.f. 1871 „familie de plante erbacee” < fr. *campanulacée*.
Cf. **campanelă**, **campanilă**, **campanian**.

CAMPION s.m. „îvingător într-o întrecere; (înv.) apărător, protector – champion; (vieilli) défenseur” 1844, var. (înv.) *șampion*.

It. *campione* (inițial „combatant într-o luptă unu la unu, pentru susținerea unei cauze, într-un duel judiciar”) < lat. târzie *campio*, -*onem* < germanic **kampjo* (cf. v.germ. de sus *chempfio*, v. nord. *kappe*) < *kamp* „câmp de luptă” < lat. *campus* „câmp”. Var. *șampion* < fr. *champion* (< lat. târzie *campio*, -*onem* < germanic **kampjo*).

Fam.: **campioană** s.f. 1978; **campionat** s.n. „competiție într-o anumită disciplină sportivă” 1913 < it. *campionato*; **ex-campioană** s.f. 1988 ← *campioană*; **ex-campion** s.m. 1988; **super-campioană** s.f. 1976 ← *super-* + *campioană* sau ← *supercampion*; **supercampion** s.m. 1974; **vicecampioană** s.f. 1972 ← *vicecampion* sau ← *vice-* + *campioană*; **vicecampion** s.m. „cel care se clasează pe locul al doilea într-o întrecere sportivă” 1972 ← *vice* + *campion*, după fr. *vice-champion*.

Cf. **câmp**.

CAMPOS [kěpuʃ, pronunțat *campuș*] s.n. „savană din platourile braziliene – savanne brasilienne” 1937.

Ptg. *campos* (pl. lui *campo* „câmp” < lat. *campus*).
Dublet etim.: **câmp**. Cf. **campus**.

CAMPUS s.n. „teren pe care sunt amplasate unități de învățământ superior și locuințe pentru profesori și studenți – campus” 1978.

Engl. *campus* (< lat. *campus* „câmp, teren”), fr. *campus* (< engl.).
Dublet etim.: **câmp**. Cf. **campos**.

CAMUFLA vb. „a (se) ascunde într-un scop defensiv – camoufler” 1933.

Fr. *camoufler* (probabil < it. *camuffare* „a se travesti, a se masca, a păcăli”, cu -/ după *camouflet*, sau < *camouflet* „farsă care consta în a sufla fum în nasul cuiva care doarme; obiect care scoate fum” < fr. med. *chault moufflet* < *chault* „cald” + *moufflet* „palmă”).

Fam.: **camuflaj** s.n. 1933 < fr. *camouflage*.

CANA¹ (reg.) „colorant vegetal, extras din planta *Lawsonia inermis* – henné (teinture)” 1857.

Bg. *kana*, *kāna* (< tc. *kina*).

Fam.: **canale**¹ s.f.pl. „plantă ornamentală (*Impatiens balsamina* sau *Balsamina hortensis*)” 1885 ← *cana*[*giugiuc*] Drimba, CE, 108 // cf. bg. *kanela* „scorțioasă” DA; **canaluțe** s.f.pl. (dim.) 1906 ← *canale*; **câna-giugiuc** s.n. 1885 „canale”, var. *cana-giugiuc* < tc. *kinaçiçeği* Drimba, CE, 108 (< *kina* + *çiçek* „floare”); **cânâgic** s.m. „plantă nedefinită mai îndeaproape” 1885, var. *cânâgic* < tc. *kınacık* „numele unei plante erbacee, rugina-grâului”, cf. *kanacık* „mac de câmp” Suciu, IT II, 181.

CANABIS s.n. „cânepă indiană – cannabis” 1988.

Fr., engl. *cannabis* (< lat. *cannabis* „cânepă”).

Fam.: **canabicultor** s.m. „cultivator de canabis” 1988 ← *canabis* + -*cultor* (după *agricultor*, *apicultor* etc.); **canabinacee** adj., s.f. „familie de plante din care face parte cânepă” 1939 < fr. *cannabinacée(s)*; **canabină** s.f. „substanță rășinoasă extrasă din cânepă” 1939 < fr. *cannabine*.

Dublet etim.: **cânepă**. Cf. **canaf**, **canap**, **canava**, **chenaf**, **chinap**.

CANAC s.m, s.n. „salbă, colier; nume de floare – collier; nom d'une fleur” 1812, var. *cănac*.
Pol. *kanak* DA (posibil: „cf. și pol.”, s.v. *canaf*) // ← *canaf* DA (probabil, s.v. *canaf*).
Fam.: **cănăcel** s.m. (dim.; bot.) 1885.

CANADIAN, -Ă¹ adj., s.m., s.f. „(persoană) din Canada – canadien” 1931.
Fr. *canadien*.

Fam.: **canadiană**² s.f. „haină scurtă impermeabilă (cu glugă)” 1961 < fr. *canadienne* (nume dat după hainele purtate de vânătorii din Canada); **canadiancă** s.f. „femeie din Canada” 1999.

CANAF s.n., s.m. „ciucure – frange” 1518, var. *cănaf*.
Magh. *kanaf* (împrumut prin intermediar neclar din lat. *cannabis*, cf. ven. *canava*, scr. *kanav*, *kanaf*, *kanef*).

Fam.: **cănăfior** s.m. (dim.) 1889.

Cf. **canabis**, **canap**, **canava**, **cânepă**, **chenaf**, **chinap**.

CANAL¹ s.n. „conductă de apă; albie artificială care leagă între ele două fluvii, un râu cu un lac etc.; (bot., anat.) formațiune organică în formă de tub, prin care circulă substanțe nutritive, secreții etc.; cale de transmisiune unilaterală a programelor sonore sau vizuale; cale de acces a informațiilor într-un sistem electronic de calcul – canal” 1782, var. *canale*².

Fr. *canal* (împrumut din lat. *canalis* < *canna* „trestie, tub”). Var. *canale*² < it. *canale*. Cu sensurile „cale de transmisiune unilaterală a programelor sonore sau vizuale, cale de acces a informațiilor într-un sistem electronic de calcul”, după engl. *channel*.

Fam.: **canalagiu** s.m. „muncitor care lucrează la instalarea și la întreținerea canalizării” 1955; **canalet** s.n. (dim.) 1913 < it. *canaletto*; **canalicul** s.n. (anat.) „canal mic din țesutul organismelor” 1862 < fr. *canalicule*; **canalicular** adj. „de forma unui canalicul; cu canalicule” 1871 < fr. *canaliculaire*; **canaliza** vb. „a dirija cursul natural al unei ape printr-un canal; a dirija o acțiune într-un anumit sens; a construi o rețea de canale de scurgere și de alimentare cu apă” 1862 < fr. *canaliser*; **canalizabil** adj. 1913 < fr. *canalisable*; **canalizator** adj. „care canalizează; care conduce într-o direcție” 1955 < fr. *canalisateur*; **canalizație** s.f. „instalație aeriană, subterană sau submarină care transportă sau distribuie energie electrică; canalizare” 1840 < fr. *canalisation*; **necanalizabil** adj. 1931 ← *canalizabil*; **necanalizat** adj. 1988 ← *ne* + *canalizat*; **videocanal** s.n. „canal de televiziune sau al unei alte instalații video” 1986 < germ. *Videokanal* DLR sau *video*¹ - + *canal*¹, după engl. *video channel*^o.

Cf. **cană**², **canea**, **canela**, **canetă**, **caniculat**, **canion**, **canistră**, **canonadă**, **canulă**, **canură**, **cănată**.

CANALIE s.f. „mișel – canaille” 1780.

It. *canaglia* (inițial col. „oameni de nimic” < *cane* „câine” sau lat. **canalia* „mulțime de câini” < lat. *canis*).

Cf. **câine**.

CANAP s.n. (Olt.) „sfoară de cânepă – fil de chanvre” 1911.

Bg. *kanap*, scr. *kanap* (< it. *canapo* < lat. *cannapus* = *cannabis*).

Cf. **canabis**, **canaf**, **canava**, **cânepă**, **chenaf**, **chinap**.

CANAPEA s.f. „obiect de mobilier pe care se stă și pe care se poate dormi – canapé” 1792 (pl. *canapele*), var. (Trans., inv.) *canapeu*.

Ngr. *καναπές*, fr. *canapé* (< v.fr. *conopé* „perdea de pat” < lat. med. *conopeum* „plasă împotriva țânțarilor, la pat” < gr. *κωνωπέου* < *κόνωψ* „țânțar”). Var. *canapeu* < germ. *Kanapee*.

Fam.: **canapeluță** s.f. (dim.) 1857.

CANAR¹ s.m. (ornit.) „pasăre mică originară din insulele Canare – canari” 1793 (var. *cănar*), var. *canal*².

Ngr. *κανάρι* (< it.) SDLR, CDER 1378, it. *canario* SDLR (< sp. *canario* < top. *Canarias* „insulele Canare” < lat. *Canaria* (*insula*), nume dat insulei Gran Canaria) // Fr. *canari* CADE, DEX (inacceptabil din motive fonetice).

Fam.: **canalină** s.f. „femela canarului” 1887 ← *canarin*; **canarici** s.m. (dim.) 1890; **canarie** s.f. „femela canarului” 1825; **canarin** s.m. „canar” 1886 < it. *canarino*; **cănară** s.f. „femela canarului” 1837; **cănăraș** s.m. (dim.) 1872–1873; **cănăriță** s.f. „femela canarului” 1883; **cănăriu** adj. „de culoarea canarului” 1868 (var. *canariu*); **cănăruș** s.m. (dim.) 1940; **cănăruț** s.m. (dim.) 1885.

CANAR² adj. (Mold., înv.) în expresia *zahăr ~*, „(zahăr) de cea mai bună calitate – (suce) de la meilleanne qualité” 1792.

Fr. [*sucré*] *canard* „zahăr de pus în cafea sau în băuturi alcoolice” (folosire metaforică a lui *canard* „rață”) ° // Ngr. *kávva* „trestie” SDLR; cf. cuvântul romanic *canna* „trestie” TDRG (posibil), DA (posibil); „de la Canarias, prin intermediul terminologiei comerciale orientale” CDER 1379; top. *Canare* TDRG (posibil), DA (posibil).

Cf. **caniș**.

CANARA s.f. (în v., Mold., Munt., Dobr.) „stâncă; (Mold.) pășune grasă; grup, ceată – rocher; păturage gras; groupe” 1715.

Tc. *kanara* SDLR, CDER, Suci, IT II, 148–149, bg. *kanara* DA, CADE, DEX.

CANARISI vb. „a înclina transversal o navă, descoperind o parte a carenei, pentru a o curăța sau a o repara – incliner transversalement un navire pour le nettoyer ou le réparer” 1939.

Et. nes., probabil ← **carensi* ← *carenă* °.

CANASTĂ s.f. „joc de cărți – canasta” 1971.

Fr. *canasta* (< sp. americană *canasta*, la origine „coș mare”, der. regresiv din *canastillo* „coșuleț” < lat. *canistellum* < *canistrum* „coș”).

Cf. **canistră**.

CANAT s.n. „fiecare din cele două panouri ale unei uși duble sau ale unui oblon – battant, vantail” c.1780.

Tc. *kanat*.

CANAVA s.f. „țesătură rigidă din fire groase de bumbac, în sau cânepă, folosită pentru broderii – canevas” 1825 (var. *canavas* s.n.), var. *caneva*, *canevas* s.n., *canva*, *cănevas* s.n.

Fr. *canevas* CADE, SDLR (< v.fr. *chanevas*, *chenevas* contaminat cu v. picard *canevach*; ambele forme < *c(h)anev-* < lat. *can(n)apus* „cânepă”) // bg. *kanava*, cf. fr. *canevas* DEX; și rus. *kanva* SDLR (pentru forma *canva* cu sensul „șoșon bătrânesc de pânză groasă, cu talpa de pâlă”).

Fam.: **canafas** s.n. „pânză tare care se aplică pe dosul altui material textil pentru a-l întări” 1766 (var. *cheneafăș*) < germ. *Kanefas* (= *Kanevas* < fr. *canevas*), rus. *kanifas* (< ol. *kannefas* sau germ. (în v.) *Canifass*) SDLR; **canavaț** s.n. „un fel de pânză” 1565 (var. *canavăț*), var. *canaveț*, *canevaț*, *cănăvăț* < scr. *kanavac*; **canavață** s.f. „un fel de pânză” c.1740, var. *canaveță*, *canaviță*, *canevață* < ngr. pl. *kan(v)abáτσα* (< it. *canavaccio* < fr. *canevas* sau derivat it. de nord din lat. *cannapus*) CADE, SDLR, DEX // și bg. *kanavaca* DEX.

Cf. **cânepă**, **canabis**, **canaf**, **canap**, **chenaf**, **chinap**.

CANĂ¹ s.f. „vas de băut – grande tasse, cruche” c.1650.

Germ. *Kanne* DA, Arvinte, DERM, 158, Tamás, EW, 162, Nestorescu, ERB, 41, DEX // și bg. *kana* DA, DEX; magh. *kanna*, bg. *kana* SDLR; scr. ȘDU⁴, CADE.

Fam.: **căniță** s.f. (dim.) 1888; **cănoaie** s.f. (augm.) 1910, var. (Mehed.) *cănoaie*; **cănuț** s.f. (dim.) 1871.

CANĂ² s.f. „plantă erbacee ornamentală cu frunze mari, verzi sau purpurii (*Canna indica*) – canne” 1871.

Fr. *canne*, lat. neol. *canna* (denumirea științifică a plantei; propriu-zis „trestie”).

Cf. **canal**, **canea**, **canela**, **canetă**, **caniculat**, **canion**, **canistră**, **canonadă**, **cantă¹**, **canulă**, **canură**, **cănată**.

CANCAN¹ s.n. „bârfă – cancan” 1862.

Fr. *cancan* (la origine „perorație pedantă, poliloghie, vorbărie fără rost”, din lat. *quamquam* „deși”, cuvânt des folosit în disputele scolastice).

Fam.: **cancanier** s.m. „bârfitor” 1913 < fr. *cancanier*.

CANCAN² s.n. „dans de cabaret din Franța – cancan” 1851.

Fr. *cancan* (< *can-*, prin reduplicare < *canard* „rață”, din cauza asemănării dansului respectiv cu mersul raței).

Cf. **canar**², **caniș**.

CANCELAR s.m. „înalt demnitar, prim-ministru – cancelar” 1599 (var. *cañțeler*), var. (înv.) *canghelariu*, *cañțeler*, *cañțelar*, *cañțelariuș*, *cañțelear*, *cañțilar*, *căñțălar*, *căñțălares*.

Lat. neol. *cancellarius* (la origine „aprod plasat la grilajul care despărțea curtea de justiție de public” < *cancelli* pl. tantum „grilaj”), pol. *kancelarzysz*, magh. *kancellár(es)*. Var. *cañțelariuș*, cu pronunțare maghiară. Var. *cañțeler*, *cañțaler* după germ. *Kanzler*. Var. *canghelariu* < ngr. *καγκελάριος*.

Fam.: **cancelariat** s.n. „funcție de cancelar; perioadă în care se exercită mandatul unui cancelar; reședință a cancelarului” 1913; **cancelarie** s.f. „birou sau secție într-o instituție publică, unde se desfășoară lucrări administrative; aparat administrativ auxiliar al unor înalți funcționari” 1593–1594 (var. *cañțilarie*), var. (înv.) *cañțălărie*, *cañțelarie*, *cañțelerie*, *cañțilerie*, *căñțălare*, *căñțălărie*, *căñțelărie*, *căñțelerie*, *clăñțălărie* < lat. neol. *cancellaria*, it. *cancellaria*, var. *cañțilaria*, *cañțelarie* < pol. *kancelar(i)ja* DÎLR, magh. *kancellária* DÎLR, rus. *kanceljarija* CADE, SDLR; var. *clăñțălărie*, infl. de *clanță*¹; **cancelarist** s.m. (înv.) „funcționar într-o cancelarie” 1824–1826 (var. *cañțelarist*), var. *căñțelărist* < rus. *canceljarist* CADE, SDLR sau < germ. *Kanz(e)list*, infl. de *cancelarie* °; **cañțelist** s.m. (înv.) „funcționar într-o cancelarie” 1730 < germ. *Kanz(e)list*; **vicecancelar** s.m. „locțiitor al unui cancelar” 1769–1775 (var. înv. *vișe cañțaleri*), var. (înv.) *vicecanghelariu*, *vișecancelar*, *vișecañțelariu*, *vișecañțeler* ← *vice*¹ + *cancelar* (*cañțelar*, *cañțaler*, *cañțeler*), după fr. *vice-chancelier*, germ. *Vizekanzler*.

CANCER s.n. „tumoare malignă – cancer” 1832.

Fr. *cancer*, lat. neol. *cancer* „rac; cancer”.

Fam.: **canceriform** adj. „cu aspect de cancer” 1975 < fr. *cancériforme*; **cancerigen** adj., s.n. „(substanță sau factor) care poate provoca apariția cancerului” 1969 < fr. *cancérigène*; **canceriza** vb. „a (se) transforma în cancer” 1969 < fr. *cancériser*; **cancerofobie** s.f. 1978 < fr. *cancérophobie*; **cancerogeneză** s.f. „proces de formare a tumorilor canceroase” 1988 ← *cancer* + *geneză* sau fr. *cancérogenèse*; **cancerolog** s.m. „medic specialist în cancerologie, oncolog” 1978 < fr. *cancérologue*; **cancerologic** adj. „referitor la cancerologie” 1978 < fr. *cancérologique*; **cancerologie** s.f. „ramură a medicinei care se ocupă cu studierea și tratarea cancerului” 1969 < fr. *cancérologie*; **canceros**, **-oasă** adj., s.m., s.f. „(suferind) de cancer” 1852 < fr. *cancéreux*.

CANCEU s.n. (Trans.) „cană; căuș cu care se ia varul – pot, cruche; poche à mortier” 1700, var. *cănceu*.

Magh. *kancsó*.

Fam.: **cancioc** s.n. „canceu” 1885, var. *canciog*, *cânciog*.

CANCI adv. „nimic, deloc – rien, point du tout” 1907.

Țig. *kanč*.

CANCIONEIRO [kěsiu'neiru] s.n. „culegere de poezii lirice medievale portugheze sau spaniole – choix de poésies lyriques médiévales portugaises ou espagnoles” 1978, var. *cancionero* [pron. *cañjjonero*].

Ptg. *cancioneiro* (< *canção* „cântec” < lat. *cantiō*, *-ōnem* < *canere* „a cânta”). Var. *cancionero* < sp. *cancionero*.

Cf. **cañțonă**, **șansonetă**, **cânta**, **canto**.

CANDEL s.n. (în general în sintagma *zahăr ~*) „zahăr cristalizat – sucre candi” 1907.
Germ. *Kandel(zucker)* (< it. *zucchero*) *candito* < *candire* „a pune fructe la zaharisit” < *candi* „zahăr cristalizat” < arab. *qandī* (adj.) < *qand* „zahăr de trestie”).

CANDELĂ s.f. „lampă mică cu ulei; (fiz.) unitate de măsură a intensității luminii – petite lampe à huile; candela” 1509 (var. *candilă*).

Lat. neol. *candēla* (< *candēre* „a arde”), accentuat după *candilă*; cu sensul „unitate de măsură”, după fr. *candela*. Var. *candilă* < slavon *kandilo*.

Fam.: **candelabru** s.n. „un fel de sfeșnic mare cu mai multe brațe” 1822, var. *candelambriu* < fr. *candelabre*, lat. neol. *candelabrum* (< *candela*); var. *candelambriu*, infl. de *lampă*; **candelier** s.n. „sfeșnic” 1848 ← *candelă*, după fr. *chandelier*; **candeluță** s.f. „floare nedefinită mai îndeaproape” 1885; **candile** s.f.pl. (Trans.) „chibrituri” < scr. *kandilo* DA.

Cf. **incendiu**, **încinge**¹, **candid**, **candida**¹, **candidat**.

CANDELIȚĂ s.f. (mar.) „nod care servește la prinderea unui obiect – nœud qui sert à attacher un objet” 1949.

Et. nes., probabil ← *candelă* DEX (sigur).

CANDEȘ adj. hapax, în contextul *cal* ~ 1797.

Et. nes., posibil tc. *kandaş* „înrudit” (> „de neam, nobil; de rasă”).

CANDID adj. „inocent, ingenuu – candide” 1841, var. *candid*.

Fr. *candide*. Var. *candid* < lat. neol. *candidus* „alb strălucitor; curat, sincer” (< *candēre* „a fi aprins, a arde”).

Fam.: **candoare** s.f. „puritate, nevinovăție” 1845 < fr. *candeur* (împr. din lat. *candor* „strălucire; puritate, candoare”) DA, CADE, TDRG² // și lat. neol. *candor* DEX; lat. neol. *candor* SDLR.

Cf. **candida**¹, **candidat**, **candelă**, **incendiu**, **încinge**¹.

CANDIDA¹ s.f. „gen de ciuperci microscopice care provoacă infecții – Candida” 1969.

Lat. neol. *candida* (< *candidus* „alb strălucitor”), fr. *Candida*, nume dat după culoarea albicioasă a coloniilor formate de aceste ciuperci.

Fam.: **candidoză** s.f. „infecție provocată de anumite ciuperci” 1969 < fr. *candidose*.

Cf. **candid**, **candidat**, **candelă**, **incendiu**, **încinge**¹.

CANDIDAT s.m. „persoană care concurează pentru o funcție, o demnitate etc. – candidat” 1781.

Lat. neol. *candidatus* „îmbrăcat în alb; candidat” (< *candidus* „alb strălucitor”; cu evoluția semantică explicabilă prin faptul că, la romani, cei care candidau purtau o togă albă), germ. *Kandidat*, fr. *candidat*.

Fam.: **candida**² vb. „a concura pentru o funcție” 1913 ← *candidat*, *candidatură* (der. regresiv); **candidată** s.f. 1871; **candidatură** s.f. „faptul de a candida, (auto-)propunere pentru o funcție” 1847 < fr. *candidature*; **candidăului** vb. (înv., Trans.) „a candida” 1782 < magh. *kandidál*; **contracandidat** s.m. „persoană care candidează împotriva altui candidat” 1899 ← *contra*¹- + *candidat*, după germ. *Gegenkandidat*; **contracandidată** s.f. 1961 ← *contracandidat*.

Cf. **candid**, **candida**¹, **candelă**, **incendiu**, **încinge**¹.

CANDOSI vb. (Argeș) „a chinui, a bate; (refl.) a trăi rău, a se chinui – tourmenter, battre; vivre mal, souffrir” 1913.

Et. nes., posibil ← *canoni* „a chinui”, infl. de verbele în *-(o)si* sau (mai puțin probabil) de *dosădi* „a certa” Mărgărit, NCES, 48–49.

Fam.: **candoseală** s.f. (abstr.) 1967.

CANDRU adj. (Munt.) „beat; țicnit – ivre; fou” 1872, var. *caniu* „zăpăcit”.

Et. nes., probabil țig. *kangeri* „biserică”, cf. sensul argotic de „cârciumă” al lui *biserică* Al. Graur, BL 5, 1937, 223. // Cf. țig. *kand* „ureche” DEX.

CANEA s.f. „țeavă de lemn sau de metal, care se pune la butoi pentru a scoate conținutul – cannelle” 1839 (var. *canelă*), var. *cana*².

It. *cannella* (< *canna* < lat. *canna* „trestie; tub” < gr. *κάννα*) °, fr. *cannelle* SDLR. Forma *canea*, refăcută după pl. *canele* // Ngr. *καρέλλα* (< it. *cannella*) sau bg. *kanela* DA, DEX; și ngr. *καρέλλα* SDLR; ngr. *καρέλλα* CADE (inacceptabil din motive semantice, cuvântul ngr. desemnând o plantă aromatică).

Cf. *cană*², *canal*, *canela*, *canetă*, *caniculat*, *canion*, *canistră*, *canonadă*, *cantă*¹, *canulă*, *canură*, *cănată*.

CANEFORĂ s.f. „(în procesiunile religioase din Grecia antică) tânără care purta pe cap un coș – canéphore” 1871.

Fr. *canéphore* (< gr. *κανηφόρος* < *κάνειον* „coș” < *κάννα* „trestie” + *-φόρος* „care poartă” < *φέρειν* „a purta”).

Cf. *canistră*.

CANELA vb. „a săpa mici șanțuri pe o coloană, o piesă etc. – caneler” 1871.

Fr. *canneler* (< *canne* „trestie, țevă, tub” < lat. *canna* < gr. *κάννα*).

Fam.: *canelură* s.f. „șanț ornamental săpat de-a lungul fusului unei coloane; șanț pe suprafața pieselor unor mașini, servind la îmbinarea cu alte piese; șanț longitudinal pe trunchiul unui arbore” 1899 < fr. *cannelure*.

Cf. *cană*², *canal*, *canea*, *canetă*, *caniculat*, *canion*, *canistră*, *canonadă*, *cantă*¹, *canulă*, *canură*, *cănată*.

CANETĂ s.f. „țeavă pe care se înfășoară firele în suveică – canette (petite bobine)” 1978.

Fr. *can(n)ette* (< genovez *cannetta* < *canna* < lat. *canna* „trestie; tub” < gr. *κάννα*).

Cf. *cană*², *canal*, *canea*, *canela*, *caniculat*, *canion*, *canistră*, *canonadă*, *cantă*¹, *canulă*, *canură*, *cănată*.

CANGE s.f. „prăjină lungă cu un cârlig de fier în vârf; (Mold.) gheară de pasăre răpitoare – croc, crochet, grappin; serre (d’oiseau de proie)” 1845, var. *camcă*, *cance*, *cangă*¹, *cangie* (3 sil.), *cămgie* „biciușcă – petit fouet”, *chingie* (Ban., acc. nec.) „bici – fouet”, *gance*², *ganță*².

Tc. *kanca*, scr. *kandža*. Var. *gance* < tc. *gança*; var. *ganță* < ngr. *κάντζα*, *γάντζος*.

Fam.: *cănger* s.m. „pompiier prevăzut cu cange” 1905; *căngiuit* adj. „cu vârful în formă de cârlig” 1872.

CANGRENĂ s.f. „distrugere sau putrezire a unei părți din țesuturile unui organism – cangrène” 1648 (var. *gangrenă*).

Fr. *cangrène* (= *gangrène*, împr. din lat. *gangraena* < gr. *γάγγραινα*; formele *cangrène*, *cangrène*, împr. din lat. *cancrena*, formă târzie a lui *gangraena* apărută prin influența lui *cancer* „cancer”). Var. *gangrenă* < slavon *gangrena*, ngr. *γάγγραινα*, lat. neol. *gangraena*.

Fam.: *cangrena* vb. „a face cangrună, a se necroza” 1848 (var. *gangrena*) < fr. *cangrener* (= *gangrener*) sau ← *cangrenă*; var. *gangrena* < fr. *gangrener*; *cangrenisi* vb. (înv.) „a cangrena” 1827 < ngr. *γαγγραινιάζω*; *cangrenos* adj. „cu aspect de cangrenă” 1816 (var. *găngrenos*) < fr. *gangréneux*, după *cangrenă*; *gangreniza* vb. „a cangrena” 1939, var. *cangreniza* ← *gangrenă* (= *cangrenă*).

CANGUR s.m. „mamifer ierbivor marsupial din Australia – kangourou” 1841 (var. *chengur*).

Fr. *kangourou* (< engl. *kangaroo*, împrumut dintr-o limbă australiană). Var. *chengur* < rus. *kenguru*.

CANIBAL, -Ă adj., s.m., s.f. „antropofag – cannibale” 1780 (var. *canival*).

Fr. *cannibale* (la origine „persoană aparținând unei populații antropofage din Antile” < sp. *canibal* < arawak *caniba*). Var. *canival* < ngr. *κάνιβας*.

Fam.: *canibalic* adj. „de canibal” 1879; *canibalism* s.n. „antropofagie” 1868 < fr. *cannibalisme*.

CANICULAT adj. (bot.; despre un organ) „care are șanțuri semicirculare – ayant des rainures demi-circulaires, canniculé” 1886.

Fr. *caniculé* (atestat în *Nouveau dictionnaire d'histoire naturelle, appliquée aux arts*, vol. XXXIV, 1819), împr. din lat. savant *caniculatus* < *caniculus* „mic canal, șanțuleț” < *canna* „trestie; tub, țevă”, cf. și engl. *caniculated* ° // Cf. fr. *cannelé* DEX.

Cf. *cană*², *canal*¹, *canea*, *canela*, *canetă*, *canistră*, *canonadă*, *cantă*¹, *canulă*, *canură*, *cănată*.

CANICULĂ s.f. „(rar) steaua Sirius, din constelația Câinelui; arșiță – canicule” c.1810.

Lat. neol. *canicula* (diminutiv feminin de la *canis* „câine”, nume dat stelei Sirius ca stea principală a constelației Câinelui), fr. *canicule*. Sensul „căldură mare” se explică prin faptul că, în Antichitate, răsăritul heliac al acestei stele era la jumătatea lui iulie, marcând începutul perioadei celei mai calde.

Fam.: **canicular** adj. „privitor la caniculă, de caniculă” 1822 < fr. *caniculaire*, lat. neol. *canicularis*.

Cf. *câine*.

CANIN adj., s.m. „de câine; un tip de dinți – canin” 1852.

Fr. *canin* CADE, DEX, lat. neol. *caninus* (< *canis* „câine”) DA, SDLR, DEX, TDRG³.

Fam.: **canicultură** s.f. „ramură a zootehniei care se ocupă cu studiul creșterii și dresajului câinilor” 1975 < fr. *caniculture*; **canid** s.n. „familie de mamifere carnivore” 1975 < fr. *canidé(s)*, lat. neol. *Canidae* (< *canis* „câine”); **canisă** s.f. „crescătorie de câini; loc unde stăpânii își pot lăsa temporar câinii” 1958 et. nes., probabil de la baza *can(i)*- din *canin*, *canid* ° // fr. *canice* DEX (cuvânt a cărui existență nu a putut fi confirmată).

Dublet etim.: ar. *cānīnā*^{1,2} (s.v. *câine*).

Cf. *câine*.

CANION s.n. „vale îngustă și adâncă, cu pereți foarte abrupti – cañon” 1931.

Fr. *canyon* (< sp. *cañon*, augm. lui *caño* „tub, conductă” < *caña* „tijă, lujer, trestie” < lat. *canna* „trestie” < gr. *κάννα*), engl. *canyon*.

Cf. *cană*², *canal*¹, *canea*, *canela*, *canetă*, *caniculat*, *canistră*, *canonadă*, *cantă*¹, *canulă*, *canură*, *cănată*.

CANIOTĂ s.f. „vas în care se strâng câștigurile (de obicei de la jocurile de cărți) pentru un scop comun; suma strânsă astfel – cagnotte” 1899.

Fr. *cagnotte* (< occ. *cagnoto* „cuvă folosită la culesul viilor”).

CANISTRĂ s.f. „recipient închis ermetic, folosit la transportul lichidelor – bidon” 1949.

Germ. *Kanister* (< it. *canestro* „coș” < lat. *canistrum* < gr. *κάνιστρον* < *κάννα* „trestie”, cf. *κάνεον* „coș”).

Cf. *canastă*, *caneforă*, *canal*, *cană*², *canea*, *canela*, *canetă*, *caniculat*, *canion*, *cantă*¹, *canulă*, *canură*, *cănată*.

CANIȘ s.m. „rasă de câini cu părul creț – caniche” 1893 (var. înv. *câiniș*).

Fr. *caniche* (< *cane* „rață”, deoarece câinilor din această rasă le place să se bălăcească). Var. *câiniș* prin apropiere de *câine* (etim. pop.).

Cf. *canar*², *cancan*².

CANȚIE s.f. „albire totală sau parțială a părului – canitie” 1953.

Fr. *canitie*, lat. neol. *canities* (< *canus* „cărunt”).

Cf. *cărunt*.

CANIV adj. (Munt.) „leneș – paresseux” 1914.

Et. nes., posibil înrudit cu scr. *kaniiti* „a ezita, a se sfii” sau ← *caniu* (= *candriu*), cu finala infl. de *leniv* „leneș” // Et. nec. DA.

CANOE s.f. „ambarațiune ușoară, fără cârmă, cu prora și pupa ascuțite și înălțate – canoer” 1949.

Fr. *canoë* (< engl. < sp. *canoa* < arawak *canoa*).

Fam.: **canoist** s.m. „sportiv care conduce o canoer” 1966 ← *canoe*, cf. fr. *canoéiste*; **canot** s.n. (înv.) „barcă mică” 1848 < fr. *canot* (< sp. *canoa*); **canota** vb. (sport) „a văslui – canoter” 1961 < fr. *canoter* (< *canot*); **canotaj** s.n. „sport practicat cu văslui” 1931 < fr. *canotage*; **canotă** s.f. (înv.) „barcă mică” 1848 ← *canot*; **canotier** s.m. (rar) „canoter” 1961 < fr. *canotier*; **canotieră** s.f. „pălărie de paie, cu fundul și borurile drepte” 1939 < fr. (*chapeau*) *canotier* (acest gen de pălărie fiind purtat la început de canotori); **canotoare** s.f. 1961 ← *canotor*; **canotor** s.m. „sportiv care practică canotajul” 1958 < fr. *canoteur*.

CANON s.n. „normă (bisericească), lege; pedeapsă; tip de compoziție muzicală; (înv.) instrument muzical – canon, loi, regle; penitence, peine; (vieilli) instrument musical” 1581, var. *canun*.

Slavon *kanonŭ* (< gr. *κανών* „riglă, baghetă dreaptă”, de unde „regulă, precept, canon”) DA, DEX, TDRG² // M.gr. *κανών* TDRG¹, CADE, CDER 1392; și ngr. TDRG²; ngr. *κανόνας* SDLR.

Cu sensul de tip de compoziție muzicală < fr. *canon*, germ. *Kanon* (< lat. < gr.).

Fam.: **anticanonic** adj. „care este împotriva canoanelor” 1913 ← *canonic*; **canonarh** s.m. „primul psalt în biserici mai mari” 1683 < slavon *kanonarchŭ*, ngr. *κανονάρχης*; **canonarhisŭ** vb. „a face sau a deveni canonarh” 1882 < ngr. *κανοναρχώ*, aor. *κανονάρχησα*; **canoneală** s.f. „chin, trudă; pedeapsă” 1931 ← *canoni*; **canoni** vb. „a chinui; a pune să facă penitență” 1651, var. *canumi* ← *canon* „pedeapsă”; **canonial** adj. (rar) „canonic” 1975 < fr. *canonial*; **canonic**¹ adj. „în conformitate cu canoanele, standard” 1780 < lat. neol. *canonicus*, fr. *canonique*; **canonic**² s.m. „preot sau călugăr (catolic sau anglican, care face parte din consiliul episcopal)” 1691–1697, var. *canonic*² < lat. neol. *canonicus* DEX // m.gr. *κανονικός* DA, SDLR; **canonicat** s.n. „demnitatea de canonic” 1787 < lat. neol. *canonicatus* („cf. lat. med. *canonicatus*” DA), fr. *canonicat*, germ. *Kanonikat* DEX; **canonică** s.f. (înv.) „călugărie” 1682 (numai la Dosoftei) < slavon *kanonikŭ* ° // m.gr. *κανονικός* (adj.) DA, TDRG; **canonicesc** adj. „canonic” 1691–1697 < lat. neol. *canonicus*, adaptat la adjectivele în -esc; **canonicitate** s.f. „însușirea de a fi canonic” 1914 < fr. *canonicité*; **canonisi** vb. „a stabili prin lege; a așeza în rândul sfinților; a pedepsi” 1632 < ngr. *κανονίζω*, aor. *κανόνισα* TDRG¹, CADE, DA, SDLR // și v.sl. *kanonisati* TDRG²; **canoniza** vb. „a așeza în rândul sfinților” 1813 < fr. *canoniser* CADE, DEX, TDRG² // și lat. neol. *canonizare* DEX; **incănuna** vb. „a face necazuri, a împovăra pe cineva” 1914; **necanonisit** adj. c.1800 ← *canonisi*; **nomocanon** s.n. „colecție de legi împărătești bizantine și de canoane bisericești” 1865 < ngr. *νομοκανών* (< *νόμος* „lege” + *κανών* „canon”).

CANONADĂ s.f. „bombardament de artilerie, de scurtă durată, executat de mai multe tunuri – canonnade” 1829.

Fr. *canonnade* (< *canon* „tun” sau it. *cannonata* < it. *cannone* „tun”, inițial „tub” < *canna* „trestie, tub” < lat. *canna* < gr. *κάννα*).

Fam.: **canonier** s.m. (înv.) „tunar” 1848 < fr. *canonnier* (< *canon* „tun”); **canonieră** s.f. „mic vas de război, dotat cu tunuri” 1914 < fr. *canonnière* (< *canon* „tun”).

Cf. **cană**², **canal**, **canea**, **canela**, **canetă**, **caniculat**, **canion**, **canistră**, **cantă**¹, **canală**, **canură**, **cănată**.

CANT¹ s.n. „muchie, latură – chant, bord, bordure” 1906.

Germ. *Kante* (< v.fr. (normando-picard) *cant* < lat. *canthus* „cerc de fier în jurul roții”, probabil cuvânt celtic).

Fam.: **cantă**² s.f. „fâșie colorată la capătul unei bucăți de stofă” 1893–1895 < germ. *Kante*.

Cf. **canton**, **cantonadă**.

CANT² adj. (reg.) „prost – sot” 1911.

Et. nes., probabil ← *cheant* (← *cheaun*), cf. *cantaur* = *cheantaun* ° // Et. nec. DA.

Fam.: **cânti** vb. „a prosti” 1900.

Cf. **cheaun**.

CANTABRI s.m.pl. „veche populație din nordul Spaniei – Cantabres” 1962.

Lat. neol. *Cantabri*, fr. *Cantabres*.

CANTALUP s.m. „varietate de pepene galben – cantaloup” 1840, var. (Mold.) *cantalouș*.

Fr. *cantaloup* (probabil < top. it. *Cantalupo*).

CANTARIDĂ s.f. „insectă din ordinul coleoptelilor – cantharide” 1829.

Fr. *cantharide*, lat. neol. *cantharis*, -*idem* (< gr. *κανθαρίς*, -*ίδος* < *κάνθαρος* „scarabeu”).

Fam.: **cantaridină** s.f. (farm.) „substanță extrasă din cantaridă” 1969 < fr. *cantharidine*;
cantaridism s.n. „intoxicație cu cantaridină” 1969 < fr. *cantharidisme*, engl. *cantharidism*.

CANTĂ¹ s.f. (Ban., V Trans., Mold. înv.) „oală de metal; vas de lut – pot de métal, broc, cruchon” 1588.

Magh. *kanta* (< germ.) DA, CADE, SDLR, Tamás, EW, Arvinte, DERM, 160, scr. *kanta* DA, CADE, SDLR, Tamás, EW, germ. dial. *Kante* (posibil < lat. * *(olla) cannata* „vas cu țevă” < *canna* „trestie; tub, țevă” < gr. *κάννα*) Arvinte DERM, 160.

Fam.: **cântulă** s.f. „vas de lut” 1870; **cântuță** s.f. (dim.) 1931.

Cf. **cană²**, **canal**, **canea**, **canela**, **canetă**, **caniculat**, **canion**, **canistră**, **canonadă**, **canulă**, **canură**, **cănată**.

CANTER s.n. „galop de probă înaintea unei curse de cai – canter” 1931.

Engl. *canter* „galop” (poate prin filieră franceză), abreviere din *Canterbury (pace / gallop)*, cu referire la deplasarea pelerinilor ce vizitau mormântul Sf. Thomas la Canterbury.

CANTINĂ s.f. „local unde se servește masa pentru angajații unei instituții, elevi, studenți etc. – cantine” 1855.

Fr. *cantine* (< it. *cantina* „pivniță, depozit de băuturi, loc unde se vând băuturi”, probabil < *canto* „unghi, ungher” < lat. *canthus*, cf. *cant¹*, *canton*) CADE, SDLR, DEX // It. *cantina* DA, TDRG² (derivare inadmisibilă din cauza nepotrivirii de sens; sensul din română corespunde celui din fr.).

Fam.: **cantinier** s.m. „persoană care administrează o cantină” 1868 < fr. *cantinier*; **cantinieră** s.f. 1914 ← *cantinier* sau fr. *cantinière*.

CANTITATE s.f. „proprietate care poate fi reprezentată printr-un număr obținut dintr-o măsurare sau dintr-o numărare – quantité” 1825 (var. *cvantitate*), var. (în v.) *cuantitate*.

Fr. *quantité*. Var. *cuantitate*, *cvantitate* < lat. neol. *quantitas*, -*atem* (< *quantus* „cât”, calc după gr. *ποσότης*, pe modelul lui *qualitas*, v. *calitate*).

Fam.: **cantitativ** adj. „referitor la cantitate” 1838 (var. *cvantitativ*), var. (în v.) *cuantitativ* < fr. *quantitatif*; var. *cuantitativ*, *cvantitativ* < lat. neol. *quantitativus*.

Cf. **cât¹**, **neșchit**, **cuantum**.

CANTO s.n. „muzică vocală – canto” 1863.

It. *canto* (< lat. *cantus* < *canere* „a cânta”).

Fam.: **cantabil** adj. „melodios, ușor de cântat” 1933 < it. *cantabile* DN³, DEX // și lat. neol. *cantabilis* DEX; lat. *cantabilis* SDLR; **cantabile** adv., s.n. (muz.) „care imită vocea umană; interpretat încât să pună în evidență melodia; (în operă) prima parte a unei arii duble” 1939 < it. *cantabile* (propriu-zis „cantabil”); **cantabilitate** s.f. (abstr.) 1966 ← *cantabil* (cf. it. *cantabilità* DEX); **cantando** adv. (muz.) „cântând, cantabile” 1978 < it. *cantando*; **cantată** s.f. „compoziție

muzicală vocal-instrumentală” 1820 < it. *cantata* CADE, TDRG², DEX, germ. *Kantate* °; **cantatrice** s.f. „cântăreață profesionistă” 1931 < it. *cantatrice*; **cantautor** s.m. „cântăreț care își compune singur textele” 1988 < it. *cantautore*; **cantilenă** s.f. „cântec lumesc (în opoziție cu motetul); melodie lentă, sentimentală” 1863 < it. *cantilena* CADE, DA, TDRG², DEX, posibil și fr. *cantilène* DEX; **cantor**¹ s.m. „cântăreț de biserică” 1691-1697 < germ. *Kantor* SDLR, DEX, TDRG², lat. neol. *cantor* DEX, magh. *kántor* Tamás, EW, 164, TDRG² // și rus. *kantor* SDLR; it. CADE.

Cf. **cânta**, **cancioneiro**, **cañonă**, **șansonetă**.

CANTON s.n. „unitate administrativă în Franța; fiecare din statele care compun Confederația Elvețiană; unitate în administrația pădurilor; clădire folosită la supravegherea unor secțiuni de drum sau cale ferată – canton” 1788.

Fr. *canton* (< v.occ. *canton* „colț, unghi”, it. de nord *cantone* „colț; regiune”, ambele < lat. *canthus* „cerc de fier în jurul roții”).

Fam.: **cantona** vb. 1832 „a (se) instala undeva (mai ales despre trupe); (refl., fig.) a se limita” < fr. *cantonner*; **cantonaj** adj. „care aparține cantoanelor; privitor la un canton” 1832 < fr. *cantonaj*; **cantonament** s.n. „instalare temporară a unor unități militare în afara cazărzii; locul ocupat în cursul unei astfel de instalări; loc de cazare special amenajat în vederea pregătirii unei echipe sportive pentru o competiție; perioadă de timp rezervată unei astfel de pregătiri” 1832 < fr. *cantonnement*; **cantonier** s.m. „persoană care are sarcina de a supraveghea o parte dintr-un drum sau cale ferată” 1862 < fr. *cantonnier* TDRG, CADE, SDLR, DEX // și it. *cantoniere* SDLR; **cantonieră** s.f. 1871 ← *cantonier*; **cantonierită** s.f. 1914 ← *cantonier*.

Cf. **cant**¹, **cantonadă**.

CANTONADĂ s.f. „interiorul culiselor – cantonade” 1931.

Fr. *cantonade* (< occ. *cantonada* „colț, unghi, ungher” < *canton* < *cant* < lat. *canthus* „cerc de fier în jurul roții”).

Cf. **cant**¹, **canton**.

CANTORĂ¹ s.f. (Țara Moților) „ceartă, zgomot, larmă – vacarne” 1886.

Et. nes., posibil ← *cantor*² sau *cantoră*² „birou, cancelarie”, prin metonimie ° // Et. nec. DA

CANȚONĂ s.f. „poezie lirică în Italia medievală; cântec pe mai multe voci din epoca Renașterii – poésie lyrique italienne médiévale; chanson à plusieurs voix, du temps de la Renaissance” 1857.

It. *canzone* (< lat. *cantio*, -ōnem < *canere* „a cânta”).

Fam.: **cañonetă** s.f. „mic cântec popular italian; poezie lirică italiană din versuri scurte” 1829 < it. *canzonetta*; **cañonier** s.n. „culegere italiană de poezii lirice” 1966 < it. *canzoniere*.

Cf. **șansonetă**, **canto**, **cânta**.

CANULĂ s.f. (med.) „tub de sticlă sau de ebonită, folosit în chirurgie – canule” 1857.

Fr. *canule* (împr. din lat. *cannula* < *canna* „trestie” < gr. *κάννα*) DA // Fr. *canule*, lat. neol. *cannula* DEX, TDRG².

Dublet etim.: **canură**. Cf. **cană**², **canal**¹, **canea**, **canela**, **canetă**, **caniculat**, **canion**, **canistră**, **canonadă**, **cantă**¹, **cănată**.

CANURĂ [ar.] s.f. „lână de calitate inferioară rămasă după dărăcit – bourre de laine” 1673, var. *canoră*, *cănură*.

Lat. **cannula* „țevă mică (de trestie)” (< gr. *κάννα* „trestie”), cf. it. dial., friul. REW 1607, cf. sensul „țevă pe care s-a depănat tort pentru bătătură” al ar. *canură* Papahagi, *Not. etim.*, 214-215, CADE, SDLR, CDER 1395, TDRG², DEX // ← **carură* (prin disimilare) < lat. **carula* (< *carere* „a scărmana”) TDRG¹, PEW (probabil).

Var. *cănură* ← pl. *cănuri*.

Dublet etim.: **canulă**. Cf. **cană**², **canal**, **canea**, **canela**, **canetă**, **caniculat**, **canion**, **canistră**, **canonadă**, **cantă**¹, **cănată**.

CAOLIN s.n. „rocă argiloasă – kaolin” 1914.

Fr. *kaolin* (< chin. *kao ling*, regiune unde se extrage kaolinul, < *kao* „înalt” + *ling* „colină”).

Fam.: **caolinît** s.n. „silicat de aluminiu care intră în compoziția caolinului” 1949 < fr. *kaolinite*; **caolinizare** s.f. „transformare a feldspatului în caolin” 1949 < fr., engl. *kaolinisation*, cu echivalarea sufixului; **caolinos** adj. „cu aspect de caolin” 1988.

CAP¹ [ar., mr.; ir. *câp*] s.n., pl. *capete* „extremitatea superioară a corpului omenesc sau cea anterioară a animalelor, unde se află creierul; vârful al unui obiect; (înv.) capitol; căpetenie – tete; (vieilli) chapitre; chef”, s.m. „căpetenie, șef – chef” c.1500.

Lat. *caput*, panrom. REW 1668. Cu sensul „capitol”, după slavon *glava*. *Cap*, pl. *capî* „căpetenie”, după fr. *chef*. Cu sensul „capăt” în expr. ~ *de linie*, ~ *de pod*, după fr. *tête* (*de ligne*, *de pont*) Hristea, PE, 191.

Fam.: ar. **caparoșu** s.m. „pasăre cu cap roșu” 1901 ← *cap* + *aroșu* „roșu”; **capăt** [ar. *capîț*] s.n. „sfârșit, limită; (reg.) cap. (înv.) căpetenie; (înv.) capitol; (ar. și) lăna de la cap și de la coadă” 1561 ← *capete*, pl. lui *cap*¹ (sg. refăcut); sensul „capitol” după slavon *glava*; **capeș** adj. „energic, încăpățânat” 1857, probabil creație a lui Odobescu CDER 1396; ir. **capîț** s.m. (dim.) 1998; **capîntortocat** s.m. „capîntortură” 1853–1854 ← *capîntortură* + *întortocheat*; **capîntortură** s.f. „mică pasăre călătoare care-și răsuțește cu ușurință capul, vârtecap” 1852, var. *capîntortoră*, *capranturtură*, *capranturture*, *caprăîntortorie*, *caprentortură*, *caprinturtură*, *capunturtură*, *capunturtură* ← *cap* + *întort* (= *întors*) + *-ură* TDRG, DA (posibil), CDER 1418, DEX, probabil după *turtură* „turturea”, *codobatură* // ← *cap* + **tortură* < **tortura* < lat. **tortulāre* (< *torquere* „a întoarce, răsuți”) DA (posibil); **capovenie** s.f. „capîntortură” 1914; **capu-ntoarce** s.f. (ornit.; S Trans.) „capîntortură” 1915 ← *cap* + *întoarce*; **căpcăun** s.m. „ființă fabuloasă din mitologia populară românească, antropofagă, cu trup de om și cap de câine” 1667–1668 (var. (pl.) *căpcăni*), var. *căpcân*, (înv.) *căpcâne*, *cătcăhun*, *cătcăun*, (adj.) *hapcân* ← *cap* + *câne* (= *câine*) (forma de bază este *căpcân*), după ngr. *κυνοκέφαλος* (CADE, SDLR, CDER 1401, DEX), slavon *pisoglavŭ* DA, intrat în limbă prin cărțile populare, cf. bg. *pesoglavec*, scr. *psoglav*, ucr. *pesyholovec*, magh. *kutyáfejű* (forme create pe același model) Șăineanu, *Studii folklorice*, 175–190; finalul *-un* este expresiv, cf. *gărgăun* CDER 1401; var. *hapcân* înfl. de *hapsân* // lat. dun. **capcanus* < avar *qapgan* „căpetenie a avarilor”, cf. lat. med. *capcanus* L. Șăineanu, Conv. lit., XXI, 1887, 413–420, Diculescu, *Die Gepiden*, 227–228, D. Slușanschi, LR 25, 1976, 2, 149–154, Drimba, CE, 283–285; pol. *kapkan*, *kapkon* „zdrențaros” CDED, II, 39; **căpcăunime** s.f. (col.) 1881, var. *căpcăunime* ← *căpcăun*; **căpcăunoaică** s.f. 1885, var. *cătcăunoaică* ← *căpcăun*; **căpcean** s.n. (dim.) 1886; **căpcel** s.n. (dim.) 1892; mr. **căpcioc** s.n. (dim.), var. *căpciuc* 1935; **căpetenie**¹ s.m. „conducător”, (înv. col.) „cei de frunte, elită” 1675, var. *căpîtenie* ← pl. *capete* sau *capăt* „cap”; **căpețea**² s.f. (Buc.) „broasca morii” 1886, var. *căpeș(e)ală*² ← *căpețele*, pl. lui *căpeșel*¹ // ← **căpeș* < lat. *capitium* DA; **căpeșel**¹ s.n. „bucată mică, rămășiță; colac rotund dus la biserică la slujbele de pomenire; (înv.) început de carte, capitel” 1688, var. *căpășel*¹ ← *capăt* CDER 1396 sau lat. *capitellum* „căpșor” DA, CDDE 237, Philippide, OR II, 149, DEX, cf. it., occ., cat., sp. REW 1636; ar. **căpîta** vb. „a tunde lăna de la capul sau de la coada oii” 1900 ← *capîț* (= *capăt*) // lat. **capitāre* DDA; **căpoi**¹ s.n. (augm.) 1914; **căpos** adj. „încăpățânat; deștept” 1691–1697; **căpșor** s.n. (dim.) 1691–1697; **căpuș**² vb. „a turti capul unui nit” 1958; **căpuș**¹ s.n. (dim.) 1825; **căpuitor**² s.n. „unealtă cu care se bat niturile” 1949 ← *căpuș*²; **cătcăunesc** adj. 1900 ← *cătcăun* (= *căpcăun*); **descăpui** vb. (înv., rar) „a decapita” 1835, var. *descăpăi*; **necăpos** adj. 1841 ← *căpos*; **vârtecap** s.m. (Buc.) „capîntortură” 1883 ← *vârți* („a (se) întoarce, suci”) + *cap*.

Dublet etim.: **cap**², șef.

Cf. **căpăta**, **căpătâi**, **căpătână**, **căpețea**¹, **căpăluș**, **cățel**², **cadet**, **cadou**, **capital**^{1,2}, **capitat**, **capitație**, **capitel**, **capitol**, **capitona**, **capitos**, **capitul**^{1,2}, **capitula**, **capon**, **caporal**, **caudillo**, **căpitan**.

CAP² s.n. (geogr.) „promontoriu – cap” 1853.

Fr. *cap* (< v.occ. *cap* < lat. *caput* „cap”).

Dublet etim.: **cap**¹.

CAPABIL adj. „apt să... – capable” 1838.

Fr. *capable* (împr. din lat. *capabilis* „care poate cuprinde, primi” < *capere* „a prinde, a apuca, a cuprinde”) DA, CADE, DEX, TDRG² // și lat. neol. *capabilis* DEX; și it. *capabile* TDRG².

Fam.: **capabilitate** s.f. „capacitate” 1928 (inițial ← *capabil*, rar, azi întărit de engl. *capability*); **incapabil** adj. 1865 < fr. *incapable*.

Cf. **încăpea**, **capacitate**, **capta**, **captiv**, **capțios**, **cablu**, **accepta**, **excepta**, **intercepta**, **recepta**, **susceptibil**.

CAPAC s.n. „parte mobilă care se pune deasupra deschizăturii unui vas, unei cutii etc.; parte răsfrântă a unei blăni; instrument de prins peștele – couvercle; retroussis, parement; outil de pêche” 1705, var. *căpac*.

Tc. *kapak*.

Fam.: **căpăcel** s.n. (dim.) 1871.

CAPACITATE s.f. „volumul care poate fi cuprins într-un recipient; cantitate de materie sau de energie pe care o poate acumula un corp; aptitudine, puțință – capacité” 1799 (var. *capașitet*), var. (înv.) *capașita*, *capașitate*.

Fr. *capacité* DEX, TDRG², lat. neol. *capacitas*, *-atem* (< *capax* < *capere* „a apuca, a cuprinde”) DA, DEX. Var. *capașitet* < germ. *Kapazität*; var. *capașita* < it. *capacità*, după lat. neol. *capacitas* (cu pronunție germană), germ. *Kapazität*.

Fam.: **capace** adj. „capabil” 1794 (var. fem. *capeață*) < lat. neol. *capax*, *capacem*, it. *capace*; **capacimetru** s.n. „instrument cu care se măsoară capacitatea electrică” 1972 < fr. *capacimètre*; **capacitiv** adj. „referitor la capacitatea electrică, care se comportă ca un condensator electric” 1988 < engl. *capacitive*; **incapacitate** s.f. „imposibilitate de a face ceva, neputință” 1897 < fr. *incapacité*; **necapacitate** s.f. 1875.

Cf. **încăpea**, **capabil**, **capta**, **captiv**, **capțios**, **cablu**, **accepta**, **excepta**, **intercepta**, **recepta**.

CAPAMA s.f. (înv.) „iahnice cu lămâie; mâncare orientală din carne de miel sau de pasăre cu sos alb și stafide; haină de bumbac sau de mătase – viande à l'étuvée; plat à la viande d'agneau ou de volaille avec des raisins secs; vêtement de coton ou de soie” 1852.

Tc. *kapama* (< *kapamak* „a închide, a acoperi”).

CAPAN s.n., s.m. (înv.) „magazie de aprovizionare a statului otoman; (fig.) persoană influentă – magasin d'approvisionnement dans l'empire turc; (fig.) personne influente” c.1800, var. *caban*.

Tc. *kapan*. Sensul „persoană influentă”, după tc. *kapanemini* „inspector de magazie”, infl. de rom. *cap* „șef” Suci, CRT, 173–174. Var. *caban* < tc. *kabban*.

Fam.: **capanlâu** s.m. „furnizor al magaziei împărătești” 1778, var. *cabanlâu*, *capanlhu* < tc. *kapanlı*; var. *cabanlıu* < tc. *kabbanlı*.

CAPANGE s.f. (înv.) „cursă, capcană – piège, trappe” 1696, var. *capangă* „fiare, cătușe”.

Tc. *kapanca* (< *kapan* „capcană”). Var. *capangă* refăcută din pl. *căpăngi*.

Cf. **capcană**.

CAPĂ s.f. „pelerină scurtă de blană sau de stofă; dispozitiv de protecție la mașini, ferăstraie etc. – cape” 1871.

Fr. *cape* (< occ. *capa*, v. fr. normando-picard *capa* < lat. târzie *cappa* „glugă; manta cu glugă”).

Cf. **capelă**^{1,2}, **capela**, **capelină**, **capişon**, **capot**^{1,2,3}, **capotă**, **capucin**, **căpiță**², **căput**¹, **ceapcă**, **chipiu**, **scăpa**, **șapcă**.

CAPCANĂ s.f. „dispozitiv pentru prinderea unor animale, cursă – piège” 1673, var. *căpcană*.

Tăt. *kapkan*, ucr. *kapkan* ȘIO II, 1, 87, Suci, CRT, 225 // Tc., ucr. *kapkan* DA; tc. *kapkan* TDRG, CADE, SDLR, CDER 1409, DEX.

Fam.: **capcani** vb. (rar, Buc.) „a prinde” 1914.

Cf. **capange**.

CAPELA vb. (mar.) „a lega o parămă de un catarg – capeler” 1949.

Fr. *capeler* (propriu-zis „a trece peste” < v.normand *capel* (= *chapeau*) < lat. târzie *cappellus* < *cappa* „glugă; manta cu glugă”)

Fam.: **capelatură** s.f. „capelare” 1949.

Cf. **capă**, **capelă**^{1,2}, **ceapcă**, **chipiu**, **șapcă**.

CAPELĂ¹ s.f. „șapcă purtată de militari; pălărie – bonnet de soldat; chapeau” 1750–1800, var. *capel* s.n.

Ngr. *καπέλλο* DEX, it. *cappello* (< *cappa* < lat. târzie *cappa* „glugă; manta cu glugă”) DA, TDRG, DEX // Ngr. *καπέλα* SDLR, CDER 1411.

Fam.: **capeluță** s.f. (dim.) 1914.

Cf. **capă**, **capelă**², **ceapcă**, **chipiu**, **șapcă**.

CAPELĂ² s.f. „bisericuță; parte dintr-o biserică unde se află un altar secundar; grup de coriști, orchestră de proporții reduse – chapelle; petit chœur, petite orchestre” 1788.

It. *cappella* (< lat. med. *cappella*, la origine capela regilor merovingieni unde se păstra mantaua Sf. Martin < lat. târzie *cappa* „manta cu glugă”). Sensul de „cor, orchestră” și după germ. *Kapelle*.

Fam.: **capelan** s.m. „preot al unei capele (catolice), preot ajutător al parohului” 1702 (var. *caplan*²) < it. *cappellano*, var. *caplan* < germ. *Kaplan*, magh. *káplán*; **capelmaistru** s.m. 1835 „dirijor al unei orchestre mici” < germ. *Kapellmeister*; **căplănesc** adj. „de capelan” 1742 ← *caplan*.

Cf. **căpălnă**, **capă**, **capelă**¹.

CAPELINĂ s.f. (med.) „bonetă sau bandă circulară folosită pentru imobilizarea fracturilor, ancorarea aparatelor și a protezelor chirurgicale – capeline” 1969.

Fr. *capeline* (< v.occ. *capelina* „cască” sau it. *cappellina* < *cappa* < lat. târzie *cappa* „manta cu glugă”).

Cf. **capă**, **capela**, **capelă**^{1,2}.

CAPERĂ s.f. (mai ales la pl.) „bobocul caperului, folosit ca mirodenie – căpre” 1691–1697 (în forma *capeare*), var. (pl., înv.) *capre*.

Ngr. *κάππαρη* (< v.gr. *κάππαρις*) DA (posibil), SDLR, germ. *Kapper* ° // posibil și it. *cappero* DA; ← *caper* DEX, CDER 1415; și lat. *cappar*, it. *cappero*, fr. *câpre* SDLR.

Fam.: **caper** s.m. „arbut spinos care crește în regiunile calde ale Europei” 1822 < germ. *Kapper*, it. *cappero* (< lat. *cappar* < gr. *κάππαρις*).

CAPIA s.m. invar. „ardei roșu lung – sorte de piment” 1988.

Bg. *kapija*.

CAPICLARIU s.m. (în v., rar) „paznic de închisoare – gardien de prison” 1683.

Ngr. *κατικλάριος* (< lat. med. *clauicularius* < *clauicula* „cheiță” < *clavis* „cheie”).

Cf. **cheie**, **clavecin**, **claviatură**, **clavicord**, **claviculă**, **cavilă**.

CAPIE s.f. (Mold., Munt.) „boală de oi – tournis” 1857.

Bg. dial. *kapija* „om ciudat, prost” (< tc.), cf. *kapijasân* „(despre oi) bolnavă de capie” ° // cf. sl. *kapija* DEX; v.sl. *kaplja* „picătură” (scr. „apoplexie”) DA, SDLR; v.sl. *kapeja* TDRG².

Fam.: **capchin** adj. (în v. Trans.) „capiu” 1812 ← *capiu*; **capiu** s.m. „capie”, adj. „atins de capie; (fig.) năuc” 1806 ← *capie* DA („de aceeași origine cu *capie*”), SDLR, CDER 1417, DEX, TDRG² // v.sl. *kaplja* „picătură” CADE; probabil ← *cap* TDRG¹; **căpia** vb. „a se îmbolnăvi de capie; a se scrânti, a înnebuni” 1806; **căpială** s.f. „amețeală” 1885 ← *căpia*; **căpiat** s.n. 1885 ← *căpia*; **căpietură** s.f. 1834 ← *căpia*.

CAPILAR adj. „(despre tuburi, vase de sânge) subțire (ca un fir de păr) – capillaire” 1843.

Fr. *capillaire* (împr. din lat. *capillaris* < *capillus* „fir de păr, păr”) DA, DEX // și lat. neol. *capillaris* DEX.

Fam.: **capilaritate** s.f. „proprietate pe care o au lichidele de a se ridica sau de a coborî, fără intervenții din afară, în tuburi foarte subțiri” 1851 < fr. *capillarité*; **capilarită** s.f. „inflamație a vaselor capilare” 1969 < fr. *capillarite*; **capilaroscopie** s.f. „examinare la microscop a circulației capilare” 1969 < fr. *capillaroscopie* (< *capillaire* + *-scopie* < gr. *-σκοπία* < *-σκοπος* < *σκέπτειν* „a privi”); **electrocapilar** adj. „referitor la electrocapilaritate” 1960 < fr. *électrocapillaire*; **electrocapilaritate** s.f. „modificare a tensiunii dintre două fluide prin aplicarea unei diferențe de potențial între acestea” 1930 < fr. *électrocapillarité*.

CAPIOLDAȘ s.m. (înv.) „camarad de serviciu, coleg – compagnon de service” 1860.

Tc. *kapı-yoldaşı* (*kapı* „poartă, loc de muncă” + *yoldaş* „coleg, tovarăș”).

Cf. **capugiu**, **căpie**, **ioldaș**.

CAPIȘON s.n. „un fel de glugă – capuchon” 1789, var. *capșon*.

Fr. *capuchon* (< *capuche* (infl. și de it. *cappuccio*) < *cape* „manta cu glugă” < occ. *capa*, v. fr. normando-picard *capa* < lat. târzie *cappa*).

Fam.: **capişonat** adj. „cu glugă, care poartă glugă” 1914 ← *capişon*, adaptat după fr. *capuchonné*; **neacăpîsonat** adj. 1898 ← *capişonat*.

Cf. **capă**.

CAPİȘTE¹ s.f. (înv.) „templu păgân; biserică creștină neortodoxă – temple païen; église chrétienne non orthodoxe” 1620, var. *capește*.

Slavon *kapište*.

CAPITAL¹ s.n. „avere, bani investiți într-o afacere – capital” 1759.

Germ. *Kapital* DEX, TDRG², fr. *capital* DA, CADE, DEX, TDRG² (< it., lat. med. *capitale* „partea principală a unei sume datorate, excluzând dobânda” < it. *capitale*, lat. *capitalis* „principal” < *caput* „cap”).

Fam.: **anticapitalist** adj. „potrivnic sistemului capitalist” 1966 < fr. *anti-capitaliste* DEX sau ← *capitalist*; **capitalism** s.n. „sistem social-economic bazat pe proprietatea privată, piața liberă și libertatea de acțiune” 1914 < fr. *capitalisme*; **capitalist**, **-ă** adj., s.m., s.f. „privitor la capitalism; deținător de capital” 1822 < fr. *capitaliste*; **capitaliza** vb. „a acumula capital” 1840 < fr. *capitaliser*; **capitalizabil** adj. 1978 < fr. *capitalisable*; **capitălaș** s.n. (dim.) 1910, var. *căpîtaș*.

Cf. **capital**², **cap**.

CAPITAL² adj., s.f. „de primă importanță, de căpetenie; (despre pedepse) cu moartea (cu capul); (despre litere) majusculă – capital” 1778.

Lat. neol. *capitalis* (< *caput* „cap”) °, fr. *capital* DA, CADE, DEX.

Fam.: **capitală** s.f. „oraș de reședință” 1801-1802 (var. *capital*³ s.n.), var. (înv.) *capitalie* < fr. (*ville*) *capitale*; **capîtaș** s.f. (dim.) „literă capitală mai mică” 1914 (var. *capîtaș*).

Cf. **capital**¹, **capitalband**, **cap**.

CAPITALBAND s.n. „șiret colorat, cu o margine îngroșată, cu care se întărește cotorul unei cărți sau al unui registru – lacet qui renforce le dos d’un livre ou d’un registre” 1962.

Germ. *Kapitalband* (< *kapital* „principal, esențial” + *Band* „legătură, bandă”).

Cf. **capital**².

CAPITAT adj. (bot.) „(despre un organ) care se termină cu un fel de măciulie – capité” 1966.

Fr. *capité* (< lat. savant *capitatus* < *caput* „cap”).

Cf. **cap**.

CAPITAȚIE s.f. „dare, impozit pe cap – capitation” 1831, var. (înv.) *capitațiune*.

Fr. *capitation* (împr. din lat. *capitatio* < *caput* „cap”).

Cf. **cap**.

CAPITEL s.n. „parte superioară, mai groasă, a unei coloane – chapiteau” 1834.

It. *capitello* (< lat. *capitellum* < *caput* „cap”) CADE, DEX, TDRG² // și lat. neol. *capitellum* DEX; lat. neol. *capitellum* DA, SDLR.

Cf. **cap**, **cadet**, **cadou**, **caudîlo**.

CAPITOL s.n. „fiecare dintre diviziunile mai mari ale unei lucrări științifice, literare, ale unei legi etc. – chapitre” 1705 (var. *capitul*³).

It. *capitolo* (< lat. *capitulum*, inițial dim. lui *caput* „cap”, de unde „antetul, partea inițială a unei scrieri”, de unde „secțiune a unei scrieri, capitol”). Var. *capitul*³ < lat. neol. *capitulum*.

Fam.: **capitulării** s.n.pl. „acte legislative date de regii carolingieni, divizate în capitole” 1925 < fr. *capitulaires* (< lat. med. *capitulare*, pl. *capitularia* < *capitulum*); **subcapitol** s.n. „diviziune a unui capitol” 1965 ← *sub*¹- + *capitol* (DLR, DEX), posibil după fr. *sous-chapitre* °.

Cf. **cap**, **capitul**^{1,2}, **capitula**.

CAPITOL/N adj. „care aparține Capitoliului, privitor la Capitoliu – capitolin” 1871.

Lat. neol. *capitolinus* (< top. *Capitolium*), fr. *capitolin*.

CAPITONA vb. „a căptuși scheletul unei mobile; a acoperi un perete cu material izolator fonic – capitonner” 1868.

Fr. *capitonner* (< *capiton* „umplutură de mătase sau de lână” < it. *capitone* „fir de mătase gros și neregulat” < lat. *capitō*, -*ōnem*, augm. lui *caput* „cap”).

Fam.: **capitonaj** s.n. „capitonare; (med.) apropiere chirurgicală a planurilor unei cavități” < fr. *capitonage* 1966.

Cf. **cap**.

CAPITOS adj. (înv.) „(despre o băutură) care amețește – capiteux” 1907.

Fr. *capiteux* (la origine „încăpățânat” < it. med. *capitoso*, lat. med. *capitosus* < *caput* „cap”).

Cf. **cap**.

CAPITUL¹ s.n. „corpul canonicilor unei dieceze catolice; locul în care se reunesc aceștia – chapitre” 1787 (var. înv. *capitulum*).

Lat. neol. *capitulum* („capitol” > „reuniune de călugări la începutul căreia se citea un capitol din regula monahală” > „corpul canonicilor”) DA // it. CADE, DEX.

Fam.: **capitular** adj., s.m. „privitor la capitolul unei dieceze, membru al unui capitol” 1862 < lat. neol. *capitularis*.

Cf. **cap**, **capitol**, **capitul**², **capitula**.

CAPITUL² s.n. (bot.) „inflorescență cu receptacul întins, cu numeroase flori apropiate – capitule” 1931 (var. *capitulă* s.f.).

Fr. *capitule*, lat. neol. *capitulum* (dim. lui *caput* „cap”).

Cf. **cap**, **capitol**, **capitul**¹, **capitula**.

CAPITULA vb. „a înceta ostilitățile și a se preda învingătorului – capituler” 1829.

Fr. *capituler* (inițial „a stabili un acord, a negocia” < lat. med. *capitulare* „a enumera, a face un raport punct cu punct, a stipula într-un acord, a conveni” < *capitulum* „articol, paragraf”, cf. *capitol* < *caput* „cap”) DA, DEX // și lat. neol. *capitulare* DEX.

Fam.: **capitulant** s.m. „persoană care capitulează” 1871 < fr. *capitulant* DLRM, DN³, NȘDU // rus. *kapituljant* DEX; **capitulantă** s.f. 1958 ← *capitulant*; **capitulard** adj., s.m. „(persoană) care

capitulează" 1955 < fr. *capitulard*; **capitulație** s.f. „(ist.) convenție prin care se stabilesc drepturile cetățenilor unui stat pe teritoriul altui stat; (înv.) înțelegere, acord; capitulare" 1763, var. *capitulațiune* < lat. neol. *capitulatio*, germ. *Kapitulation*, fr. *capitulation*, eventual și pol. *kapitulacja*, rus. *kapituljacija*; **capitului** vb. (înv. Trans.) „a capitula" 1814 < magh. *kapitulál*, germ. *kapitulieren*.

Cf. **cap**, **capitol**, **capitul**^{1,2}.

CAPLADISI vb. (înv.) „a căptuși cu mătase o giubea – doubler (un vêtement avec de la soie)" 1870.

Ngr. *καπλαντίζω* (aor. *καπλάντισα*) (< tc. *kapladım*, aoristul lui *kaplamak* „a acoperi, a căptuși"), bg. *kapladis(v)am* „a căptuși" DA.

Cf. **caplama**.

CAPLAGEA s.f. (Munt., Olt.) „grâu furajer – épeautre" 1885, var. (suspectă) *ceplegea*.

Tc. *kaphca* Drimba, CE, 44–45, Suciul, IT, II, 154, posibil și bg. dial. *kaplağa*, *kaplăğa* DA. Var. *ceplegea* ← **ceaplagea* ← *caplagea* (prin asimilare) DA sau eroare de grafie Drimba, CE, 44, Suciul, IT II, 154.

CAPLAMA s.f. (reg.) „mod de a prinde scândurile la un perete exterior sau acoperiș așa încât să se acopere ușor la margini unele pe altele; șubă – technique qui consiste à joindre les planches d'une paroi ou d'un toit de sorte qu'elles se recouvrent un peu les unes les autres; pelisse fourrée" 1885.

Tc. *kaplama* „căptușeală" (< *kaplamak* „a acoperi, a căptuși"), bg. *kaplama* DA.

Cf. **capladisi**.

CAPLAN¹ s.n. (înv.) „un fel de turban (din blană de tigru) purtat de unii soldați turci; soldatul care-l purta – turban porté par certains soldats turcs; le soldat qui le portait" c.1710.

Tc. *kaplan[pușu]* „(turban din blană de) tigru" Suciul, CRT, 173.

CAPLĂ s.f. (Munt.) „partea care închide ermetic gura butoiului, prevăzută cu un cep – fonçaille (de tonneau avec le fosset)" 1914.

Et. nes., probabil bg. dial. *kapál* (pl. *kapla*) „placă de lemn groasă, dreptunghiulară sau rotundă" (< tc. dial. *kapıl* „dreptunghiular") °.

CAPNOMANȚIE s.f. (rar) „ghicit după fum – capnomancie" 1966.

Fr. *capnomancie* (< gr. *καπνός* „fum" + *μαντεία* „ghicit").

CAPOC s.m. „fibră vegetală obținută din fructul unui arbore tropical – kapok" 1931.

Fr. *kapok* (< ol. < malaiez *kāpuq*).

CAPODOPERĂ s.f. „operă artistică de o valoare excepțională – chef-d'œuvre" 1829 (var. înv. *cap-d'operă*), var. (înv.) *cap-de-operă*.

It. *capodopera* (*capo d'opera*, calc după fr. *chef d'œuvre*, inițial „lucrare importantă pe care trebuia să o execute un ucenic pentru a deveni meșter": *chef* „cap, căpetenie, parte principală" < lat. *caput* + *œuvre* „lucrare, operă" < lat. *opera*).

CAPON¹ s.n. „suport situat în afara bordajului unei nave, care servește la susținerea ancorei – capon (palan servant à hisser une ancre sous le bossoir)" 1958.

Fr. *capon* (< ven. *capon* < *capo* „cap" < lat. *caput*).

Fam.: **caponă** vb. „a prinde ancora de suport" 1966 < fr. *caponner*.

Cf. **cap**.

CAPONIERĂ s.f. „tunel de legătură în lucrările de fortificație – caponnière" 1949.

Fr. *caponnière* (< it. *cap(p)oniera*, la origine „cușcă unde se țineau la îngrățat claponii" < *cappone* „clapon" < lat. *ca(p)pō, -ōnem*).

Cf. **căpum**, **clapon**.

CAPORAL s.m. „grad militar imediat inferior aceluia de sergent – caporal” c.1710 (var. *capral*), var. *căplar*, *căpral*, *căprar*².

Fr. *caporal* (< it. *caporale* „caporal; comandant < (adj.) principal” < *capo* „șef; cap” < lat. *caput*). Var. *capral*, *căpral* < pol. *kapral*, germ. *Kapral*, rus. *kapral*. Var. *căplar* < magh. *káplár*. Var. *căprar*² < *căplar* sau *căpral*.

Fam.: **caporalism** s.n. „regim politic în care predomină influența militarilor” 1908 < fr. *caporalisme*; **căprăreasă**² s.f. (pop.) „soție de caporal” 1900 ← *căprar*² (= *caporal*); **căprărie**² s.f. „detașament de soldați sub comanda unui caporal” 1892-1896 ← *căprar*² (= *caporal*); **căprăriță**² s.f. (pop.) „soție de caporal” 1805 ← *căprar*² (= *caporal*).

Cf. **cap**¹, **căpetenie** (s.v. *cap*¹), **cadet**, **căpitan**, **șef**.

CAPOT¹ s. (înv.) „(despre un jucător la jocul de cărți) care nu a făcut nicio levată – capot” 1851, var. *capod*¹.

Fr. *capot* (la origine adj. cu sensul „încurcat, stânjenit” < fr. dial. *caper* „a privi pe ascuns; a se pitula” < *cape* „capă, manta cu glugă”, sau < *capot* „manta cu glugă” < *cape*).

Cf. **capă**.

CAPOT² s.n. „îmbrăcăminte de casă pentru femei, de obicei lungă până la călcâie; învelitoare de pânză care acoperă diferite obiecte pe puntea unei nave – capot, capote” 1851, var. *capod*².

Fr. *capot* (< *cape* < occ. *capa*, v. fr. normando-picard *capa* < lat. târzie *cappa* „glugă; manta cu glugă”).

Fam.: **capoțel**¹ s.n. (dim.) 1914.

Cf. **capotă**, **capot**³, **căput**¹, **capă**.

CAPOT³ s.n. (înv.) „manta purtată de boieri sau de militari – manteau porté par les boyards ou les militaires” 1762, var. *capod*³.

Tc. *kapot* (= *kaput*), (înv.) *kapod* (< it. *capotto* sau < fr. *capot*, cf. *capot*²).

Fam.: **capoceliu** adj. (înv., rar, despre boieri) „îmbrăcat cu capot” 1787 ← *capot*³, după *giubeliu*, cf. și *checeliu*, *catifeliu*; **capoțel**² s.n. (Munt.) „scurteică purtată de țărânci” 1884–1885.

Cf. **capot**², **capotă**, **căput**¹, **capă**.

CAPOTA vb. „(despre autovehicule) a se răsturna; (despre avioane) a se prăbuși, intrând cu botul în pământ – capoter” 1958.

Fr. *capoter* (< expr. *faire capot* (despre ambarcațiuni) „a se înclina luând apă la bord, a se răsturna”, posibil din occ. *faire cabot* „a face o plecăciune” sau din expr. *faire capot* „a învinge la jocul de cărți”, cf. *capot*¹).

Fam.: **capotaj** s.n. (abstr.) 1949 < fr. *capotage*.

CAPOTĂ s.f. „îmbrăcăminte din tablă sau din alt material cu care se acoperă un sistem tehnic în vederea protejării lui; acoperiș pliabil al unui autovehicul; (înv.) manta soldățească; pălărie de damă – capote” 1848.

Fr. *capote* (< *capot* „manta cu glugă” < *cape* < occ., v. fr. normando-picard *capa* < lat. târzie *cappa*).

Fam.: **decapota** vb. „a scoate capota” 1961 < fr. *décapoter*; **decapotabil** adj. (despre autovehicule) „a cărui capotă se poate ridica sau detașa” 1961 < fr. *décapotable*.

Cf. **capot**^{2,3}, **capă**.

CAPRĂ [ar., mr. ; ir. *căpra*, *căpre*] s.f. „animal rumegător paricopitat, cu părul lung și cu coarne; (prin extensie) nume a diferite obiecte – chèvre; (par extension) nom de différents objets” c.1500.

Lat. *capra*, panrom. REW 1647.

Fam.: mr. **capriță** s.f. (dim.) 1935; **căpramă** s.f. (Ban., col.) 1914; **căprar**¹ [ar. și *căpărar*, mr.] s.m. „păstor de capre” 1632 < lat. *caprarius* panrom. REW 1648; **căpraș** s.m. (înv.) „capră sălbatică” 1675; **căprăreasă**¹ s.f. 1825 ← *căprar*¹; **căprăreață** [ar. *căpărleadză*, *căpărleață*] s.f. „staul de

capre" 1500 (top.) < lat. pop. **caprāricia*, cf. v.it. *caprareccia*, sp. *cabreriza* CDDE 249, DA, CADE, DDA, CDER 1431 (posibil) sau ← *capră*, cf. *porcăreață* CDER 1431 (posibil); **căprărie**¹ s.f. „staul de capre” 1822; **căprărit** s.n. „staul de capre” 1896; **căprăriță**¹ s.f. 1805 ← *căprar*¹; ar. **căprăriu** s.m. (col.) 1926; **căpresc** adj. 1703; **căprește** adv. 1914 ← *capră* sau *căpresc*; **căpriată** s.f. (formațiune glumeață în ghicitori) 1908 ← *capră*, după *țuguiață*; **căprică** s.f. (dim.) 1898; **căpricea** s.f. (dim.) 1910; mr. **căpricică** s.f. (dim.) 1935; **căprină**¹ [ar., mr.] s.f. „oaiie cu lână asemănătoare cu părul caprei; (ar., mr.) păr de capră” 1425 (top.) < lat. *caprina*, cf. it. (cf. și v.fr., occ. pentru forma *caprinus*) REW 1654; **căprioară** [ar.] s.f. „animal sălbatic rumegător din familia cerbului” 1337 (top.) ← *căprior* sau lat. *capreola*; **căprior** [ar.] s.m. „masculul căprioarei; piesă de lemn din structura acoperișului, element de susținere” 1576 (top.) < lat. *capreolus*, cf. it., sd., fr., occ., cat. REW 1649; **căprioară** s.m. (dim.) 1910 ← *căprior*; **căprioareală** s.f. „întăritură cu căpriori” 1828 ← *căpriori*; **căprior** s.m. (dim.) 1901 ← *căprior*; **căpriori** vb. „a pune căpriorii unei case” 1885 ← *căprior*; **căpriorit** s.n. (abstr.) 1885 ← *căpriori*; **căprire** s.f. (Teleorman) „cicatrizare a cojii copacilor” 1927 ← **căpri* (← *capră*), cf. surselv. *kavrir* „a coji copacii” DA; **căprioară** s.f. (bot.; dim.) 1900; **căprioșor** s.m. (bot.) 1871, var. *căprușor* ← *căprioară*; **căprît** s.n. „turmă de capre” 1898; **căprîță** [ar.] s.f. (dim.) 1350 (top.); **căprîu** adj. „(despre ochi) cu irisul cafeniu; (despre oi) cu lâna roșietică și aspră” 1825 < lat. **caprineus* (= *caprinus*) „de capră” DA, cf. Oaș *căprîu* sau ← *capră* DEX; **căproi** s.n. (Ban.) „fusul cu trei picioare pe care stă vârtelnița” 1895; **căpros** adj. „mându și trufaș ca o capră; puturos ca un țap” 1822; **căprui** adj. (despre ochi) „cu irisul cafeniu” 1829, var. *crăpui* ← *căprui* (cu substit. sufixului) DA sau < lat. **caprineus* (= *caprinus*) „de capră” CDER 1430 (posibil); mr. **căprutină** s.f. „carne de capră” 1927; **căpruță** s.f. (dim.) 1822.

Cf. *cabra*, *cabrioletă*, *cafer*, *caprifoi*, *caprimulg*, *caprîn*.

CAPRICIU s.n. „dorință trecătoare, adesea extravagantă, toană; compoziție muzicală instrumentală fără formă precisă, cu caracter de improvizație – caprice” c.1800 (var. *capricium*, *caprițiu*), var. (înv.) *capris*, *capriș*, *caprițiu*.

Fr. *caprice* (< it.), it. *capriccio* (inițial „înfiorare, fior de teamă” < *caporiccio* < *capo* „cap” (< lat. *caput*) + *riccio* (despre păr) „zbârlit, ca țepii ariciului” < *riccio* „arici” < lat. *ericius*).

Fam.: **capricios** adj. (despre persoane) „care are capricii, năzuros; (rar, despre lucruri) neobișnuit, ciudat” 1824, var. (înv.) *caprițios* < fr. *capricieux*, it. *capriccioso*; **capriccioso** [pronunțat *capriciozo*] adv. (despre modul de executare a unei lucrări muzicale) „cu schimbări neașteptate de ritm, de nuanțe” 1978 < it. *capriccioso*; **capriție** s.f. (înv.) „capriciu” 1822 < fr. *caprice*, adaptat după derivatele în -iție.

Cf. **cap**, **arici**.

CAPRIFOI s.m. „arbust cu flori albe, gălbui sau roșietice, parfumate, cultivat ca plantă ornamentală – chèvrefeuille” 1783 (var. *caprafoi*), var. *caprifoliu*, *catrafoi*.

Lat. neol. *caprifolium* (< *capra* „capră” + *folium* „frunză”) DA (probabil), SDLR, DEX sau (pentru forma *caprifoi*) lat. *caprifolium* PEW 283, CDDE 252, REW 1652 (cf. it., fr., occ.), CADE, ȘDU⁴.

Fam.: **capra-oii** s.f. „caprifoi” 1902 ← *caprifoi*, deformat prin etim. pop.; **caprifoaie** s.f. „caprifoi” 1862 (var. *căprifoaiie*) ← *caprifoi* după *foaie*; **caprifoliacee** s.f. (mai ales la pl.) „familie de plante dicotiledonate gamopetale, din care face parte caprifoiul” 1871 < fr. *caprifoliacée*; **caprizoi** s.f.pl. „caprifoi” 1907, deformat din pl. *caprifoi* al lui *caprifoaie*.

Cf. **capră**, **foaie**.

CAPRILEMĂ s.f. (bot.) „urda-vacii, hreniță – cresson alénois” 1889.

Et. nec.

CAPRIMULG s.m. (zool.) „pasăre arboricolă nocturnă, insectivoră (rândunică-de-noapte) – caprimulge” 1939.

Fr. *caprimulge*, lat. neol. *caprimulgus* (< *caper*, *capra* „țap, capră” + *mulgere* „a mulge”, nume explicabil prin credința populară că această pasăre sugă laptele caprelor).

Cf. **capră**, **mulge**.

CAPRIN, -Ă adj., s.f. „familie de rumegătoare din care face parte capra – caprin” 1822.
Fr. *caprin*, lat. neol. *caprinus*.
Cf. **capră**.

CAPRON s.n. „tip de fibră textilă sintetică – sorte de fibre textile synthétique” 1958.
Rus. *kapron*.

CAPROTINĂ s.f. „gen fosil de moluște bivalve cretacice, cu cochilia groasă și cu valve inegal dezvoltate – Caprotina” 1975.

Fr., engl. *Caprotina* (nume dat de naturalistul francez Alcide d'Orbigny, în 1842, după genul înrudit *Caprina*) ° // Et. nec. DEX.

CAPSĂ¹ s.f. „sistem de încheiere a unor obiecte de îmbrăcăminte, format dintr-o pereche de mici discuri metalice care se îmbucă; inel metalic cu care se întăresc marginile unei butoniere sau ale unei găuri pentru șireturi; mică piesă metalică utilizată la prinderea laolaltă a unor hârtii; mic tub de metal umplut cu o materie explozivă; (înv.) cutie – bouton à pression; œillet; agrafe servant à relier des feuilles de papier; amorce, capsule; (vieilli) boîte” 1812.

Germ. *Kapsel* „capsulă; tub de metal umplut cu o materie explozivă; tip de dop; (în săs. și) capsă de pantof” (< lat. *capsula* < *capsa*), adaptat după lat. *capsa*. Cu sensul înv. „cutie” < lat. neol. *capsa* DA, CADE (numai germ.), SDLR, CDER 1434 (numai germ., posibil), DEX // posibil și ngr. *κάψα* CDER 1434.

Fam.: **capsa** vb. „a prinde cu capse” 1939; **capsat** s.n. (abstr.) 1958 ← *capsa*; **capsator** s.n. „instrument folosit pentru capsarea hârtiilor” 1958 ← *capsa*.

Cf. **capsulă**, **casă**², **casetă**, **casone**, **cash**, **cheson**.

CAPSOMAN s.m., adj. (fam.; Munt., Mold.) „încăpățânat – entêté” 1881.

Et. nes., posibil tc. dial. **kapsomun* „leneș, parazit” (< *kap* - < *kapmak* „a șterpeți” + *somun* „pâine”), cf. bg. dial. *kapsomunin* „leneș, parazit”, tc. dial. *kapsomun* „soi de chefal” (BER II, 224), cu sensul probabil infl. de *cap*, *căpos* °. Cf. și ar. *capsuman* „nenorocit, încăpățânat”, care însă, cel puțin cu primul sens, provine din *capsu* (adj. invar.) „biet, nenorocit” (DDA) // ← *cap* (der. expresiv) SDLR, CDER 1396; cf. alb. *kap* „constipat” CADE, DEX; et. nec. TDRG, DA.

CAPSULĂ s.f. „mic recipient de formă cilindrică; tip de fruct uscat, cu numeroase semințe; capac de tinichea cu care se astupă sticlele – capsule” 1837, var. *capsulă*.

Fr. *capsule* (împr. din lat. *capsula* „cutiuță, casetă” < *capsa* „casetă, cutie cilindrică în care se păstrau sulurile cărților”).

Fam.: **capsula** vb. „a închide o sticlă cu ajutorul unei capsule” 1939 < fr. *capsuler*; **capsular** adj. „cu formă de capsulă” 1822 < fr. *capsulaire*; **capsulifer** adj. (despre plante) „cu fructul în formă de capsulă” 1871 < fr. *capsulifère*; **decapsula** vb. 1957 „a desface capsula (la sticle, la rachete de semnalizare etc.); a separa capsulele de pe tulpinile de în recoltate și uscate; (med.) a îndepărta, pe cale chirurgicală, membrana care învelește un organ” < fr. *décapsuler*; **decapsulator** s.n. „instrument pentru decapsularea inului” 1961 ← *decapsula*; **decapsulație** s.f. (med.) 1961 < fr. *décapsulation*; **încapsula** vb. „a închide o sticlă cu ajutorul unei capsule” 1975 < fr. *encapsuler* sau ← *capsulă* ° // ← *capsula* DEX; **unicapsular** adj. „(despre fructe) care constă dintr-o singură capsulă; (despre plante) al cărei fruct este format dintr-o singură capsulă” 1966 < fr. *unicapsulaire*.

Cf. **capsă**, **casă**², **casetă**, **casone**, **cash**, **cheson**.

CAPTA vb. „a aduna, a colecta lichide sau gaze într-un recipient; a intercepta; a atrage; (înv.) a căuta să obțină, prin vicleșug, beneficii de la cineva (mai ales despre dispoziții testamentare) – capter” 1799.

Lat. neol. *captare* (< *capere* „a prinde, a lua”), fr. *capter*.

Fam.: **captabil** adj. 1958; **captator**¹ adj., s.m. (înv.) „care încearcă să obțină, prin vicleșug” 1862; **captator**² s.n. „dispozitiv care servește la captare (a energiei solare, a curentului electric etc.)” 1958;

captație s.f. (jur.) „încercare de a obține, prin vicleșug, beneficii de la cineva (mai ales despre dispoziții testamentare)” 1862 (var. *captațiune*) < fr. *captation*; **captor** s.n. „aparat care captează semnale sonore sau optice și le transformă în semnale electrice” 1958 < fr. *capteur*; **videocaptor** s.n., în sintagma *tub ~* „tub electronic folosit în televiziune pentru transformarea imaginii în semnale electrice” 1966 < fr. *vidéocapteur*.

Cf. **cablu, capabil, capacitate, captar, captiv, capțios, încăpea, accepta, excepta, intercepta, recepta, susceptibil**.

CAPTAR s.n. (Mold., N. Dobr.) „acoperișul stupului – calotte de ruche” 1885, var. *căptar*.

Magh. *kaptár* „stup” (< v.germ. de sus *chaftære, chafteri* < lat. **captōria* REW 1664 < *captor* „care prinde” < *capere* „a prinde”).

Fam.: **captalan** s.m. (Trans., N Mold.) „acoperișul stupului; plantă erbacee cu frunze mari și late și cu flori purpuri (Petasites officinalis), brusture” 1783, var. *captălan, căftălan, căptălan* ← *căptan* (= *căptar, captar*) prin substit. suf. N. Drăganu, DR 3, 1922–1923, 714, DA, Tamás, EW, 179, TDRG² // magh. *káptalan* CADE, SDLR, CDER 1435, DEX (imposibil deoarece sensul cuvântului maghiar este „capitul, corpul canonicilor”); **căptan** s.n. „captar” 1887 ← *căptar* (= *captar*) cu substit. finalei; **căptălaci** s.m. (bot.) „Petasites officinalis” 1883 ← *captalan* cu substit. finalei.

Cf. **capta, captiv**.

CAPTĂ s.f. (Ban.) „calapod – forme (de cordonnier)” c.1650.

Magh. *kapta(fa)* (inițial „copită”, împrumut slav, cf. scr. *kopito*, slovac *kopyto*, v.sl. *kopyto* EWU 690).

Cf. **capță, copită**¹.

CAPTIV, -Ă adj., s.m., s.f. „privat de libertate – captif” 1794.

Lat. neol. *captivus* (< *capere* „a prinde”), fr. *captif*.

Fam.: **captiva** vb. „a preocupa în mod intens; (înv.) a face captiv” 1794 < fr. *captiver*; **captivant** adj. „care captivează” 1894 < fr. *captivant*; **captivator** adj. (înv.) „captivant” 1927 ← *captiva*; **captivitate** s.f. „faptul de a fi captiv, prizonierat” 1794 < lat. neol. *captivitas*, fr. *captivité*; **captura** vb. „a lua prizonier; a lua bunuri aparținând inamicului; a prinde un animal” 1887 < fr. *capturer*; **captură** s.f. „luare de prizonieri, de bunuri (de la inamic), arestare” 1862 < fr. *capture* (împr. din lat. *captura* < *capere* „a prinde”) DA, CADE // și lat. neol. *captura* DEX; **decaptiva** vb. (înv.) „a elibera din captivitate” 1848 < fr. *décaptiver*.

Cf. **capta, captar, capțios, încăpea, capabil, capacitate, cablu, accepta, excepta, intercepta, recepta, susceptibil**.

CAPȚĂ s.f. (Trans.) „glezna calului, umflătură la glezna calului – jarret du cheval, capelet” 1927, var. *capsă*², *coapsă*².

Magh. *kapca* „obială; capță” (împr. slav, cf. scr. *kopitca, kopica* „obială”, slovac *kopytce* „obiele” < v.sl. *kopyto* „copită”).

Cf. **capță, copită**¹.

CAPȚIOS adj. (rar) „insidios, înșelător – insidieux, trompeur” 1862.

Fr. *captieux*, lat. neol. *captiosus* (< *captio* „prindere; cursă, înșelătorie” < *capere* „a prinde”).

Cf. **capta, captiv, capabil, capacitate, încăpea, cablu, accepta, excepta, intercepta, recepta, susceptibil**.

CAPUCIN, -Ă adj., s.m., s.f. „(despre călugări) care face parte dintr-o ramură a Ordinului franciscan – capucin” 1832 (var. *capușin*).

It. *cappuccino* (propriu „care poartă rasă cu *cappuccio* (glugă)”; *cappuccio* < *cappa* „manta cu glugă” < lat. târzie *cappa*). Var. *capușin* < germ. *Kapuziner*.

Fam.: **capușiner** s.n. (înv.) „cafea cu lapte” 1862 < germ. *Kapuziner*.

Cf. **capă**.

CAPUGIU s.m. (înv.) „portar al serailui; trimis al sultanului în Țările Române, împuternicit, în special, cu schimbarea domnilor – huissier du sérail; émissaire du sultan dans les principautés roumaines, ayant la mission de remplacer les princes” 1640, var. *capăgiu*, *capegiu*, *capigiu*.

Tc. *kapuci*, *kapıcı* (< *kapı* „poartă”).

Fam.: **capigi-başa** s.m. „căpetenia capegiilor” 1675, var. *capegi-*, *capugi-*, *-başă*, *-baş* < tc. *kapıcı-başı*; **capigilar-chehaiasi** s.m. „cel mai mare capigi-başa” c.1690, var. *capegilar-*, *capigelar-*, *capugilar-*, *-chihaia*, *-chihaiasî*, *-chihaiesi* < tc. *kapuciler-kehayası* DA.

Cf. **capiodaş**, **capuolan**, **căpie**.

CAPUOLAN s.m. (înv.) „mesager, curier al unei ambasade străine din Constantinopol – messenger, commissionnaire d’une ambassade à Constantinople” c.1775, var. *capiolan*.

Tc. *kapioğlanı*, (înv.) *kapu oğlanı* (< *kapı*, (înv.) *kapu* „poartă” + *oğlan* „băiat”).

Cf. **capiodaş**, **capugiu**, **căpie**.

CAR¹ [ar., mr.] s.n. „vehicul cu patru roți cu tracțiune animală, (în Antichitate) vehicul cu două roți, folosit în lupte; tanc – chariot, char” 1573-1583.

Lat. *carrum* panrom. REW 1721. Cu sensul „tanc”, după fr. *char*.

Fam.: **anticar**¹ adj. „antitanc” 1958 ← *car*¹ după fr. *antichar*; **autocar** s.n. „autovehicul pentru mulți pasageri, folosit mai ales în turism” 1931 < fr. *autocar* (< engl. *autocar* „automobil” < *auto-* + *car* „vehicul” < v. fr. de nord *carre* < lat. *carrā*, plural singularizat al lui *carrum*); **caradaică** s.f. (reg.) „căruță proastă” 1910 ← *car* + *daradaică* (= *taradaică*); **căran** s.m. (augm.) 1857; **cărăbuș** s.n. (reg.) „căruț, roabă” 1910 ← *cărăbușă*; **cărăbușă** s.f. (reg.) „roabă, căruț” 1910 ← *car* + *tărăbușă*; **cărăuți** vb. „a se plimba cu căruța” 1885 ← *căruți* + *cărăuș*; **căroaie** s.f. „teleagă cu două roți; car cu boi prelungit cu două lemne, cu care se transportă fânul” 1885; **căroi** s.n. (augm.) 1871; **cărucean** s.n. (Bas., dim.) 1888 ← *căruț*; **cărucer** s.m. „căruțaș” 1814 ← *căruță*; **cărucioară** s.f. (dim.) 1892 ← *căruță*; **cărucior** s.n. (dim.) 1852 ← *căruț*; **căruie** s.f. (dim.) 1906; **cărulean** s.n. (dim.) 1928; **cărul** s.n. (dim.) 1928 ← *cărulean* cu substit. sufixului; **căruț** s.n. (dim.) 1543-1560; **căruța** [ar.] vb. „a se plimba cu căruța” 1825 ← *căruță*; **căruțaș** s.m. „persoană care transportă cu căruța marfă sau persoane; căruș” 1776 ← *căruță*; **căruță** [ar., mr.] s.f. „vehicul de forma carului, dar mai mic și mai ușor” c.1500 < lat. **carrucea* (cf. it. *carrozza*, lat. *carruca*) LM, CADE, SDLR, CDER 1442 (posibil) sau ← *car*¹ DA, CDDE 253, CDER 1442 (posibil), DEX; **căruțarie** s.f. „meșteșugul de a face căruțe; accesorii ale căruței” 1866 ← *căruță*; **căruți** vb. „a se plimba cu căruța” 1928 ← *căruță*; **electrocar** s.n. „cărucior autopropulsat” 1960 ← *electro-* + *car*¹ (DEX, DLR), probabil după germ. *Elektrokarre*, *Elektrokarren* (DEX: cf. germ. *Elektrokarren*) sau rus. *elektrokar* DLR // cf. și engl. *electrocar* DEX; **electrocarist** s.m. „lucrător pe electrocar” 1988 ← *electrocar*; **electrocaristă** s.f. 1975 ← *electrocarist*; **încăruța** vb. „a încărca în căruță” 1825 ← *căruță*.

Cf. **căra**, **cărare**, **încărca**, **caravană**², **caretă**, **cargabas**, **cargafung**, **cargobot**, **caric**, **caricatură**, **carieră**¹, **cariolă**, **caroserie**, **șaretă**, **șarjă**.

CAR² s.m. „insectă mică, dăunătoare, din ordinul coleopterelor, care roade lemnul – artison” 1654 (var. înv. *cariu*).

Lat. *carius* (= *cariēs*), cf. it. dial. REW 1697.

Fam.: **carete** s.m. „vierme mic în lemn, în alimente etc.; (Olt., Ban.) mucii” 1821 (var. *cărete*); **carici**² s.m. „vierme” 1901; **cărecios** adj. (Ban.) „mucos” 1931 ← *cărete* (= *carete*); **cări** vb. „a roade lemnul” 1881.

Dublet etim.: **carie**.

CAR³ s.n. „piesă cilindrică mobilă pe care se fixează hârtia la mașina de scris – chariot” 1949. Rom. *car*¹, după engl. [*typewriter*] *carriage*, fr. *chariot*.

CARAB s.m. (entom.) „coleopteră cu corpul alungit și picioare lungi – carabe” 1988. Fr. *carabe* (< lat. savant *carabus* „coleopteră”, inițial „specie de crab” < gr. *κάραβος*).

Fam.: **carabidă** s.f. „familie de insecte coleoptere” 1975 < fr. *carabidé*.

Cf. **caravelă**, **cărăbuș**, **corabie**.

CARABAN¹ s.m. (entom.; Munt., Mold.) „gândac mare, de culoare castanie, cu un corn mare, nasicorn – *Oryctes nasicornis*; *Lucanus cervus*” 1903, var. *cărăban*.

Et. nes., posibil ← *cărăbuș* prin substit. sufixului M. Hiecke, Jb. XII, 151, C. Diculescu, DR 4, 1924–1926, 488–489 sau ← *carabă* „fluier (de la cimpoi)” CDER 1445 // Cf. alb. *karabishte* CADE, DEX.

Fam.: **carabană¹** s.f. „femela carabanului” 1903.

CARABAȘ s.m., adj. (Munt., Olt.) „oaie cu botul negru; (ornit.) pescar – mouton au museau noir; mouette (rieuse / pygmée)” 1885, var. *cărăbaș²*, *cărbaș*.

Tc. *kara-baș* „cap negru”.

CARABAȘAG s.n. (Tulcea) „grâu negru – blé noir, sarrasin” 1885.

Tc. dial. *karabașak* „spic negru”.

CARABĂ¹ s.f. (Ban., V Trans., Olt., Munt.) „fluier primitiv; tubul cimpoiului; picior de capră sau de urs; palmă (lovitură) – sorte de flûte primitive; tuyau de cornemuse; jambe de chèvre ou d'ours; gifle” 1877 (var. *caravă²*), var. *cărăbă¹*.

Et. nes., probabil scr. *karabe* DA, CADE, SDLR, DEX // Probabil tc.-arab. *qarabba* „garafă, ploscă” Bogrea, DR 1, 1921, 285–286 (cuvânt absent din dicționarele consultate; în arabă, există *qirba* „ploscă”); probabil trac. **karaba* CDER 1445.

Fam.: **carabană²** s.f. (DA: suspect) „picior, șold” 1893; **carabiță** s.f. (Țara Moșilor) „instrument muzical” 1886 < scr. *karabice* sau ← *carabă*; **carai**bă**** s.f. „picior de capră sau de urs” 1923 ← *carabă* + *gaidă*; **caralibe** s.f.pl. „labe, picioare” 1906 ← *carabă¹* infl. de *labă*; **cărăbaș¹** s.m. (Ban.) „cel care cântă din carabă” 1895; **cărăbi** vb. refl. (Olt.) „a se umfla, a se sătura de mâncare sau de somn” 1931; **cărăbit** adj. „umflat, mort” 1867–1868 ← *cărăbi*.

CARABĂ² s.f. (rar, pop.) „babă gârbovită de bătrânețe – vieille femme voûtée”, var. *cărăbă²* 1884.

Et. nes., probabil rom. *gârbavă* (= *gârbovă*), infl. formal de *carabă¹* // Poate identic cu *carabă¹*, cf. însă și *catarambă* DA.

CARABEI s.m. (Munt.) „soi de struguri – espèce de raisin” 1927.

Et. nes., posibil ← *carabă* „tubul cimpoiului, cimpoi, (fig.) umflat, rotund” °.

CARABETE s.m. (reg.) „larvă acvatică a unor insecte; car² – larve du cousin et du taon; artisan” 1885 (var. *carabet*), var. *carabăț*, *carabeț*, *cărăbete*.

Et. nes., probabil ← *caraban* sau *cărăbuș* + *carete* (< *car²*) C. Diculescu, DR 4, 1924–1926, 488–489. Var. *carabăț*, sg. refăcut din pl. *carabeți*.

CARABINĂ s.f. „pușcă (cu țeava ghintuită) mai scurtă și mai ușoară decât pușca obișnuită; un tip de cârlig – carabine; type de crochet” c.1650 (var. *cărăbin* s.n.), var. *carabin* s.n.

Fr. *carabine* (< *carabin* „soldat în cavaleria ușoară”). Var. *carabin* < scr. *karabin*, rus. *karabin*, posibil și germ. *Karabiner*. Sensul „cârlig”, după germ. *Karabiner(haken)*, fr. *crochet carabine*.

Fam.: **carabinier** s.m. „(în Italia) membru al jandarmeriei; (înv.) soldat înarmat cu o carabină” c.1775, var. *carabiner* < it. *carabiniere*.

CARABOI¹ s.m. (bot.) „hasmațuchi; (Muscel) rădăcina brândușei – cerfeuil; racine de *Crocus Heuffelianus*” 1871.

Et. nes., probabil ← *baraboi* ° // Probabil identic cu *caraboi²* (= *caraboia*) DA.

CARABURA s.f. (inv.) „un fel de stofă pentru fote – sorte d'étoffe” 1726–1733.

Tc. *kara* „negru” + *burya* „șesătură groasă”.

CARABUȘCĂ s.f. (Buc.) „cutie mică, făcută din coajă de copac, în care se păstrează tutunul – petite boîtes en écorce d'arbre où l'on conserve le tabac” 1931.

Ucr. *korobočka* CADE (< *korobka* „cutie” < *korok* „coș”), rus. *korobočka*, cu finala după derivatele în *-ușcă* A. Avram, LR LXII, 2013, 1, 5.

Cf. **coropcă**.

CARACAȘICURI s.n.pl. (Munt.) „obiecte fără valoare – objets sans valeur” 1916 (var. *carășicuri*).

Et. nes., posibil ← *caracudă* „plevușcă” + *carășic(uri)* ← *caras* sau tc. *kara* „negru; rău, prost” + *kaşık* „lingură” ° Var. *carășicuri* ← *caras* (DA) sau ← *caracașicuri*.

Cf. **caras, cașic**.

CARACATIȚĂ s.f. „animal marin din clasa moluștelor, cu corpul rotund, în formă de sac și cu opt brațe, prevăzute cu ventuze – pieuvre, poulpe” c.1650 (var. *cracatiță*), var. (N. Mold.) *caracatiță, racatiță*.

Rus. *karakatica*. Var. *cracatiță* < bg., scr. *krakatica*. Var. *racatiță*, infl. de *rac*.

Fam.: **caracatioară** s.f. (dim.) 1893.

CARACLĂU s.m. (Buc.) „cioroi – corneille (mâle)” 1927.

Et. nes., probabil ucr. *karakovyj* „de culoare neagră (ca o cioară)” ° sau ← *caracaxă* (= *caragață*) „coțofână”, cu finala insuficient explicată Avram, CIE, 44–45 // Cf. magh. *harákló* (< *harákolni* „a-și drege glasul”) DA.

CHARACTER s.n. „semn, literă, tip de literă; trăsătură distinctivă; ansamblul trăsăturilor morale ale unei persoane – caractere” 1679 (var. inv. *haractir*), var. *character, (c)haracter*.

Lat. neol. *character* (la origine „marcă, amprentă, semn aplicat prin arsură sau incizie” < gr. *χαρακτήρ* < *χαράσσειν* „a face o incizie, a cresta, a grava, a amprenta”), fr. *caractère*. Var. *character* < germ. *Charakter*. Var. *haractir* < ngr. *χαρακτήρ*.

Fam.: **autocaracteriza** vb. refl. „a se caracteriza pe sine” 1978 ← *caracteriza*; **caracterial** adj. (livr.) „referitor la caracter” 1978 < fr. *caractériel*; **caracterisi** vb. (inv.) „a caracteriza” 1787 (var. *haractirisi*) < ngr. *χαρακτηρίζω* (aor. *χαρακτήρισα*); **caracteristic** adj. „specific” 1821, var. (inv.) *haracteristic, haractiristic* < fr. *caractéristique*, germ. *charakteristisch*; var. *haractiristic* < ngr. *χαρακτηριστικός*; **caracteristică** s.f. „însușire specifică predominantă, care diferențiază” 1833 (var. inv. *haractiristică*) < fr. *caractéristique*, var. *haractiristică* < ngr. *χαρακτηριστικό*, pl. *χαρακτηριστικά*; **caracteristicesc** adj. „caracteristic” 1818 < germ. *charakteristisch*, adaptat la adjectivele în *-esc*; **caracteriza** vb. „a constitui trăsătura distinctivă a unui lucru; a descrie, a înfățișa trăsăturile caracteristice” 1837 < fr. *caractériser*; **caracterizabil** adj. 1964 ← *caracteriza*; **caracterizant** adj. 1988 < fr. *caractérisant*; **caracterizator** adj. 1868 (var. inv. *caracterizător*) ← *caracteriza*; **caracterograf** s.n. „aparat electronic care permite vizualizarea caracteristicilor dispozitivelor semiconductoare pe ecranul unui tub catodic” 1988 < rus. *charakterograf* // engl. *characterographie* (sic !) DEX; **caracterolog** s.m. rus. *charakterograf* ° // „specialist în caracterologie” 1978 < fr. *caractérologue*; **caracterologic** adj. „care ține de caracter; propriu caracterologiei” 1948 < fr. *caractérologique*; **caracterologie** s.f. „disciplină psihologică care se ocupă cu studiul caracterului” 1927 < fr. *caractérologie*; **caractron** s.n. (electron.) „tub catodic utilizat în afișarea rapidă a literelor sau cifrelor pe un ecran” 1988 < fr., engl. *caractron* (< *character* „caracter – literă sau cifră” + *-tron*, sufixoid caracteristic instrumentelor bazate pe fizica atomică, probabil abstras din *electron*); **haractiri** vb. (inv.) „a caracteriza” 1780 ← *haractir* (= *character*); **hipercaracterizare** s.f. (lingv.) „marcare a unei trăsături gramaticale sau lexicale printr-un cumul de mijloace formale” 1978 < fr. *hypercaractérisation*, germ. *Hypercharacterisierung* (termen creat de E. Schwyzer), cu echivalarea sufixului °.

CARACUDĂ s.f. „specie de pește de baltă, caras; pește mic, de calitate inferioară; (fig.) oameni mărunți, fără importanță – carassin; petits poissons de qualité inférieure; (fig.) menu fretin, populace” 1840, var. *cărăcudă*.

Bg. *karakuda*.

CARACUL s.m., s.n. „rasă de oi ai căror miei au blana buclată, asemănătoare cu astrahanul; blană de miel aparținând acestei rase – caracul” 1939 (var. *carachiul*).

Fr. *caracul*, rus. *karakul* (< top. *Karakol*, oraș în Uzbekistan).

CARACULAC s.m. „(reg.) specie de felină înrudită cu pisica sălbatică și cu râsul; (înv.) funcționar turc numit de către sultan ca secretar pe lângă alți funcționari, pentru a-i spiona – sorte de lynx, lynx désertique, caracal; (vieilli) fonctionnaire turc placé par le sultan comme secrétaire auprès d'autres fonctionnaires, pour les épier” 1693, var. *caracolac*.

Tc. *karakulak* (< *kara* „negru” + *kulak* „ureche”).

Fam.: **caracal** s.m. „caraculac” 1900 < fr. *caracal*, germ. *Karakal*.

CARADRIIFORMĂ s.f. (mai ales la pl.) „ordin de păsări comestibile, cu ciocul și picioarele lungi – charadriidé” 1975.

Fr., engl. *charadriiformes* (< gr. *χαραδριός* „ploier”) ° // Cf. fr. *charadriidés* DEX.

CARAFĂ¹ s.f. „sticlă cu gâtul lung și cu partea de jos bombată – carafe” 1853, var. (Mold.) *garafă*.

Ngr. *καράφα*, it. *caraffa* (probabil < arab. *gharrāfa*), fr. *carafe* (< it.).

Fam.: **carafină** s.f. (dim.) 1784 (var. *caranfilă*), var. *calafiră*, *calofiră*, *carafilă*, *caramfilă*² < magh. *karafina* (< it. *caraffina*); **cărăfioară** s.f. (dim.) 1888 (var. *gărăfioară*).

CARAFEFIZ s.m. (înv.) „voluntar turc din timpul Revoluției de la 1821 – volontaire turc du temps de la révolution de 1821” 1880.

Tc. antrop. *Karafefiz* (numele unui căpitan de tâlhari turci).

CARAFȚĂ s.f. „accesoriu la războiul de țesut (unul dintre lemnele orizontale care țin vatalele) – partie du métier à tisser” 1885, var. (Buc.) *carafă*², *cărăfă*.

Et. nec.

CARAGANĂ s.f. „arbust ornamental din familia leguminoaselor, originar din Asia, cu frunze compuse și cu flori mari, galbene-aurii – caragan” 1975.

Fr. *caragan(a)* (cuvânt de origine turcică, cf. kârgâz *caraghan* „Caragana arborescens”).

CARAGAȚĂ s.f. (ornit.) „coțofană – pie, agace” 1868, var. *caracaxă*, *caragace*, *caragască*, *garagață*.

Ngr. *καρακάτσα*.

Fam.: **caragațin** s.m. „caragață” 1883 ← **caragațină* (der. regresiv); **gara-gața** interj. 1912.

Cf. **chirighiță**.

CARAGEA adj. inv. (înv., reg.) „negru închis – noir foncé” 1863, var. *cărăgea*¹.

Tc. *karaca*.

CARAGHIOS, -OASĂ adj., s.m., s.f. „(personaj) care provoacă râsul, ridicol, comic; scrumbie de Dunăre cu capul negru – drôle, cocasse; alose du Pont-Euxin” 1705 (var. *caraghioz*).

Tc. *karagöz* „ochi negru” (nume de personaj din teatrul comic popular).

Fam.: **caraghioslăc** s.n. „faptă, gest sau lucru nesperios, care stârnește râsul; comicărie” 1857, var. (înv.) *caraghiosluc*, *caraghiozlăc*, *caraghiozluc* < tc. *karagözlük*; variantele *caraghioslăc* și *caraghiozlăc*, infl. de seria substantivelor în *-lăc*.

CARAGIALESC adj. „referitor la Ion Luca Caragiale; în maniera lui Ion Luca Caragiale – relativement au dramaturge Ion Luca Caragiale; dans la manière de Ion Luca Caragiale” 1947.

Antrop. [*Ion Luca*] *Caragiale*.

Fam.: **caragialian** adj. „caragialesc” 1947 ← *Caragiale*.

CARAGJU s.n. (înv.) „postav de proastă calitate – drap grossier” 1589.

Magh. *karázsia* (*posztó*) „postav tare”, sau pol. *karazja* „postav de calitate inferioară din care își făceau haine soldații”.

CARAGROȘ s.m. (înv.) „veche monedă turcească – ancienne monnaie turque” 1775.

Bg. *karagroš* „ban de argint” (< *kara*- < tc. *kara* „negru, de proastă calitate” + *groš* „groș”), cf. turc. *kara guruš* „piastru spaniol, piastru turc valorând 40 de parafe”.

Fam.: **caragros** s.m. „veche monedă românească” 1819 ← pl. *caragroși*, infl. de *gros*¹.

Cf. **groș**, **gros**.

CARAIANAC s.m.sg. (Dobr.) „boală de ficat a vitelor – maladie du bétail” 1885, var. *carainic*.

Tc. *karayanık* (< *kara* „negru” + *yanık* „arsură”) Suciu, IT II, 160.

CARAIBI s.m.pl. „amerindieni care trăiesc în Antilele Mici, Brazilia, Venezuela, Guyana etc. – Caraïbes” 1972, var. *caribi*.

Fr. *Caraïbes*.

CARAIEL s.n. (Dobr.) „numele unui vânt care bate dinspre est, dinspre vest sau dinspre nord-vest – vent de l'est, de l'ouest ou du nord-ouest” 1884, var. *caraiial*, *carail*.

Tc. *karayel* („vânt de nord-est sau nord-vest” < *kara* „negru” + *yel* „vânt”).

CARAIT s.m. „evreu care nu acceptă Talmudul, ci numai Scriptura – juif qui n'accepte pas le Talmud, caraïte” 1862.

Fr. *caraiite* (< ebr. *qara'im* „cititor” < *qara'* „a citi”).

Fam.: **caraită** s.f. 1862.

CARALJU s.m. (arg.) „polițist, gardian – flic” 1976.

Et. nes., probabil țig. *karalo* „spinos, mărăcinos” Drimba, CE, 252.

CARAMALJU adj. „tip de covor oriental – type de tapis oriental” 1939, var. *caramaniu*.

Tc. *karamanlı* „originar din Caramania”.

CARAMAN, -Ă adj., s.m., s.f. „(bou, câine, oaie) cu părul negru – (bœuf, chien, mouton) au poil noir” 1620, var. *caraiman*, *cărăman*.

Tc. *karaman* „negru, închis la culoare”.

Fam.: **caramancă** s.f. (reg.) „femeie oacheșă” 1940.

CARAMBIE s.f. (Trans., rar, în poezia pop.) „o plantă neidentificată („caramfil?” DA) – une plante impossible à identifier” 1892.

Et. nes., posibil ← **caramvie* ← **caramvină* (cu substit. finalei) ← *caramfină* „garoafă” ← *caramfil*¹ ° // Et. nec. DA.

CARAMBOL s.n. „(la jocul de biliard) bilă roșie; atingere succesivă cu bila proprie a altor două bile; ciocnire, accident în care sunt implicate mai multe mașini – carambole; carambolage” c.1832.

Tc. *karambol*, ngr. *καραμπόλα*, fr. *carambole* (inițial, numele unui fruct din India < ptg. *carambola* < marathi *karambal*) ° // germ. *Karambol* DA.

Fam.: **carambola** vb. „a face un carambol” 1840 < fr. *carambolier*; **carambolaj** s.n. (abstr.) 1852 < fr. *carambolage*; **carambolaj** s.n. „carambolaj” 1927 ← *carambolaj* cu substit. finalei, prin confuzie cu derivatele în -aj.

CARAMELĂ s.f. „bomboană făcută din zahăr ars, amestecat cu diferite substanțe colorante și aromatice – (bonbon de) caramel” c.1830, var. *caramea*.

Ngr. *καραμέλλα* (< it.), tc. *karamela* °, it. *caramella* SDLR, DEX (< fr. *caramel*, sp. *caramel(o)* < ptg. *caramel(o)* „caramel, bucată de gheață”, probabil < lat. târzie *calamellus*, dim. lui *calamus* „trestie”), germ. *Karamelle* DEX. // Fr. *caramel* DA, CADE; și fr. *caramel* SDLR, DEX.

Fam.: **caramel** s.n. „produs de culoare brună obținut prin încălzirea zahărului, folosit în industria alimentară; caramelă” 1927 < fr. *caramel*; **carameliza** vb. „a transforma (prin încălzire) în caramel” 1966 < fr. *caraméliser*.

CARAMFIL¹ s.m. „garoafă – œillet” 1866 (var. *calomfir*²), var. *caramfir*.

Bg. *karamfil* (< tc. *karañfil*, *karamfil* < arab. *qaranful*, pers. *kārāñfil* BER II 238). Var. *calomfir* ← *caramfil*, infl. de *calomfir*¹. Var. *caramfir*, prin etim. pop., după *fir*.

Fam.: **caramfină** s.f. „garoafă” 1892.

Cf. **garoafă**.

CARANTINĂ s.f. „izolare temporară pentru a preveni răspândirea unei epidemii; punct pentru controlul persoanelor și mărfurilor provenite din regiuni cu epidemii – quarantaine” 1789.

Tc. *karantina* Suci, IT II, 161, SDLR, fr. *quarantaine* (propriu-zis „grup de patruzeci, perioadă de 40 de zile” < *quarante* „patruzeci” < lat. *quadrāgintā*) DA, SDLR // și it. *quarantina* SDLR (forma it. corectă este de fapt *quarantena*); rus. *karantin* CADE, DEX.

Cf. **evadri**.

CARAPACE s.f. „înveliș osos, cornos sau calcaros care protejează corpul unor animale – carapace” 1856.

Fr. *carapace* (< sp. *carapacho*).

CARAPELIT s.m. „stejar negru; carpen – sorte de chène; charme” 1884–1885.

Tc. *kara pelit* Suci, IT II, 161.

CARAR s.n. (înv.) „hotărâre – résolution” 1794, var. *caral*.

Tc. *karar*.

CARAS s.m. „pește de baltă din familia crapului – carassin” 1636 (antrop. *Căras*), var. (Mold., Mehed.) *caraș*, *căraș*.

Ucr. *karas'*, rus. *karas'*. Var. *caraș* < bg., scr. *karas'* sau ← pl. *carași* (sg. refăcut).

Fam.: **cărășel** s.m. (dim.; cor. pop.) 1885, var. *carașel*, *carășel*.

CARAT s.n. „măsură a cantității de aur curat dintr-un aliaj, egală cu a 24-a parte din masa totală a aliajului – carat” 1785, var. *carată* s.f.

Germ. *Karat* °, fr. *carat* CADE, SDLR, DEX, it. *carato* SDLR (< arab. *qīrāt* „bob de roșcovă; mică greutate” < gr. *κεράτιον* < *κέρας* „corn”). Var. *carată*, sg. refăcut din pl. *carate*.

CARAULĂ s.f. „pază, strajă; paznic, santinelă – garde, veille, guet, sentinelle” 1839, var. *caraoală*.

Scr. *karaula* DA, ngr. *καραούλι* DEX sau ← *caraule*, pl. lui *caraul* (< tc. *kara(v)ul*) SDLR, Suci, IT II, 162 (probabil).

Fam.: **caraul** s.m., s.n. (înv.) „caraulă” c.1740, var. *caraoal* < tc. *kara(v)ul*; **caraulaș** s.m. (dim., reg.) „paznic, santinelă” 1913; **cărăuleanca** s.f.art. (cor. pop.) 1885, var. *caraoleancă*.

CARAVA s.f. (Mold.) „instrument al plăpumarului, în formă de arc – instrument du matelassier” 1899.

Et. nes., probabil înrudit cu ngr. *καράβι* „corabie” TDRG.

CARAVANĂ¹ s.f. „convoi de călători și de animale de povară care străbat deșertul; (prin anal.) orice grup uman care se deplasează cu diverse scopuri (sportive, publicitare, școlare etc.); rulotă turistică remorcată la un automobil – caravană” 1693.

It. *caravana* °, fr. *caravane* (< pers. *kārwān*) DA, CADE, SDLR, CDER 1463, DEX, TDRG³ // și ngr. *καραβάνι* TDRG³.

Fam.: **autocaravană** s.f. „convoi de autovehicule; autovehicul amenajat ca laborator sau pentru proiecția filmelor etc.; autorulotă” 1988; **caravanier** s.m. „conducător al animalelor de povară într-o caravană; persoană care face parte dintr-o caravană de camping” 1935 < fr. *caravanier*; **caravanserai** s.n. „han mare în care poposesc caravanele” 1927 < fr. *caravansérail* (< pers. *kārwān-sarāy* < *kārwān* „caravană” + *sarāy* „casă”).

Cf. **carvasara**, **chervan**.

CARAVANĂ² s.f. „(Buc.) dric; (E Munt.) car mare – char funebre; grand char” 1892.

Ucr. *karavan* (< pol. *karawan* < germ. *Karrenwagen* „căruță cu caii plasați unul în fața altuia; tip de căruță (fără loitre)” < *Karren* „car” < lat. *carrus* + *Wagen* „căruță, vehicul”).

Cf. **car¹**, **vagon**.

CARAVANI s.m.pl. (înv., reg.) „pantaloni largi în talie și strâmți de la genunchi în jos – pantalons larges en haut et serrés en bas” 1863, var. *cărăvane* s.f.pl.

Bg. dial. *karavani* DA, CDER 1445, DEX // Țig. *karvana* SDLR, Țig. CADE; et. nec. TDRG¹.

CARAVĂ¹ s.f. (reg.) „unealtă de pescuit (capcană plutitoare) – outil de pêche (piège flottante)” 1958.

Et. nes., posibil ngr. *καράβι* „corabie” ° // Et. nec. DEX.

Cf. **corabie**.

CARAVEI s.n. (Munt.) „bucată de lemn; rețetei – débris” 1913, var. *caravel*, *cărăvei*.

Et. nes., posibil ← *caravă²* (= *carabă¹*).

CARAVELĂ s.f. „corabie (de război) – caravelle” c.1780

Ngr. *καραβέλλα* °, it. *caravella* DA, DEX (< ptg. *caravela* < *cáravo* < lat. *carabus* „specie de crab, langustă; barcă de răchită acoperită cu piele” < gr. *κάραβος*), fr. *caravelle* CADE, DEX.

Cf. **carab**, **cărăbuș**, **corabie**.

CARĂ s.f. (iht.; Neamț) „zvârlugă, țipar – loche de rivière, loche d'étang” 1885.

Et. nec. // Cf. rus., ucr. *kyra* „găină” DA.

CARĂM s.m. (S Trans.) „fușteii scării; laturile scării – montant de l'échelle” 1906, var. *carem*, *carim*.

Lat. *calamus* „trestie, arac, prăjină” S. Pușcariu, DR 1, 1921–1922, 225–226.

Cf. **calamar**, **calamită**, **calem**, **carămb**, **călimară**.

CARĂMB s.m. „drugii care sprijină loitra; loitră; capătul osiei; băț cu care se măsoară cantitatea de lapte muls; bățator pentru obținerea untului; partea de sus a cizmei – barreaux qui soutiennent la ridelle; ridelle; bâton utilisé pour mesurer le lait qu'on vient de traire; mousoir; tige de botte” 1497 (antrop. *Carambu*), var. *carămb*, *cărămb*, *carâng*.

Et. nes., el. de substrat, cf. trac *καράμβας* „bătă ciobănească” (Hesychios II, 441) Th. Capidan, LL 2, 1943, 224–227, C. Poghirc, TILR II, 329, Russu, *Etnogeneza*, 285 (< **calamb*- sau **caramb*- „drug, băț (făcut prin tăiere)” < i.-e. *(*s*)/*ker* sau *(*s*)/*kel* „a tăia”), Ivănescu, ILR 258, Mihăilă, CSCA,

85-86 sau ← *carâm* (> **carâmb*, *carâmb* > *carâmb*) Pușcariu, LR II, 353 (probabil), Loșonți, SSE, 26-29 // Lat. **calamulus* (< *calamus*) S. Pușcariu, DR I 1920-1921, 225-226, DR II 1921-1922, 596, DA, O. Densusianu, GS 6, 1933-1934, 363, DEX; lat. *carri umbo* „inima carului” Al. Philippide, ZrPh, 31, 1907, 302; lat. *calopus*, cu -*m*- (epentetic) ca în *strambus* P. Skok, ZrPh, 42, 1923, 191; cf. *calapod*, *scâlâmb*, lituan. *karabas* „cornet” SDLR; magh. *karima* CDED II 487; scr. *korubati* Miklosich, EWSS, 132.

Var. *carâng* probabil refăcută din pl. dial. *carânghi*.

Fam.: **carâmbuț** s.m. (Caransebeș) „parte componentă a căruței” 1885 ← *carâmb* + *băț*; **carâmba** vb. „a se curba, a se încovoia” 1927 ← *carâmb* + *scâlâmba* (contaminare); **carâmbi** vb. „a măsura laptele cu carâmbul” 1927, var. *cărămbi*; **cărămbă** s.f. „băț cu care se măsoară cantitatea de lapte muls” 1927; **cărămbit** s.n. (abstr.) 1927 ← *cărămbi*; **scărămbă** s.f. (Țara Moșilor) „așchie” 1825 ← *cărămbă*; **scărămbi** vb. (Țara Moșilor) „a se înțepa cu o așchie” 1888 ← *scărămbă*.

CARBAMIC adj. (chim.), în sintagma *acid* ~ „acid instabil, cunoscut sub formă de săruri sau de esteri – (acide) carbamique” 1949.

Fr. *carbamique* (< *carb-* < *carbone* „carbon” + *-am-* < *amide* „amidă” < *am(moniac)* „amoniac” + *-ide*).

Fam.: **carbamat** s.n. „sare a acidului carbonic, uretan” 1949 < fr. *carbamate* (< *carbam(ique)* + *-ate*).

Cf. **carbon**.

CARBENĂ s.f. „compus organic care se găsește în asfalturi – carbène” 1949.

Fr. *carbène* (< *carb-* < *carbone* „carbon” + *-ène*).

Cf. **carbon**.

CARBID s.n. „carbură de calciu, întrebuințată la fabricarea acetilenei – carbide” 1927.

Fr. *carbide* (< *carb-* < *carbone* „carbon” + *-ide*), germ. *Karbid*.

Cf. **carbon**.

CARBINOL s.m. „denumire veche a alcoolului metilic – carbinol” 1930.

Fr. *carbinol*, germ. *Karbinol* (< *Karbin* „metil” < *karb-* < *Karbon* „carbon”).

Cf. **carbon**.

CARBOAVĂ s.f. (Mold., Buc.) „veche monedă rusească – ancienne monnaie russe” 1834, var. *caraboavă*, *cărăboavă*.

Rus. *karbovec* (< *karbovanec* < pol. *karbowaniec* < *karbowany pieniędz* „monedă cu marginile zimțate”).

Fam.: **carboanță** s.f. (înv., Mold.) „carboavă” 1875, var. *cărăboanță* < rus. *karbovanca*, genitiv al lui *karbovanec*; **carbovan** s.m. „carboavă” 1862 < rus. *karbovanec*.

CARBOL s.n. (chim.) „acid fenic – eau phéniquée” 1927.

Germ. *Karbol[wasser]* DA sau < germ. *Karbol[säure]* SDLR (< *Karbo-* < *Karbon* „carbon” + *-ol* < *Alkohol* „alcool”).

Fam.: **carbolic** adj., în sintagma *acid* ~ „fenol” 1927 < fr. *carbolicque*.

Cf. **carbon**, **alcool**.

CARBOLINEUM s.n. (chim.) „lichid obținut prin distilarea cărbunelui de pământ, întrebuințat la impregnarea lemnului și ca fungicid – carbolineum” 1949.

Fr. *carbolineum*, germ. *Carbolineum* (*Karbolineum*) (< *carbo-* < lat. *carbo* „cărbune” + *-oleum* „ulei”).

Cf. **carbon**, **cărbune**, **ulei**.

CARBOLOY s.n. „aliaj cu duritate mare, obținut din carbură de wolfram în liant de cobalt – carboloy” 1949.

Engl. *carboly* (< *carbo-* < *carbon* „carbon” + *alloy* „aliaj”).

Cf. **carbon**.

CARBON s.n. sg. tantum „element chimic răspândit în natură, cristalizat sau amorf – carbone” c.1805, var. (inv.) *carboniu*.

Fr. *carbone* (impr. din lat. *carbo*, *-onem* „cărbune”). Var. *carboniu* < lat. neol. *carbonium*.

Fam.: **bicarbonat** s.m. „sare a acidului carbonic” 1852 < fr. *bicarbonate*; **carbogen** s.n. „amestec de bioxid de carbon în oxigen, utilizat mai ales în tratamentul asfixiilor” 1969 < fr. *carbogène*; **carboid** s.n. „nume dat unor compuși organici din asfalturile naturale” 1949 < fr. *carboïde(s)* DEX, germ. *Carboïde* °; **carbometru** s.n. „aparat pentru detectarea bioxidului de carbon” 1958 < fr. *carbomètre*; **carbonado** s.n. „diamant negru, impur, folosit ca abraziv” 1931 < fr. *carbonado* DEX, sp. *carbonado* CADE; **carbonat** adj., s.m. „sare minerală a acidului carbonic” 1838 < fr. *carbonate*; **carbonata** vb. „a transforma în carbonat” 1958 < fr. *carbonater*; **carbonată** s.f. „un fel de friptură pe cărbuni” 1939, var. *carbonadă* < it. *carbonata*; var. *carbonadă* < fr. *carbonnade*; **carbonic** adj. „referitor la carbon” 1813 < germ. *karbonisch*, fr. *carbonique*; **carbonier** adj. „care se referă la cărbune” 1859 ← *carbon*, după fr. *charbonnier*; **carbonifer**¹ adj., s.n. „care conține zăcăminte de cărbuni; privitor la cărbuni” 1859 < fr. *carbonifère*; **carbonifer**² s.n. „a cincea perioadă a erei paleozoice, în cursul căreia s-au format principalele zăcăminte de cărbuni” 1881 < fr. *carbonifère*; **carbonificare** s.f. „proces de formare a cărbunilor naturali” 1958 ← *carbonifica* (neatestat în dicționarele de referință) ← *carbon* sau < fr. *carbonifier*; **carbonil** s.m. „combinație a oxidului de carbon cu unele metale grele; grupare funcțională bivalentă conținută în moleculele aldehydelor și ale cetonelor” 1949 < fr. *carbonyle*; **carbonilic** adj. (despre substanțe) „care conțin, în moleculă, gruparea funcțională carbonil” 1988 < engl. *carbonylic*; **carboniza** vb. „a transforma în cărbune” 1840 < fr. *carboniser*; **carbonizație** s.f. (abstr.) 1848, var. *carbonizațiune* < fr. *carbonisation*; **decarbonatare** s.f. „proces chimic opus carbonatării” 1958 ← *de-* + *carbonatare*; **decarboniza** vb. „a elimina carbonul dintr-un produs (petrolier)” 1886, var. *descarboniza* < fr. *décarboniser*; **decarbonizație** (inv., abstr.) 1838 < germ. *Dekarbonisation*, fr. *décarbonisation* ° // ← *de-* + *carbonizație* DLR; **protocarbonat**¹ adj. (chim.) „care este combinat cu cea mai mică proporție de carbon posibilă” 1931 < fr. *protocarboné*; **protocarbonat**² s.m. (chim.) „sare a acidului carbonic care conține o cantitate minimă de carbon” 1924 < fr. *protocarbonate* °; **semicarbonizare** s.f. „proces de descompunere termică a cărbunilor la temperaturi relativ scăzute, prin care se obțin semicocs, gudron și gaze” 1950 ← *semi-* + *carbonizare*, probabil după fr. *semi-carbonisation*; **tetracarbonil** s.n. (chim.), în sintagma ~ *de nichel* „compus al nichelului, care se prezintă sub forma unui lichid incolor, solubil în apă, foarte toxic, folosit la prepararea nichelului de înaltă puritate” 1972 < fr. *tétracarbonyle (de nickel)*, engl. (*nickel*) *tetracarbonyl* ° // ← *tetra*¹- + *carbonil* DLR.

Dublet etim.: **cărbune**. Cf. **carbamic**, **carbenă**, **carbid**, **carbinol**, **carbolic**, **carbolineum**, **carboly**, **carbonar**, **carborundum**, **carboxil**, **carbunc**, **carbură**.

CARBONAR s.m. „membru al unei organizații revoluționare secrete din Italia de la începutul secolului al XIX-lea; (p. ext.) nume dat la începutul secolului al XIX-lea tinerilor români cu idei progresiste – carbonaro” 1821 (var. *cărvunar*).

It. *carbonaro* (< lat. *carbonarius* „cărbunar” < *carbo*, *-onem* „cărbune”). Var. *cărvunar* < ngr. *καρβονιάρης*.

Fam.: **carbonarism** s.n. „doctrina carbonarilor” 1927 < it. *carbonarismo*.

Dublet etim.: **cărbunar** (s.v. *cărbune*). Cf. **carbon**, **cărbune**.

CARBORUNDUM s.n. (chim.) „carbură de siliciu, folosită ca material abraziv – carborundum” 1931.

Fr. *carborundum* (< engl. *carborundum* < *carbo-* < *carbon* „carbon” + *corundum* „corindon”).

Cf. **carbon**, **corindon**.

CARBOȘ s.m. „chinga unei luntre – liure” 1898.

Et. nes., posibil ucr. *karbiž* „bucată de lemn; creștătură, răboj”, cu adaptarea finalei ° // Et. nec. DA.

CARBOXIL s.n. (chim.) „grupare funcțională monovalentă, caracteristică acizilor organici – carboxyle” 1949.

Fr. *carboxyle* (< *carbo-* < *carbone* „carbon” + *-oxy-* < *oxygène* „oxigen”).

Fam.: **carboxilază** s.f. „enzimă care catalizează eliberarea bioxidului de carbon din unii acizi” 1949 < fr. *carboxylase*; **decarboxila** vb. „a elimina bioxidul de carbon printr-o reacție chimică” 1960 ← *decarboxilare*; **decarboxilare** s.f. „reacție chimică de eliminare a bioxidului de carbon” 1960 < fr. *décarboxylation*, cu echivalarea sufixului ° // ← *decarboxila* DLR; **decarboxilază** s.f. „grup de enzime care catalizează eliminarea bioxidului de carbon din unii acizi organici” 1972 < fr. *décarboxylase*; **decarboxilizant** adj. „care elimină bioxidul de carbon printr-o reacție chimică” 1958 ← *decarboxila*, după derivatele în *-izant*.

Cf. **carbon**, **oxigen**.

CARBUNCUL s.n. „(înv.) piatră prețioasă de culoare roșie (ca un cărbune aprins); (reg.) bubă roșie, furunculi; (la plante) arsură, uscăre din cauza frigului sau a căldurii excesive – carboncle; flétrissure des plantes à cause du froid ou de la chaleur excessive” 1683, var. *carvuncul*.

Lat. neol. *carbunculus* (dim. lui *carbo*, *-onem* „cărbune”).

Cf. **carbon**, **cărbune**.

CARBURĂ s.f. „compus al carbonului cu un metal sau metaloid – carbure” 1852.

Fr. *carbure* (< *carb-* < *carbone* „carbon” + *-ure*).

Fam.: **carbura** vb. „a introduce carbon în fier sau într-un aliaj feros în stare topită” 1871 < fr. *carburer*; **carburent** s.m. „combustibil lichid folosit la motoarele cu explozie” 1931 < fr. *carburent* (< *carburer*); **carburator** s.n. „component al unui motor cu ardere internă și cu aprindere electrică, în care se formează amestecul carburant” 1927 < fr. *carbureteur* (< *carburer*); **carburație** s.f. (abstr.) 1927, var. *carburațiune* < fr. *carburation* (< *carburer*); **decarbura** vb. „a micșora procentul de carbon dintr-un aliaj” 1949 < fr. *décarburer* (< *carburer*); **decarburație** s.f. (abstr.) 1937 < fr. *décarburation* (< *décarburer*); **protocarburat** adj. „care formează o protocarbură” 1931 < fr. *protocarburé* ° // fr. *protocarburat* DLR, DEX; **protocarbură** s.f. „combinația cea mai săracă în carbon pe care un corp simplu o poate forma cu carbonul” 1931 < fr. *protocarbone*; **recarbura** vb. 1956 < fr. *recarburer* (< *carburer*); **supercarburant** s.m. „carburant cu putere calorică de câteva ori mai mare decât aceea a unui combustibil convențional” 1978 < fr. *supercarburant*.

Cf. **carbon**.

CARCALETE¹ s.m. „lăcustă; om fără căpătâi, nume de batjocură dat lăutarilor – sauterelle; rôdeur, appellation moqueuse donnée aux ménétriers” 1913, var. *carcaleț*.

Bg. *skakalec* „lăcustă” (< *skakam* „a sări”) CADE, SDLR, posibil intrat prin intermediul ar. *carcaleț*, cf. alb. *karkalec* „lăcustă” (cu aceleași accidente fonetice) ° // ← *cărcăli* DA (care nu cunoaște decât sensul „nume de batjocură dat lăutarilor”).

CARCALETE² s.m. „băutură preparată din vin, sirop și sifon – vin coupé d’eau gazeuse et de sirop” 1939.

Et. nes., probabil ← *cărcăliu* (= *chercheliu*) „cherchelit”, infl. de *molette* „vin slab” ° // Același cuvânt cu *carcalete*¹ SDLR; et. nec. DEX.

Cf. **chercheli**.

CARCALIU s.n. (reg.) „ustensilă pentru tăiat mămliga – outil pour couper la polenta” 1916.

Et. nec.

CARCAN s.n. „guler de fier cu care răufăcătorii erau legați la stâlpul infamiei, în Franța – carcan” 1930.

Fr. *carcan*.

CARCANDILĂ s.f. (fam., Mold.) „drac – diable” 1893.

Et. nes., probabil înrudit cu tc. *kara-koncolos* „Baba-cloanța, sperietoare”, cf. și alb. *karkaxhol* „strigoii”, bg. *kărăkondžul*, ngr. *καλικάνταρος* DA. Pentru finală, cf. derivatele în *-ilă* folosite ca nume ale diavolului (*sarsailă, sământilă, spurcăilă* etc.).

CARCASĂ s.f. „îmbrăcăminte metalică exterioară a unui sistem tehnic; înveliș osos, osatură – carcase” 1848.

Fr. *carcasse*.

CARCERĂ s.f. „închisoare – prison” 1852, var. (înv.) *carcere*.

Lat. neol. *carcer, carcerem*, it. *carcere*.

Fam.: **descarcera** vb. „a scoate din închisoare; a scoate o persoană din resturile unei mașini accidentate sau ale unei clădiri distruse” 1993 ← *des-* + [*in*]*carcera*, cu sensuri în sociologie, politică, după engl. *decarcerate, decarceration*; **incarcera** vb. „a pune pe cineva în carceră, a întemnița” 1848 (var. *incarcera*) < fr. *incarcérer*.

CARCHIN s.n. (înv.) „cancer, ulcer – cancer, ulcere” mijlocul sec. XVIII (var. *carchin*), var. *cârcin*.

Ngr. *καρκίνος*.

Fam.: **carchinos** adj. „canceros” 1862.

Cf. **carcino-**, **carcinom**.

CARCIN(O)- el. de comp. „cancer, în legătură cu cancerul – carcin(o)-”.

Fr. *carcin(o)-* (< gr. *καρκίνος* „rac; cancer”).

Cf. **carcinom**, **carchin**, **carcinogen**, **carcinologie**.

CARCINOGEN adj. „cancerigen – carcinogène” 1969.

Fr. *carcinogène* (< *carcino-* < gr. *καρκίνος* „rac; cancer” + *-gène* „care produce...” < gr. *γεννᾶν* „a genera, a da naștere”, cf. *-γενής* „născut, produs”).

Fam.: **carcinogeneză** s.f. „proces de formare a tumorilor canceroase” 1969 < fr. *carcinogènese*, engl. *carcinogenesis*.

Cf. **carcino-**.

CARCINOLOGIE s.f. (med.) „ramură a oncologiei care studiază carcinoamele – carcinologie” 1871.

Fr. *carcinologie* (< *carcino-* < gr. *καρκίνος* „rac; cancer” + *-logie* < gr. *-λογία* < *-λογος* < *λέγειν* „a vorbi”).

Fam.: **carcinologic** adj. „referitor la tumorile maligne” 1871 < fr. *carcinologique*.

Cf. **carcino-**.

CARCINOM s.n. (med.) „tumoare malignă constituită din celule epiteliale, epiteliom – carcinome” 1863.

Fr. *carcinome* (împrumut din lat. *carcinoma* „tumoare” < gr. *καρκίνωμα* < *καρκινοῦσθαι* „a fi atins de cancer” < *καρκίνος* „rac; cancer”).

Fam.: **carcinomatoză** s.f. „proces de extindere a carcinoamelor la mai multe organe; carcinoză” 1969 < fr. *carcinomatose*; **carcinoză** s.f. „carcinomatoză” 1969 < fr. *carcinose*.

Cf. **carcin(o)-**, **carchin**.

CARCINOTRON s.n. „tub electronic cu vid înaintat, folosit pentru a genera microunde cu frecvențe foarte înalte – carcinotron” 1988.

Engl. *carcinotron* (denumire comercială; finala *-tron*, probabil abstrasă din *electron*, e caracteristică numelor de instrumente ce folosesc fizica atomică).

CARCIOFOI s.m.pl. (înv.) „anghinare – artichaut” 1806, var. *carciofoaie* s.f.
It. *carciofo* (< arab *ḥursūf / ḥarsūf*), cu finala infl. de *foaie, foi*.

CARDAMA s.f. „plantă aromatică originară din India, drobușor – plante aromatique originaire de l'Inde” 1773, var. *cadalma, cardaman, cardamă, cherdame*.

Ngr. *κάρδαμον*), prin intermediul unui cuvânt turcesc neidentificat CDER 1468.

Fam.: **cardamină** s.f. „plantă cu flori viorii; drobușor” 1831 (var. *cardamin*) < fr. *cardamine*, lat. neol. *cardamina* (< gr. *καρδαμίνη < κάρδαμον* „creson”); **cardamom** s.m. „plantă tropicală ale cărei semințe au gust piperat; drobușor; ulei extras din cardamom” 1871 < fr. *cardamome*, lat. neol. *cardamomum* (< gr. *καρδάμμον < κάρδαμον* „creson” + *ἄμωμον* „ghimbir”).

CARD s.n. „cartelă magnetică emisă de o bancă sau alte instituții, prin care deținătorul poate efectua diferite tranzacții – carte bancare, carte de transport, badge” 2000.

Engl. *card* (< fr. med. *carte*, împrumut din lat. *charta*, posibil prin intermediul it. *carta*).

Cf. **cartă**^{1,2}, **carte, hartă, hârtie**.

CARDAN s.n. „sistem de suspensie sau de articulație, care permite mișcarea în toate sensurile – cardan” 1961.

Fr. *cardan* < antrop. *Girolamo Cardano* (1501-1576), matematician și filozof italian care a inventat acest mod de suspensie.

Fam.: **cardanic** adj. „(despre un sistem de suspensie) care permite unui obiect suspendat să-și păstreze poziția orizontală; (despre un sistem de articulație a două piese ale unui mecanism) care permite uneia dintre piese să-și păstreze poziția favorabilă transmiterii mișcării, indiferent de poziția celeilalte piese” 1955 < fr. *cardanique* ° // ← *cardan* DEX.

CARDARMA s.f. (Ban., înv.) „șosea pietruită – chaussée” 1910.

Scr. *kaldırma* (> **caldarma* > *cardarma*).

Cf. **caldarâm**.

CARDAȘ s.m. (Ban., Mold., Munt.) „tovarăș; nume de dans popular – compagnon; nom de danse paysanne” 1695 (antrop. *Cârdași*).

Tc. *kardaş, bg., scr. kardaş*.

Fam.: **cardașlăc** s.n. „tovărășie” 1887 < tc. *kardaşlık*; **cârdăși** vb. refl. „a se asocia, pentru săvârșirea unor fapte necinstite” c.1821 (var. *cârdăși*), var. *cârdoși* ← *cardaș* (forma de bază *cârdăși*) cu -ă- sub infl. lui *cârd*; **cârdășie** s.f. „întovărășire cu scopuri condamnable” 1868 (var. *cârdășie*) ← *cardaș*, cu sensul după *cârdăși*; **încârdăși** vb. refl. „a se asocia, pentru săvârșirea unor fapte necinstite” 1870 (var. *încârdoși*), var. *încârdăși, încârdoși, încârdoșa* vb. refl. 1900 ← *încârdoși* (= *încârdăși*).

CARDĂ s.f. „mașină folosită în filaturi pentru prelucrarea unui material textil – carde” 1949.

Fr. *carde* (< it. de nord *carda* < pl. colectiv al lui *cardo* „scaiet” sau < *cardare* „a carda” < *cardo* „scaiet” < lat. *carduus*).

Fam.: **carda** vb. „a prelucra un material textil fibros la cardă; a scărmana, a dărăci” 1949 < fr. *carder*.

Cf. **cardon**.

CARDENĂ s.f. (livr.) „țâțână – gond” 1896.

Lat. neol. *cardo, cardinem*.

Cf. **cardinal**.

CARDIAC adj., s.m. „referitor la inimă; persoană suferind de o boală de inimă – cardiaque” 1843.

Fr. *cardiaque* (< lat. savant *cardiacus* < gr. *καρδιακός < καρδία* „inimă”).

Fam.: **cardie** s.f. „orificiul superior al stomacului, situat la locul de unire dintre esofag și stomac” 1843 < fr. *cardia* (< lat. savant *cardia* < gr. *καρδία* „inimă; cardie”); **cardită** s.f. „inflamație

a inimii" 1939 < fr. *cardite*; **dextrocardie** s.f. „anomalie care constă în situarea inimii în partea dreaptă a cavității toracice" 1964 < fr. *dextrocardie*; **ectocardie** s.f. „anomalie de poziție a inimii" 1997 < fr. *ectocardie* (< *ecto-* < gr. *ἐκτός* „în afară" + *-cardie* < gr. *καρδία*), engl. *ectocardia*; **embriocardie** s.f. „ritm cardiac accelerat (ca cel al fătului)" 1978 < fr. *embryocardie* (< *embryo-* < *embryon* „embrion" + *-cardie* < gr. *καρδία*); **endocard** s.n. „tunica internă a inimii" 1939 < fr. *endocarde* (< *endo-* < gr. *ἔνδον* „înăuntru" + *-carde* < gr. *-κάρδιος* < *καρδία*); **endocardic** adj. „referitor la endocard" 1988 < fr. *endocardique*; **endocardită** s.f. „boală care constă în inflamarea endocardului" 1900 < fr. *endocardite*; **epicard** s.n. „învelișul extern al inimii" 1859 < fr. *épicarde* (< *épi-* < gr. *ἐπι-* „pe, peste" + *-carde* < gr. *-κάρδιος* < *καρδία*); **epicardită** s.f. „inflamație a foitei viscerale a epicardului" 1978 < fr. *épocardite*; **miocard** s.n. „țesutul muscular al inimii" 1948 < fr. *myocarde* (< *myo-* < gr. *μύς, μύος* „mușchi; (propriu-zis) șoarece" + *-carde* < gr. *-κάρδιος* < *καρδία*); **miocardic** adj. „care aparține miocardului" 1954 ← *miocard* sau fr. *myocardique*; **miocardită** s.f. „boală care constă în inflamarea miocardului" 1910 < fr. *myocardite*; **pericard** s.n. „înveliș care îmbracă inima" 1780-1790 (var. *pericardio*), var. *pericardion* < fr. *péricarde* (< gr. *περικάρδιον* < *περικάρδιος* adj. „care înconjoară inima" < *περι-* „împrejur" + *καρδία* „inimă"); var. *pericardio* < it. *pericardio*; var. *pericardion* < ngr. *περικάρδιον*; **pericardic** adj. „care aparține pericardului" 1966 < fr. *péricardique*; **pericardită** s.f. „inflamație a pericardului" 1906 < fr. *péricardite*; **tahicardie** s.f. „accelerare anormală a bătăilor inimii" 1954 < fr. *tachycardie* (< germ. *Tachykardie* < gr. *ταχύς* „rapid" + *καρδία* „inimă").

Cf. **cardio-**, **cardium**.

CARDIGAN s.n. (rar) „jachetă (bărbătească) tricotată, cu mâneci largi, încheiată cu nasturi în față – cardigan" 1978.

Fr., engl. *cardigan* (nume dat probabil după contele de *Cardigan*, personalitate din epoca Războiului Crimeii).

CARDINAL¹ adj. „principal, esențial; (gram.) un tip de numeral; (geogr., în expr. *puncte cardinale*) cele patru direcții principale ale orientării în spațiul terestru – cardinal" 1757.

Lat. neol. *cardinalis* (< *cardo*, *cardinem* „țâțână, pivot, punct cardinal, moment decisiv"), fr. *cardinal*.

Fam.: **cardinal**² s.m. „titlu din ierarhia bisericii catolice" 1600 (var. *gărdinar(iu)*), var. (înv.) *cardinaliș*, *gardinal* < lat. neol. *cardinalis*, germ. *Kardinal*, pol. *kardinal* DILR; var. *gărdinar(iu)* < ngr. (γ)καρδινάλιος; var. *cardinaliș* < magh. *kardinalis*; **cardinalat** s.n. „demnitatea de cardinal²" 1839 < fr. *cardinalat*, lat. neol. *cardinalatus*; **cardinalie** s.f. „demnitatea de cardinal²" 1702 (var. *cardinărie*) ← *cardinal*².

Cf. **cardenă**.

CARDI(O)- el. de comp. „referitor la inimă – cardio-"

Fr. *cardi(o)-* (< gr. *καρδία* „inimă").

Cf. **cardiac**, **cardium**, **cardiocel**, **cardiofobie**, **cardiograf**, **cardiogramă**, **cardioidă**, **cardiologie**, **cardiomalacie**, **cardiomegalie**, **cardiopatie**, **cardioplegie**, **cardioscop**, **cardiotomie**.

CARDIOCEL s.n. „hernie congenitală a inimii în abdomen – cardiocèle" 1969.

Fr. *cardiocèle* (< *cardio-* < gr. *καρδία* „inimă" + *-cèle* < gr. *κήλη* „tumoare, hernie, cocoașă").

CARDIOFOBIE s.f. „teamă patologică de a se îmbolnăvi de inimă – cardiophobie" 1978.

Fr. *cardiophobie* (< *cardio-* < gr. *καρδία* „inimă" + *-phobie* < gr. *-φοβία* < *-φοβος* < *φοβείν* „a se teme").

Cf. **fobie**.

CARDIOGRAF s.n. „aparat care înregistrează grafic pulsațiile inimii – cardiographe" 1955.

Fr. *cardiographe* (< *cardio-* < gr. *καρδία* „inimă" + *-graphie* < gr. *-γράφος* < *γράφειν* „a scrie").

Fam.: **cardiografic** adj. „referitor la cardiografie" 1961 < fr. *cardiographique*; **cardiografie** s.f. „înregistrare a contracțiilor inimii cu ajutorul cardiografului" 1955 < fr. *cardiographie*; **ecocardiograf**

s.n. „aparat folosit pentru examinarea inimii cu ultrasunete” 1977 < fr. *échocardiographe* (< *écho* < *écho* „ecou” + *cardiographie*), engl. *echocardiograph*; **ecocardiografie** s.f. „investigare a inimii bazată pe reflexia ultrasunetelor (ecografie a inimii)” 1997 < fr. *échocardiographie*, engl. *echocardiography*; **electrocardiograf** s.n. „aparat care înregistrează curenții electrici care însoțesc activitatea musculară a inimii” 1966 < fr. *électrocardiographe*, germ. *Elektrokardiograph*; **electrocardiografic** adj. „referitor la electrocardiografie” 1988 ← *electrocardiograf* sau fr. *électrocardiographique*; **electrocardiografie** s.f. „investigare a funcțiilor inimii prin înregistrarea activității electrice a mușchiului cardiac” 1955 < fr. *électrocardiographie*, germ. *Elektrokardiographie*.

CARDIOGRAMĂ s.f. „curbă care reprezintă bătăile inimii înregistrate la cardiograf – cardiogramme” 1955.

Fr. *cardiogramme* (< *cardio* < gr. *καρδία* „inimă” + *-gramme* < gr. *γράμμα* „literă, scriere”, *γραμμή* „linie” < *γράφειν* „a scrijei, a desena, a scrie”).

Fam.: **electrocardiogramă** s.f. „înregistrare grafică a curenților electrici care însoțesc activitatea musculară a inimii” 1950 < fr. *électrocardiogramme*, germ. *Elektrokardiogramm*.

CARDIODĂ s.f. „locul geometric descris de un punct al unui cerc care se rostogolește pe un alt cerc având aceeași rază – cardioide” 1950.

Germ. *Kardioide*, fr. *cardioïde* (propriu-zis „în formă de inimă” < *cardi(o)* < gr. *καρδία* „inimă” + *-(o)ide* < gr. *-ειδής* „care arată ca..” < *εἶδος* „formă, aspect”).

CARDIOLOGIE s.f. „ramură a medicinei care se ocupă cu studiul inimii și al bolilor de inimă – cardiologie” 1955.

Fr. *cardiologie* (< *cardio* < gr. *καρδία* „inimă” + *-logie* < gr. *-λογία* < *-λογος* < *λέγειν* „a vorbi”).

Fam.: **cardiolog** s.m. „medic specialist în boli de inimă” 1966 < fr. *cardiologue*.

CARDIOMALACIE s.f. „distrofie a miocardului prin infiltrarea fibrei musculare cu grăsimi – cardiomalacie” 1969.

Fr. *cardiomalacie* (< gr. *καρδία* „inimă” + *μαλακία* „slăbiciune, moliciune” < *μαλακός* „moale”).

CARDIOMEGALIE s.f. „mărire exagerată a volumului inimii – cardiomegalie” 1969.

Fr. *cardiomégalie* (< *cardio* < gr. *καρδία* „inimă” + *-megalie* < gr. *μέγας*, *μεγάλη* „mare” + *-ie*).

CARDIOPATIE s.f. „boală de inimă – cardiopathie” 1964.

Fr. *cardiopathie* (< *cardio* < gr. *καρδία* „inimă” + *-pathie* < *-πάθεια*, *πάθος* „suferință” < *πάσχειν*, aor. *ἔπαθον* „a suferi”).

CARDIOPLÉGIE s.f. „paralizie a mușchilor inimii – cardioplégie” 1969.

Fr. *cardioplégie* (< *cardio* < gr. *καρδία* „inimă” + *-plégie* < gr. *πληγή* „lovitură, rană” + *-ie*).

CARDIOSCOP s.n. „aparat cu care se examinează contracțiile inimii – cardioscop” 1961.

Fr. *cardioscope* (< *cardio* < gr. *καρδία* „inimă” + *-scope* < gr. *-σκόπος* < *σκέπτειν* „a privi”).

Fam.: **cardioscopie** s.f. „examinare a bătărilor inimii” 1931 < fr. *cardioscopie* (< *cardio* < gr. *καρδία* „inimă” + *-scopie* < gr. *-σκοπία* < *-σκόπος* < *σκέπτειν* „a privi”); **electrocardioscop** s.n. „aparat care permite proiectarea pe un ecran a activității electrice a inimii” 1978 < fr. *électrocardioscope*; **electrocardioscopie** s.f. „examinare cu ajutorul electrocardioscopului” 1978 < fr. *électrocardioscopie*.

CARDIOTOMIE s.f. „intervenție chirurgicală pe inimă – cardiotomie” 1969.

Fr. *cardiotomie* (< *cardio* < gr. *καρδία* „inimă” + *-tomie* < gr. *-τομία* < *-τόμος* < *τέμνειν* „a tăia”, *τομή* „tăiere”).

CARDIUM s.n. „gen de moluște cu cochilia ovală, subțire, mult boltită – cardium” 1988.

Lat. neol. *Cardium* (numele științific al moluștei) < gr. *καρδία* „inimă”, datorită formei de inimă a moluștei.

Cf. **cardi(o)-, cardiac.**

CARDON s.m. „plantă ierboasă, originară din Europa meridională – cardon” 1871.

Fr. *cardon* (< picard *cardon*, v. occ. *cardo(n)* < lat. târzie *cardō*, *-ōnem* „scaiet” < *carduus*).

Cf. **cardă.**

CARE [ar. *care*, *cari*¹, *cai(e)*, mr. *cari*¹ „care; cine”, ir. *cârle*] pron./adj. interog.-rel. c.1500, var. flexionară (înv.) m.sg. *carele*, *carile*, f.sg. *careă*², m.pl. *carei*, *carii*, f.pl. *carele*, *carile*.

Lat. *quālis*, panrom. REW 6927.

Fam.: **altcareva** pron. nehot. 1888 (var. *altul careva*), var. *altcareva* ← *alt* + *careva*; ar. **carea** conj., adv. „când, după ce, pentru că; atunci, deci” 1901 (var. *carā*) ← *care* + art. hot. *-a*; **careși** pron. rel. (înv.), pron. nehot. (înv. și reg.) „fiecare” 1551-1553 ← *care* + *-și*²; **careva** [ar.] pron. nehot. 1560 ← *care* + *va* (ind. prez. 3 sg. „vrea”); **carevași** pron. nehot. 1812 ← *careva* + *-și*²; ar. **cari**² conj. „când; dacă; întrucât” 1906, var. *car*²; mr. **cari**² conj. „când; dacă” 1935, var. *cāri*; ar. **carichișdo** pron. nehot. „fiecare” 1984 ← *cari* (= *care*) + *ichișdo* (< alb. *kushdo*); ar. **carîți** pron./adj. nehot. „oricare” 1906 ← *cari* (= *care*) + *fi* (= *ce*); ar. **carîți(n)do** pron. nehot. „oricare” 1906, var. *caițido* ← *carîți* + *-do* (< alb. *-do* „vrea, -va”, cf. *kushdo*, *cilido* etc.); var. *carîțindo* posibil infl. de alb. *ndonjë* (= *ndo* „vre-” + *një* „un”) „vreun”; **fiicare** pron./adj. nehot. 1570 ← *fie* (conj. prez. 3 sg. al vb. *fi*) + *care*; **fiicareși** pron./adj. nehot. „fiecare” 1618 (în forma flexionară *fiicareși*) ← *fiicare* + *-și*²; **fișcare** pron./adj. nehot. (înv.) „fiecare”, var. *fișcare* 1632 ← *fie* (conj. prez. 3 sg. al vb. *fi*) + *și*¹ (cu valoare adverbială) + *care* sau ← *fie* + *-și*² + *care* (probabil prin inversare ← *fiicareși*); **fiștecare** pron./adj. nehot. „fiecare” 1678, var. *fiiaștecare*, *fișteșcare*, *fietecare*, *fiștecare*, *fiștecare*, *fiteșcare* ← *fiște* (= *fișce*) + *care*; **nicicare** [mr. *nișicari*] pron./adj. neg. „niciunul” 1682 (var. *nicicare*) ← *nici*¹ + *care*; ir. **nușcârle** (var. *nușcarl'i*) pron./adj. nehot. „cineva, oarecare” ← *nu* + *ș[tiu]* + *cârle*; **oarecare** pron./adj. nehot. 1563-1583 (var. *varecare*) ← *oare* (conj. disjunctivă, înv. *vare* < **voare* „vrea” < lat. **uolet*) + *care*; **oareșicare** pron./adj. nehot. „oarecare” 1795 ← *oare* (conj. disjunctivă) + *și*¹ (cu valoare adverbială) + *care* sau *oare* + *-și*² + *care* (probabil prin inversare din forme de tipul *oarecareși*); **oricare** pron./adj. nehot. 1594 (în forma flexionară *oricarele*), var. (înv.) *vericare* ← *ori* (înv. *veri* conj. disjunctivă < *veri* „vrei”) + *care*; **orișicare** pron./adj. nehot. 1886 ← *ori* (înv. *veri*) + *și*¹ (cu valoare adverbială) + *care* sau *ori* + *-și*² + *care*; ar. **țenușcare** pron./adj. nehot. „oricare, oarecare” 1906 ← *țe* (= *ce*) + *nu* + *știu* + *care*; ar. **țestucare** pron./adj. nehot. „oricare, oarecare” 1906, var. *țiuștiucare* ← *țe* (= *ce*) + *știu* + *care*.

Cf. **niscăi, calitate, califica.**

CARENĂ s.f. „partea exterioră a corpului unei nave, care se găsește sub linia de plutire; (anat.) proeminență prelungită a unor organe; (bot.) structură în corola leguminoaselor – carêne” c.1832.

Fr. *carène*, it. *carena* (genovez *carena* < lat. *carīna*, inițial „una din cele două părți care formează coaja de nucă”).

Fam.: **carena** vb. „a repara carena unei nave” 1871 (var. latinizată *carina*) < fr. *caréner*; **carenaj** s.n. (abstr.) 1949 < fr. *carénage*; **carenal** adj. „al carenei florilor” 1978 < fr. *carénal*; **carenat, -ă** adj., s.f. „în formă de carenă; pasăre care are sternul prevăzut cu o carenă” 1871 (var. latinizată *carinat*) < fr. *caréné*; **carină** s.f. (Munt.) „carenă (la bărci)” 1911 < ngr. *καρήνα*.

CARENȚĂ s.f. „lipsă, neglijență – carente” 1871.

Fr. *carence*, lat. neol. *carentia* (< *carēre* „a fi lipsit de”).

Fam.: **carent** adj. (rar) „cu lipsuri” 1871 (var. *carente*) < lat. neol. *carens*, *-tem* (part. prez. al lui *carēre*); **carențial** adj. (rar) „care provine dintr-o carență; carent” 1978 < fr. *carentiel*.

CARET s.m. „broască-țeastoasă din țările calde – caret” 1975.
Fr. *caret* (împrumut dintr-un dialect caraib, cf. taíno *carrey*).

CAREȚĂ s.f. „trăsură închisă, cu patru roți – carrose”, ante 1634 (var. *carătă*), *carătă*.
Rus. *kareta*, it. *carretta* (< *carro* „car” < lat. *carrus*); var. *carătă* < ucr. (livr.) *karyta*.
Fam.: **carătar** s.m. (inv.) „fabricant de carete; vizitiu sau proprietar de carete” 1857 ← *carătă* (= *careță*); **caretaș** s.m. (inv.) „carătar” 1688 (var. *carătaș*), var. *carătaș*, *cărătaș*; **carețășie** s.f. (inv.) „ocupația de caretaș; fabricarea de carete” 1857, var. *carătășie*, *carătășie* ← *caretaș*.
Cf. **car**¹, **șaretă**.

CAREU s.n. „mod de așezare în formă de pătrat a unor persoane sau obiecte – carré” 1862.
Fr. *carré* (< lat. *quadrātus* „pătrat” < *quadrāre* „a da formă pătrată” < *quadrus* „pătrat”).
Fam.: **careu**¹ s.f. (inv.) „trupă de infanterie așezată în formă de pătrat” c.1780 < rus. *kare* (pop. *karreja*); **carelaj** s.n. „pardoseală cu lespezi pătrate” 1862, var. *carelagiu* < fr. *carrelage*.
Cf. **cadru**, **carou**, **cadrii**, **cadrilat**, **carieră**², **carură**, **cvadri**.

CARFIOL s.m. (Trans.) „conopidă – chou-fleur” 1784 (var. *cartațiol*), var. *cartațion*, *cartețiol*, *cartițiol*.
Germ. dial. *Karfiol*, *Kartifiol* (< it. *cavolfiore* < *cavolo* „varză” < lat. târzie *caulus* < *caulis* „cotor; varză”, + *fiore* „floare” < lat. *flōs*, *flōrem*), magh. *karfiol*, *kártifiol* SDLR, Tamás, EW // și bg. *karfiol* DA.
Cf. **caulis**, **chel**², **curechi**, **floare**.

CAREȚĂ s.f. (inv.) „ac cu gămălie, bold – épingle” 1863.
Ngr. *καρφίτσα*.

CARFOLOGIE s.f. (med.) „agitație a degetelor unui bolnav care pare că vrea să pipăie obiecte mici – carphologie” 1969.
Fr. *carphologie* (< gr. *καρφολογία* „acțiunea de a strânge paie, fleacuri” < *κάρφος* „pai, fărâmă de scoarță, vreasc” + *-λογία* < *λέγειν* „a aduna la un loc, a strânge, a culege”).
Fam.: **carfologic** adj. „referitor la carfologie” 1978 < fr. *carphologique*.

CARGABAS s.n. (mar.) „manevră curentă de strângere a unei vele – cargue-basse” 1988.
Fr. *cargue-basse* < *cargue* „parâmbă care servește la strângerea veleii” (< *carguer* < sp. *cargar* „a umfla pânzele” sau cat. *carregar* „a întinde pânzele” < lat. târzie *carricāre* „a încărcă” < *carrus* „car”) + *basse* „joasă”.
Cf. **cargafung**, **car**¹, **cargobot**, **caric**, **caricatură**, **încărca**, **șarjă**.

CARGAFUNG s.m. (mar.) „parâmbă care se fixează pe marginea întinsă a unei vele și care servește la strângerea acesteia – cargue-fonds” 1895, var. *carcafung*.
Fr. *cargue-fonds* < *cargue* „parâmbă care servește la strângerea veleii” (< *carguer* „a strânge velele” < sp. *cargar* „a umfla pânzele” sau cat. *carregar* „a întinde pânzele” < lat. târzie *carricāre* „a încărcă” < *carrus* „car”) + *fonds* „partea de jos”.
Cf. **cargabas**, **car**¹, **cargobot**, **caric**, **caricatură**, **încărca**, **șarjă**.

CARGAN s.n. „fibră proteică obținută din cazeină – fibre protéique obtenue de la caséine” 1975.
Denumire comercială de origine belgiană °.

CARGOBOT s.n. „vapor destinat anume pentru transportul mărfurilor – cargo-boat” 1927.
Engl., fr. *cargo-boat* < engl. *cargo* „încărcătură (a unui vas)” (< sp. *cargo* < *cargare* „a încărcă” < lat. târzie *carricāre* „a încărcă” < *carrus* „car”) + *boat* „ambarcațiune”).
Fam.: **cargou** s.n. „cargobot” 1949 < fr. *carugo*.
Cf. **car**¹, **cargabas**, **cargafung**, **caric**, **caricatură**, **încărca**, **șarjă**.

CARIATIDĂ s.f. „statuie de femeie (mai rar, de bărbat) care susține, ca o coloană, o cornișă – cariatide” 1848.

Fr. *caryatide* (< gr. *καρυάτις*, -ιδος, cu sensul inițial „femeie din Caria” sau „tânără care o celebrează pe *Ἄρτεμις Καρυάτις*, Artemida din Caria”).

CARIC s.n. (înv.) „încărcătura unei nave comerciale – cargaison” 1922.

It. *carico* (< *caricare* „a încărca” < lat. târzie *carricāre* < *carrus* „car”).

Fam.: **carica**¹ vb. „a încărca o navă” 1871 < it. *caricare*.

Cf. **car**¹, **cargabas**, **cargafung**, **cargobot**, **caricatură**, **încărca**, **șarjă**.

CARICATURĂ s.f. „reprezentare a unei persoane sau a unui lucru, în care sunt exagerate anumite trăsături, îndeosebi negative – caricatură” c. 1832.

Fr. *caricature* (< it.), it. *caricatura* (< *caricare* „a exagera”, inițial „a încărca” < lat. târzie *carricāre* < *carrus* „car”).

Fam.: **carica**² vb. (înv.) „a caricaturiza” 1871 < it. *caricare* „a exagera”; **caricatura** vb. „a caricaturiza” 1871 < fr. *caricaturer*; **caricatural** adj. „care are trăsăturile unei caricaturi” 1911 < fr. *caricatural* DEX sau ← *caricatură* SDLR; **caricaturism** s.n. „mod caricatural de prezentare a unei persoane sau a unui lucru” 1955 ← *caricaturist* (cu substit. sufixului); **caricaturist** s.m. „autor de caricaturi” 1887 < fr. *caricaturiste*; **caricaturistic** adj. „care înfățișează în mod caricatural; propriu caricaturii” 1947 ← *caricaturist*; **caricaturiza** vb. „a înfățișa o persoană sau un lucru în mod caricatural” 1927.

Cf. **car**¹, **cargabas**, **cargafung**, **cargobot**, **caric**, **încărca**, **șarjă**.

CARICI¹ (arg.) „membru viril – membre viril” 1914, var. *șocarici*.

Țig. *kari*, inclus în clasa derivatelor expresive în *-ici* Al. Graur, BL 2, 1934, 134 // Țig. *kar* CDER 1478; același cuvânt cu *carici*² „vierme” DA (s.v. *carete*).

CARIDĂ s.f. „animal marin asemănător cu racul, crevete – crevette” 1931.

Ngr. *kapl̥da* (= *γap̥lda*).

CARIE s.f. „leziune de natură microbiană sau chimică a dinților sau a oaselor – carie” 1828 (var. *caries*), var. *carie*.

Fr. *carie*. Var. *caries* < lat. neol. *caries*.

Fam.: **caria** vb. (despre dinți) „a face carii” 1871 < fr. *carier* DEX sau ← *carie* CDER 1479.

Dublet etim.: **car**².

CARIERĂ¹ s.f. „profesiune, parcurs profesional – carrière” 1829.

Fr. *carrière* „curs al unei profesii, al vieții < distanță parcursă într-o cursă (de cai) < spațiu amenajat pentru cursele de cai” (< it. *carriera* „drum de care; cursă rapidă a unui cal” < v.occ. *carreira*, *carriera* < lat. **carrāria* „drum de care” < *carrus* „car”).

Fam.: **carierism** s.n. „tendință de a parveni cu orice preț și prin orice mijloace” 1948 < fr. *carriérisme*°, rus. *karjerizm* sau ← *carieră* DEX; **carierist**, -ă adj., s.m., s.f. „(persoană) care folosește orice mijloace pentru a parveni” 1955 < fr. *carriériste* DEX, rus. *karjerist* sau ← *carieră*°.

Cf. **car**¹.

CARIERĂ² s.f. „exploatare minieră – carrière” 1856.

It. *carriera*, fr. *carrière* (< lat. *quadrāria* < *quadrus* (*lapis*) „bloc de piatră pentru construcții”, propriu-zis „piatră pătrată”).

Cf. **cadru**, **cadră**¹, **cadrilat**, **careu**, **carou**, **carură**, **cvadri**-, **pătrat**.

CARILON s.n. „instrument muzical la care se pot executa melodii cu ajutorul unor clopote sau al unor lame acordate la anumite tonuri – carillon” 1966.

Fr. *carillon*, inițial „în patru” < lat. **quadriniōnem* < *quaterniō*, -*ōnem* „grup de patru” (adaptat după formele în *quadr*-) < *quaterni* „câte patru” < *quater* „de patru ori”, cf. *quattuor* „patru”.

Cf. **caiet**, **carnet**, **cazarmă**, **cuaternar**, **cvadri**-, **patru**.

CARIOCA¹ s.f. „dans popular din Brazilia; instrument popular de percuție – carioaca” 1966.
Sp., ptg. *carioca*.

CARIOCA² s.f. „instrument de scris cu tuș colorat îmbibat într-o fășie de pâslă – stylo-feutre” 1975.
Denumire comercială.

CARIOCHINEZĂ s.f. „mod de înmulțire a celulelor, care implică transformarea profundă a nucleului, mitoză – caryokinēse” 1966 (var. *cariocineză*).

Fr. *caryokinēse* (< *caryo-* „nucleu celular” < gr. *κάρυον* „nucă; nucleu” + *-kinēse* < gr. *κίνησις* „mișcare”). Var. *cariocineză* < fr. *caryocinēse*.

Cf. **cariologie**, **cariometrie**, **cariofilacee**, **cariopsă**.

CARIOFILACEE s.f. (mai ales la pl.) „familie de plante dicotiledonate – caryophyllacées” 1939.

Fr. *caryophyllacée(s)*, lat. neol. *Caryophyllaceae* (< *Caryophyllus* numele științific al unei flori < gr. *κάρυον* „nucă” + *φύλλον* „frunză”).

Fam.: **cariofilat**, -ă adj., s.f. „(plantă) din familia cariofilaceelor” 1931 < fr. *caryophyllée*, după modelul adjectivelor în -at; **cariofileu**, -ee adj., s.f. „(plantă) din familia cariofilaceelor” 1939 < fr. *caryophyllée*.

Cf. **calapăr**, **calomfir**, **garoafă**, **cariochineză**, **cariologie**, **cariometrie**, **cariopsă**.

CARIOLĂ s.f. „trăsură ușoară cu două roți, trasă de un cal – carriole” 1881.

Fr. *carriole*, it. *carriola* (< *carro* „car”).

Cf. **car**¹.

CARIOLOGIE s.f. „ramură a biologiei care studiază nucleul și celula – caryologie” 1949.

Fr. *caryologie* (< *caryo-* „nucleu celular” < gr. *κάρυον* „nucă; nucleu” + *-logie* < gr. *-λογία* < *-λογος* < *λέγειν* „a vorbi”).

Cf. **cariochineză**, **cariometrie**, **cariofilacee**, **cariopsă**.

CARIOMETRIE s.f. „măsurare a diametrului nucleelor celulare cu ajutorul microscopului – caryométrie” 1962.

Fr. *caryométrie* (< *caryo-* „nucleu celular” < gr. *κάρυον* „nucă; nucleu” + *-métrie* < gr. *-μετρία* „măsurare” < *-μέτρης* „care măsoară” < *μετρέιν* „a măsoara” < *μέτρον* „măsură”).

Cf. **cariochineză**, **cariologie**, **cariofilacee**, **cariopsă**.

CARIOPSĂ s.f. „tip de fruct uscat, cu pericarpul lipit de sămânța unică – caryopse” 1931.

Fr. *caryopse* (< gr. *κάρυον* „nucă” + *ὄψις* „aspect”).

Cf. **cariochineză**, **cariologie**, **cariofilacee**, **cariometrie**, **optic**.

CARISMĂ s.f. „(rar) dar deosebit, conferit de grația divină; (curent) farmec personal – charisme” 1822 (var. grafică *charismă*), var. *harismă*.

Lat. neol. *charisma* (< gr. *χάρισμα*), fr. *charisme*.

Fam.: **carismatic** adj. „dotat cu carismă” c.1970 < fr. *charismatique*; **necarismatic** adj. 1995 ← *carismatic*.

Cf. **har**.

CARITATE s.f. „iubirea de Dumnezeu și de semenii; milă, îndurare; pomană – charité” 1833 (var. înv. *haritate*), var. (inv.) *șaritate*.

Lat. neol. *c(h)aritas*, -tatem (< *carus* „drag”). Var. *șaritate* < fr. *charité*.

Fam.: **caritabil** adj. „care manifestă caritate; milos, generos” 1848 < fr. *charitable*, adaptat după *caritate* DA, SDLR, CDER 1482, DEX, TDRG³ // și it. *caritatevole* SDLR; **necaritabil** adj. 1931 ← *caritabil*.

CARLINGĂ s.f. „cabină pentru echipajul unui avion – carlingue” 1949.

Fr. *carlingue* (< v. nord. *kerling* „femeie; contrachilă a corăbiei în care se fixa catargul”).

Fam.: **supracarlingă** s.f. „piesă a osaturii navelor de lemn, formată dintr-o grindă așezată deasupra carlingii pentru a o consolida” 1965.

CARLIȚĂ s.f. (Ban.) „albie, troacă mare – auge” 1885, var. *cârliță*.

Scr. *karlica* (< germ. austr. *Kärle* < v.germ. de sus *Kar* „vas, castron”).

CARMAC s.n. (reg., mai ales la pl.) „unealtă pentru pescuit fără nadă – sorte de ligne de fond” 1885, var. *carmacă* s.f., *cărmac*, *cârmac*.

Tc. *karmak* „cârlig” (= *karmuk*) SDLR // și rus. *kormak* „nadă” SDLR; rus. *karmak* DA, CADE, DEX, TDRG³.

Fam.: **carmacgiu** s.m. „pescar care pescuiește cu carmacul” 1916; **cărmăcele** s.pl. (dim.) 1916; **cărmăcut** s.n. (dim.) 1916; **cărmaci**² s.m. „carmac” 1898 ← pl. *cărmace* (sg. refăcut).

CARMAJIN s.n. (Trans., Ban.) „piele vopsită în roșu închis – cuir cramoisi” 1771, var. (Munt.) *carmazin*, (Ban.) *cărmăjin*, (Năs.) *cărmăjină* s.f.

Magh. *karmazsin* (< it. *chermisi* < arab *qirmizi*). Var. *carmazin*, infl. de *cărmâz*.

Fam.: **călmăjin** s.n. (Ban.) „postav roșu” ← *carmajin* Tamás, EW, 167 // < scr. *karmazin* „charmasyna pellis” DA; **călmăjânior** s.n. (bot., Ban.) 1885 ← *călmăjin*.

Cf. **carmin**, **cărmâz**.

CARMANGIU s.m. „persoană care lucrează într-o măcelărie sau într-un restaurant în care sunt servite preparate din carne – personne qui travaille dans un restaurant spécialisé en viandes ou dans une boucherie” 1988.

Tc. dial. *karmanci* (cf. *karma* „fel de mâncare preparat din diferite sortimente de carne fiartă”, *karman çorman* „amestecat, talmeș-balmeș” < *karmak* „a amesteca”) Suci, IT II, 164.

Fam.: **carmanger** s.m. „carmangiu” 1962 (var. *carmangier*) ← *carmangerie* (der. regresiv) sau ← *carmangiu*, cu substit. finalei; **carmangerie** s.f. „restaurant în care se servesc specialități din carne; măcelărie” 1961.

CARMANIOLĂ s.f. „cântec și dans francez din timpul Revoluției Franceze din 1789–1794; vestă scurtă purtată în timpul Revoluției Franceze – carmagnole” 1925.

Fr. *carmagnole* (la origine vestă purtată de muncitorii piemontezi, probabil < top. *Carmagnola*, oraș în Toscana).

Fam.: **carmaniol** s.m. (inv.) „revoluționar care purta carmaniola” 1880 < fr. *carmagnole*.

CARMELIT s.m. „călugăr care aparține unui ordin catolic înființat în Spania în secolul al XIII-lea – carmélite” 1927.

Fr. *carmélite* (< *Carmel*, numele ordinului < top. *Carmel*, munte din Palestina pe care a fost clădită mănăstirea Notre Dame du Mont-Carmel).

Fam.: **carmelită** s.f. 1927.

CARMIN s.n. „colorant roșu, de origine vegetală sau animală, folosit în cosmetică, în pictură etc. – carmin” 1825.

Fr. *carmin* DA, CADE, SDLR, CDER 2031, DEX (< arab *qirmiz*, contaminat cu lat. med. *minium* „cinabru; roșu aprins”), it. *carmino* SDLR. // It. *carminio* TDRG³; lat. neol. *carminium* DEX.

Cf. **cărmâz**, **carmajin**.

CARMINATIV adj., s.n. „(medicament) purgativ – carminativ” c.1760 (pl. *carminativa*).

Lat. neol. *carminativum* SDLR (< *carminare* „a curăța eliminând”, inițial „a scărmana lâna” < *carmen* „pieptene de scărmanat lâna” < *carere* „a scărmana lâna”), fr. *carminatif* CADE, DEX.

CARNABAT s.n. „rasă de oi originară din Bulgaria, cu lâna semifină, de culoare roșcată-cafenie – race ovine originaire de Bulgarie” 1949.

Bg. *karnabat*.

CARNALIT s.n. „amestec natural de clorură de potasiu și de magneziu, folosit ca îngrășământ chimic – carnallite” 1949.

Fr. *carnallite*, germ. *Carnallit* (numit după Rudolf von Carnall, geolog german).

CARNAVAL s.n. „(în țările catolice) perioadă care precedă postul, când au loc petreceri populare; petrecere (publică) în care participanții sunt mascați și deghizați – carnaval” 1693, var. (înv., rar) *carneval*.

Ngr. *καρναβάλι* DÎLR, fr. *carnaval* DA, CADE, TDRG³, DEX (< it. *carnevale* < lat. med. *carneleuare* < *caro*, *carne* „carne” + *leuare* „a îndepărta”). Var. *carneval* < it. *carnevale*.

Fam.: **carnavalesc** adj. (rar) „de carnaval” 1871 (var. *carnevalesc*) < fr. *carnavalesque*; var. *carnevalesc* < it. *carnevalesco*.

Cf. **carne, cârneleagă, lua**.

CARNAXI interj. (înv., vulg., scris și *carnacsi*) exclamație de ciudă, supărare, sperietură – „Que Diable! Fichtre! Corbleu! Va-t-en au diable!” c.1820, var. *carnaxi, carnaxi*.

Tc. *karnaksi*, ngr. *κάρναξι*.

CARNE [ar., mr.; ir. *cârne*] s.f. „țesutul muscular al corpului omenesc sau al animalelor – chair; viande” c.1500.

Lat. *carō*, *carne*, panrom. REW 1706.

Fam.: **carnaj** s.n. „masacru” 1870 (var. *carnagiu*) < fr. *carnage*; **carnal** adj. „referitor la carne; trupesc” 1871 < lat. neol. *carnalis* sau românizare a fr. *charnel*; **carnalitate** s.f. „senzualitate” 1939 ← *carnal* sau it. *carnalità* ° // lat. neol. *carnalitas*, -tem SDLR; **carnasier**, -ă adj., s.f. „(despre animale) carnivor; fiecare din cele patru măsele mari și tăioase ale unor animale carnivore” 1862 < fr. *carnassier* (< occ. *carnassier*, atestat cu sensul „călău” < *carnasa* „mare cantitate de carne, carne”), (dent) *carnasiere*; **carnat** adj. (despre regimul alimentar) „cu carne” 1962; **carnație** s.f. „colorație, textură a cărnii” 1848 (var. *carnațiune*) < fr. *carnation*; **carnifica** vb. „a preface în carne” 1939 ← *carnificație* (der. regresiv); **carnificație** s.f. „prefacere în carne” 1870, var. *carnificațiune* < fr. *carnification*; **carnivor** adj., s.n. „care se hrănește cu carne” c.1832, var. *carnevor* < fr. *carnivore*; **carnozitate** s.f. (anat.) „excrescență de carne; procent de carne” 1848 < fr. *carnosité*; ar. **cârnar** s.m. „măcelar” 1909; **cârnărie**¹ s.f. (col.) 1870; **cârnărie**² s.f. (rar) „măcelărie” 1814; **cârnicea** s.f. (dim.) c.1650; **cârniceică** s.f. (dim.) 1871, var. *cârniceică* ← *carne* sau ← *cârnicea*; **cârnicios** adj. (despre fructe) „cârnos” 1703, var. *cârnicios*; **cârnisoară** s.f. (dim.) 1703; **cârnită** s.f. (dim.) 1822; **cârnîu** adj. „de culoarea cărnii” 1868; **cârnos** [ar., mr.] adj. „cu multă carne” 1703 < lat. *carnōsus* PEW 296, CDDE 269, DA, CADE, SDLR, CDER 1484, DEX, TDRG³, cf. it., v. fr, occ., cat., sp., ptg. REW 1704 sau ← *carne* CDER 1484; **cârnoșie** s.f. „însușirea de a fi cârnos” 1862, var. *cârnoșie* ← *cârnos*; **cârnui** vb. (Ban., V Olt.) „a îndepărta resturile de carne de pe dosul unei piei înainte de a o tăbăci” 1868; **cârnău**¹ adj. (despre oi) „cu coada groasă” 1835 ← *carne* TDRG // et. nec. DA; **cârnoșeală** s.f. „chin” 1927 ← *cârnosi*; **cârnosi** vb. „a sfășia carnea în bucăți; a îndepărta resturile de carne de pe dosul unei piei înainte de a o tăbăci; a chinui, a necăji; a se hârjoni” 1869, var. *cârnosi*, *cârnoși*, *cârnoși*² ← *cârnui*, infl. de *argăsi*, *târnoși* I. Mărgărit, LR 62, 2013, 3, 435 // ← *carne* SDLR; ← *cârnos* CADE, DEX; et. neclară, probabil contaminare cu scr. *krnjiti* CDER 1484; **cârnoși**¹ vb. refl. (rar) „a se muia precum carnea, a căpăta culoarea cărnii” 1870 ← *cârnos*; **descârna** vb. „a scoate carnea, a pierde carnea” 1871, var. (part.) *discarnat* ← *carne*, după fr. *décharner*; **incarna** vb. refl. „a se întrupa; a juca un rol într-o piesă; (despre unghii) a crește în carne” 1845, var. *incarna*¹ < fr. *incarnar*, lat. neol. *incarnare*; **incarnație** s.f. (abstr.) 1850 < fr. *incarnation*, lat. *incarnatio*, -onem; **încârna** vb. (Ban.) „a se îngrășa” 1910, var. *încarna*²; **încârni** vb. (rar) „a se îngrășa” 1870; **reincarna** vb. refl. „a trece, după moarte, în alt corp” 1957, var. *reincarna* ← *re-* + *incarna*.

Cf. **carnat, cârneleagă**.

CARNET s.n. „caiețel de buzunar pentru diferite însemnări – carnet” c.1832.

Fr. *carnet* (< v. occ. *quern* „patru foi legate împreună” + -et; *quern* < lat. *quadernum*, *quaternum* < *quaterni* „câte patru” < *quater* „de patru ori”, cf. *quattuor* „patru”).

Fam.: **carnețel** s.n. (dim.) 1927.

Cf. **caiet**, **carilon**, **cazarmă**, **cuaternar**, **patru**.

CARNIAN s.n., adj. „primul etaj al triasicului superior din regiunile alpine – carnien” 1975.

Fr. *carnien* (< germ. *karnische (Stufe)* < top. *Kärnten* „Carintia” (numele unui land austriac) sau *Karnischen (Alpen)* „Alpii Carnici”).

CARNOTIT s.n. „mineral de uraniu și vanadiu, puternic radioactiv – carnotite” 1949.

Fr. *carnotite* (denumit după savantul francez Marie-Adolphe Carnot).

CAROLĂ s.f. „dans medieval francez, executat în cerc sau în lanț – carole” 1978.

Fr. *carole* (< lat. med. *caraula* < *choraula* „flautist ce acompania un grup de dansatori” < gr. *χοραύλης* < *χορός* „dans, grup de dansatori, cor” + *αὐλεῖν* „a cânta din flaut” < *αὐλός* „flaut” FEW II 644, TLF (posibil) sau < **choreola* < *chorēa* „dans în grup” < gr. *χορέα* < *χορός* REW 1884, TLF (posibil)).

Cf. **cor**¹, **horă**.

CAROLINGIAN adj. „care aparține dinastiei lui Carol cel Mare, privitor la această dinastie – carolingien” 1927.

Fr. *carolingien* (< lat. med. pl. *Karolingi* < antrop. *Karolus* + -ing-, sufix patronimic de proveniență germanică).

CAROLINIU s.n. (fiz., înv.) „numele unui presupus element chimic, identificat greșit – nom d'un élément chimique mal identifié” 1939.

Engl. *carolinium* < top. (*North*) *Carolina*, statul american unde s-au făcut experiențele.

CARONADĂ s.f. (mar.) „vechi tun naval scurt, făcut din fontă – caronade” 1988.

Fr. *caronade* (< engl. *carronade* < top. *Carron*, oraș în Scoția).

CAROSERIE s.f. „construcție montată pe un vehicul – carrosserie” 1927.

Fr. *carrosserie* (< *carrosse* „trăsură” < it. *carrozza* < lat. **carrucea* < *carrus* „car”, cf. *căruță*).

Fam.: **carosabil** adj., s.n. „care permite circulația vehiculelor rutiere; parte a unui drum care este rezervată circulației vehiculelor rutiere” 1955 < fr. *carrossable*; **carosier**² s.m. „fabricant de caroserii” 1961 < fr. *carrossier*.

Cf. **car**¹, **carosier**¹.

CAROSIER¹ adj. (rar, despre cai) „cu mersul elegant, folosit pentru tracțiunea vehiculelor de lux – carrossier” 1961.

Fr. *carrossier* (< *carrosse* „trăsură” < it. *carrozza* < lat. **carrucea* < lat. *carrus* „car”, cf. *căruță*).

Cf. **car**¹, **caroserie**.

CAROTĂ¹ s.f. „varietate de morcovi; (geol.) probă cilindrică de material, luată din sol – carotte” 1927.

Fr. *carotte* (împrumut din lat. *carota* „morcov” < gr. *καρωτόν*).

Fam.: **carota**¹ vb. (geol.) „a preleva o carotă” 1949 < fr. *carotter*; **carotaj** s.n. (geol.) „determinarea prin foraj a structurii și compoziției straturilor scoarței terestre” 1949 < fr. *carottage*; **carotieră** s.f. (geol.) „utilaj de foraj folosit pentru tăierea și scoaterea la suprafață a carotelor din gaura de sondă” 1949 < fr. *carottier*.

Cf. **carotă**², **caroten**.

CAROTĂ² s.f. „manevră a unui jucător de biliard, cu intenția de a-l lăsa pe adversar să execute o lovitură dificilă; înșelătorie – carotte” 1931.

Fr. *carotte* (< expr. *tirer une carotte à quelqu'un* „a încerca să înșele pe cineva, ducându-l cu vorba”, lit. „a scoate morcovul” < *carotte* „morcov”, metaforă bazată pe scoaterea lentă și precaută a morcovilor din pământ).

Fam.: **carota²** vb. „a juca la biliard astfel încât să îi rămână adversarului de executat o lovitură dificilă; a înșela, a extorca” 1931 < fr. *carotter*.

Cf. **carotă¹**, **caroten**.

CAROTEN s.n. „pigment roșu-portocaliu care se găsește în unele vegetale și în unele produse animale – carotène” 1871 (var. *carotin*).

Fr. *carotène* (< *carotte* „morcov”). Var. *carotin* < germ. *Karotin*.

Fam.: **carotenoidă** s.f. „substanță colorantă naturală galbenă, portocalie sau roșie” 1978, var. *carotinoid* s.n., *carotinooidă* < fr. *caroténoïde*; **carotină** s.f. „caroten” 1871 < it. *carotina*, fr. *carottine*; **carotinemie** s.f. (med.) „prezență a carotenului în sânge” 1969, var. *carotenemie* < fr. *caroténémie* (< *carotène* + -(h)émie < gr. αἷμα „sânge”).

Cf. **carotă^{1,2}**.

CAROTIDĂ s.f., adj. „fiecare dintre cele două artere principale, ramuri ale aortei, care transportă sângele de la inimă la cap – carotide” 1829.

Fr. *carotide* (< gr. *καρωτίς, -ίδος* < *καρδόν* „a adormi, a intra într-un somn profund” < *κάρπος* „sommn profund”, evol. semantică explicabilă prin opinia că prin arterele carotide se produc leșinul și apoplexia).

Fam.: **carotidian** adj. „care aparține carotidei” 1843 < fr. *carotidien*.

Cf. **carus**.

CAROU s.n. „una dintre cele patru culori la cărțile de joc, însemnată printr-un romb roșu; (text.) pătrățel imprimat sau țesut – carreau”, c.1832 (var. *caro²*), var. (inv.) *cara*.

Fr. *carreau* (< lat. **quadrellus* < *quadrus* „pătrat”).

Fam.: **caroia** vb. „a aplica un caroiaj pe o hartă topografică, pe un plan etc.” 1978 < fr. *carroyer*; **caroiaj** s.n. „rețea de pătrățele înscrisă pe un desen, pe o hartă etc., care servește la reproducerea acestora la o altă scară” 1949 < fr. *carroyage*.

Cf. **cadru**, **careu**, **cadrii**, **cadrii**, **carieră²**, **carură**, **cvadri**.

CARP s.n. „fiecare din cele opt oscioare care alcătuiesc scheletul încheieturii mâinii – carpe” 1830 (var. *carpus*).

Lat. neol. *carpus* (< gr. *καρπός* „încheietura mâinii”), fr. *carpe*.

Fam.: **carpian** adj. „care aparține carpului” 1966 < fr. *carpien*; **metacarp** s.n. „parte din scheletul mâinii cuprinsă între carp și falange” 1843 < fr. *métacarpe* (< gr. *μετακάρπιον* < *μετα-* „după” + *καρπός* „încheietura mâinii”); **metacarpian** adj., s.n. „care aparține metacarpului” 1843 < fr. *métacarpien*.

CARPATIC adj. „din Carpați, privitor la Carpați – carpathique” 1874.

Top. *Carpați* DA, sau fr. *carpat(h)ique* CADE, DEX.

Fam.: **carpatin** adj. „din Carpați, privitor la Carpați” 1893-1895 ← top. *Carpați* DA, CADE // fr. *karpáthin* DEX; **ciscarpatin** adj. „de dincoace de Carpați” 1939 ← *cis-* (< lat. neol. *cis* „dincoace”) + *carpatin*; **extracarpatic** adj. „situat în afara arcului carpatic” 1965° ← *extra-* + *carpatic*; **pericarpatic** adj. „care este situat în jurul Munților Carpați” 1974 ← *peri-* + *carpatic*; **subcarpatic** adj. „situat în regiunea imediat inferioară celei carpatic; caracteristic acestei regiuni” 1915; **subcarpatin** adj. „subcarpatic” 1925-1930 ← *carpatin*; **transcarpatic** adj. „de dincolo de Carpați” 1944; **transcarpatin** adj. „de dincolo de Carpați” 1850 ← *trans-* + *carpatin*.

CARPELĂ s.f. „frunză modificată astfel încât să formeze un pistil din care iau naștere ovulele – carpelle” 1872.

Fr. *carpelle* (< *carp*- < gr. *καρπός* „fruct” + *-elle*).

Fam.: **bicarpelar** adj. „format din două carpele” 1898 < fr. *bicarpellaire*; **pluricarpelar** adj. „(despre ovare și fructe) care este format din mai multe carpele” 1977 < fr. *pluricarpellaire* DN³ // ← *pluri-* + *carpelă* + *-ar* DLR, DEX; **policarpic** adj. „format din mai multe carpele” < fr. *polycarpique* DN³, DEX // cf. *carpelă* DLR; **unicarpelar** adj. (despre fructe sau despre ovare) „care are o singură carpelă” 1898 < fr. *unicarpellaire* DLR // *uni*¹- + *carpelă* + *-ar* DEX.

Cf. **carpo-**, **pericarp**.

CARPEN [ar., mr. *carpin*] s.m. „copac cu lemn tare și alb, întrebuințat la construcții și în rotărie – charme” 1437 (top. *Gura Carpenului*) var. *carpăn*, *carpân*, *carpene*, *carpin*.

Lat. *carpinus*, cf. it., ret., occ., fr., sp., ptg. REW 1715.

Fam.: **carpenă**² s.f. „fructul carpenului” 1883 (var. *carpină*), var. *carpână*, *carpână*; **cărpănos** adj., s.m. „(despre lemn) tare; (despre oameni) zgârcit, rău” 1881, var. *cărpănos* ← *carpen* DA, SDLR, CDER 1486; var. *cărpănos* infl. de *cărpă* // ← *cărpă*, cf. *răpănos* ȘDU; probabil ← *curpen* TDRG; et. nec. DEX; **cărpănoșie** s.f. „zgârcenie” 1881 ← *cărpănos*; **cărpinar** s.m. „carpen” 1891; **cărpinaș** s.m. (dim.) 1870; **cărpinel** s.m. (dim.) 1870; **cărpinet** s.n. (col.) 1588 (top.); mr. **cărpiniță** s.f. „ciomag din lemn de carpen” 1935; **cărpiniș** [ar.] s.n. (col.) 1405 (top.), var. *cărpiniș*; **cărpiniță** s.f. „*Carpinus duinensis*” 1843 (var. *cărpiniță*); **cărpinuț** s.m. (dim.) 1891.

CARPENĂ¹ (bot.) „grâu-negru, co(n)droi – *Melampyrum arvense nemorosum*” 1783, var. *cărpână*.

Et. nes., probabil ← *carpenă*² (fructul carpenului) ° // Et. nec. DA.

CARPENT s.n. (înv.) „trăsură luxoasă – carrosse luxueuse” 1814, var. *carpentă* s.f.

Lat. neol. *carpentum*. Var. *carpentă*, sg. refăcut din pl. *carpente* sau cu genul modificat după *trăsură*, *caleașcă* etc.

CARPETĂ s.f. „covoraș – carpette” 1927.

Fr. *carpette* (< engl. *carpet* < v.fr. *carpite* „țesătură groasă ce acoperea mobilele” < v.it. *carpita* „cuvertură de lână” < lat. *carpere* „a scărmana lână”).

Fam.: **carpit** (acc. nec.) s.n. (înv.) „tapiserie” 1693 < magh. *kárpit* (< it.).

CARPI s.m.pl. „populație geto-dacică ce a trăit la est de munții Carpați – Carpes (population géto-dace qui vivait à l'est des Carpathes)” 1809.

Lat. neol. *Carpi*.

CARPICULTURĂ s.f. „ramură a pisciculturii care se ocupă cu creșterea crapului – carpiculture” 1958.

Fr. *carpiculture* (< *carpe* „crap” < lat. *carpa* + *-culture*).

CARPO- el. de comp. „fruct – carpo-”.

Fr. *carpo-* < gr. *καρπός* „fruct”.

Cf. **carpocapsă**, **carpofag**, **carpofor**, **carpologie**, **carpelă**, **pericarp**.

CARPOCAPSĂ s.f. „insectă care trăiește pe arborii fructiferi – carpocapse” 1975.

Fr. *carpocapse* (< *carpo-* < gr. *καρπός* „fruct” + *-capse* < gr. *κάπτειν* „a înfuleca”).

CARPOFAG adj. „care se hrănește cu fructe – carpophage” 1961.

Fr. *carpophage* (< gr. *καρπός* „fruct” + *-φαγος* „care mănâncă” < *φαγεῖν* (aor.) „a mânca”).

CARPOFOR adj. „peduncul care susține fructul – carpophore” 1966.

Fr. *carpophore* (< gr. *καρπός* „fruct” + *-φορος* „care poartă” < *φέρειν* „a purta”), germ. *Karpophor*.

CARPOLOGIE s.f. „parte a botanicii care se ocupă cu studiul fructelor – carpologie” 1961.

Fr. *carpologie* (< gr. *καρπός* „fruct” + *-λογία* < *-λογος* < *λέγειν* „a vorbi”).

CARST s.n. „eroziune și dizolvare a calcarelor, gipsurilor și sării, sub acțiunea apei; formă de relief rezultată în urma acestei eroziuni – karst” 1949.

Germ. *Karst* (numele unei regiuni din Slovenia și nord-estul Italiei), fr. *karst*.

Fam.: **carstic** adj. „care aparține carstului, specific carstului” 1949 < fr. *karstique*; **termocarst** s.n. „tip de relief caracterizat prin existența unor concavități, asemănătoare formațiunilor carstice, apărut ca urmare a dezghețului” 1975 < fr. *thermokarst*, engl. *thermokarst*; **vulcanocarst** s.n. „carst format pe roci eruptive” 1962 ← *vulcan(o)-* + *carst* (termen creat de geologul român T. Naum pentru a desemna un fenomen geologic specific Munților Căliman) ° // rus. *termokarst* DLR.

CART¹ s.n. „sfert, pătrar; serviciu de patru ore, la bordul unei nave; a 32-a parte din roza vânturilor – quart” 1835, var. *cuart*, *cvart*.

Fr. *quart* (< lat. *quartum* „sfert”, *quartus* „al patrulea”).

Fam.: **cartnic** s.m. „ofițer care face de cart pe o navă” 1955.

Cf. **cart²**, **cartier**, **cfartană**, **cortel²**, **cvartal**, **cvartă**.

CART² s.n. (Ban., S-V Trans.) „cofă, doniță – seau en bois” 1825.

Magh. *kárt* (< germ. austriac *quart(e)* „sfert; măsură pentru lichide; vas” < lat. *quarta (pars)* „sfert, a patra parte”) Densuşianu, *Țara Hațegului*, 60, CADE, Tamás, EW, 167 // cf. bg. *karta* „ploscă, vas de lemn pentru măsurat” DA.

Fam.: **cărtaț** s.n. (dim.) 1885.

Cf. **cart¹**.

CART³ s.n. „automobil mic de curse – kart” 1966 (var. grafică *kart*).

Engl. *kart* (inițial „căruță, șaretă”, scris *cart*), fr. *kart* (< engl.).

Fam.: **carting** s.n. „cursă sportivă practică cu cartul” 1975 < engl. *carting*; **cartodrom** s.n. „teren amenajat pentru carting” 1973 ← *cart³* după *aerodrom*, *velodrom* etc.

CARTAC s.n. (Neamț) „instrument pentru netezit tencuiala udă, drișcă – outil de maçon” 1885.

Et. nes., probabil bg. dial. *kártak* „suport, scândurică” ° // Et. nec. DA.

Fam.: **cartaş** s.n. (Covurlui) „o unealtă de zidărie” 1884, var. *cartaj*.

CARTAGINEZ, -Ă adj., s.m., s.f. „(locuitor) al Cartaginei; care aparține Cartaginei – carthaginois” 1830.

It. *cartaginese* sau fr. *carthaginois* cu adaptarea sufixului.

CARTAL s.m. (Dobr.) „vultur – aigle, vautour” 1885.

Tc. *kartal*.

Fam.: **cartală** s.f. (Dobr.) „vultur” c.1650 (var. înv. Ban. *cărtală*).

CARTĂ¹ s.f. „act care stă la baza organizării și funcționării unei organizații; (în Evul Mediu) act care consemnează anumite privilegii și libertăți – charte” 1871, var. grafică *chartă*.

Lat. neol. *charta* (inițial „hârtie” < gr. *χάρτης*), fr. *charte*.

Fam.: **cartism** s.n. „mișcare a muncitorilor englezi de la mijlocul secolului al XIX-lea” 1922 < engl. *chartism*, fr. *chartisme*; **cartist**, -ă adj., s.m., s.f. „adept al cartismului, care aparține cartismului”

1966 < engl. *chartist*, fr. *chartiste*; **cartular**¹ s.n. „culegere de acte referitoare la drepturile unei biserici catolice” 1922, var. *cartulariu* < lat. neol. *chartularium*.

Dublet etim.: *carte*. Cf. **cartă**², **carteci**, **cartel**, **cartelă**, **cartofor**, **carton**, **cartuș**, **cărturar**, **charter**, **hartă**, **hârtie**.

CARTĂ² s.f. (înv.) „bucată de carton cu diferite însemnări: carte poștală, carte de joc, carte de vizită, bilet, carte de identitate; hartă – carte” 1852.

Fr. *carte* (împrumut din lat. *charta*, posibil prin intermediul it. *carta*). Cuvântul românesc a fost fondat cu paronimul *carte*, căruia i-a transferat majoritatea sensurilor.

Fam.: **carta** vb. „a tria corespondența la poștă și la căile ferate; a localiza pe o hartă” 1939 ← *cartă*, cf. germ. *kartieren*; **cartatoare** s.f. 1978 ← *carta* sau *cartator*; **cartator** s.m. „angajat care cartează corespondența” 1978 ← *carta*; **cartotecă** s.f. „cutie sau dulap în care se păstrează fișe” 1931 < fr. *cartothèque* (< *carte* + *-thèque* < gr. *θήκη* „dulap, ladă” < *τιθέναι* „a pune”), germ. *Kartothek*; **fotocartare** s.f. „tehnica alcătuirii planurilor după fotografia aeriene” 1949 ← *foto-* + *cartare* (← *carta*); **portcart** s.n. (rar) „mic portofel” 1906 < fr. *porte-carte(s)*.

Dublet etim.: *carte*. Cf. **cartă**¹, **carteci**, **cartel**, **cartelă**, **cartofor**, **cartografie**, **cartogramă**, **cartomanție**, **carton**, **cartuș**, **cărturar**, **charter**, **hartă**, **hârtie**.

CARTE [ar., mr.] s.f. „obiect format dintr-un număr de file, legate împreună, cuprinzând un manuscris sau o scriere tipărită; cunoștințe de scriere și citire, învățătură; mică bucată de carton cu diferite însemnări, folosită la anumite jocuri, ca act, bilet etc.; (înv.) scrisoare, document – livre; culture; carte à jouer; (vieilli) lettre, document” c.1500.

Lat. *charta* (inițial „hârtie, foaie de papyrus pentru scris” < gr. *χάρτης*) panrom. REW 1866 (forma rom. a fost refăcută din pl. *cărți* (*carfi*) al lui **cartă*). Cu sensul „mică bucată de carton cu diferite însemnări, folosită la anumite jocuri, ca act, bilet etc.”, după fr. *carte* și prin etim. pop. ← *cartă*².

Fam.: **cartifoae** s.f. „ghicitoare” ← *carte* + *foaie*.; **cărțicea** s.f. (dim.) c.1650; **cărțică** s.f. (dim.) 1691–1697 ← *carte* sau *cărțicea*; **cărțișoară** s.f. (dim.) 1885 (var. *cărțișoară*); **cărțar** s.m. (înv.) „cartofor” 1893, var. *cărțar* ← pl. *cărți*; **cărțaș** s.m. (Ban.) „curier al primăriei comunale”, (Trans.) „cartofor” 1906, var. *cărțaș* ← pl. *cărți*; **cărțaluie** s.f. (înv., dim.) 1643; **cărțoi** s.n. (augm.) 1927, var. *cărțoi*; **cărțulie** s.f. (dim.) 1597.

Dublet etim.: **cartă**^{1,2}, **hartă**. Cf. **carteci**, **cartel**, **cartelă**, **cartofor**, **carton**, **cartuș**, **cărturar**, **charter**, **hârtie**.

CARTECI s.n. (înv.) „cartuș – cartouche” 1814 (var. pl. *cartace*), var. *cartaci*, *cartecă* s.f. Germ. *Kartätsche* (< it. *cartoccio*, engl. *cartage*). Var. *cartecă*, sg. refăcut din pl. *cartece*. Cf. **cartuș**, **cartă**^{1,2}, **carte**, **carton**, **hartă**, **hârtie**.

CARTEL s.n. „uniune monopolistă; (înv.) scrisoare prin care se adresează o provocare la duel; convenție scrisă între state aflate în război, pentru schimbul de prizonieri – cartel” 1832 (cu sensul „scrisoare prin care se adresează o provocare la duel”).

Fr. *cartel* (cu sensul „uniune monopolistă” după germ. *Kartell*) < it. *cartello* „aviz, afiș” < *carta* „hârtie” < lat. *charta* < gr. *χάρτης*.

Fam.: **cartela**¹ vb. „a forma un cartel (în vederea fabricării și desfacerii mărfurilor)” 1871.

Cf. **cartă**^{1,2}, **carte**, **cartelă**, **hartă**, **hârtie**.

CARTELĂ s.f. „cartonaș cu numere (sau electronic), a cărui valoare se diminuează pe măsura întrebuițării, folosit ca abonament, ca bilet, sau pe baza căruia se pot obține produse raționalizate – carnet de bons, carte d'alimentation, carte magnétique” 1928.

It. *cartella* (< *carta* „hârtie” < lat. *charta* < gr. *χάρτης*).

Fam.: **cartela**² vb. „a raționaliza un produs pe bază de cartelă” 1975; **carteliza** vb. (rar) „a cartela” 1974.

Cf. **cartă**^{1,2}, **carte**, **cartel**, **cartofor**, **hartă**, **hârtie**.

CARTER s.n. „înveliș metalic care acoperă anumite părți în mișcare ale unei mașini – carter” 1949. Engl., fr. *carter* (numit după inventatorul dispozitivului, englezul J. Harrison Carter).

CARTEZIAN, -Ă adj., s.m., s.f. „care aparține doctrinei lui Descartes – cartésien” 1834–1836.

Fr. *cartésien* (< *Cartesius*, numele latinizat al lui Descartes).

Fam.: **cartezianism** s.n. „doctrina filozofică a lui Descartes” 1928 < fr. *cartésianisme*.

CARTIER s.n. „parte a unui oraș; (parte din) comandamentul unei mari unități militare; (înv.) loc ocupat de un corp de trupe în campanie sau în manevre, casă unde sunt găzduiți militarii în campanie – quartier” 1829, var. *cuartier*.

Fr. *quartier* (< *quart* „sfert” < lat. *quartus* „al patrulea”).

Fam.: **cartiera** vb. (înv.) „a încartirui” 1939 ← *încartiera*; **cartirui** vb. (înv.) „a încartirui” 1830 (var. *cvartirui*) < rus. *kvartirovat'*; **cvartir** s.n. (înv.) „loc ocupat de un corp de trupe în campanie sau în manevre, casă unde sunt găzduiți militarii în campanie; (mai ales Trans.) locuință provizorie, gazdă” 1694 (var. *cfartir*), var. grafică *quartir*, var. *cartir*, *cuartir*, *farmir* < germ. *Quartier* (< fr.) DA, posibil și rus. *kvartira* DA, DEX (sigur); **încartiera** vb. „a încartirui” 1857 (var. *încvartira*), var. *încartira*, *încuarteria*, *încuarteria* ← *cartier*, *cvartir*, după germ. *einquartieren*; **încartirui** vb. „a stabili locuințele soldaților și ofițerilor dintr-o unitate militară într-o localitate” 1834 (var. *încvartirui*) < germ. *einquartieren* ° // ← *cartier* după modelul germ. *einquartieren* DA, CDER 1490; ← *în-* + *cartirui* DEX.

Cf. **cart**^{1,2}, **cfartană**, **cortel**², **cvartal**, **cvartă**.

CARTILAJ s.n. (anat.) „țesut animal elastic și rezistent – cartilage” c.1805 (var. *cartilagine*), var. *cartilagiu*, *cartilago*.

Fr. *cartilage*. Var. *cartilagine*, *cartilago* < lat. neol. *cartilago*, -*aginem*.

Fam.: **cartilaginos** adj. „format din cartilaje, cu cartilaje; (despre marginea frunzelor) elastic și rezistent, asemănător unui cartilaj” 1843 < fr. *cartilagineux*; **semicartilaginos** adj. „care este, în parte, cartilaginos” 1962.

CARTOF s.m. „plantă din familia solanaceelor, importată din America, cultivată pentru tuberculii săi comestibili – pomme de terre” 1835.

Germ. *Kartoffel* (< *Tartuffel* < it. *tartufo*, *tartufo* „trufă” < lat. *terrae *tūfer*, formă italică corespunzătoare lat. *tuber*) DA, CADE, CDER 1492, DEX, TDRG³ // Rus. *kartofel'* SDLR.

Fam.: **cartoasă** s.f. (E Munt., S Mold.) „cartof; dalie” 1875, var. (nord) *cartoasă*; **cartofior** s.m. (dim.) 1928; **cartoflă** s.m. (peior.) „mâncător de cartofi” 1844 ← *cartoflă*; **cartoflă** s.f. (Mold., înv.) „cartof” 1793, var. *cartoasă* < ucr., pol. *kartofla*; **cartoflărie** s.f. (Mold., înv.) „loc unde se cultivă cartofi” 1845 ← *cartoflă*.

CARTOFOR s.m. „persoană care are patima jocului de cărți – joueur passionné de cartes” 1838 (var. *hartofor*).

Ngr. *χαρτοφόρος* ° (< *χαρτί(ου)* „hârtie, carte de joc”, dim. lui *χάρτης*), infl. de *carte*; **cartoforă** s.f. 1871 ← *cartofor*; **cartoforeasă** s.f. „femeie împătimită de jocul de cărți” 1939 ← *cartofor*; **cartoforesc** adj. 1939 ← *cartofor*; **cartoforește** adv. 1939 ← *cartoforesc* sau *cartofor*; **cartoforie** s.f. (abstr.) 1835 (var. *hartoforie*) < ngr. *χαρτοφορία* TDRG² sau ← *cartofor* CADE, DA; **cartoforiță** s.f. „femeie împătimită de jocul de cărți” 1939 ← *cartofor*.

Cf. **cartă**^{1,2}, **carte**, **cartelă**, **cartografie**, **cartogramă**, **cartomanție**, **hartă**, **hârtie**.

CARTOGRAFIE s.f. „disciplină care studiază tehnica de întocmire a hărților și a planurilor topografice – cartographie” 1871.

Fr. *cartographie* (< *carte* „hartă”, împrumut din lat. *charta*, + *-graphie* < gr. *-γραφία* < *-γράφος* < *γράφειν* „a scrie”).

Fam.: **cartograf** s.m. „specialist în cartografie, persoană care cartografiază” 1871 < fr. *cartographe*; **cartografă** s.f. 1958 ← *cartograf*; **cartografia** vb. „a face harta unei regiuni” 1928 < fr. *cartographier*; **cartografic** adj. „privitor la cartografie” 1928 < fr. *cartographique*; **stereocartograf** s.n. „aparat folosit pentru obținerea automată a planului topografic al unei localități sau al unei regiuni, pe bază de fotografii luate sub unghiuri diferite (stereograme)” 1958 < fr. *stéréocartographe*, germ. *Stereocartograph*.

Cf. **cartă**², **hartă**, **grafie**.

CARTOGRAMĂ s.f. „reprezentare grafică pe o hartă a răspândirii și intensității unor fenomene – cartogramme” 1949.

Fr. *cartogramme* (< *carte* „hartă”, împrumut din lat. *charta*, + *-gramme* < gr. *γράμμα* „literă, scriere”, *γραμμή* „linie” < *γράφειν* „a scrijeli, a desena, a scrie”).

Cf. *cartă*², *hartă*, *hârtie*.

CARTOMANȚIE s.f. (rar) „ghicit în cărțile de joc – cartomancie” 1848 (var. înv. *hartomandie*).

Fr. *cartomancie* (< *carte* „carte de joc”, împrumut din lat. *charta* + *-mancie* < gr. *μαντεία* „ghicit” < *μαντεύεσθαι* „a ghici” < *μάντις* „ghicitor”) DA, CADE, posibil și it. *cartomanzia* DEX. Var. *hartomandie* < ngr. *χαρτομαντεία*.

Fam.: **cartomant** s.m. „persoană care pretinde că ghicește după cărțile de joc” 1939 ← *cartomanție* (derivat regresiv) sau it. *cartomante*; **cartomantă** s.f. 1957 ← *cartomant*; **cartomantic** adj. „privitor la cartomanție” 1939 ← *cartomant*.

Cf. *cartă*², *carte*, *cartofor*, *chiromant*.

CARTOMETRIE s.f. „studiu al metodelor și instrumentelor cu care se determină precizia unei hărți – cartométrie” 1949.

Fr. *cartométrie* (< *carte* „hartă”, împrumut din lat. *charta*, + *-métrie* < gr. *-μετρία* „măsurare” < *-μέτρης* „care măsoară” < *μετρέιν* „a măsură” < *μέτρον* „măsură”).

Cf. *cartă*², *hartă*, *metru*.

CARTON¹ s.n. „hârtie groasă și compactă, cu flexibilitate redusă – carton” c.1818.

Fr. *carton* (< it. *cartone* < *carta* „hârtie” < lat. *charta* < gr. *χάρτης*).

Fam.: **cartona** vb. „a lega o carte sau un caiet în scoarțe de carton; a asigura o hartă, o planșă etc. cu un suport protector de carton” 1837 < fr. *cartonner*; **cartonagist** s.m. (rar) „lucrător care cartonează cărțile” 1939 ← *cartonagiu* (= *cartonaj*); **cartonaj** s.n. „acțiunea sau industria fabricării obiectelor din carton; obiect făcut din carton; fabrică de cartonaje” 1862 (var. *cartonagiu*) < fr. *cartonage*; **cartonaș** s.n. (dim.) 1910; **cartonatoare** s.f. „lucrătoare care cartonează cărțile” 1939 ← *cartonator*; **cartonator** s.m. „lucrător care cartonează cărțile” 1939 ← *cartona*; **cartonărie** s.f. „arta de a fabrica sau lucra cartonul; fabrică de carton” 1939; **cartonier** s.n. „dulăpior în care se păstrează cartoane cu diferite acte” 1928 (var. *cartonieră*) < fr. *cartonnier*; var. *cartonieră*, sg. refăcut din pl. *cartoniere*.

Cf. *cartă*^{1,2}, *carte*, *hartă*, *hârtie*.

CARTON² s.n. (reg.; înv.) „pânză tare de cânepă, în sau bumbac; creton – cretonne” 1794, var. *cartun*.

Germ. (austriac) *Karton*, *Kartun* (= *Kattun* < ol. *katoen* < arab *qatun*).

Cf. *catun*, *coton*.

CARTOS (acc. nec.) s.m. (Buzău) „numele unei flori nedefinite mai îndeaproape – nom d'une fleur” 1885.

Et. nes., probabil ← *cartoașă*, *cartoșcă* „dalie” sau sg. refăcut ← pl. regional *cartoși* (= *cartofi*)^o.

CARTUS s.m. (Bas.) „chipiu cu cozoroc – casquette” 1904.

Rus. *kartuz*.

CARTUȘ s.n. „cilindru de metal (inițial de carton), conținând material exploziv, folosit ca muniție; ornament sculptat sau gravat, în formă de sul, pe care se scriu titluri, devize, inscripții – cartouche” 1829, var. pl. *cartuce*.

Fr. *cartouche* (< it. *cartoccio*, inițial „cornet de hârtie” < *carta* „hârtie” < lat. *charta* < gr. *χάρτης*). Var. *cartuce* < it. *cartoccio*.

Fam.: **cartușă** s.f. „glonș” 1911; **cartușelniță** s.f. (înv.) „cartușieră” 1895; **cartușerie** s.f. „fabrică de cartușe” 1931 < fr. *cartoucherie*; **cartușieră** s.f. „geantă de piele, purtată la centură, în care se țin cartușele” 1868 < fr. *cartouchière*.

Cf. **carteci**, **cartă**^{1,2}, **carte**, **hartă**, **hârtie**.

CARTUZIAN adj., s.m. „(călugăr) din ordinul înființat la mănăstirea numită Grande Chartreuse (fondată în Franța în secolul al XI-lea de Sf. Bruno) – cartusien” 1939.

Fr. *cartusien* (< lat. med. *Cartusia*, numele mănăstirii).

CARUB s.m. (bot., înv.) „roșcov – caroubier” 1875.

Fr. *caroube* „fructul carubului”, it. *carrubo* (< arab. *ḥarrūba*).

Fam.: **carubier** s.m. „carub” 1966 < fr. *caroubier*.

CARURĂ s.f. „forma umerilor și a spatelui cuiva; siluetă – carrure” 1966.

Fr. *carrure* (< *carrer* „a da formă pătrată; a-și îndrepta bustul” < lat. *quadrāre* < *quadrus* „pătrat”).

Cf. **cadru**, **cadrl**¹, **cadrilat**, **careu**, **carieră**², **carou**, **cvadri**.

CARUS s.n. sg. tantum (med.) „comă profundă – carus” 1939.

Fr. *carus* (< lat. savant *carus* < gr. *kápos* „somm profund”).

Fam.: **carotic** adj. 1939 < fr. *carotique*.

Cf. **carotidă**.

CARUSEL s.n. „instalație distractivă pentru copii, constând dintr-o platformă rotativă pe care se află mai mulți căluși de lemn, călușei; (ist.) joc executat de oameni călare – carrousel” 1928.

Fr. *carrousel* (< napolitan *carus(i)ellu* „minge de cretă; joc cu această minge” < *carusu* „(cap) ras”).

CARVASARA s.f. (înv.) „edificiul în care se afla vama turcescă – immeuble où se trouvait la douane turque” 1792, var. *carvansara*, *cărvăsăra*.

Tc. *karvansaray* (= *kervansaray* < *kervan* „caravană” + *saray*, *seray* „curte”).

Fam.: **carvasaragiu** s.m. „vameș” c.1710, var. *carvansaragiu*; **cărvăsărie** s.f. „carvasara” 1560, var. *chervăsărie*, *chivărsărie*, *chivărsie*.

Cf. **caravană**, **chervan**, **serai**.

CARVOSI vb. (Apușeni; suspect) „a ocări – gronder” 1888.

Et. nes., posibil ← *cârnoși* DA.

CASA¹ vb. (jur.) „a anula o hotărâre judecătorească; a lichida – casser” 1871.

Fr. *casser* (< lat. med. *cassare* „a anula” < *cassus* „van, gol”).

Fam.: **casabil**¹ adj. „care poate fi anulat” 1903 < fr. *cassable*; **casație** s.f. „decizie prin care se anulează o hotărâre judecătorească”, frecvent în sintagma *curte de ~* „organ judecătoresc care are dreptul să anuleze o sentință pronunțată de alte organe judecătorești, de rang inferior” 1799, var. *casafține* < lat. neol. *cassatio*, germ. *Kassation*, fr. *cassation*; **căsălu**¹ vb. (înv.) „a destitui, a casa” c.1800 < magh. *kásszál*; **incasabil**¹ adj. „care nu mai poate fi anulat” 1939 < fr. *incassable*.

CASABA s.f. (înv.) „orașel turcesc – bourg, petite ville (turque)” 1715, var. *casabă*.

Tc. *kasaba*.

CASAC s.n. (Munt., Olt., Dobr.) „haină de postav, lungă, fără mâneci, purtată de bătrâni mai ales la sărbători – vêtement long de drap, sans manches” 1884.

Tc. *kazak* „vestă tricotată care se îmbracă peste cap”, (dial.) *kazaki*, *kazake* „palton: scurteică de postav” Suciu, IT II, 165, bg. dial. *kăsak* ° // Poate scris greșit în loc de *cazac*, cf. *cazacă* DA.

Cf. **cazac**.

CASANT adj. „care se sparge ușor – cassant” 1922.

Fr. *cassant* (< *casser* „a sparge” < lat. *quassāre* „a scutura, a agita, a sparge” < *quaterē*).

Fam.: **casă²** vb. (rar) „a sparge” < fr. *casser*; **casabil²** adj. „casant” 1927 < fr. *cassable*;

incasabil² adj. „care nu se sparge (ușor)” 1939 < fr. *incassable*.

Cf. **cască**, **scoate**, **discuta**, **percuta**.

CASAOC s.m. (Buc.) „o specie de veveriță – sorte d'écureuil” 1928.

Ucr. dial. *kosook* „sașiu; iepure” (< *kosyj* „strâmb” + *oko* „ochi”) ° // Cf. rus. *kosookij* „chior, care se uită cruciș” DA.

CASAP s.m. (Mold., Ban., Dobr., Munt.; înv.) „măcelar – boucher” 1462 (antrop.), var. *casab*, *căsap*, *hasap*.

Tc. *kasap*. În Banat, și scr. *kasap*. Var. *hasap* < ngr. *χασάμης*.

Fam.: **casap-bașa** s.m. (în v.) „starostele breslei măcelarilor” 1693, var. *casab-bașa*, *hasap-bașa* < tc. *kasap başı*; **casap-bașlâc** s.n. „funcția de casap-bașa” 1782, var. *casabașalâc* < tc. *kasap başlık*; **căsapniță** s.f. (Ban.) „măcelărie” 1814, var. *casapniță* < scr. *kasapnica*; **cășăpi** vb. (Mold., Buc., Ban.) „a măcelări” 1821; **cășăpie** s.f. (Mold., Ban.) „măcelărie” 1736.

CASATĂ s.f. „specialitate de cofetărie formată din mai multe straturi de înghețată – cassate” 1961.

It. *cassata* (la origine, un tip de prăjitură siciliană făcută pe bază de pandișpan și urdă; probabil < lat. *cāseus* „brânză”).

Cf. **caș**.

CASĂ¹ [ar., mr.; ir. *cășe*] s.f. „clădire destinată locuirii; gospodărie; familie, căsnicie – maison; famille; ménage” c.1500.

Lat. *casa* „căsuță (sărăcăcioasă), colibă”, cf. dalm., it., ret., fr., occ., cat., sp., ptg. REW 1728.

Fam.: **acasă** adv. c.1650 ← *a¹* „la” + *casă*; **casnic**, -ă adj., s.m., s.f. „care ține de casă, gospodărie; (femeie) care se ocupă numai cu gospodăria; (în v.) locuitor al unei case, membru al unei familii; bărbat căsătorit” 1642; **căsar** s.m. (în v.) „bărbat care are casă; căsătorit” 1646; **căsaș** s.m. (în v.) „căsar; om de-al casei; (în v.) curtean” 1632, var. pl. *cășaci*; **cășăluică** s.f. (dim.) 1825 ← *cășăluie*; **cășăluie** s.f. „căsuță; alveolă de fagure” 1825; **cășășoară** s.f. (dim.) 1892, var. *cășășoară*; **cășător** [ar.] s.m. (în v.) „om cu casă (gospodărie), căsătorit” 1551–1553 < **căsa* (DA) < lat. **casāre* (< *casa*), cf. it. (*ac*)*casare* „cășători”, sp., ptg. *casar* „cășători” TDRG, PEW 305, DA, SDLR, CDER 1499 sau lat. **casatōrius* (< **casāre*), cf. cat., sp. CDDE 281 // ← *casă* CADE, DEX (s.v. *cășători*); **cășătoreală** s.f. „cășătorie” 1900 ← *cășători*; **cășătorească** adj. (rar) „de cășătorie, conjugal” 1691–1697 ← *cășător*; **cășătorește** adv. 1822 ← *cășătorească* sau ← *cășător*; **cășători** vb. „a (se) uni prin cășătorie; (în v.) a se stabili, a-și stabili locuința” 1551–1553 ← *cășător*; **cășătorie** s.f. „uniune legală între un bărbat și o femeie” c.1566 ← *cășători* TDRG³ sau *cășător* CADE, SDLR, DA, DEX; **cășătorit** s.n. (abstr.) 1900 ← *cășători*; **cășătornic** adj. (în v.) „de cășătorie, conjugal” 1834; **cășăcioară** s.f. (dim.) 1469 (top. *Cășăcioarele*), var. *cășăcioară*, *cășățioară*, *cășătoară* ← *cășăcioară*; **cășăciornică** s.f. (dim.) 1919 ← *cășăcioară*; **cășăean** s.m. (în v.) „om de-al casei” 1825, var. *cășăean*; ar. **cășăic** s.f. (dim.) 1905; mr. **cășăică** s.f. (dim.) 1935; **cășăcioară** s.f. (dim.) 1845; **cășăță¹** s.f. (dim.) 1873–1876; **cășănicesc** adj. (în v.) „de cășănicie, conjugal” 1691–1697 ← *cășănicie* sau ← *cășănic*; **cășănicește** adv. (în v.) „ca într-o cășănicie” 1871 ← *cășănicesc*; **cășănici** vb. (în v.) „a trăi în cășănicie” 1837 ← *cășănic*; **cășănicie** s.f. „viață conjugală, menaj” 1691–1697 ← *cășănic*; **cășăoale** s.f. „casă mare; casă cu o singură încăpere, anexă, căsuță” 1718; **cășăoi** s.n. „casă mare; casă cu o singură încăpere, anexă” 1908 ← *cășăoale*; **cășăucă** s.f. (dim.) 1925; **cășăuică** s.f. (dim.) c.1650 ← *cășăuie*; **cășăuie** s.f. (dim.) 1870; **cășăulie** s.f. „căsuță; alveolă de fagure, butonieră” 1825; **cășăsulță** s.f. (dim.) 1895 ← *cășăulie* sau ← *casă*; **cășășoară** s.f. (dim.) 1906 ← *cășășă* (cu substit. sufixului); **cășășă** s.f. (dim.) 1822; **cășășă** s.f. (dim.) 1910 ← *cășășă* (= *cășășă*); **cășășă** s.f. (dim., în v.) c.1640; **cășășă** s.f. 1900 (în DA, scris greșit *cășășă*, s.v. *casă*) ← *cășășă* (= *cășășă*); **cășășă** s.f. „căsuță; cutie, colivie” 1652 ← *cășășă*, probabil infl. de *cășășă¹*; **electrocășănic** adj. (despre aparate) „care este folosit în gospodărie și este acționat electric” 1949 ← *electro-* + *cășănic*; **încășători** vb. (reg.) „a cășători” 1870 ← *cășător*;

necasníc adj. (înv., rar) „celibatar; căruia nu-i place să se îndeletnicească cu activitățile gospodăriei” 1682 ← *casnic*; **necăsătorie** s.f. (înv., rar) „celibat” 1839 ← *căsătorie*; **necăsătorit** adj. 1776 ← *căsătorit*, part. lui *căsători*; **necăsnicie** s.f. (înv.) „celibat” 1839 ← *căsnicie*; **necăsnicit** adj. (înv.) 1928 ← *ne-* + *căsnicit*, part. lui *căsnicit*; **recăsători** vb. 1927 ← *re-* + *căsători*.

Dublet etim.: *cază*¹. Cf. *castaură*, *caza*¹, *cazinou*.

CASĂ² s.f. „dulap sau lădiță de fier pentru păstrarea banilor și a altor valori; spațiu destinat încasării banilor sau plăților – caisse” 1787, var. grafică *casă*.

Germ. *Kasse* (< it. *cassa*) CDER 1500, TDRG³, it. *cassa* (< lat. *capsa* „casetă, cutie cilindrică în care se păstrau sururile cărților”) DA, CADE, SDLR, CDER 1500, TDRG³, DEX // și fr. *caisse* TDRG³, SDLR.

Fam.: **casar**¹ s.m. (Trans., Buc.; înv.) „casier” 1928; **casier** s.m. „persoană care are în sarcină casa de bani, distribuirea și încasarea banilor” 1776, var. *casir* < it. *cassiere* CADE, SDLR, CDER 1500, DEX, TDRG³ // și fr. *caissier* SDLR; var. *casir* < germ. *Kassier*; **casieră** s.f. 1928 ← *casier*; **casiereasă** s.f. (înv.) „soție de casier” 1928 ← *casier*; **casierie**¹ s.f. „loc unde se primesc și se distribuie banii” 1793 ← *casier*; **casierie**² s.f. „funcția de casier” 1928 ← *casier*; **casierită** s.f. „angajată la casă” 1928 ← *casier*; **căsăraș** s.m. (Ban.) „casier” 1928 ← *casar*; **căsiță**² s.f. (Mold.) „lădiță” 1893; **excasa** vb. (rar) „a cheltui” 1939 ← *încasa* cu substit. prefixului ° // ← *ex* + *casă*² SDLR, DLR; **incasso** s.m.sg. „încasare a polițelor de către o bancă” 1929 < germ. *Inkasso*; **încasa** vb. „a primi bani” 1876 (var. înv. *incasa*) < it. *incassare*, fr. *encaisser* (forma *încasa*: românizare); **încasabil** adj. 1880, var. înv. *incasabil*³ ← *încasa*; **încasator** s.m. „persoană care se ocupă cu încasarea banilor datorăți, în general deplasându-se la debitori” 1929, var. (înv.) *incasator* ← *încasa*; **subcasier** s.m. „ajutor de casier” 1893–1895 ← *casier*.

Cf. *capsă*, *capsulă*, *cash*, *casetă*, *casone*, *cheson*.

CASĂNCĂ s.f. (Mold., Buc.) „broboadă brodată cu flori pe margini – fichu” 1879 (var. *casincă*), var. *casencă*, *casuncă*, *cazincă*.

Ucr. *kosynka* CADE, rus. *kosynka* CDED II 45, DA, SDLR, CDER 1508, DEX, TDRG².

CASCADĂ s.f. „cădere naturală de apă; succesiune rapidă de mișcări sau evenimente – cascade” 1826.

Fr. *cascade* (< it. *cascata* < *cascare* „a cădea” < lat. **casicāre* < *cadere*, part. perf. *cāsus*).

Cf. *casador*, *cădea*.

CASCADOR s.m. „acrobat care execută salturi primejdioase; dublură a unui actor pentru secvențele periculoase – cascadeur” 1967.

Fr. *cascadeur* (< *cascade*, propriu-zis „a cădea în cascadă” < *cascade* „cascadă”).

Fam.: **casadoare** s.f. 1976; **casadoricesc** adj. (rar) 1972; **casadorie** s.f. „săritură primejdioasă executată de casador; arta sau meseria de casador” 1969; **casadorism** s.n. (rar) „faptă de casador” 1978.

Cf. *casadă*.

CASCĂ s.f. „acoperământ pentru protejarea capului, făcut din metal, piele sau cauciuc – casque” 1793.

Fr. *casque* CADE, CDER 1505, DEX (< sp. *casco* „cască; țeastă; ciob” < *cascare* „a sparge” < lat. **quassicāre* < *quassāre* „a scutura, a agita, a sparge” < *quaterē*), rus. *kaska* SDLR.

Fam.: **casanet** s.n. (rar) „caschetă” 1899 ← *casă* (sau *caschet*) + *baionet* sau *panganet* (contaminare) DA; **caschetă** s.f. „un fel de șapcă cu cozoroc; acoperământ de protecție pentru cap” 1832, var. (înv.) *caschet* s.n. < fr. *casquette*.

Cf. *casant*.

CASEROLĂ s.f. „recipient de porțelan, cu coadă, folosit în laborator; cratiță – casserole” 1966.

Fr. *casserole* (< *casse* „oală, vas cu care se scoate apa” < v.occ. *cassa* < lat. med. *cattia* „creuzet, polonic” < gr. *κιάθιον*, dim. lui *κίαθος* „vas de scos apa”).

Cf. *casoletă*, *castron*, *ciațiu*.

CASETĂ s.f. „cutiuță, lădiță unde se păstrează bani sau valori; (arhit.) porțiune delimitată a tavanului, cu caracter ornamental; cutie în care este montată o bandă magnetică – cassette” 1840, var. (Mold.) *cășită*.

Fr. *cassette* DA, SDLR, DEX, it. *cassetta* (< *cassa* „cutie, ladă” < lat. *capsa* „casetă, cutiuță, cutie cilindrică în care se păstrau sulurile cărților”) CADE, TDRG², DEX.

Fam.: **casetofon** s.n. „aparat care redă sau înregistrează conținutul casetelor cu bandă magnetică” 1974 ← *casetă*, după *magnetofon*, *gramofon*; **casetotecă** s.f. „raft sau dulap pentru casete” 1988 < fr. *cassetothèque* DEX sau ← *casetă*, după compusele în *-tecă* (ex. *biblioteca*, *vinotecă*) °; **videocasetă** s.f. „casetă care conține bandă magnetică utilizată pentru înregistrarea și redarea imaginii” 1972 < fr. *vidéocassette*, engl. *videocassette*; **videocasetofon** s.n. „aparat utilizat pentru înregistrarea și reproducerea conținutului videocasetelor” 1974 ← *video*¹ + *casetofon*.

Cf. *casă*², *capsă*, *capsulă*, *cash*, *casone*, *cheson*.

CASH [kæʃ] (pronunțat curent *cheș*) s.n. „bani în numerar – argent liquide” 1990.

Engl. *cash* (inițial „cutiuță cu bani” < fr. med. *caisse* „cutie cu bani; ladă, cutie” < v.occ. *caissa* < lat. *capsa* „casetă, cutie cilindrică în care se țineau sulurile cărților”).

Cf. *capsă*, *capsulă*, *casă*², *casetă*, *casone*, *cheson*.

CASIE s.f. (inv.) „scorțișoară – canelle” c.1500, var. *casie*.

Slavon *kasia*, ngr. *κασία*.

CASIOPEIUM s.n. (chim.) „lutețiu – cassiopéium” 1951, var. *casiopeiu*.

Fr. *cassiopéium*, germ. *Cassiopeium* (nume învechit al lutețiului, dat de chimistul Carl von Welsbach după constelația *Cassiopeia*).

CASITERITĂ s.n. (chim.) „oxid de staniu natural, care se găsește în filoanele hidrotermale și în aluviuni – cassitérite” 1931, var. *casiterit* (s.n.).

Fr. *cassitérite* (< gr. *κασσίτερος* „cositor”).

Cf. *cositor*.

CASIU s.n. „rigolă largă, pavată, construită pentru scurgerea apelor – cassis” 1949.

Fr. *cassis*.

CASNAC s.f. „(reg.; rar) cercul sau îngrăditura pietrelor de moară, veșcă – cercle des pierres du moulin” 1885.

Tc. *kasnak* „cerc de fier sau de lemn”.

CASOLETĂ s.f. „vas mic în care se ard mirodenii; vas mic pentru mâncare – cassolette” 1874, var. *cășuleță*.

Fr. *cassolette* (< *cassole* < *casse* „oală, vas cu care se scoate apa” < v.occ. *cassa* < lat. med. *cattia* „creuzet, polonic” < gr. *κράθιον*, dim. lui *κράθος* „vas de scos apă”). Var. *cășuleță* ← *casoletă* infl. de *cășie*.

Cf. *caserolă*, *castron*, *ciațiu*.

CASONE s.n. „mobilă de forma unei lăzi, împodobită cu sculpturi de lemn sau cu picturi, în care se păstrează obiecte de îmbrăcăminte – écrin orné de sculptures en bois ou de peintures” 1961.

It. *cassone* (< *cassa* „ladă, cutie” < lat. *capsa* „casetă, cutie cilindrică în care se păstrau sulurile cărților”).

Cf. *casă*², *capsă*, *capsulă*, *cash*, *casetă*, *cheson*.

CAST adj. „pur; virtuos – chaste” 1844.

Lat. neol. *castus*, it. *casto*.

Fam.: **castitate** s.f. (abstr.) 1821 < lat. neol. *castitas*, *-atem*.

CASTAN s.m. „arbore mare cu frunze compuse, cu fructe necomestibile (*Aesculus hippocastanum*); arbore cu frunze simple, alungite, cu fructe comestibile (*Castanea vesca*) – châtaignier; marronnier” 1582, var. *caftan*², *căstan*.

Slavon *kastanŭ* „castan, castană” (< gr. *κάστανος* „castană”) DA („cf. paleosl. *kastanŭ*”) sau ← *castană* SDLR, DEX // Lat. neol. *castaneus* CADE, CDER 1511, TDRG².

Fam.: **castană** s.f. „fructul castanului” c.1650, var. *castală*, *căstană* < slavon *kastanŭ*^o, ngr. *κάστανα* (pl. lui *κάστανος*) SDLR, DEX sau ← *castan* DA, CDER 1511 // și it. *castagna* SDLR; **castanet** s.n. „loc plantat cu castani, pădure de castani” 1822; **castaniș** s.n. „pădure de castani” 1862; **castaniū** adj. „(mai ales despre păr) de culoarea castanei” 1829, var. *căstăniū* ← *castană*.

Cf. **castanietă**, **căstăne**, **ghistină**.

CASTANIEȚĂ s.f. „instrument muzical de percuție format din două plăcuțe de lemn sau de fildeș, prinse ca valvele unei scoici, care sunt lovite una de alta – castagnette” c.1830, var. *castanietă*.

Fr. *castagnette* (< sp. *castañetas* < *castaña* „castană” < lat. *castanea* „castană; castan” < gr. *καστανέα* „castan”, (mux) *castanea* „castană” < gr. (*κάρυνοι*) *καστάκειον* < *κάστανος*).

Cf. **castan**.

CASTAURĂ (acc. nec.) s.f. (Buc.) „casă, șură mare, lucrată urât și prost – bâțisă laide” 1913.

Et. nes., probabil ← *căstorauă* (← *căștoară* = *căscioară*)^o // Cf. rus. *koștor* DA.

Cf. **casă**¹.

CASTĂ s.f. „clasă socială închisă – caste” 1821.

Fr. *caste* < ptg. *casta* „rasă (inițial, despre animale); castă (despre societatea din India)”.

CASTĂN s.n. (Trans., Ban.) „dulap, garderob, scrin – garde-robe” 1885, var. *casten*, *castin*, *coastăn*, *coastin*.

Germ. *Kasten*. Var. *coastăn*, *coastin* < magh. *kaszten*.

Fam.: **căstănel** s.n. (dim.) 1903, var. *castănel*, *căstinel*; **căstănaș** s.n. (dim.) 1928, var. *costănaș*.

Cf. **caște**.

CASTEL s.n. „clădire medievală, prevăzută cu turnuri și cu creneluri – castel, château” c.1650 (var. înv. *coștei*²), var. (înv.) *caștel*, (înv., Trans.) *castei*, *caștei*, *costeai*, *coster*.

Lat. neol. *castellum* (dim. lui *castrum* „fortificație, castru”), it. *castello*. Var. *coștei*, *caștei* < magh. *kastély*. Var. *caștel* < pol. *kasztel*.

Fam.: **castelachi** s.n. (dim., înv., rar) 1715 < ngr. *καστελλάκι*; **castelan** s.m. „proprietar al unui castel” c.1640 (var. *caștelan*), var. *caștelean* < lat. neol. *castellanus*, it. *castellano*; var. *caștelan*, *caștelean* < pol. *kasztelan*; **castelană** s.f. „soția unui castelan sau stăpâna unui castel; lanț ori cingătoare de care femeile își atârnă bijuteriile” 1841 < it. *castellana* SDLR sau ← *castelan*^o // și fr. *châteline* SDLR; **vicecastelan** s.m. (rar) „locjiitor al unui castelan” 1896–1912 ← *vice*¹ + *castelan*, după fr. *vice-châtelain*.

Cf. **castru**.

CASTING s.n. „selectare a actorilor pentru un film; tip de pescuit sportiv – casting” 1988.

Engl. *casting* (< *cast* „a arunca; a atribui un rol într-un spectacol; a arunca o plasă de pescuit”).

CASTOR s.m. „mamifer rozător semiacvatic, cu labele posterioare palmate și coada lățită; blana acestui animal – castor” 1592–1604, var. (înv.) *castor*.

Ngr. *κάστωρας*, lat. neol. *castor* (< gr. *κάστωρ*), fr. *castor*.

Fam.: **castorină** s.f. „postav din păr de castor și lână” 1897 < fr. *castorine*.

CASTRA vb. „a extirpa testiculele – castrer” 1822.

Lat. neol. *castrare*, fr. *castrer*.

Fam.: **castrație** s.f. (abstr.) 1816, var. *castrațiune* < fr. *castration*, lat. neol. *castratio*, -onem.

CASTRAVETE s.m. „legumă cu tulpina agățătoare; fructul acestei plante, de formă alungită, de culoare verde – concombrelor” 1533 (forma *Kastraveczen*, într-un document lat. din Trans., probabil pl. *castraveți* adaptat la flexiunea germană), var. *crastavete*, *crăstăvete*.

Bg. *krastavica*, *krastavica* CDED II, 81, DA, SDLR, CDER 155, TDRG³, DEX, scr. *krastavac* DA, CADE (sg. refăcut din pl. *castraveți*).

Fam.: **castravecior** s.m. (dim.) 1939.

CASTRIET s.n. (înv.; livr.) „renunțare – renonciation” 1862.

Tc. *kasriyet*.

CASTRON s.n. „vas adânc în care se pot pregăti sau aduce la masă unele mâncăruri – souprière” 1778, var. *crastol* „vas în care se gătește”, *craston*.

Pol. *kastról* DA, CADE, SDLR, CDER 1516, TDRG³, DEX (< fr. *casseroles*, probabil prin intermediar german, cf. Vasmer, ESRJAZ, 208), sâs. *Kastrol* DA, CDER 1516, TDRG³, DEX (pentru graiurile transilvănene), cu -l > -n prin disimulare progresivă // și bg. *kastról* DA (formă inexistentă în limba literară și în graiurile bulgărești; bg. *kastron* este tratat în BER II, 265 ca împrumut din română; cf. și Nestorescu, ERB, 43).

Fam.: **castrită** s.f. „cratiță” 1906 ← *castron*, infl. de *cratiță*; **castroală** s.f. (Buc.) „vas mare de tinichea” < ucr. *kastrulja* „cratiță” Robciuc, LR 23, 1974, 206 (< rus. *kastrulja* < germ. *Kasserolle* < fr. *casseroles* ESUM, II, 400), infl. de *oală*; **castronaș** s.n. (dim.) 1802; **castronel** s.n. (dim.) 1898; **crăstolă** s.f. (Ban.) „oală în care se păstrează laptele și smântâna” 1885, var. *crăstoală* < scr. *kastrola*.

Cf. **caserolă**, **casoletă**, **ciațiu**.

CASTRU s.n. „tabără militară romană; fortificație romană – camp (romain)” 1816.

Lat. neol. *castrum*.

Cf. **castel**.

CAȘ [ar. *caș*^H, mr. *caș*, ir. *câș*] s.n., s.m. „brânză dulce, proaspătă – fromage frais” 1523.

Lat. *cāseus*, *cāseum* „brânză”, cf. dalm., it., sd., sp., ptg. REW 1738 (în trecut era termenul generic pentru brânză, păstrat ca atare în ar., mr., ir.).

Fam.: **cașcovă** s.f. „mâncare închipuită” 1899 ← *caș*, cf. *cascoță* (DA), *roșcovă*^o; **caș-baci** s.m. (înv. Brașov; azi, la românii din Bulgaria) „caș în saramură” 1535 ← *caș* + *-baș*¹, formă hipercorectă; **cășar**¹ [ar.] s.m. „cel care prepară cașul” 1810 ← *caș* DA, CDER 1498 sau lat. *cāsearius* (adj.) PEW 304, CDDE 276, DDA; **cășar**² s.n. „calup de lemn în care se tescuiește cașul” 1871; ar. **cășare** s.f. „loc unde se prepară brânza, stână; (fig.) avere, situație” 1901 < lat. *cāsearia*, cf. it., ret., v.fr., fr. dial., sp., ptg. REW 1735; **cășărie** [ar.] s.f. „(la stână) loc unde se prepară sau se păstrează cașul; prepararea cașului; (înv.) dare pe caș” 1498, var. *cășerie* ← *caș* DEX sau ← *cășar* CDDE, DA; **cășăreasă** s.f. 1871, var. *cășereasă* ← *cășar*; **cășăriță** s.f. 1871, var. *cășeriță* ← *cășar*; ar. **cășeat** adj. „de brânză, care are brânză” 1903 < lat. *cāseātus*; **cășet** s.n. (col.) 1871; **cășiță**³ s.f. (Mehed.) „iritație la colțurile gurii” 1910, var. *chișiță*³, *chișiță*³ ← *caș* (fig.) „iritație la colțurile gurii”^o // probabil înrudit cu v.sl. *kusati* „a mușca”, cf. bg. *kășej* „mușcătură” DA; **cășos** adj. „plin de caș; de felul cașului” 1871; **cășulean** s.m. (dim.) 1825; **cășuleț** s.n. (dim.) 1688; **Cășulina** s.f. nume de oaie albă 1915; **cășuț** s.m. (dim.) 1871; **cășiță** s.f. „insectă dipteră ale cărei larve se dezvoltă în brânza alterată, Piophila casei” 1903 ← *caș*, infl. de *mușiță*^o // „legătura etimologică cu *caș* e îndoioasă; cf. rus *kišiti* «a mușuna»” DA.

Cf. **casată**, **cașcaval**, **cazeină**, **cășlegi**, **cheeseburger**.

CAȘA s.f. „un fel de stofă moale de lână – kasha” 1975.

Fr. *kasha* (marcă înregistrată, formată pe baza lui *cachemire*, *Kashmir*)^o // Cf. germ. *Kaschieren* DEX.

Cf. **cașmîr**.

CAȘALOT s.m. „mamifer din familia cetaceelor – cachalot” 1856.

Fr. *cachalot* (< sp. *cachalote*).

CAȘARE s.f. „operație de aplicare pe țesături a unui strat de substanțe care le conferă acestora un tușeu moale, ca de piele – traitement d'un tissu par l'application d'une couche fine de matière ammollissante” 1975.

Et. nes., ← *cașa* DEX sau după germ. *Kaschieren*, cf. *cașera*^o.

CAȘĂ s.f. „mâncare din mei sau arpacaș, asemănătoare cu pilaful – bouillie de millet ou de gruau de blé” 1879.

Bg., ucr. *kaša* DA, rus. *kaša* DA, DEX // sau magh. *kása* DA.

CAȘCAVAL s.n. „specie de brânză fină, tare – espèce de fromage à pâte dure” 1693, var. (înv.) *cașcaveal*.

Tc. *kaşkaval* (< it. *caciocavallo* < *cacio* „brânză” < lat. *cāseus* + *cavallo* „cal” < lat. *caballus*, nume care pare legat de obiceiul de a atârna câte două bucăți de brânză legate împreună, „călare” – a *cavallo* – pe o bară orizontală, pentru maturare) CADE, SDLR, CDER 1507, DEX, poate și ngr. *κασκαβάλι* TDRG, SDLR, CDER 1507 // și it. *caciocavallo* TDRG.

Fam.: **cașcaval** s.n. (Mold.) „unealtă păstorească” 1885; **cașcavea** s.f. (Mehed.; înv.) „un fel de cașcaval” 1884, var. *cașcavelă* ← pl. *cașcavele*; **cașcavet** s.n. (rar, înv.) „cașcaval” 1825 (cu substit. finalei, după *brânzet*); **cășcăvălărie** s.f. „cășărie unde se prepară cașcaval” 1741–1742.

Cf. **caș**, **cal**.

CAȘERA vb. (poligr.) „a aplica un strat de material peste o hârtie pentru a-i da un aspect mai frumos; (despre confecții) a aplica un strat de spumă poliuretanică între tricot și căptușeală” – pelliculer, stratifier” 1958, var. *cașura*.

Germ. *kaschieren* (< fr. *cachier* „a ascunde”) ° // Cf. fr. *cachier* DEX.

Var. *cașura*, infl. de *hașura* ° // ← *cașa* DEX (s.v. *cașurare*).

Fam.: **cașerat** s.n. (abstr.) 1975.

Cf. **cașetă**, **coațione**.

CAȘETĂ s.f. „înveliș solubil în care se pun unele medicamente cu gust neplăcut, pentru a fi înghițite mai ușor; capsulă de hârtie care conține un medicament sub formă de pulbere – cachet” 1955.

Fr. *cachet* „stampilă; cașetă” (< *cachier* „(înv.) a presa, a strânge tare” < lat. **coactiōne* < *coactāre* „a constrânge” < *cōgere*).

Fam.: **cașet** s.n. „carnet; plic ștampilat din prima zi a emisiunii timbrelor; cașetă” 1939 < fr. *cachet*; **cașeu** s.n. (cinem.) „mască ce acoperă partea din cadru care nu trebuie să apară” 1955 < fr. *cachet*.

Cf. **cașera**, **coațione**.

CAȘEXIE s.f. „stare generală proastă a organismului – cachexie” a doua jum. a sec. XVIII (var. *cahexie*), *cachessie*, *cachexie*.

Fr. *cachexie* (împr. din lat. *cachexia* < gr. *καχεξία* < *κακός* „rău” (adj.), *κακῶς* „rău” (adv.) + *εἶναι* „a avea; (urmat de adverb) a fi într-un anumit fel”). Var. *cahexie* < ngr. *καχεξία*; var. *cachessie* < it. *cachessia*; var. *cachexie* < lat. neol. *cachexia*.

Fam.: **cașectic**, -ă adj., s.m., s.f. „(persoană) care suferă de cașexie” 1849 (var. *cahectic*) < fr. *cachectique*; var. *cahectic* < ngr. *καχεκτικός*.

CAȘIC s.n. (Munt., Dobr.) „lingură mare de lemn, căuș – cuillère en bois, sorte d'écope” 1885.

Tc. *kaşık*.

CAȘIE s.f. (bot., Trans.) „caprifoi – chèvrefeuille, *Lonicer caprifolium*” 1900.

Magh. *kásia* (= „caprifoi”, cf. Borza, DEB) ° // Cf. *casia*, *cașiță* DA.

CAȘIȚĂ s.f. (Trans.) „stânjenel-galben – *Iris pseudacorus*, *Iris graminea*, *Iris ruthenica*” 1906, var. *casiță*, *gașiță*.

Ucr. *košicja* „*Verbena officinalis*” ° // Cf. *casia*, *cașie* DA (s.v. *casiță*).

Cf. **coșițel**.

CAȘMIR s.n. „rasă de capre crescute în Cașmir și în Tibet; țesătură de lână moale și fină – cachemire” 1789, var. *cașmir*, *cajmir*.

Fr. *cachemire* (< top. *Cachemire*) DA, CADE, SDLR, CDER 1509, DEX, germ. *Kaschmir* DA.

Cf. *cașa*, *chesmariu*.

CAȘTE s.f. „cutie în care se țin literele, în tipografie – casse d'imprimerie” 1840, var. *caștie*.

Magh. *kásta* (< germ. *Kasten*).

Cf. *castăn*.

CAT s.n. (inv.) „etaj – étage” 1797.

Tc. *kat*.

CATA- el. de comp. „în jos; în conformitate, potrivit cu; complet – cata-”.

Gr. neol. *κατα-*, fr. *cata-*.

CATABOLEA s.f. (Buc.) „fînță imagină cu care sunt speriați copiii – croquemitaine” 1892.

Et. nes., probabil *cataroi* „apoplexie, gripă” + *Bolea* (< *boală*) DA.

CATABOLISM s.n. „proces biologic de transformare a unor substanțe complexe, specifice organismului, în alte substanțe mai simple și nespecifice, pe care organismul le elimină – catabolisme” 1961.

Fr. *catabolisme* (< *métabolisme* „metabolism” (< gr. *μεταβολή* „schimbare, transformare” < *μεταβάλλειν* „a (se) transforma” < *μετα-* + *βάλλειν* „a arunca”), prin substituirea pref. *méta-* cu *cata-* „în jos” < gr. *κατα-*, cf. antonimul *anabolism*).

CATACLAZĂ s.f. „zdrobire totală sau parțială a minereurilor din roci sub acțiunea proceselor dinamice din scoarța pământului – cataclase” 1949.

Fr. *cataclase*, germ. *Kataklase* (< gr. *κατάκλασις* < *κατακλᾶν* „a zdrobi”).

Fam.: **cataclastic** adj. „(despre minerale, roci etc.) rezultat prin cataclază; (despre procese geologice) care provoacă o cataclază” 1978 < fr. *cataclastique*.

Cf. **clastic**, **iconoclast**.

CATACLISM s.n. „catastrofă de mare extindere – cataclysm” 1779 (var. *cataclizmos*).

Fr. *cataclysm* (împrumut din lat. *cataclysmus* „potop; distrugere” < gr. *κατακλυσμός* „inundație” < *κατακλύζειν* „a inunda”). Var. *cataclizmos* < ngr. *κατακλυσμός*.

CATACOMBĂ s.f. „galerie subterană care servea primilor creștini drept refugiu, loc de cult și de înmormântare – catacombe” 1829, var. *catacumbă*.

Fr. *catacombe* (împrumut din lat. *catacumbae*, format din gr. *κατα-* și din *tumba* „mormânt” > *-cumba* sub influența lui (*ac-*, *in-*) *cumbere* „a se culca”, *occumbere* „a deceda”), it. *catacomba*. Var. *catacumbă* < lat. neol. *catacumbae*.

CATADICSI vb. „a găsi de cuviință – daigner” 1797, var. *catandisi*.

Ngr. *καταδέχομαι* (aor. *καταδέχθηκα*).

Fam.: **catadicseală** s.f. (abstr.) 1804; **catadicsit** s.n. (abstr.) 1905.

CATAFALC s.n. „postament pentru sicriu – catafalque” 1829.

Fr. *catafalque* (< it.), it. *catafalco* (< lat. **catafalicum* < *cata-* (< gr. *κατα-* „în jos”) + *fala* „turn de lemn”).

Cf. **eșafod**.

CATAFAZIE s.f. (med.) „tulburare a vorbirii, constând în repetarea mecanică a aceluiași fraze sau cuvinte – cataphasie” 1969.

Fr. *cataphasie* (< *cata-* < gr. *κατα-* „în jos” + *-phasie* < gr. *φάσις* „vorbire” < *φάναι* „a spune”).

Cf. *cata-*, *afazie*, *fatic*.

CATAFOREZĂ s.f. „deplasare spre catod a particulelor dintr-o soluție coloidală, sub acțiunea unui câmp electric – cataphorèse” 1949.

Fr. *cataphorèse* (< *cata-*, aici în sensul „spre catod” + gr. *φόρησις* < *φορεῖν* „a transporta, a duce”).

CATAFRACT s.m. „(călăreț) îmbrăcat în armură – cataphracte” 1809.

Fr. *cataphracte*, gr. neol. *κατάφρακτος* (*ἱππεύς*) (< *καταφράσσειν* „a îmbrăca în armură” < *κατα-* + *φράσσειν* „a strânge, a bloca, a baricada”).

CATAGRAFIE s.f. (înv.) „inventar, recensământ – inventaire, recensement” 1764, var. acc. *catagrafie*.

Ngr. *καταγραφή* (< *καταγράφειν* < *κατα-* + *γράφειν* „a scrie”).

Fam.: **catagrafia** vb. „a inventaria” 1814; **catagrafic** adj. „referitor la catagrafie” 1871; **catagrafisi** vb. „a inventaria” 1840 < ngr. *καταγράφω* (adaptat după verbele în *-isi*).

Cf. *cata-*, *grafie*.

CATAHREZĂ s.f. „figură de stil care constă în transferarea înțelesului unui cuvânt asupra altui cuvânt cu înțeles apropiat – catachrèse” 1871, var. *catacreză*.

Fr. *catachrèse*, gr. neol. *κατάχρησις* „folosire abuzivă; folosire” (< *καταχρᾶσθαι* „a profita de; a folosi în exces, a abuza” < *κατα-* + *χρᾶσθαι* „a folosi”).

Cf. *catahrisis*.

CATAHRISIS s.n. (înv.) „abuz – abus” 1775, var. *catahris*, *catahris*.

Ngr. *κατάχρησις* (< v.gr. *κατάχρησις* < *καταχρᾶσθαι* „a profita de; a folosi în exces, a abuza” < *κατα-* + *χρᾶσθαι* „a folosi”)

Fam.: **catahristicos** adv. „în mod abuziv” 1820 < ngr. *καταχρηστικώς*.

Cf. *catahreză*.

CATAIF s.n. „prăjitură din tăiței foarte fini și frișcă – gâteau aux nouilles et à la crème fouettée” 1839 (var. *cataifă* s.f.), var. *cadaif*.

Tc. *katayif* (= *kadayif*), ngr. *καταίφι* (= *κανταίφι*).

CATALAN, -Ă adj., s.m., s.f. „(persoană) din Catalonia – catalan” 1879.

Fr. *catalan* (< cat. *catala*, *catalana* < *Catalunya*, lat. med. *Cathalaunia* „Catalonia”).

CATALAZĂ s.f. „enzimă care catalizează descompunerea apei oxigenate în apă și oxigen – catalase” 1958.

Fr. *catalase* (< engl. *catalase* < *catalysis* „cataliză”, cu segmentul *-ysis* substituit prin *-ase*, sufix folosit în formarea denumirilor pentru enzime).

Cf. *cataliză*.

CATALECTE s.n.pl. „antologie – catalectes” 1840.

Fr. *catalectes* (împr. din lat. med. *catalecton*, scriere greșită, sub infl. lui *analecta*, pentru *Catalepton*, titlul unei culegeri de poezii atribuite lui Vergiliu < gr. *κατά λεπτόν* „cu de-amănuntul”).

Cf. *analecte*.

CATALECTIC adj. „(vers) care se termină printr-un picior incomplet – catalectique” 1840.
Fr. *catalectique*, gr. neol. *καταληκτικός* (< *καταλήγειν* „a se termina”).

CATALEPSIE s.f. „stare patologică constând într-o rigiditate bruscă a mușchilor și o tulburare a funcțiilor cerebrale – catalepsie” 1840.

Fr. *catalepsie* (impr. din lat. *catalepsia* < gr. *κατάληψις*, propriu-zis „prindere, apucare” < *καταλαμβάνειν* „a prinde, a înhăța” < *κατα-* + *λαμβάνειν* „a lua”).

Fam.: **cataleptic**, -ă adj., s.m., s.f. „(persoană) care suferă de catalepsie; privitor la catalepsie” 1840 < fr. *cataleptique* (impr. din lat. *catalepticus* < gr. *καταληπτικός* < *καταλαμβάνειν*).

CATALIGE s.f.pl. „picioroange – échasses” 1705, var. *caștarige*, *catălici*, *catălig* s.n., *catărăge*, *catărigi*¹, *cătălici*, *cătăligi*, *cătărăge*, *cătăroage*.

Et. nes., probabil bg. *katarjaga* „scară mobilă” (< *katerja se* „a se cățăra”) DA, CADE, DEX // Probabil scr. *kotrig* „articulație” CDER 1526; cf. rus. *katal'nyj*, *katal'sčik* < *katati* „a rostogoli” CDED II 45; înrudit cu rus. *katal'sčik* < *katati* „a rostogoli” SDLR.

Var. *cătăroage* infl. de *cotoroage*.

Fam.: **cătărig** s.m. „adolescent” 1652 (var. *cătărigă* s.f.), var. *cătărig* (prin analogie cu creșterea în lungime a picioarelor la adolescenți DA); **cătărigie** s.f. „adolescență” 1698 ← *cătărig*.

CATALIZĂ s.f. „acțiune prin care se grăbește sau se încetinește o reacție chimică – catalyse” 1914.

Fr. *catalyse* (< germ. *Katalyse* sau engl. *catalysis* < gr. *κατάλυσις* „disoluție, desfacere” < *καταλύειν* „a dizolva, a desface” < *κατα-* + *λύειν* „a desface, a dezlega”).

Fam.: **catalitic** adj. „care se produce prin cataliză; de cataliză” 1928 < fr. *catalytique* (< engl. *catalytic* < gr. *καταλυτικός* < *καταλύειν*); **cataliza** vb. „a accelera sau a încetini o reacție chimică cu ajutorul unor catalizatori” 1928 < fr. *catalyser*; **catalizator** s.m. „substanță care grăbește sau încetinește o reacție chimică, fără a fi ea însăși modificată” 1928 ← *cataliza*, după fr. *catalyseur*; **electrocataliză** s.f. „accelerare a proceselor fizico-chimice din organismele vii cu ajutorul curentului electric” 1969 < engl. *electrocatalysis* °, posibil și germ. *Elektrokatalyse* DLR (sigur); **fotocataliza** vb. „a produce o fotocataliză” 2009 ← *fotocataliză*; **fotocatalizator** s.m. „substanță care facilitează fotocataliza” 1988 ← *foto-* + *catalizator*, după engl. *photocatalyser*, sau fr. *photocatalyseur*; **fotocataliză** s.f. „cataliză produsă de lumină” 1957 < fr. *photocatalyse*.

Cf. *analiză*.

CATALOG s.n. „listă alcătuită după anumite criterii – catalogue” 1667–1669 (var. *catalog*).

Ngr. *κατάλογος* (< *καταλέγειν* „a enumera, a înscrie pe o listă” < *κατα-* + *λέγειν* „a culege, a enumera, a spune”), lat. neol. *catalogus*, fr. *catalogue*.

Fam.: **cataloga** vb. „a înregistra într-un catalog; a plasa pe cineva într-o categorie, a califica” 1871 < fr. *cataloguer*; **catalogiza** vb. (rar) „a cataloga” 1928; **catalografie** s.f. „tehnică a alcătuirii catalogelor de bibliotecă sau de muzeu” 1972 < fr. *catalographie*.

CATALPĂ s.f. „arbore decorativ, originar din America de Nord, cu frunze mari, ovale și cu flori albe – catalpa” 1871.

Fr. *catalpa* (< engl. *catalpa* < creek *catápa*).

CATAMARAN s.n. „ambarcațiune cu două corpuri de plutire – catamaran” 1966.

Fr. *catamaran* (< tamil *kattumaram* < *katta* „a lega” + *maram* „lemn”).

CATAMENIE s.f. (rar) „menstruație – menstruation” 1854.

Fr. *cataménie*, germ. *Katamenien* (pl.) (< gr. *καταμήνια* propriu-zis „cele de fiecare lună”, neutru pl. substantivat al adj. *καταμήμιος* < *κατά μήνα* „lună de lună”) °.

Fam.: **catamenial** adj. (med.) „care se produce în timpul sau imediat înaintea menstruației” 1969 < fr. *cataménial*.

Cf. *câte*.

CATAMNEZĂ s.f. „urmărire a evoluției unei afecțiuni pe baza informațiilor date de pacient după ieșirea de sub supraveghere medicală – catamnese” 1962.

Fr. *catamnèse* (< *cata-* < gr. *κατα-* + *-mnese* < gr. *-μνήσις* < *μνησκειν* „a-și aminti”, cf. *ἀνάμνησις* „reamintire”).

Cf. **anamneză**.

CATAMORFISM s.n. (geol.) „totalitatea proceselor de metamorfozare a rocilor, produse în partea superioară a scoarței terestre – catamorfisme” 1972.

Fr. *catamorphisme*, engl. *katamorphism* (< *kata-* + [*meta*] *morphism* < *metamorphic* < *metamorphosis* < gr. *μεταμόρφωσις* „transformare, metamorfoză” < *μεταμορφοῦν* „a transforma” < *μετα-* „după” + *μορφοῦν* „a da o formă” < *μορφή* „formă”).

Cf. **metamorfoză**.

CATAPETEASMĂ s.f. „(în iudaism) draperia care despărțea partea numită *Sfânta* de *Sfânta Sfântelor*, în templul din Ierusalim; (la bisericile ortodoxe) perete despărțitor, împodobit cu icoane, situat între altar și navă; iconostas – voile du temple de Jérusalem; iconostase” 1648 (var. *catapetazmă*), var. *catapeteazmă*, *catapiteazmă*.

Slavon *katapetazma* (< gr. *καταπέτασμα* < *καταπεταννύναι* „a desfășura de sus în jos, a acoperi” < *κατα-* + *πεταννύναι* „a despături, a desfășura”) CDED II 644, TDRG, DA, CDER 1530 // și m.gr. *καταπέτασμα* CDED II 644, TDRG; ngr. *καταπέτασμα* CADE, DEX.

CATAPLASMĂ s.f. (med.) „bandaj aplicat pe o parte bolnavă a corpului și conținând o pastă medicinală – cataplasme” sf. sec. XVIII, var. *catapleasmă*.

Fr. *cataplasme*, lat. neol. *cataplasma* (< gr. *κατάπλασμα* < *καταπλάσσειν* „a unge, a aplica o pastă” < *κατα-* + *πλάσσειν* „a forma, a modela”).

Cf. **cata-**, **plăsmui**, **plasmă**, **plastic**.

CATAPLEXIE s.f. „încetare bruscă și de scurtă durată a oricărei mișcări – cataplexie” 1966.

Fr. *cataplexie* (< gr. *κατάπληξις* „stupoare” < *καταπλήσσειν* „a surprinde, a fi surprins” < *κατα-* + *πλήσσειν* „a lovi”).

Cf. **apoplexie**, **plagă**.

CATAPULTĂ s.f. „mașină de război care servea la aruncarea de proiectile grele – catapulte” 1868 (sec. XVIII după Gáldi 41), var. (rar) *catapult* s.n.

Fr. *catapulte* CADE, DEX, lat. neol. *catapulta* (< gr. *καταπέλτης* < *καταπάλλειν* < *κατα-* + *πάλλειν* „a agita cu putere, a lansa”) TDRG, DA, SDLR, DEX.

Fam.: **catapultă** vb. „a lansa cu o catapultă; a lansa ceva cu mare viteză” 1967 < fr. *catapultier*.

CATAR¹ s.n. „inflamație acută sau cronică a mucoasei unui organ, adesea însoțită de secreție abundentă, guturai – catarrhe” c.1760.

Ngr. *κατάρρους* (< *κατάρρους* adj. „care curge în jos” < *καταρρῆν* < *κατα-* + *ρῆν* „a curge”) Ursu, TȘ 164, DÎLR 128, lat. neol. *catarrhus* DA, SDLR, DEX, Ursu, TȘ 164, DÎLR 128, fr. *catarrhe* CADE, Ursu, TȘ 164.

Fam.: **catarral** adj. „referitor la catar” 1838 < fr. *catarrhal*; **cataros**, **-oasă** adj., s.m., s.f. „(bolnav) de catar” 1871 < fr. *catarrheux*.

Cf. **cataroi¹**.

CATAR² s.m., s.f., adj. „adept al unei secte creștine din Europa apuseană, în sec. XI–XIV, care contesta ierarhia catolică și considera proprietatea privată ca un păcat – cathare” 1975.

Fr. *cathare* (< lat. med. *Catharus* < gr. *καθαρός* „pur”).

Cf. **catharsis**.

CATARA s.f. (inv.) „anatemă – anathème” 1652.

Ngr. *κατάρα* (< v.gr. *κατάρα* < *καταρᾶσθαι* „a blestema” < *κατα-* + *ἀρᾶσθαι* „a se ruga la zei”).

CATARACTĂ¹ s.f. „cădere a unui debit mare de apă, produsă ca urmare a unei mari diferențe de nivel în albia unei ape curgătoare – cataracte” 1703-1705, var. *cataract¹* s.n.

Lat. neol. *cataracta* DA, TDRG³, DEX (< gr. *καταρ(ρ)άκτης* „cataractă; (adj.) căzător, care se prăvălește” < *καταρᾶσσειν* „a arunca la pământ; a se prăvăli” < *κατα-* + *ἀρᾶσσειν* „a ciocni, a lovi”), fr. *cataracte* CADE, TDRG³, DEX.

Cf. *cataractă²*.

CATARACTĂ² s.f. (med.) „boală de ochi care constă în opacifierea cristalinului și care poate duce la orbire totală sau parțială – cataracte” 1822, var. *cataract²*.

Lat. neol. *cataracta* DA, TDRG³, DEX (< gr. *καταρ(ρ)άκτης* „ecluză; cascadă”; adj. „căzător, care se prăvălește”), fr. *cataracte* LM, CADE, TDRG³, DEX.

Cf. *cataractă¹*.

CATARAGI s.m.pl. „diviziune a vechii miliții a cazacilor – nom d’une division armée, chez le Cosaques” 1878.

Et. nes., cf. tc. *katar* „convoi, caravană” (> **cataragi*, cf. antrop. *Katarci*, *Catargiu*) // Cf. tc. *katarmak* „a lovi cu lancea” ŞIO II, 2, 33, DA.

CATARAMĂ s.f. „piesă, în general din metal, cu care se încheie o cingătoare – boucle de ceinture” c.1650, var. *catarama*, *cătărămă*, *cătărămbă*.

Et. nes., săs. **Kattenramen* „curea cu lanț” (= germ. *Kettenriemen*) < *katən* „lanț” (= germ. *Ketten*) + *rāiman* „curea” (= germ. *Riemen*) C. Lacea, DR 3, 1922-1923, 741, DA, TDRG³, Arvinte, RLRG, 56 sau tc. *kantarma*, *kantırma* „frâu” CDED II 557, V. Bogrea, DR 4, 1924-1926, 798, TDRG¹, SDLR // Et. nec. DEX.

Fam.: *cătărăma* vb. „a strânge cu o cataramă”, var. *catarama* 1825; *cătărămuță* s.f. (dim.) 1825; *descătărăma* vb. „a descheia o haină strânsă cu cataramă” 1879 ← *des-* + [*în*] *cătărăma*; *încătărăma* vb. „a încheia o cataramă” 1879; *încătărămba* vb. refl. „a se împreuna (despre un bărbat și o femeie)” 1886.

CATARG s.n. „stâlp fixat pe o corabie sau luntre, de care se leagă pânzele; trunchi folosit la construirea plutelor – mâț; tronc utilisé dans la construction des radeaux” 1614, var. (inv.) *catart*.

Ngr. *κατάρτι* > *catart*, infl. de *catargă¹*.

Fam.: *catargel* s.n. „trunchi rotund de molid, folosit la construirea plutelor” 1895; *cătârgea* s.f. „catargel” 1902 ← *catargele*, pluralul lui *catargel* (sg. refăcut).

CATARGĂ¹ s.f. (inv.) „corabie, galeră – vaisseau, galère” 1646, var. *catărgă*, *catergă*.

Ngr. *κάτεργον* (< v.gr. *κάτεργος* „lucrat” < *κατα-* + *ἔργον* „lucrare”, cf. *κατεργάζεσθαι* „a executa, a îndeplini, a lucra”). Var. *catărgă* < slavon *katruga* °.

Fam.: *catergar* s.m. „ștrengar” 1875 < ngr. *κατεργάρης* „sclav de pe o galeră”.

CATARIN s.m. (zool.) „grup de maimuțe superioare, cu nările apropiate și îndreptate în față sau în jos – catarhinien” 1978.

Engl. *Catarrhine* (< gr. *κατα-* „în jos” + *ῥίς, ῥινός* „nas”).

Fam.: *catarinian* s.m. „catarin” 1978 < fr. *Catar(r)hinien*.

Cf. *rino-*, *rinită*, *rinocer*.

CATAROI¹ s.n. (inv., livr.) „guturai – rhume” 1691-1697 (var. grafică *catarro*).

Ngr. *καταροή* (< *καταρρεύω* „a curge” < *κατα-* „în jos” + *ρεύω* „a curge”).

Fam.: *cataruie* s.f. (inv., Trans.) „guturai” 1822.

Cf. *catar¹*.

CATAROI² s.n. „(înv., reg.) apoplexie, damba; gută; (p. anal.) bolovan – apoplexie, paralysie; goutte; grosse pierre” 1712.

Et. nes., posibil ← *cataroi¹*, infl. de ngr. *καταπέω* „a cădea, a se prăbuși, a-și pierde puterile”^o.

Fam.: **catarozică** s.f. „drăcoaică” 1910; **cătăruie** s.f. „gută, apoplexie” 1825, var. *catarozie*.

CATASTASIS s.f. (înv.) „stare, situație – état, situation” 1798.

Ngr. *κατάστασις* (< v.gr. *κατάστασις* < *καθίσταμαι* „a plasa, a dispune” < *κατα-* + *ίστάμαι* „a opri, a sta”).

Cf. **cata-**, **stază**.

CATASTIF s.n. (înv., fam.) „registru, condică – registre” 1588 (var. *catastih*), var. *catastiv*.

Ngr. *κατάστιχον* (< m.gr. *κατά στίχον* „pe linii”).

Fam.: **catastișel** s.n. (înv.) „catastif mic; (jur.) codicil” 1652 ← *catastih* (= *catastif*).

Cf. **cata-**, **stih**, **cadastru**.

CATASTROFĂ s.f. „eveniment tragic de mari proporții – catastrophe” c.1818, var. (rar, înv.) *catastrof*.

Fr. *catastrophe* (împr. din lat. *catastrophā* „lovitură de teatru, deznodământ” < gr. *καταστροφή* „răsturnare, bulversare, deznodământ” < *καταστρέφειν* „a răsturna” < *κατα-* + *στρέφειν* „a întoarce”).

Fam.: **catastrofal** adj. „care constituie sau produce o catastrofă” 1928; **catastrofic** adj. „catastrofal” 1966 < fr. *catastrophique*; **catastrofism** s.n. „teorie potrivit căreia toate schimbările din istoria Pământului s-ar datora unor catastrofe periodice” 1975 < fr. *catastrophisme*.

Cf. **cata-**, **strofă**.

CATATIPIE s.f. (fiz., chim.) „procedură fotografică prin care se scot copii după negative numai prin cataliză și fără influența luminii – catatypie” 1939.

Fr. *catatypie* (< germ. *Katatypie* < *Katalyse*] „cataliză” + *-typie* „imprimare” < *-typ* < gr. *τύπος* „marcă, amprentă”)^o // ← *cata-liză* + *tip* SDLR.

Fam.: **catatipic** adj. „produs prin catatipie” 1939.

Cf. **cataliză**, **tip**, **tipar**.

CATATREXI vb. (înv.) „a persecuta – persecuter” 1793, var. *catatrixi*.

Ngr. *κατατρέχω* (< v.gr. *κατατρέχειν* „a alerga împotriva, a face incursiuni împotriva” < *κατα-* + *τρέχειν* „a alerga”), cf. aor. subj., viit. (*να, θα*) *κατατρέξω*.

Fam.: **catatrehmos** s.n. „persecuție” < ngr. *κατατρεχμός* 1857.

CATAVASIE s.f. „cântare din utrenia ortodoxă, alcătuită din troparele inițiale ale cântărilor unui canon – chant durant le service du matin dans les églises orthodoxes, comprenant les strophes initiales des chants d'un canon” 1698, var. *catavasie*.

Slavon *katavasija* (< m.gr. *καταβασία* < *κατάβασις* „coborâre”, probabil numită astfel deoarece cântăreții coborau din strane în mijlocul bisericii) DA, TDRG, CDER 1538 sau ngr. *καταβασία* DEX // Ngr. *κατάβασις* CADE, SDLR.

Fam.: **catavasier** s.n. „carte de ritual bisericesc ortodox, care cuprinde cântările numite catavasii” 1714, var. *catavasiariu*.

Cf. **cata-**, **bază**, **anabatic**.

CATAZONĂ s.f. „zona cea mai adâncă cu șisturi cristaline formate prin metamorfism – catazone” 1949.

Fr. *catazone* (< *cata-* < gr. *κατα-* „în jos” + *zone*, împr. din lat. *zona* < gr. *ζώνη* „centură; zonă”).

Cf. **cata-**, **zonă**.

CATĂR¹ s.m. „mamifer din familia cabalinelor, rezultat din încrucișarea măgarului cu iapa, folosit mai ales în tracțiune; (fig.) om încăpățânat; copac noduros – mulet; homme têtù; arbre nodeux” 1649.

Tc. *katir* CDDE II, 558, TDRG, DA, CADE, DLRM, DEX, MDA, Suciu IT 2, 168, posibil și cuman *kater* Densușianu, HLR I, 381, CDER 1552, Sala, IELR 197.

Fam.: **caracatâr** s.m. (Mold.) „gheată ordinară” 1885 (var. *calacatâr*) < tc. *kara katir* „încălțăminte proastă” Al. Philippide, VR 4, 1907, 39–40, Suciu IT 142 // ← *ca* + *la* + *catâr* TDRG, CADE; **catâr²** s.m. (înv., reg.) „încălțăminte de proastă calitate” 1839 < tc. dial. *katir* [yemeni] (probabil, la origine, încălțăminte din piele de catâr) Al. Philippide, VR, 4, 1907, 39–40, Suciu, IT II, 169; **catârâr** s.m. „catârgiu” 1691–1697; **catârâș** s.m. (dim.) 1885; **catâră** s.f. 1620, var. *cătară*; **catârc** s.m. „catâr” 1808–1809 ← *catârcă* (der. regresiv); **catârcă** s.f. 1808–1809; **catârel** s.m. (dim.) 1880; **catârgiu** s.m. „persoană care păzește sau mână catârri; proprietar de catârri” 1854 < tc. *katirci*.

CATCH [kætʃ] s.n. „gen de lupte libere, în care sunt permise aproape orice fel de tehnici combative – genre de lutte libre où n’importe quels moyens sont permis” 1975, var. *catch-can*.

Engl. (*catch-as*-) *catch-can* (propriu-zis „prinde cum poți”).

CATEDRALĂ s.f. (înv.) adj.f. „biserică (mare) în care serviciul religios este oficiat, în general, de un (arhi)episcop – cathédrale” 1813.

Fr. [église] *cathédrale*, lat. neol. *cathedralis* (< *cathedra* „scaun episcopal”).

Cf. **catedră**.

CATEDRĂ s.f. „pupitru așezat, de obicei, pe o estradă, pentru profesori sau oratori; post în învățământ, departament în învățământ; (înv.) tron; reședința unui șef de stat sau prelat – chaire; poste dans l’enseignement, département dans l’enseignement; (vieilli) trône, siège d’un chef d’état ou d’un prélat” 1698, var. *catedră*.

Lat. neol. *cathedra* (< gr. *καθέδρα* „scaun, bancă” < *κατα-* + *ἔδρα* < *ἔζεσθαι* „a se așeza”). Pentru accentuarea *catedră*, cf. germ. *Kathedr*.

Cf. **catedrală**.

CATEGORIE¹ s.f. „(în sistemul lui Aristotel) fiecare din tipurile cele mai generale de predicăție; clasă, grup de entități de același fel – categorie” 1705, var. (înv.) *catigorie²*.

Lat. neol. *categoria* (< gr. *κατηγορία* „acuzăție; predicăție, lucru atribuit unui subiect” < *κατηγορεῖν* „a acuza, a afirma, a declara” < *κατα-* + *ἀγορεύειν* „a vorbi în public, a declara” < *ἀγορά* „piață, agora”), fr. *catégorie*. Var. *catigorie²* < ngr. *κατηγορία*.

Fam.: **categorematic** adj. (în logică) „care are o semnificație independentă” 1978 < fr. *catégorématique*; **categoremă** s.f. „(în sistemul lui Aristotel) calitate care servește la plasarea unui lucru într-o anumită categorie” 1871 < fr. *catégorème* (< gr. *κατηγορημα* < *κατηγορεῖν*); **catégorial** adj. „referitor la categorii” 1925 < germ. *kategorial*, fr. *catégorial*; **catégoric** adj. „(judecăți) care atribuie un predicat în mod univoc (opuse celor ipotetice și disjunctive); fără dubiu, indiscutabil” 1829 < fr. *catégorique*, lat. neol. *catégoricus*; **catégoricesc** adj. (înv., rar) „catégoric” 1825 < ngr. *κατηγορικός*, cu *-e-* după *catégorie*; **catégoricește** adv. (înv.) 1871 ← *catégoricesc* și/sau *catégoric*; **catégorisi¹** vb. „a ordona după categorii, a clasifica” 1880; **catégorisi¹** s.f. (înv.) „apreciere defavorabilă, acuzație, defăimare” 1819 (var. *catégorie²*) < ngr. *κατηγορία*; **catégorisi** vb. (înv.) „a acuza, a calomnia” 1775, var. *catégorisi²*, *catégorisi* < ngr. *κατηγορός*, aor. *κατηγόρησα*; **recatégorisi** vb. „a categorisi¹ din nou” 1965 ← *re-* + *catégorisi¹*; **subcatégorie** s.f. „fiecare dintre diviziunile unei categorii” 1894 ← *sub¹* + *catégorie¹* (DLR), probabil după fr. *sous-catégorie* °.

Cf. **cata-**, **agora**.

CATEH/SM s.n. „expunere a principiilor religiei creștine – catéchisme” 1645 (var. *catihismus*), var. (înv.) *catechizmuş*, *catichizmuş*, *catihism*.

Lat. neol. *catechismus* (< gr. *κατηχισμός* < *κατηχίσειν*, *κατηχέειν* „a instrui” < *κατα-* + *ἵκειν* „a face să sune, a răsună” < *ἦχος* „sunet, zgomot”), germ. *Katechismus*. Var. *catihism* < ngr. *κατηχισμός*; var. *catechizmuş*, *catichizmuş* < magh. *katekizmus*.

Fam.: **catehetic** adj. „care ține de învățământul religios; (în sint. *metodă* ~) formă a metodei conversației, constând din întrebări destinate a-i face pe elevi să reproducă cunoștințele însușite înainte” 1848, var. *catihetic* < fr. *catéchétique* (< gr. *κατηχητικός* < *κατήχησις* „instruire”, *κατηχεῖν* „a instrui”) sau ← *catihet*, *catehet* ° // ngr. *κατηχητικός* DEX; **catehetică** s.f. „disciplină teologică ce studiază normele de credință și învățăturile morale ale religiei creștine” 1813, var. *catihetică* < fr. *catéchétique* sau ← *catehetic*; **cateheză** s.f. „învățământ religios” 1742 (var. *catechezis*) < lat. neol. *catechesis* (< gr. *κατήχησις* < *κατηχεῖν* „a instrui”), fr. *catéchèse*, var. *catechezis* < magh. *katekezis*; **catehisie** s.f. (înv.) „catehetică” 1804, var. *catihisie* ← *catihisis*, *catehis*, *catihis*, după derivatele în *-ie*; **catehiza** vb. „a învăța pe cineva noțiunile de bază ale religiei creștine” 1850 (var. *catihisa*), var. *catihiza* < lat. neol. *catechizare*, fr. *catéchiser*; var. *catihisa*, infl. de *catihisi* (< ngr.); **catehizație** s.f. (înv.) „catehizare” 1738 < lat. neol. *catechisatio*; **catehumen** s.m. „persoană adultă pregătită pentru primirea botezului (în creștinismul timpuriu)” 1681 (var. *catihumen*) < ngr. *κατηχοῦμενος* (în v.gr., part. prez. medio-pas. al lui *κατηχεῖν* „a instrui”), lat. neol. *catechumenus*; **catihet** s.m. „profesor de catehism” 1783 (var. *catehet*), var. *catichet* < lat. neol. *catecheta*; var. *catihet*, *catichet*, infl. de *catihisi*, *catihism*, ngr. *κατηχητής*; **catihetie** s.f. „școală având ca profesor un absolvent de studii medii de religie” 1882 ← *catihet*; **catihis** s.n. (înv.) „catehism” 1784 (var. *catihisis*), var. *catehis* < ngr. *κατήχησις*; **catihisi** vb. „a catehiza” 1820, var. *catehisi*, *catichisi* < ngr. *κατηχώ* (aor. *κατήχησα*).

Cf. **cata-**, **ecou**.

CATENĂ s.f. „(înv.) lanț; (geol.) șir de munți; (chim.) lanț de atomi legați între ei prin valențe simple sau multiple – (geol., chim.) chaîne” 1844.

Lat. neol. *catena*.

Fam.: **catenar** adj. (mat.) în expr. *calcul* ~ „(calcul) prin care se deduce o mărime necunoscută pe baza altor mărimi cunoscute”, (teh.) în expr. *suspensie catenară* „sistem de susținere a firului aerian de contact pentru tracțiunea electrică, prin care acesta este suspendat de un cablu purtător prin intermediul unor fire verticale sau înclinate” 1871 < fr. *caténaire*; **concatena** vb. (mat., inform., stil.) „a ordona mai multe elemente într-un șir” 1877 < lat. neol. *concatenare* DEX, it. *concatenare*, mai târziu posibil și adaptarea engl. *concatenate* °; **concatenație** s.f. „(lingv.) înlănțuire a elementelor vecine, în plan sintagmatic; (stil.) înlănțuire retorică de anadiploze succesive, epiplocă” 1871 (var. înv. *concatenațiune*) < fr. *concaténation*; **descatena** vb. (înv., rar) „a deconstrui; a se dezlănțui” 1934 ← *des-* + *catenă* + *-a*, după fr. (*se*) *déchaîner* °; **descatenat** adj., s.m. (înv., livr., rar) „dezlănțuit” 1858 ← *des-* + *catenă* (DLR), după fr. *déchaîné* °.

Dublet etim.: **cătină**^{1,2}. Cf. **gătîn**.

CATERETIC adj. (med., despre o substanță) „dizolvant, caustic – cathérétique” 1939.

Fr. *cathérétique* (< gr. *καθαρητικός* < *καθαρεύειν* „a da jos, a doborî, a distruge” < *κατα-* + *αἶρεῖν* „a lua, a ridica”).

Cf. **caterisi**, **cata-**, **erezie**.

CATER/NCĂ s.f. (Mold.) „flașnetă – serinette” 1889, var. *catarincă*, *catrincă*.

Ucr. *katerynka* (< pol. *katerynka*, de la numele cântecului german *Die schöne Katharine* „frumoasa Katharine”).

CATERISI vb. „a destitui un preot – interdire un prêtre” 1698, var. *cateresi*.

Ngr. *καθαίρησα* aor. lui *καθαίρω* (< v.gr. *καθαίρειν* „a da jos, a doborî, a distruge” < *κατα-* + *αἶρεῖν* „a lua, a ridica”).

Fam.: **caterisis** s.f. (înv.) „caterisire, destuire dintr-o funcție bisericească” 1808 (var. *cataresis*) < ngr. *καθαίρησις* ° // ngr. *καταρίσις* DA; var. *cataresis* < ngr. *καθαίρεισις* (= *καθαίρησις*) ° // ngr. *κατάρρευσις* „năruire, cădere” DA.

Cf. **cateretic**, **cata-**, **erezie**.

CATERPILAR s.n. „tractor cu șenile – tracteur à chenilles” 1948.

Engl. *caterpillar* (*tractor*), fr. *caterpillar* (engl. *caterpillar* „omidă” < engl. med. *catyrypel* < v.fr. dial. *catepelose* < *cate* „piscică” < lat. *catta* + *pelose* „păroasă” < lat. *pilōsus* < *pilum* „păr”).

Cf. **cățușă, păr**².

CATETĂ s.f. „fiecare dintre cele două laturi ale unui triunghi dreptunghic, care alcătuiesc un unghi drept – cathète” c.1814, var. *catetă*.

Fr. *cathète* (împr. din lat. *cathetus* < gr. *κάθετος* „care coboară drept, perpendicular” < *καθίεναι* „a da drumul în jos, a coborî” < *κατα-* „în jos” + *ίέναι* „a trimite, a arunca”), germ. *Kathete*.

Fam.: **catetometru** s.n. „instrument pentru măsurarea cu precizie a diferențelor de înălțime” 1928 < fr. *cathétomètre*.

Cf. **cateter**.

CATETER s.n. (med.) „sondă pentru pentru investigarea unei cavități a organismului – cathéter” 1840.

Fr. *cathéter* (< gr. *καθετήρ* „sondă de chirurg; undiță; colier, pandantiv” < *καθίεναι* „a arunca în jos, a lăsa să cadă” < *κατα-* „în jos” + *ίέναι* „a trimite, a arunca”).

Fam.: **cateterism** s.n. „procedeu de investigare cu ajutorul cateterului” 1871 < fr. *cathétérisme*; **cateteriza** vb. „a explora cu ajutorul unui cateter” 1871 < fr. *cathétériser*.

Cf. **catetă**.

CATGUT s.n. „fir resorbabil, preparat din intestinul unor animale și întrebuințat în chirurgie pentru suturi – catgut” 1955.

Engl. *catgut* (< *cat* „piscică” + *gut* „intestin”), fr. *catgut*.

CATHARSIS s.n. „purificare a spiritului cu ajutorul artei; (înv.) puritate – catharsis; (vieilli) pureté” 1709, var. *catharsis*.

Ngr. *κάθαρσις*, gr. neol. *κάθαρσις* (< *καθαίρειν* „a curăța, a purifica” < *καθαρός* „curat, pur”) °, posibil și fr. *catharsis* DEX.

Fam.: **cathartic** adj. „purgativ; purificator” 1871, var. grafică *catartic* < gr. neol. *καθαρτικός*, fr. *cathartique*.

Cf. **catar**².

CATIFEA s.f. „șesătură de mătase, de lână, de bumbac etc. care prezintă pe față fire dese, perpendiculare pe suprafața țesăturii; (bot., reg.) panseluță – velours; (bot.) pensée” 1579 (var. *cadife*), var. *cadefeea*, *cadifeea*, *catefeea*.

Tc. *kadife*, (pop., înv.) *katife* DA, CADE, SLDR, CDER 1547, DEX, TDRG³ // și ngr. *κατιφές* DEX.

Fam.: **catifela** vb. „a face să fie catifelat” 1897 ← *catifelat*; **catifelat** adj. „moale precum catifeaua” 1840 ← *catifea* după fr. *velouté*; **catifelîn** adj. „cu aspect de catifea” 1961 ← *catifelat* cu substit. sufixului; **catifeliu** adj. „cu aspect de catifea” 1874 < tc. *katifeli* (înv.) = *kadifeli*; **catifeluță** s.f. „fir de catifea pentru brodat; (bot.) trei-frați-pătași” 1839; **catifeluți** s.m.pl. (rar) „soi de porumbei” 1872 ← *catifeluță*; **descatifela** vb. refl. (rar, despre voce) „a-și pierde sonoritatea plăcută” 1962 ← *catifela*; **încatifela** vb. „a face să fie catifelat” 1870; **încătifeli** vb. (înv., rar) „a catifela” 1840 ← *catifeliu*.

CATILINAR adj. „(politician) asemănător lui Catilina, anarhist – catilinaire” 1877.

Fr. *catilinaire* (împr. din lat. *catilinarius* < antrop. *Catilina*).

Fam.: **catilinară** s.f. „fiecare dintre cele patru discursuri ale lui Cicero împotriva lui Catilina; (fig.) apostrofă vehementă la adresa cuiva” 1916 < fr. *catilinaire*.

CATINĂ s.f. (N Mold.) „nume de floare – nom d'une fleur” 1885.

Antrop. *Catinca*, cf. *catiță*, *catrimuță*, *cătălină*.

CATION s.m. „ion încărcat cu sarcină electrică pozitivă, care este atras de catod – cation” 1949.
Fr. *cation* (< engl. *cation* < *cata-* < gr. *κατα-* „în jos”, folosit cu sensul „înspre catod” + *ion* „ion”, cuvânt creat de Faraday).

Fam.: **catonic** adj. „referitor la cationi” 1957 < fr. *cationique*.

Cf. **catod**.

CATISMĂ s.f. „fiecare din cele douăzeci de secțiuni ale Psaltirii – fiecare des vîngt sections du Psautier” c.1500 (var. grafică *cathismă*), var. (înv.) *caftismă*, *cat(h)ismă*, *cat(h)izmă*.

Slavon *kathisma*, ngr. *κάθισμα* (propriu-zis „ședere” < v.gr. *καθίζειν* „a (se) așeza”, cu aluzie la faptul că în timpul citirii psalmilor se ședea).

Cf. **acatist**.

CATIȚĂ s.f. (S-V Trans.) „stânjenel – iris” 1906.

Et. nes., probabil antrop. *Catița*, cf. *catincă*, *catrimuță*, *cătălină* DA.

CATOBLEPAS s.m. „animal fabulos despre a cărui privire se credea că îi omoară pe cei asupra cărora era ațintită; specie de pește veninos – catoblépas” 1871.

Fr. *catoblépas* (împr. din lat. *catoblepas* < gr. *κατῶβλεψι*, *-επος* < *κάτω* „în jos” + *βλέπειν* „a privi”).

CATOC s.n. (Mold., înv.) „suport pe care se înfășoară stofa (de canapea) – support pour enrouler l'étoffe (d'un sofa)” 1807.

Rus. *katók* „tăvălug” °.

CATOD s.n. „polul negativ al unei baterii, electrod încărcat negativ – cathode” 1928.

Fr. *cathode* (< engl. *cathode* < gr. *κάθδος* „drum în jos, coborâre” < *κατα-* „în jos” + *ὄδος* „drum”, termen introdus de Faraday cu referire la o celulă electrolitică orientată astfel încât sensul convențional al curentului să corespundă deplasării est-vest a soarelui, caz în care polul negativ corespunde apusului).

Fam.: **catodic** adj. „care pornește de la catod; care ține de catod” 1928 < fr. *cathodique*.

Cf. **cation**.

CATOLCĂ s.f. (Tulcea) „oală de tuci, ceaun, căldare – pot de fonte, chaudron” 1885, var. *catiolcă*.

Rus. *kotelok*, genitiv *kotělka*.

CATOLIC, **-Ă** adj., s.m., s.f. „(persoană) care aparține confesiunii creștine care recunoaște primatul papei; (înv., rel.) universal, ecumenic – catholique” 1648.

Lat. neol. *catholicus* (< gr. *καθολικός* „universal” < *καθ'* *ὅλου* „în ansamblu, în general, cu totul” < *κατά* + *ὅλος* „întreg”) DA, CDER 1556, TDRG³, DÎLR, DEX, ngr. *καθολικός*, it. *cattolico* DÎLR, germ. *Katholik* s.m., *katholisch* adj. („cf. germ.” DÎLR) // Fr. *catholique* CADE; și fr. *catholique* DEX.

Fam.: **catolicesc** adj. (înv.) „universal; care aparține bisericii catolice” 1651 < ngr. *καθολικός*, lat. neol. *catholicus*, germ. *katholisch*; **catolicește** adv. 1822 ← *catolic* sau *catolicesc*; **catolici** vb. (înv.) „a (se) face catolic” 1857; **catolicime** s.f. (col.) 1928; **catolicism** s.m. „confesiunea creștină care recunoaște primatul papei” 1829 < fr. *catholicisme*; **catolicitate** s.f. „lumea catolică” 1862 < fr. *catholicité*; **catoliciza** vb. „a (se) face catolic” 1966 < fr. *catholiciser* sau ← *catolic*; **catolnici** vb. (Mold.) „a (se) catolici” 1907 ← *catolici*.

Cf. **cata-**, **calicon**, **holo-**.

CATOLICON s.n. (înv., rar) „medicament din plante (compus din revent și siminichie) despre care se credea că vindecă toate bolile – panacée” 1939.

Gr. neol. *καθολικόν* „universal”.

Cf. **cata-**, **catolic**, **holo-**.

CATOMETRU s.n. „aparat folosit pentru controlul mărimilor caracteristice ale tuburilor electronice – catomètre” 1957.

Germ. *Kathometer*, engl. *cathometer* (< *cathode* „catod” + *-meter* „-măsurător”, aparat de măsură) ° // Fr. *catomètre* DEX.

Cf. **catod**, **-metru**.

CATON s.m. „persoană cu moravuri austere, de o cinste desăvârșită – caton” 1841 (pl. *Catoni*), var. *caton, catone*.

Fr. *Caton* (< antrop. *Cato*, om politic roman, vestit pentru corectitudine și severitate). Var. *catone* < it. *catone*, lat. neol. antrop. *Cato, -onem*.

Fam.: **catonic** adj. (rar) „aspru, sever” 1880.

CATOPTRICĂ s.f. „ramură a opticii care se ocupă cu reflexia razelor luminoase – catoptrique” c.1790.

Germ. *Katoptrik*, it. *catottrica*, Ursu, TȘ, 165, fr. *catoptrique* DA, CADE, Ursu, TȘ, 165 (< gr. *κατοπτρικός* „referitor la oglinzi” < *κάτοπτρον* „oglinză” < *κατα-* + *οπ-* „a vedea”, cf. *ὄψομαι* „voi vedea”, *ὄπωπα* „am văzut”, *κατόφρομαι* „voi observa”, *ὄψις* „vedere”).

Fam.: **catoptric** adj. „referitor la reflexia luminii” 1849 < fr. *catoptrique*.

Cf. **cata-**, **optic**, **dioptru**.

CATORTOSI vb. (înv.) „a reuși, a parveni – reussir, parvenir” 1712, var. *catartosi, catordosi*.

Ngr. *κατορθώνω* (aor. *κατόρθωσα*) < v.gr. *κατορθοῦν* < *κατα-* + *ὀρθοῦν* „a îndrepta” < *ὀρθός* „drept”.

Fam.: **catortosie** s.f. (abstr.) 1862.

Cf. **cata-**, **orto-**.

CATRAFUSE s.f.pl. (fam., Mold., Munt.) „obiecte casnice mărunte – hardes, effets, bagages” 1825, var. *catâlfoasă* s.f., *catravase* (Olt.) „unelte” s.f.pl., *trancafuse* (Olt., Munt.) s.f.pl.

Et. nes., probabil ← *catravase* ← pl. **catravasii* ← *catavasii*, pluralul lui *catavasi* „imn religios de dimineață” CDER 1558. Evoluția semantică se explică prin expresii ca „preotul își strânge catavasiile (= cărțile)” SDEM 178.

CATRALION s.n. „un milion de trilioane (o mie de triliarde) – quadrillion” 1972, var. *patralion*.

Fr. *quadrillion* (< *quatre* „patru” + *-illion* după *million*). Var. *patralion*, adaptată după *patru*.

Cf. **catren**, **patru**, **million**.

CATRAN s.n. „lichid vâscos obținut prin distilarea petrolului, a cărbunilor sau a lemnului, gudron – goudron” 1683, var. (înv.) *catrană* s.f., *cățaran*, *cățran*, *cățran*, *cățrană* s.f.

Tc. *katran* (< pers. *qatrān* < arab *qatrān*). Var. *cățran* după scr. *kățran*.

Fam.: **catramă** s.f. „un fel de rugină metalică” 1893 (var. *cățramă*); **catramină** s.f. „substanță care se extrage din catran și se întrebuințează contra tusei și bolilor de piele” 1939 < it. *catramina*; **cătrăna** vb. „a unge cu catran” 1914; **cătrănar** s.m. „cârciumar care falsifică băuturile” 1928; **cătrăneală** s.f. „ungere cu catran; (fig.) supărare mare” 1928 ← *cătrăni*; **cătrăni** vb. „a unge cu catran, a gudrona, a (se) mânji cu catran; a înnegri; a se supăra (a se înnegri de necaz); a se umple de miros greu” 1805, var. *cătrămi*; **cătrănit** s.n. „ungere cu catran” 1907 ← *cătrăni*; **cătrănitură** s.f. „supărare mare, necaz” 1871 ← *cătrăni*; **cătrăniță** s.f. (S-V Trans.) „chibrit; troacă pentru catran” 1906; **cătrănos** adj. „plin de catran; supărat” 1862; **încătrăni** vb. refl. „a se supăra; a căpăta un gust neplăcut” 1825, var. *încătrămi*.

Cf. **gudron**.

CATREN s.n. „strofă sau poezie formată din patru versuri – quatrain” 1831.

Fr. *quatrain* (< *quatre* „patru” < lat. *quattuor*).

Cf. **catralion**, **patru**.

CATRINȚĂ s.f. (Mold., Trans., Ban., N Munt.) „fusta de la costumul popular femeiesc – sorte de jupe faisant partie du costume des paysannes” 1648, var. *catrânță*, *catrență*, *cătrânță*, *cătrință*, *cotrânță*, *cotrință*, *crătință*, *crețință*.

Et. nes., posibil ° ucr. dial. (dim.) *katranec* „șorț femeiesc”, pol. *katrynka* „șorțuleț” Mihăescu, CEL 42-43 // Magh. *katrinka*, *katrinca* CDED II 488, TDRG, CADE, DEX (considerat de EWU împrumut din rom., absent din Tamás EW); ← antrop. *Catrinuța*, *Catrina* SDLR; origine expresivă, ca în alte cuvinte care înseamnă „cârpă”, cf. *treanță*, *fleoartă*, *hanță* CDER 1561; et. nec., „același cuvânt ca magh. *katrinca*, *karinca*, *kirinca*, care însă se întrebuintează în Ardeal și pare a fi luat de la români” DA.

Fam.: **cătrânțoi** s.n. (Hațeg) „partea din spate a catrinței” 1894, var. *cătrâțoi*, probabil infl. de *spățoi* „ie”; **cotrâncioară** s.f. (dim.) 1925 ← *cotrânță* (= *catrință*).

CATRINUȚĂ s.f. (Buc.) „numele unei flori – nom d'une fleur” 1928.
Antrop. *Catrina* DA.

CATUN s.n. (Buc.) „stambă – cottonnade” 1852.
Germ. *Kattun* (< ol. *katoen* < arab *qūṭun*).
Cf. **carton**², **coton**.

CAȚA interj. care imită strigătul coșofenei – interj. imitant le cri de la pie 1872.
Onomatopee.

Fam.: **cațara** interj. (Muscel) 1910; **cață**⁴ s.f. „persoană rea și cicălitoare” 1871 ← *cața* CADE, CDER 1520, DEX sau ← *cățai* DA; **cățai** vb. „a cicăli, a flecări” 1885; **căță** s.f. (Olt.) „biblică” 1638 (antrop. *Căța*).

CAȚABAIE s.f. (Bih.) „fată cu sânii mari – fille aux grands seins” 1896.

Et. nes., probabil slovac *kacabaj(a)* = *kacabajka* „cațaveică¹” (cf. ucr. *kacabajka* = *kacavejka*) ° sau magh. *kacabáj* (*kacabajka*, *kacsamajka*) „haină femeiască” DA.

CAȚANĂ s.f. (pesc., Dobr.) „bancă a catargului – banc du mât” 1916.
Et. nes., probabil înrudit cu bg. *kacvam*, *kacam* „mă așez, mă cocoț” DA.

CAȚAON s.m. (înv., peior.) „grec – Grec” c.1820, var. *cațaun*, *cățăun*.

Et. nes., probabil creație glumeață, plecând de la cuvinte ngr. cu *κατο-*: *κάτσα*, *κατσίκι* „capră” (Philippide VR, 4, 1907, 38, Bogrea, DR, 1, 1920, 79, 552, DA), *κάτσι* „șezi”, *κάτσι καλά* „șezi bine, astâmpără-te” (SDLR), *κατσάδα* „muștruluiială” ° sau ← *cață*⁴ cu suf. expresiv *-un*, cf. *gărgăun* CDER 1520.

Fam.: **cațaoacă** s.f. 1939, var. *cățăuncă*; **cațaoană** s.f. 1824, var. *cațaună*; **cațaoani** vb. „a (se) greciza” 1855 (hapax Odobescu).

CAȚAR s.m. (E Munt.) „insectă dăunătoare care atacă lăstarii viței-de-vie – insecte parasites de la vigne” 1885.

Et. nes., posibil ← *gânțar* „insectă” (← *ganță*¹) ° sau ← *cățăra* (cf. *acățăra* DA).

CAȚAVEICĂ¹ s.f. (Mold., Buc.) „haină țărănească scurtă purtată de femei; femeie șireată – manteau de paysanne fourré; femme rusée” 1621.

Ucr. *kacavejka* DA, CDER 1539, DEX, TDRG²; sensul „femeie șireată”, infl. de *cață*⁴ // Rus. *kacavejka* CDED, SDLR.

CAȚĂ¹ s.f. „băț lung cu cârlig la vârf, cu care ciobanii prind oile – bâton de berger, pourvu d'un crochet” 1853.

Et. nes., rom. **căță* „a prinde” (= *acăță*, *agăță*) < lat. *captiāre* PEW 7 (posibil), TDRG, DA, sau rom. *acăță* (= *agăță*) CADE, sau el. de substrat Russu, *Etmogeneza*, 286, cf. alb. *kaca-*, prefix întâlnit în cuvinte cu sensul „agăță, cățara, înhăț”, cf. *kacafyt* „a se încăiera” (< *fyt* „gât”), *kacambytem* „a se încăiera”, *kacavarem* „a se cățăra” (P. Boerescu, comunicare personală) // Mai probabil ← *cață*³ CDER 1520; ngr. *κατσούνα* „cârlig” CDED II 645.

Cf. **agăță**.

CAȚĂ² s.f. (înv.) „cadă, hârdău – cuve” 1588.

M.bg. *kaca* „hârdău” (< v.sl. **kadīca* < *kadī* „cadă”) °.

Cf. *cadă*.

CAȚĂ³ s.f. (Olt.) „unealtă a dogarului, folosită pentru a curăța muchiile sau partea interioară a unui vas – outil du charpentier (herminette)” 1980.

Et. nes., probabil ← *cață¹*, fiind vorba de un instrument cu care se agață drojdia solidificată din interiorul butoaielor °.

Fam.: **cațavei** s.n. (Buc.) „unealtă de dulgher” 1885 ← *cață³* + *ciovei* (= *șofei*) „hârdău” (contaminare) ° // înrudit cu *cațaveică¹* DA; **cațaveică²** s.f. (Prahova, Olt.) „mistrie” 1898 ← *cațavei* ° // același cuvânt cu *cațaveică¹* DA.

CAU s.m. (Mold., Buc.) „ființă imaginară cu care sunt speriați copiii – croquemitaine” 1906.

Et. nes., probabil ← **cau*, cf. *hau* (= *ham*) interjecție care imită lătratul câinelui, *căuni* „a chelălăi” ° sau ucr. *kav* (pronunțat *kau*) interjecție care imită strigătul copiilor, al stăncuței etc. Pușcariu, DR, 5, 404–406, DA // Lat. *caue* „ferește-te!” Philippide OR II, 26.

Fam.: **cauă** s.f. „cau” 1850 ← interj. **cau* CDER 1565 // ucr. *kava* „sperietoare” Pușcariu, DR, 5, 404–406, DA, CADE, SDLR, DEX; ngr. *καύας* CDED II 645.

Cf. *căuni*, *scheuna*.

CAUC¹ s.n. (înv., reg.) „căuș; unealtă de zidărie, probabil cancioc – sorte de louche; outil de maçon” 1800 (pl. *cauce*), var. *căuc* (acc. nec.) „sapă – houe”, (Hațeg) *cheuc*.

Lat. *caucum* „cupă de băut”, cf. fr. dial. (Valais), ptg. dial. REW 1773, FEW 2, 521b. Var. *căuc* „sapă” posibil infl. semantic de scr. *kuka* „târâcop” (CDER 1568: < scr. *kuka* probabil contaminat cu *cauc*).

Fam.: **caucă** s.f. „cauc” (DA), „țeastă” (Bih.) 1928, var. (Trans., Mar., N Mold.) *gaucă*, *găucă*, *zgaucă*, *zgăucă* „coaja verde a nucii; scobitură în lemn; groapă, vâgăună, scorbură, (pl. *găuci*) orbite ochilor” (Loșonți, CL, 24, 1979, 39, Loșonți, TRFR, 143), (Vâlcea) „scobitură la piură” (Loșonți, CL 24, 1979, 39, DGS) < lat. **cauca* (< *caucum* sau < gr. *καύκη* „păhărel, cupă”, *καίκα* „cupă lată și puțin adâncă”), cf. alb. *kaftë* s.f. „găoace, înveliș, cochilie, țeastă” Hasdeu, CB I, 268, Loșonți, TRFR, 143–144, SSE 58–59; **căucel** s.n. (dim.) 1871 ← *cauc* sau lat. *caucellus*; **căucuș** s.n. „lingură mare” 1928 ← *cauc* + *căuș* (contaminare) DA sau ← *cauc* Avram, NCE 79, MDA; **descăuca** vb. „a dezghioca, a scoate din înveliș” 1660–1670, var. *dezgăuca* ← *caucă*, *gaucă* Hasdeu, CB I, 268, Loșonți, TRFR, 143–144, SSE 58–59 // ← *dezghioca* (< lat. **disglubicāre*) DLR.

CAUC² s.n. „(înv.) acoperământ de cap, înalt și rotund, cu fundul plat, făcut din pâslă sau din postav vătuit, purtat de nobilii turci și de boieri; (reg.) potcap purtat de călugări – haut bonnet de feutre ou de drap ouaté; toque de moine” c.1712.

Tc. *kavuk*, *kauc*.

Fam.: **caucar** s.m. (înv.) „cauciu” 1857; **caucciu** s.m. (înv.) „fabricant și negustor de cauce” 1857 < tc. *kavukçu*, (înv.) *kaukçu*.

CAUC³ adj. (Trans.) „prost – sot” 1906.

Et. nes., probabil ← *cauc¹* Viciu, Gl. // F. et., cf. *năuc* DA.

CAUCAZIAN, -Ă adj., s.m., s.f. „originar din Caucaz – caucasien” 1848.

Fr. *caucasien* CADE // Top. *Caucaz* + -ian DEX.

Fam.: **caucazic** adj. (înv.) „caucazian” 1830 < fr. *caucasique*, germ. *kaukasisch*; **transcaucazian** adj., s.n. „de la sud de munții Caucaz; (despre drumuri etc.) care străbate Caucazul” 1856 < fr. *transcaucasien* sau ← *trans-* + *caucazian*; **transcaucazic** adj. (înv.) „transcaucazian” 1829 < fr. *transcaucasique* sau ← *trans-* + *caucazic*.

CAUCIUC s.n. „produs industrial fabricat din latexul unor arbori sau obținut pe cale sintetică – caoutchouc” 1851.

Fr. *caoutchouc*, germ. *Kautschuk* (< fr.), împrumut dintr-o limbă indigenă din Peru.

Fam.: **cauciuca** vb. „a acoperi sau impregna cu cauciuc” 1924 (part. *cauciucat*).

CAUDAL adj. „din regiunea cozii – caudal” 1871 (var. *codal*).

Fr. *caudal* DA, CADE, DEX, it. *caudale* DEX (derivat savant pe baza lat. *cauda* „coadă”).

Fam.: **caudat** adj., s.n. „(bot.) cu coadă; (zool.) ordin de batracieni cu coadă” 1861 < fr. *caudé*, lat. neol. *Caudata* (pl.); **caudifer** adj. „care are coadă” 1871 (var. *codifer*) < fr. *caudifère*.

Cf. **coadă**.

CAUDILLO [kau'di'lo, pronunțat și *caudilio*] s.m. „nume dat dictatorilor din țările de limbă spaniolă – caudillo” 1966.

Sp. *caudillo* (inițial „șef”, termen adoptat de Franco ca titlu al conducătorului suprem, < lat. *capitellum* < *caput* „cap”).

Fam.: **caudilism** s.n. „conducere dictatorială în țările de limbă spaniolă” 1978.

Cf. **cap**¹, **cadou**, **cadet**, **capitel**.

CAUDIN adj. „referitor la înfrângerea romanilor la Furculae Caudinae”, (în expr.) *furci caudine*, (înv.) *jug caudin* (fig.) „condiții umilitoare impuse învinsului” – „[fourches] Caudines” 1879.

Lat. neol. [*furculae* sau *furcae*] *Caudinae*, fr. [*fourches*] *Caudines*.

CAULIS s.n. (bot.) „tulpina plantelor – tige” 1978 (var. *caulis*).

Lat. neol. *caulis*.

Fam.: **caulescent** adj. „care are tulpină aeriană” 1966 < fr. *caulescent*; **cauliflor** adj. „cu florile inserate direct pe tulpină sau pe ramuri; care înflorește înainte de a înfrunzi” 1978 < fr. *cauliflore*; **cauliflorie** s.f. „aparitie a florilor direct pe tulpină” 1978 < fr. *cauliflorie*; **cauliform** adj. „de forma unei tulpini” 1978 < fr. *cauliforme*; **caulocarp** adj. „la care fructul se formează direct pe tulpină” 1978 < fr. *caulocarpe* (< *caulo-* < lat. *caulis* + *-carpe* < gr. *καρπός* „fruct”); **caulogeneză** s.f. „formarea tulpinii” 1978 < fr. *caulogènèse*.

Cf. **chel**², **curechi**, **carfiol**.

CAUN s.m. (bot.; E Munt., Dobr., S și E Mold.) „pepene galben – melon” 1885, var. *căun*, *căune*. Tc. *kavun*.

CAUNĂ s.f. (Ban.) „mină, gura minei – mine, ouverture de la mine” 1895.

Et. nes., posibil ← **căune*, **căună* (= *găun* „parte găunoasă a unui obiect”, *găună* „gaură mică în pământ”) < lat. **cauōnem*, cf. *gaună* „groapă mai strămtă între dealuri, gaură” (Blidărești, Cluj, apud Loșonți, SSE, 29) ° sau lat. **cauina* „scobitură” < *cauus*, cf. occ. *cauno*, *gauno* „scorbura” PEW 324, DA // „posibil var. de la *găunos*” CDER 1570; scr. *kavna* (< germ. *Kaue*) CADE (absent din dicționarele sârbești consultate); lat. târziu *cauna* Loșonți, SSE, 29 (de fapt termen atestat abia în 1308 în sudul Franței: *in quādam foveam sive Caunam*, apud du Cange, și reprezentând fără îndoială o „glosă” occitană pentru un cuvânt latinesc).

CAUPER s.n. „instalație pentru preîncălzirea aerului din furnale; preîncălzitor – installation pour chauffer l'air dans les fourneaux” 1958.

Engl. (antrop., numele inventatorului) *Cowper* [*stove*].

CAUSTIC adj. „care arde, care distruge țesutul animal și vegetal; (fig.) mușcător, satiric – caustique” 1813.

Fr. *caustique* DA, CADE, lat. neol. *causticus* (< gr. *καυστικός* < *καλεῖν* „a arde”), it. *caustico* DA, DEX, TDRG.

Fam.: **caustică** s.f. (fiz.) „pată luminoasă de forma unei suprafețe care înfășoară razele reflectate sau refractate într-un sistem optic, reprezentând imaginea deformată a unei surse de lumină”, (mat.) „suprafață înfășurătoare a normalelor la o anumită suprafață” 1871 < fr. *caustique*; **causticitate** s.f. (abstr.) 1840 < fr. *causticité* DA, CADE, DEX sau ← *caustic* SDLR; **causticiza** vb. „a caustifica” 1975; **caustifica** vb. „a transforma carbonații alcalini în alcalii caustice; a causticiza” 1958 ← *caustificare* (după fr. *caustification*) °; **caustobiolit** s.n. „rocă sedimentară organogenă, solidă, lichidă sau gazoasă, utilizată drept combustibil, în industria chimică etc.” 1949 < germ. *Kaustobiolithe*; **electrocaustică** s.f. „(metodă de) tratament prin cauterizare electrică” 1966 < germ. *Elektrokaustik*, fr. *électrocaustique*; **electrocaustician** s.m. „specialist în electrocaustică” 1978 ← *electrocaustică*; **electrocausticiană** s.f. 1978 ← *electrocaustician*.

Cf. **cauter**, **calm**.

CAUTER s.n. (med.) „substanță care arde pielea sau carnea; rană artificială produsă pentru a supura; instrument chirurgical cu care se cauterizează – cautere” 1816 (var. înv. *cauteriu*).

Fr. *cautère*. Var. *cauteriu* < lat. neol. *cauterium* (< gr. *καυτήριον* „fier roșu folosit pentru a cauteriza” < *καλεῖν* „a arde”).

Fam.: **cauteriza** vb. „a arde cu cauterul sau cu o substanță caustică o rană, un țesut bolnav etc., pentru a dezinfecta sau pentru a vindeca” c.1832 < fr. *cautériser*, lat. neol. *cauterizare*; **cauterizat** s.n. (abstr.) 1928 ← *cauteriza*; **cauterizație** s.f. „cauterizare” 1816 (var. *cauterisație*), var. *cauterizațiune* < lat. neol. *cauterisatio*, fr. *cautérisation*; **electrocauter** s.n. „cauter alcătuit dintr-o tijă metalică prevăzută la extremitate cu un fir de platină, adus la incandescență cu ajutorul curentului electric” 1960 < fr. *électrocautère*; **electrocauteriza** vb. „a cauteriza un țesut cu ajutorul electrocauterului” 1960 ← *electrocauterizare* (după fr. *électrocautérisation*) ° sau ← *electro-* + *cauteriza* DLR // fr. *électrocautériser* DEX; **galvanocauter** s.n. „cauterizator electric” 1950 < fr. *galvanocautère* (< *galvano-* „referitor la un curent electric continuu” < *galvanique*, *galvanisme* < antrop. (Luigi) *Galvani* + *cautère*); **termocauter** s.n. „cauter de platină care acționează prin căldură” 1910, var. grafică *thermo-cauter* < fr. *thermocautère*.

Cf. **caustic**, **calm**.

CAUȚIUNE s.f. „sumă de bani depusă pentru garantarea executării de către debitor a unei obligații; sumă depusă pentru a obține eliberarea provizorie a unei persoane arestate – caution” 1787 (var. înv. *cauție*), var. (reg.) *cauțion*.

Fr. *caution* DA, CADE, CDER 1571, DEX, lat. neol. *cautio* (< *cauēre* „a avea grijă”) TDRG³, SDLR, DEX. Var. *cauțion* < germ. *Kaution*.

Fam.: **caut** adj. (înv.) „prudent” 1871 < lat. neol. *cautus* (< *cauēre* „a avea grijă”) DA, CDER 1571; **cautelă** s.f. „prudență (inspirată de neîncredere), măsură luată pentru a preîntâmpina o primejdie” 1816 < lat. neol. *cautela* (< *cauēre* „a avea grijă”) SDLR // fr. *cautèle* DA, CDER 1571; **cauționa** vb. „a garanta” 1847, var. înv. *cauțiuna* < fr. *cautionner*; **cauționament** s.n. „garanție” 1870 (var. înv. *cauționământ*) < fr. *cautionnement*; **cauționator** s.m. „cel care oferă cauțiune, garant” 1897 ← *cauționa*, după fr. *cautionneur*; **contracauțiune** s.f. (înv.) „a doua cauțiune, care o garantează pe cea dintâi” 1936, var. *contracauție* < fr. *contre-caution*; **precaut** adj. „prudent, prevăzător, circumspect” 1868, var. *precaut* ← *precauție*, după modelul participiului lat. *praecautus* „(despre lucruri) de care s-a avut grijă” ° // lat. neol. *praecautus* DLR, DEX; **precauție** s.f. „prudență” 1845, var. *precauțiune* < lat. neol. *praecautio*, fr. *précaution*; **precauționa** vb. (înv., rar) „a preveni” 1862 < fr. *précautionner*.

Cf. **căuta**, **cătinel**.

CAUZĂ s.f. „fenomen sau complex de fenomene care precedă și provoacă apariția altui fenomen; chestiune pentru care are loc o acțiune juridică, (fig.) interes sau ansamblu de interese – cause” 1682, var. (înv. Trans.) *caujă*, (înv. Mold.) *cavză*.

Lat. neol. *causa*, fr. *cause*. Var. *caujă*, după modelul pronunțării magh. a latinei; var. *cavză*, după modelul pronunțării ngr. a diftongilor cu *-u-*.

Fam.: **cauza** vb. „a face să se întâmple” 1812 (var. *căuza*) < lat. neol. *causari*, fr. *causer*; **cauzal**, -ă adj., s.f. „privitor la cauză; (lingv.) care exprimă o cauză” 1810 < lat. neol. *causalis*, fr.

causal; **cauzalism** s.n. „concepție filozofică bazată pe cauzalitate” 1944 < fr. *causalisme*; **cauzalist**, -ă adj., s.m., s.f. „(adept) al cauzalismului” 1944 < fr. *causaliste*; **cauzalitate** s.f. „raport obiectiv, necesar între cauză și efect” 1832 < fr. *causalité*; **cauzativ** adj. (lingv.) „care arată că subiectul determină pe cineva să îndeplinească o acțiune, factitiv” 1862 < fr. *causatif*, lat. neol. *causatiuus*; **cauzator** adj. „care face să se întâmple ceva” 1832 (var. *cauzător*) ← *causa*, cf. fr. *causateur*; **căuzaș** adj., s.m. (înv.) „partizan al unei cauze (secrete)” 1821; **căuzășesc** adj. (înv.) „partizan, revoluționar” 1889 ← *căuzaș*.

CAV adj. „gol pe dinăuntru – cave” 1871.

Fr. *cave* (împr. din lat. *cauus*).

Fam.: **cavitar** adj. „referitor la o cavitate” 1978 < fr. *cavitaire*; **cavitate** s.f. „adâncitură, gaură într-un corp solid” 1842 < fr. *cavité*, lat. neol. *cauitas*, -atem; **cavitație** s.f. „fenomen de producere, într-un curent de lichid, a unui vid parțial unde se formează bule de vapori sau de gaze” 1949 < fr. *cavitation*; **conconv** adj. „care este curbat înăuntru; a cărui suprafață prezintă o adâncitură sferică” 1825 < lat. neol. *concauus*, fr. *concave*; **conconvitate** s.f. „scobitură, adâncitură a unui corp concav” c.1830 < fr. *conconvité*; **excava** vb. „a săpa o cavitate în pământ” 1871 < fr. *excaver*; **excavator** s.n. „mașină întrebuițată pentru săpat și încărcat pământul” 1930, var. *escavator* < fr. *excavateur*, rus. *ekskavator*; **excavatorist** s.m. 1950 ← *excavator*; **excavatoristă** s.f. 1958 ← *excavatorist*; **excavație** s.f. „cavitate săpată în pământ în scopuri tehnice; rezultatul excavării; (med.) adâncitură anormală a unui organ” 1852 (var. *escavație*), var. *escavațiune*, *excavațiune* < fr. *excavation*; **pluricavitar** adj. „care are mai multe caverne pulmonare” 1962 ← *pluri-* + *cavitar* DLR, DEX sau fr. *pluricavitaire* °.

Cf. **căuș**, **cavatină**, **cavernă**, **cavou**.

CAVAF s.m. (înv.) „pantofar, cizmar; negustor de încălțăminte de calitate inferioară – cordonnier (de bas étage), savetier” 1669, var. *cavac*, *căvac*.

Tc. *kav(v)af*. Var. *cavac*, *căvac* după derivatele în -ac.

Fam.: **cavaf-bașă** s.m. (înv.) „starostele cavafilor” 1785, var. *cavaf-bașa* < tc. *kavaf başı*; **căvăfie** s.f. „meseria cavafului; atelierul cavafului” 1814.

CAVAL¹ s.n. „fluier mare ciobănesc, făcut din lemn de paltin sau de alun – chalumeau” 1861.

Tc. *kaval*.

Fam.: **căvălaș** s.n. (dim.) 1885.

CAVAL² s.n. „șăntuleț prin care trece apa între straturile de legume – petite fosse servant à irriguer les couches de légumes” 1948.

Bg. *kaval* Nestorescu, CE, 34–35 (< it. *cavallo*, it. de nord *caval* „dig, nisip depus la vărsarea unui râu” BER II 121, probabil împrumut cu it. *cavaliere* „terasă înaltă construită într-o fortificație”, v. *cavaliere*¹ s.v. *cavaler*) // Et. nec. DEX.

CAVALER s. m. „călăreț; soldat din cavalerie; (în Roma antică) membru al ordinului ecvestru; (în Evul Mediu, în apusul Europei) treapta cea mai de jos în ierarhia feudală; membru al unui ordin militar sau religios; membru al unui ordin onorific; (fig.) persoană generoasă, galantă, nobilă; (pop.) tânăr necăsătorit – cavalier, chevalier; galant homme” 1715, var. (înv.) *cavaliariu*, *cavaleariu*, *cavaliere*², *cavaliir*, (Trans.) *gavaler*.

Pol. *kawaler* DÎLR, rus. *kavaler* DA, SDLR, CDER 1576, DEX, DÎLR, fr. *cavalier* DA, CADE, SDLR (< it. *cavaliere* < v.occ. *cavalliers* < lat. târzie *caballarius* < *caballus* „cal”) // și ngr. *καβαλιέρις* SDLR.

Var. *cavaliere*² < it. *cavaliere*; var. *cavaliir* < germ. *Kavalier*; var. *gavaler* < magh. *gavaller*.

Fam.: **cavalcadă** vb. „a face o cavalcadă” 1896 < fr. *cavalcader* DN³ sau ← *cavalcadă* TDRG; **cavalcadă** s.f. „plimbare călare făcută în grup; alergare (cu cai); grup de persoane care fac împreună o plimbare călare” 1840 < fr. *cavalcade*; **cavaleresc** adj. 1832 ← *cavaler*, cf. it. *cavalleresco*, fr.

chevaleresque; **cavalereste** adv. 1862 ← *cavaler* sau ← *cavaleresc*; **cavalerie**¹ s.f. „parte a armatei compusă din luptători călare” 1710, var. (înv.) *cavalarie*¹, (Trans., Buc.) *cavalerie* < pol. *kawalerja* DÎLR, rus. *kavalerija* TDRG, DA, CADE, SDLR, DÎLR, DEX // și fr. *cavalerie* SDLR; var. *cavalerie* < germ. *Kavallerie*, fr. *cavalerie*, it. *cavalleria*; **cavalerie**² s.f. (înv.) „instituția sau ordinul cavalerilor; decorație în grad de cavaler” c.1740, var. (înv.) *cavalarie*², *cavalerie*², (înv., pop., fam.) *căvălărie*, *căvălirie* < pol. *kawalerja* DÎLR, rus. *kavalerija* DA, it. *cavalleria* TDRG, CADE, DEX; var. *cavalarie*, *căvălărie* < ngr. *καβαλαρία* DA, SDLR; **cavalerime** s.f. (înv.) „cavalerie” 1875; **cavalerism** s.n. „comportament nobil, de cavaler” 1876-1881; **cavalerist** s.m. „militar care face parte din cavalerie” 1789 < rus. *kavalerist* CADE, DEX, TDRG¹, germ. *Kavallerist* DA // și it. *cavallerista* TDRG; **cavaleros** adj. (rar, înv.) „de cavaler, aventuros” 1857; **cavalier**² s.n. „terasă înaltă construită într-o fortificație pentru amplasarea tunurilor; cordon de pământ sau de alte materiale de-a lungul unui drum, format prin curățarea șanțurilor” 1949, var. *cavalieră* < fr. *cavalier* (< it. *cavaliere* id., propriuzis „cavaler”); **necavaleresc** adj. 1879 ← *cavaleresc*; **necavalereste** adv. 1931 ← *cavalereste*.

Cf. **cal**. Dublet etim.: **călariu** (s.v. *călare*).

CAVALET s.n. „postament pentru ambarcațiuni; suport de lemn care se fixează provizoriu pe cofrajul unui plașeu de beton; șevalet – support pour les ambarcations, pour un coffrage; chevalet” 1900.

It. *cavalletto* (< *cavallo* „cal” < lat. *caballus*).

Cf. **cal**, **șevalet**.

CAVAS s.m. (înv.) „agent de poliție sau jandarm turc – agent de police, gendarme turc” 1784, var. *cavaz*, *gavaz*.

Tc. *kavas*, *kavaz*. Pentru var. *gavaz*, cf. bg. *gavaz*, alb. *gavas* Suci, IT II, 173.

Fam.: **cavaz-bașa** s.m. „șef al unei unități de jandarmi turci” 1785, var. *cavaz-baș* < tc. (înv.) *kavaz başı*.

CAVATINĂ s.f. „piesă vocală lirică de mici proporții dintr-o operă – cavatine” 1840.

Fr. *cavatine* (< it.) °, it. *cavatina* (< *cavata* „sunet scos de un instrument” < *cavare* „a scoate, a obține” < lat. *cauāre* „a scobi” < *cauus* „scobit, cav”) TDRG, DA, CADE, DEX.

Cf. **cav**.

CAVĂ s.f. (Trans., rar) „parte scobită a unui lucru – creux” 1857.

Et. nes., lat. *caua* (forma fem. a adj. *cauus*) > **ca*, articulat *caua* > **cauă* > *cavă* Pușcariu, DR 3, 1922-1923, 668, DA sau ← *căvan* (= *găvan*) °.

Cf. **cav**, **căuș**, **găvan**.

CAVERNĂ s.f. „peșteră; cavitate patologică într-un organ (mai ales la plămâni) – caverne” 1818.

Fr. *caverne*, lat. neol. *cauerna* (< *cauus* „scobit, cav”).

Fam.: **cavernicol** adj. (despre animale și plante) „care trăiește în peșteri” 1958 < fr. *cavernicole*; **cavernogramă** s.f. „diagramă reprezentând variația diametrului unei găuri de sondă” 1958 < fr. *cavernogramme*; **cavernometrie** s.f. „operația de măsurare a diametrului unei găuri de sondă” 1958 < fr. *cavernométrie*; **cavernos** adj. „(despre organe) care prezintă cavități patologice; (despre voce) groasă, ca ieșind dintr-o peșteră” 1843 < fr. *caverneux*, lat. neol. *cauernosus*.

Cf. **cav**.

CAVGA s.f. (Munt., înv.), în expr. *a da de ~* „bucluc – ennu” 1927, var. (Mold.) *cangă*² în expr. *a face ~* „a face scandal – faire du tapage”.

Tc. *kavga*, bg. *kavga*.

CAVIAR s.n. sg. tantum „icre negre preparate prin sărare – caviar” 1927.

Fr. *caviar* (< ven. *caviaro* < tc. *havyar*) CDER 1578, DEX, (în Trans. și Buc.) germ. *Kaviar* DA.

CAVILĂ s.f. „piesă din lemn de esență tare sau din oțel, în formă de arc, folosită la matisarea parâmelor; mâner așezat la extremitatea spițelor timonei – cabillot” 1931.

It. *caviglia* CADE, DEX (< occ. *cavilha* < lat. *cavilla* „cheiță, cep, cărcel la vița-de-vie” < *clăuicla* < *clăuicula*, dim. lui *clăuis* „cheie, drug, vergea de fier”), posibil prin intermediul tc. *kavilya* M. Sala, „Bollettino dell’Atlante linguistico mediterraneo” 7, 1965, 96.

Cf. **cheie**, **capiclaru**, **clavecin**, **claviatură**, **clavicord**, **claviculă**, **clavir**.

CAVOU s.n. „construcție funerară într-un cimitir, cu una sau mai multe cripte – caveau” 1891.

Fr. *caveau* (< *cave* „pivniță, cămară boltită”, împrumut din lat. *caua* „șant, groapă” < *cauis* „scobit, cav”, *cauare* „a săpa, a scobi”).

Cf. **cav**, **căuș**, **cavernă**.

CAVURMĂ s.f. (Dobr., Olt., Munt.) „carne de porc prăjită și conservată în untură; ciulama (fără carne) – viande de porc frite et conservée en saindoux; blanquette (sans viande)” 1884, var. *cavarma*, *cavârma*, *cavârmă*, *cavurma*.

Tc. *kavurma*, *kavirma*.

CAZ s.n. „împrejurare, circumstanță; (gram.) categorie specifică numelui, prin care se exprimă raporturile sintactice – cas” 1691-1697 (var. *casus*).

Lat. neol. *casus* „cădere; ocazie, întâmplare, caz” (< *cadere* „a cădea”; sensul gramatical prin calc după gr. *πτῶσις*) DA, SDLR, TDRG², DEX, fr. *cas* DA, CADE, DEX, it. *caso* LM, CDER 1580.

Fam.: **cazual** adj. „care are caracter întâmplător, accidental; referitor la cazul gramatical” 1840 < lat. neol. *casualis* DA, SDLR, LM, DEX, TDRG², fr. *casuel* LM, CDER 1580; **cazualism** s.n. „doctrină care atribuie întâmplării cauzele și succesiunea evenimentelor” 1931 < fr. *casualisme*; **cazualitate** s.f. „caracter accidental” 1871 < fr. *casualité*; **cazuist** s.m. „persoană care se ocupă de cazuistică” 1811 < fr. *casuiste* CDER 1580, DEX, TDRG², germ. *Kasuist* TDRG²; **cazuistic** adj. „referitor la cazuistică” 1868 < fr. *casuistique* CADE, CDER 1580, TDRG², germ. *kasuistisch* TDRG²; **cazuistică** s.f. „parte a teologiei care se ocupă cu rezolvarea problemelor morale, aplicând principii teoretice situațiilor din viață” 1868 < fr. *casuistique* CADE, CDER 1580, TDRG², germ. *Kasuistik* TDRG².

Cf. **cădea**.

CAZA¹ vb. „a instala pe cineva, temporar, într-o locuință; (înv.) a găsi cuiwa o slujbă, a așeza un lucru într-un compartiment al unei mobile – héberger, loger; (vieilli) caser” 1899.

Fr. *caser* „a pune în rafturi, în compartimentele unei mobile; a găsi cuiwa o slujbă, a căsători” (< *case* „compartiment al unei mobile” < sp. *casa* „căsuță la jocul de șah”, propriu-zis „casă” < lat. *casa*).

Cf. **cază**, **casă**¹, **cazinou**.

CAZA² s.f. (înv.) „district – district, arrondissement” 1774.

Tc. *kaza*.

CAZAC s.m. „membru al unei comunități militare autonome care s-a așezat pe teritoriile de margine ale statelor rus și polono-lituanian, unde, în schimbul unor privilegii, era obligat să apere țara împotriva invaziilor; numele unei dans țărănesc; vânt de la răsărit – Cosaque; nom d’une danse paysanne; vent de l’Est” 1599–1600, var. *căzac*.

Tc. *kazak* TDRG, SDLR, CDER 1583, tăt. *kazak* °, rus. *kazak* DA, CADE, SDLR, CDER 1583, TDRG, DEX.

Fam.: **cazacă**¹ s.f. „bluză cu mâneci largi, încheiată la gât într-o parte” 1927 < fr. *casaque*; **cazacă**² s.f. (rar) nume de dans 1870; **cazacă** s.f. „femeie cazacă; melodie după care se dansează *căzăcească*” 1906 < rus. *kazačka* DA; **cazacincă** s.f. (reg.) „dans numit și *căzăceasca*” 1890 ← *cazac* sau *cazacă*², posibil după *horodincă* °; **cazacioe** s.n. (reg.) nume de dans 1887 < rus. *kazačok*; **cazaclie** s.f. „căciulă de blană neagră de miel, cu fundul de postav alb” 1821 ← *cazacliu*; **cazacliesc**

adj. (înv.) „de cazaclu” 1785 ← *cazaclu*; **cazaclu** s.m. (înv.) „negustor cazac de vinuri sau blănuri” 1743, var. *cazaclâu* < tc. *kazaklı*; **căzăcească** s.f. nume de dans 1885 (var. *cazacească*); **căzăcel** s.m. (dim.) 1900; **căzăcesc** adj. 1645; **căzăcescu(I)** s.m. art. nume de dans 1885 ← *căzăcesc*; **căzăcește** adv. 1852–1853, var. *cazacește* ← *cazac* sau ← *căzăcesc*; **căzăci** vb. „a trece în comunitatea cazacilor” 1852–1853; **căzăcime** s.f. (col.) c.1645; **căzăcioaică** s.f. 1870, var. *cazacioaică*.

Cf. **casac**.

CAZAN s.n. „vas mare de metal, de formă cilindrică, folosit la încălzit sau la fiert; (geol.) căldare; (înv.) familie tătarească; (înv.) regiment de ieniceri”, adj. (despre oi) „cu lâna roșiatică – (s.) chaudière; (géol.) bassin; (vieilli) famille Tartare; (vieilli) régiment de janissaires; (adj.) (brebis) à la laine rougeâtre” 1431 (antrop. *Cazan*), 1691-1697 (subst. com., var. *căzan*).

Tc. *kazan* TDRG, DA, CADE, CDER 1585, DEX; în Trans., Ban., magh. *kazán* DA, Suciul IT 175 // și ngr. *kaçávi*, bg. *kazan*, rus. *kazan* SDLR.

Antrop. *Cazan*, probabil cuman *kazan* Suciul, CRT, 194, 212. Cu sensul „familie, ceată (militară)”, tăt. *kazan* Suciul, CRT, 226.

Fam.: **cazan-ahcesi** s. (înv.) „impozit pe care tătarii îl plăteau turcilor” 1711–1712 < tc. *kazan ahçesi*; **cazangerie** s.f. „negoț cu vase de aramă; (col.) vase de aramă” 1927 ← *cazangiu*; **cazangiu** s.m. „fabricant de cazane; muncitor care supraveghează și alimentează cazanele; (înv.) comandant de regiment de ieniceri” 1769, var. *cazanciu* < tc *kazancı*; **căzănărie** s.f. (înv.; Olt., Munt.) „instalație pentru distilarea rachiului; locul unde se topește seul într-un abator” 1868; **căzănel** s.n. (dim.) 1829; **căzănîță** s.f. „cuptor pentru cazanul de fiert rachiul” 1895.

CAZANIE s.f. (înv.) „predică; omiliar – sermon; homiliare” 1635, var. *căzanie*, *căzanie* „povestire lungă și plicticoasă”.

Slavon *kazanije* „învățătură” (< *kazati* „a arăta, a instrui”).

CAZANIER adj. (rar) „casnic – casanier” 1927.

Fr. *casanier* (inițial „cămătar italian stabilit în Franța”, cu evoluția semantică probabil infl. de *case* (înv.) „casă”, la care se adaugă faptul că acești cămătari aveau o reședință fixată; < it. *casaniere* < *casana* „prăvălia unui cămătar” < ven. *casnà* „grămadă de bani” (infl. de *casa* „casă”) < tc. *hazna* < pers. *hazīna* < arab *ḥazīna*).

Cf. **hazna**, **cazon**, **caznacei**.

CAZARMĂ s.f. „ansamblu de clădiri afectat militarilor – caserne” 1784, var. (Trans.) *casarmă*, *casarnie*, *căsarmă*.

Rus. *kazarma* (< pol. *kazarma*, germ. *Kasarme* < it. *caserma* < occ. *cazerna*, inițial „căsuță pentru un grup de patru soldați de gardă” < lat. **quaderna* < *quaterna* < *quaterni* „câte patru” < *quater* „de patru ori”, cf. *quattuor* „patru”). Var. *casarmă* ← *cazarmă*, infl. de *casă*; var. *casarnie* < magh. *kaszarma*.

Fam.: **cazarma** vb. (înv.) „a așeza soldații în cazarmă” 1876; **cazarmadă** s.f. (înv., rar) „flotă” 1839 ← *cazarmă*, infl. de *armadă*; **cazarmagiu** s.m. „soldat care stă de mult timp într-o cazarmă” 1902; **cazarmament** s.n. „totalitatea efectelor de pat pe care le primește un soldat” 1927 < ← *cazarmă*, după fr. *casernement*; **căzărlesc** adj. „de cazarmă” 1881; **descazarma** vb. (rar) „a ieși din cazarmă” 1959 ← *încazarma* (cu substit. prefixului); **încazarma** vb. „a pune soldații într-o cazarmă” 1927, var. *încăzărma*.

Cf. **caiet**, **carilon**, **carnet**, **cuaternar**, **patru**.

CAZĂ s.f. „compartiment al unei mobile – case” 1927.

Fr. *case* (< sp. *casa* „căsuță la jocul de șah”, propriu-zis „casă” < lat. *casa*).

Dublet etim.: **casă**¹. Cf. **caza**¹, **cazinou**.

CAZĂLBAȘ s.m. (înv.) „persan – Persan” 1675 (var. *cazălbaș*), *cazilbaș*, *căzălbaș*, *căzilbaș*. Tc. *kızılbaş* „persan” (lit. „cap roșu”).

Fam.: **cazilbășește** adv. 1743 (var. *cazâlbășește*) ← *cazilbaș* sau ← **cazilbășesc* (= *câzâlbășesc*); **câzâlbășesc** adj. 1748 ← *câzâlbăș* (= *cazâlbăș*).

Cf. **câzâlcea**, **câzâl-pelit**.

CAZEINĂ s.f. „substanță proteică aflată în lapte, care se coagulează, formând partea esențială din brânzeturi – caseine” 1871, var. *caseină*.

Fr. *caséine* (derivat savant pe baza lat. *caseus* „brânză”, cu sufixul *-ine* caracteristic terminologiei chimice).

Fam.: **cazeificare** s.f. „proces caracteristic tuberculozei, care constă în transformarea țesutului necrozat într-o masă amorfă, cu aspect asemănător brânzei” 1962 < fr. *caséification*, cu echivalarea sufixului; **cazeinat** s.n. (în sintagma) ~ *de sodiu* „produs obținut din lapte smântânit” 1988 < fr. *caséinate*; **cazeinogen** s.n. „cazeină” 1949 < fr. *caséinogène*.

Cf. **caș**.

CAZEMATĂ s.f. „construcție militară de pământ, de lemn sau de beton armat care servește de adăpost împotriva atacurilor artileriei sau ale aviației – casemate” 1820.

Fr. *casemate* (< it. *casamatta*, probabil < *casa matta* „casă falsă, construcție care pare a fi o casă”).

CAZIC s.f. (Mold., Dobr., S și E Munt.) „țărșuș de lemn care se introduce în pământ, pe malul unei ape, pentru legarea ambarcațiunilor – pieu” 1913.

Tc. *kazik* DA, Suci, IT II, 176. // Et. nec. DEX.

CAZIER s.n. „(jur.) fișă de evidență în care organele judiciare consemnează condamnările penale ale unei persoane; (înv.) dulap cu mai multe compartimente – casier judiciare; (vieilli) casier (pièce de mobilier)” 1927.

Fr. *casier* (< fr. med. *casier* „coș” < picard *casier* < lat. *cāseārius* „de brânză” < *cāseus* „brânză”, contaminat cu *case* „compartiment al unei mobile” < sp. *casa* „căsuță la jocul de șah”, propriu-zis „casă” < lat. *casa*).

Cf. **cază**, **caș**, **casă**.

CAZINOU s.n. „local public cu săli pentru jocuri de noroc; (înv.) club – casino” 1815 (var. înv. *casino*), var. (înv. Trans.) *casină* s.f. „club”, *cazin*, *cazino*, *gazin*.

Fr. *casino* (< it. *casino* „căsuță; casă de țară; bordel; casă de jocuri de noroc” < *casa* „casă” < lat. *casa*). Var. *casino*, *casină*, *cazin* < germ. *Kasino* „club; cazino” (< it.).

Cf. **casă**¹, **caza**¹, **cază**.

CAZMA s.f. „unealtă de săpat pământul, asemănătoare cu lopata, alcătuită dintr-o lamă metalică, ușor concavă, cu muchie ascuțită; (Mold.) târnăcop – bêche; (Mold.) pioche, pic” 1715, var. *casma*.

Tc. *kazma*.

Fam.: **cazmagiu** s.m. (rar) „lucrător cu cazmaua” 1927 ← *cazma* sau tc. *kazmaci*; **căzmăluță** s.f. (dim.) 1910.

CAZNACEI s.m. (înv.) „casier (la armată) – caissier (militaire)” 1879.

Rus. *kaznačej* (< tc. *haznacı* < *hazne*, *hazine* „visterie”).

Cf. **hazna**, **cazon**, **cazanier**.

CAZNĂ¹ s.f. „tortură, chin; (Trans.) necaz, ciudă; trudă – torture, tourment; peine, affliction, dépit; effort” 1446, var. *casnă*, *hasnă*.

V.sl. *kazni* „pedeapsă”.

Fam.: **căznat** adj. (înv., Bih.) „desfigurat; curios, ciudat” 1683, var. *căsnat* ← **căzna* (= *căzni*²) ° // cf. *caznă*² DA; *căzni*² vb. „a chinui; a trudi; (rar) a strica, a face rău” c.1500, var. *căsnî* ←

caznă DEX sau < v.sl. *kazniti* DA, CDER 1591 // cu sensul „a strica, a face rău” ← *caznă*² DA; *căznit* s.n. (abstr.) 1927 ← *căznit*²; *căznitor* adj., s.m. „care chinuie; torționar” 1649 ← *căznit*²; *căznitură* s.f. „tortură, supliciu” 1682-1686 ← *căznit*².

CAZNĂ² s.f. (hapax Anon. Car.) „monstru - monstre” c.1650.

Cuvânt suspect, posibil același cu *caznă*¹ ° // În legătură cu verbul slav *kaziti* „a strica”, cf. scr. *na-kaziti* „a desfigura” DA.

CAZON adj. „de cazarmă, milităresc; (înv.) primit de militar de la stat - de case, militare; (vieilli) accordé (aux militaires) par l'Etat” 1868.

Rus. *kazënnyi* „de stat, fiscal” (< *kazna* „vistierie” < tc. *haz(i)ne*) DA, SDLR, CDER 1592, DEX, TDRG² // Probabil ← *cazarmă* TDRG¹, CADE.

Fam.: *cazonie* s.f. „militărie” 1931.

Cf. *caznacei*, *hazna*, *cazanier*.

CAZUAR s.m. „gen de păsări mari din Oceania, asemănătoare cu struțul, *Casuarus casuarus* - casoar”, var. *casoar*, *casuar*, *cazoar*.

Fr. *casoar*, lat. neol. *Casuarus*.

CAZULCĂ s.f. (Dobr.) „unealtă cu care se pescuiesc pești răpitori, în timpul iernii, sub gheață - outil de pêche” 1916.

Rus. *kozjul'ka* (dim. lui *kozjulja* „șarpe”) DA. // Et. nec. DEX.

CĂ [ar.; mr. *că*¹; ir. *ke*] conj. care introduce propoziții subordonate complete, subiective, atributive, circumstanțiale - „que, car” c.1500.

Lat. *quod*, cf. v.it., it. dial. (Rohlf, HGIS, III, 75, §785).

Fam.: *căceși* adv. (Apuseni) „de aceea” 1888 ← *căce* (= *căci*) + *și*; *căci* conj. „fiindcă”, (reg.; înv.) adv. „de ce, pentru ce” 1551 (var. *căce*), *căce*, *căce*, *căci*³, *căi*² ← *că* + *ce*; *căz* conj. (Trans.) „doară, dar, zău” 1908 ← *căz doară* ← *că* + *zău* + *doară*.

CĂBĂLAICĂ s.f. (Putna) „gaură făcută într-o parte a acoperișului, prin care iese fumul - trou dans un toit, servant de cheminée” 1899.

Rom. **căbălaie* < ucr. *kobelja* „coș”; pentru finală, cf. *ursoaie* / *ursoaică* „gaură la horn” ° // Et. nes., cf. rus., ucr. *kabala* „iobăgie” DA.

Fam.: *călăbur* s.n. (Ban., Trans.) „coș de nuiele lipit pe dinăuntru, prin care iese fumul” 1887 ← **căbătur* ← **căbăhuri*, pl. lui **căbăl* < bg. *kăbăl* „vadră, coș” ° // Cf. scr. *kalaburiti* „a amesteca, a confunda, a face scandal” DA.

Cf. *cobilă*.

CĂBLUCĂ s.f. (Buc.) „furcă pusă la coasă, când se cosesc cerealele - faux à ramassette” 1913. Ucr. *kabluk* „arc”.

CĂCA [ar. *căcare*, mr. *căcari*, ir. *cacâ*] vb. „a elimina excrementele, a defeca - chier” 1637.

Lat. *caecare*, panrom. REW 1443.

Fam.: *caca* [ar., mr. *cacă* s.f.] s.m. „excremente” 1825 (cu fonetism specific limbajului infantil) DA, CDER 1251; cuvânt prezent și în alte limbi romanice: it. *cacca*, fr., sp., ptg. *caca* REW 1443 // fr. *caca* DEX; *cacă-frică* s. invar. „om foarte fricos” 1895; *cacă-vacă* s. invar. „om bun, naiv” 1895-1901; *căciță* s.f. (Buc.) „larve de muște” 1903 ← *căcat* + *mușiță* (contaminare); *căcaină* s.f. „femeie leneșă și murdară” 1895; *căcat* [ar., mr.; ir. *căcât*] s.m., s.n. „excremente”, var. *căcat* 1573 ← *căca* CDDE 206, DA, TDRG, SDLR sau lat. *caecatus* CADE, CDER 1253; *căcacios*, *-oasă* adj., s.m., s.f. „(om) care își face des nevoile; fricos, laș” c. 1650; *căcălău* s.n. (augm.; col.) 1637; *căcăloi* s.n. (augm.) 1825; *căcănar* s.m. „curățitor de latrine” 1870 ← **căcăni* ← *căca* ° // ← **căcărar* DA;

căcănărie s.f. „meseria căcănărilor” 1857 ← *căcănar*; **căcănău** s.m. (ornit.) 1870 ← *căcănar* (cu substit. sufixului); **căcănău** adj. „de culoarea excrementelor” 1931 ← *căcat*, infl. de *cafeniu*; **căcărea** s.f. „bagatelă” 1825 ← *căcări*; **căcăreață** s.f. „căcărează” 1825, var. *căcăreață* ← *căcărează* (cu substit. sufixului); **căcărează** [ar. *căcărădză*, *găgărăză*] s.f. „excrement animal (de oaie, capră, iepuri etc.); (fig.) om insignifiant” 1487 (antrop. *Căcărădză*), var. *căcărăză* ← *căcări* + *-ea(d)ză* Mihăilă DLRV 83 sau ← *căcare* + *-ea(d)ză* ° // ← *căcărea* (cf. it. *cacherello*) + *-ză* CDER 1521; ← *căca* + *-ărează* SDLR; lat. **cacaricia* DDA; cf. alb. *kakërdhi* CADE; **căcărel** s.m. (dim.) ← *căcat* + *-ărel* sau ← *căca*; **căcăreț** adj. „căcăcios” 1825; **căcări** vb. „a avea diaree, a nu se mai putea ține” 1825; **căcărie** s.f. „diaree; bagatelă” 1825; **căcărios** adj. „care umblă cu nimicuri; delicat” 1825 ← *căcărie*; ar., mr. **căcăstor** s.m. „excrement de șoarece; (ar.) muc uscat; (mr.) murdărie eliminată de viermii de mătase” 1900; **căcăstoare** s.f. „privată” 1825 refăcut eufemistic din *căcătoare* sau ← **căcăți* ← *căcat*; **căcăstorar** s.m. „curățitor de latrine” 1825 ← *căcăstoare*; **căcășar** s.m. „cuvânt de ocară” 1885; ar. **căcătescu** adj. „de căcat” 1963 ← *căcat*; **căcătoare** s.f. „latrină” 1825; **căcătoi** s.m. (augm.) 1825 ← *căcat*; **căcător** adj. „care produce diaree” 1825; ar. **căcător** s.n. „latrină” 1906; ar. **căcătos** adj. „căcăcios” 1906 ← *căcat*; **căcătură** [ar.] s.f. 1913; **căcătuț** s.m. (dim.) 1825 ← *căcat*; **căcățel** s.m. (dim.) 1825 ← *căcat*; **căcățiș** s.n. „lucru fără valoare, fleac” 1913 ← *căcat*; **căcățoi** s.m. (augm.) 1913 ← *căcățel* (cu subst. sufixului); **căcău** s.m. „om căcăcios; (ornit.) dumbrăveancă” 1883; **căcăcea** s.m. „om căcăcios; fricos, laș” 1620 (var. *căcacea*), var. *căcăce*; **căcărnat** s.m. „excrement” 1857 ← *căcat* + *cărnat* (contaminare); **căcă**² s.f. „murdărie uscată din nas; femeie murdară” 1895.

CĂCĂRDAC s.n. „reziduu de seu topit – résidu de suif” 1839.

Tc. *kikirdak* Suciu, IT II, 177.

CĂCIULĂ [ar. și *căciuă*; mr. și *căciuă*, *căpuă*] s.f. „obiect confecționat din blană de oaie sau de alt animal (mai târziu și din alte materiale) și care servește la acoperirea capului – bonnet (à l'origine de fourrure)” 1211 (antrop. *Kesula*).

El. de substrat, cf. alb. *kësulë*, *kaçule*, *kaçulle* CDED II 715-716 (sub elementele albaneze), Pușcariu, LR I, 179, Reichenkron, *Dak.*, 96-99, Rosetti, ILR, 247, Poghirce, TILR II, 338, Russu, *Etnogeneza*, 286-288, Brâncuș, VA, 53-54, DEX // Et. nec. DA; „origine obscură, dar cu siguranță expresivă” CDER 1258; lat. *casiola* < *causiola* < *causia* LB; lat. **cuciulla* (< *cucullia* < *cuculla* „glugă”) CDED I 65; lat. **cuciulla*, **caciulla* = lat. *cucilla* LM; lat. **cuciulla* < *cuculla* „glugă” + *cucilla* G. Pascu, „Arhiva” 15, 1904, 439; lat. **catteula* < **cattea* (= *catta*) „pisică” PEW 248; lat. med. *casibula* „manta cu glugă” (> **casibla* > **casiula* > **cășulă*) SDLR.

Fam.: **căciula** vb. „a saluta, descoperind capul” 1910; **căciulan** s.m. „șăran care poartă căciulă” 1881; **căciular** s.m. „cel care face căciuli; dorobanț” 1628; **căciulat** adj. „cu căciulă” 1585 (antrop. *popa Căciulat*); **căciulăresc** adj. 1900 ← *căciular*; **căciulărie** s.f. „atelier în care se confecționează căciuli” 1857; **căciuleală** s.f. (abstr.) 1906 ← *căciuli*; **căciuli** vb. refl. „a încerca să obțină ceva afectând umiliința” 1837; **căciulică** s.f. (dim.) 1825; **căciulie** s.f. „măciulie de usturoi, de mac etc.” 1825 ← *căciulă* + *măciulie*; **căciuliță** s.f. (dim.) 1822; **căciuloi** s.n. (augm.) 1913.

CĂDĂR adj. invar. (Ban.) în expr. *nu mi-s ~ să* „nu am voie să – je n'ai pas la permission de...” 1913.

Tc. *kadir*, *kadir* „capabil, puternic” (< arab. *qādir*) ° // Scr. *kader*, bg. *kadăr* „capabil” DA.

CĂDEA [ar. *cădeare*, mr. *cădeari*, ir. *cade*] vb. „a se deplasa de sus în jos datorită greutatei, a se lăsa în jos; a nu mai fi valabil; (refl.) a se cuveni – tomber; (refl.) seoir, convenir” 1563-1583.

Lat. *cadere* (= *cadere*), cf. it., fr., occ., cat., sp., ptg. REW 1451. În folosire reflexivă, după model slav, cf. m bg. *pada se*. Cu sensul „a nu mai fi valabil”, după fr. *tomber* Stanciu-Istrate, *Calcul*, 277.

Fam.: **bună-cădere** s.f. (inv.) „bunăcuviniță” 1872; **cădere** [ar. *cădeare*, mr. *cădeari*] s.f. „faptul de a cădea; competență, drept; decădere” 1581; **cădenie** s.f. (rar, inv.) „cuviniță” 1885; **cădîntă** s.f. „cuviniță; privilegiu” 1682; **căzământ** s.n. (inv.) „scădere; decadență” 1846; **căzător** adj. „care cade; caduc, pieritor” 1704; **căzătură** [mr.] s.f. „cădere; (inv.) nenorocire; ființă decăzută” 1561; **căzut** s.n. „acțiunea de a cădea” 1825; **cumsecade** adj. invar. „cuvinițos; amabil” 1581 ← *cum se cade*; **cumsecădenie** s.f. „cuviniță, amabilitate” 1970 ← *cumsecade*; **decădea** vb. „a regresa” 1836 ← *de*⁻³ + *cădea*, după fr. *déchoir*, it. *decadere*; **decăzut** adj. „depravat, corupt” 1864 ← *decădea*;

neacădere s.f. (înv.) „faptă necuviincioasă” 1660 ← *ne-* + *cădere*; **neacădință** s.f. (înv.) „ilegalitate” 168 ← *ne-* + *cădință*; **neacăzut** adj. (înv.) „necuvenit” 1682; **paracăzător** s.n. (min.) „dispozitiv de siguranță pentru oprirea din cădere a coliviei ascensorului” 1963 ← *para*²- + *căzător*; **precădea** vb. (înv.) „a avea întâietate” 1857; **precădere** s.f. „întâietate” (azi, în expr. *cu ~* „în primul rând”) 1839 ← *pre-* + *cădere*; ar. **pricădeare** vb. „a implora” 1900; **recădea** vb. 1893–1895.

Cf. **scădea**, **cadență**, **caduc**, **cascadă**, **caz**, **șansă**.

CĂDELNIȚĂ s.f. „vas de argint în care preotul aduce jertfa de tămâie – encensoir” 1561, var. *cadelniță*, *cadîlniță*, (înv.) *cădealniță*, (Bih.) *chidelniță*.

Slavon *kadilnica* (< *kadilo* „tămâie; cădelniță” < *kaditi* „a arde tămâie”).

Fam.: **cadilă** s.f. (înv.) „cădelniță” 1573–1583, var. *cădlă* < slavon *kadilo*; **cădelnița** vb. „a tămâia cu cădelnița” 1868; **cădi** vb. „a aduce jertfă de tămâie prin afumarea cu cădelnița” 1561 < slavon *kaditi*.

CĂHUI adj. (Mold.) „cu mintea tulbure, nebun – toqué” 1909.

Et. nes., probabil ← *tăhui* (= *tehui*) < magh. *tohonya*, *tahonya* „greoi, molău” DA („cf. *tehui*”) // ← *păhui* „pădure tânără, copac subțire și înalt, molid, (fig.) năuc, aiurit” (< magh. *pagony* „pădure”) M. Avram, SMFC, 1972, 5–10 (greu de acceptat; dimpotrivă, sensul figurat al lui *păhui* se poate explica mai plauzibil prin infl. lui *tăhui* sau chiar din *tăhui*, *căhui*, cf. DLR, care separă *păhui*¹ „pădure, copac” < magh. de *păhui*² „năuc”, fără et.).

Fam.: **căhuală** s.f. „vâjâială (a urechilor), amețelă” 1907 ← *căhui* // Cuvânt onomatopeic (cf. *căfui*, *cuhuci*) DA.

CĂI¹ vb. „a regreta, a-i părea rău; (rar) a compătimi, a plânge pe cineva – se repentir; plaindre” 1573–1583.

V.sl. *kajati se*.

Fam.: **cainic** adj. „lamentabil, vrednic de plâns; plângăcios, văicăreț” 1746, var. *căinic* ← *ocaianic*, infl. de *căina* TDRG sau ← *căi* DA, DEX // ← *căina* CDER 1290; v.sl. *kajanŭ*, part. lui *kajati se* CADE, SDLR; **căială** s.f. (înv.) „căință” 1645; **căialnic** adj. (înv.) „plin de regrete” 1705 ← *căială*; **căina** vb. „a se văita, a se lamenta; a compătimi; (Trans.) a necăji, a face să plângă” 1820 ← *căi*^o sau < v.sl. *kajanŭ*, part. lui *kajati se* TDRG (probabil), DA (probabil), CADE (sigur), DEX (sigur) // rom. *cainic* (< v.sl. *kajanŭ*) SDLR; got. *qainon* „a plânge, a jeli” G. Giuglea DR, 6, 1929–1930, 657, *Fapte de limbă*, 120; posibil de la o bază onomatopeică I. Iordan, BIFR 6, 1939, 175 (care însă admite și etimologia slavă); **căini** vb. „a (se) căina” 1876 ← *căina*; **căință** s.f. „regret” 1645; **necăință** s.f. 1892 ← *ne-* + *căință*; **ocaianic** adj. (înv.) „vrednic de plâns, nenorocit” 1561, var. *ocaanic* < slavon *okajanikŭ*, *okajaninikŭ*.

Cf. **pocăi**.

CĂIAFET s.n. (înv.) „port, costum; înfățișare, aspect; lux – costume; aspect, allure; lux” 1775. Var. *caiafet*, *caiefet*, *caifet*, *căiafet*.

Tc. *kyafet*.

CĂIȚĂ s.f. (Ban., Munt., S-V Mold., Trans.) „bonetă, scufiță, căciulă; membrană care acoperă capul unor copii nou-născuți – bonet, béguin, coiffe; membrane qui enveloppe la tête de certains nouveau-nés” c.1650. Var. (Mold.) *goiță*.

Scr. *kaica* „podoabă de cap femeiască (din salbă de monede)” CDED II 38, DA, CADE, SDLR, CDER 1292, DEX, bg. *kajca* CADE.

Fam.: **căicioară** s.f. (dim.) 1902.

CĂLAI s.n. (Ban., Munt., Dobr.) „cositor, zinc; smalt, oală smălțuită – étain; émail, pot émaillé” 1884–1885, var. *calai*.

Tc. *kalay*, bg. *kalaj* DA, scr. *kalaj* DA, CADE.

Fam.: **calangi** vb. (înv.) „a acoperi cu un strat de cositor” 1913, var. *călăngi* ← *calangiu* (der. regresiv); **calangiu** s.m. (înv.) „spoitör de vase de aramă” 1913 < tc. *kalayci*.

CĂLĂIE s.f.pl. (Munt., înv.) „părțile componente ale căruței, ale plugului etc. – accessoires, outils d'un véhicule, d'une charrue” 1885.

Et. nes., probabil ← *călai* DA.

CĂLARE [ar. *călare* adv.] adj., adv., (în v.) s.m. „pe cal; (în v.) călăreț – à cheval; (vieilli) cavalier” 1643.

Lat. *caballāris* (< *caballus* „cal”) CDDE 211, DA, CDER 1305 (posibil), DEX sau ← *călar*iu (< lat. *caballārius*) CDED I 34, TDRG, PEW 153, CADE, SDLR, CDER 1305 (posibil).

Fam.: **călar**iu [ar. *călar* adv., mr. (*ân*)*călar* adv., ir. *călăr*] s.m. (în v.) „călăreț” 1563–1583 < lat. *caballārius* (< *caballus* „cal”), cf. it., log., occ., fr., sp., ptg. REW 1440 (dublet etim. *cavalier*); **călăraș** s.m. „soldat de cavalerie, călăreț” 1563–1583 ← *călar*iu sau ← *călare*; **călărășesc** adj. (în v.) 1660 ← *călăraș*; **călărășie** s.f. (în v.) „serviciul de călăraș” 1742 ← *călăraș*; **călărășime** s.f. (în v., col.) 1743 ← *călăraș*; **călărășiță** s.f. (în v.) „nevestă de călăraș” 1763–1764 ← *călăraș*; **călăresc** adj. (în v.) „de călăreț; (livr.) degajat, dezinvolt” 1703 (cu sensul „degajat, dezinvolt”, după fr. *cavalier* Stanciu-Istrate, *Calcul*, 170); **călărește** adv. (în v.) „de călăreț; arrogant, îndrăzneț” 1620 ← *călăresc* sau ← *călare*, *călar*iu, cu sensul secundar după fr. *cavalièrment* Stanciu-Istrate, *Calcul*, 170; **călăreț** [ar. *călăreț*^u] s.m., (în v.) adj. „(persoană) călare; soldat de cavalerie” 1645 ← *călare* DA (posibil), SDLR, CDER 1305, TDRG² (posibil) sau ← *călar*iu DA (posibil) // < lat. **caballāricius* CDDE 212, DA (posibil), CADE, DDA, DEX, TDRG² (posibil); ← *călări* CDED I 34; **călări** vb. „a merge călare; a încăleca; (fig.) a oprima” 1651–1700; **călărie** s.f. „acțiunea de a călări; (Trans., în v.) cal de călărit” c.1640 ← *călar*iu DA (posibil) sau ← *călare* DA (posibil), CADE, CDER 1305, DEX // ← *călări* TDRG²; **călărime** s.f. (în v.) „oaste călare, cavalerie” c.1640 ← *călare* DA (posibil), CADE, CDER 1305, DEX sau ← *călar*iu DA (posibil), CDDE 210 // ← *călări* TDRG²; **călărit** s.n. (abstr.) 1846 ← *călări*; **călăritură** s.f. (în v., rar) „cavalcadă” 1851 ← *călări*; **de-(a) călare(a)** loc. adv. „călare” 1673; **de-a-n-călare(le)** loc. adv. „călare” 1885; **de-a călărîtea** numele unui joc de copii 1906 ← *călări*; **încălăra** vb. (în v.) „a încăleca” 1688, var. *încălera*; **încălări** vb. „a încăleca” 1847.

Cf. **cal**, **cavaler**.

CĂLĂDĂU s.n. (Trans.) „trunchi, buștean gros – billot, bloc” 1825.

Magh. *kaloda*, *kalada* (< sl., cf. ucr. *koloda*, v.sl. *klada*, slovac *klada*).

Cf. **coloadă**.

CĂLĂRĂȘEAN adj., s.m. „(originar) din Călărași – de la ville de Călărași” 1847.

Top. *Călărași*.

Fam.: **călărășeancă** s.f. 1817 (top.).

CĂLĂSI vb. (Sălaj) „a lua în zeflema, a-și bate joc – se moquer” 1890.

Et. nes., probabil ← **gălăsi* ← *glăsi* „a glăsu”, infl. de ucr. *holosýty* „a vocifera” ° // Et. nec. DA.

CĂLĂU¹ s.m. „persoană însărcinată cu executarea pedepselor capitale – bourreau” c.1600 (var. *calo*), var. (Mold.) *calău*.

Țig. *kalo* „negru”.

CĂLĂUZĂ s.f. „persoană care însoțește pe cineva pentru a-i arăta drumul – guide” 1582 (var. *călăuz* s.m.).

Forma de bază *călăuz* < tc. *kılavuz* [kılavúz], **kılavuz* Suci, IT II, 178, DA, CADE, SDLR, DEX sau din cumană (cf. magh. *kalawz*, atestat încă din 1380 EWU) Suci, IT II, 178. Schimbarea de gen probabil sub infl. lui *căpetenie* // Posibil și bg. *kalauz*, ngr. *καλαούζης* și, în Ban., prin scr. *kalauz*, magh. *kalauz* DA; și scr. *kalauz*, pol. *kalauz*, magh. *kalauz* SDLR; și ngr. *καλαούζης* DEX.

Fam.: **călăuz-bașa** s.m. (în v., rar) „căpetenie peste călăuze” 1693 < tc. (în v.) **kılavuz başı* Suci, IT II, 2010, 178; **călăuz-ceauș** s.m. (în v.) „ceauș care servea de călăuză” 1765 < tc. *kılavuz-çavuş*; **călăuzi** vb. „a însoți pe cineva pentru a-i arăta drumul” c.1650, var. (în v.) *călăuzi*; **călăuzitor** adj. „îndrumător” 1931 ← *călăuzi*; **ceaușlar-colauz** s.m. „căpitan de ceauși” 1859 < tc. *çavuşlar-kılavuz*.

CĂLĂVĂC s.m. (Ban.) „bucățiță de lemn tăiată dintr-un copac – morceau de bois qu'on coupé dans un arbre” 1931.

Et. nes., posibil bg. *kalabuk* „bulgăre de pământ”, eventual infl. de bg. *kălbuk* „obiect rotund” °.

CĂLĂVIE s.f. (Munt., Mold.) „prescură stropită cu vin, care se împarte la înmormântare – pain rituel arrosé de vin, dont on fait don lors des enterrements” 1884 (var. *căvălie*).

Et. nes., probabil refăcut din rom. *colivă* DA, SDLR.

Fam.: **călăie** s.f. (S-V Trans.) „plăcintă din făină de grâu, lapte și ouă” 1900 ← *călăvie* SDLR // cf. tc. *kaliye* „legume fierte în unt” ȘIO, DA.

CĂLĂU adj. (Munt., S Trans.) „călduț; (despre lemne) verde, care încă nu s-a uscat; necopt – tiède; (à propos du bois coupé) vert, pas encore sec; cru, pas assez mûr” 1796, var. *călăi*.

Et. nes., probabil ← *călin* „călduț” cu substit. finalei ° // Posibil ← **căldăi* ← *cald* + *-ăi*, cf. *lălăi*, *molău* CDER 1333; lat. **calāneus* < *calēre* „a fi cald”, cu *-l-* păstrat sub infl. lui *cald* sau datorită lui *-n-* din silaba următoare (cf. *călin* „călduț” < **calīnus* sau **calēnus*, *scăloi* < *ascalonium*, *alina* < **alenāre*, *căloănu* (Hațeg) „cuptor” < **caloneum* „încălzitor”) S. Pușcariu, DR 3, 1922-1923, 661; gr. *καλλάτινος* „albastru turcoaz”, lat. *callainus* „verde pal”, cu metateza *i-n* > *n-i* sub influența derivatelor în *-aneus* G. Giuglea, DR, III, 1923, 618; et. nec. DA, DEX.

CĂLCA [ar. *călcare*, mr. *călcari*] vb. „a pune piciorul pe ceva, a păși; a presa rufele spălate cu un fier încins, pentru netezire; (înv.) a supune, a invade – mettre le pied (sur), marcher (sur), passer (sur), fouler; repasser; (vieilli) vaincre, envahir” 1573-1583.

Lat. *calcāre* (< *calx* „călcâi”) panrom. REW 1491.

Fam.: **călcăt** s.n. (abstr.) 1871; **călcătă** s.f. (înv.) „pas, drum făcut de cineva” 1573-1583; **călcătoare**¹ s.f. „femeie care calcă rufele” 1871 ← *călcător*¹; **călcătoare**² s.f. „scândură pe care olarul frământă lutul cu picioarele; bute în care se calcă strugurii la cules; pedală” 1871; **călcător**¹ adj., s.m. „(înv.) învingător; cel care încalcă o lege, năvălitor; persoană care calcă rufele” 1570; **călcător**² s.n. „albie în care se calcă strugurii; dințarul cu care se calcă dinții ferăstrăului”, s.m., s.n. „iepele războiului de țesut, pe care se calcă cu piciorul” 1871 ← *călca* DA, CDER 1309, DEX sau lat. *calcātōrium* „teasc, loc în care se calcă strugurii” CDDE 219, cf. it., ret., v.fr., occ. REW 1493; **călcătoreasă** s.f. „femeie care calcă rufele” 1907 ← *călcător*¹; **călcători** vb. (înv.) „a bătători un drum” 1673 ← *călcător*¹; **călcătorie** s.f. „atelier unde se calcă rufe” 1913 ← *călcător*¹; **călcătorită** s.f. „femeie care calcă rufele” 1907 ← *călcător*¹; **călcătură** [ar.] s.f. „pas, pășire, umblet, urmă; asuprire, invazie; încălcare” 1570 ← *călca* CDER 1309 (posibil), DEX sau lat. *calcătūra* PEW 255, CDDE 220 (cf. it., sard., port.), CADE, DDA, CDER 1309 (posibil); **descălca** vb. „a îndepărta prin călcare o cută făcută cu fierul de călcat” 1975; **încălca** vb. „a nu respecta o lege, un drept; (înv.) a sili, cotropi” 1679; **încălcător**, **-oare** adj., s.m., s.f. (înv.) „(persoană) care încalcă legi, drepturi etc.; cotropitor” 1839 ← *încălca*; **necălcare** s.f. (înv.) „încălcare” 1892 ← **năcălcare* ← *încălcare*; **necălcător** adj. (înv.) „care nu calcă strâmb” 1569-1575 ← *călcător*¹; **preacălcător** adj. (înv.) „care încalcă frecvent legea” 1573-1583 ← *prea* + *călcător*¹, după slavon *prěstōpnikū*.

Cf. **calce**¹, **călcăi**, **calc**, **cheltăr**¹.

CĂLCĂI [ar. *călcănu*, mr. *călcōn*] s.n. „partea dinapoi a piciorului, de la gleznă în jos – talon” 1570. Var. (Mold.) *călcăi*, (Ban.) *călcănu*, (Sălaj) *călchiu*.

Lat. *calcāneum* (< *calx* „călcâi”), cf. it., sd., ret., v.fr., occ., v.sp. REW 1490.

Fam.: **călcăia** vb. (înv.) „a păși cu pași mari, a se grăbi; a strivi cu călcăiul” 1683; **călcăiaș** s.n. (dim., bot.) 1890, var. *călcăieș*; **călcăior** s.n. (dim.) 1871; **călcănoasa** s.f.art. (Ban.), în expr. *a o lua la ~* „a o lua la fugă” 1896 ← *călcăi*, după *a o lua la sănătoasa*; **căi** s.n. (Olt., Munt.) „parte mai proeminentă a palmei, situată la baza degetului mare; fiecare dintre umerii obrazului; parte a coasei” 1967 ← *călcăi*, prin trunchiere, cf. expresia *călcăiul palmei* „podul palmei”.

Doublet etim.: **calcaneu**. Cf. **calce**¹, **calțavetă**, **călca**, **călcete**, **călțun**, **încălța**.

CĂLCETE s.f.pl. (Ialomița) „cizme răsfrânte și cusute cu găitane – sorte de bottes” 1906.

It. *calcetto* „pantof” (< lat. *calceus* < *calx* „călcâi”).

Cf. **călcâi**, **calce**¹, **cațavetă**, **călca**, **călțun**, **incălța**.

CĂLDARE [ar.; mr. *căldari*, ir. *cadere*] s.f. „vas mare de metal, tronconic sau cilindric – chaudron, chaudière” 1500.

Lat. *caldaria* „căldare; cameră cu baie caldă, baie caldă” (< *caldus* = *calidus* „cald”), cf. it., ret., friul., fr., occ., cat., sp., ptg. REW 1503.

Fam.: mr. **căldar** s.n. „căldare” 1940 < lat. *caldarium*; **căldărar** [mr.] s.m. „meșteșugar care face sau repară căldări”, s.n. (reg.) „lemn care susține lanțul căldării” 1535; **căldăraș**² s.m. „căldărar” 1909; **căldărăreasă** s.f. 1871 ← *căldărar*; **căldărăresc** adj. 1705 ← *căldărar*; **căldărărie**¹ s.f. „meseria căldărarului; atelier unde se confecționează căldări sau magazin unde se vând căldări” 1678–1689 ← *căldărar*; **căldărărie**² s.f. (col.) 1899 ← *căldare*; **căldărău** s.n. (S Trans.) „lemn de care atârână lanțul căldării” 1906; **căldări** vb. (Trans., Ban., Mehed.) „a mânji; a se cocli, a căpăta gust de aramă” 1825; **căldărit** s.n. (înv.) „impozit pe căldări” 1871; **căldăroi** s.n. (augm.) 1871; mr. **căldăruș** s.n. (dim.) 1935; **căldărușă** [ar. *căldărușe*] s.f. (dim.; bot.) 1492 (top. *Căldărușa*); **căldărușcă** [mr.] s.f. (dim.) c.1650; **căldărușică** s.f. (bot.) 1885 ← *căldărușă*; **căldăruță** s.f. (dim.) 1871; ar. **călduș**⁴ s.n. (grămostean) „căldărușă” 1963 ← *căldărușe* (= *căldărușă*).

Dublet etim.: **caldeiră**. Cf. **cald**.

CĂLDĂRAȘ¹ s.m. (ornit.) „botroș – bouvreuil (*Pyrrhula europaea*, *Pyrrhula vulgaris*)” 1632.

Rom. **cărdelaș* < **cărdel* < lat. *cardellus* „sticlete” (= *carduēlis* < *carduus* „scaiete”), cf. it., și, în derivate, și cat., sp. REW 1686, apropiat prin etim. pop. de *căldare* CDDE 233, DA, CDER 1315, DEX, TDRG³ // Poate < *căldărăraș* < *căldărar* TDRG¹.

Cf. **cardă**, **cardon**.

CĂLEAP s.n. (Mold.) „rășchitor mic; scul – petit dévidoir; écheveau” 1868, var. *călap*, *căleapă* s.f., *călep*, (Teleorman) *chilip*

Tc. *kelep*, (dial.) *kalap*. Var. *căleapă* ← pl. *călepe* (sg. refăcut).

CĂLEMAR s.m. (înv., Ban.) „negustor, colportor – marchand, colporteur” c.1650.

Magh. *kalmár* „negustor”.

CĂLETCĂ s.f. (Ban., Trans., Mar.) „colivie – cage” c.1650 (var. *călitcă*), var. *calițcă*, *călișcă*, *galîțcă*².

Magh. *kalitka*, *kaletka* Tamás, EW (împr. slav, cf. v.sl. *klětika*, *klětuka* „cămăruță” < *klětū*); var. *calițcă*, *călișcă* < magh. *kalicka*; var. *galîțcă*² < magh. *galicka*.

Cf. **clet**.

CĂLI vb. „a mări duritatea unui metal prin răcire bruscă; (fig.) a întări, consolida; (despre varză) a prăji în grăsime – tremper (le fer), aciérer; raffermir; préparer le chou à l'étuvée” 1673.

V.sl. *kaliti*.

Fam.: **căleală** s.f. (abstr.) 1857; **călibil** adj. (despre metale) „care se poate căli” 1949; **călibilitate** s.f. (abstr.) 1949 ← *călibil*; **călit** s.n. (abstr.) 1900; **călitură** s.f. (abstr.) 1793; **descăli** vb. (despre metale) „a face să-și piardă duritatea” 1862 ← *des-* + *căli*; **descălitură** s.f. (abstr.) 1862 ← *descăli*; **necălit** adj. „fad, nesărat (și despre glume)” ← part. *călit*.

CĂLIFAR s.m. „specie de pasăre migratoare acvatică; specie de porumbel domestic – espèce d'oiseau migrateur aquatique (Tadoma ferruginea, *Anas rutila*); pigeon de Bagdad” 1632, var. *califar*, *chilifar*, *gălifar*.

Et. nes., cf. bg. *kelefar* (regional și cu origine neclară în bulgară BER II, 322, Nestorescu, CE 35–36) // Bg. *kelefar* CADE; bg. *kalefar*, *kilifar* SDLR; bg. *kalefar* DEX; ngr. *καλλιφαρος* „bine îmbrăcat”, cf. bg. *kalefar*, *kilifar* CDER 1332; magh. *kanály fehéř* sau *fehéř kanály* (sintagmă care desemnează însă altă pasăre acvatică, *Platelia leucorodia*) (< *kanály* „lingură” și *fehéř* „alb”) CDED II 487; et. nec. DA.

CĂLIMARĂ s.f. „vas mic în care se ține cerneala; (înv.) calamar – encrier, écritoire; calmar” 1594 (var. *calamar*² s.n.), var. *calamare*, *călămar(iu)*² s.n., *călămară*, (Trans., Mold.) *călemară*, *călemăr* s.n., *călămar(iu)* s.n., *călămăr* s.n.

Slavon *kalamarī*^o, ngr. *καλαμάρι*, *καλαμαρίον* TDRG, CADE, DEX (< lat. târzic *calamarium* „penar, cutie pentru păstrarea penelor de scris; călimară” < *calamus* „trestie, folosită și la scris”) > *calamar*², *călămariu* > *călămar(iu)* > *călămară*. // Și bg. *kalamár*, *kălimár*, scr. *kalámar*, *kalamára*, ucr. *kalámar* DA.

Fam.: **călămariș** s.n. (Ban., înv.) „călimară” c.1650 < magh. *kalamáris* (< lat. med. *calamaris*, *calamarius*); **călămăruță** s.f. (dim.) 1899.

Cf. **calamar**¹, **calamită**, **calem**, **carăm**.

CĂLIN¹ adj. (Hațeg) „călduț – tiède” 1895.

Et. nes., posibil lat. **calīnus* sau **calēnus* (< *calēre* „a fi cald”) S. Pușcariu, DR III, 1923, 661, cu -l- păstrat poate sub infl. lui *cald*.

CĂLINĂ¹ s.f. „fructul unui arbust sălbatic cu flori albe – fruit de l’arbuste nommé boule de neige (*Viburnum opulus*)” c.1650.

V.sl. **kalina* (cf. bg., scr., sloven, pol., rus., ceh. *kalina*) TDRG, CADE, CDER 1335 sau bg. *kalina* DA, SDLR, DEX, ucr. *kalyna* SDLR.

Fam.: **călin**² s.m. „arbust sălbatic cu flori albe (*Viburnum opulus*)” 1627 (antrop.); **călinet** s.n. (col.) 1579 ← *călin*²; **călinică** s.f. (bot., Ban.) „filimică (*Calendula officinalis*, *Calendula arvensis*)” 1900 ← *călină*¹, infl. de *filimică*; **călinuță** s.f. (dim.) 1899.

CĂLINĂ² s.f. (Olt.) „formulă de adresare între cumnate – appellation que se donnent les belles-sœurs” 1931.

Bg. *kalina*.

CĂLINESCIAN adj. „al lui Călinescu; în maniera lui Călinescu – de Călinescu; à la manière de Călinescu” 1941.

Antrop. *Călinescu*.

CĂLȚUN s.m. (înv., reg.) „un fel de ciorapi fără talpă; ciorapi din lână; gheată – sorte de guêtre ou de jambière; bas en laine; bottine” 1561, var. *colțon*, *colțun*.

Bg. *kalcun* DA, CDER 1342, ngr. *καλτσούνι* (= *καλτσόμι* < it. *calzone* < *calza* < lat. *calcea* < *calx*, *calcem* „călcâi”) DA, SDLR, CDER 1342 // Ngr. *καρτσόμι* infl. de *încălța* CADE, DEX; lat. **calceō*, -*ōnem* (< *calx* „călcâi”) TDRG¹; it. *calzone* REW 1495.

Fam.: **călțunar** s.m. „meseriaș care face călțuni; persoană care-i duce miresei anumite daruri de la mire, între care călțuni” 1822, var. (Ban.) *călciumar*; **călțunaș** s.m. „(Trans.) călțun mic; numele unei flori; (Mold., Buc.) soi de prăjitură” 1822, var. (Mold.) *colțunaș*; **călțunăreasă** s.f. 1871, var. *călțunureasă* ← *călțunar*; **călțunărie** s.f. „atelierul călțunarului, pantofărie” 1871 ← *călțunar* sau *călțun*; **călțunăriță** s.f. „una din femeile care merg în ziua nunții să o ia pe mireasă” 1885 ← *călțunar*; **călțunei** s.m.pl. (bot.) „călțunași” 1885.

Cf. **calce**¹, **calțavetă**, **călca**, **călcâi**, **călcete**.

CĂLUGĂR s.m. „membru al unei comunități monastice – moine” 1407 (top. *Calugherii*), var. (înv., pl.) *călugheri*.

Slavon *kalugerŭ* (= *kalogerŭ* < m.gr. *καλόγερος*, *καλόγηρος* < *καλός* „bun, frumos” + *γῆρας* „bătrânețe”) TDRG, DA, CADE, CDER 1343 (posibil), DEX // M.gr. *καλόγερος* CDER 1343 (posibil); și m.gr. *καλόγερας* TDRG; ngr. *καλόγερος*, dial. *καλούγερος*, v.sl. *kalugerŭ*, *kalogerŭ* SDLR.

Fam.: **călugăraș** s.m. (dim.) 1597; **călugără** s.f. (rar) „călugăriță” 1632 (top.); **călugăre** s.m. numele unui joc de copii 1884; **călugărea** s.f. (rar) „călugăriță” 1892 ← *călugărel*, cu substit.

sufixului; **călugăresca** s.f. (cor. pop.) 1885 ← *călugăresc*; **călugărel** s.m. „călugăr tânăr, novice” 1893; **călugăresc** adj. 1618; **călugărește** adv. 1683 ← *călugăresc* sau ← *călugăr*; **călugăret** s.n. (rar, col.) 1881; **călugări** vb. „a deveni sau a face călugăr; a duce o viață de călugăr” 1581, var. *călugheri*; **călugăricioară** s.f. (rar; dim., bot.) 1898 ← *călugăriță*; **călugărie** s.f. „stare sau viață de călugăr” 1581; **călugărime** s.f. (col.) 1839; **călugărișor** s.m. (bot.) 1889; **călugărit** s.n. (abstr.) 1890 ← *călugări*; **călugăriță** s.f. „femeie ce face parte dintr-o comunitate monastică; specie de insectă” 1591-1600, var. *călugăriță* < slavon *kalugerica* DA, CADE, SDLR // ← *călugăr* TDRG, DEX; **călugărițesc** adj. (înv., rar) 1686 ← *călugăriță*; **călugăros** adj. (rar) „ca un călugăr” 1885; **necălugăresc** adj. 1931 ← *călugăresc*; **pseudocălugăr** s.m. „fals călugăr” c.1840.

CĂMARĂ s.f. „încăpere în care se păstrează alimente; (înv.) încăpere, cameră; vistierie – garde-manger, chambre à provisions; (vieilli) chambre; administration financière” 1561.

Et. nes., m.gr. *καμάρα* „cameră” (= *κάμαρα*) CEDE II 487, TDRG, CADE, CDER 1348 (posibil), REW 1545, bg. *kamara* REW 1545 sau lat. orientală **camāra* (= *cāmera*, *cāmara*) „cameră de locuit, cameră de provizii”, cu accentul după gr. *καμάρα* CDER 1348 (posibil), DEX (probabil), Ionel Stan, *Omăgiu Rosetti*, 863-866, cf. ar. *cāmarā* „cameră, boltă”. Pentru sensul administrativ, cf. lat. *camera*, rus. *kamora* DA; pentru sensul „încăpere pentru provizii”, cf. pol. *kómora*, magh. *kamara* DA.

Fam.: **cămărar** s.m. „(înv.) cămăraș; (etnol.) fecior însărcinat cu păstrarea alimentelor în cadrul obiceiurilor de iarnă” 1822; **cămăraș** s.m. (Munt., Mold., înv.) „slujbaş care avea în grijă odăile domnului, în special cămăra domnească; intendent la o mănăstire” 1431 (antrop.) < magh. *kamarás*; **cămărașel** s.m. (înv.) „fecior de casă, camerier; țăran ce depindea de marele cămăraș” 1806 ← *cămăraș*; **cămărașesc** adj. (înv.) 1691-1697 (scris *camărășesc*) ← *cămăraș*; **cămărașie** s.f. (înv.) „funcția de cămăraș” 1611 ← *cămăraș*; **cămărașită** s.f. (înv.) „soția cămărașului; îngrijitoare a cămării” 1678-1689 ← *cămăraș*; **cămăruică** s.f. (dim.) 1825; **cămăruie** s.f. (dim.) 1896; **cămărușă** s.f. (dim.) 1870; **cămăruță** s.f. (dim.) ante 1640.

Cf. **cameră**, **coamă**, **comoară**, **chimîr**.

CĂMAȘĂ [ar. *cāmeașe*, mr. *cāmeașă*] s.f. „îmbrăcămintă care se poartă pe piele sau peste lenjerie, acoperind partea superioară a corpului – chemise” 1573-1583, var. *cāmeașe*, *cāmeașă*, *cāmeșă*, (Mold.) *cāmeșe*, (Ban., Trans.) *chemeșă*, *chemeșe*, *chimeașă*, *chimeșă*, *chimeșe*.

Lat. *camisia*, cf. dalm., friul., v.it. dial. (= *camisia*, cf. it. *camicia*, ret., fr., occ., cat., sp., ptg.) REW 1550.

Fam.: **cămășioară** s.f. (dim.) 1907; **cămășoară** s.f. (dim.) 1885; mr. **cămășoacă** s.f. (dim.) 1935; **cămășui** vb. „a acoperi un element de construcție cu beton, metal etc.” 1967; **cămășuială** s.f. „acțiunea de a cămășui; înveliș, membrană care îmbracă diverse obiecte sau piese” 1943 ← *cămășui*; **cămășuică** s.f. (dim.) 1867, var. *cāmeșuică*, *chimeșuică*; **cămășuie** s.f. (dim.) 1582, var. *cāmeșuie*; **cămășuță** [mr. *cāmișuță*] s.f. (dim.) 1822 (var. *cāmeșuță*), *chemeșuță*; **cāmeșoi** s.n. (augm.) 1703, var. *cāmășoi*; ar. **cāmișică** s.f. (dim.) 1907; ar. **cāmișită** s.f. (dim.) 1906; ar. **cāmișotă** s.f. (dim.) 1906.

Cf. **camizol**.

CĂMLĂ¹ s.f. „mamifer rumegător mare din Africa de Nord și din Asia, cu una sau cu două cocoașe – chameau” 1581.

Slavon *kamilī* (< m.gr. *κάμηλος*) DA, SLDL, DEX // m.gr. *καμήλα* CADE, CDER 1365; ngr. *καμήλα* TDRG; și ngr. *καμήλα* SLDL.

Fam.: **cămilă** s.m. (înv.) „crescător de cămile” 1691-1697.

Cf. **camelid**.

CĂMLĂ² s.f. (înv.) „funie – câble” 1561.

Slavon *kamilī* (< m.gr. *κάμιλος*) TDRG³ // și gr. *κάμιλος* TDRG³.

Fam.: **cămil** s.n. (înv.) „funie groasă de corabie; șanț care marca hotarul” 1847 < ngr. *κάμιλος* „funie”.

CĂMIN s.n. „sobă joasă, cu vatra larg deschisă, zidită la perete, șemineu; (înv.) cuptor; horn; (fig.) casa părintească; numele unor instituții de îngrijire sau de găzduire – cheminée; fourneau; foyer” 1682–1686.

V.sl. *kamina* (< m.gr. *κάμινος, καμίνη*) DA, SDLR, CDER 1367 (posibil), DEX, bg. *kamin* DA, SDLR, CADE sau lat. *camīnus* (< gr. *κάμινος*) CDER 1367 (posibil) // Ngr. *κάμινος, καμίνη* CDER 1367 (posibil).

Sensul „șemineu” după fr. *cheminée*. Sensul de instituție de îngrijire după fr. *foyer*.

Fam.: **căminaș** s.n. (dim.) 1835; **căminete** s.n. „partea din perete unde se face focul” 1900, var. *chiminețe*; **cămineț** s.n. „piatră pusă între vatră și perete” 1906, var. *chimineț*; **căminist** s.m. „student care locuiește într-un cămin” 1975; **căministă** s.f. „studentă care locuiește într-un cămin” 1975.

Cf. **cameniță, șemineu**.

CĂNATĂ s.f. „cană – cruche” 1857.

Bg. *kanata* (< ngr. *κα(ν)άτα* < lat. med. **cannata* „(vas) cu țevă” < lat. *canna* „trestie, tub, țevă” < gr. *κάννα* BER II 199).

Fam.: **cănățoi** s.n. (augm.) 1871; **cănățuie** s.f. (dim.) 1870, var. *cănățuie*.

Cf. **canță¹, cană², canal, canea, canela, canetă, caniculat, canion, canistră, canonadă, canulă, canură**.

CĂNĂBET s.n. (Ban., Trans.) „cană, vas de lut – pot” 1906.

Et. nes., probabil ← *conob* „caldare”, cu *-a-* sub infl. lui *cană, cănată, canță* Avram, NCE, 70 // Cf. *cană, canată, canță* DA.

CĂNGAL s.n. (Ban.) „obiect în formă de colac – objet qui a la forme d’un rouleau” 1913.

Scr. *kangal*, tc. *kangal* „scul, rulou”.

CĂNI vb. „(Mold., Munt.) a vopsi (în negru), mai ales părul; (Trans., Munt.) a se murdări (cu cărbune) – (se) teindre (les cheveux); (se) souiller (avec du charbon)” 1885.

Magh. *ken* „a unge, a mângăli”, în Munt. și Mold. infl. de *cana¹* (derivarea din *cana* este contrazisă de răspândirea cuvântului în Ardeal) DA, Tamás, EW, 176. // Cf. tc. *kina* „căneală” DEX.

Fam.: **căneală** s.f. „vopsea (pentru păr, pentru sobe)” 1761; **încănit** adj. part. (înv.) „cănit” 1900.

CĂOI vb. (Munt.; despre curcă) „a scoate sunete specifice – (à propos des dindes) glouglouter” 1885.

Formație onomatopeică.

CĂPARĂ s.f. (Ban., V Trans.) „arvună, acont; logodnă – arrhes, acompte; fiançailles” 1825.

Scr. *kapara* (< it. *caparra*, probabil < *capo* + *arra* „arvună” < lat. *arrabō* < gr. *ἀρραβών*).

Fam.: **căpări** vb. „a se logodi” 1896, var. *căpărî* ← *căpară*, cf. scr. *kapar(is)ati* „a arvuni” DA.

CĂPĂLUI vb. (Trans.) „a săpa – piocher” 1806 (var. *căpăli*).

Magh. *kapál*.

Fam.: **căpăluit** s.n. (abstr.) 1806.

CĂPĂLUȘ s.n. (N Trans., Buc.) „ciomag, bucată de lemn – gourdin, morceau de bois” 1915.

Et. nes., probabil ← **căpețeluș*, **căpățaluș* ← *căpețel¹, căpățel¹* „bucățică” ° // Magh. **kapálós* = *kapáló* „săpător” N. Drăganu, RF, 2, 1928, 73; magh. *kapálás* „ciomăgeală” A. Scriban, *Arhiva*, 1923, 277, SDLR (inacceptabil din motive semantice, sensul real al cuvântului maghiar *kapálás* fiind „săpare”).

CĂPĂRA vb. (Trans.) „a zgăria – gratter” 1825.

Magh. *kapar* „a răcăi, a scurma”.

CĂPĂSTRU [ar., mr., ir. *căpestru*] s.n. „porțiune de harnașament care se pune pe capul calului – licou” 1508 (var. inv. *căpestru*).

Lat. *capistrum*, panrom. REW 1631.

Fam.: **căpăstra** vb. „a pune căpăstru; a coase marginile din afară ale unui petic; a trage o brazdă de jur împrejurul unui loc arat, a termina” 1822; **căpăstraș** s.n. (dim.) 1893; **căpăstrui** vb. „a căpăstra” 1913; **căpestreală** s.f. „a doua cusătură la un petic” 1907 ← *căpăstra*; **căpestre** s.n. (dim.) 1871; **încăpăstra** vb. „a pune căpăstrul” 1825.

CĂPĂȚA vb. „a ajunge în posesia a ceva, a primi, a obține; (Bih.) a culege – acquerir, attraper, obtenir, recevoir; (Bih.) cueillir” c.1650.

Lat. **capitāre* (cf. *incapitāre*), cf. it., sd. < *caput* cu sensul „capital” Diez 362, PEW 273, Ascoli *Arch. glott.* XI 428, CDDE 241, CDER 1405, cf. **discapitāre* „a suferi o pierdere” REW 2651, *scăpăta* < **excapitāre* // Lat. **capitāre* < *capere* „a prinde, a lua” REW 1635, SDLR (inadmisibil deoarece frecventativul de la *capere* este *captāre*).

Fam.: **căpătare** s.f. „dobândă” 1825; **căpătat** s.n. (abstr.) 1871; **căpătatară** s.f. (inv.) „copil găsit” 1825; **încăpăta** vb. (inv.) „a ajunge la, a pune mâna pe, a găsi” 1719–1722 < lat. *incapitāre*; **recăpăta** vb. 1849.

Cf. **scăpăta**, **cap**¹.

CĂPĂȚĂI [ar. *căpitānu*, *căpitīnu*, *căpitu* „căpătâi, pernă”, mr. *căpitoñ*, *căpitoñ*, *cupitoñ* „pernă”] s.n. „parte a patului sau a unui alt obiect, pe care se pune capul; pernă; piesă de lemn folosită ca suport; extremitate, capăt; (Ban.) sarcină de lemne care poate fi purtată pe cap – chevet; traversin, oreiller; pièce de bois servant à soutenir quelque chose; extrémité, bout, fin; fagot qu'on peut porter sur la tête” 1561, var. (Sălaj) *căpătii*, *căpătu*².

Lat. *capitāneus* (adj.) „de cap, de frunte” (< *caput*, *capitis* „cap”), cf. it. REW 1633.

Fam.: **căpătâier** s.m. „om care și-a făcut căpătâi (s-a stabilit undeva cu casă și masă, s-a însurat, cap de familie, gospodar)” 1852, var. *căpătâier* ← *căpătâi*, cf. *a da de căpătâi*, *a-și face căpătâi* „a se căsători; a-și asigura existența”, *a avea căpătâi* „a duce o viață așezată, a avea rostul său”; **căpătu**¹ vb. „a(-și) face o situație, a(-și) asigura existența” 1829 ← **căpătâi* ← *căpătâi*, cf. *a da de căpătâi*, *a-și face căpătâi* „a se căsători; a-și asigura existența”, *a avea căpătâi* „a duce o viață așezată, a avea rostul său”, asimilat verbelor în *-ui* DA, CDER 1406, Pușcariu, DR 2, 595, SDLR (posibil: „din *căpătâi*, *capăt*”), CDER 1406, SDEM, posibil infl. de *căpui*¹ „a face pe cineva om cu rost” DA // ← *capăt* ȘDU, CADE, DEX; ← *cap*, pl. *capete*, cf. și *căpătâi* „cămin” TDRG, CDDE 236; **căpătuială** s.f. (abstr.) 1885 ← *căpătui*¹; **căpătu**^{it} s.n. (abstr.) 1897 ← *căpătui*¹.

Cf. **cap**¹.

CĂPĂTUȘCĂ s.f. (Buc.) „basma – fichu” 1892.

Probabil germ. *Kopfiuch*, cu partea inițială modificată după *cap* și finala, după derivatele în *-ușcă* A. Avram, LR 62, 2013, 1, 7 // ← *capăt* DA.

CĂPĂȚ s.n. (Ban., Huned., Mehed., Vâlcea, Gorj, Mold.) „vas de lemn; măsură de lemn, cu care se ia vama la moară – écuelle de bois; boisseau” 1885, var. (Olt.) *căpete* s.m., *căpeț*, (Sălaj) *chipeț*.

Magh. *köpece*, *köpöce* „vas, unitate de măsură” DA (s.v. *chipeț*), Tamás, EW, 209, posibil și printr-un intermediar sârb Tamás, EW, 209, Avram, NCE, 71–73.

Fam.: **căpețel**² s.n. (Olt.) „covată mică” 1931 ← *căpeț* (= *căpăț*).

CĂPĂȚĂN s.n. (Trans.) „căpăstru – licou” 1822 (var. *căpuțan*), var. *căpățân*.

Germ. *Kappzaum* DA, CDER 1407 // ← *căpețel*³ cu substit. sufixului CDDE 238. Var. *căpățân*, infl. de *căpățână*.

Fam.: **căpățânar** s.n. „căpăstru” 1906.

CĂPĂȚĂNĂ [ar. *căpițānā*, mr. *căpățonā*] s.f. „craniu, cap de animal (mort), (peior.) cap; parte bulbucată a unei plante sau a unui obiect; bucată mare de zahăr – crâne, tête (d'animal mort);

(péjor.) tête d'homme; bulbe, tête (d'oignon etc.), tête d'objet, moyeu, pain de sucre" 1505 (top.), var. (Mold.) *căpăînă*.

Lat. **capitina* (< *caput, capitis* „cap”) PEW 275, CDDE 239, REW 1668, DA, CADE, SDLR, DEX, cf. v.it. *capitino* „Dreschfleugelkappe” REW 1668 (s.v. *caput*) // Origine neclară, probabil ← *cap* (der. expresiv), cf. *ierbotină, bolbotină, foloștină* CDER 1408.

Fam.: *căpățanoasă* s.f. (bot.) „rostogol” 1906; *căpățanos* adj. „cu capul mare; încăpățânat; prostănac; priceput, mintos” 1503 (top. [*pârâu*] *Căpățaroasii*), var. *căpăținos*; *descăpățana* vb. „a tăia capul” 1673, var. *descăpățina, discăpățina*; *încăpățana* vb. refl. „a persista într-o opinie sau dorință” 1892, var. (reg.) *încăpățina* ← *în-* + *căpățână*, calc după fr. *s'entêter* (inițial vb. tranz. „a i se urca la cap; a exalta; a captiva”, apoi vb. refl. „a se ambiționa”) DA (posibil); *încăpățânat* adj. „care persistă într-o opinie sau dorință” 1868, var. (reg.) *încăpăținat* ← *în-* + *căpățână* + *-at* (morfelem participial), calc după fr. *entêté* DA (posibil), Pușcariu, LR I, 379.

Cf. *cap*¹.

CĂPĂLNĂ s.f. (Trans.) „capelă – chapelle” c.1812.

Magh. *kápolna* (< lat. med. *capella*).

Cf. *capelă*².

CĂPELEȘ s.m. (Trans.) „fecior care conduce un dans țărănesc, încasând taxele către lăutari, păstrând ordinea etc. – conducteur de danse” 1888.

Magh. *kepélő* „încasator de dijmă” (< *kepél* „a lega snopii, a secera; a da zeciuala la secerători”) (N. Drăganu, Rev. fil. 2, 1928, 73, CDER 1413, Tamás, EW, 177, TDRG³) > **chepeleu*, **căpeleu* > (prin substit. sufixului) *căpeleș* Tamás, EW, 177 // Et. nec. DA.

CĂPENEAG¹ s.n. (inv., reg.) „(Trans., Ban., Buc.) manta, haină lungă și largă care acoperă tot corpul; un fel de glugă; fundul pălăriei; (Mold., Munt.) un fel de manta de gală – manteau; sorte de capuchon; fond de chapeau; sorte de manteau d'apparat” 1500 (ortografiat *kapenek, capeneck*, în documente lat. din S Trans.), var. (Munt., Mold.) *chepeneag, chipeneag, chipineg*.

Tc. *kepeneg* (inv.) (= *kepenek*) DA, SDLR, Suci, IT II, 212, (în Trans.) magh. *köpenyeg, köpönyeg* TDRG, DA, CADE, SDLR, CDER 1414, Tamás, EW 177, DEX.

Fam.: *chepenea* s.f. (hapax, Pamfile, C.Ț. 62) 1913 ← *chepeneag* (= *căpeneag*), cu substit. finalei; *chepeneș* s.n. (dim.) 1829 ← **chepenegeș* ← *chepeneag* (= *căpeneag*).

CĂPENEAG² (Buc., rar) „copăcel – arbuste” 1893.

Et. nes., posibil ← **capeneac* ← *copancă* (atestat în Mar.) „movilă de pământ formată prin putrezirea unui copac” (de unde ar fi putut rezulta un cuvânt cu sensul „lăstar crescut într-o copancă”) ° // Et. nec. DA.

CĂPEȚEA¹ s.f. (reg.) „parte a frâului alcătuită din curele (sau sfori) care trec peste capul, fruntea și botul calului; (p. ext.) toată curelăria care se pune în capul calului – têtierre (du cheval)” 1890, var. *capețală, căpăța, căpățea, căpățeață, căpățel*² s.n., *căpeț(e)ală*¹, *căpețel*³ s.n., *căpișală, căpișea*¹, *căpișel* s.n.

Et. nes., probabil lat. *capitium* cu sensul „căpăstru” (cf. it. *capezzo, capezza*) > **căpeț* > *căpețel*³ (dim.), folosit mai ales la pl. (*căpețele*), de unde sg. refăcut *căpețea* DA, CDDE 238, CADE, TDRG², cf. m. gr. pl. (sec. X) *καπιτζάλια* „id.” (< lat. **capitealia*) Mihăescu, Rom., 353 // ← *căpețel*³ (sg. refăcut din pl. *căpețele*) < lat. *capitellum* SDLR (s.v. *căpețeață*), CDER 1396, DEX; ← *cap* (pl. *capete*), format după *zăbală* TDRG¹.

Fam.: *căpici* s.n. „căpețea” 1898 ← *căpișel* (= *căpețea*), cu substit. sufixului.

Cf. *cap*¹.

CĂPIE s.f. (Ban.) „poartă (de cetate) – porte (d'une cité)” 1913.

Scr. *kapija* (< tc. *kapı*).

Cf. *capugi, capuolan, capicheaia* (s.v. *chehaia*), *capioldaș*.

CĂPISTERE [ar. *căpisteare*, mr. *căpisteari*] s.f. (reg.) „albie, covată mică în care se cerne făina sau mălaiul și se frământă aluatul – huche, maie” c.1650 (var. *căpester*), var. *căpeștere*, *căpeșterie*, *căpistele*, *căpisterie*.

Lat. *capistērium* „vânturătoare” (forma veche fiind *căpester*) PEW 278, TDRG, DA, CADE, SLDR, DEX, sau lat. **capistēria*, cf. *capistērium* CDDE 246, DDA, cf. it. dial. REW 1629.

CĂPITAN s.m. „grad militar; comandant al unei nave; (înv.) comandant al unei armate; conducător al unei echipe sportive – capitaine” 1563, var. (înv.) *capitan*, *căpetean*, (Trans.) *copitan*.

Ngr. *καπιτάνος*, *καπετάνιος* (< ven. *capetano*, v.it. *capitanio* < lat. med. *capitaneus* < *caput* „cap”) SDLR, magh. *kapitány* (< it. *capitano*) DA („cf. magh. *kapitány*” DEX), în Mold. posibil și pol. *kapitan*°, mai târziu rus. *kapitan* DA, DEX // și it. *capitano* DA, DEX; it. *capitano* CADE; și bg. *kapitan* DA.

Var. *căpetean*, infl. de *căpetenie*.

Fam.: **capitanat** s.n. (înv.) „slujbă de căpitan; diviziune administrativă militară aflată sub autoritatea unui căpitan; detașament militar condus de un căpitan” 1852 (var. *căpitanat*), var. *căpitănat* < it. *capitanato*; **captan** s.m. (înv.) „căpitan” 1654 < tc. *kaptan*; **capudan-pașa** s.m. (înv.) „comandant al flotei turcești” 1627 < tc. *kapudan* („căpitan”) *pașa*; **căpitan-pașa** s.m. (înv.) „comandant al flotei turcești” c.1730 < *capudan-pașa* (tc. *kapudan pașa*), infl. de *căpitan*; **căpitănaș** s.m. (dim.) 1871; **căpităneasă** s.f. „soție de căpitan” 1720; **căpitănel** s.m. (dim.) 1891; **căpitănesc** adj. 1645; **căpitănie** s.f. „autoritate administrativă care dirijează activitatea unui port; (înv.) funcția de căpitan; comandă; detașament condus de un căpitan” 1640, var. (înv.) *căpetenie*²; **căpitănoi** s.m. (augm.) 1881; **ex-căpitan** s.m. 1913; **subcăpitan** s.m. 1829; **vel-căpitan** s.m. (înv.) „mare căpitan” 1654; **vice-căpitan** s.m. 1876 < it. *vice-capitano*.

Cf. **cap**¹, **căpetenie** (s.v. **cap**¹), **cadet**, **caporal**, **șef**.

CĂPIȚĂ¹ s.f. „grămadă de fân de formă conică – meule (de foin)” 1545 (antrop.), var. (Munt.) *copiță*², *copiță*.

V.sl. **kopica* (dim. lui *kopa*, cf. bg. *kopica*, scr. *kopica*) Mihăilă, ÎVS, 32, TDRG, CDER 1422 sau bg. *kopica* DA, DEX // Pol. *kopica*, dim. lui *kopa* „claie” SDLR.

Var. *copiță*, refăcută din pl. *copiți*.

Fam.: **capişte**² s.f. „grămadă de fân, paie etc.” 1909 probabil ← *căpiță* cu substit. sufixului, sau scr. *kopiște* („cf. scr. *kopiște*” DA); **căpicioară** s.f. (dim.) 1885; **căpița** vb. „a strânge fânul în căpițe” 1822; **căpiți** vb. „a strânge fânul în căpițe” 1852; **căpițic** s.n. „grămadă de 50–60 de mânuși de cânepă, puse în cerc, cu florile înăuntru” 1912; **căpițit** s.n. (abstr.) 1895 ← *căpiți*; **căpițoale** s.f. (augm.) 1914; **clăpiță** s.f. „căpiță” 1927 ← *căpiță*, infl. de *claie*; **copițană** s.f. (augm.) 1914 ← *copiță* (= *căpiță*); **copițarie** s.f. (col.) 1895 ← *copiță* (= *căpiță*); **copițea** s.f. „grămăjoară de fân” 1913, var. *căpițea*², *copița* ← *copiță* (= *căpiță*).

CĂPIȚĂ² s.f. (Ban.) „bonetă, scufiță, căiță – bonet, béguin, coiffe” 1895.

Scr. *kapica* (< *capa* < it. *cappa* < lat. târzie *cappa* „glugă; manta cu glugă”) DA.

Cf. **capă**.

CĂPRUCI s. (Mehed.) „viță tăiată la doi muguri – vigne taillée” 1887.

Et. nes., probabil deformat din *căpușă* „mugur de viță” DA.

CĂPȘUG s.n. (Buc.) „bășică de porc uscată, în care se păstrează tutunul – vessie de porc (servant de tabatiere)” 1912.

Ucr. *kapšuk*.

CĂPȘUNĂ [ar.] s.f. „plantă erbacee târătoare cu flori albe și fructe comestibile; fructul acestei plante – fraisișier, capronier; fraise, capron” 1645 (antrop.), var. *căpușună*, *copșună*.

Rom. *căpușă* (cf. ar. *căpușe* „căpșună”, mr. *căpușniță* „căpșună”) + *-une* augmentativ (< lat. *-ōnem*), forma de bază fiind **căpușune* (cf. var. *căpșune* a lui *căpșun*), de unde s-au diferențiat

căp(u)șună ca nume al fructului și *căp(u)șun* ca nume al plantei S. Pușcariu, DR 2, 1921-1922, 593, DA, SDLR (posibil), DEX (probabil) // Posibil augm. din lat. *capitium* „glugă care acoperea și pieptul” > *căpușună* „căpățână”, folosit pentru a diferenția (prin mărime) căpșunile de fragi SDLR; probabil are la baza lat. **capsa* „cutie” TDRG.

Fam.: ar. **căpșeană** s.f. „căpșună” sec. XIX ← *căpșună*, cu substit. finalei; **căpșun** s.m. 1670 (var. *căpșune*) „căpșună (planta)” ← *căp(u)șune*; **căpșunar**¹ s.m. (entom.) 1885; **căpșunar**² s.m. „culegător de căpșuni (folosit mai ales pentru lucrătorii sezonieri din Spania)” 2003; **căpșunică** s.f. „nume de plantă; soi de struguri și vinul produs din aceștia” 1885; **căpșuniu** adj. „de culoarea căpșunii” 1882.

Cf. **căpușă**.

CĂPTĂLUG s.m. (Trans.) „plută – radeau” 1927.

Et. nec.

CĂPTUH s.n. (Olt., N Munt.) „dublură de pânză la cămășile fărănești – doublure (de chemise paysanne)” 1778, var. *capuh*, (Munt.) *căptuf*, (Olt.) *căptug*, (S Trans.) *cupuv*.

Et. nes., germ. **Kapptuch* (< *Kappe* „învelitoare” + *Tuch* „postav, stofă”) S. Pușcariu, DR 2, 594-595, DA, SDLR (posibil), DEX (s.v. *căptuși*), TDRG³ sau germ. *Kopftuch* „maramă” SDLR (posibil).

Fam.: **căptușeală** s.f. „pânză sau stofă cu care se dublează, în interior, un obiect de îmbrăcăminte sau cu care se învelesc unele obiecte pentru a le proteja; strat rezistent protector de lemn, de metal sau de cărămidă, cu care se acoperă un obiect; înșelătorie” c.1650, var. *cuptușală* ← *căptuși*¹; **căptuși**¹ vb. „a coase pe dosul unei haine o stofă pentru a o face mai călduroasă; a acoperi un obiect cu un strat protector; (fig.) a înșela” c.1650, var. *cuptuși* ← *căptuh*, după modelul alternanței *h (f)/ș* din împrumuturile slave, cf. *năduh / năduși*, *zăduh / zăduși* (extinsă și la *burduh*, *burduf / burduși*) S. Pușcariu, DR 2, 1921-1922, 594, DA, SDLR, DEX // cf. *captalan* TDRG¹; **căptușit** s.n. (abstr.) 1927 ← *căptuși*¹; **căptușitură** s.f. (înv.) „căptușeală; înșelăciune” 1698 ← *căptuși*¹.

CĂPUÎ¹ vb. „a pune mâna pe ceva, a prinde, a face rost, a (se) aranja la casa lui – mettre la main sur, attraper, se procurer, caser, établir” 1673.

Magh. *kap* S. Pușcariu, DR 2, 1921-1922, 595, DA, SDLR, DEX // ← *cap* TDRG¹, CADE.

Fam.: **căpuît** s.n. (abstr.) 1913; **căpuitor**¹ adj. „care căpuiește” 1927; **încăpuî** vb. „a (se) căpuî” 1910.

CĂPUN s.m. (înv.) „clapon, cocoș castrat – chapon” 1825.

Et. nes., lat. *căpō*, *-ōnem*, **cappō*, **-ōnem* (pentru schimbarea de declinare, cf. *păun* < *pauōnem*, *găun* < **cauōnem*) TDRG, DA (s.v. *clapon*, posibil), REW 1641, Philippide, OR, II, 636, panrom. REW 1641 sau ← *copun* (atestat c.1650, Anon. Car.) < scr. *kopun*, *kapun* (DA, s.v. *clapon*: „probabil împrumutat din limbile învecinate, cf. scr. *kapun*, *kopun*, bg. *kopon*, magh. *kappan*, germ. *Kappaun*”).

Cf. **clapon**, **caponieră**.

CĂPUNĂ s.f. (Ban.) „găleată din lemn – baquet” 1927.

Scr. *kapunja* „găleată” (înrudit cu scr., bg. *kopanja*).

Cf. **copaie**.

CĂPUSNIC s.m. (bot.; Mold., Olt.) „crăstăval, Cirsium oleraceum – cirse” 1868, var. *capusnic*, *căpusnic*, *căpușnic*, *crăpusnic*, *crăpușnic*, *crăpușnică* s.f., *crepusnic*.

Ucr. *kapustnyk* „cultură de varză” (< *kapusta* „varză”). Var. *crăpusnic*, infl. de *crăstăval*. Var. *căpușnic*, infl. de *căpușă* (bot.).

CĂPUȘĂ [ar. *căpușe* „artropod parazit; căpșună”, mr. *căpușă* „artropod parazit; mărgele, mătâanii”] s.f. „artropod parazit care se înfige în pielea animalelor și a omului, sugând sângele; mugur de viță; ricin – tique; bourgeon de vigne; ricin; (ar.) tique; fraise” 1649 (antrop.).

Et. nes., probabil ← *cap* + *-ușă* S. Pușcariu, DR 2, 1921-1922, 594 (posibil), DA (posibil), REW 1668, SDLR, C. Poghirc, TILR II, 338 (posibil), cf. sp. *capullo* „căpușă” (< *capillo* „pălărie” +

cogulla „glugă”) CDER 1396 (caz în care alb. *këpushë* ar fi împrumutat din română), sau el. de substrat (înruit cu alb. *këpushë*), care ar putea proveni din i.-e. **kap-* „vierme, omidă” (cf. sanscr. *kapana* „vierme, omidă”, gr. *κάμπη* „omidă”, let. *kāpe* „un fel de omidă”, *kāpars*, *kāpurs* „crisalidă, larvă, omidă”) Russu, *Etmogeneza*, 289, Brâncuș, VA, 56–58 (posibil), i.-e. **kap-* „cap” (cf. lat. *caput*) sau i.-e. **kap-* „a prinde” (cf. lat. *capere*) Brâncuș, VA, 56–58 (improbabil ca urmare a dificultății de a explica derivarea lui *këpushë* pe teren albanez, întrucât *-ushë* nu se atașează la rădăcini verbale, v. Xhuvani, Çabej, *Prapashtesat*, 105, 167) // Alb. *këpushë* Densusianu, HLR I, 352; lat. **cap(a)* < *capere* „a apuca, a prinde”, cf. sp. *caparra* (cu *-p-* păstrat în aragoneză), gascon *gabar* „căpușă” (pentru asocierea semantică între „a apuca, a prinde” și „căpușă”, cf. *grapă* „unealtă agricolă făcută din spini” care are și sensul regional „căpușă”) Giuglea, CR, 215–221.

Fam.: **căpuși** vb. „a mânca în exces, ca o căpușă” 1895; **căpușită** s.f. în compusul *căpușită-de-râie* „arahnidă care provoacă râia” 1903; mr. **căpușniță** s.f. „căpșună, fragă” 1935; ar. **căpuș**¹ s.m. „căpușă” 1909; **încăpușa** vb. „a înmuguri” 1885; **încăpuși** vb. „a înmuguri” 1888.

Cf. **căpșună**.

CĂPUT¹ s.n. (Trans., Ban., Mold.) „haină bărbătească groasă – veston (de paysan)” 1803.

Magh. *kaput* (< germ. austriac, înv. *kaput*, *kapot* „manta mare, militară; manta cu glugă” < fr. *capot* < *cape* < occ. *capa*, v.fr. normando-picard *capa* < lat. târzie *cappa* „glugă; manta cu glugă”).

Cf. **capot**^{2,3}, **capă**.

CĂPUTĂ [ar.] s.f. „partea de deasupra a labei piciorului, partea corespunzătoare a încălțăminteii – cou-de-pied, empeigne” 1688.

El. de substrat, cf. alb. *këputë* „talpa piciorului, laba piciorului, tâlpici de lână”, *këpucë* „pantof”, v.sl. *kopyto* „copită” < **capūta* (> rom. *copită*) Russu, *Etmogeneza*, 289–290, Brâncuș, VA, 135 // Participiul lui **căpea* < lat. *capere*, cf. *încăpea*, *încăput* LM, TDRG, ȘDU; ← *încăpută*, part. lui *încăpea* SDLR; et. nec. DA („poate înruit cu magh. *kapta* «calapod»”), DEX.

Fam.: **căputa** vb. „a pune căpute la o încălțăminte, a înnădi” c.1650; **căputar**¹ s.m. „cizmar” 1871; **căputar**² s.n. (Ban.) „calapod pentru căpută” 1895; **căputat** s.n. (abstr.) 1870 ← *căputa*; **căputări** s.f.pl. „cizme căputate” 1825 ← *căputa* (pentru evol. semantică, cf. *încălțări*); **căputături** s.f.pl. „căpute puse la o cizmă sau o gheată; cizme căputate” 1870 ← *căputa*; **încăputa** vb. „a căputa” 1839; **încăputături** s.f.pl. „căputături” ← *încăputa* 1857.

Cf. **copită**.

CĂRA vb. „a duce (cu un vehicul sau purtând), a transporta; (refl., reg.) a merge cu carul, (fam.) a pleca repede – charrier, porter, transporter; (réfl., rég.) aller en voiture, (fam.) fichier le camp” 1563.

Lat. **carrāre* „a duce cu carul” (< *carrum* „car”) TDRG, CDDE 255, DA, CADE, DEX, cf. it. dial., sd. REW 1721 sau ← *car*¹ SDLR.

Fam.: **caro**¹ interj. „fugi, șterge-o!” 1872 ← *car-o* (imperativ + pron. *o*)^o // probabil țig. DA; **cărat** s.n. „acțiunea de a căra; (ieșit din uz) impozit pe cărașie” 1683; **cărătoare**² s.f. „butoi desfundați pentru căratul strugurilor” 1910; **cărător**¹, **-oare**¹ adj., s.m., s.f. „(persoană) care cară, hamal; femeie care cară apă pentru ritualul slobozirii apei, în cadrul înmormântării” 1688; **cărător**² s.n. „butoi în care se pun prune ca să fermenteze” 1862; **cărătură** s.f. „acțiunea de a căra; lucruri cărate” 1703; **cărăuș** s.m. „persoană care cară mărfuri cu căruța” 1632; **cărăușesc** adj. 1871 ← *cărăuș*; **cărăușește** adv. 1893 ← *cărăuș* sau ← *cărăușesc*; **cărăuși** vb. „a se ocupa cu transportul mărfurilor cu căruța” c.1650 ← *cărăuș*; **cărăușie** s.f. „ocupăția de căraș; transport cu căruța” 1703 ← *cărăuș*; **cărăușit** s.n. (abstr.) 1894 ← *cărăuși*.

Cf. **car**¹.

CĂRARE [ar., mr.] s.f. „drum îngust, potecă; linie obținută prin despărțirea în două a părului capului – sentier, raie” c.1650, var. *calare*, *caraire*, *căraire*.

Lat. *carrāria* „drum de care” (< *carrus* „car”), cf. v.it., v.fr., occ., cat., sp., ptg. REW 1718. Var. *calare*, infl. de *cale*.

Fam.: **cararău** s.m. „piede-veră” 1925, var. *carărău*; **cărăra** vb. „a face cărări sau dungii” 1871; **cărărat** adj. „cu multe cărări; dungat, (despre mers) pe multe cărări, clătinat” 1834; **cărărea** s.f. (dim.) 1885; **cărări** vb. „a face cărări” 1904; **cărăru** vb. „a face cărare” 1931; **cărăruică** s.f. (dim.) c.1650 ← *cărare* sau ← *cărăruie*; **cărăruie** s.f. (dim.) 1905; **cărărușă** s.f. (dim.) 1683, var. *călerușă*, *cărăușă*; var. *călerușă* ← *cărărușă*, infl. de *cale*; **cărăruță** s.f. (dim.) 1892.

Dublet etim.: **carieră**¹. Cf. **car**¹.

CĂRĂBĂNI vb. „a căra (repede sau mult); (fig.) a lovi; (refl.) a pleca repede, a o șterge – emporter, porter (vite ou en grande quantité); rouer de coups; (réfl.) fichier le camp” 1819, var. *cărăvădi*, *cărăvodî*.

Tc. [*çe*]k *arabanî* „trage-ți căruța, cară-te”, infl. de *căra* Suciuc, IT II, 180, DEX // Probabil ← *caravană*, cf. *chervan* DA, SDLR; ← *carabă* „picior” CDER 1445.

Var. *cărăvădi*, *cărăvodî*, infl. de *vodî* „a conduce, a duce” (< ucr. *vodyty*).

Fam.: **caraban**² s., în expr. *a-și lua / a da cuiua* ~ „a lua sau a da un avans, într-o întrecere sportivă” 1949 ← *cărăbăni*, der. regresiv A. Avram, LR 62, 2013, 1, 4–5; **cărăbăneală** s.f. „bătaie; plecare precipitată dintr-un loc” 1870.

CĂRĂBĂNOS adj. (N Mold., rar) „de condiție modestă – vil, roturier” 1913.

Et. nes., posibil *carabă*² „babă gârbovită de bătrânețe” sau ← *grebănos*, *grăbănos* „(despre animale) jigărit, prăpădit”^o // ← *caraban* MDA.

CĂRĂBUȘ [ar.] s.m. „insectă coleopteră dăunătoare, de culoare castanie – hanneton” 1683, var. *curăbuș*, *scărăbuș*.

Et. nes., probabil rom. **carăbu*, **cărăbu* (< lat. **carabbus* = *carabus* „langustă, specie de crab” < gr. *κράβος*, **κράββος*; sensul „soi de gândac, scarabeu” este atestat pentru gr. *κράβος*; pentru -ββ-, cf. *καράμβιος* „soi de gândac” C. Diculescu, DR 4, 1924-1926, 488-489) + -uș TDRG, cf., în derivate, it. dial., fr. dial., sp. REW 1671 sau rom. **cărăbeu* (< lat. *scarabaeus* „soi de gândac, scarabeu”, cf. sd. *karrabusu*) + -uș PEW 286, SDLR // El. de substrat, înrudit cu *carabă*, *carâmb* CDER 1445; rom. *carabaș* prin substit. finalei (posibil) DA, DEX.

Fam.: **cărăbușă** s.f. „femela cărăbușului” 1882; **cărăbușel** s.m. (dim.) 1903.

Cf. **carab**, **caravelă**, **corabie**.

CĂRĂMIDĂ s.f. „material de construcție obținut dintr-un amestec de argilă, nisip și apă, uscat la soare sau ars în cuptor – brique” 1364 (top. *Charamade*).

M.gr. *κεραμίδα* (< v.gr. *κεραμίς*, -ίδος < *κέραμος* „lut; obiect de lut, vas, cărămidă”) DA (posibil), CADE sau m.bg. *keramida* (< m.gr.) DA (posibil), Mihăescu, IG, 122, 127 // Ngr. *κεραμίδα* TDRG, SDLR; ngr. *κεραμίδι* DEX.

Fam.: **cărămidar** s.m. „persoană care fabrică sau vinde cărămizi” 1688, var. *cărămizar*; **cărămidăreasă** s.f. ← *cărămidar*; **cărămidărie**¹ s.f. „meșteșugul fabricării cărămizilor” 1688 ← *cărămidar*; **cărămidărie**² s.f. „loc amenajat pentru fabricarea cărămizilor” 1688; **cărămișoară** s.f. (dim.) 1885, var. *cărămizioară*, *cărămizoară*; **cărămizi** vb. refl. (rar) „a deveni cărămiziu” 1988 ← *cărămidă* după *cărămiziu*; **cărămizie** s.f. (inv.) „meșteșugul de prelucrare a cărămizii” 1688; **cărămiziu** adj. „de culoarea cărămizii” 1784.

Cf. **ceramic**.

CĂRĂTENIE s.f. (Mehed.), în expr. *a-i da cuiua de ~, om fără ~*, „rost, socoteală – raison d'être” 1913.

Et. nes., probabil ← **cătărenie* ← *cătare*² (= *acătare*) „bun de ceva”^o // Et. nec. DA.

ar. **CĂRĂTOR** s.m. „persoană însărcinată să trezească pe cineva din somn – crier de nuit” 1925.

Lat. **calătōrius* < *calătōr*, -ōrem „crainic” (< *calāre* „a chema, a convoca”) DDA, Mihăescu, Rom. 287, Bara, LLHA.

Fam.: **cărătoare** s.f. 1925.

CĂRĂUT¹ adj. (Munt.) „amețit de băutură; smintit – ivre; fou” 1815, var. *caravi*, *căru¹*.

Et. nes., probabil ← **cherăui* ← *cheaur* (= *cheaun*); pentru *che-* → *că-*, cf. *cărcăliu* < *chercheliu* ° // Foma de bază *căru¹* < lat. dun. **caroniu* < gr. *καρών* (sic! de fapt, forma este *καρών*, -*οῦτος*, part. prez. al lui *καρῶν* „a cădea într-un somn profund, a amorți”) Diculescu, *Die Gepiden*, 207, SDLR (s.v. *chearaud*); forma de bază *căru¹* < lat. **cānuleus* (< *cānus*) „gri”, cf. fr. *gris* „gri; beat” PEW 300 (evoluție semantică neplauzibilă; pentru franceză, TLF presupune influența cuvântului *grisaille* „ceață”, în starea de amețeală lucrurile fiind văzute ca prin ceață).

Fam.: *cărău²* vb. „a se îmbăta” 1927, var. *căru²*.

Cf. *chearaud*.

CĂRĂZUI vb. (Trans.) „a așeza parii de la vie în rând – échalasser” 1780–1801.

Magh. *karóz* Tamás, EW, 180.

Fam.: *cărăzuit* s.n. (abstr.) 1885.

CĂRĂM s.n. (Sălaj) „loc pentru adăpostirea oilor sau a vitelor peste noapte – lieu d’abri pour le bétail pendant la nuit” 1927.

Et. nec. // ← *cărămb* (= *carâmb*) DA.

CĂRBUNE [ar.; mr. *cărbuni*; ir. *cărbur(e)*] s.m. „substanță solidă combustibilă, în care predomină carbonul; (med.) antrax – charbon” 1429 (top. *Cărbunești*).

Lat. *carbōno-ōnem*, cf. it. (> log.), ret., fr., occ., cat., sp., ptg. REW 1674.

Fam.: *anticărbunos* adj. „folosit pentru combaterea antraxului” 1975; **Cărbuna** s.f. nume de capră sau de oaie neagră 1885; ar. *cărbuname* s.f. (col.) 1906; **cărbunar** [ar., mr.; ir. *cărburâr*] s.m. „cel care face sau vinde cărbuni” 1691–1697 < lat. *carbōnārius* PEW 288, CDDE 261, REW 1676, DA, CADE, CDER 1465, cf. it., fr., cat., sp., ptg. REW 1676 sau ← *cărbune* DEX, TDRG²; **cărbunaș** s.m. (dim.) 1691–1697; **cărbunăreasă** s.f. 1871 ← *cărbunar*; **cărbunărie¹** s.f. „meseria de cărbunar” 1893 ← *cărbunar*; **cărbunărie²** „loc unde se fac cărbuni; magazie de cărbuni; grămadă de cărbuni” 1691–1697; ar. **cărbunărlîche** s.f. „cărbunărie” 1906 < **cărbunar**, **cărbunească** s.f. (cor. pop.) 1909, **cărbunel** s.m. (dim.; bot.) 1822; **cărbuni** vb. „a carboniza, a preface în cărbune” 1871; **cărbunicios** adj. „precum cărbunele; care conține cărbune” 1691–1697; **cărbuniu** adj. „de culoarea cărbunelui” 1882; **cărbunos** adj. „care conține cărbune; precum cărbunele” 1798 (top. *Cărbunoasa*); **încărbuna** vb. „a înnegri cu cărbuni, a preface în cărbuni” 1870; **încărbuni** vb. „a înnegri cu cărbuni, a preface în cărbuni” 1857.

Dublet etim.: **carbon**. Cf. **carbonar**, **carbuncul**.

CĂRCĂLI vb. „a face ceva prost, de mântuială; a murdări; a prăji superficial – faire de la mauvaise besogne; bousiller; salir” c.1832, var. *cășcăli*, *cârcăli*.

Scr. *krkaliti* „a băliga, a murdări” (< *krkala* „baligă, murdărie”). Cu sensul „a prăji superficial”, infl. de *părpăli* (= *perpeli*).

Fam.: **cărcală** s.f. „lucru neisprăvit, murdărie” 1927, var. *cărcală* ← *cărcăli* (der. regresiv) sau scr. *krkala* „baligă, murdărie”; **cărcăleală** s.f. „scrisoare ilizibilă” 1870, var. *cărcăleală*; **cărcălit** adj. „care scrie, desenează sau zăgrăvește urât” 1870; **cărcălitură** s.f. „scrisoare ilizibilă” 1870; **năcărcăli** vb. (Olt.) „a lucra fără trager de inimă” 1939 ← *cărcăli*, infl. de *năclăi*; **năcărli** vb. (Olt.) „a năcărcăli” 1939 ← *năcărcăli* (prin haplogogie).

CĂR/CĂ s.f. (Trans., Ban., N Mold.) „roțiță (la fus, la războiul de țesut) – petite roue” c.1650, var. *carică*, *cărigă*, *gărigă*.

Magh. *karika*.

Fam.: **cărica** vb. (Ban.) „a învărti, a suci” c.1650, var. *carica*³; **cărigat** adj. (despre mere) „rotat” 1892 ← **căriga* (= *cărica*), cf. var. *cărigă* (= *cărică*); **cărigățel** adj. (dim.) 1892 ← *cărigat*.

CĂRINDAR¹ s.m. „numele popular al lunii ianuarie; (în., Trans.) calendar – janvier; calendrier” 1761–1762.

Lat. *calendārius [mensis]* „referitor la calendē” (PEW 291, CDDE 263, DA, DEX) < *calendae* (în latina clasică cu sensul „prima zi a lunii”), resemantizat ca „prima zi a anului, sărbătoarea de Anul Nou” CDDE 263 sau lat. [*dies / tempus / festum*] *calendārum* (genitivul lui *calendae* „prima zi a lunii”), cf. occ. *calendar* „ultima zi a lunii”, *calendor* „Crăciun” < **calendōrum* = *calendārum* (pentru folosirea genitivului pl. pentru a denumi sărbători, cf. fr. *chandelēur*, occ. *candelor* „Întâmpinarea Domnului” < [*festum*] *candelārum*) Löfstedt, *Late Latin*, 135.

Cf. *calendar*, *calende*.

ar. CĂROARE [mr. *căloari*] s.f. (nord) „căldură, arșiță – chaleur excessive” 1888 (var. *curoare*), var. (sud) *căloare*.

Lat. *calor*, *calōrem*, panrom. REW 1526.

Cf. *cald*, *încărește*, *calorie*, *calin*.

CĂRSINCĂ s.f. (S Mold.) „cămașă țărănească – blouse paysanne” 1885.

Et. nes., probabil ← *casincă* „broboadă”, eventual infl. de ucr. *krašenyna* „țesătură colorată” ° // Cf. ucr. *krasinčina* „un fel de haină femeiască” DA.

CĂRTIGE (Trans.) s.f.pl. „rotilele plugului – avant-train (de la charrue)”, var. (Hațeg) *cărtigi*, 1906.

Et. nes., probabil ← *cărigă* (= *cărică*) „rotiță la fus, la războiul de țesut” ° // Et. nec. DA.

CĂRTURAR s.m. „învățat, savant; (înv.) scrib, arhivar, secretar – lettré, savant; (vieilli) scribe, archiviste, secrétaire”, adj. (înv.) „care știe (multă) carte – vieilli lettré, érudit”, s.n. (înv.) „dulap de cărți sau de documente – bibliothèque” c.1500 (var. *cărtulariu*), var. *cartular*², *hărturar*.

M.gr. *χαρτουλάριος* (< lat. *chartularius* „arhivist al curții” < *chartula* „hârtiuță, scrisorică; act” < *charta* „foaie de papirus pentru scris, hârtie” < gr. *χάρτης*) TDRG, DA, CADE, SDLR, DEX, slavon *charūtolarij* SDLR, infl. (formal și semantic) de *carte* // ← *carte*, probabil „de la imaginea unui **cărturi* (la fel cu *cărnuri*) care, chiar fără să se fi folosit, a permis derivarea cu suf. -ar” CDER 154.

Fam.: *cărturăreasă* s.f. „ghicitoare în cărți sau în bobi” 1831 *cărturăresc* adj. 1871; *cărturărește* adv. 1928 ← *cărturăresc* sau ← *cărturar*; *cărturărie* s.f. (înv.) „învățătură; (rar) librărie” c.1618 (var. *cărturărie*), cu sensul „librărie”, după fr. *librairie* (Stanciu-Istrate, *Calcul*, 171), pe baza apropierii prin etim. pop. de *carte*; *cărturărimă* s.f. (col.) 1907; *cărtureț* s.m. „știutor de carte” 1925 ← **cărturareț*, prin haplologie (cf. *necărturareț*); *necărturar* s.m., adj. (înv.) „neștiutor de carte, neînvățat” 1643 (var. *necărtulariu*); *necărturareț* s.m., adj. (înv.) „neștiutor de carte, neînvățat” 1682 ← **cărturareț* ← *cărturar*; *semicărturar* s.m. (înv.) „persoană care se dă drept savant, dar care are numai cunoștințe superficiale” 1931; *semicărturăresc* adj. (înv.) „de semicărturar” 1931 ← *semicărturar* sau *semi-* + *cărturăresc*.

Cf. *carte*, *cartă*^{1,2}, *hartă*, *hârtie*.

CĂRTUȘĂ¹ s.f. (Năs.) „lemn prins de proțap, care susține jugul – pièce de bois attachée à la perche du joug” 1878.

Et. nec.

CĂRUJEA s.f. (Trans.) „crăiță – rose d’Inde” 1884 (var. *cărăgea*², hipercorectă), var. *cărăjea* (atestat în pl. *cărăjele*).

Rom. **cărujă* < magh. **kőrózsa* < *kő* „piatră” + *rózsa* „trandafir”, cf. *kővirág* „crăiță” < *kő* + *virág* „floare” și *büdös rózsa* „crăiță” A. Avram, LR 2014, nr. 4 // Același cuvânt cu *caragea* „negru intens” < tc. *karaca* DA.

Fam.: *cărănjea* s.f. „garofiță-de-grădină” 1925 ← *cărăjea* (= *cărujea*), posibil infl. de *caranfilă*.

Cf. *rujă*, *roză*.

CĂRUNT [ar. *cămuț*] adj. „(despre păr) parțial alb, (om) cu părul parțial alb – chenu” 1585 (top. *Cărunți*), var. (Sălaj) *cămunt*, (Dobr.) *cărăunt*.

Lat. pop. *cănūtus* (= *cānus*), cf. it., sd., ret., fr., occ., cat., v.sp. REW 1622; forma etimologică este *cānut* > (prin propagarea nazalității) *cānunt* > (prin disimilare) *cărunt*.

Fam.: ar. **cănūtic** adj. (dim.) 1906; **căruncior** adj. (dim.) 1885; **cărunta** vb. (rar) „a încărungi” 1928; **căruntate** s.f. (abstr.; rar) 1839; **căruntețe** s.f. (abstr.) 1649, var. *cărunteață*, *cărunteță*; **cărunti** vb. (rar) „a încărungi” 1928; **cărunțeață** s.f. „încărunțire” 1910 ← *cărunți*; **cărunțel**, **cărunțică** adj. (dim.) 1893; **cărunți** [ar. *cānuḡāre*] vb. „a deveni cărunț” 1785, var. *cānunți*; **cărunție** s.f. (abstr.) 1822; **cărunțime** s.f. (abstr.; inv.) 1688; **cărunțiu** adj. „cărunț” 1870; **încărunți** [ar. *ncānuḡāre*] vb. „a deveni cărunț” 1683, var. *încānunți*; **încărunțit** s.n. (abstr.) 1929 ← *încărunți*.

Cf. **caniție**.

CĂSĂI vb. (Ban.) „a alerga – trotter” 1814.

Scr. *kasati* „a alerga (la trap)”.

CĂSCA [ar. *cāscare*, mr. *cāscari*, ir. *cāscā*] vb. „a deschide larg gura (printr-o mișcare reflexă); a (se) deschide larg – bâiller; ouvrir largement, écarquiller; béer” 1561.

Lat. **cascāre* (< gr. *χάσκειν*), cf. sd. REW 1733.

Fam.: **casc** s.n. „căscat” 1902; mr. **cască** s.f. „obicei la Lāsata-secului din postul mare, când mesenii deschid gura pentru a prinde o bucată de alviță sau un ou” 1935; **cascotă** s.f. (ironic) „răbdări prăjite (mâncare făcută din căscat)” 1857; **căscat**¹ s.n. (abstr.) c.1650; **căscat**², -ă [mr.] adj., s.m., s.f. „larg deschis, cu deschizătură mare; (om) care stă cu gura deschisă; bleg” 1682; **căscări** vb. (rar) „a căsca de plictiseală” 1888; **căscătură** [mr.] s.f. „crăpătură, deschizătură” 1683; **căscăui** adj. (Olt., Mold.) „zăpăcit, năuc” 1913 ← *căscăun*, *căscăund*, cu substit. sufixului; **căscăund**, -ă adj., s.m, s.f. „gură-cască, zăpăcit, căscat” 1683 (var. *căscăunt*), var. *căscăun* < lat. **cascābundus* TDRG, PEW 307, CDDE 283, REW 1732, CADE, DEX // ← *căscăun* ← *căsca*, cu sufix expresiv, cf. *bărzăun*, *gărgăun* CDER 1506; ← *căscău* + *bolund* SDLR; **cășgare** s.f. „căscare” 1893 ← *căscare* + *strigare* 1893; mr. **pricăscari** vb. „a căsca mult” 1935; mr. **prucăscari** vb. „a căsca” 1935.

ar. **CĂSTĂNE** [mr. *cāstānā*] s.f. „castană – châtaigne” 1906, var. *găstāne*.

Lat. *castanea* (< *nux*) *castanea* < gr. (*κάρνου*) *καστάνειου* „(nucă) de castan” < *καστανου*, panrom. REW 1742.

Fam.: **căstănat** [mr. *căstānar*] adj. „castaniu” 1906; mr. **căstănar** s.m. „vânzător de castane” 1927; **căstăniște** s.f. „loc cu castani; loc unde se aruncă cojile castanelor” 1901 ← *căstān*¹, *căstāne*; **căstăniș**¹ s.n. „loc cu castani” 1901 ← *căstān*¹, **căstān**¹ [mr. *căstān*] s.m. „castan” 1906 < lat. *castaneus*; **încăstărat** adj. „castaniu” 1903 ← **încăstănat* DDA.

Cf. **castan**.

CĂȘIȚĂ¹ s.f. „alveolă de fagure; cutie mică; firidă; colacul fântânii; butonieră – alvéole; petite boîte; niche; cuvelage; boutonnière” 1691–1697 (var. *chișiță*² „colivie – cage”), var. *cășâță* „firidă – niche”, *chișiță*², (hipercorect) *pișiță* „colivie – cage”.

Et. nes., probabil < bg. *kāštica* „căsuță” infl. de *casă*^o sau ← *casă* CADE. Sensul „cutie mică”, posibil infl. de *chichiță* DA // V.sl. **kučica* (< *kuča* „casă”, cf. ucr. *kuča*, scr. *kuća*), infl. de *casă* DA.

Var. *chișiță*² ← *cașiță* DA (probabil) // Posibil legat de scr. *ptičica* „păsărică” sau ← *chis* „nuia folosită la împletit” (la început, coliviile erau făcute din nuiele) DA.

Fam.: **cășelniță** s.f. (Trans.) „firidă cu două ușițe pentru păstrarea alimentelor” 1906 ← *cășâță* (= *cașiță*¹), cu substit. finalei^o // cf. bg. *kāšej* „îmbucătură de pâine” DA.

CĂȘIȚĂ² s.f. (Buc.) „construcție de bârne, peste care se așază podurile – pilotis” 1927.

Ucr. *kašyca* „dig”.

CĂȘTEI s.m. (rar, inv.) „zgârcit – avare” 1850, var. *coșter*¹.

Rus. *kašcej*, *košcej* „om slab; zgârcit”.

CĂȘUNA vb. „a-i veni cuiiva (brusc) o anumită dispoziție (cel mai adesea negativă); a pricinui (mai ales o pagubă)” 1813, var. *cășina*.

Lat. **(oc)căsiōnāre* / **accăsiōnāre* PEW 311, DA, CDDE 285, CADE, SDLR, CDER 1518, DEX (< *occăsiō* / **accăsiō* „prilej, întâmplare”, cf. it., sd., v.fr., occ., ptg., după CDDE 285 din lat. **căsiō* < lat. *cāsus*), cf. it., sd., v.fr. REW 6029.

Fam.: **cășunător** adj. „care pricinuieste (mai ales ceva neplăcut)” 1928; **cășunătură** s.f. „durere neașteptată; idee capricioasă” 1825.

Cf. **ocazie**.

CĂȚANĂ s.f. (inv.) „soldat (în Ungaria, ulterior în Imperiul Habsburgic); (Apuseni) fiecare din cei doi însoțitori ai miresei – soldat (en Hongrie, ensuite dans l'Empire Autrichien); garçon d'honneur de la mariée” 1530 (antrop. *Kathana*), var. *catană*, *cotună*¹.

Magh. *katana* = *katona* (probabil < it. med. *cattano* „castelan, vasal” < lat. med. *cataneus* < *capitaneus* EWU). Var. *cotună*¹ < ucr. *katun(a)*.

Fam.: **cătănăște** adv. 1885 (probabil pentru *cătăneste*, din rațiuni prozodice °); **cătănesc** s.f.art. (cor. pop.) 1908; **cătănesc** adj. 1691–1697, var. *cătunesc*, *cotunesc*; **cătăneste** adv. 1806, var. *cătuneste* ← *cătană* sau *cătănesc*; **cătăni** vb. „a face armata, a se înrola” 1767, var. *cătuni*; **cătănie** s.f. „serviciu militar, stare, condiție de soldat” c.1650, var. *cătunie*, *cotunie*; **cătănime** s.f. (col.) 1825; **cătănioară**¹ s.f. (dim.) 1885; **cătănit** s.n. (abstr.) 1885 ← *cătăni*; **cătăniță** s.f. „cătană; soție de cătană” 1866; **cătănuș** s.m. (dim.) 1853 ← *cătănușă* (der. regresiv); **cătănușă** s.f. (dim.) 1876; **descătăni** vb. refl. (Buc.) „a se elibera din armată” 1960, var. *descătuni* ← *cătană* sau ← *cătăni*.

Cf. **căpitan**.

CĂȚĂLINĂ s.f. „tufănică – sorte de chrysanthème” 1925.

Antrop. *Cătălina*.

CĂȚĂMĂI s.n. (Ban., Olt.) „bucată de lemn pusă sub vase pentru a le înălța de la pământ; butuc atârnat de cumpăna fântânii – morceau de bois qu'on met au-dessous d'un vaisseau pour le soulever; bûche suspendue au chadouf” 1913, var. *cătămui* (cu sensul particular „murdar” explicabil prin aspectul obiectului).

Et. nes., probabil ← **cătăpăi* sau **cămătăi* ← *căpătăi* „bucată de lemn folosită ca suport”, cu *-p-* > *-m-* probabil prin asimilare în epoca în care se pronunța *căpătănu* DA, S. Pușcariu, DR 5, 1927–1928, 901 // Contaminare între **tămui(e)* (< lat. **thimonia* < gr. *θημωνία* < *θήμων*, *θημωνός* „căpiță de grâu”) și *căpătăi* (> **cătămăi*) Giuglea, *Fapte de limbă*, 271.

CĂȚĂNITOARE s.f. (Ban.) „numele unei flori nedefinite mai îndeaproape – nom d'une fleur” 1924.

Et. nes., probabil ← *cătănioară*² (← *cătină*) ° // Cf. *catălină* DA.

CĂȚĂRĂNAT adj. (Mar.), cu sens necunoscut, în poezia pop., în contextul *rozmolîn* [„rozmarin”] ~ 1906, var. *cătărănit*.

Et. nes., posibil ← *rătăcănat* (← *rotoconat* ← *rotocolat* ← *rotocol*) Mărgărit, ISE, 155.

CĂȚĂRĂUȚĂ s.m. „nume de câine ciobănesc – nom de chien de berger” 1885.

Et. nes., probabil diminutiv în *-uță* de la un compus *cată-rău* „cu căutătură rea” DA.

ar. **CĂȚINAR**¹ s.n. „lacăt – serrure, cadenas” 1900, var. *cătinare* s.f. (CDDE 290, Capidan, *Ar.*; absentă din DDA).

Lat. *catēnarius* (adj.) < *catēna* „lanț” Philippide, ILR, 448, Capidan, *Ar.* 148 sau lat. **catēnālis* (adj.) < *catēna* „lanț” CDDE 290, Capidan, *Ar.* 148, DDA.

Cf. *cătină*^{1,2}, *catenă*, *gătîn*.

CĂȚINĂ¹ s.f. (bot.) „nume a diverse specii de arbuști spinoși și ale fructelor lor; holeră (numele unei buruieni spinoase); torțel – Hippophaë rhamnoides (~ albă); Lycium vulgare (~ de garduri); Tamarix gallica (~ roșie); Myrica germanica (~ mică); Xanthium spinosum; Cuscuta europaea” 1472 (top. *Cătina*), var. *catină*, *cătână*, *cătenă* (acc. nec.), *cătină¹*.

Et. nes., probabil lat. *catēna* „lanț” (panrom., în celelalte limbi cu sensul „lanț” REW 1764), cf. ar. *cătina²* „coloană vertebrală” CDDE 289, DA, SLDR, DEX; evoluția semantică este explicabilă prin aspectul încârligat al plantei sau prin folosirea nuielilor pentru legat și împletit (DA) // Lat. *catanum* „plantă asemănătoare cu drobul” (atestat la Isidor din Sevilla), infl. de *catena* CDER 322.

Fam.: **cătânioară²** s.f. (Ban.) „Consolida ajacis” 1968; **cătîn** s.m. „cătina (arbustul)” 1885, var *catîn*; **cătinar²** s.m. „pasăre care trăiește prin cătina” 1928; **cătinat** adj. „des precum cătina” 1866; **cătinea** s.f. (dim.) 1885; **cătiniș** s.n. „desiș de cătina” 1910.

Dublet etim.: **catenă**. Cf. **cătină²**, **cătinar¹**, **gătîn**.

ar. **CĂȚINĂ²** s.f. „șira spinării – colonne vertébrale” 1906.

Lat. *catēna* „lanț”, panrom. (în celelalte limbi cu sensul „lanț”) REW 1764.

Dublet etim.: **catenă**. Cf. **cătină¹**, **cătinar¹**, **gătîn**.

CĂȚINEL adv. (Mold., Buc., N Trans., Mar.) „încet și prevăzător, domol, lin – lentement, doucement, avec précautions” 1640 (var. *căținel*), var. *căținel*, *căținel* (Trans.; inv.) *chitenel*, *chitinel*; var. etim. *cățelin* [ar. *cățilin*, mr. *cățălin*, *cățilîn*] 1563-1583 (var. *cățeliru*), var. *cățilin*, *cățelin*, *cățilîn*.

Et. nes., probabil lat. **cautēlinus* sau **cautēlēnus* (< *cautēla* „prevedere, precauție”) > **cäterin* > *cățelin* sub influența lui *lin*; forma metatezată *căținel*, prin analogie cu (*în*) *cetinel* S. Pușcariu, DR 3, 1922-1923, 658-666, DA, REW 1728a, DEX (doar **cautēlinus*) // ← **cat-* „pisică” (< lat. *cattus*, cf. *cățușă*) + sufixele diminutive *-el* + *-in* și *-in* + *-el*, cu sensul „a merge tiptil (precum pisica)” L. Spitzer, DR 4, 1924-1926, 656-662; ← *câte* + *lin* în construcția (*câte*) *lin câte lin*, după modelul lui *puțin câte puțin* CDDE 362, CADE, SLDR, DDA (pentru ar. *cățilin*); ← **cătîn* (< lat. *continūe* „în mod continuu”, de unde „fără izbituri, fără zgâlțaituri” sau *continūo* < *continēre* „a răbda”) + *-el* după (*în*) *cetinel* CDER 1551.

Fam.: **cățilinaș** adv. (dim.), var. *cățilenaș* 1925 ← *cățilin* (= *cățelin*); **căținaș** adv. (Năs.) 1928 ← *căținel*, cu substit. finalei *-el*, interpretate ca sufix, prin suf. dim. *-aș*; **cățineluș** adv. (dim.) 1682 (var. *cățineluș*); **căținelușel** adv. (dim.) 1682 ← *cățineluș*; **cățineluț** adv. (dim.) 1825, var. *cățelnuț*, *cățeneluț*; **cățingan** adv. (Bih.) „căținel” 1825, var. *cățingan*, *chitingan* ← *căținel*, prin substit. finalei interpretate ca sufix, cf. *multigan*, *tirigan*, *virigan* S. Pușcariu, DR 3, 1922-1923, 658, DA; **cățenelaș** adv. (dim.) 1886 ← *căținel* (= *căținel*); **încăținel** s.m. „om moleșit, care abia se mișcă” 1872 ← *căținel*, infl. de *încetinel*; **încățineleșie** s.f. (inv.) „lene, moleșeală” 1691-1697 ← *încăținel*, infl. probabil și de *moleși(re)*.

Cf. **căuta**, **cauțiune**.

CĂTRĂȚIRĂ s.f. „material textil de calitate proastă – étoffe de mauvaise qualité” 1893.

Et. nes., posibil ← **cătrățoi* ← *cătrânțoi* „partea din spate a fotei” (← *catrință*), infl. de *țiră* (= *țără*) ° // Et. nec. DA.

CĂȚRE [ar. *căță*, *cătră*, *cătă*, *cătră*; mr. *çotru*, *cutru*; ir. *către*, *cătra*] prep. „spre; în fața, față de; împotriva; (inv.) pentru, cu scopul; pe lângă, peste; aproape de (local, temporal) – envers; contre; vers; (vieilli) pour, afin de, du côté de; auprès de; sur; vers (spatial, temporel)” c.1500 (var. *cătră*), var. (Trans., Ban., Oaș) *cătă*, (inv.) *cătru*, *cătră*, *către*.

Forma de bază *cătră* < lat. *contrā*, cf. it., sd., ret., fr., occ., cat., sp., ptg. REW 2187. Forma *către* ← *cătră*, infl. de *între*. Var. *cătă* ← *cătră*, posibil cu disimilarea totală a lui *r* în construcții ca: *cătră cer*, *cătră prânz* DA.

Dublet etim.: **contra**. Cf. **încotro**.

CĂTREȚ s.n. (N Trans., Ban.) „despărțitură pentru păsări, într-un grajd; coteț pentru găini – (sorte de) poulailler, cage à volailles” 1806, var. (Năs.) *cotref*.

Magh. *ketrec* (< slovac *kotrec* < germ. austriac *Kotter* „cușcă (pentru nebuni, pentru câini), închisoare”). Var. *coteț* ← *cătref*, infl. de *coteț*, cf. slovac *kotrec* DA.

Cf. *coteț*.

CĂTRUNĂ s.f. (bot.; Tulcea) „tîgvă – calebasse” 1885.

Et. nec.

CĂTUN [ar., mr.] s.n. „sat mic de munte, păstoresc; sat mic, fără biserică; colibă de ciobani sau de pescari; loc gol între copaci – village montagnard (de bergers); hameau; cabane; clairière” 1210 (top. *Katum*), var. (Mold.) *cotun*, *cutun* (top.: mahala a Brașovului).

Et. nes., probabil el. de substrat (Miklosich, SER, 10, Pușcariu, LR I, 258, Brâncuș, VA, 58–59, Russu, *Etnogeneza*, 290–292), cf. avest. *kata-* „cămară, cameră”, pers. mod. *kad* „casă”, v.sl. *kořiči* „coteț, îngădătură pentru animale”, *koři* „baracă, grajd” (v. O. Densusianu, GS 7, 90–94 pentru corespondențele iranice); cuvânt general balcanic: m.gr. *κατοῦνα* „tabără militară (de corturi); bagaj, locuință, cort”, v.sl. *katunū* „tabără; loc unde se mulg oile”, scr. *katun* „sat de păstori albanezi și români; sat, ținut; stână (la munte)”, bg. *katun* „colibă de ciobani; cort de țigani”, *katunar*, *katunin* „păstor sau țigan nomad”, alb. *katund* „cătun, sat mic”, (reg.) *kotun*, țig. *katuna* „cort”; posibil intrat în limbile balcanice din avară (K. Treimer, Slavia 3, 450) sau protobulgară (Vasmer, SAW I, 28–30), cf. cuvintele asemănătoare din alte limbi altaice: kirghiz *kotan* „țarc de oi”, calmuc *chotton*, *chottun* „comunitate de 10–12 corturi sau colibe de nomazi”, burjät *chotton* „sat format din 10–12 familii care își pasc împreună turmele”, mongol *khoton*, *khotun* „tabără formată din corturile a 6–10 familii înrudite prin sânge” (termeni citați de Philippide, OR II, 704, care însă consideră cuvântul probabil alb., și SDLR, care propune ca intermediar v.sl. *katunū*) // M.gr. *κατοῦνα* „tabără militară (de corturi), locuință, cort” (< lat. med. *canto*, *cantonem*, it. *cantone* „colț, margine” Kriaras, LMED, LBG) Jireček, *Geschichte der Serben* I, 156, CDER 1563 (posibil) (difícil din cauza diferenței de sens dintre cuvântul grecesc și cel lat.-it.); probabil de origine iliră, cf. alb., scr. *katun* CADE (cuvântul alb. *katund* pare însă el însuși un împrumut, dată fiind prezența lui *a* aton neînchis la *ë* Demiraj, *Alb. Et.*, 214–215), alb. *katund* (< ilir. *kē-* + participiul lui **ten-* „a întinde”, cf. alb. *ndenj* „a întinde”) N. Jokl, IF 33, 420–435, DA („pare a fi”); lat. **cauitōnem* (> venețian *cavidone* „dig, dună”) G.D. Serra, DR 3, 1922–1923, 1092; ← **cantu* < lat. *canthus* „obadă; (lat. med.) colț, margine” LM; tc. otomană, de unde a pătruns în gr. și alb. Rohlfs, EWUG, V. Georgiev, RRL 10, 1965, 77.

Fam.: **cătuior** s.n. „bordei” 1913; **cătună** s.f. „cătun” 1884, var. *cotună*² „cuptor improvizat în câmp; (Brăila) viziună”; ar. **cătună** s.f. „avere, stare; colibă” 1905; mr. **cătunean** s.m. „sătean” 1935; **cătunel** s.n. (dim.) 1913; mr. **cătunes** adj. „sătesc” 1935; mr. **cătuniță** s.f. (dim.) 1935; mr. **cătuniști** s.f. „loc unde a existat un cătun” 1935.

CĂTUȘĂ [ar. *cătușe*] s.f. „(înv., rar) pisică; (înv., Mar.) pisică sălbatică; (înv.) ancoră; (astăzi) fiecare dintre cele două inele metalice, legate între ele printr-un lanț, cu care se leagă mâinile arestaților; cursă de șoareci; capăt unde se fixează jugul; traversă care leagă căpriorii unui acoperiș; plantă cu flori violacee și miros greu – (vieilli, rarement) chat; (vieilli, Mar.) chat sauvage; (vieilli) ancre; fers, menottes; souricière; pièce de bois servant à relier le joug au timon; traverse destinée à empêcher l'écartement des chevrons; marrube noir” 1563–1583, var. *cotușă*.

Derivat cu sufixul *-ușă* de la baza *cat-* < lat. *catta* „pisică”, *cattus* „motan” (panrom. REW 1770). Sensul „ancoră”, după slavon *kotva* DA (cf. Berneker, SEW, 589–591). Var. *cotușă*, posibil infl. de *cotoi* DA.

Fam.: **căptuși**² vb. (N Mold.) „a înșfăca, a bate” 1886 ← *cătuși* „a înșfăca” + *căpu*¹ „a pune mâna pe ceva, a prinde” Mărgărit, CES, 64; **cătuș** [ar. *cătuș*¹] s.m. (înv.) „motan” 1570–1580 < *cat-* (< lat. *cattus* „motan”) + *-uș* sau ← *cătușă*; **cătușa** vb. „a încătușa” 1870; **cătușar** s.m. (înv.) „persoană care, într-o închisoare, pune cătușe prizonierilor” 1870; **cătuși** vb. „a încătușa” 1856; **cătușnic** s.n. (bot.), var. *cotușnic* ← *cătușnică*; **cătușnică** s.f. „plantă erbacee meliferă cu miros aromatic, cu proprietăți tonice și excitante, care atrage pisicile; iarba-măței” 1783; **cătușniță** s.f. (bot.) 1884–1885; **cătușoaică** s.f. (bot.) 1910; **descătușa** vb. „a(-și) scoate cătușele; a (se) elibera” 1893 ← *cătușă* sau

← [in]cātușă; descātușat s.n. (abstr.) ← descātușă; descātuși vb. (rar) „a scoate cătușele” 1886; încātușă vb. „a pune cătușe (unui prizonier); (fig.) a constrânge pe cineva, a-l face să nu se simtă liber” 1852.

Cf. *cotoc, cotoi*.

CĂȚĂ s.f. (Dolj) „haină femeiească – sorte de vêtement pour les femmes” 1885.

Magh. *kaca*.

Fam.: *câție* (acc. nec.) s.f. „țesătură de lână” 1885.

CĂȚĂRA vb. „a se urca pe ceva folosind ca sprijin proeminențele obiectului respectiv; (despre plante) a crește în sus, fixându-se pe obiectele adiacente – grimper; s'accrocher” 1703-1705, var. *cățera*.

Et. nes., posibil ← *acățara* ← *acăța* (= *agăța*) CDED II 475, CDDE 6, TDRG, CADE, DEX, cu sufixul frecventativ *-ura* > *-ăra* HEM 131, sau el. de substrat (cf. bg. *katerja se* „a se cățara”, *kacvam* „a se cocoța”, el. de substrat) BER II, 272, eventual contaminat cu *acăța*^o (pentru vechimea cuvântului în română pledează conjugarea tare; alb. *kacarroj* „a se cățara” probabil împrum. din română P. Boerescu, LR 58, 2009, 473) // Contaminare *acăța* + bg. *katerja se* „mă cațăr” Schuchardt, ZRPh 28, 41, DA; ← *cață* LM I, 539, SDLR; alb. *kacarroj* Th. Capidan, DR 7, 1931-1933, 129.

Fam.: *acățara* vb. „a se agăța; a se cățara” 1645, var. *acățera* ← *acăța* (= *agăța*) cu sufixul frecventativ *-ura* > *-ăra* sau ← *acăța* + *cățara*; *acățarat* s.n. (abstr.) 1928 ← *acățara*; *acățărător* adj. „(despre plante sau păsări) care se agăța; care se cațără” 1852 ← *acățara*; *acățărătură* s.f. (abstr.) 1928 ← *acățara*; *cățarat* s.n. (abstr.) 1928; *cățărătoare* s.f. „ciocănitoare; țiclete” 1868; *cățărător*, *-oare* adj., s.m., s.f. 1852; *cățărătură* s.f. (abstr.) 1928; *cățeri* vb. (rar) „a se cățara” 1900 (var. *cățări*).

Cf. *agăța*.

CĂȚÂN [ar. *cățân* s.n.; mr. *cățon* s.n.] s.m., s.n. „(înv.) strachină, (Buc.) jepi – jatte, écuelle” 1582, var. (Brăila) *cățin, căfin* „bălți mici, puțin adânci, care seacă vara; grup de stânci care formează o căldare – petit étang; rochers qui forment une cuvette”, *cățâm(n)i* (pl.; Năs.) „stânci – rochers”, *cățun* „(Mar., Buc.) loc înalt, greu accesibil, (Buc.) pădure mică și deasă – endroit haut et escarpé; forêt petite et épaissée”.

Lat. *catinus, catinum*, cf. it. dial., sd., friul., ptg. REW 1769.

Fam.: *cățână* [ar. „strachină”] s.f. (Sălaj) „covată” 1906; *cățânos* adj. (Mar.; despre munți) „pietros, stâncos” 1925; mr. *cățânaș* s.n. (dim.) 1935; mr. *cățântuc* s.n. (dim.) 1935.

CĂȚEL¹ [ar. *cățâl¹*, mr. *cățo¹*] s.m. „pui de câine; pui de animal sălbatic; larvă de albină sau de alte insecte; (afectiv) câine – petit chien; petit d'un animal sauvage; larve d'abeille ou d'autres insectes; (affectif) chien” 1453.

Lat. *catellus*, cf. v.it., fr., occ., cat., sp. REW 1763.

Fam.: *cățea* [ar., mr. *cățăuă, cățao*] s.f. „femela câinelui; (înv.) pui de câine femelă” 1625 < lat. *catella*, cf. ptg. („femela câinelui”), v.it., fr., occ., cat., sp. („pui de câine femelă”) REW 1763; *cățela¹* vb. „a (se) cățeli¹” 1825 ← *cățel*; *cățela²* vb. „a (se) cățeli²” 1825 ← pl. *cățele* + *-a* sau ← *cățel* DA // posibil și lat. *catillare* „a se învărti prin case străine” CDER 1544 (cuvânt care nu corespunde semantic, fiind atestat în Du Cange ca un derivat din *cattus* „pisică”); *cățelan* s.m. „cățel de câteva luni” 1903; *cățelandric* (acc. nec.) s.m. „câine de doi ani” 1885 ← *cățelandru*; *cățelandru* s.m. „pui mai mare de câine sau de animal sălbatic” 1870; *cățelaș* s.m. (dim.) 1825; *cățelandrică* (acc. nec.) s.f. „fată” 1914 ← *cățelandric*; *cățelește* adv. 1915; *cățeli¹* vb. „(rar) a fâta; (despre matca albinelor) a depune ouă; (refl., despre plante, bube) a se întinde” 1822 ← *cățel* „pui (de câine, de animal sălbatic)”); *cățeli²* vb. „(în general despre câini, refl.) a se împerechea; (Buc.) a ațâta, a nu da pace” ← *cățele*, pl. lui *cățea* + *-i* sau ← *cățel* „câine” (DA) sau ← *cățea* + *-eli*^o; *cățelică* s.f. (dim.) 1914 ← *cățea*; *cățelit* s.n. (abstr.) 1903 ← *cățeli¹*; *cățelitură* s.f. 1870 ← *cățeli¹*; *cățelniță* s.f. (N. Mold.) 1913 (în forma *cățalniță*, în DA scris greșit *cățalniță*) „un fel de viermi care amar pe fundul unui știubei neîngrijit” ← *cățel* „larvă de albină” // cf. bg. *kotilo* „cuib, loc unde se clocesc puii” DA; *cățeloi* s.m. (augm.) 1928; *cățeliuie* s.f. (Teleorman) „loc cu rădăcini din care se poate întinde o plantă”

1913 (în forma *cățaluie*, în DA scris greșit *cătăluie*) ← *cățelare* ← *cățela*¹ sau ← **cățeleală* ← *cățeli*¹ (cu substit. sufixului) ° // cf. bg. *kotilo* „cuib, loc unde se clocesc puii” DA (s.v. *cătălniță*); *cățelus* s.m. (dim.) c.1650; *cățelușă* s.f. (dim.) 1822 ← *cățea*; *dezcățali* vb. (înv.) „a curăța pomii de crengi” 1691-1697 ← *des-* + [*în*]/*cățeli* „a se întinde, a face pui (> a da vlăstare)”; *încățela*¹ vb. „a (se) cățeli” 1857 ← *cățela*¹; *încățela*² vb. „a (se) cățeli” 1857 ← *cățela*²; *încățelătură* s.f. 1857 ← *încățela*^{1,2}; *încățeli* vb. „a cățeli” 1825 ← *cățeli*^{1,2}; *necățelită* adj.f. (despre cățele) „care încă nu s-a împreunat” 1857 ← *cățeli*².

CĂȚEL² [ar. *căfāl²*, mr. *căfōl²*] s.m. „fiecare dintre părțile unei căpățâni de usturoi; (industr. casnică) extremitate a unui instrument – gousse d’ail; partie extrême d’un outil” 1825.

Et. nes., probabil lat. *capitellum* (> **captellum*) „extremitate, căpețel” PEW 315 // = *cățel*¹ cu sensul de „pui”, cf. fr. *caïeu* „bulb” (< lat. *catellus*), abr. *kakka* „parte a miezului de nucă” CDDE 287, CADE, REW 1763, SDLR, CDER 1544, DEX.

Cf. **cap**¹. Dublet etim.: **cadou**, **cadet**, **capitel**, **caudillo**.

CĂȚINĂ s.f. (Năs.) „cățea; haită – chienne; meute” 1888.

Et. nes., posibil ← *cățea* cu substit. finalei ° sau lat. **catina* construit pe baza lui *catulus*, *catellus* „pui de câine” DA.

CĂȚUIE s.f. „vas în care se arde tămâia – cassolette” 1588, var. *căfje*.

Ngr. *κατζί* „lopățică pentru jăratric” (forma de bază: *căfje*); *cățuie* ← *căfje* cu substit. sufixului DA, CDED II 645, TDRG, CADE, SDLR (posibil), CDER 1562, DEX // dim. din *cață* SDLR (posibil); v.rom. **cață* < lat. *cattia*, **cuatia* (< *cyathus* < *κυτόθειον*, *κυτόθιον*) PEW 320, cf. it., occ., fr., sp., ptg. REW 2434.

CĂULĂ s.f. (Trans., Buc., Mold.) „plută mică servind de pod umblător – radeau servant de bac” 1885, var. *caulă*, *caulă*, *căhulă*.

Et. nec. // Top. *Cahul* SDLR.

CĂUNI vb. „(despre câinii de vânătoare) a schelălăi după vânat; (despre curci) a scoate sunete specifice – (en parlant du chien) japper; (en parlant de la dinde) glousser” 1885.

Formație de la o bază onomatopeică DA, cf. *cau* s.m. (< interj. **cau*) CDER 1565, sau, pentru sensul „schelălăi” ← **cheuna* ← *scheuna*.

Fam.: **căuni** vb. (despre curci, despre câini) „a căuni” 1885 formație de la aceeași bază onomatopeică sau ← *căuni*, cu substit. sufixului; **căuli** vb. „a schelălăi” 1885 ← *căuni* + *hăuli* (contaminare) DA.

Cf. **cau**, **scheuna**.

CĂUȘ s.n., (rar) s.m. „vas sau unealtă în formă de cupă sau de lingură mare, de lemn sau de metal, folosite pentru a lua apă, făină, grăunțe etc. – puisoir ou grande cuillère à puiser, faits d’un morceau de bois creusé” 1682.

Derivat cu sufixul *-uș* de la baza **cau-* (< lat. *cauus* „scobit”) Philippide, ILR, 64, DEX // Rom. **care* (vb.; pers. 1 sg. **cau*) < lat. *cauāre* „a scobi” (> „a scoate un lichid dintr-un recipient”) + *-uș* (suf. instrumental) S. Pușcariu, DR 3, 1922-1923, 668, DA; ← *cauc*¹ cu substit. finalei CDER 1566; element slav, cf. lituan. *kaušas*, rus. *kovšū*, pol. *kousz* CDED II 46, TDRG³, TDRG¹ (posibil), SDLR; pol. *kousz* Densusianu, HLR I, 385; lat. *caucus* „cupă” CDED I 48, TDRG¹ (posibil).

Fam.: **căușa** vb. „(despre tencuiala caselor și despre oameni) a se slăbi; (reg.) a se îmbăta” 1901, var. *caușa*; **căușel** s.n. (dim.) 1903; **căuși** vb. „a buimăci, a năuci” 1909, var. *cauși*.

Cf. **cav**.

CĂUTA [ar. *căftare*, mr. *căftari*, ir. *cavtā*, *captā*] vb. „a încerca să găsească, să obțină; a cerceta, a examina; (înv.) a se ocupa de, a băga de seamă, a fi atent, a privi; (înv., impers.) a trebui, a se cuveni; (înv.) a avea aspectul sau înfățișarea, a părea – chercher; examiner; (vieilli)

s'occuper, soigner, observer, prêter attention, regarder; (vieilli, impers.) falloir; (vieilli) avoir l'air" c.1500, var. *căta*, (înv.) *căota*, (Ban.) *călta*, *căpta*, *cota*.

Lat. **cautare* (< *cauere* „a păzi, a avea grijă”, part. *cautus*) CDDE 295, CADE, SDLR, DEX, DDA sau lat. **cauitare* (< *cauere*) O. Densusianu, „Romania”, 33, 276, Pușcariu, ZRPh, 28, 1904, 676-679, DA, PEW 325, cf. v.it., it. dial., ptg. REW 1793, CDER 1572 (posibil) // Lat. *captare* (> *căpta* > *căuta*) TDRG, HEM II 254; lat. **cabitare* (= *captare*; cf. lat. *presbyter* > rom. *preot*), cf. v.occ., sp., ptg. *catar* „a vedea” CDER 1572 (probabil).

Var. *căta* ← *căuta* DA, CADE, SDLR, DEX // Lat. **cattare* (= *captare*), cu sensul „căuta” it. dial., „găsi” it. dial., ret., „obține” it., „vedea, observa” occ., sp., ptg. HEM II 254, Schuchardt, ZRPh 28, 1904, 38, TDRG, Philippide, ILR, 38, PEW 312, CDDE 286, REW 1661, I.-A. Candrea, GrS 7, 1937, 283-285, CDER 1572, Mihăescu, *Rom.*, 151, 234.

Fam.: *cătare*¹ s.f. „vizor al unei arme de foc” 1870 ← *căta* (= *căuta*); *cătătorie* s.f. „culegere de informații despre un tânăr de însurat” 1885 ← *cătător* (= *căutător*) „persoană trimisă să se informeze despre un tânăr de însurat și despre averea acestuia”; *căutat*¹ s.n. (abstr.) 1563-1583, var. *cătat*, *cotar*; *căutat*² adj. (despre stil, vorbire, gesturi etc.) „ales cu grijă exagerată; afectat, pedant” 1876, calc semantic după fr. *recherché*; *căutătoare* s.f. (Trans.) „oglinză” 1814, var. *cotătoare*; *căutător*, *-oare* adj., s.m., s.f. „(persoană) care caută; (înv.) care ghicește în cărți viitorul; (înv.) administrator de moșie” 1636, var. *cătător*; *căutătură* s.f. „privire, înfățișare, expresie” 1563, var. *cătătură*; *necăutare* s.f. „neglijență” 1776, var. *necătare* ← *ne-* + *căutare*; *necăutat* s.n. „neingrijire” 1853, var. *necătat* ← *ne-* + *căutat*¹.

Cf. *cauțiune*, *cătinel*.

CĂVALIU s.m. (Buc.) „potcovar – maréchal-ferrant” 1883.

Ucr. *koval'*.

Cf. *încovoia*, *nicovală*.

CĂVÂRGIC s.n. „varietate de oi din Dobrogea, carnabat – race ovine de Dobroudja” 1898, var. *cavârgic*, *câvârgic*, *chivirgic*, *covârgic*, *ghivergic*.

Tc. *kavırcık* (< *kavırmak* „a răsuci, a ondula”).

CĂZĂI vb. (Ban., sens incert) „a lătra – aboyer” 1814.

Et. nes., posibil formație de la o bază onomatopeică.

CĂZNI¹ vb. (Trans.) „a vorbi – parler” 1927.

Et. nes., posibil ← **căzani* ← *căzanie* (= *cazanie*) „povestire lungă și plicticoasă” sau ← *căzni*², infl. de *căzanie* ° // Pare a fi derivat dintr-o formă corespunzând participiului slav *kazan-* de la *kazati* „a arăta, a explica, a predica” DA.

CĂBLĂ s.f. (Mold., înv.) „măsură pentru cereale – boisseau” 1487, var. *căbel* s.n.

Slavon *kūblū* (< v.germ. *kubil* „vas mare”, cf. v.germ. de sus *chubili*, (pl.) *kubelen* < lat. med. *cupellus* sau v.occ. *cupell* < lat. *cupa* „vas mare, butoi”). Var. *căbel* < bg. *kăbel*.

Fam.: *căblărit* s.n. „veche dijmă pe recoltă” 1905.

Cf. *chbăl*, *chbăl*², *cupă*.

CĂCĂ¹ s.f. „bunică – grand-mère” 1901.

Termen infantil refăcut din *băcă* „bunică”.

CÂCI¹ interj., strigăt cu care se alungă vițeei – cri pour chasser les veaux 1912.

Creație expresivă.

CÂCI² s.n. „lădiță pentru unelte, în spatele luntrii – coffre à l'arrière d'une barque” 1884.

Tc. *kıç* Suci, IT II, 180 // Cf. bg. *káč* DA.

Cf. *chici*^{1,2}.

CÂICĂI adj. (Ban.) „ciung, schilod – manchot” 1913.

Et. nes., probabil ← *câi*, prin reduplicare, explicabil de la sensul „parte proeminentă a palmei” > *, „ciot” ° // Et. nec. DA.

Cf. **câlcâi**.

CÂINE [ar. *câne*, mr. *çoni*, *çîni*, *coni*, ir. *căre*, *câre*] s.m. „mamifer carnivor, în general domestic – chien” 1535, var. *câne*.

Lat. *canis*, cf. dalm., it., sd., ret., fr., occ., cat., galic., ptg. REW 1592.

Fam.: ar. **căîină**¹ s.f. „ștevie veninoasă” sec. XIX < lat. *canina* (*urtica*) „[urzică] de câine” DDA, Bara, LLHA (dublet etim.: *canin*); ar. **căîină**² s.f. „măhnire” sec. XIX < lat. *canina* adj.f. „de câine” (substantivizat prin elipsă în anumite expresii) DDA, cf. (pentru adjectiv) it., sd., v.fr., occ., cat., sp., ptg. („sărman, sărac, zgârcit”), fr. dial. *canē* „morocănos” REW 1590 (dublet etim.: *canin*); **câinar** s.m. „vânt de miazăzi” 1884 (fără et. DA); **câinean** adj., s.m. (reg.) „rău” 1910, var. *câinean*; **câiner** s.m. „îngrijitor de câini; hingher; (fig.) rău” 1822 (var. *câner*); **câine-câinește** adv. „în silă, cu mare greutate” 1877 (var. *câne-cânește*); **câinesc** [ar. *cânescu*] adj. „de câine, rău; (înv., la Cantemir) cinic” 1577, var. *cânesc* (cu sensul „cinic”, după gr. *κυνικός* Stanciu-Istrate, *Calcul*, 283); **câinește** [ar. *cânește*] adv. 1620, var. *cânește* ← *câinesc* sau ← *câine*; **câini** vb. refl. „a se înrâi” 1825 (var. *câni*); **câinie** s.f. „răutate” 1825 (var. *câine*); **câinime** s.f. (col.) 1893, var. *câinime*; **câinișor** s.m. (dim.) 1822 (var. *cânișor*); **câinoaică** s.f. (rar) „cățea” 1900, var. *cânoaică*; **câinos** adj. „rău” 1876 (var. *cânos*); **câinoșenie** s.f. „răutate” 1933 ← *câinos*; **câinoșie** s.f. „răutate” 1907, var. *cânoșie* ← *câinos*; **cânarie** s.f. (col.) 1840 ← *câne* (= *câine*); **câneamă** s.f. (Ban., col.) 1907, var. *cânamă* ← *câne* (= *câine*); **cânetic** adj. „rău” 1914 ← *câne* (= *câine*); ar. **cânil** e s.f. „răutate; ranchiună; suferință” 1906; **cânitură** s.f. „vită rea” 1914 ← *câni* (= *câini*); ar. **câniu** s. sg. tantum „mulțime mare de câini” 1906; **încâina** vb. „a (se) mânia, a (se) îndârji, a (se) înrâi” 1673 (var. *îngâna*), var. *încâna*; **încâini** vb. „a (se) înrâi, a se încăpățâna” 1896 (var. *încâni*).

Cf. **canalie**, **caniculă**, **canin**.

CÂLANGĂCI s.n. (Dobr.) „accesoriu la car – armon” 1885.

Tc. dial. *kilangıç*.

CĂLĂ s.f. (Vâlcea) „femeie murdară – femme sale” 1909.

Et. nes., posibil refăcut din *căcă*² sau din *cârcală* ° // Et. nec. DA.

CĂLĂCI s.n. (înv.) „sabie (turcească) – sabre (turc)” 1718-1729 (var. *călăci*), var. *călăci*.

Tc. *kılıç*.

CĂLĂF s.n. (înv.) „toc pentru capătul de chihlimbar al ciubucului – étui pour le bouquin d’ambre de chibouque” 1839, var. *calăf*, *caluf*, *călăf*, *călăf*, *chilăf*.

Tc. *kılıf*.

Fam.: **încălăfat** adj. „prevăzut cu calăf” 1840.

CĂLBAȘ s.m. „caltaboș – boudin” 1885, var. *calbaș*, *călbașă* (Buc.) s.f. *gălbaș*, *ghilbaș*.

Bg. *kălbasa*, magh. *kolbász*, (dial.) *kalbász*.

Fam.: **călmău** s.m. (S Mold.) „om înalt și bine făcut” 1907 ← *călmoi* (cu substit. finalei); **călmoi** s.m. (S Trans.) „caltaboș; (fig.) om gras” 1691-1697 ← *călbaș* (cu substit. finalei); **gălban** s.n. „călbaș” 1913 ← *gălbaș* (= *călbaș*) cu substit. finalei.

CĂLC (rar) interj. care imită sunetul produs de un corp care țâșnește de undeva – interjection imitant le son d’un objet qui jaillit 1872.

Onomatopoe.

CĂLȚI s.m. pl. tantum „resturi din fuiorul de cânepă – étoupe” 1684.

V.sl. *klūci* (pluralul lui *klūkū*).

Fam.: **câlțâi** vb. „a transforma în câlți; (fig.) a bate” 1825 (var. *câlțâi*); **câlțâit** s.n. „bătaie” 1911 ← *câlțâi*; **câlțșori** s.m.pl. (dim.) 1910; **câlțos** adj. „încâlcit” 1703; **câlțui** vb. „a câlțâi” 1900; **descâlci** vb. „a descurca fire de ață, de păr etc. încâlcite, încurcate; (fig.) a lămurii, a limpezi” 1722, var. *dăscâlci*, *discâlci* ← *încâlci* (cu substit. prefixului); **descâlcit** s.n. 1871 ← *descâlci*; **descâlcoitoare** s.f. (înv.) „femeie care explică, lămurește” 1825 ← *descâlcitor* sau ← *descâlci*; **descâlcitor**¹ s.m. (înv.) „om care explică, lămurește” 1825, var. *dăscâlcitor* ← *descâlci*; **descâlcitor**² s.n. (reg.) „instrument cu care se descâlcesc firele” 1825 ← *descâlci*; **descâlcitură** s.f. (înv., rar) „descâlcire; soluționare a unor probleme” 1705 ← *descâlci*; **încâlceală** s.f. „încurcătură, confuzie” 1719 ← *încâlci*; **încâlci** vb. „a încurca firele, a complica” 1645, var. *încâlci*, *încâlăci* ← *câlți* TDRG¹, CADE, DEX, CDER 1906, cf. v.sl. *klūčiti* SDLR, TDRG³; **încâlcit**¹ s.n. „încâlcire” 1581 ← *încâlci*; **încâlcit**² adj. „încurcat, întortocheat” 1688 ← *încâlci*; **încâlcitor** adj. „care încâlcește, care complică lucrurile” 1913 ← *încâlci*; **încâlcitură** s.f. (abstr.) 1645 ← *încâlci*; **încâlțoșă** vb. refl. „a deveni câlțos” 1931 ← *câlțos*; **neîncâlcit** adj. 1931 ← *încâlci*.

CÂMP [ar. *câmpu*, mr. *çomp*] s.n., s.m. „întindere vastă și plană de teren; (abstr.) spațiu în limitele căruia se desfășoară o anumită activitate, domeniu, (fiz.) regiune din spațiu în care se exercită anumite forțe asupra corpurilor – champ” c.1300 (top. *Câmpulung*).

Lat. *campus*, panrom. REW 1563. Cu sensurile moderne (fiz., mil., tehn., lingv.) după fr. *champ*.

Fam.: mr. **câmpăc** s.m. (dim.) 1935; ar. **câmpar** s.m. „locuitor de la câmp” 1901; **câmpănuță** s.f. nume de vițea (fătată la câmp) 1913 ← *câmpeană* (adj.); **câmpean**, -ă adj., s.m., s.f. „(locuitor) de la câmp” 1456 (antrop.); **câmpeneacă** s.f. 1862 ← *câmpean*; **câmpenesc** [mr. *câmpines*, *câmpunes*] adj. 1646 ← *câmpean*; **câmpenește** adv. 1913 ← *câmpenesc* sau ← *câmpean*; **câmpesc** adj. 1691–1697; **câmpi** vb. (înv.) „(despre o armată) a se așeza în tabără; (Hațeg) a se năpusti în mod dușmănos” 1846 ← *câmp*, cu sensul militar după fr. *camper*; **câmpian** (3 sil.) adj. „de pe câmpia Ardealului” 1888 ← *câmpie*; ar. **câmpic** s.n. (dim.) 1906; **câmpie** s.f. „întindere vastă de pământ fără accidente însemnate de teren” c.1650 ← *câmp* + -ie (colectiv) DA, SDLR, DEX sau lat. târzie **campia*, cf. sicil., calabr. *campia* REW 1563 (posibil), sau lat. **campilia*, cf. sd. *campile* DA (posibil), TDRG³ // probabil lat. târzie **campia* < gr. *καμπία* < *κάμπος* CDER 1916 (cuvinte neîntâlnite în dicționarele grecești consultate); lat. *campānia*, cu înlocuirea sufixului -*ăie* prin -*ie* TDRG¹ (contrazis de absența reflexivului cu -*ne*, care ar fi fost de așteptat în Banat DA); lat. **campinea* CADE; lat. **campiua* (adj. f.) CDDE 339; **câmpină** s.f. „câmp mic, mai ales între coline” 1633 (top.); **câmpioară** s.f. (dim.) 1931 ← *câmpie*; ar. **câmpiș**¹ s.n. (dim.) 1906; ar. **câmpiș**² adj. „câmpenesc” 1906; **câmpiu** adj. (înv.) 1683 ← *câmp* TDRG // lat. **campius* CDDE 339; **câmpolean** s.m. nume de bou (fătat la șes) 1913 ← *câmp* infl. de *boulean*; **câmpoș** adj. (înv.) 1688 ← *câmp* TDRG, DA, CADE, CDER 1914 sau lat. *campōsus* CDDE 340; **câmpurean** s.m. nume de câine ← pl. *câmpuri* 1895; **câmpurel** s.n. (dim.) 1885; **câmpușor** s.n. (dim.) 1550 (top.); **câmpuț** s.n. (dim.) 1871; mr. **comăuc** s.m. (dim.) 1935; **contracâmp** s.n. „(arhit.) pantă plană în mijlocul unei muluri; (cinem.) încadrare corespunzătoare unui unghi de filmare opus celui folosit în cadrul precedent” 1978 ← *contra-* + *câmp*, după fr. *contre-champ*.

Dublet etim.: **campos**, **campus**. Cf. *campa*, *campanie*, *campion*.

CÂND [ar. *cându*, *când*, mr. *cându*, *cân*, *çon*, ir. *cân(d)*] adv. interog.-rel. referitor la timp – „quand” c.1500.

Lat. *quandō* panrom. REW 6932.

Fam.: **altcândva** adv. nehot. 1846 ← *alt* + *cândva*; **anoșcând** adv. nehot. (Apuseni) „cândva” 1888 ← *a nu știu când*; ar. **cânchișdo** adv. nehot. „oricând”, a doua jum. a sec. XVIII ← *cânțido*, infl. de alb. *qyshdo* „oricum”; ar. **cânți** adv. nehot. „cândva” 1909 ← *când* + *ți* (= *ce*); ar. **cânțido** adv. nehot. „cândva” 1907 ← *cânți* + *do*; **cândai** adv. nehot., rel. (înv.) „cumva, vreodată, când (ori de câte ori)” 1580, var. (rar) *cândai* < lat. *quandō aliās*, cf. *încăi*, *încăile* DA (posibil) sau ← *cândvai* (= *cândva*), cf. *cumvai* (= *cumva*), *cevai* (= *ceva*), *cinevai* (= *cineva*), *săvai* (= *săva*) sau ← *când* + -*ai* după *încăi*, *încăile*, *camai* CDDE 344 // *când* + *vai* (= *vei*) TDRG; **cândăilea** adv. nehot. „poate, cumva” 1719–1722 ← *cândai*; **cândva** adv. nehot. „la un moment dat” c.1500, var. *cânva* ← *când* + *va* (ind. prez. 3 sg. „vrea”); **fiecând** adv. nehot. (înv.) „oricând” c.1500 ← *fie* (conj. prez. 3 sg. al vb.

fi) + *când*; **fiș(i)când** adv. nehot. (înv.) „oricând” 1907 ← *fi* (conj. prez. 3 sg. al vb. *fi*) + *și*¹ (cu valoare adverbială) + *când* sau ← *fi* (conj. prez. 3 sg. al vb. *fi*) + *-și*² + *când*; **fiștecând** adv. nehot. (înv.) „oricând” 1744 ← *fiște* + *când*; **nicicând** adv. neg. „niciodată” c.1600; **oarecând** adv. nehot. c.1500 „vreodată, cândva”, var. (înv.) *varecând* ← *oare* (conj. disjunctivă, înv. *vare* < **voare* „vrea” < **uolet*) + *când*; **oarecândva** adv. nehot. „vreodată, cândva” 1825 ← *oarecând* + *va* (ind. prez. 3 sg. al vb. *vrea*); **oareșicând** adv. nehot. „vreodată, cândva” 1757 ← *oare* (conj. disjunctivă) + *și*¹ (cu valoare adverbială) + *când* sau ← *oare* + *-și*² + *când*; **oricând** adv. nehot. „în orice moment” 1645 (var. înv. *vericând*) ← *ori* (înv. *veri* conj. disjunctivă < *veri* „vrei”) + *când*; **orișicând** adv. nehot. „oricând” 1856 ← *ori* + *și*¹ (cu valoare adverbială) + *când* sau *ori* + *și*² + *când*.

CÂNEPĂ [ar. *cânipă*, mr. *çonipă*] s.f. „plantă textilă – chanvre” 1532 (top.), var. (Ban.) *cânăpă*.

Lat. *canapa* (= *cannabis* < gr. *κάνναβις*, împrumut oriental, având la bază sum. *kunibu* Chantraine DELG), cf. it., fr., occ. (cf. și ret., fr., cat., sp., ptg. < lat. *canapus*).

Fam.: **cânepar** s.m. (ornit.) 1840; **cânepărie** s.f. (col.) 1871; **cânepioară** s.f. (dim.; bot., ornit.) 1851–1856; **cânepiște** s.f. „teren cultivat cu cânepă” 1582 (top.), var. (Ungaria) *chinepiște*; **cânepiștină** s.f. (Sălaj) „cânepiște” 1890 ← *cânepiște*; **cânepiță** s.f. (bot.) 1885; **cânepiu** adj. „de culoarea semințelor de cânepă; cu înfățișarea fuiorului de cânepă” 1898 ← *cânepă* DA, CDER 1931, SDLR, DEX // lat. **canapineus* CDDE 347; **cânepoală** s.f. (bot.) 1871 (var. *câniportală*), var. *câniportală* et. nes., probabil ← *cânepioară*.

Dublet etim.: *canabis*. Cf. *canaf*, *canap*, *canava*, *chenaf*, *chinap*.

CÂNTA [ar. *cântare*, mr. *cântari*, ir. *cântâ*] vb. „a emite un șir de sunete muzicale – chanter” c.1500.

Lat. *cantāre*, panrom. REW 1611.

Fam.: **cânt** s.n. „cântec; parte a unui poem epic sau didactic” 1835 ← *cânta*, după fr. *chant*; **cântat** s.n. (abstr.) 1643 ← *cânta* SDLR, CDER 1938, DEX, TDRG² // lat. *cantātus* CDDE 354, DA, CADE; ar. **cântată** s.f. „cântat” 1905; **cântăreață** s.f., adj. 1688; **cântăreț** s.m., adj. „artist care cântă; (în sintagma ~ *la biserică*) cantor, dascăl; care cântă frumos” 1649; **cântător**, **-oare** [ar.; mr. *cântător*] adj., s.m., s.f. „cântăreț”, s.f. pl., în expr. *pe la* ~ „la cântatul cocoșilor” 1561; ar. **cântătorăș** s.m. „cocoș” ← *cântător*; **cântătură** [mr. *cântătură*] s.f. „tânguire, bocet” 1825; **cântec** [ar. *cântic*, mr. *çontic*] s.n. „melodie interpretată vocal, cântare; text care se cântă” c.1500, var. *cântic* < lat. *canticum*; **cântecaș** s.n. (dim.) 1893 ← *cântec*; **cântecă** s.f. (Trans.) „cântec” 1825 ← pl. *cântece* // lat. *cantica* CDDE 357, DA; **cântecea** s.f. (dim.) 1895 ← *cântecel*, prin substit. sufixului; **cântecel** s.n. (dim.) 1822, var. *cânticel* ← *cântec*; **cânzeciune** s.f. (înv.) „cântare” 1835; **cântecuță** s.f. (dim.; Trans.) 1825 ← *cântecă*; ar. **cântica** vb. „a cânta cântece de leagăn” 1901 ← *cântic* (= *cântec*); **descânt** s.n. „descântec” 1885 ← *descânta*; **descânta** [ar. *discântare*, mr. *discântari*] vb. „a rosti formule rituale pentru a îndepărta un rău; (fig., înv.) a fermeca, a vrăji; (fam.) a bate la cap, a cicăli” c.1500 < lat. **discantāre* PEW 508, CDDE 356, CADE, CDER 2879, DEX, TDRG² sau ← *cânta* ° // ← *încânta*, cu substit. prefixului TDRG¹; **descântat** s.n. (abstr.) 1907 ← *descânta*; **descântătoare** s.f. 1874 ← *descânta*; **descântător** s.m. „persoană care descântă” c.1500 ← *descânta*; **descântătoreasă** s.f. 1892 ← *descântător*; **descântătură** [ar. *discântătură*] s.f. „descântec” 1698 ← *descânta*; **descântec** [ar. *discântic*] s.n. „descântare; formulă magică în versuri, însoțită de gesturi, cu care se descântă” 1581, var. *discântec*, *discântic* ← *cântec*, după *descânta*; **descânteca** vb. „a descânta” 1906, var. *discântica* ← *descântec*; **descântecă** s.f. (Buc.) „descântec” 1825 sg. refăcut din pl. *descântece* al lui *descântec*; mr. **ducântari** vb. „a termina de cântat” 1935, var. *dăcântari*; **preacânta** „a preamări” 1581 ← *cânta*, după slavon *prépěvati*; mr. **pricântari** vb. „a cânta din nou” 1935; mr. **prucântari** vb. „a începe să cânte” 1935; **răscânta** vb. (rar) „a cânta din nou” 1691–1697; **răscântător** adj. (rar) „care cântă din nou” 1832 ← *răscânta*.

Cf. *canto*, *cañonă*, *încânta*, *șansonetă*.

CÂNTAR s.n. „instrument de măsurare a greutateii; (înv.) unitate de măsură a greutateii – balance; (vieilli) quintal” 1688 (var. *cantariu*), var. *cantar*, *cântar*.

Tc. *kantar*, înv. *kıntar* (< pers. *qintār* < arab. *qinṭar* < m.gr. *κεντηράριον* < lat. *centēnārium* < *centēnī* „câte o sută” < *centum* „sută”), ngr. *κάνταρι*.

Fam.: **cantaragiū** s.m. (înv.) „persoană care se ocupă cu cântăritul mărfurilor” 1630, var. *cântaragiū* < tc. *kantaracı*; **cantariatica** s.f. (înv.) „taxă vamală (venitul cântarului)” < ngr. **κανταριατικά* < *κανταριά* „cântărire”, cf. *guivaerica* etc. DA; **cântăraș** s.m., s.n. „varietate de struguri” 1885; **cântăreală** s.f. (abstr.) 1914 ← *cântări*; **cântări** vb. „a determina greutatea unui corp cu ajutorul cântarului sau al altor instrumente; (fig.) a aprecia, a judeca; a cumpăni, a chibzui; (intrans.) a avea o anumită greutate” 1702; **cântărit** s.n. (abstr.) 1914 ← *cântări*; **cântăritor** s.m. „persoană însărcinată cu cântăritul mărfurilor” 1897 ← *cântări*; **recântări** vb. 1876 ← *cântări*.

Cf. **cent**, **chindinar**, **chintal**, **țentner**.

CÂR interj. care imită croncănitul ciorii – interjecție qui imite le cri de la corneille 1875, var. *câra*, *cârc*², *gâr(a)*, (înv.; suspect) *car*⁴.

Onomatopee.

Fam.: **cărăcenie** s.f. „cicăleală, clevetire” 1927 ← **cărăți* ← *cârcărăți*; **câr-mâr** interj. 1866–1869, var. *câra-mâra*, *cârc-mârc*, *gâr-mâr*, *gâra-mâra*; **cără** s.f. „ciorovăială” 1835, var. *gără* ← *cârâi*, *gârâi* (der. regresiv); **cârâi** vb. „a face câr; a cicăli” c.1650, var. *cărăi*, *cârâi*, *gârâi*, *gârâi*; **cârâială** s.f. „gălăgie; cicăleală; sfadă, neînțelegere” 1868, var. *cârâială*, *gârâială*, *gârâială* ← *cârâi*; **cârâit** s.n. (abstr.) 1904, var. *gârâit* ← *cârâi*; **cârâitoare** s.f. „(peior.) țigancă; scârțătoare cu care se alungă păsările” 1875 ← *cârâi*; **cârâitor** s.m. (arg.) „hoț” 1872 ← *cârâi*; **cârâitură** s.f. „cicăleală, ceartă” 1893, var. *cârâitură* ← *cârâi*; **câtcărăi** vb. „a cotcodăci” (Buzău) 1885 ← *cârâi* + *câtcădăci* (= *cotcodăci*); **câtcărăit** s.n. (Buzău; abstr.) 1885 ← *câtcărăi*; **câtcărăgi** vb. „a cotcodăci” 1691–1697 (var. *cotcorogi*), var. *câtcărăgi* ← *câtcărăi* + *cotcodăci* sau ← *cârâi* + *cotcodăci*; **gărăgaie** s.f. „gălăgie, cârâit de găște” 1899 ← **gărăgăi* ← *gărăi* (= *cârâi*) + *găgăi* (= *găgăi*), cf. *gărgăi*^o sau ← *gărăi* + *gaie* DA.

Cf. **cârc**¹.

CĂRĂIE s.f. (rar) „urme de transpirație sau murdărie pe piele; reziduuri de la prepararea săpunului – trainée de sueur, saleté sur la peau; débris de la préparation du savon” 1885, var. *cărăie*.

Et. nes., probabil ← *cărăntăie*, *cărăntăie*, *cărănie*^o sau **cărăc* (> **cărăce* > *cărăie*) < bg. *karāk* „brazdă, urmă, dâră” Avram, NCE, 73.

CĂRĂNTĂIE s.f. „resturi de la prepararea săpunului – ce qui reste après la préparation du savon” 1972, var. *cărăntăie*.

Tc. *krıntı* „resturi” Suciu, IT II, 183.

CÂRC¹ interj., în expresiile *a nu zice (nici) ~*, *a nu face (nici) ~* „a nu zice nicio vorbă, a tăcea chitic – ne pas dire mot” 1844.

Onomatopee, cf. v.sl. *krŭknŭti* „a piui”, scr. *krknuti* „a scoate un strigăt, un piuit; (în contexte negative) a nu scoate niciun cuvânt”, cf. *cârâi* și *cârcăi* DA.

Fam.: **cârcăi** vb. (despre păsări de curte) „a scoate sunete specifice” 1885, var. *cărăi*, *cârcăi*, *chircăi*, *circăi*¹, *gărăi*; **cârcăit** s.n. (abstr.) 1900 ← *cârcăi*; **cârcăitor** adj. „care cârcăie” 1898 ← *cârcăi*; **cârcăitură** s.f. (abstr.) 1927 ← *cârcăi*; **cârcărăți** vb. „a cotcodăci” 1832 ← *cârcăi* + *cutcudăți* (= *cotcodăci*); **cârcăți** vb. „cârcăi” 1832 ← *cârcăi*; **cârcneală** s.f. 1705 „protest moderat, bombăneală” ← *cârcni*; **cârcni** vb. „a protesta, a bombăni” 1582, var. (Mold., Trans.) *cârni*³, *crăni* ← *cârc* sau v.sl. *krŭknŭti*, cf. scr. *krknuti*; **cârcneală**² s.f. „pretext” 1893 ← *cârni*³ (= *cârcni*); **cârcnic**² adj. (Trans.) „care se vaită ușor” 1892 ← *cârni*³ (= *cârcni*); **chircăni** vb. (despre păsări de curte) „a scoate sunete specifice” 1870, var. *chercăni*² ← *chircăi* (= *cârcăi*); **neacărcăitor** adj. 1909 ← *cârcăitor*.

Cf. **câr**.

CÂRCĂ s.f. (mai ales în expr. *în ~*) „partea de sus a spatelui (în contexte referitoare la cărat) – partie supérieure du dos (utilisée pour porter)” 1582, var. *gărgă*.

V.sl. *krŭkŭ* „gât” CDDE II 40, TDRG, CADE, SDLR, CDER 2011, cf. scr. (*nositi*) *na krke* „a duce în spate” DA, SDLR, DEX.

Fam.: **cârcaș** s.m. „persoană care cară poveri în spate” 1927, var. *cârcaș*.

CĂRCĂLAC s.m. (reg.) „scolopendră – scolopendre (Lithobius forficatus)” 1861, var. *cârcăiaș*, *cârcăiac*, *cârcăiaș*.

Tc. *karkayak* „scolopendră, (literal) patruzeci de picioare”.

CĂRCEABĂ s.f. (Olt.) „păduche de oaie mai mic decât căpușa – pou du mouton” 1902 (var. *cârcioabă*).

Et. nes., cf. *cârcel*, *cârcean*.

CĂRCEAG¹ s.n. (Ban., Bih.) „tip de urcior – sorte de cruche” 1885 (DA înregistrează separat și formele *cârșag*, *cârșeag*, care reprezintă de fapt pronunțări regionale).

Scr. *krčag*.

Fam.: *cârceguț* s.n. (dim.) 1931.

CĂRCEAG² s.m. „boală a oilor – maladie des brebis” 1885.

Ucr. *kručak* CADE // ← *cârcel* DA; v.sl. *chrūčigŭ* SDLR.

CĂRCEL s.m. „fir răscuit în spirală cu ajutorul căruia o plantă se agață de un suport; inel de fier folosit la prinderea unor obiecte; contracție dureroasă a mușchilor; ciorchine mic de struguri; insectă care parazitează animalele – vrille; virole, anneau de fer; crampe; grappillon; (entom.) *Ixodes ricinus*” 1537 (var. *cârceiu*, antrop.).

Forma de bază *cârcei(u)* (> *cârcel* sg. refăcut) J. Byck, Al. Graur, BL 1, 1933, 23, CDER 2014, ← *cârci*¹ „cârcel” (SDLR) < v.sl. **krčĭ* (cf. scr. *krč*, ceh. *krč*, pol. *kurcz* „contracție dureroasă a mușchilor”) ° sau scr. *krč* „contracție dureroasă a mușchilor” (= *grč*) SDLR („cf. scr. *krč*” DA), sau *cârci*² „a se încovoia, a se chirci” ° (< v. sl. *krūčiti* SDLR) // Scr. *krčel* „cârlig” DA; probabil rezultat al contaminării lui *cercel* cu sl. *krūčiti*, cf. scr. *krč* „cârcel”, și, pentru evoluția semantică, sp. *zarcillo* „cercel; cârcel” CDER 2014.

Fam.: *cârcea* s.f. „cârcel; piesă la căruță” 1825 ← *cârcel* (cu substit. finalei); *cârcean* s.m. „păduche mare la oi” 1884 ← *cârcel* (cu substit. finalei) ° sau < bg. *kărčan* DA; *cârcei* vb. „a (se) cârcea” 1927; *cârceia* vb. „a (se) încovoia” 1825, var. *cârcea* (3 sil.); *cârceie* s.f. „piesă la căruță” 1870 ← *cârcea* ° sau ← *cârcel* TDRG, DA, SDLR (posibil) // < scr. *krčalo* „corn la plug” SDLR (posibil); *cârceitor* adj. „care se încovoie” 1895 ← *cârceia*; *cârci*¹ s.m. (Munt., Olt., Dobr.) „cârcel; ciorchine mic de struguri; arbore acoperit cu brumă” 1885 (v. supra), cu sensul „arbore acoperit cu brumă” probabil după bg. *kărč* „promoroacă” SDLR; *cârcior* adj. „strâmb, încârligat; (despre oi) cu lână crețată, cu coarnele sucite” 1885 ← *cârcel*, cu substit. finalei; *descârceia* vb. (Munt.) 1967, var. *descârcea* ← *încârceia*, cu substit. prefixului; *încârcei* vb. (despre viță) „a se încârliga pe cârcel” 1691-1697; *încârceia* vb. „a se încovoia, a se chirci” 1881, var. *încârcea*; *încârci* vb. „a se încovoia, a se chirci” 1920 ← *în-* + *cârci*¹.

Cf. *chirci*, *zgârci*.

CĂRCIOC s.n. (Mold., Buc.) „tertip, truc – ruse, truc” 1857, var. *cârciob*, *cârciog*¹, *corcioc*.

Ucr. *kručok*, rus. *krjučok*.

Fam.: *cârciobaș* s.m. „cârciocar” 1927 ← *cârciobar* (= *cârciocar*), cu substit. sufixului; *cârciocar* s.m. „care umblă cu tertipuri, chițișușar” 1865, var. *cârciobar*, *cârciogar*, *corciogar*; *cârciobov* s.m. „cârciocar” 1900 ← *cârciobar* (= *cârciocar*), cu substit. sufixului; *cârciocăresc* adj. „de cârciocar” 1857, var. *cârciogăresc* ← *cârciocar*; *cârciocărie* s.f. „tertip” 1927, var. *cârciogărie* ← *cârciocar*; *cârciocos* adj. „plin de subterfugii” 1857; *cârțâbaci* s.m. (rar, Buc.) „om căruia îi place vorba lungă” 1911 ← *cârciobaș*, eventual infl. de *baci*¹ ° // et. nec. DA.

CĂRCIUMĂ s.f. „local unde se consumă băuturi alcoolice – bistrot” 1560-1561 (var. *cârcimă*), var. (rar) *câjmă*, (Mold., Trans.) *cârēmă*, (Mold.) *cârșmă*, (înv., Mold.) *crâcămă*, (Trans.) *crâjmă*, (N Mold.) *crâșmă*, *cricămă*, (Trans.) *crijmă*, (S Mold., Trans.) *crișmă*.

V.sl. *krūčima*.

Fam.: **cârciumar** s.m. „proprietar de cârciumă” 1509 (top. *Cârcimari*), var. *cârcimar*, *cârcmar*, *crăcmar*, *crășmar*, *crișmar*; **cârciumăreasă** s.f. „soție de cârciumar; proprietară a unei cârciumi; nume de floare” 1726, var. *cârcimăreasă*, *cârcmăreasă*, *crășmăreasă* ← *cârciumar*; **cârciumăresc** adj. 1691–1697 (var. *crăcămărescu*) ← *cârciumar*; **cârciumărește** adv. 1939 ← *cârciumăresc* sau ← *cârciumar*; **cârciumări** vb. „a ține o cârciumă; a frecventa o cârciumă; a face comerț ilicit” 1620 (var. *cârcmări*), var. *crășmări*; **cârciumărie**¹ s.f. „meseria cârciumarului” 1870 ← *cârciumar*; **cârciumărie**² s.f. „obiiceiul de a merge la cârciumă” 1581 ← *cârciumă*; **cârciumărit**¹ s.n. „cârciumărie” 1908 (var. *crășmărit*) ← *cârciumări*; **cârciumărit**² s.n. (inv.) „impozit pe cârciumi” 1740 (var. *cârcmărit*); **cârciumăritor** s.m. (inv.) „persoană care face comerț ilicit” 1691 ← *cârciumări*; **cârciumăriță** s.f. „cârciumăreasă” 1691–1697 (var. *crăcămăriță*), var. *cârcmăriță*, *cârcșmăriță*, *crășmăriță* ← *cârciumar*; **cârciumioară** s.f. (dim.) 1885, var. *cârcimioară*; **cârciumușoară** s.f. (dim.) 1860 (var. *crășmușoară*), var. *cârcimușoară*; **cârciumuță** s.f. (dim.) 1893 (var. *crășmuță*); **câșmăreată** s.f. „cârciumăreasă” 1900 ← *câjmă* (= *cârciumă*); **crișmaș** s.m. (Trans.) „cârciumar” 1885 ← *crișmar* (= *cârciumar*), cu substit. sufixului sau ← *crișmă* (= *cârciumă*).

CÂRCOTI vb. „a nu fi de acord, a nu fi mulțumit de nimic; (Ban.) a mișuna – ergoter, trouver à redire; (Ban.) fourmiller” 1879.

Et. nes., probabil scr. *krkotati* „a scoate sunete (despre păsări, broaște, apă în clocot)”, bg. (dial.) *kărkotim* „a pescăi”, *kărkotja se* „a-și bate joc, a răde” (CADE), apropiate semantic de *cârcni* (°) sau ← *cârcotă* DA, SDLR, DEX.

Fam.: **cârcomi** vb. „a se codi” 1927 ← *cârcoti*, cu substit. finalei; **cârcoseală** s.f. (abstr.) 1915 ← *cârcosi*; **cârcosi** vb. „a-și pierde timpul cu fleacuri” 1915 ← *cârcoti*, cu substit. finalei; **cârcota** vb. (Ban.) „a cârcoti” 1925 ← *cârcoti* sau ← *cârcotă*; **cârcotaș** s.m. „persoană nemulțumită, care cârcotește” 1857; **cârcotă** s.f. „ceartă, șicană, nemulțumire; om permanent nemulțumit; îmbulzeală” 1641 (antrop.), var. *cârcută* ← *cârcoti* CADE sau scr. *krkota* (atestat ca poreclă de bărbat) Pascu, *Sufixe*, 275 // scr. *krkotja* „inflexibilitate” TDRG, DEX; et. nec. DA; **cârcoteală** s.f. (abstr.) 1868; **cârcotos** adj. „certăreț” 1862 ← *cârcotă* sau *cârcoti*; **cârcoveală** s.f. „cârcoteală” 1812, var. *cârcofeală* ← **cârcovi* (← *cârcoti*) sau ← *cârcoteală*, cu substit. finalei.

CÂRCUȘIT adj. (Ban.) „bolnav de gât sau de o boală venerică – malade (d’une maladie de gorge ou vénérique)” 1925.

Et. nec. // ← *cârcotă* DA.

CÂRD s.n. „grup de animale domestice, de păsări sau de pești – bande, troupeau, harde, vol” 1581–1582, var. *cărd*.

V.sl. **krūdū* (probabil din același radical *kerd/ktl* ca și *črěda*), cf. scr. *krd* Mihăilă, CELR, 121.

Fam.: **cârdișor** s.n. (dim.) 1931; **cârdoc** s.n. (dim.) 1931; **cârdui** vb. „a (se) aduna în cârduri” 1682–1686, var. *cârdui*; **cârdurel** s.n. (dim.) 1892; **cârduț** s.n. (dim.) 1892; **gârdei** s.n. (Năs.) „turmă mică de oi sau de miei” 1887 ← *cârd* cu sonorizarea inițialei (DA: probabil contaminare cu *botei*); **încârdui** vb. „a (se) aduna în cârduri” 1847.

Cf. *cireadă*.

CÂRJALU s.m. (inv.) „tâlhar turc – brigand turc” 1800, var. *cârgealău*, *cârjăliu*.

Tc. *kircali*.

Fam.: **chirjaliesc** adj. „ca de cârjăliu, crud” 1829.

CÂRJANCĂ s.f. „plătică (mică) – sorte de poisson” 1903.

Et. nes., probabil ← *cârjă* (datorită formei botului) TDRG¹, CADE, SDLR // cf. tc. *k(i)raça* „soi de macrou” TDRG²; cf. (posibil) sl. *kürga*, bg. *kürža* „murdărie” DA.

Fam.: **cârjencuță** s.f. (dim.) 1927.

CÂRJĂ s.f. „baston de arhieru; toiag prevăzut cu un mâner de sprijin la capătul superior – crosse (d’évêque); béquille” 1495 (antrop.).

V.sl. *kryžī, križī* „cruce” (< lat. *crux, cruce* prin intermediul unui dialect romanic din nordul Italiei, cu -*k*- intervocalic > -*ž*- sau -*z*- , cf. emilian *cruža*, ven. *croze*, friul. *croz*).

Fam.: **cârjan** s.m. „om puternic” 1899; **cârjâi** vb. (rar) „a merge sprijinit pe o cârjă” 1900; **cârjioară** s.f. (dim.) 1892; **cârjoi** s.n. (augm.) 1927.

Dublet etim.: **cruce**.

CÂRLACI s.n. (reg.) „Juntre mică cu fundul turtit (pe Dunăre) – barque au fond plat” 1884 (var. *cârlac*).

Tc. dial. *karlaç* Suciu IT II 184 // Scr. *krilaş* ŞDU⁴, SDLR.

Var. *cârlac*, singular refăcut din pl. *cârlaci*.

CÂRLAN¹ s.m. „(E Trans., Mold., E Munt., Dobr.) miel înţărcat; (Olt., V Munt.) mânz de un an, cal tânăr; (fig.) bărbat care umblă după femei; capăt ornamentat al unui stâlp de casă ţărănească; (Trans.) horn mic – agneau sevré; poulain âgé de plus d’un an, cheval jeune; coureur (de femmes); chapiteau (d’une maison paysanne); tuyau de cheminée” 1429 (top. *Cârlani*), var. (Ban.) *gârlan*².

Et. discutabilă. Posibil rom. **cârnan* „(miel) pentru carne” ← *carne* Philippide, ILR, 150 sau ← **cârnar* ← **cârnavre* „(miel) pentru carne” < lat. *carnālis* G. Giuglea, DR 1, 1920-1921, 244-247, sau el. de substrat de la o bază **kar-*, cf. alb. *kërr* „mânz, măgar” (cf. scr. *khara*, avest. *xarō*, oset *xæræg* „măgar”) P. Boerescu, LR 58, 2009, 473 (care însă consideră că el. de substrat a influenţat un rom. **călan* < *cal*) sau (mai puţin probabil) de la o bază **garl-* (< i.-e. *g^her(e)bh-*, *g^hrebh-* „pui, făt”), forma de bază fiind *gârlan* Russu, DR 11, 1948, 170-172, sau rom. **călan* (← *cal*), cu intercalarea lui -*r*- prin infl. unui cuvânt de substrat (P. Boerescu, LR 58, 2009, 473) sau accidentală, cf. *dârlog* (< *dălog*), *gârligan* (< *găligan*) Candrea, „Noua revistă română”, 1, 1900, 405, Loşonţi, SSE, 30-33 // Săs. *gerlank, gërlenk* (= germ. *Jährling*) „(miel, purcel) de un an” SDLR, Arvinte, RLRG, 195-198; rom. **cârdlan* ← *cârd* Weigand, Jb. 16, 222; < turcic *kyrla* „loc de păşunat, munte” (prin sensul „miel care se poate urca la munte”) Densusianu, ALP, II, 21-22.

Fam.: **cârlană** s.f. „mioară; iapă tânără”, adj. „(lână) tunsă de pe cârlani” 1892; **cârlăioară** s.f. (dim.) 1892 ← *cârlană*; **cârlăior** s.m. (dim.) 1892; **cârlănar** s.m. „cioban care păzeşte cârlanii” 1881; **cârlănaş** s.m. (dim.) 1705; **cârlăniţă** s.f. (dim.) 1910 ← *cârlană*; **cârlănuţ** s.m. (dim.) 1920-1921; **cârlău** s.m. „cârlan” 1900 ← *cârlan*, cu substit. finalei.

CÂRLIG [ar. *cârlig, cârlig, cârig*; mr. *cârlig* „bătă ciobănească cu capătul încovoiat”] s.n. „piesă (de lemn sau de metal) cu un capăt îndoit, de care se atârână sau se prinde ceva; bătă ciobănească cu un capăt încovoiat, caţă; mlădiţă de viţă-de-vie – croc, crochet, hameçon; houlette (pourvue d’un crochet); plant de vigne” 1389 (top.), var. *cârlig*.

Et. nes., probabil el. de substrat (< i.-e. **(s)ker-* „încovoia, îndoii”, cf. lat. *curvus* „curbat”, gr. *κρυτός* „curbat, încovoiat”, alb. *kërrus, kurrus* „a încovoia”) Russu, *Etinogeneza*, 294 (termenul există în majoritatea limbilor balcanice, unde poate proveni din rom. sau din substratul comun) // Termen turco-tătar, cf. *kyrla* „a încârliga”, *kyrlagan* „care are un vârf, un cârlig”, *kerilmek* „a se întoarce” Densusianu, ALP II, 152; cf. v.sl. *krivŭ* „strâmb” CDED II 43; cf. rus., pol. *karlik* „pitic” SDLR; creaţie expresivă, cf. *bârliga, vârliga* CDER 2029.

Fam.: **cârlanţă** s.f. (hapax) „furcă sau cârlig cu care se scoate gunoiul din case” 1896 ← *cârlig*, modificat după derivatele în -(o)anţă; **cârleb** adj. (Ban., despre berbeci) „cu coarnele răscucite” 1885, et. nes., din aceeaşi bază ca şi *cârlig*; ar. **cârlibană** s.f. „cârlig la capătul unei prăjini folosite de păstori pentru a prinde oile” 1901 ← **cârligană* (← *cârlig*) Papahagi, *Basme*, sau din aceeaşi bază ca şi *cârlig*; **cârlibont** s.n. (Trans.) „vârful cârligului la prăjina de scos apă din fântână” 1906, probabil ← **cârligon* (← *cârlig*) SDLR sau înrudit cu *cârleb* (DA), ar. *cârlibană*; **cârlibuşă** s.f. (Haţeg) nume de capră 1915 ← [*capră*] *cârlebă*; **cârliga** vb. „a (se) îndoii ca un cârlig, a (se) încovoia” 1584 (top. *Cârligata*); ar. **cârligar** s.n. „cârlig” 1928; **cârligaş** s.n. (dim.) 1921; **cârligat**¹ s.n. (abstr.) 1929 ← *cârliga*; **cârligat**² s.m. (bot.) 1906 ← *cârliga*; **cârligată** s.f. (bot.) 1829 ← *cârliga*; **cârligător** adj. 1929 ← *cârliga*; **cârligătură** s.f. „cotitură” 1426 (top.) ← *cârliga*; **cârligătea** s.f. (bot.) 1885 ← *cârligată*; **cârligăţică** s.f. (bot.) 1885 ← *cârligată*; **cârligean** s.m. „hoţ, tâlhar” 1902; **cârligel** s.n. (dim.) 1870; **cârligioară** s.f. (bot.) 1906 ← *cârligior*; **cârligior** s.m. (bot.) 1906; **cârliguţ** s.n. (dim.)

1892; **cârlioanță** s.f. „cârlioiț (unealtă de pescuit)” 1884, sg. refăcut din pl. *cârlioanțe* al lui *cârlioiț*; **cârlioiț** s.m. „suviță de păr încrețită, zuluț”, s.n. „unealtă de pescuit”, var. *cârlăoiț, cârlion, scârlăoiț, scârlăoiuț* (și „capăt al scândurilor unei cișmele”), *scârlăoiț, scârlionț, zgârlăoiute, zgârlionț* 1830 ← **cârligoiț* (← *cârlig*) SDLR, cf. *cârlionț* DA // et. nec. DEX; **cârlioița** vb. (despre păr) „a se încreți” 1847 ← *cârlioiț*; **cârloanță** s.f. (Bih.) „clanță” ← *cârlioanță* sau *cârlioiț*, infl. semantic de *clanță*; **încârlcățel** adj. (dim.) 1885 ← *încârligat*, adj. part.; **încârliga** vb. „a (se) îndoi ca un cârlig, a (se) încovoia” 1825 (var. *încârliba*), var. *încârlomba*; var. *încârlomba* infl. de *cloambă* DA; **încârligat** s.n. (abstr.) 1929 ← *încârliga*; **încârligător** adj. „care se încârligă” 1929 ← *încârliga*; **încârligătură** s.f. (abstr.) 1929 ← *încârliga*; **încârlionța** vb. „(despre păr) a se încreți” 1852–1853 ← *cârlioiț*; **încârlionți** vb. „(despre păr) a se încreți” 1910 ← *cârlioiț*.

CÂRLOGAN s.m. (Vâlcea, Dolj) „varietate de struguri – variété de raisin” 1885.

Et. nes., posibil bg. *kârlug* (= *kârliga*) „cârlig”.

Fam.: **cârlogancă** s.f. „cârlogan” 1881.

CÂRMĂ s.f. „piesă mobilă care servește la menținerea sau la schimbarea direcției de mers a unei ambarcațiuni; (fig.) conducere, guvernare – gouvernail, timon; gouvernement” 1563–1583, var. *curmă*².

V.sl. *krūma*.

Fam.: **cârmace** s.f. „oaie care merge în fruntea turmei” 1915 ← *cârmaci*¹; **cârmaci**¹ s.m. „persoană care manevrează cârma” 1563–1583, var. *carmaci* < bg. *kârmač* DA, SLDR, DEX sau ← *cârmă* DA, SLDR sau v.sl. **krūmaci* CADE; **cârmaș** s.m. „cârmaci” 1581 ← *cârmaci*¹, cu substit. sufixului; **cârmăci** vb. „a conduce” 1683 ← *cârmaci*¹; **cârmeală** s.f. „întoarcere” 1857 ← *cârmi*; **cârmi** vb. „a da o anumită direcție unui vas plutitor; a coti, a (se) întoarce, a (se) abate” 1566, var. *cârmi*² < v.sl. *krūmiti* DA, CADE, SDLR, DEX sau ← *cârmă*; **cârmiș** s.m., în expr. *loc de ~* „loc de întors carul” 1852 (var. *cârniș*), var. *cârniș* ← *cârmi*; **cârmitor**, **-toare** adj. „care cârmăște”, s.f. „cârmă” 1581 ← *cârmi*; **cârmiță** s.f. (dim.) 1927; **cârmoc** s.n. „partea din față a luntrii” 1857; **cârmog** s.n. „ciocul leucei; instrument de pescuit” 1884; **cârmui** vb. „a conduce (cu ajutorul cârmei); a guvernă” 1646, cu sensul „guverna” după slavon *krūmiti*; **cârmuitor** adj., s.m. „conducător, guvernant” c.1650 ← *cârmui*; **cârmuitoresc** adj. (rar) „referitor la cârmuitor” 1874 ← *cârmuitor*; **cârnice**¹ adj. (Trans.) „(om) căruia îi place să-și schimbe vorba; (oaie) care umblă razna; conducător” 1895 ← *cârni*² (= *cârmi*)^o // ← **crainic* ← *craina* (adv., a *umbla craina* „a hoinări, a umbla creanga, lela”) SDLR (posibil); ← *cârni* DA; **cârnitură** s.f. „cotitură” 1560 ← *cârni*² (= *cârmi*); **ocârnii** vb. (Ban.) „a ocoli, a evita” 1933 ← **pocârni* ← *cârni*² (= *cârmi*) DA; **încârni** vb. „a întoarce, a abate” 1890 ← *cârni*² (= *cârmi*); **încârnitură** s.f. „întorsătură, cotitură” 1895 ← *încârni*; **ocârmui** vb. (înv.) „a conduce” c.1640, var. *ocârmăi*, *ocârmi*², *otcârmui* < slavon *okrūmiti*; **ocârmuitor** adj., s.m. (înv.) „conducător, guvernant” 1650–1675, var. *otcârmuitor* ← *ocârmui*; **subcârmuire** s.f. (înv.) „organ de conducere și administrare al unui plai sau al unei plase” 1844, var. *subtcârmuire*, *suptcârmuire* ← *sub*¹- + *cârmuire* (← *cârmui*); **subcârmuitor** s.m. (înv.) „conducător al unei subcârmuiri” 1858, var. *subtcârmuitor* ← *subcârmuire* (cu substit. sufixului); **subocârmuitor** s.m. (înv.) „subcârmuitor” 1831 ← *sub*- + *ocârmuitor*.

CÂRMĂZ s.n. (înv.) „colorant roșu-închis – teinture pourpre”, s.m. „plantă erbacee cu flori mici albe-roz, cu fructe în formă de bobite mici, roșii sau negre, întrebuințate drept colorant; coșenilă – raisin d’Amérique; cochenille” c.1681 (var. *cârmăz*), var. (Brașov) *acârmăz*, *cârmez*, *cârmus*, (Mold.) *cârmuz*.

Tc. *kırmız* „colorant” (< arab. *qırmız*), *kırmız* [*böceği*] „coșenilă”.

Fam.: **cârmăziu** adj. „roșu precum cârmăzul, roșu-aprins, roșu-închis, stacojiu, carmin” 1857, var. *cârmijiu*, *cârmuziu*, *cormoju*, *hermăsiu*, *hermăziu*, *hirmiziu*, *irmiziu*¹ < tc. *kırmızı* DA, TDRG³, SDLR, CDER 2013, Suci, IT II, 185 sau ← *cârmăz* CADE, DEX; var. *hirmiziu*, *hermăziu* probabil infl. de bg. *chirmiz* „cârmăz” DA; **chermes** s.n. „cârmăz” 1910 < fr. *kermès*; **irmizea** s.f. „cizmă roșie” 1900 ← *irmiziu*², cu substit. sufixului; **irmiziu**² s.n. „piele roșie” 1885 ← *irmiziu*¹ (= *cârmăziu*).

Cf. **carmajin**, **carmîn**.

CÂRMUJ s.n. (înv.) „ofrandă, pomană, dar – offrande, aumône” 1573–1583.

Et. nes., posibil pol. *kiermasz*, *kiermaz* „sărbătoare de hram, iarmaroc” (< germ. *Kermesse*, *Kirmesse* = *Kirchmesse* < *Kirche* „biserică” + *Messe* „slujbă religioasă”), ucr. *kérmeš* (< pol.) N. Drăganu, DR 3, 1922–1923, 701–703, DA, SDLR.

Fam.: **cârmoajă** s.f. (Mold., Trans.) „coajă de pâine, firimitură” 1885 (var. *cârmojie*), var. *cormoajă* ← *cârmuj*, infl. de *coajă* N. Drăganu, DR 3, 1922–1923, 701–703 // rus. *kornež* „hrănire, hrană” Densușianu, ILR II, 355, TDRG³; cf. v.sl. *krŭma* „hrănire, hrană” CADE; cf. slav. *kroma* „margină”, pol. *kromka* „bucată de pâine, firimitură” CDED II 43; germ. *Krume*, slav. *kroma* TDRG¹; **cârmojiță** s.f. (dim.) 1906 ← *cârmoajă*.

Cf. **chermeză**, **chirvai**.

CÂRN adj. „cu nasul turtit; (înv.) cu nasul tăiat – camus, camard; (vieilli) au nez coupé” 1494 (top. *Krŭnula*).

V.sl. *krŭnŭ* „cu nasul sau urechile tăiate”.

Fam.: **cârnă** s.f. „vas plutitor pentru traversarea râurilor; insectă de apă cu foarte multe picioare, obeadă” 1884 (probabil datorită formei teșite a părții din față a vasului); **cârnău²** adj. „(despre grâu) cu bobul turtit” 1812, var. *cârnău* ← *cârn* DDRF // ← *carne* TDRG; et. nec. DA; **cârneală¹** s.f. „om cu nasul strâmb” 1893 ← *cârn* ° // ← *cârni* DA; **cârneci¹** s.m. „om cârn; cosor mic pentru viță” 1857; **cârni¹** vb. „(înv.) a tăia nasul; (rar) a deveni cârn; a ciunti vârfurile unor plante; a strâmba din nas” 1850 ← *cârn*; sensul „a tăia nasul”, posibil după slavon *okrŭniti* DA; sensul „a strâmba din nas” infl. de *cârni²* „a coti”, *cârni³* „a cârcni”; **cârnicel**, **-ică** adj. (dim.) 1895; **cârnie** s.f. (abstr.) 1877; **cârnog** adj. (augm., peior.) 1879; **cârnoi** vb. „a toci, a face bont” 1879 ← *cârnog*; **cârnuț** adj. (dim.) 1958; **cârșor** adj. „strâmb, încovoiat” 1927 ← **cârnișor* ← *cârn*; **descârni** vb. (reg.; în descântece) „a îndrepta nasul cârn” 1892 ← *cârni*.

Cf. **chirnog**.

CÂRNAT [mr. *cârnat*] s.m. „produs alimentar preparat din carne tocată și condimente, introdus în intestine de porc, de oaie etc. – saucisse” c.1650 (var. *cârnaț*), var. (Olt.) *cârmate*.

Lat. *carnācius* „de carne”, forma primară fiind *cârnaț* Cipariu, *Gram.* 354, PEW 374, CDDE 267, DA, CADE, SDLR, CDER 2034, DEX // Lat. *carnātus* LB, TDRG.

Cârnat, *cârmate* ← pl. *cârnați* (singulare refăcute).

Fam.: **cârnișor** s.m. (dim.) c.1650; **cârnișor¹** s.m. „fabricant sau negustor de cârnați” 1857; **cârnișor²** s.n. „dispozitiv de umplut cârnați” 1857; **cârnișor³** s.f. (Mold.) 1916 ← *cârnișor*; **cârnișor⁴** s.f. „fabrică sau prăvălie de cârnați” ← *cârnișor* sau ← *cârnișor(i)*; **cârnișor⁵** s.f. (col.); **cârnișor⁶** s.f. 1939 ← *cârnișor*; **cârnișor⁷** s.m. (dim.) 1927.

Cf. **carne**.

CÂRNELEAGĂ [ar. *cârleagă*] s.f. „penultima săptămână înainte de postul mare, după care se interzice consumul de carne – perioadă care precede le carême, carnaval” 1551–1553, var. *cârneleagă*, (pl.) *cârneligi*.

Lat. *carnem ligat* „se oprește de la carne” CDDE 270, DA (posibil), CADE, DEX sau lat. *carnem liga* „oprește-te de la carne!” TDRG, DA (posibil), CDER 1484; pentru compunere, cf. it. *carnevale*, v.it. dial. *carnelevare* < *carnem leuāre* // ← *carne* + *leagă* SDLR.

Cf. **carne**, **câșlegi**, **carnaval**.

CÂRPĂ s.f. „bucată de pânză veche; (reg.) basma; batistă – chiffon; fihu; mouchoir” 1561.

V.sl. *krŭpa* DA, CADE, SDLR, TDRG² // și bg. *kârpa* SDLR; bg. *kârpa*, scr. *kpa* DEX; slavon *krŭpa* TDRG¹.

Fam.: **cârpaci** s.m. „meseriaș care peticește, care repară încălțăminte, haine; meseriaș prost” 1703 < bg. *kârpač* DA, CADE, SDLR, DEX, TDRG² sau ← *cârpi* ° // ← *cârpă* TDRG¹; **cârpăceală** s.f. „peticire; lucru făcut de mântuială” 1870 (var. *cârpoceală*) ← *cârpăci*; **cârpăci** vb. „a petici; a lucra prost” 1688, var. *cârpoci*, *cârpogi*, *cârpaji* ← *cârpaci*; **cârpăcie** s.f. „meseria cârpaciului” 1852

← *cârpaci*; **cârpăcit** s.n. (abstr.) 1927 ← *cârpăci*; **cârpăcitor** adj. (rar) „care cârpăcește” 1909 ← *cârpăci* ° // ← *cârpaci* DEX; **cârpărie** s.f. „mulțime de cârpe” 1895; **cârpeală** s.f. „peticire; lucru făcut de mântuială” 1867 ← *cârpi*; **cârpele** s.pl. „lemne cu care se adaugă tânjalele când se ară cu patru boi” 1870 ← *cârpeală*, infl. de *cârcele* (pl. lui *cârcea*); **cârpel** s.n. (col., Munt.) 1939; **cârpi** vb. „a petici haine deteriorate” 1500 < v.sl. *krūpiti*, cf. scr. *krpiti* CDED II, 44, DA, CADE, SDLR, CDER 3038, DEX // cu sensul „a pălmuși” < lat. **colapire* < gr. *κολαφίζω* CDER 2039; ← *cârpă* TDRG; **cârpit** s.n. (abstr.) 1871 ← *cârpi*; **cârpitor** s.m. „cârpaci” 1870 ← *cârpi*; **cârpitură** s.f. „cârpeală” 1776 ← *cârpi*; **cârpozie** s.f. (augm.) 1910; **cârpulită** s.f. (dim.) 1829; **cârpușoară** s.f. (dim.) 1906, var. *cârpușoară*, *cârșoară*; **cârpuță** s.f. (dim.) 1891; **încârpui** vb. „a îmbrobodi cu o cârpă” 1890.

Cf. *cârță*.

CÂRPĂTOR [ar. *cârpitor*, *cârpitor*, *cripitor*, mr. *călpitor*] s.n. „fund de bucătărie; lopată de brutărie – planche pour la cuisine; pelle à four” 1803, var. *cârpător*, *călpător*, (suspect) *crapator*, *crupător*, *curpatoși*, *curpător*.

Et. nes., lat. **crepātōrium* (< *crepāre* „a trosni”, ulterior „a (se) crăpa”) TDRG¹, PEW 375 sau lat. *coopertōrium* „capac” (> **cupātor* > *curpător*, var. *crapator*, ar. *cripitor* infl. de *crăpa*) DA, SDLR, CDER 2037, TDRG², DEX, cf. it., friul., v.fr., occ., cat., sp. REW 2206

CÂRSTĂ s.f. (Munt., Olt.) „grămadă de snopi puși în cruciș – tas de herbes mises en forme de croix” 1868.

Scr. *krst* „cârstă; cruce” DA sau v.sl. *krstū* „cruce; Hristos” (< lat. *Chistus*, gr. *Χριστός*, probabil prin intermediar germanic) DA, CDER 2042, TDRG² sau bg. *kräst* „cruce” CADE.

Fam.: **cârștac** s.n. „cârstă” 1931 < bg. *krštak* „cruce, încruciașare” sau ← *cârstă*; **cârștacă** s.f. (Olt.) „clăie” 1898 ← *cârștac* sau ← *cârstă*; **cârștață** s.f. (Olt.) „grămadă de unsprezece snopi” 1911 ← *crășteți*, pl. lui *crășteț*¹, cu metateză; **crășteț**¹ s.m. „grămadă de unsprezece snopi” 1927 < bg. *krštec* „stog de snopi”.

Cf. *cârștată*, *cârștăneasă*, *cârștitel*, *cârștov*, *crășnic*¹, *cristelniță*.

CÂRȘTĂNEAȘĂ s.f. (bot.) „ramuri fără flori ale plantei numite veninariță (*Gratiola officinalis*) – rameaux sans fleurs de la *Gratiola officinalis*” 1839, var. *cârștăneasă*, *crăștăneasă*, *crestăneasă*, *cresteneasă*, *crestineasă*, *creștăneasă*, *cristeneasă*, *cristineasă*.

Rom. **cârșten* (< v.sl. *krštinū* „de cruce, de botez” < *krštū*, *krštū* „cruce; Hristos”) + *-easă* (deoarece planta are proprietăți tămăduitoare). Var. *creștăneasă*, infl. de *creștin*.

Fam.: **avrășeasă-cresteneasă** s.f. „veninariță” 1839; **crăștăneasă** s.f. 1885, var. *cri(s)tienească*, *cristinească* ← *crăștăneasă* (= *cârștăneasă*), cu substit. sufixului.

Cf. *cârștă*, *cârștată*, *cârștitel*, *cârștov*, *crășnic*¹, *cristelniță*.

CÂRȘTEI s.m. „pasăre călătoare cu ciocul scurt, care scoate sunete stridente, *Crex pratensis* – roi des cailles” 1577, var. *cârștei*, *crăștei*, *cristei*.

V.sl. *krštelī* „prepelită”.

Fam.: **cârștel** s.m. (Ban., Buc.) „cârștei” 1883, var. *crăștel*, refăcut din pl. *cârștei* al lui *cârștei*; **cârșteiaș** s.m. (dim.) 1885; **crășteu** s.m. „cârștei” 1648, refăcut din pl. *cârștei* al lui *cârștei*; **crășteț**² s.m. 1883, var. *crestet* ← *crăștei* (= *cârștei*), cu substit. finalei.

CÂRȘTEIE s.f. „bară de fier folosită ca instrument de percuție – bande de fer utilisée comme instrument de percussion” 1912.

Et. nes., probabil ← *cârștei* (din cauza sunetelor pe care le scoate pasărea) ° // Et. nec. DA.

CÂRȘTITEL s.m. (înv., bis.) în expr. *Ioan ~ „Ioan Botezătorul – Jean Baptiste”* 1643.

Slavon *Krštitič* (< *krštiti* „a boteza” < *krštū* „Hristos; cruce”).

Cf. *cârștă*, *cârștată*, *cârștăneasă*, *cârștov*, *crășnic*¹, *cristelniță*.

CÂRSTOV s.n. (inv., bis.) „Ziua Crucii – fête de la Croix” 1640, var. (suspect) *cârto*, *cristov*. Slavon *kristovŭ* [dîni] (< *kristŭ* „cruce; Hristos”).
Cf. *cârstă*, *cârstată*, *cârstăneasă*, *cârstitel*, *crâsnic*¹, *cristelniță*.

CÂRȘENIE s.f. „bucluc, ceartă, proces – embarras, querelle, procès” 1913.
Bg. *kârșenje* „ruptură, îndoitură”.

CÂRȘIE s.f. (Ban., Trans.) „stâncă – rocher” 1877, var. *cârșie*.
Scr. dial. *krșje* „stâncărie”.

CÂRTAC s.m. (Ban.) „salcâm – acacia” 1895.
Bg. dial. *kârtak* „trunchi”.

CÂRTI¹ vb. „a-și exprima (mereu) nemulțumirea prin murmure sau critici – grogner, se plaindre; gronder; médire, critiquer” 1573–1583, var. *cârți*.

Bg. *kârția* „a avea toane, a fi capricios” (< v.sl. *krŭtiti*), posibil infl. de *cârcni* ° // V.sl. **krŭtiti* (onomat.), cf. m.bg. *krŭtênije* „grohăit” Miklosich, *Slav. Elem.*, 27, CDED II 44, Densusianu HLR I, 258, DA, SDLR (v.sl. **krŭtati* „a grohăi”), CDER 2045; cu sensul „a împunge cu vorba”, cf. bg. *kârția* „a scormoni” (înruđit cu *cârțiță*) DA; probabil alb. *qërtoj* „a certa” TDRG¹; et. nec. DEX.

Fam.: *cârteală* s.f. (abstr.) 1682; *cârtelnic* adj. (inv.) „cârtitor” c.1650; *cârtit* s.n. (abstr.) 1879; *cârtitor* adj. „care cârtește, mereu nemulțumit” 1800; *cârtoajă* s.m. (Târnave) „om cicălit” 1928; *necârtitor* adj. 1895.

CÂRTI² vb. (Ban.) „a sfâșia – mettre en pièces” 1814.
Scr. *krŭiti*.
Fam.: *cârta* vb. (Trans.) „a cârti²” 1808.

CÂRTI³ vb. (Buc.) „a dori, a îndemna – désirer; conseiller” 1928.
Ucr. *kortity* ° // Cf. rus. dial. *kortët* DA.

CÂRTIȚĂ s.f. „mamifer insectivor mic, care trăiește în galerii subterane; (Trans.) coropișniță; (pop.) boală manifestată prin noduri sub piele; numele unei plante – taupe; courtilière; nom d'une maladie (de peau); nom d'une plante” 1649, var. *cârțiță*.

V.sl. **krŭtica* (< *krŭtŭ*, cf. scr. *krtica*, bg. *krătica*).

Fam.: *cârticer* s.m. „bube care apar pe corpul omului” 1912; *cârticioară* s.f. (dim.) 1899; *cârticios*, *-oasă* adj., s.f. (rar, numai în descântece) „de cârtiță” 1885; *cârtițar*¹ s.m. (rar) „masculul cârtiței; prinzător de cârtițe” 1862; *cârtițar*² s.n., s.m. (rar) „mușuroi de cârtițe” 1912; *cârtițoi* s.m. „masculul cârtiței; (Ban.) umflătură; mușuroi” 1912.

CÂRTOAGĂ s.f. (S-V Trans.) „petic de piele veche; opincă ruptă – bout de vieille peau; chaussure paysanne déchirée” 1915.

Sg. refăcut din pl. *cârtoage* ← **cârto*g < scr. *krto*g „gunoi” °.

Fam.: *cârtoji* vb. (Buzău, Făgăraș) „a petici încălțăminte” 1960.

CÂRTOG s.n. (Ban., S-V Trans., V Olt.) „culcuș de animale; cocină – gîte; soue” 1895, var. *cârto*c (Hațeg) „gaura de sub vatra cuptorului – trou au-dessous du four”.

Bg. *kârto*g DA, scr. *krto*g „gunoi, murdărie” CADE, SDLR.

CÂRȚAR s.m. „ied sau miel mai tânăr de un an – chevreau ou agneau qui n'a pas encore un an” 1887.

Et. nes., posibil ← *cârlan* + *terțar* „miel între un an și trei ani” °.

CĂRȚĂ s.f. (Mold., Buc., Trans.) „petic, cârpă – chiffon” 1899.

Et. nes., probabil ← *cârpiță < v.sl. *krŭpica (cf. scr. *krpica*, bg. *kârpica*), cf. *cocârță* < *cocârțiță* Drăganu, DR 5, 1927–1928, 335, sau ← *cârpă* + *cotreanță*, *zdreanță*, *treanță* DA.

Cf. *cârpă*.

CĂRȚĂBAN s.n. (Buc.) „stomac – estomac” 1927.

Et. nes., probabil din aceeași bază cu *cârtaș* (= *caltaboș*)^o; pentru sufix, cf. *bârdâhan*, *burduhan*.

CĂRȚIB s.n. (Năs.; acc. nec.) „cep, canea – cannelle” 1888.

Et. nec.

CĂRVINĂ s.f. (Ban.) „dușmănie, răzbunare; (inv.) taxă plătită turcilor pentru comiterea unui omor – inimitié, vengeance; (vieilli) taxe payée aux Turcs pour un homicide” 1912.

Scr. *krvina*, *krvnina* „vărsare de sânge; plată pentru comiterea unui omor” Gămulescu, ES, 113–114.

CĂȘ interj. care imită sunetul găștelor – interjection qui imite les oies 1916.

Onomatopée.

Fam.: *câșâi* vb. „a scoate sunete precum găștele (a găgâi, a sâșâi)” 1916; *câșcâi* vb. 1904 „a scoate sunete precum găștele (a găgâi, a sâșâi)” ← *câș*, infl. de *cârcâi*.

CĂȘCĂCI s.n. „lemn sau lanț care oprește mersul morii de vânt – morceau de bois qui arrête la marche du moulin à vent” 1884, var. *câșcâci*.

Tc. *kışkaç*, *kışkiç*.

CĂȘMET s.n. (reg.) „soartă; noroc – sort; chance” 1885, var. *câșmet*, *câzmet*.

Tc. *kismet*, bg. *kâšmet*.

CĂȘ¹ adj. „fără unul sau mai multe degete; cu mâna paralizată, ciung; strâmb – qui n’a pas un ou plusieurs doigts; qui a une main paralysée, manchot; tordu” 1902, var. (E Munt.) *câj*.

Refăcut din pl. *câși* al lui **câș* < bg. *kâš* (< v.sl. *kôšŭ* „cu coada tăiată”, cf. scr. *kus* „cu coada tăiată”) DA (probabil), SDLR, DEX sau v.sl. *kôšŭ* „fără coadă” CDER 2048.

CĂȘLĂ s.f. „(inv.) tabără (militară) de iarnă; așezare tătarească sau turcească; (Mold., Dobr.) așezare păstorească; (Teleorman) diviziune, sector – campement des Turcs ou des Tartares; lieu où l’on fait paître les moutons, les vaches, etc.; division” 1675, var. *câșclă*, *câșla*, *cușlă*.

Tc. *kışla* „cazarmă, cartier de iarnă”.

Fam: *câșlar* s.m. „brânzar” 1845; *câșlaș* s.m. „brânzar” 1803; *câșlăreasă* s.f. 1871 ← *câșlar*; *câșlărie* s.f. „câșlă, locuința ciobanului” 1885 ← *câșlar*; *câșlăriță* s.f. 1871 ← *câșlar*.

CĂȘLEGI [ar. *câșleagă* (sg.)] s.f.pl. „ultima săptămână înaintea postului Paștelui, în care se pot mânca produse lactate – dernière semaine avant le Carême, où l’on peut manger des produits laitiers” c.1640.

Lat. *cāseum ligat* „se oprește de la brânză” PEW 376, CDDE 278, DEX sau lat. *cāseum ligā* „oprește-te de la brânză!” TDRG sau rom. *caș* + *-leagă*, după *cârneleagă* DA, SDLR.

Cf. *caș*, *cârneleagă*.

CĂȘTI s.n. (inv.) „rată (a unei vânzări); (Buc.) chirie; preț al unei vânzări – versement à termes fixes; loyer; prix” 1795, var. *câșt*.

Rom. **câst* < tc. *kıst*, cu pluralul *câști* devenit singular.

CĂȘTIGA [ar. *câștigare* „a îngriji, a lucra, a fi treaz”] vb. „a dobândi, a obține, printr-o anumită activitate, un beneficiu; (Trans., Ban.) a crește copii; a se îngriji de ceva, a-i păsa, a se găti;

(Apuseni) a se cumineca; (Trans., Ban.) a se plânge cuiva; a se trudi – gagner; élever (les enfants); soigner; s'inquiéter; se parer, se préparer; communier; se plaindre; peiner" 1561, var. *caștiga*, (Mold., Buc.) *cășliga*, *chiștiga*, *găștiga*.

Lat. *castigare* „a certa, a pedepsi; a înfrâna”, cf. it., sd., fr., occ., sp., ptg. REW 1746., cu evoluția semantică „a educa” > „a (se) îngriji” > „a dobândi”.

Fam.: **câștig** s.n. „lucru câștigat, beneficiu, avantaj; faptul de a câștiga” 1581, var. *cășlig*, *chișlig* (der. regresiv); **câștigaș** s.m. (hapax la Alecsandri, din rațiuni de rimă) „câștigător” 1875; **câștigat** s.n. (abstr.) 1806; **câștigă** [ar.] s.f. (Ban., Trans.) „grijă, îngrijire” 1651 (der. regresiv); **câștigător**, -**oare** adj., s.m., s.f. „(persoană) care câștigă” 1649; **câștigătură** s.f. „ceea ce este câștigat” 1871; **câștigos** adj. „silitor, priceput” c.1650 ← *câștig*; **încâștiga** vb. (înv., Trans.) „a se îngriji, a se trudi, a se neliniști” 1651, var. *încâștega* ← *în-* + *câștig(ă)*; **necâștigător** adj. 1969 ← *câștigător*; **necâștigos** adj. 1857 ← *ne-* + *câștigos*; **recâștiga** vb. 1857.

CÂT¹ [ar. și *cântu*; mr. *căt*, *cot*; ir. *căt*] pron., adj., adv. interog.-rel. care exprimă cantitatea – „combien; tout ce qui; tant que; comme” c.1500, var. (livr.) *cânt*, *căt*.

Lat. *quantus* PEW 378, CDDE 361, CADE, SDLR, TDRG³, panrom. REW 6933 // Contaminare între lat. *quantus* și lat. *quotus* (> *căt*) DA, DEX (dificil deoarece, pe de o parte, rezultatul fonetic așteptat al lui *quotus* este *cot* și, pe de altă parte, *quotus* nu a fost moștenit în alte limbi romanice).

Fam.: ir. **câtoder** pron., adj., adv. nehot. „oricât” 1905, var. *câtcodâr* ← *căt* + scr. *-goder* „ori-”; ir. **cătȳod** pron., adj., adv. nehot. „oricât” 1971 ← *căt* + scr. *-god* „-ori”; ir. **cătȳile** „cât de mare” ← *câte* + *-le* (art. hot.); **căt²** s.n. (mat.) „număr natural rezultat dintr-o împărțire” 1821, după lat. savant *quotiens*, germ. *Quotient*; **căta(mai)** adj. invar. 1871; **cătățime** s.f. (înv.) „căttime” 1787, var. *cătățime*, *cățime* ← *căttime*, infl. de *bucătățime*; **cătelea**, **căta** adj., pron. ord. 1691–1697 (var. *cătule(a)*), var. (f.) *cătea* ← *câte* + *-le-a* / *-a* (după numerele ordinale) CADE, SDLR, DEX // lat. *quotus libet* DA; **căttime** s.f. „(înv.) cantitate; parte (mică) dintr-o cantitate” c.1814, var. *căttime*, *cățime*, calc după lat. *quantitas*; **cătinică** adj., s.f. „puțină; bucățică” 1892, var. *cătinică* ← *cătă*, infl. de *puținică*; **cătiniță** s.f. (livr.) „cantitate, întindere” 1698, calc după lat. *quantitas*; **cătuală** s.f. (înv.) „cotă” 1652 ← *căt*, derivat analogic după abstractele în *-eală*; **cătȳși** adv. nehot. 1643 ← *căt(u)* + *-și²*; **cătva** adj., pron., adv. nehot. 1581, var. *cătva* ← *căt* + *va* (ind. prez. 3 sg. al vb. *vrea*); **cătvași** adj., pron., adv. nehot. 1782 ← *cătva* + *-și²*; **de-a-ncătelea** loc. adv. „din răspuțeri” 1885; **decăt** conj., prep. c.1500 ← *de¹* + *căt*; **încăt** conj. 1675 ← *în* + *căt*; **întrucăt** conj. 1563–1583 ← *întru* + *căt*; **necăt** conj., prep. (înv., doar în *Evangheliarul de la Sibiu* și în *Anon. Car.*) „decăt” 1551–1553 ← *ne-* + *căt*, probabil cu sensul modificat după *decăt*; **nicicăt** adv., pron. nehot. 1643 (var. *nicecăt*) ← *nici* + *căt*; **nicidecăt** adv. (reg.) 1823; **numaicăt** adv. 1688 ← *numai* + *căt*; **numaidecăt** adv. „imediat; negreșit, neapărat” 1688 ← *numai* + *de¹* + *căt*; **oarecăt** adv., adj., pron. nehot. 1561, var. *varecăt* ← *oare* (conj. disjunctivă, înv. *vare* < **voare* „vrea” < **uolet*) + *căt*; **oarecătva** adj., pron., adv. nehot. 1812 ← *oare* (conj. disjunctivă) + *cătva*; **oricăt** adj., pron., adv. nehot. 1594 ← *ori* (înv. *veri* conj. disjunctivă < *veri* „vrei”) + *care* + *căt*; **orișicăt** adj., pron., adv. nehot. 1821 ← *ori* (înv. *veri*) + *și¹* (cu valoare adverbială) + *căt* sau *ori* + *și²* + *căt*; **precăt** adv. (înv.) c.1645, var. *pecăt* ← *pre-* + *căt*.

Cf. *neșchit*, *cantitate*, *cuantum*.

CĂTE [ar. *câte*, mr. *cotȳi*] formant al numeralelor distributive (urmat de numere cardinale) – formant des numéraux distributifs (suivi de cardinaux) 1563–1583.

Lat. *cata* (< gr. *κατά*), cf. v.it., v.fr., occ., cat., sp., ptg. REW 1755.

Fam.: **cățeși** el. de comp. (urmat de numere cardinale) „toți (toate) împreună” 1688 ← *câte* + *-și²*.

Cf. *cata-*.

CĂTLĂC s.n. „penurie, scumpete – disette, pénurie, cherté des vivres” 1715.

Tc. *kułik* (< *kuł* „în cantitate mică, insuficient”).

CÂT¹ interj. folosită pentru alungarea unei pisici – exclamation utilisée pour chasser un chat 1885, var. (Trans.) *caț*, *căți*, (Mold., Buc.) *cheț²*.

Onomatopee, cf. germ. *Katze* (săș. *koez*) DA.

Fam.: **cățâi** vb. „a alunga pisica” 1908; **căț-măț** s.m. (Olt.) „datina colindatului în Joia Mare” 1885, var. (pl. art. invar.) *cății-mății*; var. *cății-mății*, infl. de *căți* Mărgărit, CES, 72-74.

CĂȚ² interj. care imită sunetul pe care îl face plugul când ară (în forma repetată *căț-căț*) – interj. qui imite le son produit par une charrue en train de labourer 1901.

Onomatopée, cf. *scârț* DA.

CĂȚĂSPEI s.m. (Mold.) „pasăre nedefinită mai îndeaproape – sorte d’oiseau” 1885.

Et. nes., posibil ← *cațaveică* „coțofană” (Argeș) + *spâic* „cioară” (contaminare) ° // Et. nec. DA.

CĂZAMLĂC s.n. (med. pop., înv.; Dobr.) „pojar – rougeole” 1885 (DA s.v. *cazamâc*, contestat de E. Suci, SCL, 1993, 1, 69).

Tc. *kızamık* sau tc. dial. **kızamlık* (= *kızamık*) E. Suci, SCL, 1993, 1, 69.

Fam.: **câzam** s. „boală nedefinită mai îndeaproape” 1885 (der. regresiv, prin falsă analiză).

CĂZĂLCEA s.f. (Dobr.) „grâu de toamnă cu boabe de nuanță roșatică – blé d’automne aux grains rougeâtres (Triticum spelta)” 1884, var. *căsâlgea*, *căzlăgea*.

Tc. dial. *kızılca* (= *kızılca buğday*, propriu-zis „grâu roșcat”) Suci, IT II, 187.

Cf. **căzâl-pelit**, **cazâlbaş**.

CĂZĂL-PELIT s.m. (Dobr.) „stejar roșu – chêne rouge” 1885 (DA s.v. *cazâl-pelit*, contestat de E. Suci, SCL, 1993, 1, 69-70).

Tc. *kızıl pelit* Suci, IT II, 87.

Cf. **cazâlbaş**, **căzâl-pelit**.

CĂZLAR-AGA s.m. (în v.) „șeful eunucilor din haremul sultanului – chef des eunuques du harem du sultan” 1675, var. *căzlar-aga*.

Tc. *kızlar ağası*, (în v.) *kızlar aya* (lit. „mai-marele fetelor”) Suci, IT II, 187.

Fam.: **căzlar** s.m. (rar) „eunuc” 1852 (var. *căzlaru*), var. *chizlar* (refăcut din *căzlar-aga*).

CE¹ [ar., mr. *țe*, *țî*¹; ir. *ce*] pron., adj. pron. și adv. interog.-rel. – „quoi, que (pronom), quel, comme” c.1500, var. (Mold.) *ci¹*.

Lat. *quid*, panrom. REW 6953. Ca pronume relativ și adj. pron., și lat. *quem* (aton; masc. sg. ac.) și *quae* (fem. sg. nom. și neut. pl. nom.-ac.), ambele evoluând în lat. pop. la **que* (ca și *quid* în lat. dun.) Meyer-Lübke, RomGr III §516.

Fam.: **altceva** pron. nehot. 1563-1583 (*altuceva*), var. *aliceva* ← *alt* + *ceva*; ir. **cecoder** pron. nehot. „orice” 1905 (var. *țecoder*), var. *țecodâr* ← *ce* + *-coder* < scr. *-goder* „ori-”; ir. **cegod** pron. nehot. „tot, orice” 1998 ← *ce* + *-god* < scr. *-god* „-ori”; **ceime** s.f. (în v.) „esență” 1837, după lat. med. *quidditas*; **ceiță** s.f. (în v.) „esență” 1704, după lat. med. *quidditas*; **ceire** pron. interog. (Bih., acc. nec.) „ce (ai zis)?” 1888 probabil ← *ce* + *ii* (= *vei*) + *vre* (= *vrea*) DA sau *ce-i* (= *ce este*) + *-re* prozodic (particulă enclitică atașată pentru rimă) °; **ceșceva** pron. nehot. (Buc., N Trans.) „câtva, cât de puțin” 1856, var. *cișceva* ← **ceși* „fiece” (← *ce* + *-și²* sau *și¹*, cf. *cineși*) + *ceva* TDRG² sau ← *ce* + *știu* + *ceva* („*ceșt* < *quid* + *scio* + *ceva*” DA); **ceșcevași** pron. nehot. (Trans.) „oarece” 1881 ← *ceșceva* + *-și²*; **ceva** [ar., mr. *țiva*, ir. *ceva*, *cevâ*, *țeva*, *țevâ*] pron., adj. nehot. 1570 ← *ce* + *va* (ind. prez. 3 sg. al vb. *vrea*); **cevași** pron., adj. nehot. (în v., reg.) „ceva” 1581 ← *ceva* + *-și²*; **cevașile** pron., adj. nehot. (reg.) „ceva” 1837, var. *cevașilea* ← *cevași* + *-le(a)*; ar. **ciuştiu** pron. nehot. „orice” 1903 (var. *ciuştiu*) ← *țe* (= *ce*) + *știu*; **dece** conj. (în v., rar) „decî” 1566 ← *de¹* + *ce*; **deoarece** conj. cauzală 1780 ← *de¹* + *oare¹* + *ce*; **fiece** pron., adj. nehot. 1646 ← *fie* (conj. prez. 3 sg. al vb. *fi*) + *ce*; **fieșce** pron., adj. nehot. (în v.) „orice” 1581, var. *fieșce*, *fiește*, *fiște* ← *fie* (conj. prez. 3 sg. al vb. *fi*) + *și¹* (cu valoare adverbială) + *ce* sau ← *fie* + *-și²* + *ce*; **fieștece** pron., adj. nehot. (în v.) „orice” 1747, var. *fieșteșce*, *fietece*, *fitece* ← *fiește* (= *fieșce*) + *ce*; ar. **îțe** pron., adj. nehot., adv. „orice, oricine, oricare, îndată” 1901, var. *îți* < *i* „sau” (< ngr. *η*) + *țe* (= *ce*); ar. **îți(n)do** pron., adj. nehot. „orice” 1901 ← *îți*

(= *ițe*) + *-do* (< alb. *-do < do* „vrei, vrea”, cf. *kushdo* „oricine”, *cilido* „oricare” etc.); var. *ițindo*, posibil infl. de alb. *ndonjë* „vreun” (< *ndo* „vre-” + *një* „un”); ir. **nuște** pron. nehot. „ceva” 1971, var. *muste*, *muste*, probabil ← *nu* + *știu* + *ce*; **oarece** pron., adj. nehot. c.1566 (var. *varece*) ← *oare* (conj. disjunctivă, înv. *vare* < **voare* „vrea” < lat. **uolet*) + *ce*; **oareceva** pron. nehot. 1581 ← *oare* (conj. disjunctivă) + *ceva*; **oareșice** (3 sil.) pron., adj. nehot. 1744 (var. grafică *oareșce*) ← *oare* (conj. disjunctivă) + *și*¹ (cu valoare adverbială) + *ce* sau *oare* + *-și*² + *ce*; **orice** pron., adj. nehot. 1632 (var. înv. *verice*), var. *orce* ← *ori* (în inv. *veri* conj. disjunctivă < *veri* „vrei”) + *care* + *ce*; **săva ce** pron., adj. nehot. (în v.) „orice” 1581 ← *să* + *va* (ind. prez. 3 sg. al vb. *vrea*) + *ce*; ir. **te-codăr-mi-te** pron., adj. nehot. „orice” 1905; mr. **țiva-godea** pron., adj. nehot. „ceva” 1935 ← *țiva* (= *ceva*) + bg. *-godě* (= lat. *libet*).
Cf. **ci**¹, **cine**¹, **niște**.

CEA interj., strigăt cu care se mână boii spre dreapta – „hue, hurhaut!” (exclamation pour faire tourner un attelage à droite) 1851, var. (Mold., Buc.) *ța*², *ță*¹.

Et. nes., probabil magh. *csá* (care nu pare a proveni din română, fiind răspândit pe tot teritoriul maghiar Densusianu, HLR I, 366, Tamás, EW, 183–184 („cf. magh. *csá*” SCLR) sau creație spontană DEX („onomatopee”) // ← *cea* [parte] „încolo” Al. Philippide, ZRPh, 31, 302; lat. *ecce hāc* N. Drăganu, DR 3, 1922–1923, 692–693, CDER 1594.

Fam.: **ceala** interj. „cea” 1875 (var. *ceală*), *țala*, *țeala* < magh. *csálé* sau ← *cea*; **cei** vb. „a ține la dreapta” 1928.

CEAC¹ s.n. (Mold.) „prăjină lungă, prevăzută la un capăt cu un cârlig, folosită de plutași pentru a manevra butucii pe apă – gaffe (dont on se sert pour conduire les billes lancées à l'eau) 1841. Magh. *csák* „capăt ascuțit, cui”.

Cf. **ceaclă**.

CEACAL s.m. „(în v.) șacal; (Dobr.) câine cu pete albe (și negre) pe frunte și la picioare – (vieilli) chacal; (Dobr.) chien aux taches blanches sur le front et sur les pattes” 1704, var. *cecal*².

Tc. *çakal* (< pers. *šaghāl*).

Fam.: **cecală** s.f. „femela șacalului” 1852.

Cf. **șacal**.

CEACAR/BĂ s.f. (Năs.) „nap turcesc – sorte de navet, Brassica rapa rapifera” 1878–1888, var. *ciocarapă*, *ciocaribă*, *ciopărică*, *ciparipe* „cartofi”.

Magh. *csókarépa* Tamás, EW, 219 // Germ. *Steckrübe* (cu rostire săsească) DA.

CEACĂ¹ interj. (repetat, într-o zicătoare) „așteaptă! – attends!” 1910.

Bg. *čakaj* „așteaptă!”.

CEACĂNU s.m. (Năs.) „om prost, nehotărât – homme stupide, irrésolu” 1887–1888.

Et. nes., probabil ← *ceacău*².

Fam.: **ceacanaucă** s.f. 1913.

CEACĂU¹ s.n. (Trans.) „chipiu milităresc purtat de soldații austrieci – shako” 1885, var. *ceacou*. Magh. *csákó*.

Fam.: **ceac**² s.n. „ceacău¹” 1885, var. *ceaco*, *cec*³ < germ. *Tschako* (< magh.); **ceacă**² s.f. „chipiu, ceacău” 1903 (der. regresiv, prin falsă analiză, cu schimbare de gen după *șapcă*).

Cf. **ceacău**².

CEACĂU² s.m. (Trans.) nume de bou – nom de boeuf 1890.

Magh. *csákó* „cu coamele întoarse în afară” C. Lacea, DR 2, 1921–1922, 901.

Fam.: **cecai** adj. „cu coamele întoarse în afară” 1914.

Cf. **ceacău**¹.

CEACĂIE¹ s.f. (Munt., Olt., Mold., Dobr.) „briceag – canif” 1884, var. *ceachie*, *cechie¹*, *cichie²*. Tc. *çaki* Al. Graur, GS 6, 1933–1934, 331, Suciuc, IT II, 187–188 // Magh. *csáklya*, cf. și bg. *čekija* CADE; cf. *ciochie* DA.

Var. *cechie*, *cichie*, probabil < bg. *čekija* Suciuc, CRT, 46–47 sau ← *ceachie* Avram, NCE, 74–75.

CEACĂR¹ adj. (Munt., Olt., Mold., Dobr.) „cu ochi albaștri cu ape cenușii, spălăciți; cu ochii de culori diferite; sașiu; beat; soi de grâu de toamnă, cu mustăți – aux yeux bleus striés de gris; aux yeux vairons; louche; ivre; sorte de blé d’automne (barbu)” 1599 (antrop. *Ceacărul*), var. *ceacâi*, *cichir*.

Tc. *çakır*.

Fam.: **ceacâra** vb. „a se uita cruciș” 1870; **ceacârie** s.f. „strabism” 1862 (var. *ceacârhie*).

CEACLĂ s.f. (Trans., Ban.) „tămăcop; cârlig – pic; croc” c.1650 (scris *csakyê*), var. *ceagla*, *țagla²*. Magh. *csáklya*, în Ban. posibil și scr. *čaklja* „cârlig”.

Fam.: **ceaclie** s.f. „patină; unealtă de lemn nedefinită mai îndeaproape” 1905 < magh. *csáklya*; **cechie²** s.f. (Mold.) „prăjină de mânat peștele la voloc, par lung cu care se mână luntrea pe apă” 1893, var. *ceche* < magh. *csáklya* CADE, SDLR, Tamás, EW, 184 // și scr. *csáklya* CADE, SDLR; cf. rus. *čekat’* „a ciocăni” DA; **cioaclă** s.f. (Trans., Munt.) „prăjină cu cârlig folosită pentru transportul celor morți de ciură; săniuță; cărucior folosit pentru transportul celor morți de ciură” 1862 < magh. *csáklya* DA, Tamás, EW, 184, DEX, posibil și scr. *čaklja* CDED II 53, CDER 1945 // ← *țaclă* (= *țagla¹*) „vârf ascuțit” SDLR; **cioclaș¹** s.m. „șaran care aduce la oraș lemne cu cioaclă” 1862 ← *cioclaș*; **cioclaș²** s.m. „persoană care cară morții la groapă; pomanagiu la înmormântări; (înv.) perceptor” 1691–1697 ← *cioclu*; **ciocli** vb. „a căra morții” 1862 ← *cioclu*; **cioclu** s.m. „persoană care cară morții la groapă; om rău; insecta *Necrophorus*” 1626 ← *cioclaș* ȘDU⁴, SDLR, CDER 1945, Nestorescu, DVCR, 65 // bg. *čokla* DA (care probabil este împrumut din română SDLR, CDER 1945, Nestorescu, DVCR, 65); cf. bg. *čokla* CADE, DEX.

Cf. **ceac¹**.

CEACOT s.m. (Ban.) „ciucure – frange” 1904.

Et. nes., posibil ← **teac* (cu pronunțare dialectală) ← *teanc³* (= *tenchi¹*) „știulete de porumb” °.

CEAC-PAC adv. (înv.) „din când în când; așa și așa – de temps en temps; comme ci, comme ça” 1847 (var. *ceat-pat*).

Tc. *çat pat* „din când în când” Suciuc, IT II, 189 // Tc. *çata-pata* „a vorbi o limbă mai mult sau mai puțin” SDLR.

CEACȘIRI s.m.pl. „pantaloni turcești largi – sorte de pantalon turc large” 1580, var. *ceacșări*.

Tc. *çakşır*.

CEADĂR s.n. (Dobr., Serbia; înv.) „cort militar – tente militaire” c.1775, var. (Mold., Olt.) *geandâr* „colibă, loc acoperit unde se mulg oile – lieu couvert où les bergers traient les brebis”, *jandâr*.

Tc. *çadır*, (înv.) *cadır*.

Fam.: **ceadiriu** adj. (înv.) „verde-deschis” 1885, var. *ceadâriu*, *cederiu*, *cediriu* < *çadiri* [yeșiil] „verde ca pânza de cort”.

CEAFĂ [ir. *čâfê*] s.f. „partea posterioară a gâtului, la oameni și animale; partea de sus a jugului – nuque; partie supérieure du joug” 1561.

Et. de substrat, cf. alb. *qafë* „gât” Pușcariu, LR I, 177, C. Poghirc, TILR II, 339, Brâncuș, VA, 59–61, Mihăilă, CSCA, 156, CADE („cf. alb. *qafë*”), DEX („cf. alb. *qafë*”) // Alb. *qafë* Densusianu, HLR I, 352, 356 (cu pronunțare ghegă), DA, SDLR; tc. *kafa* Russu, *Etmogeneza*, 292 („nu poate fi autohton... din cauza aspiratei f...pare să fie tc. în alb. și rom”); „origine incertă, identic cu tc. *kafa* «ceafă»” CDER 1600 (însă tc. *kafa* înseamnă de fapt „cap”; originea turcă este imposibilă și din motive fonetice și din cauza prezenței cuvântului în istroromână).

Fam.: **cefăr** s.n. „partea superioară a jugului; bucată de pânză sau curea de piele care se prind de chipiu la ceafă” 1939.

CEAFĂ s.m.sg. (Dolj) „Luceafărul-de-Ziuă – l'étoile du matin” 1885.

Et. nes., posibil deformare ludică a cuvântului *luceafăr* DA („pare a fi o corupție, în graiul țigănesc, glumeată la origine, din *luceafăr*”).

CEAGĂR s.n. (Ban., Hațeg, Mehed.) „vin sau oțet din diverse fructe – piquette, cidre” 1825 (var. *cigher*¹), var. *cidăr*¹, *cighir*², *cighir*², *cinghir*, *cinghir*, *ciugher*, *ciughir*, *civir*, *șughir*, *țigher*, *țighir*¹, *țighir*¹, *țihir*.

Magh. *csiger* (var. *csigér*, *cségér*, *csingér*, *csenger*, *csügör*, *ciger*). Var. *cinghir* < scr. *činger*.

CEAH interj. care imită cântecul păsărilor și șuieratul sabiei – interjection imitant le ramage des oiseaux et le sifflement produit par le brandissement du sabre 1850.

Formație onomatopeică.

CEAHLĂU s.m. (reg.) „vultur-auriu – vautour fauve” 1626, var. (Buc.) *cealhău*.

Magh. *csaholó* „care scheaună sau țipă”.

Fam.: **cilehoaic** s.f. „pasăre urâtă” 1906 (var. *chilihoaic* „namilă, matahală”), var. (Mar.) *cilioaic* „pasăre pestriță” ← *cilihoi*; **cilihoi** s.m. (augm.) 1883, var. *ciulhoi* ← *cealhău* (= *ceahlău*).

Cf. **cehăi**.

CEAHOL s.n. „coviltir – bâche d'un chariot” 1879.

Rus. *čehol*.

CEAI s.n. „arbusť exotic din ale cărui frunze se prepară o băutură cu efect excitant; băutură preparată prin macerarea, infuzia sau decoctia frunzelor uscate de ceai; reuniune în cursul după-amiezii, la care se servește ceai și se dansează, petrecere – thé; infusion, tisane; thé dansant” 1770.

Rus. *čaj* (< tc., tăt., mong. *čaj* < chinez de nord *čhā*). Cu sensul „reuniune, petrecere”, după fr. *thé* (*dansant*).

Fam.: **ceaină**² s.f. (Mold., înv.) „loc unde se servește ceai, ceainărie” 1899 < rus. *čajnyj* „de ceai”; **ceainărie** s.f. „local unde se servește ceai” 1835 ← *ceaină* TDRG¹, DA, CADE, DEX // ← *ceai* TDRG²; **ceainic** s.n. „vas în care se prepară ceaiul; (rar) local unde se bea ceai” 1779 < rus. *čajnik*; **ceainicar** s.m. „persoană care ține o ceainărie” 1888 DA ← *ceainic*; **ceișor** s.n. (dim.) 1895; **ceiaț** s.n. (dim.) 2006.

CEAINĂ¹ (acc. nec.) s.f. (Mehed.) „vacă bătrână și slabă – vieille vache maigre” 1884.

Et. nec.

CEAIR s.n. „loc împrejmuit unde pasc caii, vițeii; vale; șes – herbage clos; vallée; plaine” 1634 (var. *ceiur*), var. *ceir*, (N Mold.) *cier*.

Tc. *çayır*, (înv.) *çayur*.

Fam.: **ceairar** s.m. „păzitor al ceairului” 1870; **ceairort** s.n. (bot., Dobr.) „grăușor” 1850–1900 < tc. *çayırotu*.

CEAIZ s.n. (Brăila, rar) „logodnă – cérémonie de fiançailles” 1884.

Bg. *čez* „înzestrare, zestre”.

CEALĂU¹ s.n. (înv., rar) „tufiș – buisson” 1715 (var. *cealău*).

Tc. *çali*.

CEALMA s.f. (înv., reg.) „turban; (Ban.) conci – turban; cercle de bois soutenant le chignon des femmes mariées” c.1730, var. (Ban.) *cealmă*, (reg.) *celma*, *celmea*, *ciulma*.

Tc. *çalma*, (înv.) *čelme*. Var. *cealmă* < scr. *čalma*. Var. *ciulma*, probabil prin etimologie populară după *ciul*¹ „căruia îi lipsește o ureche”, *ciuli* Suciul, IT II, 190–191.

Fam.: **cealmagiu** s.m. (rar) „bărbat care purta cealma; turc” 1948; **cealmeluță** s.f. (dim., rar) 1910, var. *celmeluță*.

CEAM s.n. „șlep – chaland” 1769 (var. *geam²*), var. *ceaim* (acc. nec.), *cean*, *ceaum* (acc. nec.).

Tc. *çam*, (înv. sau dial.) **cam* „(lemn de) brad, pin, molid”, probabil din sintagme ca *çam-dan yük gemisi* „navă de transport construită din lemn de brad” Suciul, CRT, 175 sau *çam ağacından yük vapuru* „șlep construit din lemn de brad” Drimba, CE, 52, cf. (pentru evol. semantică) scr. *çam* „luntre, caic”, *çamac* „șalupă, șlep” Suciul, IT II, 191.

CEAMBUR¹ s.n. (înv., reg.) „expediție de pradă; detașament (mai ales de tătari) trimis să prade – expédition de proie, razzia; détachement (de Tartares) envoyé pour saccager un pays” 1675 (var. *ceambul*), var. *ceabil*, *ceabul*, *ceabun*, *ceabur¹*, *geabul*.

Ucr. *čambul* „detașament de călăreți (tătari sau cazaci)”, pol. *czambul* (< tăt. *čapul*). Var. *ceabil*, *ceabul*, *geabul* < tc., tăt. *čapul*.

Fam.: **ceambura** adv., în expr. *a umbla ~* „a hoinări, a umbla fără rost” 1907; **geamburii** s.f.pl. „ceambur” (S Mold.) 1928.

CEAMENIU adj. (înv.) „verde-închis – vert foncé” 1681 (var. *cemeni*).

Tc. *çemeni* ȘIO II, 2, 141, Suciul, IT II, 192 // Cf. ucr. *čamjanjy* „frumos” DA.

CEAMȘA s.f. (rar; accent suspect) „dans țărănesc – danse paysanne” 1889.

Et. nes., probabil ar. *ceamcea* „dans al aromânilor din Pind”^o // Et. nec. DA.

CEAMUR s. sg. tantum (reg.) „material de construcție preparat din lut și paie tocate; (Mold.) noroi subțire și alunecos – torchis, bousillage; (Mold.) boue liquide et glissante” 1879 (var. *ciumur*), var. *ceamuri* s.f.pl., *cemur*, *ciumur*.

Tc. *çamur*.

Fam.: **cealmuc** s. sg. tantum (Olt.) „fel de mortar, ceamur” 1922 < tc. *çamurluk* „mocirlă, noroi” Suciul, IT II, 191; **cihuri** vb. „a tencui cu ceamur” 1879 ← *ciumur* (= *ceamur*); **cihuri** vb. „a tencui cu ceamur” 1879 ← *ciumur* (= *ceamur*), infl. de *huri*; **cihuri²** vb. „a prepara ceamur; a tencui cu ceamur; a se murdări” 1893 ← *ciumur* (= *ceamur*) sau ← *cihuri*; **cihuri²** s.f. „tencuială; noroi, murdărie, apăraie” 1960 ← *cihuri²*.

CEANAC s.n. (Munt., Olt.) „vas mare de pământ sau de lemn pentru păstrarea și pregătirea mâncării sau băuturilor – terrine, jatte, écuelle” 1871, var. *cenac*.

Tc. *çanak*, (dial.) *çenak*.

Fam.: **cenăcel** s.n. (dim.) 1871; **cenăcuț** s.n. (dim.) 1901.

CEANATEIE s.f.pl. (Buc.) „paiete – paillettes” 1904.

Et. nec.

CEANĂIE s.f.pl. (Neamț) „uneltele tâmplarului – outils de menuisier” 1910, var. *ceanăe*.

Et. nes., probabil ← *gionie* „unealtă de dulgherie” (← *ghin*)^o // Et. nec. DA.

CEANCĂ s.f. (înv.) „ființă malefică nedefinită (în descântece, ghicitori) – être maléfique indéfini (dans les incantations, devinettes)” 1809, var. (Mehed.) *ceangă*.

Et. nes., probabil ← *cioancă*, femininul lui *cionc²* „mutilat(ă)” (v. *ciung*)^o // Et. nec. DA.

CEANGĂU s.m. „ungur din Moldova și din regiunea sud-estică a Transilvaniei – hongrois de la Moldavie et d’une partie de la région sud-orientale de la Transylvanie” 1890.

Magh. *csángó* CDED II 488, DA, CDER 1611, DEX // Var. a lui *șalgău*, *șangău* „țâietor de sare în mină” SDLR.

CEAP s.n. (hapax Polizu) „șiretlic, înșelătorie – ruse, tour” 1857.

Et. nes., ← *ceapucluc* „șiretenie, viclesug” Suciuc, IT II, 195 (posibil) sau magh. *csáb* „ademenire, seducție” CDDE II 488, Suciuc, IT II, 195 (posibil) // Tc. *çep* „stâng; fals” ȘIO I, 276; et. nec. DA.

CEAPĂ [ar. *țeapă*, mr. *țepă*] s.f. „legumă al cărei bulb are un miros puternic, specific – oignon (Allium cepa)” c.1650.

Lat. *cēpa*, *caepa*, cf. friul., fr., occ., cat. REW 1817.

Fam.: **cepar**¹ s.m. „negustor de ceapă” 1519 (top. *Ceparii*) ← *ceapă* CDER 1612 sau < lat. *cēpārius* PEW 327, CDDE 298, REW 1818; **cepar**² s.n. „plăcintă cu ceapă coaptă în cuptor; (med. pop.) abces la subsuoară” 1893; **cepăreasă** s.f. 1870 ← *cepar*¹; **cepărie**¹ s.f. „grămadă de ceapă; loc cultivat cu ceapă” 1822; **cepesc** adj. „(soi de mere) mare și roșu ca o ceapă” 1879 (var. *ciupesc*, posibil infl. de *ciup*¹); **cepēt** s.n. (rar) „loc cultivat cu ceapă” 1862; **cepișoară** s.f. (dim.) 1893; **cepoi** s.n. (augm.) c.1650; **cepos**¹ adj. „plin de ceapă, (gătit) cu multă ceapă” 1806; **cepușoară** s.f. (dim.) 1691–1697 ← *cepușoară* sau *cepișoară*; **cepușoară** s.f. (dim.) 1871; **cepuță** s.f. (dim.) 1825.

Cf. **cipolîn**.

CEAPAR s.n. „unealtă de dulgherie – outil de menuiserie” 1885.

Et. nes., probabil tc. *çapa* „târâncop, sapă”, refăcut după numele de instrument în -ar DA.

CEAPĂTURI (acc. nec.) s.n. pl. (Trans.) „bucăți de șuncă – morceaux de jambon” 1910.

Et. nes., probabil var. a lui *ciopături* (← *ciopată*) ° sau pl. lui *ceapată* = *ciopată* Avram, CIE, 46–47 // Probabil magh. *csapat* „parte, cantitate de...” DA (s.v. *ceapat*).

CEAPĂU s.n. (Trans.; atestat în pl. *ceapauă*) „curea la opinci – lacet de chaussure paysanne” 1906.

Magh. *csapó* „cureaua biciului” DA.

Fam.: **ceapläu** s.n. (Trans.) „pleasnă de bici” 1921–1922 ← *ceapău* ° sau < magh. *csapló* Lacea, DR 2, 1921–1922, 901 (cuvânt neîntâlnit în dicționarele maghiare consultate).

CEAPĂC s.n. (Dolj) „plasă (a unei plute) – filet d’un radeau” 1885, var. *ciopăc*, *ciopărc*.

Bg. *çopăk* (< *çop* „umplutură de cânepă pentru etanșare”) ° // Et. nec. DA.

CEAPCĂ s.f. (rar, înv.) „chipiu (polonez), șapcă – shako (polonais)” 1875.

Pol. *czapka* (< v.germ. < v.fr. *chape* < lat. târzie *cappa* „glugă; manta cu glugă”).

Fam.: **cibec** s.m. (Buc.) „cibică” 1913 ← *cibică*; **cibică** s.f. (Trans., Buc.) „șapcă militărească, chipiu; un fel de pălărie” 1900, var. *cibic* s.n. ← **cipică* ← *ceapcă* ° // et. nec. DA.

Cf. **șapcă**, **capă**, **capelă**¹, **chipiu**.

CEAPCÂN¹ s.m., adj. „(în v.) cal buiestraș; cal care aleargă repede; (Mold., rar, în v. și Munt.) (om) rău, șiret – (vieilli) cheval d’amble; (Mold., vieilli Munt.) (homme) méchant, rusé” sf. sec. XVIII.

Tc. *çapkan* „(bun) alergător”.

Fam.: **ceapcânlăc** s.n. (în v., rar) „șiretlic” 1866 < tc. *çapkinlik*.

Cf. **ceapucluc**.

CEAPIST (3 sil.) s.m., s.f., adj. „(în perioada comunistă) membru al unei cooperative agricole de producție – (dans la période communiste) membre d’une coopérative agricole de production” 1987.

Rom. C[*ooperativă*] A[*gricolă de*] P[*roducție*] (siglă pronunțată *ceape*) + -ist.

CEAPRAZ s.n. „panglică sau ciucure de mătase sau de fir, cu care se împodobesc hainele (militare), draperiile, tapiteriile; dințarul cu care se îndreaptă dinții ferăstrăului – passement, galon, brandebourg, frange; rainette, tourne-à-gauche” 1573, var. (Mold.) *ceprag*, (Mold.) *cepraz*, *cepreaz*, *cepreaz*.

Tc. *çapraz*.

Fam.: **ceaprazar**¹ s.m. „fabricant sau negustor de ceaprazuri sau (p. ext.) de chipie și de alte obiecte de uniformă (militară)” 1615 (var. *ceprăzar*), var. (inv.) *ceprăgar*, *cepregar*, *ceprezar*, *ceprigar*, *ciprăgar*; var. *ceprăgar*, *cepregar*, *ceprigar*, *ciprăgar* ← *ceprag* (= *ceapraz*); **ceaprazar**² s.n. (reg., rar) „dintar” 1898, var. *ceaprazar*; **ceapraznic** s.n. (Munt.) „unealtă folosită pentru rostuirea dinților ferăstrăului” 1956; **ceaprazăresc** adj. 1852, var. *ceprăzăresc* ← *ceaprazar*¹; **ceaprazărie**¹ s.f. „meseria ceaprazarului; prăvălia ceaprazarului” 1852 (var. pl. *cepregării*) ← *ceaprazar*¹ sau ← *ceapraz* (pentru sensul „prăvălie de ceaprazuri”); **ceaprazărie**² s.f. (col.) 1852 (var. *ceprăgărie*); **ceaprazui** vb. (Munt.) „a încovoia dinții ferăstrăului pentru a realiza ceaprazul” 1960, var. *ceaprazui*; **ceaprază** s.f. (inv.) „cheutoare, butonieră” 1900; **ceprăzi** vb. (reg.) „a împodobi cu ceaprazuri” 1862, var. *ceaprazi*.

CEAPSA s.f. (Ban., Trans., Buc.) „bonetă sau scufiță de pânză albă, împodobită cu ornamente colorate, țesute sau cusute; capul cuiului – bonnet en toile blanche, à ornements colorés, béguin, coiffé; tête de clou” 1594, var. *ceapță*².

Magh. *csepsze* (= *csepesz* < sl., cf. scr. *čepac*, slovac *čepiec*, v.sl. *čepiči*) Támas, EW, 186, TDRG² // Magh. *csápsza*, (în Ban.) scr. *čepac* DA, CADE, SDLR, DEX (cuvântul *csápsza*, atestat în secuime, este considerat însă de Támas, EW, 186 și de EWU, 202 împrumut probabil din rom. *ceapsă*); v.sl. *čepiči*, magh. *csapsza* TDRG¹; și v.sl. *čepiči* TDRG².

Fam.: **cepiță** s.f. (Trans., rar) „bonetă militară, chipiu; șapcă” 1909 < scr. *čepica* „bonetă de femeie” sau ← *ceapță* (= *ceapsă*) ° // magh. *csapica* DA (neîntâlnit în dicționarele maghiare consultate); **cepszoie** s.f. „(oaie) cu coarnele întoarse înapoi” 1885; **cepsuică** s.f. (dim.) 1892.

CEAPȚĂ¹ s.f. (reg.) „palmă – paume” 1928.

Magh. *csápsza* Támas, EW, 186 // Probabil magh. *csap* „a lovi, a plesni”, modelat după *cleapță* DA.

CEAPUCLUC s.n. (inv., rar) „șiretenie, vicleșug – ruse, astuce” 1769–1774.

Tc. (inv., dial.) *čapukluk*, *čapukluk* (= *čabukluk*) „agilitate, iuțeală, abilitate”.

Cf. **ceapcân**¹.

CEAPUR s.m. (Delta Dunării) „stârc, bătlan – héron” 1916, var. (Dobr.) *ceapâr*.

Rus. *čapura* DA, CDER 1616 // Bg. *čapur* CADE; tc. **čapur* (de unde și rus. *čapura*, bg. *čaplja*, *čapla*) SDLR.

CEARĂ [ar. *țeară*, ir. *țere*] s.f. „substanță moale, produsă de albine sau de anumiți arbori sau obținută pe cale sintetică; (bot.) arbust verde, cu flori albe-trandafirii, plăcut mirositoare (Asclepias carnosa sau syriaca, Hoya carnosa) – cire; liane à fleurs de cire” c.1500.

Lat. *cēra* panrom. REW 1821.

Fam.: **cerar** s.m. „negustor de ceară, cel care lucrează ceara” 1671–1697 ← *ceară* CDER 1617 sau < lat. *cērārius* DA; **cerat** adj. „împregnat, acoperit cu ceară” 1849 < lat. neol. *ceratus* DA, CADE, SDLR (pentru „tăblițe cerate”), ← *ceară* (DEX) + -at, după fr. *ciré* (pentru sensuri tehnice moderne); **cerăreasă** s.f. „nevasta cerarului; vânzătoare de ceară” 1871 ← *cerar*; **cerărie**¹ s.f. „negot cu ceară; meseria cerarului” 1871 ← *cerar*; **cerărie**² „fabrică, magazin, depozit de ceară” 1871 ← *ceară*; **cerărit** s.n. (inv.) „împozit asupra cerii” 1792; **cerifer** adj. (despre glandele albinelor sau despre celulele vegetale) „care produce ceară” 1871 < fr. *cérifère*; **cerificare** s.f. „împregnare cu ceară” 1871 < fr. *cérification*, cu echivalarea sufixului; **cerișoară** s.f. (dim.) 1871; **ceriță** s.f. (dim.) 1796; **ceriu**³ adj. „galben ca ceara” 1871; **cerografie** s.f. „procedeu de pregătire a unei forme de tipar înalt, prin gravarea manuală a imaginii într-un strat de ceară aplicat pe o placă de metal” 1958 < fr. *cérophagie*; **ceroplastic** s.f. „arta de a modela în ceară” 1862 < fr. *céropastique*; **ceros** adj. „plin de ceară, ca ceară” 1871; **cerui** vb. „a acoperi cu ceară” c.1650; **ceruială** s.f. „ceruire” 1850 ← *cerui*; **ceruit** s.n. (abstr.) 1871 ← *cerui*; **ceruitor** adj., s.m. „(persoană) care lucrează cu ceara” 1871 ← *cerui*; **ceruitoră** s.f. „ceruire” 1871 ← *cerui*; **cerumen** s.n. (med.) „substanță ceroasă, secretată de glandele canalului auditiv extern” 1857, var. *cerume* < fr. *cérumen*, lat. neol. *cerumen*; **ceruminos** adj. „care

conține sau produce cerumen" 1871 < fr. *cérumineux*, lat. neol. *ceruminosus*; **ceruță** s.f. (dim.) 1825; **descerui** vb. (inv., rar) „a scoate ceara” 1870 ← *des-* + *cerui*.

CEARC s.n. (inv., rar) „compas; cerc; cearcăn – cerce; compas; cerne” 1857.

Tc. *çark* „roată, sferă” (< pers. *çark*), posibil infl. de *cerc*.

Fam.: **cearcâu** adj., s.m. (inv., rar) „(monedă) cu zimți; monedă în valoare de trei lei vechi, care a circulat în Țara Românească la începutul sec. al XIX-lea” 1857, var. *cercliu* < tc. *çarklı* „cu roți (dințate)”; var. *cercliu*, infl. de *cerc*.

Cf. **cearcagiu**.

CEARCAGIU s.m. (inv., rar) „soldat din trupele de avangardă ale armatei otomane; cercetaș, tiraliot otoman – escarmoucheur, tirailleur, éclairleur turc” c.1775, var. *cercagiu*.

Tc. *çarkacı* (< *çarhacı* < *çarha* „ambuscadă, încercuire”, înrudit cu *çark* „roată”).

Fam.: **cearcagi-bașa** s.m. „comandantul cearcagiilor” 1715 < tc. *çarkacı başı*.

Cf. **cearc**.

CEARCÂN s.n. „cerc vânăt în jurul ochilor la un om obosit, bolnav sau bătrân; cerc (tras pe pământ, nisip sau pe un obiect), inel; cerc concentric în secțiunea unui arbore, care arată creșterea lui anuală; cerc de vapori, vizibil uneori în jurul soarelui sau al lunii; compas (de dogar) – cerne; cerce; halo; compas (de tonnelier)” 1683, var. *țarcăn*.

Lat. *circinus* „compas” (< *circus* „cerc”) > **cearcen*, pl. **cearcene* > sg. refăcut *cearcăn* CDDE 312, DEX sau lat. **circanus* (< *circinus*) S. Pușcariu, DR 3, 1922–1923, 396–397, DA, SDLR (posibil), cf. it., fr., friul., fr.-prov., ptg. (< *circinus*) REW 1942, CDDE 312 // Probabil ← *cerc* SDLR (posibil), CDER 1619.

Var. *țarcăn*, infl. de *țarc*.

Fam.: **cercănat** adj. „cu cearcâne” 1871; **cercănel** s.n. (dim.) 1913; **cercăni** vb. „a înconjura cu un cerc” 1870; **încercăna** vb. refl. „a căpăta cearcâne” 1958.

Cf. **cerc**, **cercel**, **cerceta**, **încerca**.

CEARDĂ s.f. (Trans., rar) „cârciumă, han – cabaret, auberge” 1906.

Magh. *csárda* (inițial „turn de observație, foișor” < tc. *çardak*).

Fam.: **ceardaș**¹ s.n. „numele unui dans unguresc”, s.m. (bot.) „colilie” 1871, var. (bot.) *ceandraș*, *ceardiș*, *ciordaș* < magh. *csárdás* „(joc) de cârciumă”; **ceardaș**² s.m. „cârciumar”.

Cf. **cerdac**.

CEARȘAF s.n. „obiect de lenjerie pentru pat, confecționat din pânză, care se așterne peste saltea sau cu care se îmbracă plapuma, lințoliu – drap (de lit), linceul” 1594, var. *cearceaf*, *cearceav*, *cerceaf*, *cerșaf*, (inv.) *cerșag*.

Tc. *çarșaf*, (pop.) *çarșaf*.

CEARȘIT s.m. (inv.) „spion – espion” 1715.

Tc. *çaşıt* (cu epenteza lui r).

Fam.: **ceașitlâc** s.n. „spionaj” 1817 < tc. *çaşıtlık*.

CEAS¹ s.n. „interval de timp de 60 de minute; aparat care indică timpul; (inv.) moment, timp, ocazie; (la pl.) slujbe religioase săvârșite la anumite ore din zi – heure; montre, horloge; (vieilli) moment, temps, occasion; (pl.) office religieux” c.1500.

V.sl. *časŭ*.

Fam.: **ce(a)scuț** s.n. (Mold., Trans.) „clipă, moment” 1646; **ceasnic** s.n. (inv.) „ceasornic” 1693–1714 (var. *cesnic*²); **ceasozie** s.f. (în descântece) „ceas rău” 1886; **ceasoficare** s.f. „creare a unei rețele de ceasuri publice a căror funcționare este asigurată prin transmiterea unor impulsuri electrice de la un centru de control” 1988 ← *ceas* (după *radioficare*); **ceasornic** s.n. „aparat (mecanic) care

indică timpul; plantă agățătoare (*Passiflora caerulea*)” c.1650 (var. *cesornic*) < **ceasovnic* < slavon (bg., scr.) *časovnikū* TDRG, CADE, SDLR, posibil infl. de *oară* ° // bg. (sau v.rus.) *časovnik*, apropiat de *ornic* DA (influență contrazisă de faptul că *ornic* este atestat mai târziu); bg., scr. *časovnik* infl. de *ornic* DEX; rus. *časovnik* infl. de *ornic* CDER 1626; și rus. *časovnik* SDLR; **cesornicar** s.m. „reparator de ceasuri; vânzător de ceasuri; insectă care face galerii în lemnul construcțiilor și al mobilelor și produce zgomote asemănătoare cu tic-tacul ceasului (*Anobium pertinax*)” c.1650 (var. *cesornicar*) ← *cesornic*; **cesornicăreasă** s.f. „nevastă de ceasornicar; vânzătoare de ceasornice” 1857 ← *cesornicar*; **cesornicărie** s.f. „meseria de ceasornicar; atelierul ceasornicarului” 1839 ← *cesornicar*; **cesornicăriță** s.f. 1794 ← *cesornicar*; **cesornicuț** s.n. (dim.) 1913 ← *cesornic*; **cesariu** s.m. (inv.) „ceasornicar” 1825; **cesuleț** s.n. (dim.) 1857; **cesuleț** s.n. (dim.) 1958; **cesuț** s.n. (dim.) 1881.

CEAS² interj. cu care se îndeamnă vaca să stea nemișcată la muls – interjection adressée à une vache pour qu'elle se tienne tranquille pendant la traite 1907.

Creație expresivă DA, SDLR, CADE sau lat. *cessā* (imperativ de la *cessāre* „a înceta”) LM, Al. Phillippide, ZRPh 31, 302.

CEASLOV s.n. „carte bisericească de rugăciuni și cântări, care servea și ca abecedar – livre d'heures; bréviaire” 1715, var. *ceasclov*, (inv.) *ceasoslov*.

Slavon *časoslovū* (> *ceasoslov* > *ceaslov* prin haplogogie).

Fam.: **ceasloveț** s.n. 1588, var. *ceasloveț*, (inv.) *ceasosloveț* < slavon *časosloveci* (> *ceasosloveț* > *ceasloveț* prin haplogogie).

Cf. **ceas**, **slovă**.

CEASOVOI s.m. (inv., rar) „santinellă – sentinelle” 1916.

Rus. *časovoj*.

CEASTIE s.f. (Bas.) „secție de poliție – poste de police” 1842.

Rus. *čast'* „parte, secție (și de poliție)” (< v.sl. *čestī*).

Cf. **cest¹**.

CEAȘCĂ s.f. „vas mic de porțelan, servind la băut – tasse” 1749.

Rus. *čaška* (< v.sl. *čaša*) TDRG, DA, CADE, SDLR, DEX, pol. *czaszka* CDER 1624 // și ucr. *čaška* SDLR.

Fam.: **ceașnic** s.n. (în Evul Mediu, Mold.) „paharnic” 1407 < slavon *čašnikū*; **ceșcărie** s.f. (rar) „cantitate mare de cești” 1857, var. *ceșcărie*; **ceșculiță** s.f. (dim.) 1862; **ceșcuță** s.f. (dim.) 1862, var. *ceșcuță*.

CEATAL¹ s.n. (inv., reg.) „(Dobr.) parte a morii (în formă de furcă); (și Mold.) bifurcație a unei ape curgătoare; porțiune de uscat, în formă de triunghi, care provoacă difluența fluvială – partie du moulin (en forme de fourche); bifurcation d'un cours d'eau; portion de terre qui provoque la diffluence fluviale” 1884–1885, var. *cetal*.

Tc. *çatal* „furcă, bifurcație”.

Fam.: **ceatal²** s.m. (E Dobr.) „hamsie de mărimea unei scrumbii” 1979 < *çatal* [*kuyruk*] „pește-sabie-cu-coadă, pește-teacă” Suci, IT II, 197; **cetal-mezil** s.n. (inv.) „serviciu de transport rapid cu diligența, poștă rapidă” a doua jum. a sec. XVIII, var. *cetal-menzâl*, *cetal-menzil* < tc. *çatal* „bifurcație, bifurcat” + *menzil* „serviciu de poștă” (compusul nu a fost întâlnit în turcă DA, Suci, IT II, 203).

CEATĂ¹ s.f. „grup de oameni reuniți într-un scop comun, bandă; (inv.) trupă militară; breaslă, tagmă – bande, troupe; (vieilli) détachement; corporation” c.1500, var. *cete*.

V.sl. *četa*.

Fam.: **cetaș** s.m. (pop.) „conducător al unui grup de lucrători, de dansatori etc.; (inv.) membru al unei cete; conducător al unei cete de haiduci” 1610; **cetișoară** s.f. (dim.) 1846; **înceti** vb. (inv.) „a aduce într-o ceată; a (se) întovărăși, a (se) asocia” 1563–1583, var. *înceta²*, *încita*, *înciți*.

Cf. **ciotcă¹**.

CEATLĂU s.n. „bucată de lemn cu care se răsuțește funia sau lanțul trecut peste o sarcină (de fân, de lemne etc.) pentru a o strânge; parte a saniei de care se leagă proțapul; lemnul care prinde loitrele carului și pe care se poate șede; prăjină de lemn sau drug de fier adăugat la o căruță pentru a se înhăma un al treilea cal; (Mold., Buc.) lemn gros; (înv., Mold.) instrument de tortură – garrot, tortoir; corde qui sert à fixer la flèche du traîneau; palonnier; pièce de bois ou de fer attachée à un chariot pour ajouter un cheval à l'attelage; (Mold., Buc.) gros morceau de bois; (vieilli, Mold.) instrument de torture” 1682 (var. *cetlău*), var. *ceaclău*, *ceadlău*, *ceaglău*, *cearlău*, *cegălău*, *cerlău*, *ceslău*, *ciorlău*.

Magh. *csatló*.

Fam.: **cetlăiaș** s.m. „cal înhămat în ceatlău” 1912, var. *ceatlăiaș*; **cetlui** vb. (Mold., Trans.) „a lega foarte strâns o sarcină cu ceatlăul sau cu o funie; (înv.) a tortura cu ceatlăul; a bate zdravăn, a ciomăgi” 1682, var. *ceatlui*, (înv.) *cehlui*, *celhui*, (înv., rar) *cezlui* < magh. *csatol* sau ← *ceatlău*; **cetluit** s.n. (abstr.) 1898 ← *cetlui*; **cetluitură** s.f. (abstr.) 1682 ← *cetlui*; **ciorlan**² s.n. (Sălaj) „ceatlău” ← *ciorlău* (= *ceatlău*), cu substit. finalei.

CEATMA s.f. (înv.) „țesătură orientală de mătase sau de catifea brodată – sorte de tissu oriental de soie ou de velours brodé”, (Dobr.) „bârnă din structura cadrului care se folosește în interiorul unei fântâni de construcție. – poutre du cadre employé dans un puits en construction” 1509, var. *cecmea*², (Dobr.) *cetma*.

Tc. *çatma*.

CEAȚĂ s.f. „particule fine de apă aflate în suspensie în atmosferă, care îngreunează vizibilitatea; (înv.; reg.) boală de ochi, început de cataractă – brouillard; maladie de l'œil” 1640.

Lat. târzie *caecia* (CGL VI, 161) „caligo oculorum” (< *caecus* „orb”) LB, S. Pușcariu, Conv. lit., 37, 598, O. Densusianu, „Romania”, 33, 74, PEW 359, CDDE 300, DA, CADE, CDER 1628, DEX, TDRG³; pentru evol. semantică, cf. piem. *cea*, Valtellina *šiga* „ceață” (< lat. *caeca*), ret. *tschiera* „ceață” (< lat. **caecăria*) CDDE 300 // V.sl. **čadica* (< *čadū* „fum”) CDED II 47, TDRG¹, SDLR.

Fam.: **ceța** vb. (despre geamuri) „a (se) face mat” 1939; **cețos** adj. 1691–1697; **cețoșa** vb. „a (se) încețoșa” 1928 ← *cețos*; **cețui** vb. (hapax Negruzzi) „a aburi” 1839; **înceța** vb. (rar) „a (se) încețoșa” 1919; **încețoșa** vb. „a (se) acoperi cu ceață; (despre ochi, vedere) a (se) tulbura” 1900 ← *cețos*.

Cf. *cec*², *cecilz*, *cecitate*.

CEAULĂ s.f. (Buc.) în expresia *om cu ~* „om bine făcut, cu înfățișare plăcută – robuste, vigoureux, joli” 1912.

Et. nec. // „Avem, probabil, a face cu o pronunțare dialectală și cu același cuvânt ca *hiulă*, poate și *făulă*” DA.

CEAUN s.n. „vas de formă emisferică folosit la gătit; unealtă de zidărie (ca un ceaur răsturnat); dans țărănesc – sorte de chaudron; niveau (de maçon)” 1547, var. *ceaon* și „nume de dans țărănesc – nom de danse paysanne”, *ceon*.

Tăt. *ča(h)un* DA, CDER 1632, DEX, TDRG³, posibil și ucr. *ča(v)un* DA, SDLR, DEX // Tc. *čuyen* CADE; cf. rus. *čugun* „fontă” TDRG¹.

Fam.: **ceaunaș** s.n. (dim.) 1899; **ceunar** s.m. „persoană care are grijă de ceaurul cu lapte puse la fiert sau la prins” 1913.

Cf. *ciuel*.

CEAURICĂ s.m. „apelativ dat copiilor de țigani – sobriquet donné aux enfants de Tsiganes” 1890.

Țig. *čhaworro* „băiat (de țigan)”, încadrat printre derivatele în *-ică*.

Fam.: **ciurel**² s.m. (Mold.) „copil de țigan” < țig. *čhaworro*, încadrat printre derivatele în *-el* ° // et. nec. DA.

CEAUȘ s.m. (înv.) „funcționar inferior al sultanului, ușier, curier; căpetenie, grad inferior în armată; aprod, temnicer; numele unui dans țărănesc; varietate de struguri; (Ban.) personaj la jocul de călușari; ajutor al nașilor (la nuntă) – fonctionnaire inférieur du Sultan, huissier, courier, chef, bas officier; gardien, geôlier; nom d'une danse paysanne; variété de raisin; (Ban.) personnage au jeu dit *Călușari*” 1535–1545, var. (Ban.) *ceiuș, ceuș*².

Tc. *çavuș* (pronunțat *ča(w)uș*).

Fam.: **ceaușel** s.m. (dim.) 1885; **ceaușesc** adj. 1783; **ceauși** vb. „a ajunge ceauș; a lucra ca ceauș” 1900; **ceaușie** s.f. „funcția de ceauș” 1783; **ceaușlar-doagisi** s.m. „ceauș însărcinat să rostească aclamarea cu care ceaușii primeau pe marele-vizir” 1859 < tc. *çavușlar-duaci* DA; **ceaușlar-emini** s.m. „ofițer de ceauși în serviciul tribunalului de pe lângă marele-vizir” 1730 < tc. *çavușlar-emini*; **ceauș-mare** s.m. „varietate de struguri” 1872; **ceauș-negru** s.m. „varietate de struguri” 1872; **divan-ceauș** s.m. „funcționar al Divanului” 1794 < tc. *divan çavușu, divan çauș*; **vel-ceauș** s.m. „comandantul ceaușilor de la curtea domnească” 1731.

CEBARE s.f. „plantă erbacee cu flori care la început sunt verzi, iar mai târziu roșietice; plantă cu flori violacee și miros greu (cătușă) – Sanguisorba minor; Ballota nigra” 1857, var. *ceabare, cebarie*.

Magh. *csabair(e)* „pimpinella”.

CEBĂLUI vb. (Trans.) „a ameți, a zăpăci; a strica; a-și bate joc de cineva – étourdir; gâter; se moquer de” 1560–1561, var. *ciăbălu, (Olt.) ciobălu*.

Magh. *csábul*.

Fam.: **ceb** s. (S Mold., hapax H VI 94) „corn de bovină de o formă neprecizată” ← *cebală* (der. regresiv) A. Avram, LR 63, 2014, 4 // posibil greșeală de scriere pentru *cerb* DA; **cebală** s.f. (Olt., înv. Ban.) „lucru stricat” c.1650 (der. regresiv); **cebăluitor** adj. „care amețește, care zăpăcește; care își bate joc” c.1650; **cebăluitură** s.f. „confuzie” 1560–1561; **descebălui** vb. refl. „a-și veni în fire” 1846, var. (hipercorect) *descebălu*.

CEBOCEFAL adj., s.m. „(individ) care prezintă o malformație congenitală caracterizată prin nas turtit și ochi foarte apropiați – cébocéphale” 1978.

Fr. *cébocéphale* (< gr. *κεῖφος* „mămuță cu coada lungă” + *κεφαλή* „cap”).

Fam.: **cebocefalie** s.f. „malformație congenitală caracterizată prin nas turtit și ochi foarte apropiați” 1969 < fr. *cébocéphalie*.

Cf. **cefalic**.

CEC¹ s.n. „document prin care posesorul unui cont dispune plata unei sume de bani – chèque” 1896, var. grafică (înv.) *cek*.

Engl. *check* (inițial „control, verificare” < *check* „a verifica” < „a opri, a reține” < „a da șah” < *check* „șah” < v.fr. *eschec* < *eschac* < arab. *šāh* < pers. *šāh* „rege”), fr. *chèque* (< engl.).

Cf. **eșec, șah**^{1,2}.

CEC² s.n. „prima parte a intestinului gros, de forma unei pungi, cuprinsă între intestinul subțire și colon, închisă la bază – caecum” 1859 (var. *cecum*).

Fr. *caecum*, lat. neol. *caecum* [*intestinum*] „(intestin) orb”.

Fam.: **cecal**¹ adj. „referitor la cec” 1924.

Cf. **cecitate, ceciliz, ceață**.

CECE s.m. (livr., înv.) „năut – pois chiche” 1806.

It. *cece* (< lat. *cicer*).

Dublet etim.: ar. **țeațire**.

CECEN, -Ă adj., s.m., s.f. „(persoană) care aparține unei populații caucaziene – Tchétchène” 1962. Rus. *čecēnec*, fr. *Tchétchène*.

CECID/E s.f. „excreșcență pe diferite organe ale plantelor, provocată de unii paraziți (bacterii, ciuperci sau insecte) – cécidie” 1962.

Fr. *cécidie* (< gr. *κηκίς, -ίδος* „gogoasă de ristic”).

CECILIZ s.m. (Trans.) „reptilă fără picioare care seamănă cu un șarpe mic – orvet” 1871 (var. *ceciliazi* pl.).

Lat. neol. *caeciliidae* (< *caecilia* „specie de șopârlă, ceciliz” < *caecus* „orb”), sg. refăcut °.

Cf. **cecitate**, **cec**², **ceață**.

CECITATE s.f. „lipsa văzului, orbire – cécité” 1871.

Fr. *cécité*, lat. neol. *caecitas, -atem* (< *caecus* „orb”).

Fam.: **cecograf**¹ s.n. „instrument de care se servesc orbii pentru a scrie” 1961 < fr. *cécographe*; **cecograf**² s.m. „profesor de cecografie” 1871 < fr. *cécographe*; **cecografie** s.f. „metodă prin care orbii sunt învățați să scrie” 1871 < fr. *cécographie*.

Cf. **cec**², **ceciliz**, **ceață**.

CECMÁN s. (înv.) „manta – manteau” 1639 (var. *cezmán*).

Tc. *çekmen* ° // Et. nec. DA.

CECMEA¹ s.f. (înv.) „basma – fichu” a doua jum. a sec. XVII, var. *cemea*.

Tc. (înv., dial.) *çekme* (sens inițial „tragere” < *çekmek* „a trage”).

Cf. **cecmegea**.

CECMEGEA s.f. „sertar; casetă pentru bani într-o prăvălie – tiroir, cassette” 1839 (var. *cicmegea*), var. *cicmigea*, *cičmigea*, *cigmegea*, *cigmigea*, *cișmegea*, *cișmigea*.

Tc. *çekmece* (< *çekme* „tragere” < *çekmek* „a trage”). Var. *cișmegea*, *cișmigea*, infl. de *cișmigiu*.

Cf. **cecmea**¹.

CECUȘĂ s.f. (rar, Mold.) „măciucă – massue” 1909.

Rus. *čekuša*.

CEDA vb. „a renunța la posesiunea asupra unui bun; a se supune; a slăbi, a scădea în rezistență – céder” 1847.

Fr. *céder* (împr. din lat. *cedere*).

Fam.: **cedent** s.m. (jur.) „creditor care transmite dreptul său de creanță unei alte persoane” 1836 (var. *țedenș, țedent*), var. *cedant, cedente* < fr. *cédat*, refăcut după lat. neol. *cedens, cedentem*; var. *țedenș*, cu pronunțare maghiară; **cesibil** adj. (jur.) „care poate fi cedat” 1871 < fr. *cessible*; **cesiona** vb. „a ceda ceva prin forme legale” 1897 ← *cesiune*; **cesionar** s.m. „persoană căreia i se face o cesiune” 1833 (var. *țesionariu*) < lat. neol. *cessionarius*, fr. *cessionaire*; **cesiune** s.f. „cedare a ceva prin forme legale” 1811 (var. înv. *țesie*), var. (înv.) *cesie, țesiune* < lat. neol. *cessio, cessionem*, fr. *céssion*; **concede** vb. „a ceda, a acorda, a îngădui” 1848 (var. *conceda*) < fr. *concéder*, lat. neol. *concedere*; **concesie** s.f. „cedare, permisiune” 1822 < lat. neol. *concessio, concessionem*, fr. *concession*; **concesiona** vb. „a ceda ceva prin forme legale” 1876 ← *concesiune* DEX sau germ. *konzessionieren* DA; **concesionar** s.m. „persoană care a obținut o concesie” 1840 < fr. *cessionnaire*; **concesiune** s.f. „cedare a ceva prin forme legale” 1848 < fr. *concession*, lat. neol. *concessio, concessionem*; **concesiv** adj. „îngăduitor; (lingv.) tip de subordonare” 1833 < fr. *concessif*; **conțedălui** vb. (înv., Trans.) „a concede” 1822 < magh. *koncedál* (< lat. med. *concedere*); **receda** vb. (rar) 1890; **retroceda** vb. „a da cuiva înapoi un drept, un bun” 1870 < fr. *retrocéder*; **retrocedant**, -ă adj., s.m., s.f. „(persoană) care dă ceva înapoi, care retrocedează” 1966 < fr. *retrocédant*; **retrocesiune** s.f. „act prin care se retrocedează ceva” 1870, var. (înv.) *retrocenzie* < fr. *retrocession*.

Cf. **aces**, **antecedent**, **deceda**, **exceda**, **preceda**, **proceda**, **purcede**, **succeda**.

CEDRU s.m. „numele mai multor specii de arbori din familia pinaceelor, cu lemnul tare și ramuri orizontale – cèdre” c.1500 (var. *chedru*), var. *chidru*, *țedru*, *țedruș*.

Lat. neol. *cedrus* (< gr. *κέδρος*), fr. *cèdre*. Var. *chedru* < slavon *kedrŭ* (< gr. *κέδρος*). Var. *țedruș* < magh. *cédruș* (< lat. *cedrus*).

Fam.: **chidruț** s.m. (dim.) 1925 ← *chidru* (= *cedru*).

CEDVĂ s.f. (Hațeg) „jumătate dintr-un trunchi de copac din care se cioplește o covată – bille de bois creusé” 1924.

Et. nes., probabil pronunțare regională a lui **tedvǎ* ← *tidvǎ* (= *tigvǎ*) ° // Et. nec., cf. magh. *csög* „butuc” DA.

CEFALIC adj. „referitor la cap – céphalique” 1843.

Fr. *céphalique* (< gr. *κεφαλικός* < *κεφαλή* „cap”).

Fam.: **autocefal** adj. „(despre o biserică națională) care se conduce singură” c.1812 (var. *avtochefalos*) < ngr. *αυτοκεφαλός* TDRG, DA, SDLR, fr. *autocéphale* CADE, DEX; **autocefalie** s.f. „conducere de sine stătătoare a unei biserici naționale” 1871 < ngr. *αυτοκεφαλία* DA, TDRG, fr. *autocéphalie* DEX sau ← *autocefal* CADE, SDLR; **cefalee** s.f. „durere de cap difuză sau localizată” c.1750–1800 (var. *chefalea*) < ngr. *κεφαλαία*, it *cefalea*, fr. *céphalée*; **cefalină** s.f. „substanță care conține acizi grași, acid fosforic, gliceroli și aminoalcooli și care se găsește în țesutul nervos cerebral” 1962 < fr. *céphaline*; **cefalită** s.f. „inflamație a creierului și a membranelor sale” 1966 < fr. *céphalite*; **hidrocefal**, -ă adj., s.m., s.f. „(persoană) care suferă de hidrocefalie” 1871 < fr. *hydrocéphale*; **hidrocefalie** s.f. „afecțiune caracterizată prin acumularea excesivă de lichid cefalorahidian în membranele creierului” 1871 < fr. *hydrocéphalie*; **macrocefal**, -ă adj., s.m., s.f. „(persoană) care are un craniu anormal de voluminos sau de alungit” 1862 < *macrocéphale*; **macrocefalie** s.f. „malformație congenitală caracterizată prin alungirea craniului și dezvoltarea lui excesivă în comparație cu corpul” 1910 < fr. *macrocéphalie*; **megalocefal** adj., s.m. „cu capul excesiv dezvoltat” 1966 < fr. *mégalocephale* (< *mégalo-* < gr. *μέγας*, *μεγάλη* „mare” + *-céphale* < gr. *κεφαλή* „cap”); **megalocefalie** s.f. „anomalie care constă în dezvoltarea excesivă a capului” 1910 < fr. *mégalocephalie*; **microcefal**, -ă adj., s.m., s.f. „(persoană) care prezintă o dezvoltare insuficientă a craniului și a creierului” 1879 < fr. *microcéphale*; **microcefalie** s.f. „malformație congenitală caracterizată prin dezvoltarea insuficientă a craniului și a creierului” 1880 < fr. *microcéphalie*.

Cf. **acefal**, **bicefal**, **chefal**, **cebocefal**, **ciclocefal**, **cinocefal**, **encefal**.

CEFALO- el. de comp. „(referitor la) cap – céphalo-”.

Fr. *céphalo-* < gr. *κεφαλή* „cap”.

Cf. **cefalic**, **cefalograf**, **cefalometru**, **cefalopod**, **cefaloscopie**, **cefalotomie**.

CEFALOGRAF s.n. „instrument pentru înregistrarea grafică a dimensiunilor capului – céphalografie” 1962.

Fr. *céphalographe* (< *céphalo-* < gr. *κεφαλή* „cap” + *-graphie* < gr. *-γράφος* < *γράφειν* „a scrie”).

Fam.: **cefalografie** s.f. „înregistrarea grafică a dimensiunilor capului” 1962 < fr. *céphalographie*.

CEFALOMETRU s.n. „instrument pentru măsurarea capului – céphalomètre” 1871.

Fr. *céphalomètre* (< *céphalo-* < gr. *κεφαλή* „cap” + *-mètre* < *-μέτρης* „care măsoară” < *μετρέιν* „a măsoara” < *μέτρον* „măsură”).

Fam.: **cefalometric** adj. „referitor la cefalometrie” 1871 < fr. *céphalométrique*; **cefalometrie** s.f. „măsurare a dimensiunilor capului” 1871 < fr. *céphalométrie*.

CEFALOPOD s.n. „clasă de moluște marine, având în jurul gurii brațe tentaculare, prevăzute cu ventuze céphalopode” 1837 (var. înv. pl. *chefalopode*), var. *cefalopodă* s.f.

Fr. *céphalopode* (< *céphalo-* < gr. *κεφαλή* „cap” + *-pode* < gr. *πούς*, *-ποδός* „picior”). Var. *chefalopod(e)* < germ. *Kephalopode* sau ngr. *κεφαλόποδο*.

CEFALOSCOPIE s.f. „examinare a capului – céphaloscopie” 1871.

Fr. *céphaloscopie* (< *céphalo-* < gr. *κεφαλή* „cap” + *-scopie* < *-σκοπία* < *-σκόπος* < *σκέπτειν* „a privi”).

Fam.: **cefaloscopic** adj. „referitor la cefaloscopie” 1871 < fr. *céphaloscopique*.

CEFALOTOMIE s.f. „operație pe craniu – céphalotomie” 1969.

Fr. *céphalotomie* (< *céphalo-* < gr. *κεφαλή* „cap” + *-tomie* < *-τομία* < *-τόμος* < *τέμνειν* „a tăia”, *τομή* „tăiere”).

CEFERIST s.m. „angajat la Căile Ferate Române – employé des chemins de fer roumains” 1924, var. *cheférist*.

Rom. CFR (pronunțat *cefere*, *chefere*) + *-ist*.

Fam.: **ceferistă** s.f. 1924.

CEFEU s.m. „constelație din emisfera nordică, între Carul-Mic, Leda, Pegas și Casiopeea, numită popular Coasa – Céphée” 1871.

Fr. *Céphée*, lat. neol. *Cepheus* (< gr. *Κηφέυς*, personaj mitologic).

Fam.: **cefeidă** s.f. „tip de stea variabilă, caracterizat prin faptul că perioada de variație este proporțională cu luminozitatea” 1962 < fr. *céphéide* (nume dat după steaua Delta Cephei, a doua stea de acest tip descoperită; derivarea cu sufixul *-ide*, posibil infl. de gr. *Κηφέις*, *-ίδος* „din țara lui Cefeu (Etiopia)” TLF).

CEFLEC s.n. (înv.) „o pătrime dintr-o vadră – quart d’un seau” 1705.

Et. nes., probabil tc. *çiftlik* „cu soț, părți egale” TDRG, DA.

Fam.: **cioflec**¹ s.n. (Munt., Mold.) „pahar de țuică; jumătate de dovleac” 1914 ← *ceflec* ° // Et. nec., posibil germ. *Schuhfleck* „petic de gheată”, cf. *ciof(l)ec*, *cioflac*, *ciofleagă*, *cioflingar*, *ciorciofle(a)c*, *ciuflica* DA; origine expresivă CDER 1965.

Cf. **cifte**, **ciftlâc**.

CEGĂ¹ s.f. „pește de apă dulce cu botul lung și ascuțit, având o serie de discuri osoase pe spate și pe laturi, *Acipenser ruthenus* – sterlet” 1526 (antrop. *Cega*), var. *cigă*², *ciugă*, (Mold., Ban.) *căciugă*, *ceciugă*, *checigă*, *ciciugă*.

Cuvânt existent în toate limbile învecinate (scr. *čiga*, *kečiga*, *kečika*, magh. *köcsög(e)*, *kecsege*, bg. *čiga*, ucr. *čečuha*, *čyga*, pol. *czeczuga*), cu etimon incert (DA, CDER 1639), posibil magh. (Skok, ERHSJ, II, 72, ESUM); forma veche era probabil trisilabică, formele bisilabice apărând prin trunchiere sau disimilare totală în radicalul cu două africatiche prepalatale; un etimon slav (considerat posibil de EWU) e infirmat de formele trisilabice în *ke-*, deoarece secvența velară + *e*, *i* nu apare – cu excepția împrumuturilor din greacă sau latină – în cuvintele vechi slave, unde vechile velare urmate de vocale palatale s-au palatalizat °. Var. *cigă*², probabil < scr. *čiga*, bg. *čiga*, ucr. *čyga*. Var. *checigă*, probabil < scr. *kečiga*. Variantele cu *-u-*, posibil infl. de *ciucă*³ „știucă”.

Fam.: **cegar** s.m. „pescar de cegă” 1909; **cegarniță** s.f. „setcă de prins cegă” 1909; **ciguliță** s.f. (dim.) 1868 ← *cigă*² (= *cegă*).

CEH, -Ă s.m., s.f., adj. „(persoană) care face parte din populația de bază a Cehiei sau este originară de acolo; (s.f.) limba acestei populații – Tchèque” c.1640, var. *ceu*².

Slavon *čechū* DA, CADE, TDRG, CDER 1640 // Ceh. *čech*, cf. sl. *čechū* DEX.

Fam.: **cehesc** adj. c.1640 (var. *ceșesc*); **cehește** adv. 1646 ← *ceh* sau *cehesc*; **cehoaică** s.f. (fam.) „femeie cehă” 1927; **cehoslovac**, **-ă** adj., s.m., s.f. (ieșit din uz) „(locuitor) al fostei Cehoslovacii; originar din Cehoslovacia” 1928 ← *Cehoslovacia*, cf. fr. *Tchécoslovaque*; **cehoslovăcesc** adj. (înv.) 1928 ← *cehoslovac*; **cehoslovăcește** adv. (înv.) 1928 ← *cehoslovăcesc* sau ← *cehoslovac*; **cehoslovăcime** s.f. (înv., col.) 1928 ← *cehoslovac*.

CEHADAIE s.f. (Bih.) „drugul de la cărucioara plugului, de care se prinde tânjala; om nesuferit; flecar, batjocoritor – timon de l'avant-train de la charrue; personne insupportable; bavard, moqueur” 1896, var. (Teleorman) *ceacadaie*, (Mureș) *cecădaie*, (Năs.) *cicătaie*.

Sg. refăcut din pl. **cegătaie* (= *cecădaie*) al lui **cegătău* < magh. *csáगतó*.

CEHĂI vb. (Mold., Buc.) „a stăruî, a sili; (înv.) a lătra – agacer, ennuyer; (vieilli) aboyer, japper” 1673, var. *ceahăi*, *cihăi*.

Magh. *csahol* (cu origine onomatopeică) „a lătra”, cf. magh. *csah* (interj. care imită lătratul câinelui când urmărește vânatul) S. Pușcariu, DR 3, 1922–1923, 673–675, DA, CDER 1642, DEX // Cf. rus. *čihat'*, ucr. *čihaty* „a strănuta”, magh. *csiholni* „a lătra” SDLR.

Fam.: **ceahnă** s.f. „câine, potaie; (fig.) om zgârcit” 1885, var. (Buc.) *cheahnă* (nume depreciativ dat pisicii) ← *cehni*; **cehni** vb. „a lătra” 1705; **cehnit** s.n. (abstr.) 1705 ← *cehni*; **cehnitură** s.f. (abstr.) 1705 ← *cehni*; **cehui** vb. „a lătra” 1705; **cihăros** adj. (Năs.) „încruntat, mânios, rău” 1930 ← *cihăi* (= *cehăi*).

Cf. **ceahlău**.

CEHOVLÂN adj. „creat de Cehov; în maniera lui Cehov – crée par Tchekhov; à la manière de Tchekhov” 1962.

Antrop. *Cehov* + *-ian*.

CEHREA s.f. „strâmbătură, grimasă – grimace” 1870.

Tc. *çehre*.

CEL¹ art., pron. dem. – article et pronom dém. c.1500.

Rom. *acel* (prin afereză).

Fam.: **cela** art., pron. dem. ← *acela* (prin afereză).

Cf. **acel**.

-**CEL**² el. de comp. (med.) „tumoare, hernie – -cèle”.

Fr. *-cèle* < gr. *κῆλη* „tumoare, hernie, cocoasă”.

CELAPERM s.n. „fibră obținută pe cale chimică din celuloza de bumbac, cu aceleași proprietăți ca celofibra, dar cu un tușeu deosebit – fibre artificielle obtenue à partir de la cellulose de coton” 1958.

Probabil ← *cel(a)*- (< *celuloză*) + *-perm* (< *permeabil*) ° // Fr. *celaperm* DEX (cuvânt a cărui existență nu a putut fi confirmată).

CELAR [ar. *țilar*, *țâlar*] s.n. (Olt., Munt., S Trans.) „mică încăpere în locuințele țărănești, pentru păstrarea alimentelor și a obiectelor casnice, cămară – cellier, garde-manger, cave” c.1568, var. *cealar*.

Lat. *cellarium* (< *cella* „cămară”), cf. v.it., eng., friul., fr., occ., cat., sp., ptg. REW 1804.

Fam.: **celăraș** s.n. (dim.) 1900; **celărel** s.n. (dim.) 1871; ar. **țilărūș**[†] s.n. (dim.) 1911.

Dublet etim.: **chiler**, **chelar**². Cf. **chelar**¹, **chelner**, **cella**, **celulă**, **chilie**¹.

CELB/Ș s.n. (înv., rar) „(despre fote, șorțuri) cu 45 de dungi – (en parlant des jupes paysannes et des tabliers) à 45 raies” 1726–1733.

Tc. (înv.) *çil beș*, *çehel beș* „patruzeci și cinci” Suciu, IT II, 200.

CELEB/U, -IE adj., s.m., s.f. (înv. și reg.) „nobil, distins; domn, boier; elegant, fin, grațios, frumos, politicoș; delicat, gingaș; (s.f.) nume de capră – noble; monsieur, boyard; élégant, gracieux, beau, poli; délicat; nom de chèvre” 1624, var. *celebi*, (Mold.) *chiligiu*, *cilibi* (s.m.), *cilibiu*, (Mold.) *cighiliu*, *cilighiu*, (Mold.) *cilinghiu*, (rar) *ciripiu*, *țelebi*, *țilibis*.

Tc. *çelebi*. Var. *țelebi*, *țilibis* < ngr. *σελεμβής*, *τσιλιμβής*. Var. *ciripiu*, prin asociere cu *ciripi*¹ ° // ← *ciripi*¹ (pentru atestarea *ciocărlia ciripie*) DA; ← *ciripie* „sfoară de dulgher” (pentru atestarea *trupul tău cel ciripiu*) DA.

Fam.: **celibilic** s.n. „politețe, urbanitate”, var. *cilibilac*, *cilibilic* < tc. *çelebilik* „educație bună”; **cilibache** s.m. (dim.) nume de câine ciobănesc 1885 ← *cilibiu* (= *celebiu*); **cilibic** s.n. „fel de a se purta, obicei” 1930 ← *cilibilic*; **cilibidachi** s.m. (dim.) 1875, var. *cilibidache* < ngr. *τσιλιμβηδάκης*, adaptat după *cilibiu*.

CELEBRU adj. „renumit, vestit, ilustru – célèbre” 1820.

Fr. *célèbre*, lat. neol. *celeber*, *celebris*.

Fam.: **celebra** vb. „a oficia; a sărbători” 1794 (var. *țelebra*) < lat. neol. *celebrare*, fr. *célébrer*; **celebrant** adj., s.m. (rar) „(preot catolic) care oficiază serviciul divin” 1870 < fr. *célébrant*; **celebrator**, **-oare** adj., s.m., s.f. (rar) 1871 ← *celebra*; **celebrație** s.f. (rar) „celebrare” 1848, var. *celebrațiune* < fr. *célébration*; **celebritate** s.f. „însușirea de a fi celebru; persoană renumită” 1835 < fr. *célébrité*, lat. neol. *celebritas*, **-atem**; **pseudocelebritate** s.f. 1961 ← *pseudo-* + *celebritate*.

CELED s.n. (Trans., Oaș) „copiii și servitorii dintr-o casă; copil mic – enfants et serviteurs d'une maison, famille; bébé” 1817 (var. *ciled*), var. *cil'ed*.

Magh. *cseléd* (< sl., cf. scr. *čeljad*, rus. *čeljad'*, v.sl. *čeljadī*, ceh. *čeled*).

Cf. **celednic**.

CELEDNIC s.m. (Buc.) „servitor; ucenic – valet; apprenti” c.1743, var. *celeadnic*, *celetnic*.

Ucr. *čeljadnyk* „ucenic” DA, rus. *čeljadnik* „servitor” DA, CADE, TDRG.

Fam.: **celednică** s.f. „chelneriță; femeie stricată” 1829, var. *celetnică* ← *celednic* sau < ucr. *čeljadnyka*, rus. *čeljadnika* DA, SDLR.

Cf. **celed**.

CELELIE s.f. (Dobr.) „nume de plantă ierboasă – nom d'herbe” 1885.

Tc. *çalılı* [yer] „loc mărăcinos” Suci, IT II, 200 // Poate = *colilie* DA.

CELENGHI s.n. (înv.) „decorație militară în formă de egretă – décoration militaire en forme d'aigrette” 1715, var. *celenchi*.

Tc. *çelenk* (pronunțat *çelenk*), *çeleng* (pronunțat *çeleng*) Suci, IT II, 201.

CELEENTERAT s.n. (mai ales la pl.) „încrengătură de animale inferioare, acvatice, care au corpul cu pereții alcătuiți din două straturi de celule și cu o cavitate digestivă în interior – celenteré(s)” 1931.

Fr. *celentérés* (< lat. savant *Coelenterata* < gr. *κόλος* „gol pe dinăuntru” + *έντερον* „intestin”).

Cf. **celom**.

CELER¹ adj. (înv., rar) „iute, sprinten – rapide” 1862.

Lat. neol. *celer*.

Fam.: **celerifer** s.n. (înv.) „bicicletă” 1939 < fr. *célérophère*; **celerimetru** s.n. (rar) „instrument pentru măsurarea vitezei” 1966 < fr. *célérimètre*; **celeritate** s.f. „iuțeală, repeziciune” 1816 < lat. neol. *celeritas*, **-atis**, fr. *célérité*.

CELEST adj. „ceresc – céleste” 1871.

Fr. *céleste*, lat. neol. *caelestis* (< *caelum* „cer”).

Fam.: **celestă** s.f. „instrument muzical de percuție cu claviatură, ale cărui sunete sunt produse prin lovirea unor plăci de metal” 1961 < fr. *célesta* (< it. *celesta*, de la registrul „celest” al orgii); **celestină** s.f. „sulfat natural de stronțiu” 1949 < fr. *célestine* (< *céleste*, după culoarea albastră a mineralului).

Cf. **cer**¹, **celostat**.

CELESTIN s.m. „călugăr din ordinul instituit de papa Celestin al V-lea (1043) – célestin” 1931.

Fr. *célestin*.

CELI vb. (Trans.) „(despre plante) a se ofili, (despre lemne) a începe să putrezească – flétrir, commencer à pourrir” 1928, var. *ciuli*².

Et. nes., poate = *ciuli*², „a se apleca, a se tupila” DA sau ← *ofili* cu pronunțare dial., cf. *oğili*, *uğili* (Năs.) N. Drăganu, DR 6, 1929–1930, 291.

CELIBAT s.n. „starea unei persoane necăsătorite – célibat” 1826.

Lat. neol. *caelibatus* (< *caelebs* „celibatar”), fr. *célibat*.

Fam.: **celibatar**, -ă adj., s.m., s.f. „(persoană) necăsătorită” c.1832 < fr. *célibataire*; **celibe** s.m. (Trans., rar) „celibatar” 1871 < lat. neol. *caelebs*, *caelibem*, it. *celibe*.

CELLA s.f. „sală sau spațiu într-un templu grec sau roman, unde se află statuia zeului protector; cămară – cella” 1871.

Lat. neol. *cella*.

Cf. **celulă**, **chilie**, **celar**, **chelar**¹, **chelner**, **chiler**.

CELLO s.n. (rar) „violoncel – violoncelle” 1966.

It. *cello* (< *violoncello*).

Cf. **violoncel**, **vioară**², **violă**.

CELNIC¹ adj. (Bih.) „singur (fără unelte, fără însoțitori) – seul (sans outils, sans compagnons)” 1913.

Et. nes., probabil v.sl. **čelnikŭ* „frunțaș” (< *čelo* „frunte”), cf. v.scr. *čelnikŭ*, bg. *čelnik*; cf. ar. *celnic* „frunțaș, stăpân, proprietar” (DA s.v. *celnic*²).

Fam.: **celnic**² s.n. „nuia încovoiată dintr-o unealtă de pescuit numită cărlionț” ← **celnic* „în frunte, în față”, cf. *fruntar* (morărit) „scândură din față care acoperă pietrele de măcinat” și bg. *čelnik* „disc de metal montat pe osia roții carului” DA, CDER 1647; **celniță** s.f. (Mold.) „bucată de lemn care se pune deasupra jărăticului” 1906 < v.sl. **čelnica* (fem. lui **čelnikŭ*), cf. scr. *čeonica* „frontală” DA, CDER 1647 sau ← **celnic* „în frunte, în față” °.

CELOIDINĂ s.f. „substanță concentrată de piroxilina, folosită la secționarea fină a țesuturilor – celloidine” 1962.

Fr. *celloïdine* (< *cello-* < *cellulose* + -(o)*ïde* + -*ine*), germ. *Celloïdin* °.

Cf. **celuloză**.

CELOM s.n. „cavitate în interiorul corpului animalelor metazoare, în care se găsesc organele – cœlome” 1961.

Fr. *cœlome* (< germ. *Coelom*, *Zöloom* < gr. *κοίλωμα* „cavitate” < *κοίλος* „gol pe dinăuntru, cav”).

Fam.: **celiac** adj. „al cavității abdominale” 1871 < fr. *cœliaque*; **celioscopie** s.f. „metodă de examinare a interiorului cavității abdominale; peritonoscopie” 1969 < fr. *cœlioscopie* (< *cœlio-* < gr. *κοιλία* „cavitate abdominală” + -*scopie* < gr. -*σκοπία* < -*σκοπος* < *σκέππειν* „a privi”); **celiotomie** s.f. „operație efectuată prin deschiderea peretelui abdominal” 1969 < fr. *cœliotomie* (< *cœlio-* < gr. *κοιλία* „cavitate abdominală” + -*tomie* < gr. -*τομία* < -*τόμος* < *τέμνειν* „a tăia”, *τομή* „tăiere”); **celomat** s.n. „animal prevăzut cu celom” 1962 < fr. *cœlomite*; **celomic** adj. „de celom” 1988 < fr. *cœlomique*.

Cf. **celenterat**.

CELOSTAT s.n. „instrument astronomic folosit pentru a urmări aceeași porțiune a cerului de-a lungul rotației diurne – instrument astronomique servant à observer la même portion du ciel pendant la rotation diurne” 1966.

Germ. *Zölostat*, *Coelostat* DN², engl. *coelostat* (< lat. *caelum* „cer” + gr. *στατός*, -*στάτης* „stabil, fix”) ° // Et. nec. DEX.

Cf. **celest**, **cer**¹.

CELPAR s.m. „crab de nisip (Portunus Holsarus) – crabe nageur” 1931, var. *cealpar, cealpara*.
Tc. *çalpar* „specie de crab (Portunus puber)” °.

CELT, -Ă s.m., s.f., adj. „(persoană) făcând parte dintr-o veche populație indo-europeană, care a ocupat teritoriul întins în vestul și centrul Europei – Celte” 1726 (var. pl. *țilți*).

Lat. neol. *Celtae*, fr. *Celte(s)*.

Fam.: **celtic** adj. „care aparține celților” 1848 < fr. *celtique*.

CELTA s.f. „fibră scurtă celulozică de tip viscoză din care se fabrică haine călduroase – fibre textile cellulouiques dont on fabrique des vêtements chauds” 1958.

Et. nes., probabil construit pe baza *cel-* < *celuloză* ° // Et. nec. DEX.

CELȚIU s.n. „hafniu, metal rar care se găsește în minereurile de zirconiu și se utilizează în electrotehnică – celtium” 1986.

Fr. *celtium* (< lat. *Celta* „celt”: nume dat de chimistul francez George Urbain în 1911, în onoarea celților).

CELUI vb. (înv.; Trans., Mold.) „a amăgi, a seduce; a (se) înșela, a fi dezamăgit – tromper, duper, séduire; se tromper, être déçu” c.1500.

Magh. *csal*.

Fam.: **cealău**² adj. m., s.m. „înșelător; nadă (pentru prins peștii)” 1559–1560 < magh. *csaló*; **celaină** s.m. „șarlatan” 1928 ← *cealău*², cu substit. sufixului; **celancă** adj. f. (rar) „înșelătoare” ← *cealău*² + *-ancă* (cu substit. sufixului) ° sau tipărit greșit în loc de *celaucă* < magh. *csalóka* DA; **celarnic** adj. „înșelător” (înv.) c.1650 < scr. *čalarnik*; **celșug** s.n. „înșelăciune” 1918; **celuială** s.f. (abstr.) 1960; **celuît** s.n. (abstr.) 1892; **celuitor** adj., s.m. „înșelător” c.1500; **celuitură** s.f. „înșelăciune” c.1650; **celușag** s.n. „înșelătorie” c.1500 (var. *celăușag, celoșag*), var. *celșag* ← *celui* + *-șag* Tamás, EW, 191 sau < magh. *csalság* (rar) DA; **încelui** vb. „a celui” 1814; **înceluială** s.f. (abstr.) 1892 ← *încelui*; **înceluitor** adj., s.m. 1885 ← *încelui*; **încelușag** s.n. (abstr.) 1888 ← *încelui* infl. de *celușag*; **șălăr**¹ s.m. (Turda) „înșelător” 1892 ← *cealău, celău* cu substit. finalei, infl. de *înșela* (cu pronunția dialectală *înșála*) ° sau magh. *csalárd*, infl. de *înșela* („cf. magh. *csalárd*” DLR); **șălărel** s.m. (Turda, dim.) 1892 ← *șălăr*.

CELULĂ s.f. „cameră mică; element fundamental din constituția organismelor vii – celule” 1837, var. *țelulă*.

Fr. *cellule* (împr. din lat. *cellula*, dim. lui *cella* „cămară, cameră mică, chilie”, cu sensul biologic creat de savantul englez Robert Hooke în *Micrographia*, pentru engl. *cell*).

Fam.: **celular** adj. „(biol.) referitor la celulă; (în sintagma *regim* ~) regim penitenciar caracterizat prin izolarea prizonierilor în celule individuale; (despre o rețea de telecomunicații fără fir, mai ales telefonică) bazată pe relee care acoperă porțiuni delimitate de teritoriu (celule); (s.n.) telefon mobil” 1842 (var. *țelular(iu)*); datarea 1830 din TDRG²⁻³ nu se confirmă în Ursu, TȘ) < fr. *cellulaire*; sensul din telecomunicații, după engl. *cellular* [telephone]; **celulită** s.f. (med.) „inflamație a țesutului celular subcutanat” 1962 < fr. *cellulite*; **celulos** adj. (înv., biol.) „cu celule” 1830 (var. *țelulos*) < fr. *celluleux*; **extracelular** adj. (biol.) „situat în afara celulelor” 1948 < fr. *extracellulaire*; **fotocelulă** s.f. „celulă fotoelectrică” 1949 < fr. *photocellule*; **intercelular** adj. (biol.) „situat între celulele unui țesut” 1939 < fr. *intercellulaire*; **intracelular** adj. (biol.) „situat în interiorul celulelor” 1961 < fr. *intracellulaire*; **monocelular** adj. (biol., despre organisme) „format dintr-o singură celulă” 1949 < fr. *monocellulaire*; **multicelular** adj. (biol.) „alcătuit din mai multe celule” 1978 < fr. *multicellulaire*; **pluricelular** adj. (biol.) „multicelular” 1939 < fr. *pluricellulaire*; **policelular** adj. (biol.) „multicelular” 1966 < fr. *polycellulaire*; **subcelular** adj. (biol.) „situat la un nivel mai mic decât celula” 1962 ← *sub* + *celular*; **unicelular** adj. (biol.) „monocelular” 1895 < fr. *unicellulaire*.

Cf. **celuloză, cella**.

CELULOZĂ s.f. „substanță care se găsește în pereții celulari ai organismelor vii, folosită la fabricarea hârtiei – cellulose” 1900.

Fr. *cellulose* (< *cellule* „celulă”).

Fam.: **celochit** s.n. „chit făcut dintr-un bitum moale și var gros cu adaos de celuloză” 1958 ← *celo-* (< *celuloză*) + *chit*; **celofan** s.n. „foaie subțire, transparentă, folosită în ambalaje, conținând celuloză” 1949 < fr. *cellophane* (< *cello-* < *cellulose* + *-phane* < gr. *-φανής* „care are aspect de..”); **celofana** vb. „a acoperi cu celofan” 1976 ← *celofan*; **celofibră** s.f. „fibră textilă artificială obținută din celuloză” 1949 ← *celo-* (< *celuloză*) + *fibră*^o // fr. *cellofibre* DEX (cuvânt a cărui existență nu a putut fi confirmată); **celolână** s.f. „fibră textilă fabricată din viscoză, înlocuind lâna” 1949 ← *celo-* (< *celuloză*) + *lână*^o // *celofibră* + *lână* DEX; **celuloid** s.n. „material flexibil, lucios și plastic, obținut dintr-un amestec de camfor și nitroceluloză, folosit pentru fabricarea filmelor fotografice, a lacurilor și a altor obiecte uzuale” 1928 < fr. *celluloïd* (< engl. *celluloïd* < *cellul[ose]* + *-oid*); **celulozic** adj. „care conține celuloză” 1958 < fr. *cellulosique*; **hemiceluloză** s.f. „polizaharidă complexă care se găsește în plantele superioare” 1986 < fr. *hémicellulose*; **hidroceluloză** s.f. „compus obținut prin hidroliza celulozei sub acțiunea acizilor minerali” 1939 (var. *idroceluloză*) < fr. *hydrocellulose*; **metilceluloză** s.f. „eter metilic al celulozei obținut prin tratarea celulozei cu sulfat sau clorură metilică” 1949 < fr. *méthylcellulose*; **nitroceluloză** s.f. „nitrat de celuloză (substanță care conține azot și celuloză)” 1949 < fr. *nitrocellulose*; **trinitroceluloză** s.f. „explozibil puternic obținut din celuloză și acid azotic” 1961 < fr. *trinitrocellulose*.

Cf. **celulă**.

CEMBALO s.n. „clavecin – clavecin” 1962.

It. *cembalo* (< lat. *cymbalum* „cimbă, instrument muzical alcătuit din două discuri de aramă care erau lovite unul de altul” < gr. *κύμβαλον*).

Cf. **cimbă**, **clavecin**, **țambal**.

CEMENT¹ s.n. „(metal.) praf cu ajutorul căruia se introduc în oțelurile moi, în straturile superioare, carbon, zinc, azot etc. pentru a obține obiecte rezistente la uzură; (metal., înv.) praf cu care se alege aurul de argint sau se spală aurul; (stomat.) material folosit în obturația provizorie a cariilor și la fixarea unor proteze – ciment” 1862, var. *ciment*².

Fr. *cément* (împr. din lat. *caementum* „piatră de construcție, molon” < *caedere* „a tăia”).

Fam.: **cementa**¹ vb. „(metal.) a trata cu ciment; (stomat.) a obtura cu ciment” 1975, var. *cimenta*² < fr. *cémenter* sau ← *cement*; **cementație** s.f. (abstr.) 1862 < fr. *cémentation*; **cementită** s.f. „carbură de fier dur care se găsește în fontă și în oțel” 1949 < fr. *cémentite*; **cementos** adj. „care conține ciment” 1978 < fr. *cémenteux* sau ← *cement*; **pericementită** s.f. (med., rar) „periodontită” 1964 < fr. *péricémentite* infl. de varianta *ciment*² // fr. *péricémentite* DLR (cuvânt a cărui existență nu a putut fi confirmată).

Cf. **ciment**¹.

CENACLU s.n. „reuniune periodică a unui grup de literați, artiști – cénacle” 1870 (var. *cinacul*).

Fr. *cénacle* (împr. din lat. *cenaculum* „încăpere de luat cina” < *cena* „cină”). Var. *cinacul*, după *cină*.

Fam.: **cenaclist** s.m. „membru al unui cénaclu” 1982; **cinecénacul** s.n. „atelier de creație al cineaștilor amatori” 1978 ← *cine*³- + *cenacul*.

Cf. **cină**.

CENDEȘ s.m. sg. (Trans.) nume de bou – nom de boeuf 1885.

Magh. *csendes* „blând”.

Fam.: **cendea** s.m. sg., s.f. sg. nume de bou sau de vacă ← *cendes*, cu substit. finalei.

CENESTEZIE s.f. (psih.) „impresie generală, nediferențiată, care rezultă din senzațiile provenite de la organele interne, sensibilitate care reflectă propria existență fizică – cénesthésie” 1966.

Fr. *cénesthésie* (< gr. *κοινός* „comun” + *αἴσθησις* „percepție”).

Fam.: **cenestezic** adj. „referitor la cénestezie” 1986 < fr. *cénesthésique*.

CENGERE s.f.pl. (Ban.; acc. nec.) „funii cu care se cară fân sau paie în spinare – cordes servant à porter du foin ou des pailles sur le dos” 1885.

Et. nes., probabil scr. *çengel*, *çengela*, (dial.) *çendel* „cârlig” (< tc. *çengel*).

Cf. **cinghel**.

CENGHMENGHE adj.f. pl. (Sibiu) în expr. *pere* ~ „(pere) Saint Germain – poires Saint Germain” 1915.

Fr. *Saint Germain* DA (> **sengermene* > **cengermene* > **cenghermene* > *cenghemenghe* °).

CENOBIT s.m. „călugăr care trăiește în obște – cénobite” 1848.

Fr. *cénobite* DA, CADE, DEX, lat. neol. *coenobita* (< gr. *κοινοβίτης* < *κοινός* „comun” + *βίος* „viață”) SDLR, DEX.

Fam.: **cenobitic** adj. „referitor la cenobiți, de cenobit” 1862 < fr. *cénobitique*; **cenobitism** s.n. „starea de cenobit, viață de cenobit” 1939 < fr. *cénobitisme*; **cenobiu** s.n. „mănăstire de cenobiți; colonie imobilă de organisme unicelulare” 1939 < lat. neol. *coenobium* (< gr. *κοινόβιον* „viață în comun”), cu sensul biologic < engl. *coenobium* ° // it. *cenobio* DEX.

Cf. **chinovie**, **chinonic**.

CENOGENEZĂ s.f. (biol.) „apariție a unor caracteristici noi în cursul dezvoltării organismului, datorată adaptării la condițiile de mediu – cœnogenese” 1969 (var. *cenogenesis*).

Engl. *caenogenesis* (< gr. *καινός* „nou, recent” + *γένεσις* „naștere, geneză”), fr. *cœnogenèse*.

Fam.: **cenogenetic** adj. (despre trăsături ale organismelor) „de origine recentă; care dispăre în perioada adultă” 1978 < fr. *cœnogénétique*, engl. *caenogenetic*.

Cf. **cainozoic**, **geneză**, **-gen**.

CENOMANIAN s.n. „al doilea etaj al cretacului mediu, considerat și primul etaj al cretacului superior – cœnomanien” 1949.

Fr. *cœnomanien* (derivat savant pe baza lat. *Cenomanni*, numele unui trib celtic ce locuia în regiunea Le Mans, unde există depozite din această eră geologică).

CENOTAF s.n. „mormânt gol, ridicat în amintirea unui mort al cărui corp nu a fost găsit sau a fost îngropat în altă parte – cœnotaphe” 1848.

Fr. *cœnotaphe* (împr. din lat. *cenotaphium* < gr. *κενοτάφιον* „mormânt gol” < *κενός* „gol, vid” + *τάφος* „mormânt”).

CENOTIP s.n. „organism care conține structura caracteristică grupului din care face parte – organisme qui contient la structure typique pour le groupe dont il fait partie” 1986.

Engl. *cenotype* (< *coen-* < gr. *κοινός* „comun” + *type*) ° // fr. *cœnotype* DEX (cuvânt foarte rar atestat).

Cf. **cenobit**, **chinonic**, **chinovie**.

CENOZĂ s.f. „conviețuire a unor plante sau animale în același biotop – cœnose” 1978.

Fr. *cœnose*, *cœnose* (< gr. *κοινωνία* „comunitate” < *κοινόν* „a face comun” < gr. *κοινός* „comun”), engl. *coenosis*.

Fam.: **agrocenoză** s.f. „cenoză specifică unei zone agricole” 1978 < fr. *agrocœnose*; **cenologie** s.f. „studiu al comunităților vegetale și animale” 1972 < engl. *coenology* (< *coeno[sis]* + *-logy*) °; **fitocenotic** adj. „referitor la fitocenoză” 1978 < fr. *phytocœnotique* ° sau ← *fitocenoză* (DN³) cu substit. sufixului // fr. *phytocœnose* DEX; **fitocenoză** s.f. „comunitate de plante care trăiesc într-un anumit biotop” 1966 < fr. *phytocœnose* (< *phyto-* < gr. *φυτόν* „plantă” + *cœnose*); **zoocenologie** s.f. „ramură a biologiei care studiază zoocenozele” 1978 < engl. *zoocenology* sau ← *zoo-* + *cenologie* ° // fr. *zoocœnologie* DLR; **zoocenoză** s.f. „grupă naturală a tuturor animalelor care trăiesc într-un anumit mediu” 1978 < fr. *zoocœnose*.

Cf. **biocenoză**.

CENS s.n. „(la romani) recensământ al cetățenilor și al averii lor; (în epoca modernă) cătimea de impozit necesară pentru a fi alegător și eligibil – cens” 1818, var. (Trans.) *cenș, țens*.

Lat. neol. *ensus*, fr. *ens*. Var. *cenș, țens*, cu pronunțare germană.

Fam.: **ensimisar** s.n. (rar) „recensământ” 1939 < it. *ensimento*; **cenșitar** adj. „care are la bază censul” 1870 (var. *ensitar*) < fr. *ensitaire*.

Cf. **cenșură, recenzie**¹.

CENT s.m. „monedă divizionară egală cu o sutime din moneda de bază – cent” 1878–1880, var. *țent*¹.

Engl. *cent*, fr. *cent* (< lat. *centum* „sută”).

Fam.: **bicentnar** s.n., adj. „celebrarea a două sute de ani de la un eveniment; de două sute de ani” 1966 ← *bi-* + *centnar* sau < fr. *bicentenaire*; **centnar** s.n., adj., s.m. „celebrarea a o sută de ani de la un eveniment; (rar) de o sută de ani; bătrân care a împlinit vârsta de o sută de ani” 1822 (var. *centenariu*) < lat. neol. *centenarius*, fr. *centenaire*; **centezimal** adj. „care reprezintă a suta parte dintr-un întreg” 1838 (var. *centesimal*) < fr. *centésimal*; **centezimă** s.f. „a suta parte dintr-o liră italiană” 1862 (var. *centessimă*) < it. *centesima*; **centilă** s.f. „a suta parte dintr-o mulțime de date clasate într-o anumită ordine statistică” 1988, var. *centil* s.n. < fr. *centile*; **centimă** s.f. „monedă divizionară egală cu o sutime din moneda de bază” c.1832, var. (înv.) *santim* s.n., *santimă, țantimă* < fr. *centime*; **centuplu** adj. „însuțit” 1862 < fr. *centuple*, lat. neol. *centuplus*; **centuriat** adj. „repartizat pe centurii” 1892 < lat. neol. *centuriatus*; **centurie** s.f. (în Roma antică) „subdiviziune cuprinzând o sută de ostași; diviziune politică și administrativă formată din o sută de cetățeni” 1832 < lat. neol. *centuria* (< *centum* „o sută”); **centurion** s.m. „comandantul unei centurii” 1851 (var. *centuriu*) < lat. neol. *centurio*, *-onem*; **procent** s.n. „dobândă la sută; număr raportat la o sută” 1785, var. (înv.) *proșant, proșent, proșento* < germ. *Prozent*, rus. *procent*; **procentaj** s.n. „valoare a unei părți dintr-un întreg exprimată în procente” 1949 < *procent* + *-aj*, după fr. *pourcentage*; **procentual** adj. „exprimat în procente” 1813 (var. *proșentualnic*) < fr. *procentuel*, germ. *prozentual*; var. *proșentualnic*, după derivatele în *-nic*; **semicentnar** s.n. „jumătatea unui centnar” 1912 ← *semi-* + *centnar*.

Cf. **centi-, centum, centumvir**.

CENTAUR s.m. (în mitologia greco-latină) „ființă mitică având trup de cal și bust de om; numele unei constelații din emisfera australă – centaure” 1691–1697 (var. *țentaurus*), var. (înv.) *chentavru*.

Lat. neol. *centaurus* (< gr. *κένταυρος*). Var. *chentavru* < gr. neol. *κένταυρος* (cu pronunțare ngr.); var. *țentaurus*, infl. de pronunțarea germană.

Cf. **centaură**.

CENTAURĂ s.f. „plantă erbacee medicinală cu flori roșii sau albe (*Centaurium umbellatum*) – centaurée” 1822 (var. *centaurie*, scris *centauria*), var. *centaulă, centorie, cintoaulă, cintaur* s.n., *cintaură, cintoare, cintorie, țentaur* s.n., *țintaulă, țintaur* s.n., *țintaură, țintorie*.

Lat. neol. *centaurea* și *centaureum, centaurium* (< gr. *κενταύρου* < *κένταυρος* „centaur”, descoperirea plantei fiind atribuită centaurului Chiron). Var. cu *ți-*, infl. de pronunțarea germană. Var. *cintoare*, infl. de *cicoare*.

Fam.: **centaur** s.f. (mai ales la pl.) „numele științific al mai multor plante din familia compozeelor” 1871 < fr. *centaurées*, lat. neol. *Centauria*.

Cf. **centaur**.

CENTI- el. de comp. „a suta parte dintr-un întreg – centi-”.

Fr., it., lat. neol. *centi-* (< *centum* „o sută”).

Cf. **cent, centum**.

CENTON s.n. „șesătură alcătuită prin asamblarea mai multor bucăți; poezie compusă din versuri luate de la alți autori – centon” 1862.

Lat. neol. *cento, -onem*.

CENTRIFUG adj. „care tinde să se depărteze de centru – centrifuge” c.1832 (var. *centrifugiu*).

Fr. *centrifuge* (< lat. savant *centrifugus*, termen creat de Newton < *centrum* „centru” + *-fugus* < *fugere* „a fugi”).

Fam.: **centrifuga** vb. „a efectua o mișcare centrifugă” 1962 ← *centrifug*, după fr. *centrifuger*; **centrifugal** adj. „care tinde să se depărteze de centru” 1897 < fr. *centrifugal*, germ. *zentrifugal*; **centrifugă** s.f. „aparat pentru separarea, cu ajutorul forței centrifuge, a componentelor cu densități diferite dintr-un amestec lichid eterogen” 1949 ← (*aparat acționat prin forță/putere*) *centrifugă*; **țentrifugace** adj. (înv.) „centrifug” c.1830–1840 (var. *țentrufugace*) ← *țentri-* (= *centru*) + *fugace*, după fr. *centrifuge*; **ultracentrifugă** s.f. „centrifugă cu turație foarte mare” 1978 ← *ultra-* + *centrifugă*, după fr. *ultracentrifugeuse*.

Cf. **centru**, **fugi**.

CENTRIPET adj. (fiz.) „care tinde să se apropie de centru – centripète” 1832.

Fr. *centripète* (< lat. savant *centripetus*, termen creat de Newton < *centrum* „centru” + *petere* „a se îndrepta spre”).

Fam.: **centripetal** adj. „care tinde să se apropie de centru” 1849 < germ. *zentripetal*, după *centripet*.

Cf. **centru**, **petiție**.

CENTROMER s.n. (biol.) „parte din cromozom unde se inserează brațele cromatidelor – centromère” 1988.

Fr. *centromère* (< *centro-* < *centre*, gr. *κέντρον* „centru” + *-mère* < gr. *μέρος* „parte”).

Cf. **centru**, **mer**.

CENTROZOM s.m. (biol.) „constituent citoplasmatic situat lângă nucleu, servind la reproducerea indirectă a celulei – centrosome” 1955 (var. *centrosom*).

Fr. *centrosome* (< *centro-* < *centre*, gr. *κέντρον* „centru” + *-some* < gr. *σῶμα* „corp”).

Cf. **centru**, **somatic**.

CENTRU s.n., s.m. „punct în raport cu care toate punctele unei figuri sunt la aceeași distanță; loc unde este concentrată o activitate; punct în care sunt localizate anumite funcții sau acte – centre” 1698 (var. *chentru*), var. (înv.) *chendru*, *țentrom*, *țentru*.

Lat. neol. *centrum* (< gr. *κέντρον* „pinten, ac al unui animal, țepușă, ghimpe, vârf al unui obiect, centru”), fr. *centre*. Var. *chentru* < gr. neol. *κέντρον*; var. *chendru* < ngr. *κέντρον*; var. *țentrom* < magh. *centrom* (< lat. *centrum*); var. *țentru*, infl. de pronunțarea germană.

Fam.: **anticentru** s.n. „loc de pe suprafața Pământului, diametral opus epicentrului unui cutremur” 1975 ← *anti-* + *centru*; **centra** vb. „a grupa elemente dispartate în jurul unui centru; (sport) a trimite mingea spre centrul terenului” 1870 < fr. *centrer*; **centraj** s.n. „centrare” 1949 < fr. *centrage*; **central** adj., s.m. „care se află în centru; care ocupă o poziție principală; (sport) arbitru central” 1810 (var. *țantral*), var. (înv.) *chentral*, *țentral* < lat. neol. *centralis* SDLR, TDRG², DEX, fr. *central* DEX // ← *centru* DA; var. *chentral*, după *chentru* (= *centru*); var. *țentral*, infl. de pronunțarea germană; **centrală** s.f. „instituție care coordonează un anumit domeniu de activitate; instalație tehnică în care se centralizează anumite procese tehnologice” 1928 < fr. *centrale*; **centralism** s.n. „sistem de organizare administrativă, economică sau politică, potrivit căruia instituțiile locale se află în subordinea instituțiilor centrale; politică de centru” 1879 < fr. *centralisme*, rus. *centralizm*; **centralist**¹ adj. „referitor la centralism” 1880 < fr. *centraliste*; **centralist**² s.m. „persoană care lucrează într-o centrală (telefonică)” 1961 ← *centrală* sau ← *centralistă*; **centralistă** s.f. „persoană care lucrează într-o centrală telefonică” 1961 ← *centrală*; **centraliza** vb. „a reuni în jurul unui centru date, activități, instituții etc.” c.1832 < fr. *centraliser*; **centralizator** adj., s.n. „care centralizează; document în care sunt centralizate date” c.1832 (var. *centralizător*) < fr. *centralisateur* sau ← *centraliza*; **centralizație** s.f. (înv.) „centralizare” 1848, var. *centralizațiune* < fr. *centralisation*; **centric** adj. (înv.) „central” 1871; **centriol** s.m. (biol.) „particulă componentă a centrozomului” 1988 < fr. *centriol*; **centrism** s.n. „curent politic de centru” 1955 < rus. *centrizm*, fr. *centrisme*; **centrist**, -ă s.m., s.f., adj. „adept al centrismului;

referitor la centrism" 1955 < fr. *centriste*, rus. *centrist*; **centrui** vb. „a centra" 1818; **centruire** s.f. „operație de prelucrare a găurilor de centrare la o piesă" 1958 ← *centrui*; **concentra** vb. „a (se) aduna într-un centru; a-și aduna toată atenția, energia asupra unui lucru; (mil.) a aduna trupe într-o anumită zonă; (chim.) a mări procentul unei substanțe într-un amestec" 1800, var. *cocintra*, *concentra* < fr. *concentrer*; **concentrat** s.n. „substanță concentrată" 1829 < fr. *concentré*, germ. *Konzentrat*; **concentrație** s.f. (chim.) „grad de saturare, de densitate a unui corp; cantitate de substanță dizolvată, conținută într-o anumită cantitate de solvent sau de soluție" 1813 (var. *conțetrație*), var. *concentrațiune* < fr. *concentration*; **concentric** adj. „care are același centru" 1820–1830 (var. *concentric*) < fr. *concentrique*, germ. *konzentrisch*; **concentricitate** s.f. „caracter concentric" 1939 ← *concentric* sau fr. *concentricité*; **deconcentra** vb. „a-și pierde atenția; a descentraliza" 1868–1871 < fr. *déconcentrer*; **descentra** vb. „a-și pierde poziția simetrică față de centru" 1956 ← *des-* + *centra*, după fr. *décentrer*; **descentraliza** vb. (admin.) „a scoate de sub autoritatea centrală" 1862 (var. *decentraliza*), var. *discentraliza* ← *des-* + *centraliza*, după fr. *décentraliser*; **descentralizat** s.n. (abstr.) ← *descentraliza*; **descentralizator** adj. 1876–1881, var. *descentrălizător* ← *descentraliza*; **descentralizație** s.f. (abstr.) 1870, var. *decentralizație*, *decentralizațiune* < fr. *décentralisation*; **desconcentra** vb. „a elibera rezervele după perioada de concentrare; (rar) a dezorienta, a-și pierde atenția" 1842 ← *des-* + *concentra*; **epicentral** adj. „referitor la epicentru" 1983 ← *epicentru* sau fr. *épical*; **epicentric** adj. „referitor la epicentru" 1978 ← *epicentru* °; **epicentru** s.n. „punct de pe suprafața Pământului situat deasupra locului unde se declanșează un cutremur" 1906 < fr. *épical* (< *epi-* < gr. *ἐπι-* „pe, peste" + *centre* „centru"); **excentra** vb. „a deplasa centrul" 1978 < fr. *excentrer*; **excentric** adj. „care iese din limitele obișnuitului, extravagant; (geom., tehn.) care se află în afara centrului unei figuri geometrice, al unui corp, al unui mecanism, (despre figuri geometrice, piese etc.) care nu au un centru comun, (despre elipse) cu focarele depărtate unul de altul", s.n. (tehn.) „piesă în formă de disc, fixată pe un arbore rotativ, care servește la transformarea mișcării circulare în mișcare rectilinie și invers" 1840, var. *eccentric*, *esantric*, *escetric* < fr. *excentrique* DEX, DLR (< lat. med. *excentricus* < *ex-* + *centrum*, după gr. *ἐκκεντρος*), lat. med. *excentricus* DLR; var. *eccentric* < it. *eccentrico*; **excentricitate** s.f. „comportament excentric, extravagant; faptul de a fi în afara centrului unei figuri, unui ax, de a nu avea un centru comun; raportul între distanța dintre cele două focare ale unei elipse și lungimea axei mari" 1851, var. (înv.) *escetricitate* < fr. *excentricité* DEX, DLR // și lat. med. *excentricitas*, -*atem* DLR; **excentru** s.n. (rar) „piesă în formă de disc, fixată pe un arbore rotativ, care servește la transformarea mișcării circulare în mișcare rectilinie și invers" 1948 < germ. *Exzenter*; **extentru** s.n. (înv., rar) „loc situat în afara centrului" 1704, pl. *exenturi* < lat. neol. *exentrum*; **heliocentric** adj. „care are Soarele drept centru (folosit mai ales despre teoria copernicană a sistemului solar)" 1914 < fr. *héliocentrique*; **heliocentrism** s.n. „teoria astronomică potrivit căreia Pământul și celelalte planete se rotesc în jurul Soarelui" 1880 < fr. *héliocentrisme* DEX, engl. *heliocentrism* sau ← *heliocentric* °; **inconcitra** vb. „a concentra" 1929 ← *concintra* (= *concentra*); **microcentrală** s.f. „centrală electrică sau de termoficare de putere mică" 1953 < fr. *microcentrale* DEX sau ← *micro*¹ + *centrală* DLR; **neconcentrat** adj. „lipsit de concentrare" 1936 ← *ne-* + *concentrat*; **ortocentru** s.n. „punctul de întâlnire a înălțimilor unui triunghi sau ale unui tetraedru cu muchiile opuse perpendiculare" 1957 < fr. *orthocentre* (< *ortho-* „drept, în unghi drept" < gr. *ὀρθός* „drept" + *centre*); **pericentric** adj. „care este așezat în jurul centrului" 1931 < fr. *péricentrique*; **semicentral** adj. „situat în apropierea centrului unei localități" 1978 ← *semi-* + *central*; **subcentru** s.n. (rar) „localitate subordonată administrativ unei alte localități" 1955; **termocentrală** s.f. „centrală în care se produce căldură și de unde aceasta este distribuită prin intermediul unui agent termic (abur, apă caldă etc.)" 1953 ← *termo-* + *centrală*; **ultracentral** adj. „în plin centru" 1978 ← *ultra-* + *central*.

Cf. **centrifug**, **centripet**, **centromer**, **centrozom**.

CENTUM adj. (lingv.) în sintagma *limbă ~* „tip de limbi indo-europene în care sunetele reconstituite ca *k*, *g* sunt reprezentate prin velare – (langue) centum" 1923.

Lat. neol. *centum* „sută" (luat ca exemplu de cuvânt în care i.e. **k* e reprezentat prin *k*).

Cf. **cent**, **centi-**, **centumvir**.

CENTUMVIR s.m. „membru al unui colegiu de judecători format din o sută de magistrați care judecau afacerile civile în vechea Romă – centumvir” 1822.

Lat. neol. *centumuir* (< *centum* „o sută” + *uir* „bărbat”).

Fam.: **centumviral** adj. „care se referă la centumviri” 1822 (var. *centumviralis*) < lat. neol. *centumviralis*; **centumvirat** s.n. „demnitatea de centumvir” 1862 < lat. neol. *centumviratum*.

Cf. **cent**, **centum**.

CENTURĂ s.f. „curea lată cu care se încinge talia, cingătoare; (fig.) obiect care înconjoară ceva – ceinture” 1847.

Fr. *ceinture* (< lat. *cinctūra* < *cingere* „a încinge”).

Fam.: **centuron** s.n. „centură (militară)” 1879 (var. *centuron*), var. *cintiron*, *cintron*, *cinturon* < fr. *ceinturon*.

Cf. **încinge**², **chingă**, **cimț**.

CENUR s.m. (med.) „formă larvară a teniei care se dezvoltă parazitar în organism – cénure” 1969.

Fr. *cénure* (< gr. *κοινός* „comun” + *οἶπoν* „coadă”).

Fam.: **cenuroză** s.f. „boală parazitară, mai ales la oi, provocată de larva teniei și localizată la creier; capie” 1958 < fr. *cénurose*.

CENUȘĂ [ar. *cinușe*, mr. *čănușă*, *cinușă*, ir. *cerușe*, *țerușe*] s.f. „substanță minerală prăfoasă care rămâne după arderea unor materii organice (lemn, cărbuni etc.) – cendre” c.1500 (var. *cenrușe*), var. *cinușe*.

Lat. **cinusia* (< *cinus*, -*eris* = *cinis*, -*eris*, asimilat la tipul *genus*, *generis*), cf. cors. *čanușă* Densusianu, HLR I, 137–138, cf. lat. **cinisia* (> vegl. *kanaisa*, it. *cinigia*, log. *kijina*, friul. *sinize*, fr. dial. *sçnis*, occ. *senizo*, sp. *ceniza*, ptg. *cinza*) REW 1930.

Fam.: mr. **čănușicav** adj. „cenușiu” 1935; **cenușa** [ar. *cinușare*] vb. „a (se) prefăce în cenușă” c.1650; **cenușar**¹ [ar. *cinușar*, mr. *čănușar*] s.m. „cel care adună cenușa pentru a face săpun; personaj din basme; (Mold., înv.) copist (prost), care presăra cenușa în loc de nisip pentru a usca cerneala; arbore cu miros neplăcut, originar din China; (mr.) om care nu lucrează, care stă pe lângă foc” 1437 (cu sensul „scriitor de cancelarie”), var. *cenușer*¹; **cenușar**² s.n. „loc în care se strânge cenușa; (rar) scrumieră; (rar) urnă” 1862, var. *cenușer*²; **cenușat** adj. „cenușiu; tulbure, ca și când ar fi acoperit cu cenușă” 1870 ← *cenușa*; **cenușăreasă** s.f. „femeie care adună cenușa; personaj din basme” 1840 ← *cenușar*¹ sau ← *cenușă*^o; **cenușări** vb. „a prefăce în cenușă; a pune la argăsit (cu lapte de var și leșie de cenușă)” 1825; **cenușărie** s.f. „cantitate mare de cenușă; loc unde se strânge cenușa” 1871; **cenușărit** s.n. „operație de tratare a pielilor cu lapte de var și cu leșie de cenușă” 1958 ← *cenușări*; **cenușărită** s.f. „femeie care adună cenușă” 1870 ← *cenușar*¹; **cenușătură** s.f. (rar) „cenușă” 1900 ← *cenușa* (în poezia populară, din necesități metrice); **cenușerniță** s.f. „scrumieră” 1900 ← *cenușer* (= *cenușar*²); **cenuși** vb. „a prefăce în cenușă; a face cenușiu” 1862; **cenușie** s.f. (bot.) „firică, Filago germanica” 1868, var. *cenușie* ← *cenușiu*; **cenușiu** adj. „de culoarea cenușii” 1683; **cenușoaică** s.f. „cenușăreasă” 1840; **cenușoară** s.f. (bot.) „podbeal, Tussilago farfara” 1916; **cenușoasă** s.f. (bot.) „cenușoară” 1822 ← *cenușos*; **cenușoi**¹ s.m. (peior.) „persoană care stă lângă foc, leneș, murdara de cenușă” 1871; **cenușoi**² adj. (Sălaj) „de culoarea cenușii” 1890; **cenușos** [mr. *čănușos*] adj. „asemănător cu cenușa” 1814; **cenușotcă** s.f., s.m. (Trans., Ban.) „persoană leneșă și murdara, care stă pe lângă vatră și se murdărește de cenușă; personaj feminin din basme, cenușăreasă” c.1650; **cenușuță** s.f. (dim.) 1825; **încenușa** [ar. *ncinușare*, mr. *ăncinușari*] vb. „a prefăce în cenușă; a face cenușiu” 1688; **încenuși** vb. „a încenușa” 1914.

Cf. **cinerar**, **cineraria**, **cinerit**, **incinera**.

CENZURĂ s.f. „control prealabil asupra conținutului unor materiale cu destinație publică (spectacole, publicații etc.); funcția de cenzor în Roma antică – censure” 1807 (var. *țânzură*), var. (în.) *censură*, *senșură*, *țensură*, *țenzură*.

Lat. neol. *censura* (> *censură* sau, cu pronunțare germană, *țenzură*), germ. *Zensur* (> *țenzură*), fr. *censure* (> *censură*, *senșură*). Forma *cenzură*, probabil infl. și de rus. *cenșura*. Lat. *cenșura* < *cenșere* „a fi de părere, a da un aviz, a hotărî, a socoti”.

Fam.: **ensorial** adj. „relativ la cenzură sau la funcția de cenzor” 1862 ← *ensor* (= *ensor*); **ensurant** s.m. (rar) „persoană care examinează lucrările scrise la un examen” 1899 ← *ensura* (= *ensura*), după germ. *Zensurant*; **enzor** s.m. „(în Roma antică) magistrat care făcea recensământul persoanelor și al averilor și care supraveghea moravurile publice; persoană desemnată să verifice gestiunea unei instituții” 1736–1738 (var. *enzor*), var. *ensor*, *ensor*, *enzor* < lat. neol. *ensor*; var. *ensor* < fr. *enseur*; **enzorie** s.f. „demnitatea de cenzor în Imperiul Roman” 1717 (var. *enzorie*) ← *ensor*, cf. lat. *ensoria potestas* DĪLR; **enzura** vb. „a exercita funcția de cenzor; a aplica cenzura; (Trans.) a examina lucrările scrise la un examen” 1822, var. (inv.) *ensura*, *enzura* < fr. *ensurer*, germ. *zensurieren*; **enzurabil** adj. „care poate fi cenzurat” 1862 (var. *ensurabil*) < fr. *ensurable*; **enzurat** s.n. „acțiunea de a cenzura” ← *ensura*; **neenzurabil** adj. 1928 (var. *neensurabil*) ← *ensurabil*; **enzărilor** vb. (inv.) „a cenzura” 1807 < germ. *zensurieren*, cu adaptarea sufixului; **enzorin** s.m. (inv., rar) „persoană care a îndeplinit (de două ori) funcția de cenzor” 1736–1738, var. *enzorin* < lat. neol. *ensorinus*.

Cf. **ens**, **recenzie**¹.

CEOTI vb. (Ban.) „a infecta – infecter” 1928.

Et. nes., posibil ← *ciot* (de la ideea de putrezire, de înnegrire) °.

CEP [ir. *țep* „dop la butoi”] s.n., s.m. „butuc sau vlăstar de viță-de-vie care se pune în pământ ca să prindă rădăcină; creangă de brad sau de molid; nod la crengile de brad; dop cu care se astupă gaura unui butoi; gaură la butoi; cui mare de lemn; proeminență la o piesă de lemn care se îmbină în altă piesă – cep de vigne; branche de sapin; noeud de sapin; bondon; trou du tonneau; cheville, goujon; extrémité d'un poteau taillée de manière à s'ajuster à une autre pièce de bois” 1582.

Lat. *cippus*, (vulgar și) *cipum* „par ascuțit; columnă funerară; piatră de hotar”, cf. it., eng., friul., fr., occ., cat., sp., ptg. REW 1935. Termenii romanici au mai ales sensul „trunchi” și sensuri derivate, cf. fr. *cep* „trunchi de viță-de-vie”. Sensul „dop la butoi”, infl. de bg., scr. *čep* „dop la butoi” (pătruns și în ar.) S. Pușcariu, DR 4, 1924–1926, 1350, cf. totuși abr. *ceppe* „dop la butoi” Densusianu, HLR I, 226. // Cu sensul „cui mare de lemn”, var. a lui *țep* SDLR.

Fam.: **cepar**³ s.m. (Munt., rar) „persoană care are grijă de butoiul cu băutură la nuntă” 1884; **cepar**⁴ s.n. (Mold., rar) „burghiu de făcut găuri la butoaie” 1885; **ceparie**² s.f. (inv., rar) „impozit pe cârciumi” c.1730; **ceparit** s.n. (inv.) „impozit pe cârciumi” 1735–1736; **cepa** s.n. (Gorj, Vâlcea, rar) „cui de lemn cu care se prinde grindeul plugului la cotigă; (la moară) piesă de fier care îmbracă extremitatea grindeiului (pentru a nu se roade la frecare); axul roții dințate; (la joagăr) capăt de fier al fusului roții, care se învâртеște în scobitura unei bârne” 1879; **cepos**² adj. (rar, despre lemn) „noduros” 1682; **cepu** vb. (Munt., Dobr., rar) „a împreuna cu cepuri două bucăți de lemn; a face cepuri cu rindeaua; a curăța un trunchi de copac de ramuri” 1798; **cepu** s.n. (rar) „confecționare de cepuri cu rindeaua” 1908 ← *cepu*; **cepuitor** s.n. (rar) „rindea pentru a confecționa cepuri” 1908 ← *cepu*; **cepurar**¹ s.m. (Trans., rar) „persoană care are grijă de butoiul cu băutură la nuntă” 1885 ← *cepu* (pl. lui *cep*); **cepurar**² s.n. (Trans., rar) „burghiu de făcut cepurile care unesc obezile de roți” 1887 ← *cepu* (pl. lui *cep*); **cepu** vb. (Mar.) „a curăța un trunchi de copac de ramuri” 1928 ← *cepu* (pl. lui *cep*); **cepuros** adj. (Buc., rar; despre lemn) „noduros” 1895 ← *cepu* (pl. lui *cep*); **cepușor** s.n. (dim.) 1871.

Cf. **chiflă**.

CEPAȘ s.n. (Ban., Olt., Bih.) „urmă de roată (după ploaie), fâgaș, șleau; cărare de munte – ornière; sentier de montagne”, (Apuseni) „partea bogată a vinei de aur – partie riche du filon d'or” 1885–1890.

Magh. *csapás* DA, C. Lacea, DR 2, 1921–1922, 901, Tamás, EW, 191 // ← *cep* CADE.

CEPĂI vb. (Buc.) „a merge ușor, a lipăi – marcher doucement” 1913 (var. *ciupăi*³).

Ucr. *čapaty* „a merge clătănându-se” C. Lacea, DR 5, 1927–1928, 398, DA (s.v. *ciupăi*) // Cf. magh. *csap* („a lovi”) DEX.

Fam.: **cepăit** s.n. (abstr.) 1950.

CEPCHEN s.n. (înv.) „haină boierească scurtă, cu mânecile despicate; piețar țărănesc (îmblănit) – vêtement de boyard, court et à manches fendues; veste paysanne sans manches (fourrée)” 1693–1714 (var. *ceapcân*²), var. *ceapcân*, *ceapchen*, *ceapchin*.

Tc. dial. *çepken* Suceiu, IT II, 201.

CEPELI vb. (Buc., N Trans., Oaș) „a vorbi peltic – zézayer” 1825 (var. *șepeli*), var. *șupeli*.

Ucr. *šepeljaty* > *șepeli* > *cepeli* (formă hipercorectă) DA // Creație expresivă cu sufixul *-li* Al. Graur, BL 4, 1936, 91, CDER 1656.

Fam.: **cepălos** adj. (N Trans.) „peltic” 1986, var. *șepelos*; **cepeleag** adj. (Mold., Buc., Trans.) „peltic” 1703–1705 (var. *șepeleav*), var. *șepeleag* < ucr. *šepeljavyj* > *șepeleav* > *șepeleag* (prin substit. finalei) > *cepeleag* (formă hipercorectă) DA, SDLR, Th. Hristea, LR 11, 1962, 3, 299, DEX // rus. *šepeljavyj* CADE, TDRG, DEX; pol. *szepletlawy* (= *szepletliwy*) TDRG; pol. *szepletlak* SDLR; magh. *selypeg*, pentru formele cu *-ag* TDRG; ← *cepeli* CDER 1656; **ceperlui** vb. (N Trans.) „a vorbi peltic” 1986; **șepelegi** vb. (rar) „a vorbi peltic” 1879 ← *șepeleag* (= *cepeleag*).

CEPLAC adj., s.m. (înv.) „(om) sărac, nevoiaș – pauvre” 1726–1729.

Tc. *çiplak* (lit.) „gol, dezbrăcat”, (dial.) „sărac” Suceiu, IT II, 201.

CER¹ s.n. [ar., mr. *țer*¹, ir. *cer*] „spațiul cosmic văzut de pe Pământ – ciel”, în sintagma ~ *guri* „palat – palais (de la bouche)” c.1500, var. (înv.) *ceriu*².

Lat. *caelum*, panrom. REW 1466.

Fam.: **ceresc** adj. „privitor la bolta cerului; dumnezeiesc, divin; (fig.) fermecător, minunat” 1563–1583 (cu sensul figurat, după fr. *céleste* Stanciu-Istrate, *Calcul*, 170); **cereste** adv. „că în cer; în mod divin” 1880 ← *cer*¹ sau ← *ceresc*; **supceriu** s.n. (înv., rar) „ceea ce se află sub cer” ← *supt* + *ceriu*, după slavon *podŭnebesije*.

Cf. **celest**, **celostat**.

CER² s.m. [ar., mr., ir. *țer*²] „specie de stejar (Quercus cerris) – chène-chevelu” 1577 (top.).

Lat. *cerrus*, cf. it. REW 1838.

Fam.: **ceret** s.n. (col.) 1400, var. (înv., Ban.) *cerăt*; **ceroaică** s.f. „specie de stejar (Quercus ilex)” 1872 ← *ceroi*; **ceroi** s.m. (augm.; Olt., Ban., Făgăraș) 1884; **cerulete** s.m. (dim.; Ban., Huned.) 1885; **ceruleț** s.m. (dim.) c.1650.

CERAMBIȚID s.n., (înv.) s.m. (mai ales la pl.) „familie de insecte cu antene foarte lungi, cu corpul alungit și viu colorat – cérambycidé” 1902 (s.m.).

Fr. *cérambycidé(s)*, lat. neol. *cerambicidae* (< gr. *κεράμβυξ* „coleopteră cu antene lungi” < *κέρας* „corn”).

CERAMIC adj. „referitor la fabricarea vaselor de pământ, a porțelanurilor, a faianțelor – céramique” 1868.

Fr. *céramique* (< gr. *κεραμικός* < *κέραμος* „vas de lut”).

Fam.: **ceramică** s.f. „arta olăritului; obiecte rezultate din arta olăritului” 1887 < fr. *céramique*; **ceramist** s.m. „fabricant de obiecte din ceramică” 1931 < fr. *céramiste*; **electroceramică** s.f. „ramură a ceramicii, care se ocupă cu cercetarea proprietăților materialelor ceramice folosite în electrotehnică” 1953 < fr. *électrocéramique*; **metaloceramică** s.f. „ramură a metalurgiei, care se ocupă cu fabricarea a diverse obiecte pe baza pulberilor metalice” 1951 < fr. *métallocéramique* DEX // ← *meta*[o] + *ceramică* DLR.

Cf. **cărămidă**.

CERARGIR/Ț s.n. „clorură de argint naturală, întrebuintată ca minereu de argint – céraryrite” 1949.

Fr. *céraryrite* (< gr. *κέρας* „corn” + *ἀργυρος* „argint”).

Cf. **cerast**, **ceratit**, **chelicerc**, **cheratină**, **cheratită**, **cladocer**, **rinocer**.

CERAST s. m. (zool.) „șarpe veninos din Africa și Asia, având pe cap excrescențe în formă de coarne – céraste” 1905.

Fr. *céraste* (< gr. *κεράστης* „cu coarne”).

Cf. **cerargirîț**, **ceratîț**, **chelicer**, **cheratină**, **cheratită**, **cladocer**, **rinocer**.

CERATIT s.m. „moluscă cefalopodă fosilă, din era mezozoică – cératite” 1949.

Fr. *cératite* (< gr. *κερατίτις* < *κέρας* „corn”).

Cf. **cerargirîț**, **cerast**, **chelicer**, **cheratină**, **cheratită**, **cladocer**, **rinocer**.

CERB [ar. *țerbu*, mr. *țerb*] s.m. „mamifer patruped rumegător, cu coarne ramificate (Cervus elaphus); (entom.) rădașcă (Lucanus cervus); obicei popular de a umbla la colindat, de Crăciun și de Sf. Ioan, cu o mască realizată dintr-un cap de cerb – cerf; lucane; coutume rituelle au Noël et à la Saint Jean qui consiste à aller de maison en maison en portant une tête de cerf” c.1500.

Lat. *cervus*, panrom. REW 1850.

Fam.: **cearbă** [ar. *țearbă*] s.f. 1825, var. (suspectă) *cerbă* < lat. **cerba* (= *cerua*) CDDE 306, DA sau ← *cerb* °; **Cerban** s.m. nume de bou 1885; **Cerbană** s.f. numele unui obicei popular de a umbla la colindat, de Crăciun și de Sf. Ion, cu o mască realizată dintr-un cap de cerb; nume de vacă 1857 ← *Cerban*; **cerbar** s.m. „rădașcă” 1903; **cerbaș** s.m. (Trans.) „persoană care umblă cu cerbul” 1915; **cerbăluță** s.f. (bot.) 1898; **cerbărie** s.f. „loc unde sunt ținuți cerbii” 1822; **cerbește** adv. „ca cerbii” 1889; **Cerbica** s.f. nume de vacă 1913; **cerbișor** s.m. (dim.) 1870; **cerboaică** s.f. „femela cerbului” 1857; **cerboale** [ar. *țirboale*] s.f. „femela cerbului” 1825; **cerboi** [ar. *țirboń* „căprior, cerb”] s.m. (augm.) 1924; **cerbuleț** s.m. (dim.) 1870; **cerbușor** s.m. (dim.) 1871; **cerbuț** s.m. (dim.) 1822; ar. **țirboplu** s.m. „cerb mic” 1906.

Cf. **cervin**.

CERBER s. m. (mitol.) „câine cu trei capete care păzea porțile Infernului; (fig., livr.) paznic neînduplecat – cerbere” 1717–1723 (var. înv. *țerber*), var. (în v.) *cerber*.

Lat. neol. *Cerberus* (< gr. *Κέρβερος*), fr. *cerbere*.

CERBICE s.f. (rar, ieșit din uz) „grumaz, ceafă, mai ales ale animalelor; povară; (Ban.) neg de la mână; boală (a gâtului?); partea de deasupra a jugului; piesă a căruței în formă de scobitură – cou, nuque; durillon (à la main); maladie (du cou?); partie supérieure du joug, qui pèse sur la nuque du bœuf, partie de la charrette” c.1500, var. (Mold.) *cerbiș*, *cerbișă*, (hapax Anon. Car.) *cervice*.

Lat. *ceruicem*, cf. it., v.fr., occ., sp., ptg. REW 1848. Var. *cerbiș*, *cerbișă*, probabil sg. refăcute din pl. *cerbișe*.

Fam.: **cerbicie** s.f. „încăpățănare, tenacitate” 1852; **cerbicos** adj. „cu cerbicea tare; rezistent, dărz, orgolios” 1822, var. *cerbicios*; **cergiță** s.f. (Apuseni) „cerbice” 1888 (scris *cerdță*) ← *cerbice*, cu substit. finale.

Cf. **cervical**. Dublet etim. **cervix**, s.v. *cervical*.

CERC [mr. *țerc*] s.n. „figură geometrică plană formată din mulțimea tuturor punctelor egal depărtate de un punct fix; nume dat unor obiecte care au această formă; grup de oameni legați între ei prin interese comune ori prin legături de rudenie sau de prietenie, societate; (în v., livr.) întindere, cuprins (de cunoștințe, de atribuții, de ocupații etc.) – cerce, cerceau” 1691–1697.

Lat. *circus* (cu sensuri neologice după fr. *cerce*), cf. v.it., sd., cat., sp., ptg. REW 1948.

Fam.: **cercual** s.m. (în v., Trans.) „șef administrativ al unei regiuni numite cerc” 1928 ← *cerc*, după germ. *Kreishauptmann*; **cercui** vb. (în v.) „a lega doagele unui vas cu cercuri; a cuprinde ca într-un cerc, a încercui” 1652; **cercuială** s.f. (în v., abstr.) 1857 ← *cercui*; **cercuit** s.n. (în v., abstr.) 1773 ← *cercui*; **cercuitor** s.m. (în v.) „cercurar” 1857 ← *cercui*; **cercuitură** s.f. (în v.) „cercuială” 1871 ← *cercui*; **cerculeț** s.n. (dim.) 1895; **cercurar** s.m. (în v.) „cel care face sau pune cercuri” 1822 ← *cercuri*, pl. lui *cerc*; **cercurărie** s.f. (în v.) „meseria cercurarului” 1871 ← *cercurar*; **cercurărit** s.n. (în v.) „plata pentru punerea cercurilor” 1870 ← *cercurar*; **cercurel** s.n. (dim.) 1852 ← *cercuri*, pl. lui

cerc; **Cercurica** s.f. nume de capră 1898 ← *cercuri*, pl. lui *cerc*; **cercuriu** adj. „arcuit; în formă de cerc” 1880 ← *cercuri*, pl. lui *cerc*; **cercușor** s.n. (dim.) 1897; **cercuț** s.n. (dim.) 1822; **epicerc** s.n. (înv., rar) „epiciclu” 1848 ← *epi-* + *cerc*, după gr. *ἐπίκυκλος*, cf. *epiciclu* s.v. *ciclu*; **încercui** vb. „a înconjura din toate părțile, a strânge într-un cerc” 1876 ← *în-* + *cerc* + *-ui*, după fr. *encercler*; **semicerc** s.n. „arc de cerc subîntins de un diametru, jumătate de cerc” 1820–1830, var. (înv.) *semicirc*, *semicirclu*, *semicircul*, (reg.) *sâmicerc* ← *semi-* + *cerc*, după fr. *demi-cercle*, germ. *Halb-Kreis*; var. *semicirclu*, *semicircul* < lat. neol. *semicirculus*, it. *semicircolo*; var. *semicirc*, prin echivalarea dubletelor *cerc* cu *circ*.

Dublet etim.: *circ*. Cf. **cearcăn**, **cercel**, **cerceta**, **cherchelle**, **cîrca**, **circuit**, **circula**, **circular**¹, **circum-**, **încerca**, **țarcălam**¹, **țercclu**, **țircăl**, ar. **țercfu**.

CERCALĂ¹ s.f. (Buc.) „plasă de pescuit în formă de sac – filet de pèche en forme de sac” 1893.

Ucr. *čekalo* (dial. Maramureș *čerkalo*, fie infl. de *čerpak*, *čerpalo* „vas de scos apă”, fie cu *-r*- introdus în română, posibil sub infl. lui *cerca*, și reîmprumutat în ucr.) N. Drăganu, DR 6, 1929–1930, 267, CADE, CDER 1665 // Rus. *čerpalo* „unealtă de scos peștele mic din năvod” (< *čerpat* „a scoate, a excava; a scoate apă”) SDLR; probabil același cuvânt cu *cercalan* (= *țarcălam*¹), apropiat de *cerc* sau *cerca* DA.

CERCAR¹ s.m. „larvă a gălbezii, care trăiește în apă și care devine adultă în organismul vitelor cornute, unde pătrunde odată cu hrana – cercaire” 1898.

Fr. *cercaire* (< lat. savant *cercaria* < gr. *κέρκος* „coadă”).

Cf. **cerci**¹, **cercopitec**.

CERCEL [ar. *țirțel*, *țirțel*^{1/2}] s.m. „obiect de podoabă, de obicei de formă rotundă, fixat sau atârnat de ureche; numele unor obiecte de formă inelară (la căruță, la pescuit etc.) – boucle d’oreille; nom de différents objets en forme d’anneau (de chariot, de pèche, etc.)” 1582, var. (Mar.) *ciurcel*¹.

Lat. *circellus* „ineluș” (< *circus*), în limbile romanice și „cercel”, cf. dalm., abr., sicil., fr., sp., ptg. REW 1939.

Fam.: **cercela** vb. (rar) „a împodobi cu cercei” 1871; **cercelar** s.m. „negustor ambulant de mărunțisuri precum ațe, ace, cercei ieftini etc.” 1857 ← *cercel* CDDE 311, CADE, DA // Tc. *çerçici* „negustor ambulant” (< *çerçi* „comerț în detaliu”), infl. de *cercel* SDLR; **cercelat** adj. „împodobit cu cercei; (cu părul) buclat, cărlionțat” 1871, var. *ciorciolat*, *ciurciulat*; **cercelaș** s.m. (dim.) 1825; **cercelăreasă** s.f. 1871 ← *cercelar*; **cercelărie**¹ s.f. „meseria cercelarului” 1857 ← *cercelar*; **cercelărie**² s.f. „atelier unde se confecționează cercei, mărfuri vândute de cercelar” 1857 ← *cercel* sau ← *cercelar*; **Cercelia** s.f. nume de vită 1885 ← **cerceliu* (adj.) ← *cercel*; **Cercelica** s.f. nume de capră sau de vacă 1881; **cerceloi** s.m. „cercel mare; porumbel cu guler alb” 1872; **cerceluș** s.m. (dim.; bot.) 1825; **cerceluț** s.m. (dim.) 1825; **încercelat** adj. „împodobit cu cercei” 1898.

Dublet etim.: **cherchelle**. Cf. **cearcăn**, **cerc**, **cerceta**, **încerca**.

CERCELEIE s.f.pl. (Trans.) „clanță, ivăr – loquet, bobinette” 1906.

Et. nes., posibil ← *cercel* „* inel (în care intră cărligul zăvorului)” ° sau ← **certeleie*, pl. lui **certeleu* < magh. **csertelő* < *csörtöl* „a zângăni” DA.

CERCELJU s.m. (hapax DDRF) „monedă veche, de trei piaștri – ancienne monnaie valant trois piastres” 1893.

Et. nes., probabil ← *cercel* (unele monede fiind folosite ca cercei) ° // Et. nec. DA.

CERCETA vb. „a examina cu atenție, a studia; a ancheta, a chestiona; a căuta să aște, a se informa; (înv. și pop.) a vizita; a se interesa de cineva, a se îngriji de cineva; (înv., rar) a pune la încercare; (înv., rar) a pedepsi, a certa – examiner, faire des recherches, étudier, inspecter; enquêter, instruire (une affaire); s’informar, s’enquérir; (vieilli, pop.) visiter, s’intéresser (à qq.), assister (qqn.); (vieilli, rare) mettre à l’épreuve; (vieilli, rare) châtier” 1567, var. (înv.) *cercăta*.

Lat. *circitäre* „a înconjura, a patrula” (iterativ al lui *circäre* „a înconjura, a parcurge” sau al lui *circu(m)ire* „a înconjura”, cf. *circitor* „cel care face rondul, santinelă”), păstrat numai în rom. REW 1943. Sensul (înv.) „a pedepsi”, prin confuzie cu *certa* „a pedepsi”.

Var. *cercăta*, infl. de *cerca* TDRG, REW 1943 sau prin analogie cu perechi de tipul *legăn/legeni* CDDE 314 // ← *cerceta* + *căta* DA, SDLR, V. Bogrea, DR 3, 1922-1923, 439.

Fam.: **cercetare** s.f. „examinare, studiu, investigație, anchetă, chestionare; (înv.) vizită, frecventare; asistență, mângâiere” 1563-1583; cu sensurile moderne, după fr. *recherche*; **cercetaș** s.m. „persoană trimisă să cerceteze; persoană (copil, adolescent) care face parte dintr-o organizație cu caracter sportiv-educativ, axată pe explorări de teren” 1868 (echivalent al engl. *boy scout*); **cercetașă** s.f. 1918 ← *cercetaș*; **cercetat** s.n. (abstr.) 1581; **cercetășesc** adj. „de cercetaș” 1928 ← *cercetaș*; **cercetășește** adv. „ca cercetașii” 1939 ← *cercetaș* sau *cercetășesc*; **cercetășie** s.f. „organizația cercetașilor; calitatea de cercetaș” 1928 ← *cercetaș*; **cercetășime** s.f. (col.) 1895 ← *cercetaș*; **cercetător, -oare** adj., s.m., s.f. „(persoană) care cercetează; om de știință; (înv.) inspector, examinator, controlor, supraveghetor” 1563-1583, cu sensul „om de știință”, după fr. *chercheur*, germ. *Forscher*; **cercetătorie** s.f. (rar) „ocupația de cercetător” 1939 ← *cercetător*; **cercetătură** s.f. (înv.) „cercetare” 1870; **încerceta** vb. (înv.) „a cerceta” 1906 ← *în-* + *cerceta*, după (*în*)*cerca*; **recerceta** vb. (rar) 1900.

Cf. **cerc, cearcăn, cercel, încerca**.

CERCEVEA s.f. „cadru în care este fixat geamul la o fereastră sau la o ușă; lemnăria din mijlocul ferestrei, în care sunt montate geamurile – châssis; croisillon” 1805, var. (înv., reg.) *ciorciovea, ciurciuvea, gergevea, giurgiuvea*.

Tc. *çerçeve, çerçive* „cadru, pervaz”.

Fam.: **cercevică** s.f. (dim.) 1926, var. (Olt.) *giurgiuvică* „petrecere organizată în familie a doua zi după nuntă”.

CERCHEBOALĂ s.f. (Trans.) „un fel de scrânciob – sorte de balançoire” 1906.

Magh. *cserkabala* (< *cser* „cer (stejar)” + *kabala* „iapă” Tâmas, EW, 191).

CERCHEL/GI s.f.pl. (Ban.) „tufe mici (roase de capre) – buisson brouté par les chèvres” 1906, var. *circhiligi*.

Et. nes., probabil magh. *csereklye* „ramuri uscate, căzute, ace de brad, vreascuri” + *-igă* DA.

CERCHEZ, -Ă s.m., s.f., adj. „(persoană) care aparține unei populații caucaziene – circassien” 1587 (antrop. *Cerchef*), var. (înv.) *cercheaz, cerches*.

Tc. *Çerkez, Çerkes*.

Fam.: (Mold., înv.) **cerchează** s.f. (înv.) „haină purtată în satele răzeșești” 1885 < tc. (dial.) *çerkez, çerkes*; **cerchezeasca** s.f. (Mold., Dobr.) „horă jucată la nuntă” 1884-1885 ← *cerchezesc*; **cerchezesc** adj. (rar) „cerchez, de cerchez” 1675; **cerchezește** adv. „în felul cerchezilor” 1884-1885 ← *cerchez* sau *cerchezesc*; **cerchezoaică** s.f. 1895.

Cf. **circasian**.

CERCY¹ s.m.pl. (zool.) „pereche de formații filamentoase terminale la unele insecte – cerques” 1962 DER.

Fr. *cerque(s)* (< gr. *κέρκος* „coadă”).

Fam.: **cisticerc** s.m. „vierme intestinal în stare embrionară, al cărui corp, aproape cilindric, se termină într-o bășicuță” 1868 < fr. *cysticerque* (< gr. *κύστις* „bășică” + *κέρκος* „coadă”); **cisticercoză** s.f. „boală parazitară la animale și la oameni, produsă de cisticerci” 1955 < fr. *cysticercose*.

Cf. **cercar**¹, **cercopitec**.

CERCICĂ s.f. (bot.) „numele unei flori – nom de fleur” 1885.

Et. nes., probabil ← *cercel* (cu substit. finalei pe modelul diminutivelor în *-el/-ică*) DA.

CERCILĂ s.f. (Buc., Năs.) „bagaj, povară, greutate – bagage” 1887 DA.

Et. nes., probabil pronunțare dialectală a lui **tercilă* ← **terhecilă* (după *jehilă* „sac”) ← **terheci* ← *tărheci* (= *tărhat*, *terhet* „bagaj, povară” < magh. *terhet*, ac. lui *terh*) ° // Et. nec., posibil pronunțare dialectală a unui **certilă* DA.

Cf. *tărhat*.

CERCOPITEC s.m. „mămuță africană cu coada lungă (Cercopithecus) – cercopithèque” 1871.

Fr. *cercopithèque* (< lat. savant *cercopithecus* < gr. *κερκοπιθήκος* < *κέρκος* „coadă” + *πίθηκος* „mămuță”).

Fam.: **cercopitecid** s.n. (mai ales la pl.) „familie de mămuțe din care fac parte cercopitecul, pavianul și magotul” < fr. *cercopithécid(s)*, lat. neol. *Cercopithecidae*.

Cf. **cercar**¹, **cerci**¹, **pitecantrop**.

CERCOSPORIOZĂ s.f. „boală a plantelor provocată de ciuperci (din genul Cercospora), care se manifestă prin apariția pe frunze a unor pete circulare, brune sau albicioase – cercosporioze” 1962.

Fr. *cercosporiose*.

CERCOV s.m. (acc. nec.; Dobr.) „garnitură de bonetă (scufie) femeiască – garniture de bonnet de femme” 1885.

Et. nes., posibil ← *cerc* „diademă”, infl. de bg. (dial.) *čerkova* „biserică” ° // Cf. bg. (dial.) *čerkova* „biserică” DA.

CERDAC s.n. „pridvor (uneori închis cu geamlâc), verandă; (înv.) încăpere mică, din lemn, construită deasupra casei, foișor; clădire izolată, cu o singură încăpere, așezată pe o ridicătură de pământ sau pe stâlpi înalți, servind adesea ca post de observație, pavilion; (pesc.) prora lotcii – veranda; (vieilli) petite chambre, bâtie au-dessus de la maison; kiosque, pavillon, guérite; proue d'une barque” 1645, var. (înv.) *ceardac*, (înv., Ban.) *ciordac*².

Tc. *çardak* (lit. „cu patru stâlpi”). Var. *ciordac*² < magh. *csordak* Suci, IT II, 203.

Fam.: **cerdăcel** s.n. (dim.) c.1654; **cerdăcuț** s.n. (dim.) 1704.

CERE [ar. *țearire*, *țireare*; mr. *țeriri* „a căuta; a cere; a vrea; a trebui”; ir. *ceře*, *țere* „a căuta; a cere”] vb. „a-și exprima față de cineva dorința de a obține ceva, a solicita, a ruga; a reclama, a revendica; (înv.) a căuta, a încerca – demander, réclamer, revendiquer; (vieilli) chercher, essayer” c.1500.

Lat. *quaerere*, panrom. REW 6923.

Fam.: **cerătoare** s.f. (înv.) „persoană care cere” 1915; **cerător** [ar. *țiritor* „cerșetor”] s.m. „persoană care cere” 1822; **cerătură** s.f. (rar, înv.) „cerință” 1681; **cerere** s.f. „solicitare, rugămintă, petiție” c.1500, var. (Olt.) *cerere*; **cerință** s.f. „pretenție, condiție, obligație” 1868; **cerșetor** s.m., s.f., adj. c.1500 (var. *cerșitor*), var. (S Mold.) *cercetor*, *cerșător* ← *cerși*; var. *cercetor* ← *cerci*² (= *cerși*) sau hipercorect pentru *cerșetor* ° // lat. *circitor* „vânzător ambulant, care cutreieră satele” SDLR; **cerșetoresc** adj. 1871 (var. *cerșitoresc*) ← *cerșetor*; **cerșetori** vb. „a se purta ca un cerșetor, a cerși” 1577 (var. *cerșitori*), var. *cerșători*, *cerșetări* ← *cerșetor*; **cerșetorie** s.f. „faptul de a cerși; stare de cerșetor” 1822 (var. *cerșitorie*) ← *cerșetor*; **cerșetorime** s.f. (col.) 1862 (var. *cerșitorime*) ← *cerșetor*; **cerșetorit** s.n. (abstr.) 1870 (var. *cerșitorit*) ← *cerșetori*; **cerși** [ir. *cerși*, *țersi*, *țerși* „a căuta, a cere”] vb. „a cere de pomană; (înv.) a cere” 1581, var. *cerci*² ← *cerșii(u)*, *cerșit*, la origine, forme de perfect și participiu ale lui *cere* (< **ceșii*, **ceșit*, cu -r- după tema prezentului < lat. *quaesitū*, **quaesitum*); **cerșire** s.f. (înv.) „cerere, rugămintă” 1651 ← *cerși*; **cerșit** s.n. (abstr.) 1892 ← *cerși*; **cerșitoreaște** adv. (înv.) 1868 ← *cerșitor* sau *cerșitoresc*; **cerșitură** s.f. (înv.) „cerere, rugămintă” c.1566 (var. *cerșătură*), var. *cerșetură* ← *cerși*; **cerșui** vb. (înv.) „a cerși” 1836 ← *cerși*, cu substit. sufixului; **cerșut** s.n. „cerere; cerere de pomană” 1574; **cerut** s.n. 1714; mr. **pruțeriri** vb. „a cere” 1935; **recere** vb. (înv.) „a solicita, a reclama, a impune” 1889, după fr. *requérir*; **recerință** s.f. (înv.) „cerință, pretenție, exigență; nevoie, trebuință” 1881 ← *recere*; ar. **țiriton**¹ s.m. „cerșetor” a doua jum. a sec. XVIII ← *țiritor* cu substit. sufixului.

Cf. **chestiune**, **chestor**, **chetă**.

CEREALĂ s.f. (mai ales la pl.) „grup de plante din familia gramineelor (grâu, porumb, orz, ovăz etc.), ale căror semințe servesc ca hrană omului sau animalelor și ca materie primă în industria alimentară – céréale” 1832 (var. pl. țereale).

Fr. *céréale(s)*, lat. neol. *cerealis* (adj.) < *Ceres*, zeița grânelor la romani.

Fam.: **cerealicultură** s.f. „ramură a agriculturii care studiază cultura cerealelor” 1982 < fr. *céréali-culture*; **cerealier** adj. 1955 < fr. *céréquier*; **cerealist** s.m. „negustor de cereale” 1931 ← *cereale* ° // < fr. *céréaliste* DEX.

CEREBEL s.n. (anat.) „parte a encefalului situată în regiunea posterioară și inferioară a emisferelor cerebrale, cu rol important în reglarea mișcărilor, creierul mic – cerevet” 1843.

Lat. neol. *cerebellum* (dim. al lui *cerebrum* „creier”).

Fam.: **cerebelar** adj. „referitor la cerebel” 1871 < lat. neol. *cerebellaris* LM // engl. *cerebellar* DEX; **cerebelos** adj. „referitor la cerebel” 1871 < fr. *cérébelleux*.

Cf. **cerebral**, **creier**.

CEREBRAL adj. „referitor la creier; rațional – cérébral” 1843.

Fr. *cérébral* (< lat. savant *cerebralis* < *cerebrum* „creier”).

Fam.: **cerebralism** s.n. (livr.) „raționalism exagerat” 1982 ← *cerebral* sau < engl. *cerebralism*; **cerebralitate** s.f. (rar) „însușirea de a fi cerebral” 1928 < fr. *cérébralité* sau ← *cerebral*; **cerebrastenîe** s.f. (med.) „formă de astenie a creierului datorată traumatismelor craniene și cerebrale” 1969 < fr. *cérébrasthénie* DN³ // ← *cerebr[al]* + *astenie* DEX; **cerebroîd** adj. „care se aseamănă cu creierul” 1966 < fr. *cérébroïde*; **cerebromalacie** s.f. (med.) „degenerescență a unei părți a creierului” 1969 < fr. *cérébromalacie* (< *cérébro-* < lat. *cerebrum* „creier” + *-malacie* < gr. *μαλακία* „slăbiciune, moliciune”); **cerebrozidă** s.f. „tip de substanțe lipoidice complexe, prezente în țesutul nervos cu rol important în metabolismul neuronului” 1949 < fr. *cérébroside*; **cerebru** s.n. (rar) „creier” 1843 < lat. neol. *cerebrum*; **intracerebral** adj. 1915 < fr. *intracérébral*.

Cf. **cerebel**, **creier**.

CEREMONIE s.f. „ansamblu de formalități respectate în săvârșirea unui cult religios sau în alte ocazii solemne; (la pl.) forme de politețe exagerată, fasoane – cérémonie” 1648 (var. țeremonie), var. (inv.) *cerimonie*, *țărămonie*, *țaremonie*, *țărmonie*, *țărmonie*, *țărmonie*, *țărmonie*, *țărmonie*, *țărmonie*, *țărmonie*, *țărmonie*, *țărmonie*.

Magh. *ceremónia* DÎLR, pol. *ceremonja* DA, CDER 1672, DEX, DÎLR, lat. neol. *caerimonia*, *caeremonia* DA, CADE, SDLR, CDER 1672, DEX, DÎLR, fr. *cérémonie* CADE, SDLR, DEX // și rus. *ceremonija* DA; și it. *cerimonia* DA, CDER 1672; și ngr. *τσερεμόνια* DÎLR.

Fam.: **ceremonial**¹ adj. „referitor la ceremonie” 1813 (var. *țerimonia*), var. *țeremonial*¹ < lat. neol. *caerimonia*, fr. *cérémonial*, *cérémoniel*; **ceremonial**² s.n. „totalitatea regulilor sau a formulelor de etichetă întrebuițate la o anumită ceremonie” 1829 (var. *țeremonial*²) < fr. *cérémonial*, lat. neol. *caerimonia*, germ. *Zeremoniale*; **ceremonios** adj. „care se comportă sau se face cu politețe exagerată” 1787 (var. *țeremonios*), var. *țerimonios* < fr. *cérémonieux*.

CERENȚEL s.m. „plantă erbacee, cu flori galbene-aurii (*Geum urbanum*); argințică (*Dryas octopetala*); călțunul-doamnei (*Geum rivale*) – benoîte; *Dryas octopetala*; *Geum rivale*” 1863, var. *cerencel*, *cernițel*.

Formațiune diminutivală (cu suf. *-el*) pe baza lat. *cērīnthē*, *cērīntha* (bot.) „pidosnic” O. Densusianu, „Romania”, 33, 73, PEW 345, DA, CADE, SDLR, CDER 1673.

Fam.: **cerițică** s.f. (bot.) „pidosnic (*Cerīnthe minor*)” 1868 ← **cerițică* ← *cerențel* cu substit. sufixului.

CEREZINĂ s.f. „produs obținut prin rafinare din ozocherită sau din reziduu de petrol și folosit în diverse industrii – cérésine” 1896.

Fr. *cérésine* (probabil format pe baza lat. *cera* „ceară” și fr. *résine* „rășină”).

CERGĂ s.f. „șesătură groasă care servește la învelit sau care se așterne pe pat; (Ban.) coviltir la căruțe; adăpost – couverture, bâche, abri” 1588.

Tc. *çerge* (< ngr. *τσέρρα* < lat. *serica*), termen general balcanic DA, CADE, SDLR, CDER 1675 // și magh. *cserga* „șatră”, *cserge* „pătură” DA (inadmisibil întrucât este vorba de un cuvânt ungurec folosit aproape exclusiv cu referire la păstoria români EWU); bg., srb. *čerga*, cf. magh. *cserge* DEX.

CER/ME s.f. (Ban., Apuseni) „tavan, plafon – voûte, plafon” 1888, var. *cerim* s.n., *cerine*, *ceriñ* s.n.

Scr. *čerjen* > *cerine*, *ceriñ*. Forma *cerime* rezultă din reanalizarea variantelor etimologice în *cer*¹ și suf. col. *-ime* DA, CADE, SDLR // ← **cer*⁻³ (< lat. *cirrus* „smoc”) + *-ime* G. Giuglea, „Langue et littérature” 4, 1948, nr. 1-2, p. 13-14.

Fam.: **cerariu** s.n. „tavan” 1906 ← *ceriñu*, cu substit. finalei DA // ← **cer*⁻³ + *-ariu* G. Giuglea, „Langue et littérature” 4, 1948, nr. 1-2, p. 13-14.

CER/THIUM s.n. „gen de moluște gasteropode cu cochilia alungită, în spirală, cu striții – cêrithes” 1949.

Lat. neol. *Cerithium* (< gr. *κηρύκιον* „caduceu; cochilie, scoică” < *κῆρυξ* „herald; cochilie folosită ca trompetă”).

Cf. **caduceu**.

CERIU¹ s.n. „element chimic, metal moale, ductil și strălucitor, cu diverse întrebuințări în industrie – cérium” 1862, var. *cerium*.

Fr. *cérium* (nume creat pe baza lat. *Ceres*, zeița romană a grânelor).

Fam.: **cerimetrie** s.f. „metodă de analiză chimică cantitativă, prin tratare cu săruri de ceriu” 1949, var. *cerometrie* < fr. *cérimétrie*; **cerit** s.n. „mineral care conține pământuri rare, în special oxid de ceriu” 1949 < fr. *cérite*.

CERMĂLUI¹ vb. (Năs.) „a face gălăgie – faire du vacarme, du tapage” 1928.

Magh. *csármál*.

Fam.: **cearmă** s.f. „femeie neagră și urâtă” 1887 probabil < magh. *csárma* „gălăgios”, infl. semantic de *cernă* „(oaie) neagră” (< v.sl. *črŕnŕ* „negru”) DA, cf. *cearnapoacă* „femeie neagră și urâtă”; **cermălaie** s.f. „gălăgie” 1928 ← *cermălui*, cu substit. finalei, infl. de *hărmălaie*.

CERNAVODEAN s.m., adj. „(persoană) din Cernavodă – (habitant) de Cernavodă” 1810 (antrop.).

Top. *Cernavodă* (< bg. *černa*, v.sl. *črŕna* „neagră” + *voda* „apă”) + *-ean*.

Fam.: **cernavodeancă** s.f. „femeie din Cernavodă” 1982.

Cf. **cerni**, **ciornă**¹, **ciornei**.

CERNE [ar. *țearnire*, ir. *çerne*] vb. „a trece o materie fărâmicioasă prin sită pentru separarea părții mai fine; (fig.) a ploua mărunț, a ninge; (livr., înv.) a examina, a distinge – tamiser, cribler; parsemer; bruiner; (livr., vieilli) discerner, analyser” 1581.

Lat. *cernere*, cf. ret., it. dial, fr. dial., cat., sp., ptg. REW 1832. Sensul livresc „a examina, a distinge”, calchiat după lat.

Fam.: **cernător**¹ adj., s.m. „(persoană) care cerne” 1822; **cernător**² s.n. „unealtă de zidărie pentru cernutul nisipului” 1885; **cernătură** s.f. (abstr.) 1871; **cernut** s.n. (abstr.) 1871; **cernută** s.f. „dans țărănesc” 1885; ar. **ņearnire** vb. „a cerne” 1906; **precerne** vb. (reg.) „a cerne de mai multe ori” 1889 ← *prea* + *cerne*.

Cf. **discerne**.

CERNI vb. „a înnegri, a vopsi în negru; a se îmbrăca în negru în semn de doliu; a se măhni, a se întrista – (se) noircir, (se) teindre en noir; se mettre en deuil, porter le deuil; s’attrister, s’assombrir” 1620.

V.sl. *črŕniti* „a înnegri”.

Fam.: **cearnapoacă** s.f. (Năs.) „femeie neagră și urâtă” 1887 ← *cern*, după derivatele în *-oacă*; **cern** adj. (atestat numai la feminin, despre oi) „negru” 1885 < v.sl. *črünü*; **cernăuț** s.m. (Neamț) nume de bou 1885 ← *cernei*; **cernea** s.m., s.f. (Munt.) nume de vită 1885 ← *cern*; **cerneală**¹ s.f. (pop.; înv.) „înnegrire, vopsire în negru; (în v.) doliu; (rar) amărăciune, tristețe” 1686 ← *cerni* + *-eală*; **cerneală**² s.f. (în v.; Mold., Trans.) „culoare neagră cu care se vopsesc textilele și părul; lichid preparat pentru a servi la scris și la tipărit” 1560 < slavon *črünülo*, cu substit. sufixului; **cernei** s.m. (S Mold.) nume de câine ciobănesc 1884 ← *cern*; **cernit** s.n. (abstr.) 1892; **cernita** s.f. numele unui dans țărănesc 1892 ← *cernit* (part. lui *cerni*); **cernitor**, **-oare** adj., s.m., s.f. „(persoană) care vopsește în negru” 1825; **cernitură** s.f. „vopsea neagră; doliu” 1862; **cernușcă** s.f. (bot.) „chimion negru, negrușcă, negricică” 1900 < ucr. *čornuška* DEX, rus. *černuška* DA, CADE, TDRG, SDLR, CDER 1678, DEX // și pol. *czarnuszka* SDLR; **descerni** vb. (în v.) „a renunța la doliu” 1886.

Cf. **cernavodean**, **cernoziom**, **ciornă**¹, **ciornei**, **ciornoglavă**, **ciornolog**.

CERNOZIOM s.n. „grup de soluri foarte fertile, de culoare închisă, formate sub o vegetație ierboasă, în condițiile unei clime continentale – tchernoziom” 1930 (var. *ciornoziom*).

Rus. *černozëm* (< *černyj* „negru” + *zem-* „pământ”).

Cf. **cerni**, **ciornă**¹, **ciornei**.

CERNUȚ s.m. (Ban.) „piron – gros clou” 1913.

Et. nes., probabil scr. dial. *čren* „măner” (= *cren*) sau bg. dial. *čeren* „măner” + *-uț* DA.

CERPI vb. (în v.) „a scoate apă (din fântână) – puiser de l'eau (dans la fontaine)” 1681.

V.sl. sau slavon *črŕpo*, *črŕti* DA, cf. bg. *čerpja* // posibil și rus. *čerpat'* DA; cf. rus. *čerpat'* TDRG³.

Cf. **ciorpăi**, **cirăpeală**.

CERT adj. „de care nu te poți îndoi, sigur – certain, sûr, indubitable” 1836 (var. *țert*).

Lat. neol. *certus*.

Fam.: **certifica** vb. „a adevăra (printr-un act)” 1848 < lat. neol. *certificare*, fr. *certifier*; **certificat** s.f. „act oficial prin care se confirmă exactitatea unui fapt, autenticitatea unui înscris sau în care se atestă o anumită calitate, în vederea valorificării unor drepturi, atestat” 1837 (var. *țertificat*) < lat. neol. *certificatum* DA, SDLR, DEX, TDRG³, Ursu, IL II, 155, fr. *certificat* CADE, DEX, Ursu, IL II, 155, germ. *Zertifikat* Ursu, IL II, 155; **certificator** adj. „care certifică” 1929, var. *certificător* < fr. *certificateur* sau ← *certifica*; **certificație** s.f. „atestare, certificare” 1851, var. *certificațiune* < fr. *certification*; **certitudine** s.f. „caracter cert; încredere deplină în ceva” 1836 (var. *țertitudine*) < fr. *certitude*, lat. neol. *certitudo*, *-inem*; **incert** adj. „nesigur” 1846 < lat. neol. *incertus*; **incertitudine** s.f. „nesiguranță, lipsă de certitudine” 1846 < fr. *incertitude*; **necert** adj. (în v.) „incert” 1836 (var. *nețert*) ← *cert*, după lat. neol. *incertus*, fr. *incertain*; **necertitudine** s.f. (în v.) „incertitudine” 1836 (var. *nețertitudine*) ← *certitudine*, după fr. *incertitude*; **țerticiune** s.f. (în v., rar) „certitudine” 1794 ← *țert* (= *cert*), după lat. *certitudo*.

CERTA [mr. *țirtari*, ir. *certâ*] vb. „a muștra, a dojeni; a avea un conflict (mai ales verbal) cu cineva, a se învrăjbi cu cineva; (în v.) a pedepsi; (în v.) a (se) instrui – gronder, réprimander; se disputer, se quereller, se făcher; (vieilli) punir, châtier; (vieilli) (s')instruire” c. 1567.

Lat. *certāre* „a se lupta, a se întrece”, cf. sd., v.it. REW 1840. Sensul „a muștra, a pedepsi”, numai în rom. și alb. Densusianu, HLR I, 282.

Fam.: **ceartă** [mr. *țertă*] s.f. c. 1500 ← *certa* (der. regresiv), posibil foarte vechi, cf. alb. *qartë* CDER 1680; **ceartaș** s.m. (în v., rar) „individ căruia îi place cearta; împincinat, parte într-un proces” 1856 ← *certa* DA, TDRG³ sau ← *ceartă* CADE; **certat**² s.n. (abstr.) c. 1567; **certat**¹ s.m., s.f. „(persoană) căreia îi place cearta” 1857, var. (rar) *certareș*; **certător** adj. (în v.) „certăreț” 1693; **certătură** s.f. (în v.) „ceartă” 1650; ar. **nțirtare** vb. „a certa” 1894.

CERTAT¹ adj. (Mehed.) „(despre bou sau vacă) fără un corn, cu un corn rupt – écorné” 1898.
Et. nes., probabil ← **certac* ← *certi* sau < v.sl. **čirtakъ* < **čirtq*, **čersti* (= *črūtq*, *črēsti*) „a tăia”, eventual infl. de *certa* S. Pușcariu, DR 4, 1924-1926, 680, DA.

Cf. *certi*, *cirtă¹*.

CERTI vb. (Ban., Trans.) „a coji un arbore viu, ca să se usuce – écorcer un arbre, pour le faire sécher” 1927.

V.sl. **čirtq*, **čersti* (= *črūtq*, *črēsti*), **čirtati* (= *črūtati*) „a tăia”.

Fam.: **certej** s.n. „loc defrișat” (Ban., N Olt., Crișana, Mar.) 1482 (top. *Ceartej*), var. *certez* < ucr. *čertež* „defrișare prin decojirea copacilor, loc defrișat”, scr. (vechi, dial.) *črtež* (= *crtež*) (< v.sl. **čertež* „tăietură” < **čirtq*, **čersti*) E. Janitsek, LR 27, 1978, 3, 253-258; **certeji** vb. (Ban., N. Olt.) „a certi” 1927 ← *certej*.

Cf. *certat¹*, *certie*, *cirtă¹*.

CERTIE s.f. „ciocănitore sură – pic cendré” 1852.

Et. nes., posibil înrudit cu *certi* DA, TDRG³.

Cf. *certi*.

CERULEU s.n. „substanță minerală albastră, obținută dintr-un amestec de cobalt și staniu – (bleu de) céruléum, bleu céruléen, bleu céleste” 1966.

Fr. *céruléum* (împr. din lat. *caeruleum*, forma neutră a adj. *caeruleus* „albastru” < *caelum* „cer”).

Cf. *cer*, *celest*, *celostat*.

CERUZĂ¹ s.f. „carbonat natural de plumb, alb sau cenușiu, cu luciu adamantin, folosit mai ales la prepararea vopselelor, alb de plumb – cêruse” 1749.

It. *cerussa* DÎLR, fr. *cêruse* DA, CADE, DEX (împr. din lat. *cerussa*) // și lat. neol. *cerussa* DEX; lat. neol. *cerussa* SDLR.

Fam.: **ceruzit** s.n. „carbonat natural de plumb, care se prezintă sub formă de cristale albe cu luciu diamantin” 1898, var. *ceruzită* < fr. *cêrusite*; **țeruză** s.f. (inv., Trans., Mar., Ban.) „creion” 1788, var. *cerusă*, *ceruză²*, *țaruză*, *țerăuză*, *țerujă*, *țiruză* < magh. *ceruza* (< lat. *cerussa*).

CERVANĂ s.f. „numele a două specii de plante erbacee cu frunzele crestate pe margine, cu flori albe, cu puncte roșii în interior – *Lycopus exaltatus*, *Lycopus europaeus*”, 1783, var. *carvană*, *chervană*, *ciorvană*, *corvană²*, *țarvană*, *țarvane*, *țervană*, *țervane*.

Et. nes., posibil înrudit cu v.sl. **črūvenŭ* „roșu” (cf. bg. *červen*, scr. *crven*) CDDE II 48, CDER 1681 (probabil); var. cu *ț*-infl. de scr. *crven* „roșu” // Et. nec., posibil termen farmaceutic intrat în limba populară DA; et. nec. DEX.

CERVICAL adj. „referitor la partea posterioară a gâtului sau la gâtul, colul unor organe – cervical” 1822 (var. *cerbical*).

Fr. *cervical* (împr. din lat. *ceruicalis* < *ceruix* „ceafă”). Var. *cerbical*, după *cerbice*.

Fam.: **cervicită** s.f. „inflamație acută sau cronică a colului uterin sau a vezicii urinare” 1969 < fr. *cervicite*; **cervicotomie** s.f. „incizie chirurgicală la nivelul colului uterin” 1978 < fr. *cervicotomie* (< *cervico*- < *cervix* + *-tomie* < gr. *-τομία* < *-τόμος* < *τέμνειν* „a tăia”, *τομή* „tăiere”); **cervix** s.n. „partea inferioară a uterului sau a vezicii urinare (col uterin sau vezical)” 1969 < fr. *cervix* (împr. din lat. *ceruix* „ceafă”), dublet etim. *cerbice*; **endocervicită** s.f. „inflamație a mucoasei interne a colului uterin” 1978 < fr. *endocervicite* (< *endo*- < gr. *ἐνδον* „înăuntru” + *cervicite* „cervicită”).

Cf. *cerbice*.

CERVIN adj. „asemănător cerbului, de cerb – cervin” 1966.

Fr. *cervin* (împr. din lat. *ceruinus* < *ceruus* „cerb”).

Fam.: **cervid** s.n. (mai ales la pl.) „familie de mamifere rumegătoare ai cărei masculi au coarne osoase, ramificate” 1978 < fr. *cervidés*.

Cf. **cerb**.

CERVIȘ s.n. (înv.) „grăsime de vacă, topită, păstrată în bășici și întrebuințată în alimentație; carne conservată în seu topit – grasse de boeuf fondue” 1826, var. *cereviș*, *cerveș*, *cervici*, *ciriviș*, *cirviș*, *țerviș*.

Tc. *çerviș*.

CESIU s.n. „element chimic, metal alcalin monovalent, moale, alb, care se folosește la fabricarea celulelor fotoelectrice – césium” 1871, var. (înv.) *ceziu*.

Fr. *césium* (termen savant construit pe baza lat. *caesius* „verzui, verde-albăstrui”, după cele două dungii albastre pe care le produce cesiul în analiza spectrală).

CESNIC¹ adj. (Teleorman) „posac, tăcut și retras – maussade, renfermé” 1912.

Et. nes., posibil ← **cestnic* < bg. *česten* „cinstit” (modelat după suf. *-nic*) DA sau ← *becesnic* (= *bicisnic*), cuvântul *cisnic* fiind folosit despre diavol Mărgărit, PED, 42–43.

CEST¹ s.n. (înv.) „bucată de prescură tăiată de preot la proscomidie – fragment du pain consacré rompu par le prêtre” 1652.

Slavon *čestī* „parte”.

Cf. **ceastie**.

CEST² s.n. „mănușă de piele, armată cu plumb și cu fier, de care se serveau atleții în Antichitate în luptele pugilistice – ceste” 1939.

Fr. *ceste*, lat. neol. *caestus*.

CESTER s.n. (Trans., acc. nec.) „odgon de legat pluta – grosse corde” 1928.

Scr. *čestar* „plasă de pescuit cu găuri mici” (< *čest* „des”)° // Et. nec. DA.

Cf. **cistină**.

CESTOID s.n. „clasă de viermi platelminți în formă de panglică – cestode” 1871, var. *cestoid*.

Fr. *cestoïde* (< gr. *κεστός* „cingătoare” + *-(o)ide* < gr. *-ειδής* „care arată ca...” < *εἶδος* „formă, aspect”).

Fam.: **cestod** s.n. „cestoid” 1962 < fr. *cestode*.

CEȘME¹ s.f.pl. (Ban.) „alice de plumb – plombs de chase, grenaille” 1885.

Rom. **cesme* (cu *-s-* pentru *-ș-*, fonetism specific Banatului), pl. lui **ceasmă* ← **sačmă* (prin metateză) < scr. *sačma* „alică” (< tc. *sačma*) DA.

Cf. **șașma**.

CEȘTI vb. (Suceava) „a tăia ciaturile de brad – élaguer un sapin” 1898, var. *țești*.

Ucr. *čystyty* (ind. prez. 1 sg. *čyšču*) „a curăța, a coji, a decortica” (< *čystyj* „curat”)° // Et. nec. DA.

Cf. **cinstet**¹.

CETACEU s.n. „ordin de mamifere acvatice mari, cu corpul în formă de pește și cu membrele anterioare transformate în înotătoare – cétacée” 1837 (var. *țetație* s.f.).

Fr. *cétacé*, lat. neol. (pl.) *Cetacea* (< *cetus* < gr. *κῆτος* „monstru marin, cetaceu”).

Fam.: **cetaceum** s.n. „grăsime extrasă din nările unei balene” 1962 < fr. *cétacéum*.

Cf. **chit**³.

CETATE [ar. *țitate*, mr. top. *Țitai*; ir. *cețate* „oraș”] s.f. „așezare fortificată, fortăreață; (în expr. ~ de scaun) reședință domnească – cité, forteresse; résidence du voïvode” c. 1500, var. (înv.) *citae*.

Lat. *civitās*, *-ātem* (< *civis* „cetățean”), cf. dalm., it., ret., fr., occ., cat., sp., ptg. REW 1959.

Fam.: **cetătea** s.f. (dim., înv.) 1455 (top.); **cetăţean**, -ă adj., s.m., s.f. „(locuitor) al unei cetăţi; persoană care se bucură de toate drepturile civile şi politice ale unui stat; (în v.) civil” 1563–1583, cu sensul politic, după fr. *citoyen*; cu sensul „civil”, după lat. *ciuilis*, fr. *civile*; **cetăţeancă** s.f. 1928 ← *cetăţean*; **cetăţenesc** adj. „de cetăţean; (în v.) orăşenesc; civil” 1691–1697 ← *cetăţean*; cu sensul „civil”, după lat. *ciuilis*; **cetăţeneşte** adv. 1822 ← *cetăţean* sau ← *cetăţenesc*; **cetăţenie** s.f. „condiţia juridică de cetăţean” 1871 ← *cetăţean*, după fr. *citoyenneté*; **cetăţenime** s.f. (col.) 1871 ← *cetăţean*; **cetăţesc** adj. (în v.) „cetăţenesc” 1682; **cetăţnică** s.f. (dim., în v.) 1809; **cetăţuie** s.f. (dim.) 1595 (top.); **cetăţuit** adj. (în v.) „fortificat ca cetate” 1826; **concetăţean** s.m. 1829 ← *cetăţean*, după fr. *concitoyen*; **încetăţeni** vb. „a acorda cetăţenia; (refl., fig.) a se statornici, a se înrădăcina” 1853 ← *cetăţean*; **încetăţenit** adj. „care s-a înrădăcinat” 1934 ← *încetăţeni*.

Cf. **citadelă**, **civil**.

CETĂRNĂ s.f. (Trans.) „streaşină; vas din doage în care curge mustul din lin – gouttière; cuveau” 1561, var. *ceatârnă*, *cetârnă*, *ciotârnă*.

Magh. *csatorna*, (dial.) *csatarna*, *csaterna* (< scr. *čatrnja*, *četrnja* < it. *cisterna* = *cisterna* < lat. *cisterna*).

Cf. **cisternă**.

CETCĂ s.f. „sfoară groasă care ţine de plasa de pescuit şi este terminată la capete cu câte o cheotoare – corde de pèche” 1916.

Et. nes., probabil ← **šecă* ← *setcă* „unealtă de pescuit formată dintr-o plasă confecţionată din aţă subţire, fixată în apă cu două odgoane” < rus. *setka* ° // Et. nec. DA.

Fam.: **cetcui** vb. „a împleti năvodul pe odgoane” 1910.

CETEĂ s.f. (suspect) „un soi de pasăre – une sorte d’oiseau” 1909.

Et. nes., probabil ← *cetie* DA.

CETENĂ¹ s.f. (chim.) „substanţă chimică obţinută prin piroliza acetonei şi care se prezintă sub formă de gaz cu miros înecăcios – cétène” 1949.

Fr. *cétène* (< *cet-* < *cétone* „cetonă” < *acétone* + *-ène*).

Cf. **cetonă**.

CETERĂ s.f. „instrument muzical cu coarde de tipul vioarei sau al harpei; chitară; vioară – instrument à cordes; guitare; violon” c.1500, var. *cetără*.

Lat. *cithera* (< gr. *κithára*), cf. it., v.eng., occ., v.sp. REW 1953.

Fam.: **cetera** vb. (în v., reg.) „a cânta din ceteră; (Trans.) a bate la cap, a săcăi” 1632, var. *cetara*, *cetăra*; **ceteraş** s.m. „lăutar, scripcar” 1822, var. *ceatarăş*, *cetăraş*; **ceterea** s.f. (dim.) 1891; **cetereza** vb. (Mold.) „a colinda” 1928 < lat. *citharizāre* DA sau ← tema *ceterez-* a vb. *cetera*, cf. *ureza* < *ura*, *bureza* < *bura* Mărgărit, NCEs, 325; **ceteruică** s.f. (dim.) 1825; **ceteruţă** s.f. (dim.) 1857.

Dublet etim.: **chitară**, **ţiteră**. Cf. **citolă**.

CETIE s.f. (ornit., Trans.) „bâtlan, cocor de baltă – héron, butor” 1890.

Et. nes., probabil magh. *csett*, *csött* „poc!” (cf. magh. *csetten* „a pocăni”) DA.

Cf. **cetea**.

CETINĂ s.f. „ramură de brad, ace de brad – branche de sapin, aiguilles de sapin” 1522 (antrop.), var. *cenenă*², *cinină*.

V.sl. **četina* (colectivul lui *četi* „perie, ţepi”), cf. bg. *četina* „ienupăr, păr ţepos la unele animale”, scr. *četina* „ace de conifere, păr ţepos”, slovac, ceh. *četina* „ramură de conifer, cetină”, *ščetina* „păr aspru, păr de porc” Mihăilă, ÎVS, 75, DA, CADE, TDRG // Bg. *četina*, scr. *četina* SDLR, TDRG, DEX; bg. *četina*, scr. *četina* sau magh. *csetina* Densusianu, HLR I, 366.

Fam.: **cetin** s.m. „jenupăr” 1857, var. *ceten*; **cetinică** s.f. (dim.) 1885; **cetiniș** s.n. „pădure tânără de brad” 1886; **cetiniță** s.f. (dim.) 1580 (top.); **cetinos** adj. „cu cetină deasă” 1905; **cetioară** s.f. (dim.) 1885; **încetinat** adj. (despre brazi) „cu cetină deasă” 1892.

CETNIC s.m. „participant la lupta armată de partizani a popoarelor slave din Peninsula Balcanică în sec. XIX împotriva turcilor; membru al unor organizații de tip fascist care au activat în Iugoslavia – Tchetchnik” 1911.

Scr. *četnik*.

CETONĂ s.f. „nume generic dat unor compuși organici, obținuți mai ales prin oxidarea alcoolilor secundari, a hidrocarburilor – cétone” 1939.

Fr. *cétone* (< *acétone* „acetonă” < lat. *acetum* „oțet” + *-one*).

Fam.: **cetogen** adj. „care favorizează producerea de cétone în organism” 1978 < fr. *cétogène*; **cetogeneză** s.f. „formare a cetoniei în organism” 1958 < fr. *cétogénèse*; **cetonomie** s.f. „prezență a corpilor cetonici în sânge” 1969 < fr. *cétonémie* (< *céto-* < *cétone* + *-(h)émie* < gr. *αἷμα* „sânge”); **cetonic** adj. „de natura cetoniei” 1949 < fr. *cétonique*; **cetonomie** s.f. „eliminare prin urină a cetonelor rezultate din arderea incompletă a grăsimilor” 1958 < fr. *cétonurie* (< *cétone* + *-urie* < gr. *-ουρία* < *οὐρῆν* „a urina”); **cetoză** s.f. „monozaharid care conține cetonă” 1949 < fr. *cétose*; **xilocetoză** s.f. „derivat al xilozei prezent rareori în urina umană, indicând o deviere a metabolismului unor aminoacizi” 1969 < fr. *xylocétose* (< *xylo[se]* + *cétose*).

Cf. **acetic**, **cetână**.

CETVARNĂ s.f. (Mold.) „numele unui dans țărănesc – nom d'une danse paysanne” 1889.

Et. nes., probabil rus. dial. *četvernja* „(grup) de patru, dans jucat de două perechi” TDRG (care citează rus. *četvernoj* „cvadruplu”, pl. *četverni* „grup de patru”, *četvërka* „dans jucat de două perechi”).

Cf. **ciozvârtă**, **sfert**.

CEU¹ s.n. (Trans.) „oală de fier – marmite” 1906.

Magh. *cső* „țevă (de metal)”.

CEUCĂ s.f. (Mold., Trans., Ban.) „specie de cioară, stăncuță, coțofană; strugure negru – choucass, pie; raisin noir” c.1650 (var. *ceaucă*), var. *ciocă*³, *ciogă*, *ciocică*, *ciocă*¹, *ciocică*, *cioucă*. Forma *cocă*⁴ („ceucă”) din DA, II, 608 este o transcriere greșită – cu omiterea semnului diacritic – pentru *cocă* (= *ciocă*) Loșonți, CIE, 62–65.

V.sl. *čavŭka* „stăncuță” < radicalul onomatopeic *čav-/čev-* (bg. *čavka*, scr. *čavka*) CDED II 53, TDRG, DA, SDLR, Tamás, EW, 218–219 (posibil), DEX, magh. *csóka* DA, SDLR, Tamás, EW, 218–219.

Fam.: **cecă** s.f. „cucuvea” 1837 ← *ceucă* ° // Et. nes., probabil lat. neol. *caeca* TDRG; **ceucușoară** s.f. (dim.) 1883; **ceucuță** s.f. (dim.) 1883; **ciochiță** s.f. (dim.) 1885; **ciocoli**³ s.m. „masculul ceucii; specie de corb” 1857 ← *ciocă*¹, *ciocă*³ (= *ceucă*); **ciucăi** vb. „a cicăli” 1910 ← *ceucă*, *ciocă*¹ sau scr. *čukati* „a striga ca bufnița”.

CEUR adj. (Trans., Ban., Olt.) „sașiu, ceacâr – louche” 1649 (atestarea 1418, top. *Ceaurii*, este neverosimilă în caz că etimologia scr. este corectă), var. *ceur*.

Et. nes., probabil scr. *čor* „chior” (< tc. *kör*).

Fam.: **ceura** vb. (înv.) „a se uita chiorăș” 1620; **ceaurit** adj. (Teleorman) „zăpăcit, aiurit” 1912 ← *ceaur* (= *ceur*, cf. *ceura*) + *aiurit* ° // cf. magh. *csábul* (> *cebălui* „a (se) zăpăci”) + *aiurit* (contaminare) DA.

Cf. **chior**.

CEUȘ¹ adj. (înv., rar) „care se uită chiorăș, ceacâr – louche” 1825.

Et. nes., ← *ceur* sau ← *ceuc* (= *ciocuș*) cu substit. finalei.

CEVLANĂ s.f. „segment de dreaptă care unește vârful unui triunghi cu un punct de pe latura opusă – cévienne” 1949.

Fr. *cévienne* (< numele matematicianului *Giovanni Ceva*).

CEZAR s.m. „titlu dat întâi împăraților romani (la început, din familia lui Iulius Caesar), apoi moștenitorilor imperiali; împărat – césar; empereur” 1561 (var. înv. *chesar(iu)* „împărat roman; (ulterior) împăratul Sfântului Imperiu Romano-German”), var. *cezar*.

Fr. *César* (pentru varianta accentuală *cezar*) °, lat. neol. *Caesar* DA, CADE, CDER 1686, DEX. Var. *chesar(iu)* < slavon *kesari* (< m.gr. *καίσαρ* < lat. *Caesar*).

Fam.: **cezarian** adj. „referitor la Cezar, la regimul imperial roman sau la un regim de dictatură militară” 1880 < fr. *césarien*; **cezariană** s.f. „intervenție chirurgicală care constă în extragerea fătului viu prin deschiderea uterului”, adj. în sint. *operație* ~ 1842 < fr. *césarienne* (< lat. *Caesar*, cognomen explicat de unii autori latini – de ex. Plinius, *Naturalis historia* 7, 47 – printr-un presupus substantiv comun *caesar* „copil scos din uter prin incizie” < *caesus*, part. pasiv al lui *caedere* „a tăia” TLF, FEW II 39, DELL); **cezaric** adj. (rar, înv.) „împărătesc” 1928; **cezaricesc** adj. (în v.) „al împăratului Austriei” 1723 (var. *chesaricesc*) < *chesar* „împăratul Sfântului Imperiu Romano-German”, cf. germ. *kaiserlich*; **cezarîn** adj. (rar, înv.) „împărătesc” 1871 < lat. neol. *caesarinus*; **cezarism** s.n. „regim dictatorial (ca al lui Cezar)” 1883 < fr. *césarisme*; **cezaro-crăiesc** adj. (în v.) „al împăratului Austriei, care era totodată rege al Ungariei” 1733 (var. *chesarocrăiesc*), var. *chezaro-crăiesc* ← *chesar* (*cezar*) + *crai* + *-esc*, după germ. *kaiserlich-königlich*; **cezaro-regal** adj. (în v., rar) „cezaro-crăiesc” 1863 ← *cezar* + *regal*, adaptare a lui *cezaro-crăiesc*; **cezaro-regesc** adj. (în v., rar) „cezaro-crăiesc” 1857 ← *cezar* + *regesc*, adaptare a lui *cezaro-crăiesc*; **cezaratomie** s.f. „cezariană” 1966 < fr. *césarotomie* DEX (< lat. *caesar*, cf. *césarien(ne)* „cezarian(ă)”) (adj., s.), + *-tomie* < gr. *-τομία* < *-τόμος* < *τέμνειν* „a tăia”, *τομή* „tăiere”) sau engl. *caesarotomy* °.

Cf. *kaizer*^{1,2}, *țar*.

CEZURĂ s.f. „pauză ritmică în interiorul unui vers – césure” 1871, var. (în v.) *cesură*.
Fr. *césure*, lat. neol. *caesura* (< *caedere* „a tăia”).

CFARTANĂ s.f. (în v., med.) „friguri care revin din patru în patru zile – fièvre quarte” 1705.
Lat. neol. *quartana* (< *quartus* „al patrulea”).
Cf. *cart*^{1,2}, *cartier*, *cvartal*, *cvartă*.

CHA-CHA-CHA [tʃatʃa'tʃa] s.n. „dans modern, inspirat din folclorul afro-cubanez – cha-cha-cha” 1978.
Sp. *cha-cha-cha*.

CHALONĂ [pronunțat *halonă*] s.f. „substanță produsă de glandele cu secreție internă, care, circulând prin sânge, inhibă funcția altor organe – chalone” 1962 (înregistrat greșit în cele mai multe dicționare românești în forma *chalon*, cu pronunțarea recomandată *șalon*), var. grafică *halonă*.
Fr. *chalone*, engl. *chalone* (< gr. *χάλων*, part. prez. activ al lui *χάλλω* „a încetini, a diminua”, adaptat după numele de substanțe în *-one*) ° // Cuvânt fr. DEX (pentru forma fictivă *chalon*).
Cf. *cală*¹.

CHAMOIS [ʃa'mwa] s.n. „piele de căprioară, de cerb, de miel sau de oaie, tăbăcită printr-un procedeu special și folosită pentru confecții sau ca filtru de benzină – chamois” 1972.
Fr. *chamois* „(piele de) capră-neagră” (termen preroman răspândit în zona Alpiilor).

CHARDONNAY [ʃardɔ'ne] s.n. „soi de viță-de-vie de origine franceză – chardonnay” 1962.
Fr. *chardonnay* (probabil < top. *Chardonnay*, sat în Burgundia).

CHARLESTON [tʃa:(r)l(ə)stən] s.n. „dans american de salon – charleston” 1928.
Engl. *charleston* (< top. *Charleston*, oraș în Carolina de sud).

CHARTER [ˈtʃa:(r)tə(r)], pronunțat curent *ceartăr*] s.n. „tip de contract de transport naval sau aerian, organizat în funcție de necesități, în afara curselor regulate – charter” 1978.

Engl. *charter* (propriu-zis „contract, document care atestă anumite drepturi, cartă” < v.fr. *chartre* < lat. med. *chartula*, dim. lui *charta* „cartă, document”).

Cf. *cartă*^{1,2}, *carte*, *hartă*, *hârtie*.

CHARTREUSE [ʃarˈtrø:z] s.n. „lichior obținut prin macerarea în alcool etilic a unui amestec de plante – chartreuse” 1966.

Fr. *chartreuse* (de la numele mănăstirii *la Grande-Chartreuse*, ai cărei călugări fabricau acest tip de lichior).

CHASSÉ [ʃaˈse] s.n. „pas mare de dans sau de gimnastică, executat cu un picior alunecând înainte, locul său fiind luat îndată de celălalt picior – chassé” 1978.

Fr. *chassé* (propriu-zis „alungat”, participiul verbului *chasser* „a alunga; a vâna” < lat. *captiare* < *captus*, part. lui *capere* „a prinde”).

CHATEAUBRIAND [ʃatobriˈjã] s.n. „specialitate culinară preparată din mușchi de vită – chateaubriand” 1978.

Fr. *chateaubriand* (cu origine incertă, cf. TLF: de la numele scriitorului *René de Chateaubriand*, al cărui bucătar ar fi inventat acest fel de mâncare, sau de la top. *Châteaubriant*, oraș din Loire Atlantique).

CHEABĂ s.f. (Ban., S-V Trans.) „unealtă, cuțitaș, briceag – outil, canif” 1895.

Scr. *keba* „briceag”.

CHEAF/R adj., s.m. (înv., rar) „necredincios (față de religia musulmană) – infidèle (par rapport à l'islamisme)” 1818.

Tc. *kâfir*.

Cf. *gheaur*.

CHEAG¹ [ar., mr. *cl'ag*, ir. *cl'ág*] s.n. „substanță activă (ferment) extrasă din sucul gastric al mamiferelor, care încheagă cazeina din lapte; cavitatea a patra a stomacului rumegătoarelor; masă roșie gelatinoasă în care se transformă sângele coagulându-se; (fig.) fondul inițial al averii cuiva; element care încheagă, care adună și ține împreună, centru, sâmbure – présure; caillette; caillot; noyau (d'une fortune); pivot, centre (d'un groupement, d'une société)” c.1650, var. grafică *chiag*.

Lat. **clagum* < *quaglum*, **caglum* < *coag(u)lum* panrom. (forme pe baza lui *quaglum*, **caglum*) REW 2006.

Fam.: **chegar**(iu) s.n. (probabil) „vas în care se păstrează cheagul” 1884; **chegălău** s.n. „vas mic, din doage, în care se păstrează cheagul” 1913, var. *cheagalău*; **chegăreață** s.f. „chegărete” 1885; **chegărete** s.m. „vas de lemn în care se ține cheagul” 1885; **chegăreț** s.n. „chegărete” 1885; **chegărie** s.f. (fig., rar) „persoană bătrână, zbârcită la față” 1883; **chegăriță** s.f. „chegărete” 1885; **chegătoare** s.f. „vas de muls al ciobanilor” 1885 ← *închegătoare*; **chegornicer**(iu) s.n. „vas în care se prepară și se păstrează cheagul” 1885, var. *cegornicer* (pronunțare dial.), *cheagornicer*(iu), *chigornicer*(iu) ← *chegorniță*; **chegorniță** s.f. „vas în care se prepară și se păstrează cheagul” 1888, var. *cheagorniță*, *chegherniță* ← *cheag*, cu sufixul *-orniță* extras din forme ca *păcorniță* (< *păcură*), *paporniță* (< *papură*) CDDE 332; **deschega** vb. refl. (înv., rar) „a deveni din nou lichid” 1881, var. *dăschega* ← *închega* cu substit. prefixului; **închega** [ar. (n)*cl'igare*, angl'*igare*, ngl'*igare*, mr. âncl'*igari*, ângl'*igari*, ir. (â)*nclegâ*] vb. „a (se) transforma în cheag, a (se) coagula; (fig., refl.) a prinde contur, a lua ființă”, var. *împiega* (hipercorect), (grafică) *închega* c.1500 < lat. **inlagāre* < *in-* + *coag(u)lāre* (**caglāre*, *quaglāre*) TDRG, CDDE 333, DA, CADE, SDLR (posibil), DEX sau ← *cheag* SDLR (posibil); **închegătoare** s.f. „vas de muls al ciobanilor; (bot.) năprasnică (*Geranium Robertianum*)” 1885 ←

încheaga; **închegător** adj. „care încheagă” 1822 ← *încheaga*; **închegătură** s.f. „(rar) închegare; locul unde se îmbină două obiecte sau două părți ale unui obiect” 1829 ← *încheaga*; **închegățică** s.f. (bot.) „Potentilla rubens” 1931 ← *închegat* (part. lui *încheaga*); **neînchegat** adj. „insuficient conturat” 1898 ← *încheaga*.

Cf. **coagula**.

CHEAG² s.n. (pesc.) „legătură de trei carmace sau de trei funii – faisceau de trois lignes de fond ou trois cordes” 1909, var. *cheah*, *teag*.

Rus. *tjaga* id. (propriu-zis „tragere”). Var. *cheah*, cu pronunțarea ucr. a lui -g-.

CHEANȚĂ s.f. „plantă care crește din rădăcină de stuf plante qui pousse à la racine du roseau” (E Munt.) 1885.

Et. nes., probabil variantă a lui *cheață* (posibil ← *gheață*) DA.

Cf. **gheață**.

CHEAR s.n. (înv.) „profit – profit” 1794.

Tc. *kâr*.

CHEART s.n. (N Trans.) „grădină, ogradă – jardin” 1806 (var. *cheartiu*), var. *chert(iu)*, pl. tantum *certuri* (Năs.) „casa și clădirile anexe” (cu pronunțare dialectală).

Magh. *kert* „grădină”.

CHEATIP s.m. (înv.) „secretar, copist – secrétaire, copiste” 1693, var. grafică *chiatip*, var. *cheatâp*, *cheatîb*, *chetîb*.

Tc. *kâtîp*, (înv.) *kâtîb*.

Fam.: **ceaușlar-chiatip** s.m. „logofătul ceaușilor, însărcinat cu dosarele afacerilor remise de marele vizir tribunalelor” 1739 < tc. *çavuşlar kâtîbi*; **chehaia-chiatîb** s.m. „secretar al ministrului de interne” a doua jum. a sec. XVIII < tc. *kehaya kâtîbi*; **divan-chiatîp** s.m. „secretar al divanului” 1792 < tc. *divan kâtîbi*.

CHEAȚĂ s.f. „nume de floare – nom d’une fleur” 1885.

Et. nes., posibil ← *gheață*.

Cf. **cheanță**.

CHEAȚĂLĂ s.f. (Ban.) „șorț scurt – tablier court” 1885.

Scr. *kecelja*.

CHEARAUD adj. (S Mold.) „zăpăcit, amețit; beat; nebun – étourdi, ahuri; ivre; fou” 1906 (var. Mold. *chiarhuz*), var. *cherăud*, (est) *chiorhuz*, var. grafică *chiaraud*.

Et. nes., posibil ← **cherăui* (= *cărăui*¹) ← *cheaur* (= *cheaun*); pentru finală, cf. *zălud*, *zblehud* (= *zblehuiat*) ° (SDLR tratează forma *cărăui* ca var. a lui *cheauraud* și explică var. *chiorhuz* ca derivat de la *chior*) // Cf. *chiarhuz*, *chiurhuz* DA.

Var. *chiarhuz* ← **chiarahuz* ← **chiarauz* refăcut din pl. **chiarahuzi* ← *cheauraud* ° (DA: „cf. *chiarhuz*, *chiurhuz*”). Var. *chiorhuz*, infl. de *chior*.

Cf. *cărăui*¹.

CHEAUN adj. „(S Trans., Munt.) beat, amețit, surd, (fam.) amețit – ivre, étourdi, sourd” 1780–1801 (cu sensul „prost, tâmpit – sot”), var. *cheaun*, *cheaur*.

Et. nes., posibil ← *cheuni*¹ „a se îmbăta” ← *cheuni*² „a da chiote” (s.v. *chiu*) DA.

Fam.: **cheant** adj. (Olt., Munt.) „beat” 1967 ← *cheaun*, probabil infl. de *beat* °; **cheantaun** adj. (S Trans.) „amețit de băutură; prost” 1912 (var. Teleorman *cantaun* „zăpăcit”), var. (Sibiu, Gorj) *cheantaun* ← *cheant* + *căscăun* ° (DA: „cf. *cheaun*”); var. *cheantaun*, ← *cheantaun*, prin disimilare;

var. *cantaur* ← *cheantaur*; **cheuni**¹ vb. (S Trans.) „a se îmbăta” 1929, posibil ← *cheuni*² „a da chiote” DA (sigur).

Cf. **cheantaur**, **cant**².

CHEBAP s.n. „friptură specifică bucătăriei turcești – kébab” 1863 (var. *cheabap*), var. *chebab*. Tc. *kebab*, (popular) *kebab*.

CHEC¹ s.n. „prăjitură coaptă într-o tavă specială lunguiață – gâteau cuit au four dans un moule allongé, cake” 1952.

Engl. *cake*.

CHEC² s.m. (Năs.) „om mic, prăpădit – personne petite, pitoyable” 1887–1888.

Et. nes., posibil ← **fec* ← *tecărău* „nătărău, haimana” (← *techerghew* < magh. *tekerğö* „vagabond”) ° // Et. nec. DA.

CHECEA s.f. (înv.) „covor de păslă – tapis de feutre” c.1650 (var. *chece*), var. (suspect, doar DDRF) *chepcea*².

Tc. *keçe* „păslă; covor sau bonetă de păslă”. Var. *chece* (Ban.) < magh. *kecse*, scr. *keča*.

Fam.: **checeliu** s.m. „soldat cu căciulă de păslă” 1859 < tc. *keçeli*.

CHECHERIȚĂ s.f. (entom.) „căpușă; musca-calului (*checheriță de cal*) – pou du mouton, *Melophagus ovinus*; *Hippobosca equina*” 1885, var. *căcărătă* (acc. nec.), *cerceliță*, *certeliță*, *chchiriță*, *chercheliță*, *chercheriță*², *chicheriță*, *chicheriță*, *chichiriță*, *chichiriză*, *chirchiriță*, *chișchiriță*, *ciciriză*.

Et. nes., probabil element v.sl. sau bg., cf. bg. *keker* „cu ochii bulbucați”, *kekerica* „broască” (DA s.v. *chercheriță*, SCLR), *kekereva*, *kekerevka* „broască” (considerate de BER de origine onomatopeică) ° // Posibil derivat din tulpina sl. *kyk-*, cf. v.sl. *kyčiti* „a se umfla”, bg. *kekerica* „broască” DA.

Var. *chercheriță*, *chercheliță*, *chirchiriță*, posibil infl. de *gărgăriță*. Var. *cerceliță*, infl. de *cercel*.

CHECI s.n. „șurubelniță – tournevis” 1862.

Tc. dial. *keç* „cârlig, prăjină” (= *eğec*, *eğiç*) Suci, IT II, 205.

CHEDER s.n. „pagubă, daună – dommage” 1795.

Tc. *keder*.

CHEDVEȘ adj. (Sălaj) „drăguț – joli” 1890.

Magh. *kedves*.

Fam.: **chedveșel** adj. (dim.) 1890.

CHEESEBURGER [ˈtʃi:zbɜːʃgə(r), pronunțat curent *cizburgăr*] s.n. „sandvici format dintr-o chiflă, o chiftea și o felie de brânză topită, eventual și alte ingrediente – cheeseburger” 2004.

Engl. *cheeseburger* (< *cheese* „brânză” < v.engl. *cese* < vest-germanic **kasi* < lat. *cāseus* + [*ham*]burger).

Cf. **caș**, **hamburger**.

CHEF s.n. „bună dispoziție; poftă, capriciu; petrecere – bonne humeur; désir, envie, caprice; boustifaillé” 1741.

Tc. *keçf*, (înv. și dial.) *kef*.

Fam.: **chefălu**¹ vb. „a (se) îmbăta” 1839, var. *chefului*; **chefăluială** s.f. „beție” 1893 ← *cheșălu*; **chefeli**¹ vb. „a (se) îmbăta” 1908; **cheșliu**, **-ie** adj., s.m., s.f. 1862 < tc. *keçfli*, dial. *kefli*; **cheșos** adj. (Mold.) „binedispus” 1892; **cheșui** vb. „a petrece” 1784; **cheșuleț** s.n. (dim.) 1928; **cheșușor** s.n. (dim.) 1889, var. *cheșșor*.

CHEFAL s.m. „pește de mare cu capul mare și turtit, din familia acantopterigienilor – muge, mulet de mer” 1691–1697.

Tc. *kefal* (< ngr. *κέφαλος*) Suciuc, IT II, 206, TDRG³ // și ngr. *κέφαλος* TDRG³; ngr. *κέφαλος* CDED 645, DA, CADE, TDRG¹, DEX.

Cf. **cefalic**.

CHEFE s.f. (Trans., înv. Munt.) „perie – brosse” 1508.

Tc. *kefe* °, magh. *kefe* (< tc.) DA, TDRG².

Fam.: **chefeli**² vb. (Trans.) „a peria” 1697 < magh. *kefél*; **chefelui** vb. (Trans., Mold.) „a peria; a bate” 1875 (var. *chefălu*²) < magh. *kefél*; **chefelni** vb. (rar) „a curăța” 1924 < magh. *kefél*, infinitiv *kefélni* „a peria; a snopi în bătaie”.

Cf. **chelfăni**.

CHEFIL s.m. (în.) „chezaș, garant – garant” 1715.

Tc. *kefil*.

CHEFIR s.n. „produs lactat dietetic, preparat din lapte integral sau smântână, acidulat cu un ferment vegetal – képhir” 1927 (var. grafică *kefir*).

Fr. *kéfir*, *képhir* (cuvânt cu etimon neclar, probabil de origine caucaziană).

CHEGLĂ s.f. (în.) „popic – quille” 1862.

Germ. *Kegel* DA, CADE, CDER 1694 // rus. *keglja* (< germ. *Kegel*) DA (posibil), SDLR.

Fam.: **cheglu** s.m. (tipogr.) „mic instrument folosit în turnarea literelor, cu care se măsoară lățimea corpului de literă” 1906 < germ. *Kegel* DA, CADE, CDER 1694 // cf. și rus. *kegl'* DA.

CHEHALA s.f., s.m. (în.) „intendentul vizirului sau al unui pașă; reprezentantul domnilor români pe lângă Poarta Otomană; subofițer; primar; funcționar – intendant du grand vizir ou d'un pacha; agent diplomatique des princes roumains près de la Porte Ottomane; sous-officier; maire de village; fonctionnaire” 1582 (var. *cheihaia*), var. *chehai*, *chehaie*, *cheia*, *chihai*², *chi(h)ai*, *chihai*.

Tc. *kâhya*, înv. *kehaya*, *kihaya*.

Fam.: **capichehaia** s.f., s.m. „reprezentant sau agent diplomatic al domnitorilor români la Poarta Otomană; soldat din garda palatului marelui vizir” 1630, var. *capechehaie*, *capichehai*, *capichehaie*, *capichihai*, *capichihai*, *capuchehai*, *capuchehaia*, *capuchehaie*, *capuchihai*, *capuchihai* < tc. *kapı* („poartă”) *kihaya*, *kapu kâhyası*, **kapı kehaya(sı)*, **kapu kihaya(sı)* Suciuc, CRT, 156; **capichehaialăc** s.n. „funcția de capichehaia” c.1780, var. *capăchehaialăc*, *capichihai*alăc, *capuchehai*alăc < tc. *kapı kihayalık*, *kapu kihayalık* Suciuc, CRT, 157; **capuchehaia-bei** s.m. „locțiitor al marelui vizir” c.1825, var. *capuchihai*ai-bei < tc. *kapı kihaya bey*, *kapu kâhya bey*; **chehaia-bei** s.m. „locțiitor al marelui vizir sau al unui pașă” 1718–1729, var. *chehaia-beg*, *chihai*ai-bei < tc. (în.) *kihaya bey*, *kehaya bey*, *chehaialăc* s.n. „funcția, rangul de chehaia” 1699, var. *cehaialăc*, *chehai*alăc < tc. *kehayalık* (= *kâhyalık*).

CHEHE s.f. „(N Trans., Ban.) tuse (la cai); (Apuseni) astm (la om) – toux (du cheval); asthme” 1697, var. *cheh* s.m.

Magh. *keh(e)*.

Fam.: **cheli** vb. „a tuși” 1942 < magh. *kehel*; **cheheș** adj. „care are chehe” 1697 < magh. *kehes*; **chehos** adj., s.m. „(despre cai) care tușește” 1929; **chihai**¹ interj. care imită tusea 1888 (var. *chîha*) ← *chihăi*² ° // formație onomatopeică, cf. și germ. med. *kichen* TDRG; **chihăi**² vb. „a tuși tare sau sec; (despre vulpe) a scoate sunete caracteristice; a ameți pe cineva cu vorba”, var. *chihăi* ← *chehe* ° („cf. *chehe*” DA) // ← *chihai*, *chihai* (onomat.), cf. germ. *keuchen* „a tuși”, magh. *kehel*, *köhögni* „a tuși”, bg. *kicham* „a strănuta”, ucr. *kychavycja* „tuse convulsivă” DA, TDRG, CDER 1770, DEX; **chihăini** vb. „a tuși sec” 1929 ← *chihăi*²; **chihăitură** s.f. 1871 ← *chihăi*².

CHEI s.n. „construcție amenajată într-un port pentru acostarea vapoarelor și pentru consolidarea malului; stradă de-a lungul acestei construcții – quai” 1855, var. (rar) *cheu*.

Fr. *quai* (inițial „val de pământ de-a lungul unei ape” < celtic *caio*) DA, TDRG², SDLR, CDER 1696, DEX // și bg. *kei* DEX.

Fam.: **cheiaj** s.n. „staționare la chei a unei nave; taxă pentru a putea încărca sau descărca marfa la chei” 1939 < fr. *quayage* SDLR // *chei* + *-aj* DEX.

CHEIE [ar. *cl'ae*, mr. *cl'eñ*] s.f. „unealtă de fier sau de lemn care se introduce în gaura unei încuietori pentru a se închide sau deschide o broască, un lacăt etc.; vale între doi pereți de stâncă; nume atribuit prin analogie unor obiecte diverse (parte a plugului; broderie; ghizdurile fântâni); (arhit.) piatra din centrul unei bolți; semn în notația muzicală – clef; gorge, défilé, différents instruments qui ressemblent à une clef (entre-deux, cuvelage); clef de vouîte; clef (en musique)” 1500 (top.), var. (Munt.) *chie*.

Lat. *clāuis*, panrom. REW 1981. Forma veche *cleie*, atestată la Anon. Car. (c.1650). Sensul „cheie de boltă”, după fr. *clef de vouîte*. Sensul din muzică, după it. *chiave*, fr. *clef*. Pentru sensurile „cheie a plugului, a morii, a teascului”, posibil lat. *clāuus* „cui”, care la pl. (*chei*) a devenit omonim cu *cheie* S. Pușcariu, DR 4, 1924–1926, 709, DA.

Fam.: **cheier** s.m. „lăcătuș; pesoană care ține cheile” 1885, var. *cheiar* ← *cheie* DA, TDRG², CDER 1697 // lat. *clāuārius* „fabricant de cuie de lemn” (> **cl'aar* > **cl'euar* > **cheuar* > *cheiar* sub infl. lui *cheie*) CDDE 325; **cheierită** s.f. „femeie care ține cheile” 1903 ← *cheier*; **cheioară** s.f. (dim.) 1901; **cheiță** s.f. „cheie mică; cusătură cu care se încheie marginile la o cămașă țărănească; cheotoare” c.1650 (var. înv. *cleiță*); **cheiuță** s.f. (dim.) 1871; ar. **cl'isuță** s.f. „agrafă” 1901; **portchei** s.n. „inel metalic sau toc de piele pentru păstrarea cheilor” 1958 < fr. *porte-clefs*, modificat după *cheie*; **răscheie** s.f. „clanță” 1922, var. *recheie*.

Cf. **cheotoare**, **capiclaru**, **cavilă**, **clavecin**, **claviatură**, **clavicord**, **claviculă**, **clavir**, **încheia**.

CHEIL/ȚĂ s.f. (med.) „inflamație a buzelor – chéilite” 1962.

Fr. *chéilite* (< gr. *χέιλος* „buză”).

Fam.: **cheioplastie** s.f. „reconstituire a buzei prin intervențe chirurgicale” 1978 < fr. *chéioplastie* (< *chéilo-* < gr. *χέιλος* „buză” + *-plastie* < gr. *πλαστός* „fasonat, modelat” < *πλάσσειν* „a fasona, a modela”); **xerocheilie** s.f. „formă de inflamație a buzelor manifestată mai ales prin uscarea excesivă a acestora” 1969, var. *xerochilie* < engl. *xerocheilia* (< gr. *ξηρός* „uscat” + *χέιλος* „buză”)°.

CHEIROMEGALIE s.f. (med.) „hipertrofie a mâinii – chéiromégalie” 1969, var. *chiromegalie*.

Fr. *chéiromégalie*, *chiromégalie* (< gr. *χέιρ* „mână” + *μέγας*, *μεγάλη* „mare”).

Cf. **cheiropter**, **chiragră**, **chirograf**, **chiromant**, **chirurg**.

CHEIROPTER s.n. (mai ales la pl.) „ordin de mamifere cu aripi membranoase, din care face parte liliacul – chéioptère” 1862, var. *chiropter*.

Fr. *chéioptère*, *chiroptère* (< gr. *χέιρ* „mână” + *πτερόν* „aripă”).

Cf. **cheiromegalie**, **chiragră**, **chirograf**, **chiromant**, **chirurg**.

CHEL¹, **CHEALĂ** adj., s.m., s.f. „(despre om) care este lipsit de păr pe cap; (despre munți) fără pădure; soi de grâu de toamnă – chauve, pelé; (montagne) dénudée; sorte de blé d'automne” 1726 (antrop.), var. (fem.) *cheaie*.

Tc. *kel*.

Fam.: **cheli** vb. „a deveni chel; a goli, a despuia; (fig., hapax LM Glosar) a-și pierde mințile” 1829; **chelié¹** s.f. „porțiune a capului de pe care a căzut definitiv părul” 1822, var. *chilie²*; **cheleş** adj., s.m. (înv.) „care suferă de căderea părului; chel” 1837, var. *cheleş* < tc. *keleş*; **chilșug¹** s.n. (rar) „chelié” 1900.

CHEL² s.m. (Olt., Ban.) „varză-creață – chou de Milan” 1806 (var. Trans. *chit⁴*).

Săs. *käl, käil* (= germ. *Kohl* < lat. *caulis* „varză”, inițial „cotor, tulpină”) DA, eventual (în Ban.) și scr. *kelj* CADE.

Cf. *caulis*, *curechi*, *carfiol*.

CHELAR¹ s.m. „persoană care deținea cheile cămării sau ale pivniței și care administra proviziile unei gospodării boierești; clucer – sommelier, cellérier; échanson” 1538–1540.

Slavon *kelari* (< m.gr. *κελλάριος* < lat. *cellarius* < *cella* „cămară”) DA, SDLR, DEX // ngr. *κελλάρης* TDRG, DA (posibil), CADE.

Fam.: **chelar²** s.n. „cămară de provizii (în gospodăriile țărănești)” 1867 < ngr. *κελλάρι(ov)* (< lat. *cellarium* < *cella*), dublet etim. *celar*; **chelăreasă** s.f. „soția chelarului; femeie care îndeplinea funcția de chelar” 1885; **chelărie** s.f. „funcția de chelar” 1840; **chelăriță** s.f. „chelăreasă” 1883; **chelnăreasă** s.f. „soția chelarului; femeie care îndeplinea funcția de chelar” 1903 ← *chelăreasă* + *chelner* DA sau + *chelnă*°.

Cf. *celar*, *chiler*, *chelner*, *cella*.

CHELĂLĂI vb. (despre câini) „a scheuna – glapir, hurler” c.1600, var. *chelacăi*, *chelăcăi*, *cherlăi*, *chiălălăi*, *chilălăi*, *chiolălăi*.

Derivat de la o bază onomatopeică TDRG, DA, DEX // magh. *kelekolál* „a se zvârcoli” SDLR.

Fam.: **chelălălăi** s.f. „lătrătură acuzită și repetată a câinelui” 1929; **chelălăit** s.n. „chelălălăi” 1887; **chelălăitură** s.f. „chelălălăi” 1901; **chilălău** s. „șipătul de durere al câinelui; lătrătură puternică (produsă de mai mulți câini deodată)” 1929, var. *chelălău*.

Cf. *schelălăi*.

CHELĂU s. (Țara Oltului) în expresia *lucru de ~* „lucru de pricopseală – marchandise de vente facile” 1921.

Magh. *kelő* „care se trece, se vinde bine” (< *kel* „a se scula, a porni, a se vinde, a avea căutare”).

CHELBE s.f. „boală contagioasă a pielii capului; chelie – teigne; calvitie” 1774, var. (N Mold.) *chebe¹*, „chelie”.

Et. nes., posibil lat. **caluia* „chelie” (< *caluus* „chel”) > **calbie* > **cl'abe* (prin metateză, cf. **clagum* < *quaglum* < *coag(u)lum*) > *chebe* > *chelbe* (prin contaminare cu *chel*) S. Pușcariu, DR 9, 1936–1938, 442, sau lat. **claluia* < **caluia* < *caluus* „chel”, cu propagarea lui -l- (> **claluia*), cf. *închelba*, *închelbăra* (< **incaluăre*, **incaluăriăre*) S. Pușcariu, DR 4, 1924–1926, 720, DA (posibil), REW 1530 sau lat. **caluia* „chelie” > **chialbe* > **chialbe* (cu propagarea lui *j*), cf. *schimb* < **skiamb(u)* < *excambiō* TDRG (posibil) sau refăcut din *chelbaș* (< tc. *kelbaşı*) ȘIO II, 1, 105, CADE, SDLR sau din *chelbos* (← *chelboși* sau *chelboșie* ← *chelbăși* sau *chelbășie* ← *chelbaș* < tc. *kel* „chel” + *baș* „cap”), cf. *voie/voios*, *minte/mintos*, eventual la origine o formă de plural Al. Graur, BL 7, 1939, 127–128 („dublă formație regresivă din *chelboșie*” CDER 1698) // El. de substrat, cf. alb. *qelb* „puroi”, cf. *câlbează*, *gâlbează* A. Philippide, *Viața românească* 4, 1916, 39, E. Çabej, CL 3, 1958, supliment, 131–132, Brâncuș, VA, 136 (probabil), Ivănescu, ILR², 312 (improbabil deoarece *gâlbeaza* este o boală a ficatului oilor ale cărei simptome nu includ căderea părului); et. nec. DEX.

Fam.: **chelban** s.m. (Mold.) „persoană cu capul plin de bube” 1895; **chelbaș** s.m. 1703 ← *chelbe*° sau tc. *kel baș* „cap chel, cap atins de peladă”, tc. *kelbaşı[li]* „cu capul chel, atins de peladă” ȘIO II, 1, 105, CADE, SDLR, CDER 1698, TDRG², Suciu, IT II, 209; **chelbăși** vb. „a cheli” 1860 ← *chelbaș*; **chelbășie** s.f. 1870 ← *chelbaș*; **chelbos** adj. „bolnav de chelbe; chel” 1774 ← *chelbe* TDRG, DA, SDLR, DEX, Suciu, IT II, 209 sau ← *chelboșie* sau *chelboși* (← *chelbășie/chelbăși* ← *chelbaș* < tc.) Al. Graur, BL 7, 1939, 128; **chelboși** vb. „a cheli” 1875 ← *chelbos* TDRG¹, CADE, SDLR, DEX sau ← *chelbăși* DA, Al. Graur, BL 7, 1939, 128; **chelboșie** s.f. 1870 ← *chelbos* SDLR, TDRG¹ sau ← *chelbășie* DA, Al. Graur, BL 7, 1939, 128.

CHELCULȚĂ s.f. (Dobr., rar) „nume de floare – nom de fleur” 1885.

Et. nes., posibil ← **chelcea* < tc. *kelçe* „mărăcine” Drimba, CE, 53, Suci, IT II, 210 (ambii autori consideră cuvântul *chelcea* atestat; însă forma *chelcea* din revista „Ion Creangă” 3, 151, citată de DA, este probabil alt cuvânt, o rostire dialectală a lui *pielcea* < *piele*) sau ← *călcea* ← *calce* S. Pușcariu, DR 4, 1924–1926, 716, DA.

CHELEFSI vb. (inv., rar) „a hirotonisi – faire l’ordination” 1762 (var. grafică *chelevsi*).

Ngr. *κελεύω* „a porunci, a cherna, a îndemna”, aor. *εκέλευσα*.

CHELEMET s.n. (Munt., Mold., Buc.) în expr. *a face ~ cu cineva* „a sta de vorbă cu cineva; a avea relații, afaceri, cu cineva – lier conversation; s’associer, s’aboucher avec qqn.” 1838, var. *chilimăr, chilimet*.

Tc. *kelimet* „vorbe, discuție, conversație”.

Fam.: **chelemetu** vb. (Buc., rar) „a discuta, a sta de vorbă” 1911.

CHELEN s.n. „anestezic local pe bază de clorură de etil – kélène” 1966.

Fr. *kélène*.

CHELEU s.m. (inv., rar) „șipar – anguille” 1682–1686.

Ngr. *χέλι* (genitiv *χελιού*).

CHELFĂNI vb. (pop., fam.) „a bate zdravăn – rosser” 1852 (var. *chelfăna*).

Et. nes., probabil rom. *chelfelni* (< magh. *kefél*, infinitiv *kefélni* „a peria, a snopi în bătaie”) SDLR, CDER 1692 // Et. nec. DA, DEX.

Fam.: **chelfănată** s.f. (rar) „bătaie” 1893; **chelfăneală** s.f. „bătaie zdravăună” 1859; **chelfănu** vb. (rar) „a chelfăni” 1867.

Cf. **chefe**.

CHELICER s.n. „fiecare dintre cele două apendice ale unei clase de artropode, folosite la prinderea prăzii – chélicère” 1925.

Fr. *chélicère* (< gr. *χηλή* „clește de crab” + *κέρας* „corn”).

Fam.: **chelicerat** adj., s.n. „cu chelicere; subîncregătură de artropode care au chelicere” 1964 < fr. *chélicérate(s)*, lat. neol. *Chelicerata*.

Cf. **chelifer, cheloid, cerargirit, cerast, ceratit, cheratină, cheratită, cladocer, rinocer**.

CHELIFER s.m. „scorpion minuscul, fără coadă și fără glande veninoase, având patru perechi de picioare și o pereche de foarfeci lungi, care trăiește printre filele cărților, scorpionul de cărți (Chelifer cancroides) – chélifère (cancroïde)” 1988.

Fr. *chélifère* (< gr. *χηλή* „clește de crab” + *-fère* < lat. *-fer* „care poartă...” < *ferre* „a purta”).

Cf. **chelicer, cheloid**.

CHELNĂ s.f. (Mold.) lădiță la căruță, pe care șade vizitiul și în care se păstrează diferite lucruri; partea din față sau din spate a căruței; (Trans.) parte a șurii în care se pune fân sau secară; despărțitură, compartiment (într-o ladă, într-un portofel etc.) – (Mold.) coffre d’*une voiture*; corne du chariot; (Trans.) compartiment (d’un hangar, d’un coffre, d’un porte-monnaie, etc.)” 1736 (var. *chelnia*), var. *chilnă*.

Pol. *kielnia* (*wozowa*) „ladă la căruță” DA // Posibil, în Trans., și săs. *kel*, pl. *kelan* DA (inacceptabil din motive semantice, sensul cuvântului săsesc fiind „mistrie” SSW).

Fam.: **chilnar** s.n. „ladă la luntre” 1898.

CHELNER s.m. „bărbat care servește consumatorii într-un local – serveur” 1860, var. *chelnăr*.

Germ. *Kellner* (< v.germ. de sus *kelnāri* „pivnicer, chelar” < lat. med. *cellenarius* < *cellararius* < lat. târzie *cellarium* „pivniță” < *cella* „cămară”).

Fam.: **chelneriță** s.f. 1890, var. *chelnăriță* (ambele accentuate și: -iță); **oberchelner** s.m. (înv.) „chelner-șef”, var. *obărchelner* 1860 < germ. *Oberkellner* (< *ober* „de sus, superior” + *Kellner*).

Cf. **celar**, **chelar**¹, **chernărie**, **chiler**, **cella**.

CHELOID s.n. „tumoare a pielii, cu aspect fibros, alungit, apărută de obicei pe locul unei cicatrice – chéloïde” 1959.

Fr. *chéloïde* (< gr. *χηλή* „clește de crab” + *-oide* < gr. *-(ο)ειδής* „care arată ca...” < *εἶδος* „formă, aspect”).

Cf. **chelicér**, **chelifér**.

CHELONIAN s.m. „ordin de reptile al căror corp este protejat de o carapace osoasă, din care fac parte broaștele-țeptoase – chélonien” 1930.

Fr. *chélonien* (< gr. *χελώνη* „broască-țeptoasă”).

CHELTĂR¹ s.n. (Trans.) „teasc în care se storc strugurii – pressoir” 1909.

Germ. *Kelter* (< lat. *calcătura* < *calcăre* „a călca”).

Fam.: **cheltări** vb. „a stoarce strugurii în teasc” 1909.

Cf. **călca**.

CHELTĂR² s.n. (Trans.) „măcelărie – boucherie” 1906.

Et. nes., probabil *cheltăr*¹ resemantizat DA.

CHELTIC s.m. (N Mold.), în expr. *a aduce la ~* „a cădea de acord – tomber d'accord” 1913.

Et. nes., probabil ← *chertic* „răboj, dovadă pentru socoteli” ° // Posibil magh. **költék*, **kelték* „deșteptare” < *költeni*, *kelteni* „a deștepta” DA.

CHELTUI vb. „a da (bani) pentru ceva, a consuma, (înv.) a risipi, a irosi – dépenser, consommer, (vieilli) gaspiller” 1563–1583, var. *chiltui*.

Magh. *költ*.

Fam.: **chelsug** s.n. (înv. și reg.) „cheltuială; bani de cheltuială; lucruri mărunte, nimicuri” 1432–1437 (var. *chelciug*), var. *chelcig*, *chelșig*, *chilciug*, *chilșug*² < magh. *költség*; **chelsugel** s.n. (dim., înv.) 1626 ← *chelsug*; **chelsugui** vb. (înv., rar) „a face daruri” 1688 ← *chelsug*; **cheltuială** s.f. „faptul de a cheltui; ceea ce se cheltuiește, bani cheltuiți, consum” 1581, var. *cheltăială*, *chiltuială*; **cheltuialnic** adj. (înv.) „cheltuitor, risipitor” 1826; **cheltuios** adj. (înv.) „costisitor” 1839; **cheltuit** s.n. (abstr.) 1929; **cheltuitor**, **-oare** adj., s.m., s.f. „(persoană) care cheltuiește prea mult, risipitor” 1691; **necheltuitor** adj. 1870 ← *cheltuitor*.

CHEMA [ar. (*a*)*cl'emale*, mr. *cl'emari*, ir. *cl'emâ*] vb. „a striga, a invita; a numi, a se numi – appeler, inviter; nommer, s'appeler” c.1500.

Lat. *clāmāre*, panrom. REW 1961. Forma veche *cl'ema*, atestată în *Codicele Voronețean* (*cleamă-se vătahul*).

Fam.: **chemare** [ar. (*a*)*cl'imari*, mr. *cl'emari*] s.f. „strigare; vocație” c.1500; **chemat** s.n. (abstr.) c.1500; **chemător**, **-oare** adj., s.m. (Trans.) „vornicel, bărbat care cheamă invitații la nuntă”, s.f. (Trans.) „femeie aleasă dintre rudele mirilor, care îndeplinește diverse servicii la nuntă” 1683, var. *chimător*; **chemătură** s.f. (înv., abstr.) 1563; **conchema** vb. (înv.) „a convoca” 1867 ← *con-* + *chema*, după lat. *conuocare*, fr. *convoquer*; **nechemare** s.f. „lipsă de vocație, de pricepere” 1931 ← *chemare*; **nechemat** adj. „care nu a fost chemat, invitat; (fig.) care nu este îndreptățit să facă sau să spună ceva, incompetent” c.1567; **nechemăcios** adj. (înv.) „irevocabil” 1803–1812 ← *ne-* + *chema* + *-ăcios*, după lat. *irreuocabilis*; **prechema** vb. (Olt.) „a chema din nou” 1967 ← *prea-* + *chema*; **rechema**¹ vb. „a chema din nou, a chema înapoi; a revoca din funcție (un ambasador); (rar, livr.) a evoca” 1834, cu sensurile „a revoca” și „a evoca”, după fr. *rappeler*.

Doublet etim.: **clama**. Cf. **aclama**, **declama**, **proclama**, **reclama**.

CHEMAN s.n. (înv., rar) „un fel de vioară cu șase sau mai multe coarde – sorte de violine à six ou plusieurs cordes” 1877.

Tc. *keman*.

CHEMBRICĂ s.f. „șesătură de bumbac, vopsită într-o singură culoare și apretată – cambric” 1815 (var. *chimbric*), var. *chimbrică*.

Rus. *kembrik* SDLR, CDER 1709, engl. *Cambric* (< top. *Cambrai*) DA, CDER 1709, DEX // și germ. *Kambrik* DA, CDER 1709.

CHEMITIPIE s.f. „tehnică a gravării clișeelor fotografice pe cale chimică – technique de gravure des clichés photographiques qui utilise des procédés chimiques” 1958.

Germ. *Chemitypie* (< *chemi-* + *-typie* < fr. *-typie* < *-type* < gr. *τύπος* „marcă, amprentă”) ° // Fr. *chémotypie* DEX.

Cf. **chemi-**, **chimie**, **tip**, **tipar**.

CHEMO-, **CHEMI-** el. de comp. „chimic – chimio”.

Germ. *chemo-*, *chemi-* (< *Chemie* „chimie” < lat. med. *chimia*, m.gr. *χημεία*, *χυμεία*).

Cf. **chimie**, **chimio-**.

CHEMOSORBȚIE s.f. „proces prin care o substanță se fixează la suprafața alteia prin absorbție – chimiosorpție” 1949.

Engl. *chemosorption*, germ. *Chemosorption* (*chemo-* + *Sorption* < *Absorption* „absorpție” < lat. savant *absorptio*, *-onem* < *absorbere* „a absorbi”) °, fr. *chémosorption* DEX.

Cf. **chemo-**, **chimie**, **absorbî**.

CHEMULUI vb. (Mar., hapax Iorga, SD XII, 234) „a socoti, a cerceta – penser, observer” 1690.

Et. nes., magh. *kémel*, *kémlel* „a spiona, a supraveghea” C. Lacea, DR 4, 1924-1926, 778, DA sau var. a lui *chimului* (< magh. *kimél*, dial. *kémél* „a îngriji, a păstra”) Tamás, EW, 204.

CHENAF s.m. „plantă erbacee cu flori galbene, utilizată în producerea fibrelor textile – herbe aux fleurs jaunes utilisée pour la production des fibres textiles (*Hibiscus cannabinus*)” 1957.

Fr. *kénaf* (< pers. *kenaf*) ° // Et. nec. DEX.

Cf. **canabis**, **cânepă**, **canaf**, **canap**, **canava**, **chinap**.

CHENAR s.n. „margină, cadru – bord, bout” 1769-1774, var. *chinar*, (Ban.) *cinar*.

Tc. *kenar*. Var. *cinar* < scr. *ćenar* (< tc.).

Fam.: **chen** s.n. (înv.) „chenar” 1857 ← *chenar*, der. regresiv; **chenăraș** s.n. (dim.) 1958; **chenăruî** vb. „a împrejmuî cu un chenar” 1885, var. *chinăruî*.

Cf. **chinargiu**.

CHEDELĂ adj., s.f. (S Trans., Munt.) „lăuză – accouchée” 1784, var. *chenderă*, *chendidă*.

Rom. *chendeli* „a deveni lăuză, a fi în lăuzie” < săs. *kendaln* (= *kindeln*) „a naște” ° // Germ. *kindeln*, *kindern* „a naște” SDLR; posibil săs. *Kindl*, cf. germ. *Kindbett* „lăuzie” DA (inacceptabil din motive semantice, săs. *Kindl* fiind un diminutiv cu sensul „copilas”); probabil cuvânt săsesc înrudit cu *Kind* „copil” CDER 1712.

Fam.: **chendălaie** s.f. (Buzău) „lăuză” 1939; **chendeli** vb. „a deveni lăuză, a fi în lăuzie” 1929 < săs. *kendaln* (= *kindeln*) „a naște”; **chendelié** s.f. „lăuzie” 1929.

CHENEAF s.n. (înv., rar) „latrină, closet – lieu d’aisance” 1835.

Tc. *kenef*.

CHENOPODIACEE s.f. (mai ales la pl.) „familie de plante perene cu flori mici, de obicei verzui, dispuse în inflorescențe dese – chénopodiacee(s)” 1939.

Fr. *chénopodiaceé(s)* (< *chénopode* „Chenopodium” < gr. *χῆν* „gâscă” + *πούς*, *ποδός* „picior”).

CHENZINĂ s.f. „salariu pe 15 zile; perioadă de 15 zile – quinzaine” 1907.

Fr. *quinzaine* (< *quinze* „cincisprezece” < lat. *quindecim* < *quinque* „cinci” + *decem* „zece”).

Fam.: **chenzinal** adj. „care are loc la fiecare chenzină” 1958.

CHEOF interj. care imită lătratul copoilor – interjection qui imite l’aboyement des chiens de chasse 1907 (var. *chiaf*).

Formație onomatopeică.

Fam.: **chefăi** vb. „a chefni” 1885, var. *cheofăi*; **chefni** vb. „(despre câini) a lătra scurt și repetat, pentru a semnala că au dat de urma vânatului; a clefăi mâncând” 1868, var. (Olt.) *chegni*, *chemni*, *cheofni*, *chevni*; **chefnit** s.n. (abstr.) 1874.

CHEOTOARE [ar. *cl’itor*, *ncl’itor* s.n. „covățică cu capac”] s.f. „orificiu, la un obiect de îmbrăcăminte, prin care se petrece nasturele, butonieră; (pop.) îmbinare la diferite obiecte (la garduri, la coase, la cărți, la hamuri, la jug; loc unde se îmbină bărnele la colțurile caselor); încheietură; colțul gurii; una dintre băierile cu care se încheie gura cămășii țărănești, în loc de nasture; (în forma *chiutoare*) loc în care se fierb prunele pentru prepararea rachiului; (Bas.) intersecție; adj.f. (înv., în expr. *piatră cheotoare*) piatră de hotar (între două moșii) – boutonnière; jointure (jointure cornière des solives d’une maison, agrafe de livre, attache de la faux, lacet); articulation; commissures des lèvres; lacet au moyen duquel on serre la chemise au cou; brûlerie, distillerie; (Bas.) carrefour; (adj.f.) (pierre) de bornage” 1509, var. *cheietoare*, *cheiotoare*, *cheiotoare*, (Ban.) *cheptoare*, (Mehed., Buc.) *chetoare*, (Ban.) *cheutoare*, *chietoare*, *chitoare*, *chiutoare*, *ciotoare*, *închitoare*.

Lat. **clăuătōria* (< *clăuāre* „a bate în cuie” < *clāuus* „cui, folosit și la îmbinare”) > **clautōria* PEW 816, S. Pușcariu, DR 4, 1924–1926, 706–707, DA, CDER 1815 sau lat. **clăuătōria* > *chetoare* (cf. ar. *cl’itor*) > (prin asimilare) *chiotoare* [*kotoare*] CDDE 326. Ar. *cl’itor* < lat. *clăuătōrium*. Var. *cheiotoare*, *cheiotoare*, infl. de *cheie*. Var. *cheptoare*, infl. de *chept* (= *piept*). Var. *închitoare*, infl. de *încheia*.

Fam.: **cheotorătură** s.f. (Trans.) „limbă cioplită, la capătul unei bărne, pentru a putea fi încheiată cu altă bărnă” ← *cheitora* (= *încheitora*); **cheotură** s.f. „cheotoare (la obiecte de lemn)” ← *cheotoare*, cu substit. sufixului, sau ← *cheotorătură*; **chietorea** s.f. (dim.) „încheietură, articulație mică” 1910; **deschiotora** vb. „a descheia haina” c.1650 (var. *deșchiautura*), var. *descheptura*, *deșcheptura*, (Ban.) *deșcheura*, *deșchiotora*, (Mold.) *diștōtora* ← *des-* + [*în*] *chiotora* (*încheptura*, *încheutura*); **închiotora** vb. „a încheia (lemn); a îmbăiera, a încheia (cu șireturi, cu o agrafă etc.)” 1825 (var. *închetora*), var. *încheptora*, *încheptura*, *încheutura*.

CHEPĂ s.f. „pește de mare, o varietate de scrumbie (*Alosa alosa*) – grande alose” 1853.

Ven. *chiepa* (= it. *chepia* < lat. *clipea*, *clupea*).

CHEPCEA¹ s.f. „(Munt., Mold., rar) lingură cu găuri de luat spuma din fierturi, spumieră; (Hațeg) căuș din lemn, de băut apă – écumoire; puisoir” 1885 (var. *Hațeg căpcea*), var. *chipcea*.

Tc. *kepče* „polonic”.

Fam.: **chepcel** s.n. (Mold., Munt., Olt., Dobr., S Trans., Ban.) „vas de scos apă, polonic; uneltă de pescuit având forma unei linguri mari” 1691 (var. *chipcel*) ← *chepcea* (sg. refăcut din pl. *chepcele*) CADE, SDLR, Suci, IT II, 211, TDRG³ // ← *căucel* (< lat. *caucellus* sau < *cauc*¹) G. Giuglea DR I, 1920–1921, 248, REW 1772, Avram, NCE, 75–79; et. nec. DEX; **chipeac** s.n. „uneltă de pescuit având forma unei linguri mari, ciorpac” 1939 (var. *chipeac*) ← *chipcea* (= *chepcea*), infl. de *ciorpac*; **chipcelar** s.m. „pescar din porturi, care prinde pește cu chipcelul” 1916 ← *chipcel*.

CHEPENG s.n. „ușă așezată orizontal, la nivelul podelii sau al plafonului; (rar) oblon la o fereastră, la un galantar sau la o ușă de prăvălie, care se poate ridica și lăsa vertical; (Ialomița) zăvor – trappe; volet, contrentent; verrou” 1775, var. *chepenghi*, (Munt.) *chepent*, (înv.) *chiopeng*, *chipeng*.

Tc. *kepenk*, (înv.) *kepeng* (pronunțat *kepeng*).

CHERACHEA s.f. (inv.) „mantie de gală împodobită cu fir – manteau de cérémonie” 1730, var. *cherache, chereche, chirache*.

Tc. *kerake, kerrake, kereke* (< m. gr. *κυριακή* „domnească” < *κύριος* „domn”).

Cf. **chir**, **circov**, **ciurică**¹, **țârcovnic**.

CHERAPLEȘ s.m. (Mold.) „om prostănac – nigaud” 1852.

Et. nes., probabil magh. **kereples* sau **kereplős* „flecăr” (< *kerepel* „a flecări, a clănțâni, a hodorogi”), cf. *kereplye, kereplő* „huruitoare, scârțâitoare, morișcă” S. Pușcariu, DR 7, 1931—1933, 117, DA, CDER 1720 // Posibil ← *chior* + *pleș* SDLR; et. nec. TDRG, DEX.

CHERAT/NĂ s.f. (biol.) „proteină care intră în structura părului, a epidermei, a unghiilor, a coarnelor, a copitelor etc. – kérate” 1949.

Fr. *kératine* (< gr. *κέρας, κέρατος* „corn”).

Fam.: **cheratinizare** s.f. „îngroșare a stratului cornos al pielii, care apare în unele boli de piele” 1962 ← *cheratină*, după fr. *kélatinisation*; **cheratinizat** adj. „cu cheratină; îngroșat cu cheratină” 1975 < fr. *kélatinisé*; **cheratodermie** s.f. (med.) „creștere excesivă a stratului cornos al palmei sau al tălpii” 1978 < fr. *kératodermie* (< *kérat(o)*- < gr. *κέρας, κέρατος* „corn” + *-dermie* < gr. *-δερμιά* < *δέρμα* „piele”); **cheratolitic** adj., s.n. (med.) „(substanță) care dizolvă sau înmoaie stratul cornos al epidermei” 1978 < fr. *kératolytique* (< *kérat(o)*- < gr. *κέρας, κέρατος* „corn” + *-lytique* < gr. *λυτικός* < *λύειν* „a desface, a dezlega”); **cheratom** s.n. (med.) „îngroșare localizată a stratului cornos al epidermei” 1978 < fr. *kératome* (< *kérat(o)*- < gr. *κέρας, κέρατος* + *-ome*); **cheratoză** s.f. „produs al hidrolizei cheratinelor folosit în tăbăcărie; (med.) dezvoltare accentuată a stratului cornos al epidermei” 1958 < fr. *kératose* (< *kérat(o)*- + *-ose*).

Cf. **cerargirit**, **cerast**, **ceratit**, **chelicerc**, **cheratită**, **cladocer**, **rinocer**.

CHERATITĂ s.f. (med.) „inflamație acută sau cronică a corneei – kérate” 1961.

Fr. *kératite* (< *kérat(o)*- „cornee” < gr. *κέρας, κέρατος* „corn”, *κερατοειδής χιτών* „cornee”, lit. „manta în formă de corn”).

Fam.: **cheratocon** s.n. (med.) „deformare conică a corneei, însoțită de scăderea accentuată a vederii” 1978 < fr. *kératocone*; **cheratoconjunctivă** s.f. (med.) „inflamație simultană a corneei și a conjunctivei” 1962 < fr. *kératoconjunctivite*; **cheratometru** s.n. (med.) „instrument pentru măsurarea curburii corneei” 1978 < fr. *kératomètre*; **cheratoplastie** s.f. (med.) „operație care constă în înlocuirea unui fragment din corneea bolnavă cu un fragment de corneea normală” 1962 < fr. *kératoplastie* (< *kérat(o)*- + *-plastie* < gr. *πλαστός* „fasonat, modelat” < *πλάσσειν* „a fasona, a modela”); **cheratoscop** s.n. (med.) „astigmometru” 1978 < fr. *kératoscope* (< *kérat(o)*- + *-scope* < gr. *-σκόπος* < *σκέπτειν* „a privi”); **sclerocheratită** s.f. „inflamație concomitentă a sclerei și a corneei” 1969, var. grafică *sclerokeratită* < fr. *sclérokératite*.

Cf. **cerargirit**, **cerast**, **ceratit**, **chelicerc**, **cheratină**, **cladocer**, **rinocer**.

CHERBEL s.m. (bot., Trans.) „antonică (în expr. *cherbel auriu*) – Chaerophyllum aureum” 1900.

Germ. *Kälber[kropf]* DA.

CHERC [pronunțat în unele regiuni *terc*] s.n. (Trans.) „dans popular în seara lăsatului de post la Paște (și la Crăciun) – ronde paysanne à l’occasion du dernier jour gras” 1894, scris și *tierc*.

Magh. *kerék* „cerc, roată”.

Fam.: **chercu** vb. (Bih.) „a se juca glumind, a se ciupi, a se îmbrânci” 1888.

CHERCHELI vb. „a se ameteți de băutura – se griser, s’enivrer” 1868, var. *cherchezi, chiorlăi, chirchilă, chirchiului, chiurchiul, chiurchiului, chiurlui*.

Et. nes., posibil refăcut pe baza adj. *cherchelit, chirchilit, chiurchiulit* ← **chirchiuliu* = *ghiurghiuliu* „roz, (despre vin) de culoare roz” (< tc. *gülgülü, gülgülü* „roz”) ° // forma de bază *chirchili* ← *chili* (= *pili*¹ „a se îmbăta”), prin reduplicare expresivă (TDRG: cf. *chili* „a bea, a se

îmbăta"); posibil compoziție glumeață din *chili* (= *pili* „a se îmbăta”) și magh. *kerék* „roată, cerc”, cf. magh. *kérkedni*, *kérködni* DA; cf. magh. *kérked*, *kérköd* „a se fuduli”, ngr. *χρηκλιζω* „a cânta cucurigu” SDLR; creație expresivă cu sufixul *-li* Al. Graur, BL 4, 1936, 91-97; magh. *korhely* „neisprăvit, coate-goale” N. Drăganu, DR 6, 1929-1930, 269; creație expresivă, posibil înrudit cu *chercheriță* „păduche de oi” (posibil < bg. *kekerica* „broască”), de la sensul de mers poticnit CDER 1722; et. nec. DEX.

Fam.: **chercheleală** s.f. (abstr.) 1939; **chercheliu** adj. (S Mold., E Munt.) „cherchelit” 1970 (var. Olt., Munt. *cărcăliu*), var. (Munt., Dobr.) *chirchiliu* ← *cherchelit* (part. lui *chercheli*), infl. de *chefliu* Mărgărit, CES, 69.

Cf. **carcalete**².

CHERCHELIE s.f. (înv., numai la Dosoftei, în forma de pl. *chercheli*) „fiare, ferecătură fers” 1682.

Ngr. *κερκέλι* „cerc de fier, inel” (< lat. *circellus*) ° // Et. nec. DA.

Dublet etim.: **cercel**. Cf. **cerc**, **circ**.

CHERCHERIȚĂ¹ (acc. nec.) s.f. (Muscel) „grindină mărunță – grêle fine” 1885.

Et. nes., probabil ← *chercheriță*² (= *checheriță*) DA.

CHERCHEȚ s.n. (Ban.) „orăcăit (de broaște) – coasement” 1895.

Et. nes., rom. **chechet* < scr. *keket* „chicot” < *keka* (onomatopee), cf. *kikot* „hohot” (> rom. *chicot*) ° sau derivat de la o bază onomatopeică (cu sufixul *-et*) DA.

CHERCURĂ s.f. (Trans.) „trifoi de câmp, motocei, papanași (Trifolium arvense) – trèfle des champs” 1900.

Et. nes., probabil ← *cercură* id. (atestat în Borza, DEB, 171) ← *cerc*, eventual infl. de magh. *körkörös* „circular, rotund” ° // Et. nec. DA.

CHERDOS s.m.sg. (înv.) „câștig, folos, profit, avantaj, beneficiu – gain, profit, avantage”, numai în expr. *a nu avea ~ cu cineva*, *a nu-și face ~ (chirdos, chirdus) cu cineva* 1905, var. *churdus* (acc. nec.), *chirdos* (acc. nec.), *chirdus* (acc. nec.).

Ngr. *κέρδος*. Sensul „a se împrieteni” (pentru expresia *a-și face ~*), sub infl. lui *cărdăși* DA.

Fam.: **chirdoseală** s.f. „cheltuială” 1910 ← *chirdosi*; **chirdosi** vb. (sec. XVI) „a câștiga”, (sec. XIX) „a pierde, a consuma, a cheltui, a chinui” 1581 < slavon *kerūdosiati* „a câștiga, a profita” (< m.gr. *κέρδος* „câștig”, *κερδίζω* „a câștiga”), bg. *kerdosvam*, *kerdosam* „a câștiga, a folosi, a fura” DA, SDLR, cu evoluția semantică explicabilă prin sensul „a profita de pe urma cuiva” și influența lui *cherde* (= *perde*) DA // Ngr. *κερδίζω* „a câștiga” CDER 1723.

CHEREM s.n. (înv.) favoare, grație, bunăvoință; (azi, în expr. *a fi / a se afla / a sta la ~ul cuiva*, *a avea pe cineva la ~ul său*, *a nu-i veni cuiva la ~*) discreția (cuiva), bună voie, bunul-plac (al cuiva) – (vieilli) faveur, grâce, bienveillance; (dans des expressions) discrétion, disposition, caprice (être à la discrétion/à la merci de qqn.)” 1835, var. *cherim*, *chilim*².

Tc. *kerem*.

CHERESTEIA s.f. „lemn de construcție; (p. ext.) construcție de lemn pe care se sprijină ceva, (fig.) osatură, structură osoasă; mecanism de ceas – bois de construction, charpente; construction en bois, (fig.) carcasse (en parlant d’un homme); mécanisme d’horloge” 1695, var. *ferestrea*, *herestea*, *hirestea*.

Tc. *kereste*. Var. *ferestrea*, *herestea*, *hirestea*, infl. de *ferăstrău*, *herăstrău*.

Fam.: **cherestar** s.m. (înv.) „negustor de cherestea, cel care lucrează cherestea” 1857; **cherestărie** s.f. (înv.) „loc unde se ține cherestea” 1857; **cherestegerie** s.f. „loc unde se ține cherestea” 1868, var. *cherestigirie*, *herestergerie*, *hirestegerie* ← *cherestegiu*; **cherestegie** s.f.

„loc unde se ține cheresteaua” 1862, var. *cherestigie* ← *cherestegiu*; **cherestegiu** s.m. „negustor de cherestea, cel care lucrează cheresteaua” 1857, var. *chiristigiu*, *herestegiu*, *hirstigiu*, *hiristigiu* < tc. *keresteci*.

CHERHANA s.f. „construcție unde se prepară sau se depozitează peștele; (inv.) fabrică de postav, de lumânări, de săpun etc. – bâtiment où l'on prépare ou l'on stocke le poisson; (vieilli) fabrique (de drap, de cierges, de savon, etc.)” 1776, var. *cherhanea*, *chirhan* s.n., *chirhana*, *chirhanea*.

Tc. *kerhane*, inv. și dial. *kerhana*, *kârhane*.

Fam.: **cherhanagiu** s.m. „lucrător la o cherhana, lumânărar, săpunar” 1790 < tc. *kerhanaci*.

CHERINĂ (accentuat probabil *cherină* DA) s.f. (Mehed.) „amestecătură de dovleac fiert, făină, sare etc., servind ca hrană pentru porci – nourriture pour les porcs” 1884.

Rom. *căre* (= *câine*) > **cărină* > *cherină*, cf. *cămeșe* > *chemeșe*, *calarabă* > *chelarabă*, *călicea* > *chelcea*, *cânepiște* > *chinepiște* ° sau rom. *cher* (Ban.) „câine” (< scr. *ker* < rom. *căre* = *câine*), Avram, NCE, 79–80 (DA: posibil în legătură cu scr. *ker*). Sensul inițial, în ambele ipoteze, a fost „mâncare pentru câini”, cf. *cărân*.

Fam.: **cărân** s. (Hațeg) „mâncare pentru câinii de la stână” 1906, var. *cărâne* s.f. pl. (Ban., BL 5, 144, transcris greșit în MDA *cărini*) „mălai cu apă, care se dă ca mâncare găinilor și rațelor” ← **cărână* ← **cărină* ← *căre* „câine” ° sau **cherână* ← *cherină* (← *cher* „câine” < scr. *ker*) Avram, NCE, 79–80 // cf. *cărânie* DA; **cărânie** s.f. (Ban.) „resturi de la prepararea țuicii” 1925 ← *cărân* A. Avram, LR 63, 2014, 4, DA („cf. *cărân*”).

CHERIȘ s.n. (Dobr., E Munt., Mold.) „grinzile pe care se sprijină podeaua de lemn a casei – solive” 1939, var. *chereș*, *chiriș*.

Tc. *kiriș*.

CHERMELEU adj.m. (Ban.) „amețit de băutură – gris” 1893.

Et. nes., posibil *chercheliu* (= *chirchiliu*) „amețit de băutură” + *amețit* °.

CHERMESĂ s.f. „petrecere publică (în aer liber), cu muzică și dans – kermesse” 1901 (var. grafică *kermessă*), *chermeză*.

Fr. *kermesse* (< flamand *kerkmisse* „hramul bisericii” < *kerk* „biserică”, împrumut vechi germanic din gr. *κυριακόν* „casa Domnului”, *κυριακός* (adj.) „al Domnului” < *κύριος* „domn” + *misse* < lat. med. *missa* „slujbă religioasă”).

Cf. **cârmaș**, **chir**, **chirvai**, **mişă**.

CHERN s.n. (tipogr.) „piesă de turnătorie cu ajutorul căreia se dă o anumită formă literei – pièce de fonderie à l'aide de laquelle on donne une certaine forme à une lettre” 1927.

Germ. *Kern* (propriu-zis „sâmbure, nucleu”).

CHERNĂR s.n. (tehn.) „punctator; vârf de centrare la o mașină-unealtă – pointeau” 1949.

Germ. *Körner* ° // Germ. *Kerner* DEX.

CHERNĂRE s.f. „loc unde se păstrează vasele în colibele lucrătorilor forestieri – lieu où l'on garde les vases dans les cabanes des bûcherons” 1929.

Germ. *Kellneri* „locul unde se dă băutură într-o cârciumă” (< *kellnern* „a lucra ca chelner”, *Kellner* „chelner”).

Cf. **chelner**.

CHERPEDIŢ s.n. (rar) „clește (de fierar sau de dulgher) – tenailles” 1884, var. *cherpeden*, *cherpedine*.

Tc. *kerpedin*.

Fam.: **cherpă** s.f. „cherpedin” 1884–1885 ← *cherpedin(e)*, der. regresiv; **cherpedel** s.n. (Munt., Dobr.) „cherpedin” 1885, cu substit. finalei.

CHERRY [ˈtʃeri] s.n. „lichior de cireșe – cherry” 1949 (în compusul *cherry-brandy*).
Engl. *cherry* [*brandy*] „(lichior de) cireșe” (*cherry* „cireasă” < v.fr. de nord *cherise* < lat. *ceresea*).
Cf. **cireasă**.

CHERSĂ s.f. „zarzără – sorte d’abricot” 1898.
Et. nes., probabil refăcut din varianta dialectală *kersăc* = *piersic* DA.

CHERSIN s.n. (reg.) „albie adâncă, largă și scurtă sau rotundă, folosită de obicei pentru a frământa aluatul de pâine, (p. ext.) căuș, vâlcea – auge profunde, large et courte ou ronde, utilizée pour pétrir le pain; puisoir; petit vallon” 1875, var. (Mold., Dobr.) *chersân*.

Tc. dial. *kersen* Suciuc, IT II, 215, TDRG, SDLR, CDER 1730 // Pol. *krzynow* „strachină” CDED II, 48; et. nec. DA, DEX.

CHERTIC s.n. (Mold.) „crestătură făcută în lemn, pe răboj, la ocne, ca mijloc de contabilitate în vânzarea sării; răboj (la ocne) – coche, entaille, taille employée dans les salines” 1852 (var. Muscel *chertec*).

Tc. *kertik* „crestătură” (< *kertmek* „a cresta”).
Cf. **cheltic**.

CHERTĂNI vb. „(despre șoareci) a chițcăi; (despre copii) a scânci – piailler; pleurnicher” 1870 (var. *chirțeni*), var. *chertăni*.

Derivat de la o bază onomatopeică, cf. *chițai*, *scârțai*, sau (mai puțin probabil) ← *chițani* (← *chiț*, *chițai*) cu epenteza expresivă a lui -r- G. Marin, SMFC 4, 218.

Fam.: **chertăneală** s.f. (abstr.) 1914.

CHERVAN s.n. (inv.) „car mare pentru transportul mărfurilor și al persoanelor; șir lung de trăsură sau de care, caravană – grand chariot; caravane” 1715, var. *chearuvan*, *chirvan*.

Tc. *kervan* (< pers. *kārwan*).

Fam.: **chervangiu** s.m. „conducător de caravană; cărăuș” 1857 < tc. *kervancı*; **chervanserai** s.n. „caravanserai, han mare unde poposesc caravanele” 1877 < tc. *kervan-serai*.

Cf. **caravană**, **carvasara**.

CHERVĂL s.n. (bot.) „hasmațuchi – cerfeuil” 1915.

Săs. *kerväl* (= *Kerbel*) < v.germ. *kervola* < lat. *caerifolium* < *caerephyllum* < gr. **χαίρέφυλλον* < *χαίρειν* „a (se) bucura” + *φύλλον* „frunză”.

CHES¹ s. (inv., rar), în expr. *a face ~* „a tăia capul – couper la tête”, interj. „taie (capul)! – coupe (la tête)” 1875.

Tc. *kes*, imperativul lui *kesmek* „a tăia”.

Fam.: **chesăgi** vb. „a căsăpi, a măcelări” 1879, var. *chisăgi*, *pisăgi* (și „a bate rău, a pisa”), *pisogi* ← *chesăgiu*; var. *pisăgi*, *pisogi*, prin hipercorectitudine, cu sensul „a bate rău” după *a pisa* DA, CDER 1732 // ← *pisa* SDLR, DLR, DEX; **chesăgiu** s.m. „măcelar; hoț” 1743, var. *căsăgiu*, *chisăgiu*, *chisăgiu* < tc. *kesici* „măcelar” (< *kes* „a tăia”); pentru sensul „hoț”, cf. tc. *yankesici* „hoț de buzunare” (< *yan* „latură, parte” + *kesici* „care taie”); **pisăgeală** s.f. „bătaie zdravănă” 1901 ← *pisăgi* (= *chisăgi*).

Cf. **chesm**, **chesmea**, **chisâm**, **chiser**.

CHESAT s.n. (inv.) „lipsă de vânzare într-o întreprindere comercială; criză comercială – baisse des ventes, crise (du commerce)” 1778.

Tc. *kesat*.

Fam.: **chesatliuc** s.n. „chesat” 1811 < tc. *kesatlık*, (inv. și dial.) *kesatluk*.

CHESEDAR s.m. (înv.) „casier sau arhivar al cancelariilor otomane sau al divanului din Moldova – caissier ou archiviste des chancelleries ottomanes ou de l'Assemblée délibérante de la Moldavie” 1693, var. *chesadar*, *chisedar*.

Tc. *kesedar* (< *kese* „pungă”).

Cf. *chisea*¹.

CHESM s.n. (Ban.) „hârtie de împachetat mărfuri – papier d'emballage” 1929.

Et. nes., tc. (înv.) *kısm* „bucată, porțiune, parte” (= *kısm*) sau tc. *kesim* „tăietură, porțiune tăiată” (< *kesmek* „a tăia”) Suci, IT II, 217.

Cf. *chisâm*, *ches*¹, *chesmea*, *chiser*.

CHESMARIU s.m. (înv., rar) „țesătură fabricată sau originară din Cașmir – étoffe fabriquée en Cachemire” 1794, var. *chimeriu*.

Tc. *Keşmir*, prin analogie cu subst. în *-ar(iu)*.

Fam.: *chesmeriu* adj. „de cașmir” 1777 < tc. (înv.) *keşmiri*, **kezmiri* Suci, IT II, 217 sau ← *chesmariu*.

Cf. *cașmir*.

CHESMEA s.f. (înv., rar) „piatră cubică de pavaj – pierre cubique de pavage” 1715 (în expr. ~ - *caldarâm*).

Tc. *kesme* „tăiat (în formă de cub)” (< *kesmek* „a tăia”).

Cf. *ches*¹, *chesm*, *chisâm*, *chiser*.

CHESMEC s.m.sg. (înv.; Dobr.) „grâu de calitate proastă – blé de mauvaise qualité” 1898.

Tc. *kesmik*.

CHESON s.n. „vehicul de artilerie tras de cai prevăzut cu o cutie în care se transportă muniția; despărțitură cu pereți metalici la o navă prin care se evită pătrunderea masivă a apei; construcție de beton, de oțel etc. de forma unei cutii, care servește la executarea fundațiilor sub apă sau în terenurile cu multă umiditate; despărțitură adâncită în plafon – caisson” 1868.

Fr. *caisson* (< *caisse* „ladă, cutie” < v.occ. *caissa* < lat. *capsa* „casetă, cutie cilindrică în care se ținau sulurile cărților”).

Fam.: *chesonier* s.m. (constr.) „muncitor care lucrează la chesoane” 1958.

Cf. *casă*², *casetă*, *capsă*, *capsulă*, *cash*, *casone*.

CHESTELIVĂ s.f. (Buc.) „pește din râurile de munte – nom de poisson” 1869.

Et. nes., posibil ← *costeliv(ă)*, cu referire la forma alungită și subțire a peștelui, sau înrudit cu *pestelcă*² (S Mold.) „nume de pește” ° // Et. nec. DA.

CHESTIUNE s.f. „problemă, temă de care se preocupă cineva – question” 1823 (var. *vestie*), var. *cestie*, *cestiune*, (fam.) *chestie* „lucru, întâmplare – chose, affaire”.

Fr. *question*, lat. neol. *quaestio* (< *quaerere* „a întreba”).

Fam.: *chestiona* vb. „a pune întrebări, a ancheta” 1857 < fr. *questionner*; **chestionar** s.n. „listă de întrebări” 1862 < fr. *questionnaire*; **chestionat** s.n. (abstr.) 1929 ← *chestiona*.

Cf. *cere*, *chestor*, *chetă*.

CHESTOR s.m. „magistrat roman care administra finanțele statului; (azi) persoană însărcinată cu supravegherea fondurilor într-o instituție, director de poliție – questeur” 1804, var. *cestor*, *cestor*.

Lat. neol. *quaestor* (< *quaerere* „a întreba, a cerceta”), fr. *questeur*.

Fam.: **chestură** s.f. „funcția de chestor” 1823 (var. *cestură*), var. *cestură* < lat. neol. *quaestura*, fr. *questure*.

Cf. *cere*, *chestiune*.

CHEȘ¹ adj. (Trans.) „bălțat, pestriț; cu pete albe – tachteté (de blanc)” 1888.

Magh. *kese*.

Fam.: **cheșăie** s.f. nume de vacă 1877 ← *cheșei* sau *cheș¹* A. Avram, LR 63, 2014, 4 („în familia lui *cheș²*”) // ← *oacheș* HEM I 595, Pascu, *Sufixelexe*, 203, DA; **cheșei** adj. (Sibiu) „pestriț” 1929 < magh. *kesely*; **cheșel** s.m. „oacheș” 1929 < magh. *kesely*, cu *ly* > *l*, cf. *gólya* > *golie* sau refăcut din pl. *cheșei* al unui sg. inițial cu *ly* > *i*, cf. *solyom* > *șoim* A. Avram, LR 63, 2014, 4 // ← *oacheș* DA; **cheșet** adj. (Bih.) „(despre porci) cu pete albe” 1888, var. *cheșet*, *cheșit*, probabil < magh. *keset*, formă de acuzativ ° // posibil greșeală de tipar, în loc de *cheșel*, v. *oacheș* DA (interpretare contrazisă de confirmarea formelor cu *-t* prin atestări ulterioare, v. Tamás, EW, 198); **cheșeu** adj. m. „(bou) pestriț” 1888, singular refăcut din *cheșei* A. Avram, LR 63, 2014, 4.

CHEȘ² (Bih., rar) „cuțit – couteau” 1937.

Magh. *kés*.

Fam.: **cheșchereică** s.f. (Trans.) „unealtă de dulgherie” 1885, var. *chioșchioreică* < magh. *késkerék* (< *kés* „cuțit” + *kerék* „roată”), cu adaptarea finalei.

CHEȘCHET s.n. (înv.) „supă de grâu cu bucățele de carne – soupe de froment avec des morceaux de viande” 1852, var. *cheschet*.

Tc. *keşkek*, *keşkeş*, cu înlocuirea finalei prin disimilare.

CHEȘCHIN adj. (înv.) „inteligent, vioi – intelligent, vif” 1780, var. *cheschin* (Dobr.) „(despre vin) tare – (vin) puissant”.

Tc. *keskin* „ascuțit, tare (și despre vin); (dial.) vioi, însuflețit”. Pentru sensul „inteligent”, cf. tc. *keskin zekâli*, *zekâsi keskin* „cu mintea ascuțită” Suciu, IT II, 218.

CHEȘF s.n. „expertiză, evaluare oficială, deviz – expertise” 1693, var. *cheșf*.

Tc. *keşf*.

CHEȘMECI s.m.sg. (Buc.) „afacere secretă – affaire secrète” 1929.

Et. nes., probabil germ. austriac *Tehtelmechtel* DA.

CHETANDISI vb. (înv.) „a ajunge să... – arriver à...” 1823.

Ngr. *καταντιό*, aor. *κατάντησα* (< v.gr. *καταντάν* < *κατα-* + *άντάν* „a întâlni, a obține” < *άντα*, *άντην* „în față, înainte, în cale”).

CHETĂ s.f. „acțiunea de a strânge bani prin contribuție voluntară – quête” 1868.

Fr. *quête* (< lat. *quaesita* < *quaerere* „a întreba, a căuta să obțină”).

Fam.: **cheta** vb. „a face chetă, a colecta” 1868 < fr. *quêter*.

Cf. *cere*, *chestiune*.

CHET¹ s.m. (Ban.) „as (la jocul de cărți) – as (au jeu de cartes)” 1885.

Scr. *kec*.

CHETĂ s.f. (Ban.) „unealtă de pescuit făcută din sfoară cu plumbi – instrument de pêche” 1929.

Magh. *kece*.

CHETĂLVAN s.n. (Sibiu) „un fel de stofă – sorte d’ étoffe” 1752.

Et. nec.

CHEUCĂ adv. (N Mold.) în expr. *a umbla ~* „a umbla fără țintă – flâner” 1910.

Et. nes., probabil rom. *tiucă* „găină” (< magh. *tyúk*) DA.

Fam.: **cheucus** adv., în expr. *a umbla ~* „(a umbla) ca un om beat” 1893.

CHEWING-GUM [ˈtʃʊɪŋɡʌm, pronunțat *ciuingam*] s.n. „gumă de mestecat – chewing-gum” 1974. Engl. *chewing-gum* (< *chew* „a mesteca” + *gum* „gumă”).

CHEZ¹ adv. (înv.) „de asemenea; chiar – de mème; mème” 1645, var. *cheș*³, *chezi*. Tc. *keza*.

CHEZ² s.n. (Ban., Olt.) „brazdă, linie de hotar – sillon, ligne de démarcation entre deux champs” 1900.

Magh. *köz* „spațiu intermediar, interval”.

Fam.: **chiuz** s.n. (Trans.) „curea care leagă hădăragul (lemnul mobil al îmblăciului, cu care se bat cerealele) cu prăjina îmblăciului” c.1650 (var. *chiuză* s.f.), var. grafice *tiuz*, *tiuză* < magh. *köz*; **chiuzd** adv. (înv.) „împreună” 1648 < magh. *közt* (= *között*).

Cf. **chizedbă**.

CHEZAP s.m. sg. (înv., rar) „apă tare (acid azotic) – eau forte (acide azotique)” 1868 (var. *chizap*).

Tc. *kezzap*.

CHEZAȘ s.m. „garant; ostatic; martor (la botez sau la cununie); lemn de sprijin; lacăt – garant; hôtage; témoin (au baptême ou au mariage); bois de support; cadenas” c.1434, var. (Mold.) *chezeș*, *chidzăș*, (înv.) *chijăș*, *chizaș*, *chizăș*, (Mold.) *chizeaș*, *chizeș*.

Magh. *kezes*.

Fam.: **chezaș** s.f. 1682 (var. *chizașe*, *chizeașe*); **chezăși** vb. (înv.) „a garanta” 1929; **chezășie** s.f. „garanție” 1626 (var. *chizeșie*), var. *chidzășie*, *chizășie*; **chezășlui** vb. (înv.) „a garanta” 1929, var. *chizeșlui* < magh. *kezesel* Pasca, DR 9, 1936–1938, 332; **chezășui** vb. „a garanta” 1632, var. *chezeșui*, *chizășui* ← *chezaș* DA, Tamás, EW 199, DEX, TDRG² // magh. *kezesit* SDLR; **chezășuitor** s.m. „garant” 1870 ← *chezășui*; **chizeșluitură** s.f. (înv.) „garanție” 1684 ← *chizeșlui*; **închezășlui** vb. (înv.) „a garanta” 1820 (var. *închizășlui*), var. *închezeșlui* ← *chizeșlui*; **prechezășuire** s.f. (înv., rar) „garanție, asigurare” 1846 ← *pre*⁻¹ + *chizeșuire* (← *chizeșui*).

CHIABUR adj. s.m. „(țăran) bogat – (paysan) riche” 1838, var. *ceabur*², *gheabur*, var. grafică *cheabur*.

Tc. (înv.) *kabir* (= *kebir*) „potentat, aristocrat, om bogat” (< arab. *kābir* „mare”).

Fam.: **chiaburaș** s.m. (dim.) 1949; **chiaburesc** adj. 1891, var. grafică *cheaburesc*; **chiaburi** vb. „a deveni chiabur, a se îmbogăți” 1885, var. grafică *cheaburi*; **chiaburime** s.f. (col.) 1949; **chiaburoaică** s.f. 1949; **chiaburoi** s.m. (augm., peior.) 1949; **deschiaburi** vb. „a deposeda de pământ” 1956 ← *închiaburi* (cu substituția prefixului) sau ← *chiaburi*; **închiaburi** vb. „a deveni chiabur, a se îmbogăți” 1897, var. grafică *încheaburi*.

CHIAMĂT [pronunțat *chi-a-măt*, acc. nec.] s.m. sg. tantum (Ban.) „timp urât, cu ploaie, zăpadă, vânt – mauvais temps” 1912.

Scr. *kijamet* „sfârșitul lumii, nenorocire; vreme rea, intemperie; răzmeriță; sumedenie” (< tc. *kijamet*).

CHIAR [ir. *cl'âr*] adv. „(în)tocmai, taman, exact – mème, juste, justement”, (înv.) adj., s., adv. „clar, curat, pur, limpede; sincer, neprefăcut; senin, seninătate; lămurit, pe înțeles, precis, clar – clair, pur, sincère; sérénité; clairement” 1561, var. *cher* (adv.), *chioară*² adj., în expr. *apă* ~ „alimente lichide sau băuturi alcoolice prea diluate – lavasse”.

Lat. *clārus* „clar, limpede”, cf. it., sd., ret., fr., occ., cat. REW 1963. Var. *chioară*, prin etim. pop. (confuzie cu fem. sg. al adjectivului *chior*).

Fam.: **cheri** vb. (înv., rar) „a lămuri, a explica” 1825, var. (participiu, Apuseni) *chirit* „clar, limpede” (forma *chirit* a fost explicată ca var. a lui *cherit*, part. lui *cheri*, de Avram, CIE, 47–48; DA

o tratează separat, dând, pentru etimologie, cf. magh. *kirini* „a țipa”); **necherit** adj. „neclar” 1825 ← *cherit*, part. lui *cheri*; **preachiar** adv. (inv., rar, livr.) „foarte limpede, foarte clar (ca înțeles)” 1834 ← *prea-* + *chiar* (DLR), posibil după lat. *praeclare* °.

Dublet etim.: **clar**. Cf. **clarinet**, **clearing**, **cleron**, **declara**.

CHLASM s.n. „figură de stil care constă în reluarea, în ordine inversă, a două cuvinte sau expresii – chiasme” 1842 (var. *chiasmă*² s.f.).

Fr. *chiasme* (< gr. *χιασμός* „dispunere în cruce, în forma literei χ”).

Fam.: **chiasmatic** adj. „referitor la chiasm” 1988 < fr. *chiasmaticque*; **chiasmă**¹ s.f. (med.) „formație nervoasă din interiorul craniului, alcătuită din încrucișarea parțială a fibrelor nervilor optici” 1961 < fr. *chiasma* (< lat. savant *chiasma* < gr. *χίασμα, χιασμός* „dispunere în cruce, în forma literei χ”).

CHIAU interj. cu care vânătorul se adresează copoilor – interjection adressée aux chiens à la chasse 1885.

Creație expresivă.

CHIBARCĂ s.f. (Mold.) „femeie corpulentă – grosse femme” 1914 (var. *chiharcă*).

Et. nes., posibil **ghibarcă* ← *ghibar* ← *ghiban* (iht.) < bg. *giban* ° // Ucr. *kybalka*, (var.) *kybarka* „articol vestimentar pus pe cap de femei” CADE.

CHIBĂL s.n. (Mar., Trans.) „câblă, măsură pentru cereale – unité de mesure pour les céréales” 1836 (var. *chiblă*³ s.f.), var. (Bihor) *chibul*.

Magh. *köböl* (< germ. *Kübel* sau v.sl. *küblü* < v.germ. < lat. med. *cupellus*, *cupella* sau v. occ. *cupell* < *cupa* „vas mare, butoi”) DA, Tamás, EW, 199–200 // Ucr. *kybel* (< germ. *Kübel*) CADE, SDLR (s.v. *câblă*) (cuvânt care însă nu corespunde semantic, având în ucraineană sensul „cadă, ciubăr, hârdău”).

Cf. **câblă**, **chiblă**², **cupă**.

CHIB/TCĂ s.f. (rar) „trășurică, căruță mică (rusească) – cabriolet” 1789.

Rus. *kibitka*.

CHIB/Ț s.m. „persoană care asistă la un joc de cărți, fără să ia parte efectiv la joc – personne qui fait la galerie aux jeux de cartes” 1912, var. *chibiț*.

Germ. *Kiebitz* (propriu-zis: „nagâț”).

Fam.: **chibița** vb. „a sta lângă cineva când joacă cărți și a urmări jocul” 1929 < germ. *kiebitzen* DA sau ← *chibiț* DEX; **chibițarie** s.f. „grup de chibiți” 1912.

CH/BLĂ¹ s.f. (Ban.) „partea superioară a zidului pe care se sprijină acoperișul – pignon” 1885.

Germ. *Giebel*.

CH/BLĂ² s.f. „vas de oțel asemănător cu o găleată, cu care se ridică la suprafață materialul excavat dintr-un puț de mină; cutie de fontă în care se transportă zgura sau alte deșeuri într-o întreprindere siderurgică – boîte à scories” 1949.

Germ. *Kübel* (< lat. med. *cupellus*, *cupella* sau v. occ. *cupell* < *cupa* „vas mare, butoi”) DEX // și engl. *kibble* DEX.

Cf. **câblă**, **chibăl**, **cupă**.

CHIBR/T s.n. „bețișor având la un capăt o gămălie de pastă inflamabilă care se aprinde prin frecare – allumette” c.1775, var. *cibric*, *cribit*, *tibric*, *țibric*, *țiribic*.

Tc. *kibrit*. Var. *cribit*, *tibric*, prin metateză; var. *cibric* ← *tibric*, prin africativizarea dentalei *t*.

Fam.: **chibritelniță** s.f. „suport de porțelan, de metal etc., în care se fixează o cutie de chibrituri” 1868.

CHIBZUI vb. „a reflecta, a judeca, a plănui, a se gândi; a rândui, a organiza; a se consulta, a delibera – réfléchir, juger, penser; ranger, organiser; délibérer, se consulter” 1592, var. *chipzui*.

Magh. *képez* „a imagina, a se gândi” (< *kép* „imagine, chip”) DA, CDER 1756, SDLR, Tamás, EW, 201, DEX, TDRG² // Magh. *képzél* CDED II 489, TDRG¹.

Fam.: **chibz** s.n., în expr. *a sta în/la ~*, *a intra în/la chibzuri* „a se gândi, a reflecta; a se frământa (cu gândul)” 1812 (der. regresiv); **chibzuială** s.f. „gând, judecată, plan” 1581 (var. *chipzuială*); **chibzuință** s.f. „examinare atentă a împrejurărilor, faptelor etc., judecată cumpănită; însușirea de a fi chibzuit” 1871; **chibzuit**¹ adj., adv. „înțelept, rațional” 1642; **chibzuit**² s.n. „socotire, judecată” 1929; **chibzuito** adj. „care judecă atent, cu chibzuință” 1654; **chibzuitură** s.f. (înv.) „chibzuință” c.1650 (var. *chipzuitură*); **nechibzuință** s.f. „lipsă de judecată, cumpănire” 1958 ← *chibzuință*; **nechibzuire** s.f. „nechibzuință” 1929 ← *chibzuire*; **nechibzuit** adj. „lipsit de judecată, necugetat, negândit” 1561 ← *chibzuit*.

Cf. **chip**¹.

CHIC¹ s.n. (Mold.) „greșeală făcută la arat – faute faite au labourage” 1911.

Et. nes., posibil = *pic* (cu pronunțare dialectală), cf. *a greși un pic* ° // Probabil rostire dialectală pentru *tic*, iar acesta înrudit cu paleosl. *tykati* (bg. *tikam*) „a împinge” DA.

CHICĂ s.f. (pop., fam., înv.) „păr lung (la bărbați); (în prezent) păr lăsat să crească lung pe ceafă; creastă de cocoș; mătase a porumbului; culme – chevelure, natte, tresse de cheveux; crête du coq; stigmate du maïs; sommet” 1575 (top.).

V.sl. *kyka*.

Fam.: **chicos** adj. „cu chică mare” 1863; **chicui** vb. „a apuca (pe cineva) de chică și a lua la bătaie” 1703; **chicuitură** s.f. „chică” 1888 ← *chicui*; **chiculță** s.f. (dim.) 1885; **chicușoară** s.f. (dim.) 1904; **chicută** s.f. (dim.) 1893.

Cf. **chicără**¹, **chiciură**.

CHICERĂ¹ s.f. (Bih., Hațeg, Mar.) „(vârf de) deal, munte – (somet de) montagne” 1468 (top.), var. *citeră*¹.

Et. nes., probabil v.sl. **kyčerŭ/*kyčera* (< *kyka* „coamă, chică” BER), cf. scr. *kičer* „stâncă”, bg. *kičer* „pădure, smoc, șuviță, ciorchine”, ucr. dial. *kyčera*, slovac *kyčera* „munte” Densusianu, *Țara Hațegului*, 58 // El. de substrat, cf. alb. *kikël(ë)* „vârf de munte” N. Drăganu, DR 1, 1920–1921, 117–129, DA („probabil de origine anteromană”).

Cf. **chică**, **chiciură**¹.

CHICHLA¹ vb. „a piui, a ciripi (mai ales despre copiii mici), a gănguri – gazouiller (en parlant des enfants), bégayer” 1907.

Et. nes., probabil derivat de la o bază onomatopeică // Pare a fi rostire dialectală pentru **pipia* < lat. *pīpio*, -āre „a piui” DA.

CHICHION s.n. (Mold.) „întâmplare neplăcută, necaz, încurcătură – embarras, ennui” 1863.

Ngr. *κυκεώνιας* „amestec dezordonat, harababură”.

CHICHIRIȘ s.n., s.m. (Ban., Mold.) „pădure mică, fără valoare; om zgârcit – petit taillis sans valeur; homme avare” 1913 (var. *checheriș*).

Et. nes., probabil ← *tichiriș* (cf. top. *Tichiriș*, sat de lângă Putna, atestat 1832 °) < magh. *tekerőš* „sucit, (despre lemne) cu fibrele întrețesute, noduros”, cf. *cărpănos* „lemn tare > zgârcit” DA // probabil rom. *chici*¹ CDER 1761.

CHICHȚĂ s.f. „(fam.) subterfugiu, șmecherie; (înv.) ladă, cutie; despărțitură mică și ascunsă într-o ladă – finasseries, arguties; (vieilli) coffre, cassette; petit compartiment (secrét) d’un coffre” 1688, var. *chitiță*.

Rom. *chichie*¹ (< ngr. *θήκη* „cutie, teacă”) DA (posibil), CDER 1759 (posibil), DEX (probabil) // Ngr. **θηκίτζα*, **θηκίτσι* „cutiuță” < *θήκη* Bogrea, DR 1, 1920–1921, 263, DA (posibil), CDER 1759 (posibil).

Fam.: **chichicear** s.m. (inv.) „fabricant de cutiuțe” sec. XVII–XVIII; **chichie**¹ s.f. „despărțitură mică (de obicei cu capac), în formă de cutie, în partea de sus a unei lăzi, în care se păstrează mărunțișuri sau obiecte de valoare” 1838 < ngr. *θήκη* „cutie, teacă”; **chichineață** s.f. „casă sau cameră mică, sărăcăcioasă; ceva mic, neînsemnat; (rar) opaiț” 1852 ← *chichie*¹ + *-neață*, infl. de *coteneață* CDER 1759; **chichineț** s.n. „lucru mic, fleac” 1829 (top. *Chichineț*), var. *chichirneț* ← *chichineață* (sg. refăcut) ° // ← *chichi* (rădăcină imitativă) + *-neț* SDLR.

Cf. **teacă**, **-tecă**.

CHICI¹ s.n. (Ban.) „șold – hanche” 1890.

Et. nes., tc. *kiç* „parte posterioară, fesă, spate, (dial.) picior, crupă” (identic cu *chici*²) Suci, IT II, 180 sau ← *clici* (< scr. *ključ* „cheie, claviculă”) DA (s.v. *cliciu*), CDER 1761.

CHICI² s.n. (Dobr.) „partea din amonte a unui grind (pe Dunăre), pădure (formată pe acest teren) – extrimité d’un îlot (en amont du fleuve), sur le Danube, forêt (formée sur ce terrain)” 1885.

Tc. *kiç* „parte posterioară, pupa unei ambarcațiuni” Suci, IT II, 180 // Cu sensul „pădure” < scr. *kiçe* (colectivul lui *kita*) „ramuri” DA (posibil), CDER 1761 (greu de admis din cauza atestării acestui sens exclusiv în Dobrogea).

Cf. **câci**².

CHICINETĂ s.f. „bucătărie mică – petite cuisine” 1958.

Engl. *kitchenette* (< *kitchen* „bucătărie”).

CHICIURĂ s.f. „gheată care se formează pe crengile copacilor; (reg.) știulete de porumb mic și pipernicit – frimas, givre; épi de maïs chétif” 1617 (top.), var. (Mold.) *chiceră*, *chicioră*, *cicură*, *picioră*.

Bg. *kiçur*, (dial.) *kiçura* „ciorchine, smoc, (dial.) țurțur” DA, CDER 1762, DEX, inclusiv pentru sensul „știulete” BER // ← *ciucure* cu metateză SDLR; cu sensul „știulete” ← *ghijură* ← *ghijă* DA. Cf. **chiceră**¹, **chică**.

CHICLAZ s.n. (Mold., Buc.) „sulfat de fier, substanță verde folosită în agricultură pentru combaterea dăunătorilor – sulphate de fer” 1880, var. *chiclazăr*, *ciclaz*.

Probabil magh. *kék* (dial. *kik*; „vânăț, albastru”) *lazúr* („lapislazuli, lazulit”) > *chiclazăr*, reinterpretat ca pl. *chiclazuri* > *chiclaz* (sg. refăcut) Drimba, CE, 287–288, Tamás, EW, 201 („probabil magh. **kéklazur*”) // Et. nes., probabil compus pe baza magh. *kék* „vânăț”, var. *chiclazăr* posibil < magh. *lazurkék* „azuriu” prin inversiune DA; probabil germ. *Giftglas* „sticlă otrăvită”, pl. *Giftglaser* SDLR; probabil cuv. oriental CDER 1763.

Fam.: **chiclazăriu** adj. „verde-albăstrui” 1939 ← *chiclazăr* (= *chiclaz*).

CHICLĂU s.n. „platou acoperit de tufișuri – plateau couvert de buissons” 1909.

Et. nes., probabil ← *ciclău* = *ficlău* „deal” < *ficlă*¹ ° // Cf. ucr. *kitlova* „platou, podiș” DA (cuvânt neîntâlnit în dicționarele consultate).

Fam.: **chiclă**² s.f. „chiclău” 1909 (der. regresiv).

CH/COT s.n. „răset; strigăt – rire, ricanement; cri” 1649, var. *chihot*¹.

V.sl. **kykotŭ*, cf. bg. *kikot* „răs zgomotos”, scr. *kikot*, *kihót* „hohot”.

Fam.: **chic**² s.n. „strigăt de bucurie” 1661 ← *chicăi* (der. regresiv); **chicăi** vb. „a chicoti” 1929, var. *chihăi*¹, *chihui* ← *chicoti*, prin substit. finalei, eventual infl. de *hihăi*; var. *chihui*, infl. de *chiui*; **chicoteală** s.f. „faptul de a chicoti, răs înfundat” 1915 DA, DEX, var. (Buc., hipercorrect) *picoteală*² ← *chicoti*; **chicoti** vb. „a râde înfundat sau în batjocură” 1780–1801, var. (Buc.) *chihoti*¹, (hipercorrect) *picoti*² ← *chicot* DA, CADE, TDRG² sau v.sl. **kykotiti*/**kykotati*, cf. bg. *kikotja se*, scr. *kikotati se*, *kihotati se* °; **chicotit** s.n. „chicoteală” 1913 (var. *chihotit*) ← *chicoti*; **chihăială** s.f. „chicot, chicoteală” 1870, var. *chihială* ← *chihăi*¹ (= *chicăi*).

CH/DĂ s.f. (reg.) „negură, brumă, chiciură – brouillard, brume; gelée blanche; givre” 1680, var. *chidie, chidie*.

Magh. *köd* „negură, brumă”.

Fam.: **chida** vb. (Ban.) „a cădea chiciură” 1885; **chidinie** s.f. „brumă, chiciură” 1894 ← *chidie* (= *chidă*).

CHIDEMONIE s.f. (înv., livr.) „curatelă, protecție – curatelle, protection” 1765.

Ngr. *κηδεμονία* (< *κηδεμών* „protector” < *κηδεσθαι* „a se îngriji de”).

CHIDINC (min.; Apuseni) „negociere a salariului – négociation du salaire” 1926.

Germ. *Gedinge* „contract, învoială, tocmeală”.

CHIETISM s.m. „doctrină care susține că perfecțiunea omului constă în iubirea față de Dumnezeu și într-o viață de inactivitate și contemplare pasivă – quietisme” 1870, var. *cvietism*, var. grafică *quietism*.

Fr. *quiétisme* (derivat savant din lat. *quietus* „liniștit, calm”).

Fam.: **chietist**, **-ă** adj., s.m., s.f. „(adept) al chietismului; referitor la chietism” 1870, var. *cvietist* ← *chietism* sau fr. *quiétiste*; **chietudine** s.f. „liniște, calm” 1870 < fr. *quiétude* (împr. din lat. târzie *quietudo* < *quietus* „liniștit, calm”); **inchiitudine** s.f. „neliniște, îngrijorare” 1876 < fr. *inquiétude*.

Cf. **încet**, **achita**, **chit**¹.

CHIEVEAN, **-Ă** adj., s.m., s.f. „(locuitor) din Kiev – (habitant) de Kiev” 1637, var. (înv.) *chiovean* (prin ext.) „cărăuș – charretier”, var. grafică *kiovean*.

Top. Kiev, (înv.) *Chiov*.

Fam.: **chievit** adj., s.m. „(locuitor) din Kiev, care aparține orașului Kiev” 1904 < ngr. *κιοβίτης*; **chiovenesc** adj. „de chiovean” 1885 ← *chiovean* (= *chievean*).

CH/FĂR s.m. (bot.) „pin – pin” 1906.

Germ. *Kiefer*.

CH/FLĂ s.f. „pâine mică, de formă rotundă sau ovală; (înv.) corn (produs de panificație) – petit pain; croissant” 1770 (var. *chipel* s.n.), var. (Brașov) *chiflu* s.n., *chipsă*, *chiplă*.

Germ. *Kipfel* „corn” (< v.germ. *kipf(a)* < lat. *cippus* „par”).

Fam.: **chiflar** s.m. „brutar, vânzător de chifle” 1904.

Cf. **cep**.

CHIFTEA s.f. „preparat culinar din carne tocată și prăjită în grăsime – boulette de viande hachée” 1761 (var. *cufta*), var. *cheftea*, *chioftea*, *chiuftea*, *piftea*.

Tc. *köfte*, *küfte*. Var. *piftea*, prin hipercorectitudine.

Fam.: **chifteluță** s.f. (dim.) 1901, var. (hipercorectă) *pifteluță*.

CHIFUI vb. „a bombăni, a mârâi – gronder, bougonner” 1916.

Et. nes., posibil ← *chihăi*², „a ameți pe cineva cu vorba”^o // Et. nec. DA.

CHIHTEALĂ s.f. (înv., hapax Dosoftei VS) „vâlvătaie?; grămadă de lemne, rug? – flamme? pile de bois, bûcher?” 1683.

Et. nec.

CHIH LIMBAR s.n. „rășină fosilă, aproape transparentă, de culoare gălbuie, cu proprietăți electrice – ambre jaune” 1683 (var. *chihribar*), var. *chehleambar*, *chehribar*, *chelambar*, *chihlibar*, *chihrimbar*, *chilimbar*, *chilimfar*, *chiribar*, *chirimbar*.

Tc. *kehribar*, *kehlibar* (< pers. *kāhrubā* „chihlimbar galben”). Variantele cu *-m-*, posibil infl. de ngr. *κεχλιμπάρι*, *κεχριμπάρι*.

Fam.: **chihlibărit** adj. „amestecat cu chihlimbar” 1829 ← **chihlibări* ← *chihlibar* (= *chihlimbar*); **chihlimbariu** adj. „de culoarea chihlimbarului” 1645 (var. *chehribariu*), var. *chihlibariu*, *chihlibăriu*, *chihlimbariu*.

CHII s. (înv.) „măciucă – massue” 1830.

Ucr. *kyj* „retevei” °, eventual și rus. *kij* „băț” DA.

CHIJNĂ s.f. (Trans., rar) „instrument de lemn în formă de sapă, utilizat în minerit la extracția aurului – sorte de houé utilisée dans les exploitations minières” 1906.

Et. nec.

CHIL¹ s.n. (N Mold., rar) „țeavă de răcire la alambic – tube réfrigérant de l'alambic” 1866.

Germ. *Kühl[röhre]* „[țeavă de] răcire” C. Lacea, DR 4, 1924–1926, 1557, DA.

Fam.: **chilștoc** s.n. „țeavă de răcire la alambic” 1866 < germ. *Kühlstock* „băț [= țeavă] de răcire” C. Lacea, DR 4, 1924–1926, 1557, DA.

CHIL² s. sg. tantum „lichid cu aspect lăptos rezultat în intestin din digestia alimentelor, care este apoi absorbit de peretele intestinului subțire și transportat în organism pentru a-l hrăni – chyle” c.1780–1790 (var. *hil*), var. *hilos*, *șil*.

It. *chilo*, lat. neol. *chylus* (< gr. *χυλός* „suc, sevă”). Var. *hilos* < ngr. *χυλός*. Var. *hil* < germ. *Chylus*, lat. neol. *chylus*. Var. *șil* < fr. *chyle*.

Fam.: **chilifer** adj. „care absoarbe chilul” 1843 (var. *hilifer*) < fr. *chylifère*; **chilifica** vb. „a transforma alimentele ingerate în chil” 1903, var. *hilifica* ← *chil*, după fr. *chylifier*; **chilificație** s.f. (abstr.) 1830 (var. *hilificație*) < germ. *Chylification* °, fr. *chylification* DA.

Dublet etim.: **cir**.

CHILABA s.f. (Munt., Dobr., rar) „dans țărănesc, melodia după care se dansează acesta; petrecere, chef – danse paysanne, mélodie sur laquelle on danse; boustifaille” 1885, var. (Mold., Munt.) *ghilaba*.

Țig. *gilab-/kilab-* „a cânta”, cf. *gilabay/kilabay* „eu cânt” Al. Graur, BL 2, 1934, 136, Drimba, CE, 205 // Poate tc. *kelab* „turbare” DA; tc. SCLR.

CHILĂ¹ s.f. „element principal de rezistență al osaturii unei nave, așezat pe axa longitudinală a fundului navei – quille” 1949.

Fr. *quille* (< v. nord. *kilir*, pl. lui *kjōlr*).

CHILĂ² s.f. (înv.) „măsură de capacitate pentru cereale, făină etc., având valori diferite în funcție de regiune (250–500 kg); impozit în cereale – ancienne mesure de capacité pour les céréales, variable selon les régions (250–500 kg); impôt en céréales” 1587.

Tc. *kile*.

CHILĂ³ s.f. (înv., rar) „hernie; (p. ext.) infirm; sărman, nevoiaș – hernie; infirme; pauvre” 1682–1686.

V.sl. *kyla* (cf. bg. *kila*, scr. *kila*, ceh. *kyla*, pol. *kila*, rus. *kila*).

Fam.: **chilav** adj., s.m. (reg.) „infirm, neputincios; bolnav; zdravăn” c.1650, var. *chilav*, *schilav*, *șchilav* < v.sl. **kilavü*, cf. bg. *kilav*, scr. *kilav*; sensul „zdravăn”, prin confuzie cu *kilos* = *pilos* „tare, puternic, rezistent”; var. *schilav*, cu *s* protetic S. Pop, DR 5, 1927–1928, 227, SCLR, DLR (posibil) sau ← *chilav*, infl. de scr. *iskilaviti*, *iskilavati* „a (se) îmbolnăvi de hernie, (fig.) a se betegi, a-și zdruncina sănătatea” CDER 7555 // ← *chilav* + *schilod* CADE, DLR (posibil); **chilăvi** vb. (reg.) „a ajunge infirm; a bate foarte tare, a sfărâma; a se lovi” 1765 (var. *schilăvi*) ← *chilav*; **chilăvie** s.f. (înv.) „hernie” 1776, var. *schilăvie* ← *chilav*; **chirnav** (acc. nec.) adj. „bolnav; convalescent” 1910 ← *chilav* (← *chilă*³) „infirm, neputincios; bolnav”, infl. de *bolnav* ° // cf. *hârlav* „ticălos, murdar” DA;

schilăvenie s.f. (înv., rar) „faptul de fi schilav; ființă schilavă” 1930 ← *schilav* (= *chilav*);
schilăvitură s.f. (înv., rar) „schilăvire” 1930 ← *schilăvi* (= *chilăvi*); **schilăvos** adj. (hapax Negruzzi)
 „neputincios, bolnav” 1839 ← *schilav* (= *chilav*).

Cf. **schilod**.

CHILĂU s.n. (înv., rar) „ciocan ferecat; buzdugan, ghioagă – masse ferrée; massue” 1825.

Et. nes., țig. *kiló* „par; măciucă” (< tc. *külünk*) Drimba, CE, 206, Suciul, CR, 239 sau magh. *külü, kölyü* „instrument de pisat, pisălog” DA, SDLR, CDER 1776 (posibil), sau ← *chilug* „măciucă, ciocan mare” (< tc. *külünk, külük*) Tamás, EW, 202 (probabil) // Scr. *čula* CADE; pol. *kilof* CDED II, 49, CDER 1776 (posibil).

CHILĂVIȚĂ s.f. (Olt., Ban.) „cazma; sapă mică folosită în minerit; târnăcop – petite bêche” 1885, var. (Mehed.) *chilăviță*, (Arad) *chiloviță, chilomiță*.

Scr. *kilavica* „ciocan de miner”^o // ← *chilău* „ciocan” CDER 1776; et. nec. DA.

CHILER s.n. „cămară în care se păstrează diferite lucruri de-ale casei, dar mai ales alimente – appentis; cellier” 1821, var. (înv.) *cheleriu*.

Tc. *kiler* (< ngr. *κελλάρι(ov)* < lat. *cellarium* < *cella*).

Fam.: **chelargi-bașa** s.m. (înv., rar) „mare chelar, șef al cămărașilor din palatul sultanului, al marelui vizir sau al hanului tătarilor” 1693 < tc. *kilerci başı*, adaptat după rom. *chelar*¹; **chilărie** s.f. „chiler” 1828; **chilerel** s.n. (dim.) 1885.

Dublet etim.: **celar, chelar**². Cf. **chelar**¹, **chelner, cella**.

CHILERMENEĂ s.f.sg. (înv.) „mineral de culoare roșie, importat din Orient și întrebuințat la colorat și în medicină – terre bolaire, bol d’Arménie” 1761, var. *chelermin* s.n., *chilermeni* s.n.

Tc. *kilermeni* (< *kil* „argilă” + *ermen(-i)* „armenesc”).

Fam.: **chilie-armenească** s.f. „chilermenea” 1892 < tc. *kilermeni*, prin etim. pop.

CHILFAC s.n. (Ialomița) „unealtă de dulgherie nedefinită mai îndeaproape, care se întrebuințează în legătură cu dalta și cu ferăstrăul – instrument de menuisier” 1885.

Et. nec.

CHILIAN, -Ă [pronunțat *cilian*] s.m., s.f., adj. „(locuitor) din Chile – Chilien” 1881, scris și *cilian*.
 Fr. *Chilien*.

CHILIASM s.n. (rel.) „credință într-o împărăție de o mie de ani a lui Hristos pe pământ, milenarism – chiliasme” 1904.

Fr. *chiliasme* (< gr. *χιλιασμός* < *χιλιοι* „o mie”).

Cf. **kilo-**.

CHILIE¹ s.f. „(într-un așezământ religios) cameră mică, în care locuiește un călugăr; (p. ext., înv.) cameră mică destinată unei singure persoane; (Serbia) pivniță – cellule (dans un couvent); (vieilli) chambrette; (Serbie) cave” 1529 (top.), var. *cheliē*².

Slavon *kelija*, bg. *kilija* (< gr. *κελλάριον* < *κέλλα* < lat. *cella*).

Fam.: **chilioară** s.f. (dim.) 1682; **chiliuță** s.f. (dim.) 1648, var. *chiliuță*.

Cf. **cella, celulă, chelar**¹, **chiler**.

CHILIM¹ s.n. „covor țărănesc cu două fețe, folosit pentru a se acoperi podeaua, patul sau pereții; (p. ext.) broderie țărănească făcută pe etamină sau pe canava – tapis (broché); (p. ext.) broderie populare en tapisserie” 1761, var. (Ban.) *čilim*.

Tc. *kilim*. Var. *čilim* < scr. *čilim* (< tc. *kilim*).

CHILIM/E s.f. (Olt.) „speteaza loitrei, de care este legată leuca – rancher, corne (de charrette)” 1885.

Bg. *kilimija* (= *klimija*).

CHIL/Ń adj., adv., s.n. (înv.) „deosebit, diferit, separat; (rar) grămadă (separată de altele) – divers, distinct, séparé; séparément; tas (séparé d'autres)” c. 1650.

Magh. *külön* „deosebit, despărțit”.

Fam.: **chilinește** adv. „deosebit, separat, în alt chip” 1825, var. *clinește*; **chilini** vb. (Trans.) „a deosebi, a separa” 1825 (var. *clini*), var. *chilindî*; var. *clini*, infl. de *clin*; **deschilîn** adj., adv. „deosebit, separat” 1900 ← *deschilini*; **deschilini** vb. (Trans.) „a deosebi, a separa” 1825 (var. *desclini*), var. *deschilindî* ← loc. de *chilin* „separat”, asimilat derivatelor cu *des-* I. Mărgărit, SCL, 2008, 2, 443–444; **deschilîn/e** s.f. (rar) „deosebire, deschilinare” 1806 ← *deschilini*.

CHILIP/İR s.n. „afacere avantajoasă sau câștig neașteptat; lucru cumpărat la preț foarte mic, marfă de ocazie – bonne affaire, aubaine; marchandise d'occasion et à bon compte” 1793, var. (înv.) *chelepir*, *chelopir*, *chiliper(iu)*, *chilipur*, (Trans.) *chiripir*.

Tc. *kelepir*.

Fam.: **chilipirgeală** s.f. (abstr.) 1939 ← *chilipirgi*; **chilipirgi** vb. (înv.) „a șterpeli, a fura” 1870 ← *chilipirgiu*; **chilipirgioaică** s.f. 1939 ← *chilipirgiu*; **chilipirgit** s.n. „obiceiul de a fura” 1892–1896 ← *chilipirgi*; **chilipirgiu** s.m. „persoană care umblă după chilipiruri, oportunist” 1857 < tc. *kelepirci*.

CHILOMAN¹ s.n. (pop., fam.) „gălăgie mare (făcută de oameni care țipă, râd, petrec etc.), larmă, zarvă, (Ban.) furtună, viscol – vacarme; orage” c.1775, var. *cheloloiman*, *chilăman*, *chiloloiman*, *ghelăiman*.

Et. nes., probabil țig. *khelimos*, pl. *khelimata* „dans” (cf. *khella* „a dansa”) Al. Graur, BL 3, 1935, 186 // ← *chiul*² + *-man* SCLR; et. nec. DA, DEX.

Var. *cheloloiman*, *chiloloiman*, probabil infl. de *chelălăi*.

Fam.: **chilomăni** vb. (Olt.) „a râde în hohot” 1931.

Cf. *calamandros*.

CHILOPAN adj. „doloфан? – dodu?” 1900.

Et. nes., probabil ← *chiloman*² „zdravăn” (← *chilom* = *chilug*¹) // Cf. *chiloman* „beție” DA.

CHILOPOD s.n. (mai ales la pl.) „ordin de artropode cu multe picioare – chilopode” 1978.

Fr. *chilopodes* (< lat. savant *Chilopoda* < *chilo-* < gr. *χίλοι* „o mie” + *πούς*, *πόδος* „picioar”).

Cf. *kilo-*.

CHILOȚI s.m.pl. „obiect de lenjerie sau de sport, care acoperă bazinul, fesele și (eventual) o parte din coapse; (înv.) pantaloni scurți – culotte” 1893.

Fr. *culotte(s)* (< *cul* < lat. *culus*).

Fam.: **chiloțaș** s.m. (dim.) 1988; **chiloțel** s.m. (dim.) 1988.

Cf. *chiul*, *cur*.

CHILUF s.n. „mâncare nedefinită mai îndeaproape – nom d'un plat” 1885.

Posibil ← *chilaf* = *pilaf* DA.

CHILUG¹ s.n. (înv., reg.) „măciucă, baltag; (s.m., p. ext.) lovitură cu pumnul – hache d'armes, massue; coup de poing” 1594 (în grafia *culîncu*), var. *chilog*, *chilom*, *chilomb*, *chilum*, *chiulînchi*, *chiulînchi*, *chiulug*.

Tc. (dial.) *külük*, *külüg* (= *külünk*). Var. *chilum*, *chilom* < tc. (înv.) *külün* (= *külünk*). Var. *chiulinchi* < tc. *külünk*.

Fam.: **chiloman**² s.m. (înv.) „om zdravăn, voinic” 1913 ← *chilom* (= *chilug*); **chilomănesc** adj. (înv., Mold.) „mare, robust” 1911 ← *chiloman*².

CHIM¹ s.n. (fiziol.) „pastă moale, rezultată din digestia stomacală a alimentelor – chyme” 1930 (var. *chimus*), var. *șim*.

Fr. *chyme*, *chymus*, lat. neol. *chymus* (< gr. *χυμός* „suc, umoare”).

Cf. **chimozină**.

CHIMAC s.m. (reg., rar) „cal gras – cheval gras” 1924–1926.

Et. nes., probabil ucr. *kymak* „ciot de lemn, buturugă” DA, S. Pop, DR 4, 1924–1926, 1557, DR 5, 1927–1928, 172.

CHIMĂ¹ s.f. (înv., S-V Trans., V Munt., Mold.) „germen, sămânță; culme, vârful (de munte, de stâncă, de arbore) – germe; cime” 1825, var. (suspect) *cimă*².

Scr. *kima* „lăstar, germen” (= scr. *kima* „lăstar; vârful căciulii” < dalm. *kima* < lat. *cyma* „lăstar (de varză)” < gr. *κύμα* „embrion, mugur; umflătură, val”) DA, CDER 1786 (posibil). Sensul suspect „culme”, atestat exclusiv în dicționare, posibil prin infl. romanicului *cima* // Săs. *kemə(n)* „sâmbure, germen” C. Lacea, DR 4, 1924–1926, 778–779 („germ. *Keim* prin filieră săsească”), CDER 1786 (posibil).

Cf. **chimăță**³, **chimograf**, **cimă**¹, **cimază**, **cimotie**, **ciumă**¹.

CHIMĂ² s.f. (înv., Trans.) „bărbie – menton” 1780–1801.

Et. nes., probabil germ. *Kinn* „bărbie” DA.

CHIMĂI vb. (Ban.) „(despre cal) a da din cap, ca să nu-i intre muștele pe nări – (en parlant du cheval) secouer la tête pour chasser les mouches” 1910, var. *chemăi*, *chimi* „a face semn cu ochiul – faire un clin d’œil”.

Scr. *kimati* „a da din cap”.

CHIMEDOS onomat. care imită ciripitul rândunelilor – onomatopée qui imite le gazouillement des hirondelles 1883.

Et. nec. // Cf. *chilimandros* DA.

CHIMEN s.m., s.n. (bot.) „plantă cu flori albe sau roșietice, cu fructe aromatice, care se folosește în medicină și în bucătărie; coriandru; molură – cumin de prés (Carum carvi); Coriandrum sativum; Foeniculum vulgare” 1551–1553, var. (Brașov) *chimăn*, *chimîn*, *cimin*.

V.sl. *kiminŭ* (< gr. *κίμινον*), cf. bg. *kimen*, v. rus. *kiminŭ*. Var. *cimin* < scr. *čimin* (< it. *cimino*).

Fam.: **chim**² s.n. (Săliște) „chimen” < scr. *kim*; **chinișor** s.n. (dim.) 1929 ← **chiminișor* (prin haplogogie) DA.

Cf. **chimion**, **cimen**, **cumăn**.

CHIMERLEU s.n. (min., Trans., înv.) „un fel de ecluză care împarte apa în două la șteampuri – une sorte d’écluse, utilisée aux bocards” 1906.

Et. nes., probabil magh. *kimerő* „care golește, scoate apa” sau (mai puțin probabil) *kimérő* „care măsoară, distribuie” (> **chimereu* > *chimerleu*) Tamás, EW, 203 // Magh. *kimerülő* „care se sleiește, seacă” DA, CDER 1788 (contestat de Tamás, EW).

CHIMET s.m. (la românii din Serbia) „consilier comunal – conseiller communal” 1913.

Scr. *kmet* „primar comunal, judecător comunal” (< *kümeti* < lat. med. *comes*, -itis).

Cf. **comite**, **conte**.

CHIM/E s.f. „știință care studiază compoziția, structura și proprietățile substanțelor, transformările lor prin regruparea atomilor componenți – chimie” 1813 (var. *hemie*), var. *chemie*, *himie*, *himie*, *șimie*.

Lat. neol. *chimia* (< m.gr. *χημεία*, *χυμεία* < *χυμός* „suc”, eventual și *Χημία* „Egipt” Chantraine, DELG) SDLR, DEX, fr. *chimie* DA, CADE, SDLR, TDRG³, DEX. Var. *chemie*, *hemie* < germ. *Chemie*. Var. *himie* < ngr. *χημεία*.

Fam.: **agrochimic** adj. „care ține de agrochimie” 1966 < fr. *agrochimique* DEX, rus. *agrochimičeskij* °; **agrochimie** s.f. „știință care studiază circuitul substanțelor nutritive în mediul de creștere a plantelor agricole și modalitățile prin care se pot spori recoltele prin acțiunea asupra proceselor biochimice din sol” 1955 < fr. *agrochimie* DEX, rus. *agrochimija* °; **agrochimist** s.m. „specialist în agrochimie” 1975 ← *agro-* + *chimist* DEX sau fr. *agrochimiste* DN³; **antichimic** adj. „destinat protecției împotriva armei chimice” 1955 ← *anti-* + *chimic*; **chimic**¹ adj. „care aparține chimiei, referitor la chimie” 1830 (var. *hemic*), var. *chemic*, *himic*¹ < fr. *chimique* DA, CADE, SDLR, DEX, TDRG³, lat. neol. *chimicus*, germ. *chemisch* Ursu, TȘ, 167 // ← *chimie* CDER 1789; **chimic**² s.m. (inv.) „chimist” 1790, var. *hemic*, *himic*² < it. *chimico*, ngr. *χημικός* Ursu, TȘ, 168; **chimicale** s.f.pl. (pop., fam.) „nume generic dat produselor chimice, folosite în gospodărie sau în alimentație” 1949 ← *chimic* ° sau germ. *Chemikalien* (pl. lui *Chemikalie*) DEX; **chimică** s.f. (inv.) „chimie” c.1790, var. *himică* < it. *chimica*; **chimicesc** adj. (inv.) „chimic” 1760–1770 (var. *himicesc*), var. *hemicesc* < lat. neol. *chimicus*, adaptat după adj. în *-esc*; var. *himicesc* < ngr. *χημικός*; var. *hemicesc* < germ. *chemisch*; **chimism** s.n. (biol.) „ansamblu al proceselor chimice” 1966 < fr. *chimisme*; **chimist** s.m. „persoană care se ocupă cu studiul chimiei, specialist în chimie” 1829, var. *himist* < fr. *chimiste*; **chimiza** vb. „a prelucra materiale, în industrie sau agricultură, folosind procedee chimice” 1958 ← *chimizare*, după rus. *chimizirovat*; **chimizare** s.f. „prelucrare prin procedee chimice” 1949 < rus. *chimizacija*, cu adaptarea sufixului; **citochimic** adj. „de citochimie” 1998 < fr. *cytochimique*; **citochimie** s.f. „ramură a citologiei care studiază chimia celulelor” 1978 < fr. *cytochimie* (< *cyto-* „referitor la celulă” < gr. *κύτος* „cavitate, scobitură” + *chimie*); **citochimism** s.n. „totalitatea proceselor biochimice din celule” 1998 ← *cito-* + *chimism* MDN // fr. *cytochimisme* DEX; **electrochimic** adj. „privitor la electrochimie” 1871 < fr. *électrochimique*; **electrochimie** s.f. „ramură a chimiei fizice care studiază fenomenele de transformare a energiei chimice în energie electrică și invers, precum și legile acestor fenomene” 1871 < fr. *électrochimie*; **mecanochimic** adj. „referitor la un procedeu ce combină mijloace mecanice și reacții chimice” 1947 ← *mecano-* + *chimic*; **microchimic** adj. „referitor la microchimie” 1978 < fr. *microchimique*; **microchimie** s.f. „ramură a chimiei care se ocupă cu studiul reacțiilor chimice dintre cantități foarte mici de substanță” 1951 < fr. *microchimie*; **radiochimie** s.f. „ramură a chimiei care studiază unele probleme legate de elementele radioactive” 1960 < fr. *radiochimie* DEX // ← *radio*¹⁻ + *chimie* DLR; **stereochimic** adj. „referitor la stereochimie” 1948 < fr. *stéréochimique*; **stereochimie** s.f. „ramură a chimiei care se ocupă cu studiul aranjării în spațiu a atomilor unei molecule” 1965 < fr. *stéréochimie*; **termochimic** adj. „referitor la termochimie” 1948 < fr. *thermochimique*; **termochimie** s.f. „ramură a chimiei fizice care se ocupă cu studiul efectelor termice ce însoțesc procesele chimice” 1948 < fr. *thermochimie*; **zoochimie** s.f. „disciplină care studiază compoziția chimică a corpului animalelor și reacțiile chimice care au loc în el” 1966 < fr. *zoochimie*.

Cf. **chemo-**, **chemi-**, **chimio-**.

CHIMIO- el. de comp. „chimic – chimio-”.

Fr. *chimio-* (< *chimie* „chimie”).

Cf. **chimie**, **chemo-**.

CHIMION s.n. „plantă erbacee umbeliferă, cu flori mici, albe sau liliachii, cultivată (Cuminum Cyminum) sau sălbatică (Carum Carvi), ale cărei semințe aromatice se folosesc în medicină, în bucătărie și la fabricarea lichiorurilor – cumin, anis acre” 1825, var. *chimeon*.

Tc. *kimyon* (< ngr. *κίμυνον*).

Fam.: **chimioniu** adj. (inv., rar) „de culoarea închisă a seminței de chimion: verde-măsliniu, brun” 1857 ← *chimion* DA sau tc. *kimyoni* Suciuc, IT II, 224.

Cf. **chimen**, **cimen**, **cumân**.

CHIM/R s.n. (inv.) „boltă, arcadă, încăpere mică; brâu lat de piele; (p. ext.) pungă purtată la brâu – voute, arcade; ceinture, ceinture-bourse” 1715, var. *chimer*.

Tc. *kemer* (< m.gr. *καμάρα* „boltă”).

Fam.: **chimilioară** s.f. (Mold.) „fierăstrău de mână” 1898 ← **chimirlioară* ← **chimirlie* (= *ghimirlie*); **chimiraș** s.n. (dim.) 1852, var. *ghimiraș*; **chimirlie** s.n. (inv., rar) „fierăstrău” 1893 ← **chimirliu* (= *ghimirliu*, *ghimirlie*¹); **ghimirlie**¹ s.f. (reg.) „fierăstrău cu pânza îngustă” 1885, var. *ghimirliu* s.n. < tc. *kemerli* [*bıçkı*] „fierăstrău boltit, arcuit” Suci, IT II, 357; **ghimirlie**² s.f. (reg.) „casă mică și săracăcioasă; odaie prea mică, chichineață” 1883, var. *ghimerlie* < tc. *kemerli* [*ev / oda*] „(casă / odaie) boltită” Suci, IT II, 357.

Cf. **cameră, cămară, coamăr, comoară**.

CHIM/ȚĂ¹ s.m. „(pop.) nume dat diavolului; prostălu, găgăuță; (Munt.) persoană (mai ales copil sau tânăr) care vrea să-i facă pe alții să râdă prin gesturi și cuvinte comice, bufon, măscărici – nom du diable; nigaud, sot; buffon” 1896.

Antrop. *Chimiță*, numele unui bufon celebru din București de la începutul secolului al XIX-lea DA, SDLR // Ngr. CADE.

Fam.: **chimițarie** s.f. „faptă de om prost și ridicol” 1939.

CHIM/ȚĂ² s.f. (hapax DDRF) „colivie – cage” 1893.

Probabil același cuvânt cu *chimiță*⁴ „pivniță” ° // Et. nec., cf. *chițimie*, *chișită*² DA.

CHIM/ȚĂ³ s.f. (rar) „nod în lemn; fir în metal, în fier – nœud (dans le bois); paille (dans le métal)” 1893.

Et. nes., probabil scr. *kimica*, diminutiv al lui *kima* „lăstar, germe” DA.

Cf. **chimă**¹.

CHIMNI vb. (hapax Anon. Car., în forma *chimnește*) sens necunoscut, c.1650.

Et. nes., posibil var. a lui *chemni* (= *chefni*) DA sau a lui *cheuni*¹ sau *cheuni*² (> **chevni* > *chemni*) ° sau a lui *cimni* DA.

Fam.: **chimnît** s.n. (hapax, Anon. Car.) c.1650; **chimnitură** s.f. (hapax, Anon. Car.) c.1650.

CHIMIO- el. de comp. „chimic – chimio-”

Fr. *chimio-*.

Cf. **chimie, chemo-**.

CHIMOGRAF s.n. „aparat folosit în fiziologie pentru înregistrarea grafică a mișcărilor unor organe – kymographe” 1951.

Fr. *kymographe* (< *kymo-* < gr. *κῶμα* „val, undă” + *-graphie* < gr. *-γράφος* < *γράφειν* „a scrie”).

Fam.: **chimografie** s.f. „înregistrare grafică a unor fenomene fiziologice cu ajutorul chimiografului” 1961 < fr. *kymographie*; **chimogramă** s.n. „diagramă a oscilațiilor înregistrate la chimiograf” 1955 < fr. *kymogramme*; **electrochimiograf** s.n. „aparat pentru înregistrarea curenților electrici emiși de contracția organelor, a vaselor de sânge” 1988 < engl. *electrokymograph*; **electrochimografie** s.f. „metodă de înregistrare fotoelectrică a pulsațiilor inimii și a variațiilor densității pulmonare, utilizând razele X” 1960 (var. *electrocimografie*) < fr. *électrokymographie*, engl. *electrokymography*; **electrochimogramă** s.f. „înregistrare grafică a conturului unui organ în activitate” 1988 < engl. *electrokymogram*.

Cf. **chimă**¹, **cimă**¹, **ciumă**¹.

CHIMONOU s.n. „îmbrăcăminte de origine japoneză în formă de halat, cu mâneci foarte largi – kimono” 1923 (var. *chimono*).

Fr. *kimono* (< japon. *kimono*).

CHIMOZINĂ s.f. (med.) „enzimă care ajută la coagulare, produsă în stomacul puilor de rumegătoare – chymosine” 1906.

Fr. *chymosine* (< *chyme* „chim, pasta rezultată din digestia stomacală a alimentelor”).

Cf. **chim**¹.

CHIMULUI vb. (Trans.) „a cruța, a economisi – épargner” 1806.

Magh. *kímél*, dial. *kémél* Tamás, EW, 204.

Fam.: **chiuîta** s.f. art. (Mold.) în expr. *cu (de-a) ~* „cu grămada, cu nemiluita, nenumărat, foarte mult” 1888, corupt din expr. *cu nechimuluita* Mărgărit, CES, 190–191 // posibil *chiuit*, part. lui *chiui*, sau ← *chimuluita* DA (formă existentă doar ca trimitere în DA); **nechimu(r)lău** s.f. (Mold.), în expr. *cu ~* „fără măsură, fără socoteală” 1892 ← *nechimuluit*, part. negativ al lui *chimului*.

CHIN s.n. „tortură, suferință mare; (înv.) patimă, pornire nestăpânită – torture, tourment; (vieilli) passion” c.1500.

Magh. *kín*. Cu sensul înv. „patimă”, după slavon *strastī* Stanciu-Istrate, *Calcul*, 285.

Fam.: **chinui** vb. c.1500, var. *chemui*; **chinuială** s.f. (abstr.) 1691–1697 ← *chinui*; **chinuit** s.n. (abstr.) 1891 ← *chinui*; **chinuitoare** s.f. „instrument de tortură” 1862 ← *chinuitor*; **chinuitor** adj., s.m. „(persoană) care produce suferință” 1649 ← *chinui*; **chinzai** s.n. (Trans.) „tortură” 1899 ← *chinzui*; **chinzui** vb. (Trans.) „a chinui; a tortura” 1890 < magh. *kínoz*; **chinzuială** s.f. (Trans.) „tortură, muncă” 1890 ← *chinzui*; **chinzuitor** adj., s.m. (Trans.) „chinuitor” 1870 ← *chinzui*; **chinzuitoră** s.f. (Trans.) „chin, instrument de tortură” c.1809 ← *chinzui*.

CHINAP s.n. (înv.) „frânghie, funie, ștreang – corde, ficelle” 1783.

Tc. *kinap*, *kinnap* „frânghie, funie; (înv.) cânepă”.

Cf. **canabis**, **canaf**, **canap**, **canava**, **cânepă**, **chenaf**.

CHINARGIU s.m. (înv., rar) „pescar (care pescuiește la mal) – pêcheur (qui pêche sur la rive)” 1826.

Tc. *kenarçı* „idem” (< *kenar* „mal”).

Cf. **chenar**.

CHINĂ¹ s.f. (Trans.) „căpătâi sau scaun în care este înfiptă urzitoarea – pied (du rouet)” 1906.

Et. nec.

CHINCHENIU s.n. „perioadă de cinci ani – quinquennat, période de cinq ans” 1939.

Lat. neol. *quinquennium* (< lat. *quinque* „cinci” + *annus* „an”, cf. *deceniu*).

CHINCHIMOACĂ s.f. (Sibiu) „opaiț cu fitilul făcut dintr-o bucată de zdreanță – une sorte de veilleuse dont la mèche est faite d'un haillon” 1930.

Et. nes., posibil refăcut din *chichineață* „opaiț” (DA: cf. *chichineață*), infl. de *boalcă* „ulcică” °.

CHINCHINĂ s.f. „arbore exotic (din China sau din Mexic); substanța extrasă din scoarța acestui arbore, întrebuințată ca remediu împotriva frigurilor – quinquina” 1832.

Fr. *quinquina* (< sp. *quinaquina* < quechua *kinakina*).

Fam.: **chină**² s.f. „chinchină” 1825 < fr. *quina* (< sp. (*quina*)*quina* < quechua *kinakina*).

Cf. **chinină**.

CHINCI¹ s.n. „comoară – trésor” c.1650.

Magh. *kincs*.

CHINDERCĂ s.f. (Trans.) „chibrit – allumette” 1906.

Magh. *kíngyertya* (= *kéngyertya* < *kén* „sulf, pucioasă” + *gyertya* „lumânare”).

CHINDEU s.n. (Trans.) „bucată de pânză întrebuițată ca basma sau ca ștergar – mouchoir de tête, essuie-main, serviette” 1700, var. *chindău*, *chindău*¹, *findeu*.

Magh. *kendő* (< *kend* „a șterge”). Var. *findeu*, prin hipercorectitudine.

Fam.: **chindeuș** s.n. (dim.) 1915.

CHINDIE s.f. (pop.) „după-amiază; inserat, amurg; masă luată după-amiaza; (înv.) concert de seară; tobă mare turcească; turn de observație, de unde se anunța venirea serii; (Trans.) numele unui dans popular asemănător cu sârba – après-midi; crépuscule; collation de quatre heures; (vieilli) concert de soir; tambour turc; tour d'observation d'ou l'on annonçait la chute du jour; (Trans.) nom de danse paysanne” 1651, var. *achindie*, *chindei* s.n., *chindiu*² s.n., *chinghie*, *tinghie*.

Tc. (înv.) *kindi* (= *ikindî*) Suciuc, IT II, 226. Var. *chindiu* ← pl. *chindii* (sg. refăcut). Var. *achindie* cu *a-* după *amiază*, *aseară* etc. ȘIO II, 1, 114.

Fam.: **chindica** s.f. art. (dim., cor. pop.) 1909; **chindioară** s.f. (dim.) 1913; **chindiuță** s.f. (dim.) 1885.

CHINDINAR s.m. (înv., hapax Moxa) „măsură de greutate de 150 de litre – unité de masse de 48 kg” 1620.

Ngr. *κεντηνάριον* (< lat. med. *centenarium*, propriu-zis „care are o sută de părți” < *centeni* „câte o sută” < *centum* „o sută”).

Cf. **cântar**, **cent**, **chintal**, **țentner**.

CHINDISI vb. (înv.) „a broda, a coase, a sculpta, a orna – broder, sculpter, orner” 1591, var. *cheldesî*, *chindesi*, *chindosi*, *cindisi*, *ghindisi*.

Ngr. *κεντώ*, aor. *κέντησα*.

Fam.: **chindiseală** s.f. „brodare; partea brodată a îmbrăcămintei” 1886; **chindisit** s.n. (abstr.) 1930; **chindisitură** s.f. „broderie” 1825; **inchindi** vb. „a chindisi” 1880 ← *inchindisi* (der. regresiv); **inchindisi** vb. „a broda, a coase” 1885.

CHINESTEZIE s.f. „formă de sensibilitate care reflectă poziția și mișcările părților corpului – kinesthésie” 1966.

Fr. *kinesthésie* (< gr. *κινέιν* „a (se) mișca” + *αἴσθησις* „senzație”).

Fam.: **chinesteziec** adj. „referitor la chinestezie” 1966 < fr. *kinesthésique*.

Cf. **ciné**², **cinetic**.

CHINEZ¹, -Ă adj., s.m., s.f. „(persoană) care face parte din etnia majoritară din China; din China; limba vorbită de etnia majoritară din China – Chinois” 1830.

It. *Cinese*, germ. *Chinese*, fr. *Chinois* adaptate după top. *China* (probabil < ngr. *Κίνα*, provenit, prin intermediar, din ptg. *China*, împrumut dintr-o limbă din India, cf. sanscr. *Čināḥ* m.pl., explicat de obicei prin numele dinastiei *Qin*, originară din vestul Chinei, care a unificat China în 221 î.H.) ° // ← top. *China* CDER 1793, DEX; ← top. *China*, după it. *Chinese* DA (însă forma curentă în italiană este *Cinese*).

Fam.: **chinezărie** s.f. „obiect (de artă) chinezesc sau migălos lucrat; obiect chinezesc ieftin” 1930 (var. înv. *chinezerie*, „procedură birocratică complicată, cu formalități inutile”); **chinezesc** adj. 1802 < germ. *chinesisch*, it. *cinese*, cu inițiala modificată după top. *China*, adaptate la adjectivele în *-esc* ° // ← top. *China* DA, DEX; **chinezește** adv. 1852 ← *chinezesc* sau ← *chinez*; **chinezism** s.n. (rar) „obiect chinezesc ieftin; (înv.) procedură birocratică complicată, cu formalități inutile” 1866–1876; **chinezoaică** s.f. 1930; **chinicesc**¹ adj. (înv.) „chinezesc” 1841 ← top. *China*.

Cf. **ciné**², **sinologie**.

CHINGĂ [mr. *cl'ingă*] s.f. „cingătoare; stinghie; fâșie de pământ lungă și îngustă – ceinture; traverse; bande de terre longue et étroite” c.1650, var. *chincă*, *chirgă*, (hipercorect) *pingă*.

Lat. **clinga* (< **cingla* < *cingula* < *cingere* „a încinge”) CDDE I, 55, PEW 370, CDDE 350, DA, CADE, SDLR, DEX, TDRG³, cf. (< **cingla*) it., sd., fr., occ., cat., sp., ptg. REW 1926, (< **clinga*)

nap. *chienga*. Pentru metateză, cf. *cheag* < *cl'ag* < **clagum* < *quaglum* (= *coagulum*) // Lat. **cingla* > **cinghie*, pl. **cinghii* > (prin metateză) *chingii* > *chingă* (sg. refăcut) CDER 1799 (derivare care însă nu poate da seama de forma mr. *cl'ingă*); alb. *kjینگëlë* (< lat. *cingulum*) TDRG¹.

Fam.: **chinga** vb. „a lega cu chingi; a încinge” 1900; **chingar** s.n. „rindeaua cu care se lucrează legăturile lemnului, mai ales chingile” 1885; **chinguliță** s.f. (dim.) 1875; **chingușoară** s.f. (dim.) 1892; **chinguță** s.f. (dim.) 1885; **deschinga** vb. 1912 ← [*în*]*chinga*; **încinga** vb. „a lega cu chingi (un animal); a încinge” 1581–1582; **încingat** s.n. (abstr.) 1929 ← *încinga*; **încingătură** s.f. „ceea ce este încingat” 1857 ← *încinga*; **încingi** vb. „a încinga” 1888; **încingiui** vb. „a încinga” 1885 ← *chingi*, pl. lui *chingă*; **încingui** vb. „a încinga” 1895.

Cf. **încinge**², **centură**.

CHININĂ s.f. „alcaloid extras din scoarța unui arbore tropical, sub formă de substanță albă, amară, folosit ca medicament împotriva malariei – quinine” 1852, var. *chilină*, (înv. Trans.) *chinin*.

Fr. *quinine* (< *quina* „arbore-de-chinină” < sp. (*quina*)*quina* < quechua *kinakina*). Var. *chinin* < germ. *Chinin*.

Fam.: **chinidină** s.f. „alcaloid extras din scoarța arborelui-de-chinină, folosit ca medicament în tratamentul bolilor cardiace” 1975 < fr. *quinidine*; **dihidrochinină** s.f. „preparat farmaceutic, derivat al chininei, utilizat în medicină” 1964 < fr. *dihydroquinine*.

Cf. **chinchină**.

CHINIȘĂU s.m. (V Trans.) „mercur – mercure” 1906.

Magh. *kéneső* Tamás, EW, 206 // Magh. *kénsav* „acid sulfuric” DA.

CHINOLINĂ s.f. „substanță extrasă din gudronul de uilă, care stă la baza fabricării unor coloranți sintetici – quinoléine” 1949, var. *chinoleină*.

Fr. *quinoléine* (< germ. *Chinolein* < *Chinin* „chinină” + lat. *oleum* „ulei”).

Cf. **chinină**, **ulei**.

CHINONĂ s.f. (chim.) „clasă de compuși organici, derivați din compușii aromatici prin substituirea unui număr par de atomi de hidrogen cu atomi de oxigen – quinone” 1949.

Fr. *quinone* (< *quin[ine]* „chinină” + *-one*).

CHINONIC s.n. (bis.) „cântare liturgică intonată în timp ce se împărtășește preotul oficiar, priceasnă – chant liturgic” 1679, var. *chenonic*.

Ngr. *κοινωνικόν ἄσμα* „(cântare) de împărtășanie” (< *κοινωνία* „comunitate, comuniune, împărtășire”, *κοινωνός* „părtaș, asociat” < *κοινός* „comun”).

Cf. **cenobit**, **cenotîp**, **chinovie**.

CHINOROZ s.n. „funingine fină întrebuințată la fabricarea unor vopsele – noir de fumée” 1814, var. (Trans.) *chinăraus*, (Mold.) *chindros*, *chindru*, *chindrus*, *chinoros*, *chinoroș*, *chimrus*.

Germ. *Kienruss*. Var. *chindru* ← *chindrus*, infl. de *negru*. Var. *chinoroș*, infl. de *roș* (= *roșu*).

CHINOVAR s.n. „sulfură roșie de mercur folosită ca medicament și colorant – cinabre” 1508 (atestare incertă prin absența oricăror indicii de diferențiere de cuvântul slav corespunzător; atestare certă 1780–1801), var. (Mold.) *chinavar*, *chinăvar*.

Slavon *kinavarī*, ngr. *κινναβάρη* Mihăilă, DLRV, 85; pentru forma cu *-o-*, cf. rus. *kinovarī*, bg. *kinovar*.

Cf. **cinabru**.

CHINOVIE s.f. „mănăstire în care monahii își organizează viața în comun – monastere de cenobites” 1683, var. *cenovie*.

Slavon *kinovija*, *kinovije*, ngr. *κοινόβιον* (< *κοινός* „comun” + *βίος* „viață”). Var. *cenovie*, infl. de *cenobiu*.

Fam.: **chinov** s.n. „chinovie” 1857, var. *chinoviu* < ngr. *κοινοβίον*; **chinovesc** adj. „care aparține unei chinovii” 1900; **chinovial** adj. „de chinovie” 1856; **chinovicește** adv. 1856; **chinovît** s.m. „călugăr dintr-o chinovie” 1840 < ngr. *κοινοβίτης*; **chinovitic** adj. 1870 „de chinovie, de chinovit” ← *chinovit* sau ngr. *κοινοβιτικός*.

Cf. **cenobit**, **cenotip**, **chinonic**.

CHINTAL s.n. „unitate de măsură pentru greutate, echivalentă cu o sută de kilograme – quintal” 1870.

Fr. *quintal* (< lat. med. *quintale* < arab. *qintar* < m.gr. *κεντηνάριον* < lat. *centenarium*, propriu-zis „care are o sută de părți” < *centeni* „câte o sută” < *centum* „o sută”).

Cf. **cântar**, **cent**, **chindinar**, **țentner**.

CHINTESENȚĂ s.f. (fil.) „al cincilea și cel mai subtil element, care intră în componența corpurilor cerești; (p. ext.) esență, partea cea mai reprezentativă a ceva – quintessence” 1881, var. (înv.) *cintesență*, *cvintesență*.

Fr. *quintessence* (< lat. med. *quinta essentia* „a cincea esență”).

Cf. **cvintă**, **cinci**, **esență**.

CHINTIC s.m. (Trans., înv.) „unitate de măsură a greutății echivalentă cu o drahmă – drachme” 1825.

Magh. *könting* (< germ. dial. *Quintin*) > **chintinc* > *chintic* (prin disimilare) Tamás, EW, 206–207.

Fam.: **cvintel** s.n. „chintic” 1814 < germ. dial. *Quintl*.

CHINT s.m. (Dobr.) „șoarece-de-câmp – mulot” 1885.

Et. nes., probabil derivat de la o bază onomatopeică.

Cf. **chiț**.

CHIOARCĂ¹ s.f. (înv.) „fragment de rocă rotunjită prin acțiunea apei – galet” 1852.

Magh. *görgő* „rolă, rulou, obiect cilindric” (< *görög* „a (se) rostogoli”).

CHIOARCĂ² s.f. (Muscel) „mâncare făcută din dovleac fiert în lapte dulce – plat paysan fait de courge bouillie au lait” 1910.

Et. nes., posibil ← (*apă*, *zeamă*) *chioară* ° // Et. nec. DA.

CHIOC s. sg. tantum (Muscel) „gust bun, savoare – bon goût, saveur” 1901.

Magh. *gyök* „rădăcină” DA (cu evol. semantică explicabilă prin folosirea rădăcinilor pentru condimentarea mâncărilor).

CHIOCEC s.n. (înv., rar) „numele unui dans popular turcesc cu personaje comice – nom d'une danse paysanne turque aux personnages comiques” 1885 (var. Olt. *ciucec*²).

Tc. *köçek* [*oyunu*] „(dans executat de un) dansator comic, îmbrăcat în haine femeiești” Suciu, IT II, 226. Var. *ciucec*² ← *chiocec* (cu asimilare) ° // et. nec. DA.

Fam.: **chiocește** adv. (în expr. *a dansa* ~) < *köçekçe*, adaptat după suf. adverbial rom. *-ește* Suciu, IT II, 226.

CHIOLHAN s.n. (pop., mai ales în Munt.) „petrecere zgomotoasă, chef – ripaille, festin” 1868, var. *chiulhan*.

Tc. *külhan* „cuptor mare, aflat sub baia comună turcească (în care se chefulia)”.

Fam.: **chiolhangiu** s.m. (înv.) „slujbaş însărcinat să încălzească baia turcească” 1776, var. *chilhanagiu*, *chilhangiu*, *chiulhanagiu*, *chiulhangiu* (și „petrecăreț, chefliu”) < tc. *külhancı*; **chiolhanu** s.m. (reg., înv.) „pungaș, escroc; huligan, vagabond” 1837, var. *chiorhanu*, *chiulhanu* < tc. *külhani* id., (propriu-zis) „persoană care se adăpostește noaptea în baia publică”; **chiolhănos** adj. (înv.) „ticălos” 1892 ← *chiolhanu*, cu substit. sufixului Suciu, IT II, 227 // probabil ← *chiolhan* DA.

CHIOMB adj. (N Trans., Buc., Mold.) „prost, netot; infirm, schiop; miop; sașiu – nigaud, stupide; infirme, boiteux; myope; louche” 1893, var. (suspect) *chiom*, *chiomp*, *ciomb*, *ciomp*², (Munt.) *chiomb*.

Magh. *tömpe* „bont; obtuz” (< *tompa* < v.sl. *topŭ*) DA (posibil) // Rus. *tëmnyj* „întunecat, întunecos” SDLR; et. nec., cf. *chiondorăș* CDER 1808 (consideră neconvingătoare etimologiile din DA și SDLR).

Fam.: **chiombăi** vb. refl. „a se chinui să vadă” 1939, var. *chiompăi*; **chiombie** s.f. „miopie” 1895; **chiompăni** vb. „a băjbăi” 1911 ← *chiomp* (= *chiomb*).

Cf. **tâmp**.

CHIONDORĂȘ adv. (mai mult în Munt., fam.) „(a privi) urât, încrunțat, cruciș – (regarder) de travers, en louchant” 1847, var. *chiondoriș*, *chiondoros*, *chiondoruș*, (Trans., Olt.) *condorăș*.

Et. nes., probabil ← *chiorăș* + *chiomb* (> **chionborăș* > *chiondorăș*) ȘIO I, 115 sau ← *chiordiș* + *chiomb* (> **chionordiș* > **chiondoriș* > *chiondoriș*) Mărgărit, ISE, 52–54 (TDRG: probabil legat de *chiorăș*; CDER 1809: aparține familiei lui *chiomb*) // Magh. *kondoros* „încrețit” SDLR; posibil (ca și *condorî*) < magh. *kandar-*, *kandargat-* „a învățta, a suci, a mișca încoace și încolo” N. Drăganu, DR 6, 1929–1930, 293; ← (în) *chiondorî* (fără etimologie) DA, DEX.

Fam.: **chiondoreală** s.f. „față posomorâtă, privire încrunțată” 1885 ← *chiondorî*; **chiondorî** vb. (Munt.) „a se uita chiondorăș, cu invidie” 1910, var. *chiondărî*, *chiondori* ← *chiondorăș*, *chiondoriș* Mărgărit, ISE, 53 (der. regresiv) // magh. *kondorit* „a încreții” SDLR; **închiondora** vb. „a se uita chiondorăș” 1901, var. (Olt.) *încondora* ← *închiondorî*; pentru var. *încondora*, cf. *condorăș* = *chiondorăș*; **închiondorî** vb. „a se uita chiondorăș” 1939 ← *chiondorî*.

CHIONDUZ s.sg. (înv., Dobr.) „o specie de grâu – nom d’une variété de blé” 1885.

Tc. (dial.) *kunduz* [*buğday*] „grâu negru” Suci, IT II, 227.

CHIOR¹, **CHIOARĂ¹** adj., s.m., s.f. „care vede numai cu un ochi, care are numai un ochi; care se uită cruciș; care nu vede bine, miop; (reg.) orb; (înv.) lampă de gaz primitivă – borgne; louche; myope; aveugle; lumignon” 1632. Pentru *chioară* în expr. *apă ~*, v. *chiar*.

Tc. *kör*, (dial.) *kör* „orb”, [*bir / tek gözü*] *kör* „cu un ochi lipsit de vedere” DA, CADE, SDLR, CDER 1810, DEX, posibil și cuman (scris în Codex Cumanicus *cor*, poate transcriere imprecisă a lui *kör*) Densusianu, HLR I, 381.

Fam.: **chioardă** s.f. (Olt.), în expr. *a trage / a se uita cu ~ (ochiului)* „a se uita cu coada ochiului” ← *chiorăș* + *coada (ochiului)* Mărgărit, ISE, 52–54; **Chiorăni** s. (fals toponim), în expr. *la ~* (folosită ironic ca răspuns pentru cineva care caută un obiect aflat sub ochii lui) 1906; **chiorenie** s.f. (abstr.) 1906, var. *chiorănie* ← *chiorî* sau *chior*; **chiorăș** adv., adj. „(despre privire) încrunțat, cu dușmănie, pe furie, cruciș, sau închizând un ochi pentru a ținti cu pușca; orbește” 1844, var. *chiorîș*, *chioruș*, *ghiolăș* ← *chior* CADE, DA, CDER 1810, TDRG² sau ← *chiorî* DLRM, DEX, NȘDU; **chiorât** s.n. (abstr.) 1930 ← *chiorî*; **chiorătură** s.f. (abstr.) 1930 ← *chiorî*; **chiorchioșa** vb. „a se uita chiorăș” 1906 ← *chiorcuș*^o; **chiorcuș** adj. „ceacăr” 1939 ← *chiorc* (= *chiorc*¹); **chiorăș** adv. (Mold.) „chiorăș” 1910 ← *chiorăș* + *chioardă*, *coadă (a ochiului)*; **chiorhaisan** adj. (est, fam.) „prost, dobitoc” 1939, var. *chiorhaisan* < antrop. *Chior Haisan* „Haisan cel chior” (< tc. *Kör-Hasan/Haysan*); **chiorie** s.f. (abstr.) 1857; **chiorlă** s.m. (ironic) „om chior, care nu vede un lucru din fața lui; (în basme) uriaș cu un singur ochi” 1890 ← *chior* sau ← *chiorî*; **chiorî** vb. „a face sau deveni chior; (refl.) a se chinui să vadă; (fig.) a înșela, a trage pe sfoară; (intrans.) a da o lumină foarte slabă” 1703, var. *chiorî*; **chioralim** adv. „încrucișat, chiorăș” 1893 < tc. *körleme* „acțiune orbească” DA; **chiorc¹** adj. (Ban., Trans., S Criș.) „chior” 1888 (var. Năs. *chiorc*) < scr. *čorak*, (gen.) *čorka* (< *čor* „chior” < tc. *kör*); **închiorchioșa²** vb. „a se uita chiorăș” 1877 ← **închiorcușa* ← *chiorcuș*^o („probabil ← *chior*, *chiorăș*” TDRG).

CHIOR² interj. care imită sunetul produs de intestine și sunetul specific curcanului – interjection qui imite le gargouillement des intestins et le cri de la dinde 1885, var. *ghior*.

Onomatopee.

Fam.: **chiorăi** vb. (despre intestine; despre curcan) „a produce sunete caracteristice” 1838, var. *cherăi¹*, *chiorăi*, *chiorcăi*, *chiorcăi*, *chioroi*, *corăi*, *ghiorăi*, *ghiorăi*, *ghiorcăi*, *gorăi*; **chiorăială** s.f. (abstr.) 1870, var. *ghiorăială*, *ghiorcăială* ← *chiorăi*; **chiorăit** s.n. „sunet produs de mișcarea gazelor în intestine” 1893, var. *ghiorăit* ← *chiorăi*; **chiorăitură** s.f. (abstr.) 1909, var. *ghiorăitură* ← *chiorăi*; **chiorcăni** vb. „a chiorăi” 1885, var. *chercăni¹*, (hipercorect) *piercăni* ← *chiorcăi* (= *chiorăi*); **chiorțai** vb. „a chiorăi” 1930 ← *chiorăi* + *cârțai* (= *scârțai*) DA.

CHIORT s.n. (rar) „colț, ungher?; horn? – coin?; conduit de cheminée?” 1915.

Probabil magh. *kürt* „horn; corn”, *kürtő* „horn” DA.

CHIOSCĂ s.f. (Mold.), în expr. ~ de „plin de ceva, îndesat, ticsit – bourré, bondé, rempli (de)” 1896.

Et. nes., posibil ← *chișcă* „intestin gros la animale; un fel de caltaboș” DA („cf. *chișcă*”).

CHIOSTEC¹ s.n., s.m. (înv., reg.) „piedică la piciorul calului; șiret la gulerul mantalei – entraves (de cheval), corde; ganse servant à reserrer le col d'un manteau” 1762, var. *chiustec*.

Tc. *köstek*, (dial.) *küstek* Suciul, IT II, 230.

CHIOȘ¹ adj., s.m. (Ban., Hațeg) „spân – imberbe” 1905.

Scr. *čos* (< tc. *köse*).

CHIOȘC s.n. „construcție ușoară (de lemn), așezată în grădini particulare sau publice (ca adăpost la umbră, pentru odihnă etc.); construcție ușoară (și mobilă) cu destinație comercială – kiosque” 1715, var. *chiosc*, (Dâmbovița) *chioș²* „casă mică – petite maison”.

Tc. *köşk* (< pers. *kūšk* „palat”), cu sensul comercial după fr. *kiosque* (< it. *chiosco* < tc. *köşk*).

Fam.: **chioșcar** s.m. „vânzător într-un chioșc” 1900; **chioșcăreasă** s.f. „vânzătoare într-un chioșc” 1939 ← *chioșcar*; **chioșcăriță** s.f. „vânzătoare într-un chioșc” 1939 ← *chioșcar*.

CHIOȘȚĂ s.f. „așchiuță, țândărică – écharde” 1901–1903.

Et. nes., posibil derivat pe baza tc. *kös* „un fel de joc cu douăsprezece bucățele de lemn, găurite sau ascuțite”, cf. bg. *kos* ° // Et. nec. DA.

CHIOTA¹ vb. „(la biliard) a împinge o bilă, prelungind contactul cu tacul, în mod neregulamentar – queuter” 1931.

Fr. *queuter* (< *queue* „tac”, propriu-zis „coadă” < lat. *cōda* = *cauda*).

Cf. **coadă**.

CHIP¹ s.n. „înfățișare, aspect; imagine; față; fel, mod; (înv., pop.) statuie; model, pildă; (pop.) semn; (înv.) punct de vedere, privință; (Mold., Buc., N Trans.) procedeu; (înv.) pretext; (mai ales la pl. articulat, adverbial) cică, sub pretext că – aspect, figure; image; visage; sorte, genre, facon; (vieilli, pop.) statue; modèle, exemple; (pop.) signe; (vieilli) point de vue; (Mold., Buc., N Trans.) procédé, moyen; (vieilli) prétexte; (surtout au pl. articulé) soi-disant” c.1500.

Magh. *kép* (dial. *kíp*) „imagine, înfățișare, față”.

Fam.: **chipeș** adj. „(despre oameni) frumos; (înv.) cumsecade, cuviincios” 1612, var. *chipiș* < magh. *képes*; **chipoș** adj. „(om) arătos” 1703; **chipuială** s.f. „păcăleală” 1908, refăcut după pl. folosit adverbial *chipurile*; **chipuleț** s.n. (dim.) 1893; **chipului** vb. (Buc.) „a modela, a întocmi, a forma” 1927 < magh. *képel* sau ← *chip*; **chipurile(a)** adv. „cică, sub pretext că” 1873–1876 ← pl. *chipurile*; **chipușor** s.n. (dim.) 1893; **închipa** vb. „a da o formă, a întruchipa, a închipui” 1884; **închipsu** vb.

„a(-și) imagina; (înv.) a picta” c.1566, var. (înv., posibil grafică) *chipui*; **închipuială** s.f. (înv.) „reprezentare” 1793 ← *închipui*; **închipuiciune** s.f. (înv.) „simbol, asemănare, figură” 1683 ← *închipui*; **închipuință** s.f. (înv.) „reprezentare; închipuire” 1681 ← *închipui*; **închipuitor** adj., s.m. (înv.) „care reprezintă, simbolizează; reprezentant” 1649 ← *închipui*; **închipuitură** s.f. (înv.) „imagine, reprezentare” 1639 ← *închipui*; **închipului** vb. (reg.) „a drege, a pregăti, a întocmi; a închipui” 1906, var. *închipurlui* ← *chipului* sau ← *închipui* (cu substit. sufixului); var. *închipurlui*, posibil infl. de pl. *chipuri*; **întruchipa** vb. „a lua imaginea cuiva; a (se) face asemenea; a forma, a alcătui; a se întrupa; (înv.) a potrivi, a înjgheba; a se echilibra, a se egaliza, a se înțelege la preț” 1883, var. *întrunchipa*, *întrumpica*, *întrulpica*, *întrupica* ← *într-un chip* „la fel” N. Drăganu, DR 1, 1920–1921, 300, DA, DEX și (pentru sensurile „a lua imaginea cuiva, a alcătui, a se întrupa”) ← *întru chip(ul)* TDRG, CADE, DA, SDLR, DEX; var. *întrulpica* ← **întrulchipa* (cu metateză) ← *întrunchipa* (cu disimilare); **întruchipat** s.n. (abstr.) 1906 ← *întruchipa*; **întrulpel** adj. (N-E Trans.) „dintr-o bucată, unul și unul” 1920 ← *întrulpic* (← *întrumpic* ← *într-un chip*), cu substit. sufixului N. Drăganu, DR 1, 1920–1921, 300, DA; **întrumpic** adv. „la fel, în mod egal”, var. *întrulpic* ← *într-un chip*; **neînchipuit** adj. „care întrece puterea de închipuire, extrem de” 1688 ← *închipuit* (part. lui *închipui*); **neîntruchipat** adj. 1930 ← *întruchipat* (part. lui *întruchipa*).

CHIPAROSĂ s.f. „tuberoză – jacinthe des Indes, tubéreuse des jardins” 1929, var. *tiparosașă*.
Fr. *tubéreuse*, apropiat, prin etim. pop., de *chiparos*.

CHIPAROS s.m. „arbore rășinos, din familia coniferelor, cu frunze persistente – cyprès” 1642 (var. înv. *chiparis*), var. *chiparoz*, *ciparosașă* s.f., *ciparos*, *tiparos* (hiperurbanism).

Ngr. *κypάρισσι*, *κypάρισσος* TDRG, DA, CADE, SDLR, CDER 1818, DEX, posibil și slavon *kīparisū* SDLR. Var. *ciparos*, *ciparosașă*, după lat. neol. *cypressus*, fr. *cyprès*.

Cf. **cipres**.

CHIPU s.n. „acoperământ de cap, cu cozoroc, purtat de ofițeri, elevi etc. – képi” 1855.

Fr. *képi* (< germ. *Käppi*, dim. lui *Kappe* „șapcă, capelă” < lat. târzie *cappa* „glugă; manta cu glugă”).

Cf. **capă**, **capelă**¹, **ceapcă**, **șapcă**.

CHIPROVICEAN s.m. (înv.) „nume dat unor meșteșugari bulgari stabiliți în a doua jumătate a sec. XVII în Țara Românească – nom d’artisans Bulgares établis au XVII-ème siècle en Valachie” 1726.

Top. *Kiprovec*, *Kiprovac* (= *Čiprovc*), oraș în Bulgaria.

CHIPRU s.m. (înv., rar) „iarbă-neagră – callune (*Calluna vulgaris*)” 1806 (var. grafică *chypriu*).

Gr. neol. *κύπρος*, lat. neol. *cypros* „*Lawsonia inermis*”.

Cf. **cīpru**.

CHIR s.m. (înv.) „domn – monsieur” 1599, var. *chirie*², *chirio*.

Ngr. *κύριος*, *κύρ*. Var. *chirie* < ngr. (vocativ) *κύριε*.

Fam.: **chera** s.f. art. „cucoana, doamna (urmat de nume) – madame” 1875, var. *chira* < ngr. *κυρά*, *κερά*; **cherama** s.f. „doamnă” 1863 (var. pl. *chiramele*) ← *cheramo*; **cheramo** „doamna mea” 1863 (var. *chiramo*) < ngr. *κυρά μου*, *κερά μου*; **cheratiță** s.f. „femeie cochetă, afectată” 1833 < ngr. *κερατίτζα*; **chiriță** s.f. (dim.) „doamnă” 1847 ← *chira* (= *chera*) DA, CDER 1718 sau ← *chir* TDRG; **chirio-chir** s.m. titlu dat mitropoliților 1734, var. *chirio-chirio*.

Cf. **cherachea**, **chermesă**, **chiraleisa**, **chiriela**, **chiriarrh**, **circov**, **ciurcă**¹, **țarcovnic**.

CHIRAGRĂ s.f. „gută la mâini – chiragre” 1793.

Lat. neol. *chiragra* TDRG (< gr. *χειράγρα* < *χείρ* „mână” + *-αγρα* după *ποδάγρα* „capcană pentru picioare”, (fig.) „podagră”), eventual și fr. *chiragre* CADE.

Cf. **cheiromegalie**, **cheiropter**, **chirograf**, **chiromant**, **chirurg**.

CHIRALĂU s.n. „țarc în care se închid miei primăvara – enclos, parc” 1913.

Magh. *kerülő* „ocol, ocoliş” (propriu-zis „care înconjoară” < *kerül* „a înconjura”), cf. *kerüles* „țarc, ocol” DA // Probabil magh. *terelő* < *terel* „a mâna”, eventual și *telelő* „fermă unde iermează animalele, pajiște de iernat” Tamás, EW, 209.

CHIRALEISA interj., s.f. „Doamne miluiește! (formulă rostită în cadrul unei ceremonii de Bobotează); ectenie; duh necurat – Kyrie eleison! (formule utilizate dans une cérémonie au jour de l'Épiphanie); sorte de prière; esprit malin” 1683, var. *chirales* interj., *ciuraleșă* s.f., (S Bas.) *ciurăleasa* s.f.

Ngr. *κύριε ελέησον* „Doamne miluiește!”.

Fam.: **chiralexa** s.f. (Mar.), mai ales în expr. *a umbla cu* ~ 1898 (var. *chir alexai* interj.), var. *chiraresa*, *chirarexa* < ngr. *κύριε αλέξει* „Doamne apără, ferește!” V. Bogrea, DR 3, 1922–1923, 881, DA (posibil) sau ← *chiraleisa*, eventual (mai puțin probabil) prin asociere cu *Sf. Alexie* DA; **ciurlez** s.m. (mai ales la pl.) „flăcău care umblă prin sat, de Bobotează, cu căldărușa și cu busuiocul, botezând; petrecere de Bobotează sau de Anul Nou” 1884 ← *ciurlezi* DA sau ← *chiraleisa* + *ciurez* „huhurez” Mihăescu, CEL, 46–47; **ciurlezeală** s.f. (abstr.) 1930 ← *ciurlezi*; **ciurlezi** vb. (Munt.) „a umbla prin sat, de Bobotează, cu căldărușa și cu busuiocul, botezând” 1884 ← **ciurlesa* ← *ciuraleșă*, *ciurăleasa* (= *chiralexa*) sau ← *ciurlez(i)* s.m. ← *chiraleisa* + *ciurez* „huhurez”, prin asociere între mănunchiul de busuioc și moțul păsării Mihăescu, CEL, 46–47 // cf. *ciurez* „huhurez” SDLR.

Cf. **chir**, **chiriellă**, **alămojnă**.

CHIRĂ s.f. (reg.) „pescăruș – mouette” 1931.

Et. nes., probabil ← *chirăi*.

CHIRĂI vb. „a scoate sunete precum biblică, greierele; a țipa – glousser, crier” 1885, var. *cherăi*², *chirii*, *chirlăi*.

Creație de la o bază onomatopeică, cf. *chiorăi*, *chircăi* (= *cârcăi*).

Fam.: **chirăit** s.n. „faptul de a chirăi; sunet scos de cel care chirăie” 1894; **chirăitură** s.f. „chirăit” 1934; **chiria** vb. „a chirăi” 1930; **chiric** s.m. (Hațeg) „greiere; purice; copil neastâmpărat” 1895 (creat de la aceeași bază onomatopeică ca și *chirăi*).

CHIRCAV adj. (Vâlcea) „bolnăvicios – maladi” 1939.

Et. nes., contaminare între *chircit* „pipernicit” și *hârcav* „care horcăie” sau *ligav* „mofturos la mâncare” sau ← *târcav*, *țircav* „fără copaci, pleșuv, pipernicit, bolnăvicios” SDLR.

CHIRCĂ¹ s.f. (Dobr., N Mold.) „săpă mică, săpăligă, cazma – bêche” 1885.

Ucr. *kyrka*, bg. *kirka* „târâncop” Avram, NCE, 80–81, eventual și rus. *kirka* DA, SDLR, CDER 1823, Avram, NCE, 80–81 (posibil).

Fam.: **chircui** vb. „a săpa cu chirca” 1939.

CHIRCHILIG s.m. (Ban.) „tufiș mic, pipernicit, care nu mai crește drept, fiind ros de vite – petit buisson qui ne pousse plus, ayant été brouté par les veaux” 1885–1890, var. *circhilig*.

Et. nes., posibil ← *chichiriș*, infl. de *pipirig* sau ← *chircit*, infl. de cuvinte precum *cârlig*, *pipirig* sau înrudit cu scr. *krčiti* „a defrișa” ° („cf. *chirci*, *închirci*” DA).

CHIRCI vb. „a se strânge grămadă, a se ghemui; a nu se dezvolta – se rapetisser; (se) rabougri” 1845, var. *cârci*².

V.sl. *krūčiti* „a (se) răsuci” (= *grūčiti*) CDED II, 41, DA, SDLR (pentru forma *cârci*), CDER 2015 // ← *a se zgârci* SDLR; et. nec. DEX.

Fam.: **chircitură** s.f. „ghemuire, strângere; (persoană) nedezvoltată” 1856, var. (hipercorectă) *piercitură*; **închirci** vb. „a (se) chirci” 1885, var. *încherci*, (hipercorect) *împierci*; **închircitură** s.f. „chircitură” 1913, var. *închercitură*, (hipercorect) *împiercitură*.

Cf. **cârcel**, **zgârci**.

CHIRFOSI vb. (reg.) „a (se) distruge, a (se) amesteca, a (se) strivi, a prăpădi, a risipi (bani) – (se) détruire, (se) mêler, écraser, (se) déchirer, gaspiller” 1894, var. (Mold.) *schirfosî* „a risipi (bani sau bunuri) – gaspiller”.

Et. nes., posibil ← **chiflosi* ← *chiflosi* „a cofleși”, influențat semantic de *chirdosi* „a cheltui, a pierde” ° // ← *chirfoseală* (< scr. *krvosalija*) SDLR.

Fam.: **chirfoseală** s.f. (Olt., Mold.) „încurcătură, hărmălaie, balamuc” 1881, var. *chirfoseală* „bătaie strașnică” (infl. de *chelfăni* DA), *schirfoseală* ← *chirfosî* DA // scr. *krvosalija* „muncă grea, istovitoare” (< *krv* „sânge” + *saliti* „a vărsa”) V. Bogrea, DR 3, 1922–1923, 72, SDLR.

CHIRIARH s.m. „episcop sau mitropolit-șef al unei eparhii – évêque, archevêque” c.1820.

Ngr. *κυριάρχος, κυριάρχης* „suveran” (< *κυριάρχια* „suveranitate, stăpânire” < *κύριος* „domn” + *-αρχία* < *ἀρχεῖν* „a conduce”).

Fam.: **chiriarchicesc** adj. „care aparține unui chiriarh sau unei chiriarhii” 1845 < ngr. *κυριαρχικός*, adaptat la adjectivele în *-esc*, sau ← *chiriarih*; **chiriarchie** s.f. „demnitatea de chiriarh; oficiul prezidat de acesta” 1819, var. grafică *chiriarchie* < ngr. *κυριάρχια*.

Cf. **chir**, **arhe(o)**-.

CHIRIE¹ s.f. „sumă plătită în schimbul folosirii temporare a unui lucru (mai ales a unei locuințe) – bail; loyer” 1632.

Bg., scr. *kirija* (< tc. *kira*).

Fam.: **chiriaș** s.m. „persoană (sau societate) care folosește o locuință, un sediu etc., în schimbul unei chirii” 1776; **chirier** s.m. (înv.) „chiriaș” 1817; **chiriere** s.f. „închiriere” 1893 ← (în) *chiriere* sau ← **chiria*; **chiriator**, **-oare** adj., s.m., s.f. „(persoană) care dă cu chirie” 1833 (var. înv. *chiriator*) ← **chiria*; **închiria** vb. „a da sau a lua cu chirie” 1818 ← expr. *a da / a lua în chirie*; **închiriator** adj., s.m. „(persoană) care dă cu chirie” 1929 ← *închiria*; **neînchiriat** adj. 1864 ← *închiriat*; **subchiriaș** s.m. „persoană care închiriază o locuință de la chiriașul titular sau principal; sublocatar” 1924 ← *sub-* + *chiriaș*, după fr. *sous-locataire* sau după *subînchiria*; **subchiriașă** s.f. ← *subchiriaș*; **subînchiria** vb. „a da cu chirie o locuință închiriată pe seama sa, a lua cu chirie o locuință la rândul ei închiriată; (înv.) a subarenda” 1868 ← *închiria*, după fr. *sous-louer*.

CHIRIELĂ s.f. „rugăciune; înșirare lungă și obositoare de cuvinte – kyrielle” 1836.

Fr. *kyrielle* (< *kyrie* [k'i'rje] < lat. bis. *kyrie eleison* < gr. *κύριε ἑλέησον* „Doamne miluiește!”), sau direct din lat. bis. *kyrie eleison* prin trunchiere).

Cf. **chir**, **chiraleisa**.

CHIRIGHIȚĂ s.f. (Dobr., Munt.) „numele unei păsări călătoare care trăiește pe lângă râuri și bălți – Sterna hirundo” 1883.

Et. nes., posibil ← *caragață* ° („cf. *chirță*, *caragață*” DA).

Cf. **caragață**, **chirță**.

CHIRIGIU s.m. „persoană care transportă cu căruța, contra cost, mărfuri și oameni, cărăuș; (înv., reg.) chiriaș – voiturier, charretier; (vieilli, rég.) locataire” 1696 (var. *chiragiu*), var. *chilagiu*, *chiligiu*¹, *chirgiu*.

Tc. *kiracı* > *chiragiu* > *chirgiu*, prin asimilare, posibil și infl. de *chirie* TDRG, DA, CADE, SDLR (care consideră însă, eronat, forma *chirgiu* derivată din *chirie*), CDER 1824, DEX. Sensul „chiriaș”, infl. de *chirie*.

Fam.: **chiragelâc** s.n. „ocupația chirigiului” 1820 (var. *chirigelâc*), var. *chirgelâc* < tc. *kiracılık* Suciu, IT II, 231; **chiragi-bașă** s.m. (înv.) „starostele breslei chirigiilor” 1796 < tc. *kiracı başı*; **chirigie** s.f. (Munt., Olt.; înv.) „cărăușie” 1884; **chirigită** s.f. 1939.

CHIRILIC adj. „referitor la alfabetul slav creat de discipolii misionarilor Chiril și Metodiu pe baza alfabetului grecesc și a celui glagolitic compus de Chiril și Metodiu în secolul al IX-lea – cyrillique” 1813 (var. *țirilic*), var. *cirilic*.

Lat. neol. *cyrillicus*, germ. *cyrillisch*, *kyrillisch*, fr. *cyrillique*; forma *chirlic*, adaptată după n.pr. *Chiril* ° // Forma *cirilic* < n.pr. *Chiril(ă)* „după fonetizmu neolatin”, forma *chirilic* < ngr. *κυριλλικός* SDLR; ← n.pr. *Chiril* DA, DEX; ← n.pr. *Chiril*, (lat.) *Cyrillus* CDER 1825.

Fam.: **chirilicesc** adj. (înv.) „chirilic” 1812, var. *cirilicesc* < germ. *kyrillisch*, lat. neol. *kyrillicus*, adaptat după adj. în *-(ic)esc* ° // ← *chirilic* CDER 1825; **chirilicește** adv. (înv.) 1939 ← *chirilic* sau ← *chirilicesc*; **ciril** adj. (rar) „chirilic” 1899 ← *cirilic* (= *chirilic*); **cirilian** adj. „chirilic” 1857 < fr. *cyrillien*.

CHIRIMIREAȚĂ s.f. (Dolj) „numele unui joc de copii – nom d'un jeu d'enfants” 1885.

Et. nec.

CHIRINGIU s.m. (Dobr.; înv.) „mânz de doi ani – poulain de deux ans” 1885.

Tc. dial. *kirinci* „câmilă de doi-trei ani” Suciu, IT II, 232 // Poate derivat în *-giu* din tc. *kerenmak* DA.

CHIRLAUCĂ s.f. (Mold.) „prună tânără, deformată de ciuperca *Exoascus pruni* – prune rabougrie” 1906.

Et. nes., ucr. *chyrljavka* „plăpândă, pipernicită” sau ← **chirloacă* ← *chirtoacă* ← *ghirtoc* „prună necoaptă și deformată” (< magh. *birtok*, *birtók*) ° // ← **chilauă* (< țig. *kilav*, pl. *kilava* „prună”) Avram, CIE, 48; cf. ucr. *chyrljak* „om bolnăvicios” SDLR.

CHIRLISI vb. (reg.) „a lucra ceva pe întuneric; a pierde vremea cu drumurile – travailler dans l'obscurité; perdre son temps par monts et par vaux” 1893.

Et. nes., probabil ← **chirlidisi* < bg. *kirlidisvam* „a murdări” (< tc. *kirletmek* „a mânji; a strica reputația”) ° // Et. nec. DA.

CHIRLOPAN s.n. (Munt., Trans.) „târnăcop – pic” 1884, var. *cherlopan*, *chirlocan*.

Et. nes., probabil ← *chiloman*² „măciucă, baltag” (atestat cu sensul „om zdravăn”) ← *chilom* (= *chilug*¹) ° // Posibil fr. *varlope* „rîndea” prin intermediar german CDER 1826; et. nec. DA.

CHIRNOG adj. (Munt.) „infirm, schilod; zgârcit, milog – estropié, avare, mendigot” 1893.

Scr. *krnonog* „cu picioarele infirme” (< *krn* „mutilat” < v.sl. *krŭnŭ* + *nog* „picior”) ° // V.sl. **krŭno-nogij* „olog” (< *krŭnŭ* „mutilat” + *-nog*, cf. *slăbănog*) SDLR; probabil ← *cârnog* (← *cârni*) CDER 2033; variantă suspectă pentru *cârnog* DA.

Fam.: **chirnoji** vb. „a se zgârci” 1893; **chirnogie** s.f. „mare zgârcenie” 1939.

Cf. **cârni**.

CHIROGRAF s.n. „scrisoare sau act cu iscălitură autografă – chirographe” 1705 (var. *hirograf*).

Fr. *chirographe*, lat. neol. *chirographum* (< gr. *χειρόγραφον* < *χείρ* „mână” + *γράφειν* „a scrie”). Var. *hirograf* < ngr. *χειρόγραφον*.

Fam.: **chirografar** adj., s.m. „(persoană) care deține un drept personal de creditor pe baza unui act sub semnătură privată, fără garanție ipotecară” 1822 < lat. neol. *chirographarius*, fr. *chirographaire*.

Cf. **cheiromegalie**, **cheiropter**, **chiragră**, **chiromant**, **chirurg**.

CHIROMANT s.m. „persoană care ghicește caracterul sau destinul cuiva pe baza liniilor din palmă – chiromancien” 1822 (var. înv. *chiromanta*).

It. *chiromante* (< gr. *χειρόμαντις* < *χείρ* „mână” + *μάντις* „ghicitor”).

Fam.: **chiromantic** adj., s.m. „referitor la chiromanție; chiromant” 1898 < it. *chiromantico* °, engl. *hiromantic* DEX; **chiromanție** s.f. „ghicit pe baza liniilor din palmă” 1705 (var. *hiromandie*), var. *hiromancie*, *hiromantie*, *hiromanție* < it. *chiromanzia*, fr. *chiromancie* (împr. din lat. *chiromantia*

< gr. *χειρομαντεία* < *χέιρ* „mână” + *μαντεία* „ghicit” < *μαντεύεσθαι* „a ghici” < *μάντις* „ghicitor”); var. *hiromandie* < ngr. *χειρομαντεία*; var. *hiromanție*, *hiromancie*, după lat. *chiromantia*, cf. și germ. *Chiromantie*, sau infl. de var. *hiromandie*.

Cf. *cartomanție*, *cheiromegalie*, *cheiropter*, *chiragră*, *chirograf*, *chirurg*.

CHIRON s.m. (rar, Mar.) „conducător al unei echipe forestiere – chef d’une équipe forestière” 1930. Ucr. *keron* „conducător” (< *keruvaty* „a conduce”).

CHIROPASTE s.f. (rar, reg.) „necaz, nenorocire – malheur” 1913, var. (Munt.) *chilopaste*, *chinapastă*, (Munt.) *chinapaste*, (Olt.) *chinopastă*, (Olt., Munt.) *chinopastie*, *chiropastie*.

Rom. *chin* + *năpastă* (contaminare) ° (cf. *năpaste* DA).

CHIRPCEL s.m. (reg., rar) „spin de trandafir – épine de rose” 1926.

Probabil ← *cârcel*, cf. *cârci* / *chirci*, *cămeșă* / *chimeșă* ° // Et. nec. DA.

CHIRPICI s.n. „cărămidă făcută dintr-un amestec de lut, paie și baligă – brique en torchis” 1895 (var. *cherpici*), var. *chirpic*.

Tc. *kirpiç*, *kerpiç*. Var. *chirpic*, sg. refăcut.

Fam.: **chirpicar**¹ s.m. (Dobr.) „lucrător care face chirpici” 1929–1938; **chirpicar**² s.n. (Dobr.) „calup pentru chirpici” 1966.

Cf. *tărpigi*.

CHIRȚĂ s.f. (Munt.) „pasăre care se hrănește cu pește – martin-pêcheur” 1930.

Et. nes., probabil ← *chirighiță* ° // Cf. magh. *kirics* „lăstun de mare” DA; formație onomatopeică Al. Graur, SCL, 1959 (10), 209.

CHIRURG s.m. „medic specialist care face operații – chirurgien” 1653 (var. *hirurgus*), var. (înv.) *hirurg*.

Lat. neol. *chirurgus* (< gr. *χειρουργος* < *χέιρ* „mână” + *-ουργος* „lucrător” < **werg-*, cf. *εργον* „lucru, lucrare”, *εργειν* „a face, a produce”), it. *chirurgo*. Var. *hirurg* < ngr. *χειρουργος*, rus. *chirurg*.

Fam.: **chirurgic** adj. (înv., rar) „de chirurg” c.1830 (var. *hirurghic*), var. *hirurgic* < fr. *chirurgique*, it. *chirurgico*; var. *hirurghic* < ngr. *χειρουργικός*; **chirurgical** adj. „care ține de chirurgie; care se realizează cu ajutorul chirurgiei” 1843, var. *hirurgical* < fr. *chirurgical*; **chirurgie** s.f. „ramură a medicinei care tratează bolile cu ajutorul operațiilor” 1805–1817 (var. *hirurghie*), var. *chirurghie*, *hirurgie* < lat. neol. *chirurgia* (< gr. *χειρουργία*), fr. *chirurgie*; var. *hirurghie* < ngr. *χειρουργία*, rus. *chirurgija*, germ. *Chirurgie*; **cofochirurgie** s.f. „chirurgie pentru înlăturarea surdității” 1962 < fr. *cophochirurgie* (< gr. *κωφός* „surd” + *χειρουργία*); **electrochirurgie** s.f. „chirurgie bazată pe folosirea curenților electrice” 1960 < fr. *électrochirurgie*; **microchirurgical** adj. „referitor la microchirurgie, de microchirurgie” 1979 ← *microchirurgie* sau < fr. *microchirurgical*; **microchirurgie** s.f. „chirurgie practică la microscop” 1978 < fr. *microchirurgie*; **neurochirurg** s.m. „chirurg specializat în neurochirurgie” 1962 ← *neuro-* + *chirurg* după fr. *neurochirurgien*, germ. *Neurochirurg*; **neurochirurgie** s.f. „chirurgia sistemului nervos” 1947 < fr. *neurochirurgie*, germ. *Neurochirurgie*; **psihochirurgie** s.f. „chirurgie folosită pentru tratarea bolilor psihice” 1978 < fr. *psychochirurgie*; **subchirurg** s.m. (înv.) „asistent de chirurg, felcer” 1829, var. (hipercorect) *subfiru(r)g*, *sufirurg* ← *sub-* + *chirurg*, după fr. *sous-chirurgien*, germ. *Unterchirurg*; **țirulic** s.m. (înv.) „chirurg” < pol. *cyrulik*.

Cf. *cheiromegalie*, *cheiropter*, *chiragră*, *chirograf*, *chiromant*, *demiurg*, *taumaturg*, ergo-, energie, organ.

CHIRVAI s.n. (Trans.) „hram; petrecere zgomotoasă”, (în expr.) ~ *la berbec* „sărbătoare a minerilor din Munții Apuseni – fête patronale; fête bruyante; fête des mineurs des Monts Apuseni” 1886.

Germ. *Kirchweihe* „hram” (< *Kirche* „biserică” + *Weihe* „sfințire”).

Cf. *cârmuj*, *chermesă*.

CHIS s.n. (Trans.) „nuia folosită la împletitul gardurilor – verge” 1906.

Et. nes., probabil ← *tis = tisă* ° // Et. nec. DA.

Fam.: **chisos** adj. „bășos, tare” 1896.

CHISAR¹ (acc. nec.) s.sg. (înv.) „piatră ponce – pierre ponce” 1879.

Ngr. *κίσσας, κίσσι(ου)* ° // Ngr. *κίσσαρου* CDED II 647, DA (formă neîntâlnită în dicționarele consultate).

CHISĂM s.n. (înv.) „contribuție în bani sau în natură pe care țăranul clăcaș o dădea proprietarului de pământ în locul zilelor de muncă la care era obligat; rată, acont – redevance payée par les paysans serfs au lieu des journées de travail; acompte” c.1650 (var. *chisim*).

Tc. *kesim, kısım* „parte, porțiune, fragment dintr-un întreg; preț plătit înainte; arendă” (< *kesmek* „a tăia”) SDLR, CDER 1842, Suci, IT II, 233 // în Ban., probabil scr. *kesim* (< tc. *kesim*) DA, Suci, IT II, 233 (intermediar inutil din punct de vedere istoric – dat fiind că în Banat au putut avea loc, în perioada stăpânirii otomane, împrumuturi directe din turcă – și inacceptabil din punct de vedere formal – accentuarea scr. *kesim* fiind diferită de cea din română).

Fam.: **chisimî** vb. (Ban.) „a se înhăma la ceva”; **chisimît** adj. (Ban.) „ursit” 1913 ← *chisimi*, posibil infl. de *câsmet* „soartă” DA.

Cf. **ches**¹, **chesm**, **chesmea**, **chiser**.

CHISCHINEU s.n. (Trans.) „batistă, basma (albă) – mouchoir, fichu” 1640 (var. *chescheneu*), var. *câscăneu*, (înv.) *cheschen, cheschenea* s.f., *chischinea* s.f., *chischineie* s.f., *chișcheneu, chișchineu*.

Magh. *keszkenő* (< *kéz* „mână” + participiul verbului *ken* „a șterge, a unge”).

CHISEA¹ s.f. (înv. și reg.) „pungă în care se țin banii sau tutunul, portmoneu; brâu lat de piele, în care se țin banii; săculeț sau șomoioag de lână cu care se freacă cei care fac băi turcești – bourse, blague pour y tenir l'argent ou le tabac, porte-monnaie; large ceinture en cuire, où l'on tient l'argent; sachet ou tampon de laine employé dans les bains turcs pour frotter les baigneurs” 1778, var. *chesa, chesea*¹, *chisa*.

Tc. *kese*, (înv. și dial.) *kise* „pungă” (< pers. < arab. *kīs* „sac”).

Fam.: **ches**² s.n. (Ban.) „pungă de piele, în care se ține tutunul” c.1700, var. *cheș*⁴ < tc. *kis* L. Tamás, CL 3, 1958, 492 sau ← *chesă* (< scr. *kesa*; **chesă** s.f. (Ban., Mehed.) „pungă de pânză sau de piele” 1913 < scr. *kesa* (< tc. *kese*); **chesuiet** s.n. (Lugoj) „săculeț” 1906 ← *ches*² (= *chesă*).

Cf. **chesedar, tisău**.

CHISEA² s.f. (înv.) vas mic de sticlă, de cristal sau de porțelan în care se servea dulceața – pot (de confitures), canasse” 1786, var. *chesea*².

Tc. *kâse*.

CH/SELIȚĂ s.f. „zeamă (acră) de legume (știr, lobodă etc.) sau acrită cu prune necoapte sau cireșe – bouillon aigre” 1785, var. *chisăliță, chisiliță*, (hipercorect) *piseliță*.

Ucr. *kyselyca* „supă acră”, bg. *kiselica*, scr. *kiselica* „supă acră” (< v.sl. *kyselū* „acru”).

Fam.: **chisăliți** vb. „a face (mâncarea, fructele) chiselită, a terciui” 1905 ← *chisăliță* (= *chiselită*).

Cf. **chișleag, chisnovat, chișav**.

CHISER s.n. (înv., Munt., Olt., Ban.) „teslă – aissette” 1746 (var. *cheser*), var. (Ban.) *chesăr, cheșer*, (Olt.) *chisar*², (Olt., Ban.) *chisăr*.

Tc. *keser* „teslă” (< *kesmek* „a tăia”), în Ban., posibil și scr. *keser*.

Fam.: **chesergiu** s.m. (înv., rar) „teslar, dulgher” 1893, var. *chisargiu* ← *cheser* (= *chiser*); var. *chisargiu* ← *chisar* (= *chiser*).

Cf. **ches**¹, **chesm**, **chesmea**, **chisâm**.

CHISL/C s.n. (Buc.) „gamelă – gamelle” 1913.

Et. nes., posibil ← *chislă (DA) sau *chesăl, *chisăl (°) < germ. *Kessel* „căldare” + suf. diminutival -ic DA.

CHISNOVAT, -Ă adj., s.m., s.f. „(Mold.) poznaș, glumeț; (Olt.) bizar, neobișnuit – bouffon; bizarre, étrange” 1780–1801, var. (Munt.) *chiznovat*, (Ban., Mehed.) *cisnovat* „pocit”.

Et. nes., probabil rom. *chislovat (< bg. *kislovat* „acru” Al. Graur, BL 4, 1936, 73 sau < rus. *kislovatyj* „acrișor” SDLR, din aceeași rădăcină v.sl. *kys-*) contaminat cu *ciudnovat (< bg. *čudnovat*, scr. *čudnovat* „ciudat”) Al. Graur, BL 4, 1936, 73, SDLR, CDER 1876 (posibil), cu evoluția semantică „acrit > răutăcios > poznaș”, sau dintr-un alt etimon sl. pe baza v.sl. *kysnŕti* „a se umezi”, „*a se acri” (cf. ceh. *kysnouti* „a se acri”, v.sl. *kyselŕ* „acru”) CDED II, 50 (care dă și sensul „acrișor, fermentat”, ca și Miklosich, *Lexicon*, 328, sens absent din celelalte dicționare românești) // Et. nec. DA (s.v. *chiznovat*), DEX.

Var. *cisnovat*, explicabilă prin fenomenul *k̄* > *č*-, caracteristic pentru o arie din nordul Banatului.

Fam.: **chisnovaș**, -ă adj., s.m., s.f. „comic, poznaș” 1910, var. *chiznovaș* ← *chisnovat* + *poznaș*; **chisnovatic**, -ă adj., s.m., s.f. „chiznovaș” 1910, var. *chiznovatic*; **chiznovit**, -ă adj., s.m., s.f. „năstrușnic” 1885 ← *chisnovat*, cu substit. finalei; **cisnovi** vb. (Ban., Mehed.) „a sluși, a poci, a lăsa mut” 1887 ← *ciznovit* = *chiznovit*, cu pronunțare dialectală; **închisnovat** adj. „sucit” 1913, var. *închiznovat*.

Cf. **chiselită**, **chișav**, **chișleag**.

CHISOAGĂ s.f. (col., Mold., înv. și Trans., Ban.) „peștișori mici, de orice fel, care trec prin plasă; plevușcă, mărunțiș – fretin” c.1650 (var. *chisagă* Anon. Car., fără traducere), var. *chesacă*, *chisoarcă*, *chisugă*.

Magh. *keszeg* nume al mai multor pești mici DA, CDER 1847, Tamás, EW, 210. În Ban., posibil și scr. *kesega* „plevușcă” (< magh.) SDLR, CDER 1847 // ← *chisogi* (← *pisăgi* „a ciocăni în mod repetat, ca și când ar pisa”) CADE.

CHIST s.n. „tumoare benignă de forma unei pungi închise, de obicei cu un conținut lichid sau semilichid; înveliș protector secretat de unele animale inferioare aflate în condiții de mediu nefavorabile – kyste” 1852 (var. înv. *chistă* s.f.), var. *cist*.

Fr. *kyste* (< gr. *κύστις* „umflătură, bășică”).

Fam.: **chistectomie** s.f. „extirpare chirurgicală a unui chist” 1969 < fr. *kystectomie* (< *kyste* + *-ectomie* < gr. *ἐκτομή* „îndepărtare prin tăiere” < *ἐκτέμνειν* < *ἐκ* „ex-” + *τέμνειν* „a tăia”); **chistic** adj. „care constituie un chist, cu aspect de chist” 1958 < fr. *kystique*; **închista** vb. „(biol., anat.) a se acoperi cu o membrană, a se transforma într-un chist; (fig., despre oameni) a se închide în sine” 1897 < fr. *enkyster*.

Cf. **cistită**.

CHIȘAFĂU s.n. (Trans.) „cruce la căruță – palonnier” 1925.

Magh. *késafa*, *késefa*, *kisefa* Tamás, EW, 210.

Fam.: **calcefaună** s.f. (Buc.) „chișafău” 1886 ← *chișafău* Tamás, EW, 210 // magh. *kölcsönfa*, propriu-zis „lemn pe care îl împrumuți” DA.

CHIȘAI s.n. (Munt., Olt.) „pământ gras, alb-gălbui, cleios, cu care se pot lipi casele, humă, lut; pământ de luncă, bun de lucrat; strat nisipos și pietros străbătut de apă; pietriș mărunț – argile, gravier, terrain sablonneux” c.1832, var. (Trans.; suspect după DA) *cifai* „pietriș, prund”.

Et. nes., posibil ← *chișav* cu subst. sufixului SDLR („ar putea fi un derivat cu sufixul -ai din tulpina *kiš-*” DA), cf. bg. *kišav* „ploios, umed” (< *kiš* „vreme ploioasă; mocirlă, sedimente”) // Magh. *kösó* „sare gemă” V. Bogrea, DR 4, 1924–1926, 79.

CHIȘAV adj. „ploios; (fig.) răutăcios, invidios, certăreț, încăpățânat, leneș – pluvieux; méchant, envieux, contrariant, entêté, paresseux” 1673, var. *chișav*, (Ban.) *chișăv*.

V.sl. **kyšavū* (cf. bg. *kišav* < v.sl. **kyša*, cf. bg. *kiša* „vreme umedă, zloată”, rus. dial. *kiša* „drojdie, plămădeală”, ceh. dial. *kyša* „iaurt”, înrudit cu v.sl. *kysnōti* „a se umezi, a se îmbiba” BER) ° sau bg. *kišav* „ploios, umed” DA, SDLR, CDER 1833.

Cf. **chiselită**, **chisnovat**, **chișai**, **chișleag**.

CHIȘĂ s.f. (Teleorman) „motiv ascuns – motif caché” 1912 DA.

Et. nec. DA.

CHIȘĂRĂU s.n. (bot., Ban.) „tip de ceapă primăvărată, lunguiață, arpagic – sorte d'oignon, ciboulette” c.1650, var. *chișereu*.

Magh. *keserű* [*hagyma*] „(ceapă) amară” Tamás, EW, 210, DA (posibil) // Magh. *kisérő* „însoțitor” N. Drăganu, DR 4, 1924–1926, 153.

CHIȘCĂ s.f. (Mold.) „intestin gros la unele animale, mai ales la porc; un fel de caltaboș; săculeț de stofă umplut cu nisip, cu care erau bătuți oamenii, fără a se lăsa urme; parte a jugului – gros intestin d'animal; boudin; cylindre de toile rempli de sable qui servait à donner la bastonnade; partie du joug” 1793, var. *chioșcă* (fig.) „plin de”, (hipercorect) *pișcă*.

Ucr. *kyška*, rus. *kiška* „maț”.

Fam.: **chișcuță** s.f. (dim.) 1914.

CHIȘER s.n. (Mold., Munt., Olt., Mehed.) „parte a plugului; împletitură de nuiele care se pune la capul osiei sau cu care se leagă poarta de stâlpi – partie de la charrue; treillis qu'on met au bout de l'essieu ou à l'aide duquel on entrave une porte” 1885.

Bg. dial. *kičer* (= *kičur*) „legătură” ° // Posibil înrudit cu magh. *kisérni* „a însoți, a urma” DA.

CHIȘIG s.n. (Ban., Trans., Mold.) „unealtă; (mai ales la pl., Mold.) accesorii – outil, (pl.) ustensiles, accessoires” 1899 (var. *chisug*), var. *chisăg*¹, *chisig*.

Magh. *kézség* „unealtă”.

CHIȘIȚĂ¹ s.f. (Trans., Buc., Ban.) „smoc de păr; moț de păr de deasupra copitei, la animale, în special la cal; pensulă de încondeiat ouăle de Paște; unealtă (probabil, la început, dintr-un mănunchi de păr) folosită pentru a scoate din cuptor spuza și cărbunii; mănunchi, legătură – touffe de cheveux, touffe de poils au dessus des sabots du cheval; pinceau à peindre les oeufs de Pâques; balai pour nettoyer le four; faisceau, fagot” 1825 (atestarea din TDRG³ nu este sigură, deoarece trimite la un cuvânt neglosat din Anon. Car.). Var. *cășiță*⁴ „grămadă de tuleie de porumb, stivă de vase”, *chirșiță*, (Dâmbovița) *chișiță*¹, (hipercorect) *pișiță*.

Scr. *kičica* „smoc de păr (deasupra copitei calului), codiță de păr, pensulă” TDRG, DA, SDLR, CDER 1843, DEX, bg. *kitčica* (< *kitka* < *kita* „mănunchi”) CADE, DEX // și bg. *kitica* „copită”, contaminat cu scr. *kičica* DA, CDER 1843; și ucr. *kytycja* „bucet de flori, snop” CADE, SDLR.

Cf. **chită**¹.

CHIȘLEAG s.m. (Mold.) „lapte de vacă smântânit, pus la prins până se acrește – lait caillé” 1852, var. *cheșleag*, *chișleac*¹, (N. Trans.) *cislac*, *cișleac*.

Ucr. *kysljak* (< *kyslyj* „acru”) DA, CADE, SDLR, CDER 1844, DEX, TDRG³ // și bg. *kiseljak* „băutură acră”, scr. *kiseljak* „măcriș, băutură acră” SDLR, CDER 1844.

Cf. **chiselită**, **chișav**, **chisnovat**.

CHIȘLEC s.n. (inv., rar) „pivniță, câmară pentru iarnă – cave, cellier pour l'hiver” 1852, var. *chișleac*².

Tc. *kişlak*, (dial.) *kişlák* „loc de iernat, adăpost pe timpul iernii”.

CHIȘMIȘ s. (Dobr.) „soi de struguri mici, fără sămburi, din care se fac stafide – sorte de raisin dont on prépare des raisins secs” 1900.

Tc. *kişmiş*.

CHIȘOI s.m. (Trans.) „pește nedefinit mai îndeaproape – nom de poisson (sans définition précise)” 1885.

Et. nes., probabil ← *chisoagă* cu substit. finalei (cu o formă intermediară **chiso* sau **chișoagă*) ° // Et. nec. DA.

CHIȘTOC s.n. „muc de țigară sau rest dintr-un lucru mai mare – mégot”, s.m. (fig.) „copil mic de statură și îndesat – petit bout d’homme” 1930 (var. *chiostec*²), var. *chiștoacă* s.f.

Et. nes., probabil același cuvânt cu *chiostec*¹, cu sensul „băț scurt, rețevei” SDLR. Forma *chiștoc* ← **chistoc* ← *chiostec*¹ (cu metateză) // Et. nec. DEX.

Fam.: **chiștocar** s.m. „sărac, cerșetor” 1958.

CHIT¹ adv. (fam.), în expr. *a fi* (sau *a ieși*) ~ „a nu mai datora unul altuia nimic – (être) quitte”, ~ *că* „deși – quoique” 1846 (var. *cvit*²), var. *cfit*, *fit*².

Fr. *quitte* (< lat. med. *quitus* „achitat de o datorie, de o sarcină” < lat. *quietus* „liniștit”). Var. *cvit*, *cfit* < germ. *quitt*.

Fam.: **chitanțar** s.n. (înv.) „registru de chitanțe, chitanțier” 1903 ← *chitanță*; **chitanță** s.f. „act prin care se certifică primirea unei sume de bani, achitarea unei datorii” 1732 (var. *cfitanție*), var. *cfitanță*, *chitanție*, *citanță*, *cuitanță*, *cuitanție*, *cvietanție*, *cvitanță*, *cvitanție*, *fitanță* < fr. *quittance*; variantele cu *cf-*, *cv-* < lat. neol. *quietantia*, rus. *kvitanciia*; **chitanțier** s.n. „registru de chitanțe” 1930 ← *chitanță*; **cvit**¹ s.n. (înv.) „impozit pe fabricatul țuicii” 1819 ← *cvitui* „a achita, a plăti o obligație” sau rus. *cvit* „chitanță; chit”¹; **cvita** vb. (înv., Trans.) „a achita” 1906, var. *cuita* < germ. *quittieren*; **cvitui** vb. (înv.) „a achita, a plăti o datorie, a da chitanță” 1810, var. *cfitui*, *fitui* < germ. *quittieren*, în Munt., Mold. și rus. *kvitovati*; **cvituială** s.f. (înv., Trans.) „plată a unei datorii” 1857 ← *cvitui*; **fit**¹ s., în expr. *a trage la ~* „a păcăli” 1910 ← *cvit*², *fit*².

Cf. **achita**, **chietism**, **încet**.

CHIT² s.sg. „pastă preparată dintr-un praf mineral și un lichid vâscos, care se întărește în contact cu aerul, utilizată la fixarea sticlei în rama ferestrei, la astuparea găurilor, la izolații – mastic” 1893.

Germ. *Kitt* (< v.germ. de sus *kuti*, *quiti* „rășină”).

Fam.: **chitui** vb. „a lipi cu chit” 1893.

CHIT³ s.m. (înv.) „balenă – baleine” 1570, var. *chitos*, *chitosă* s.f.

V.sl. *kitū* (< gr. *κῆτος* „monstru marin, cetaceu”). Var. *chitos*, *chitosă* < ngr. *κῆτος*.

Cf. **cetaceu**.

CHIT⁴ s.n. (Bistrița) „suman, țindră, tunică – manteau, tunique” 1906, var. *chitâl*, *chitiu*.

Germ. *Kittel* > *chitâl* > *chif*⁴.

Fam.: **chiton**² s.n. „surtuc, pardesiu scurt” 1930 ← *chit*⁴, după modelul lui *palton*, *veston* etc.

CHITAB s.n. (înv.) „scrisoare oficială, act; registru, catastif; volum – document; registre; bouquin” c.1774 (var. *chitap*).

Tc. *kitab*, (înv.) *kitab* (< arab *kitāb*).

CHITAI s.m. „China; chinez – Chine; Chinois” c.1710.

Rus. *Kitaj* „China”.

Fam.: **chitiaș** s.m. (dim.) 1910.

CHITAN s.n. (înv.) „țesătură de bumbac pentru căptușeală – cotonnade” 1879.

Tc. *kitân*, *kettân* (= *keten*) < arab *kattān*, *kittān* „în” CDED II, 564 // ← *chitai* DA.

Cf. **coton**.

CHITARĂ s.f. „instrument muzical cu coarde, care emite sunete prin ciupire sau lovire cu degetele – guitare” 1785, var. *citară, ghitară*.

It. *chitarra* (< gr. *κithára*). Var. *ghitară* < fr. *guitare* (< sp. *guitarra* < arab *qūtāra / qītāra* < gr. *κithára*). Var. *citară*, prin hiperlatinizare.

Fam.: **chitarist** s.m. „persoană care cântă la chitară” 1832, var. *citarist, ghitarist* < it. *chitarrista*; var. *citarist* < *citară* (= *chitară*); var. *ghitarist* < fr. *guitariste*; **chitaristă** s.f. 1871 (var. latinizată *citaristă*), var. *ghitaristă*.

Dublet etim.: **ceteră**. Cf. **țiteră**.

CHITĂ¹ s.f. „(Trans., Ban.) mănunchi de flori sau de frunze, buchet; (Mold., Buc.) mănunchi format din douăsprezece fuioare de in sau de cânepă; (p. ext.) stol de păsări; nume de dans țărănesc; (inv.) chică – poignée de fleurs ou de feuilles, bouquet; étoupe (de lin ou de chanvre); volée d'oiseaux; nom d'une danse paysanne; (vieilli) chevelure” c.1650.

Scr. *kita* (în Ban.) CADE, SDLR, DEX, ucr. *kyta* (în Mold., Buc.) CADE, DEX sau v.sl. **kyta* (cf. scr., bg., sloven, rus. dial. *kita*, v.ceb., slovac, ucr. *kyta*) DA (care trimite doar la ucr. și scr.), SDLR // și pol., magh. *kita* SDLR.

Fam.: **chitat** adj. (Trans., Ban.) „în formă de buchet, împodobit cu buchete” 1892; **chiteală**² s.f. „împodobire; (Ban., la pl.) salbă de bani” 1620 ← *chiti*²; **chiti**² vb. „a (se) împodobi cu flori; a (se) înfrumuseța; a așeza în ordine” c.1650 < scr. *kititi* DA, DEX, CDER 1856, bg. *kitja* DA, CDER 1856; **chitia** vb. „a împodobi” 1931 (atestat în forma *chichia*², grafie pentru pronunția dial. [ćićiá] sau [t'it'ia]) ← *chiti*²; **chiticea** s.f. (dim.) 1892; **chitie**¹ s.f. (Trans., Ban.) „legătură de bumbac; coroana unui arbore, rămuriș” 1906 (atestat în formele *chichie*², *cicie*¹, grafii pentru pronunțiile dialectate [t'it'ie], [ćićie]) ← *chitá*¹ ° // et. nec. DA; **chitșoară** s.f. (dim.) 1900, var. *chitșoară*; **chititură**² s.f. „podoabă” c.1650 ← *chiti*²; **chitoi** s.m. (Ban.) „(bou) căpățânos, cu smocuri de păr între coarne” 1895; **chituș** s.n. „mănunchi, buchet” c.1650; **chitușel, -ea** adj. (Ban.) „frumos (ca un buchet de flori)” 1906 ← *chituș*; **chituț** s.n. (dim.) 1930; **închita** vb. „a face chite” 1887; **închituț** adj. „împodobit cu chite” 1900; **prochiti** vb. (Ban.) „a chiti² din nou” 1898 ← *pro*²- + *chiti*².

Cf. **chișită**¹.

CHITCĂI vb. (est) „a se mocăi, a lucra încet – traînasser, lambiner” 1939.

Probabil ← *ticăi*.

Fam.: **chitcăit** adj. „mocăit, ticăit, încet” 1877.

CHITI¹ vb. „a (se) arunca, a da drumul unui proiectil dintr-o armă; a ținti; a pune ochii (pe cineva); a nimeri; a plănuși, a se gândi – (se) jeter, s'élancer sur, lancer (un proiectil); viser; remarquer; atteindre; penser, projeter” 1632.

Scr. *hititi* „a arunca”.

Fam.: **chitaci** s.m. „șintaș bun” 1852; **chitá**² s.f. (Mold.) „dorință, preocupare; moment favorabil; gând rău” 1880 ← *chiti*¹ TDRG, DA (posibil), SDLR // posibil (cu sensul „gând rău”) ← *chică*, pronunțare dialectală a lui *pică* DA; **chiteală**¹ s.f. „chibzuială, potriveală” 1825; **chitit** s.n. (abstr.) 1686; **chititură**¹ s.f. „învățătură” 1680; **răschiti** vb. (rar) „a se gândi din nou sau cu insistență” 1704.

CHITIC (Mold.) s.m. „pește mic; nume dat mai multor varietăți de pește – petit poisson; nom pour plusieurs variétés de poisson”, (generalizat) în expr. *a tăcea* ~ „se tenir coi” 1799, var. *cicie*².

Rom. *pitic* cu pronunțare dialectală, specializat semantic.

Var. *cicie*², cu pronunțare dialectală ° // Poate derivat pe baza magh. *kicsi(ny)*, *kicsid* „mic” DA.

Fam.: **chicete** s.f. (Sălaj) „un fel de pește mic” 1890 ← *cicie*² (= *chitic*), probabil sg. refăcut.

CHITILEAN adj. (inv.) „obligat, forțat – obligé, forcé” 1749, var. *chichilean* (Mehed.), în expr. *stă* ~ „nerăbdător, agasant – impatient, agaçant”.

Magh. *ké(ny)telen* „silit”.

Var. *chichilean* ← *chitilean* Tamás, EW, probabil prin asimilare // Magh. *tétlen* (cf. *tétlen áll* „stă neocupat”) DA.

Fam.: **chitelini** vb. „a fi constrâns” 1749.

CHIT/ŊĂ s.f. „substanŭă organică asemănătoare cu celuloza, care se găseşte în tegumentul insectelor – chitine” 1961.

Fr. *chitine* (< gr. *χιτών* „tunică” + *-ine*).

Fam.: **chitinizat** adj. „din chitină, cu chitină” 1958 ← *chitină*, după fr. *chitinisé*; **chitinos** adj. „care conŭine chitină, format din chitină” 1961 < fr. *chitineux*.

Cf. **chiton**¹.

CHITON¹ s.n. „tunică purtată în Antichitate de greci, direct pe piele – chiton” 1867–1869 (var. *hiton*).

Fr. *chiton*. Var. *hiton* < germ. *Chiton*, gr. neol. *χιτών*.

Cf. **chitnă**.

CHITONAG¹ s.n. (Mold.) „marmeladă de gutui – cotignac” 1793, var. *chitonac*.

Fr. *cotignac* (< *coudougnac*, refăcut după lat. *cotoneum*; *coudougnac* < occ. *quodonat* < *codonh* < lat. *cotōneum* „gutuie”).

Cf. **gutuie**.

CHITRĂ s.m. „fructul unui arbore spinos, cu flori mari, albe, originar din Asia (*Citrus medica*) – cédratier” 1690, var. *chitru*².

Mgr. *κίτρον*), pl. *κίτρα* (< lat. *citrus*).

Fam.: **chitru**¹ s.m. „arboarele *Citrus medica*” 1793 ← *chitră* Hristea, SCL 16, 2, 1965, 263–281, DEX // mgr. *κίτρον* DA, CDER 1862, CADE, SDLR (inadmisibil, deoarece *κίτρον* desemnează fructul, iar arborele se numeşte *κιτρέα / κιτριά*).

Cf. **citric**.

CHITUC s.m. (Olt., Munt., Ban., Mold.) „bucată de lemn groasă şi scurtă, buturugă, trunchi de copac – bûche, souche, tronc d'arbre” 1910, var. (Olt., Ban.) *tiutiuc*, *tutuc*¹ (şi „jujeu la gâtul porcilor – petit joug fixé au cou des cochons en guise d'abot”).

Tc. *kütük* E. Suci, LR 22, 1973, 2, 127, IT II, 234, Drimba, CE, 57, eventual şi bg. *kitjuk*, *kituk*, *kjutuk* CADE, CDER 1862 (posibil), Suci, IT II, 234 (posibil) // Posibil ← **pituc* ← *pit-* „mic” (cf. *piti*) + *butuc*, caz în care cuvântul bg. ar fi împrumutat din română CDER 1862.

Fam.: **tutuluş** s.n. (E Olt., V Munt.) „masă care se serveşte luni după nuntă şi la care se aduc daruri soacrei” 1939 ← *tutu[c]* (= *chituc*) + *-(u)luş* DLR („cf. *tutuc*¹”), Suci, IT II, 234 // înrudit cu *tuturez* „bucium mic” SDLR.

Cf. **chiutuc**¹.

CHIŢ interj. care imită sunetul produs de şoareci – interj. qui imite le son produit par les souris 1877.

Onomatopee.

Fam.: **chiŭai** (acc. nesigur, probabil paroxiton) interj. 1900; **chiŭăi** vb. „(despre şoareci) a scoate sunete ascuŭite, specifice speciei; (despre oameni) a vorbi ascuŭit” 1840, var. *chiŭăi*, *chiŭŭi*, *chiŭui*; **chiŭăni** vb. „a chiŭăi” 1930, var. *chiŭăni* ← *chiŭăi*; **chiŭcan** s.m. „şoarece, şobolan; rozătoare” 1841, var. *chiscan*, *ghiscan* ← *chiŭcăi*, cu substit. finalei prin analogie cu *guzgan*) // magh. *cickány* CDED II 564, SDLR; **chiŭcăi** vb. 1885, var. *chiscui*, *chiŭcui*, *chiŭcăi*, *chiŭcui*; **chiŭcăit** s.n. (abstr.) 1886 ← *chiŭcăi*; **chiŭcănel** s.m. (dim.) 1870 ← *chiŭcan*; **chiŭcăni** vb. „(despre şoareci mari) a chiŭăi” 1930 ← *chiŭcăi* sau ← *chiŭcan*; **chiŭoran** s.m. „un fel de şoarece de câmp cu botul ascuŭit; cârŭiŭă” 1688, var. *chiŭorlan*, *chiŭurlan*, *ghiŭurlan*, (hipercorrect) *piŭoran*, *ŭătoran*, *ŭitoran* ← *chiŭ* cu sufix expresiv DA („cf. *chiŭcan*, *chinŭ*”), CADE, DEX („cf. *chiŭcan*”), SDLR („cf. *chiŭcan* şi sufixul *-oran*, *-orlan*”).

CHIȚELE s.f. (Ban.) „opreg, tip de șorț cu ciucuri, purtat de femei – sorte de tablier à franges, portée par les femmes” c.1650 (var. *chițelie*).

Scr. *kecelja* (< magh.) sau magh. *kecele* „șorț” (probabil < germ. medie *Kasel(e)* < lat. med. *casula*).

CHIȚIBUȘ s.n. (fam.) „detaliu lipsit de importanță, fleac, moft; tertip, șiretlic, subtilitate (de mică importanță); (mar., hapax DDRF) mecanism cu scripete, servind la ridicarea sau coborârea greutăților mai mici – bagatelle; truc; bredindin” 1877, var. *chițiguș*.

Probabil (forma de bază *chițiguș*) ← *pițiguș* „lucru mic” CDED II 687, DA („cf. *pițiguș*”) SDLR, I. Mărgărit, NCES, 164–168. Pentru sensul marinăresc, posibil germ. *Kettenbrücke* „pod suspendat”, asimilat cuv. *chițibuș* CDER 1858.

Fam.: **chichibuță** s.f. (hapax Alexi) „șiretlic, tertip” 1894; **chițibușar** s.m. „om care dă mare importanță unor detalii mărunte; om care umblă cu tertipuri” 1893; **chițibușărie** s.f. „comportament de chițibușar” 1939 ← *chițibușar*.

CHIȚIM/E s.f. (Munt., Olt.) „casă foarte mică, cocioabă; camera foarte mică – hutte; chambrette” 1929, var. *chițibie*, *chițumie*.

Et. nes., probabil ← *chimiță*⁴ „pivniță” (← *chimniță* ← *pimniță* ← *pivniță*) + *-uie* > **chimițuie* > **chițimuie* > *chițimie* ° (posibil ← *chimiță* „cușcă” CDER 1860) sau (formă de bază *chițumie*) ← *ghizumie* ← *vizumie*, *bizumie* = *vizuină*, infl. de numele de rozătoare derivate de la *chiț* sau de *chițibuș* ° („v. *vizuină*, cf. *chițibuș*” SDLR).

Fam.: **chițiboaică** s.f. (Olt.) „un fel de șopron, de pivniță; gaură în zid prin care se aprinde soba” 1862 ← *chițibie* (= *chițimie*) DA („cf. *chițimie*”), cu substit. finalei, infl. de *ursoaică* (reg.) „gaură la sobă” °.

CHIȚOI s.m. (Olt.) „colț, triunghi rămas de secerat sau de arat – parcelle de terre (où les travaux restent à faire)” 1867.

Et. nes., probabil ← **ghițoi* ← **vițoi* ← *viță* „fâșie îngustă” °.

CHIU interj. care exprimă bucuria sau durerea – interj. qui exprime la joie ou la douleur; s.n. „strigăt de bucurie, de durere – cri de joie, cri de douleur”, în expr. *cu ~ cu vai* „cu mare dificultate – à grand-peine” 1837.

Onomatopee.

Fam.: **cheun²** vb. (Mehed.) „a chiu” 1913 ← *chiu* sau ← *chiui* (cu substit. sufixului); **chiot** s.n. „strigăt puternic, în general de bucurie sau de îndemn” 1581, var. *chihor²*; **chiota²** vb. (rar) „a scoate chiote” 1930 ← *chiot*; **chioteală** s.f. (abstr.) 1893 ← *chioti*; **chioti** vb. „a scoate chiote” 1806, var. *chihoti²* ← *chiot*; **chiotit** s.n. (abstr.) 1930; **chiui** vb. „a scoate un strigăt ascuțit și prelung de bucurie sau de chemare” 1645, var. *chioi*; **chiuală** s.f. „strigăt” 1893 ← *chiui*; **chiuit** s.n. (abstr.) 1890 ← *chiui*; **chiuitor** adj. „care chiuie” 1691–1697 ← *chiui*; **chiuitoră** s.f. „versuri cu aluzii glumețe sau satirice” 1800 ← *chiui*; **chiul²** vb. (3 sil.) „a chiu” 1890 ← *chiui*, infl. de *hăuli*, *auli*.

CHIUĂREASĂ s.f. (Trans.) „femeie care știe să coasă cu multă măiestrie sau care coase broderii cu acul – habile couseuse, brodeuse” 1906, var. *chiuvăreasă*, *chivăreasă*.

Et. nes., probabil magh. *tüvel varró* „cusătoare cu acul” > **tülvarró* (N. Drăganu, DR 5, 1927–1928, 340, DA) > **chiuărău* > (prin substituție moșională) *chiuăreasă*.

CHIUD s.n. (Ban.) „nărav, fire – habitude, vice, caractere” 1884.

Scr. *ćud* „fire, caracter”.

Fam.: **chiudos** adj. „rău, vicios” 1913.

CHIUL s.n. (fam.) „sustragere nemotivată de la îndeplinirea unei obligații, subterfugiu, truc – absence aux devoirs, esquive, truc, tour, ficelle”, frecv. în expr. *a trage (cuiva) chiulul/un ~* 1868.

Fr. [*tirer au*] *cul* „a trage chiulul”, cu -l- pronunțat sub influența formei scrise a cuvântului fr. E. Lange Kowal, GS 7, 296, Al. Graur, BL, 14, 1946, 107, Th. Hristea, LR 36, 1987, 2, 133–135, E.

Suciu, CRT, 244, DEX // ← *chiulaf* < tc. *kūlah* „înselătorie, (propriu-zis) căciulă” SDLR; ← *chiulangiu* < tc. *kūlahçı* „șarlatan; (inițial) vânzător de căciuli” DA, CDER 1865.

Fam.: **chiulangoaică** s.f., adj.f. 1998 ← *chiulangiu*; **chiulangiu**, **-ie** s.m., s.f., adj. (fam.) „(persoană) care se sustrage de la obligații, elev care lipsește de la ore” 1900 ← *chiul* + *-angiu*, cf. *moftangiu* Th. Hristea, LR 36, 1987, 2, 134-135, DEX sau tc. *kūlahçı* „șarlatan, (inițial) vânzător de căciuli” DA, SDLR, TDRG², cu *-n-* sub infl. lui *chiulhanu* „escroc, vagabond” (< tc. *kūlhani*), apropiat prin etim. pop. de *chiul* Suciu, CRT, 244; **chiuli**¹ vb. „a se sustrage de la o îndatorire, a lipsi nemotivat” 1955.

Cf. **chiloți**, **chiulasă**, **cur**.

CHIULAF s.n. (înv.) „un fel de căciulă turcească, asemenea işlicului – bonnet turc” 1847, var. *chiulac*. Tc. *kūlah*, *kūlâh*, (dial.) *kūlaf*. Var. *chiulac* ← **chiulah* < tc. *kūlah*.

CHIULASĂ s.f. „piesă de metal care închide cilindrii unui motor cu ardere internă; partea de dinapoi a țevii unei arme de foc (pe unde se încarcă arma) – culasse” 1900 (var. *culasă*).

Fr. *culasse* (< ven. *culazzo* < *culo* „fund, parte posterioară” < lat. *culus*).

Cf. **chiul**, **cur**.

CHIULAT adj. (Ban.) „smintit – timbré, fou” 1906.

Et. nes., probabil scr. *čulanija* „prost”, asimilat adj. participiale DA.

CHIULĂ s.f. (Trans.) „trunchi de molid curățat de ramuri, destinat tăierii cu joagărul pentru o prelucrare ulterioară – bille de bois” 1930.

Et. nes., posibil magh. *külü* „șteamp, piuă” DA.

CHIUNGHI s.n. (înv.; Dobr., Munt.) „conductă, canal – conduit, canal” c.1832.

Tc. (înv.) *küing* (= *künk*).

CHIUNI vb. (Ialomița; despre păsări de curte) „a scoate sunete specifice – glousser” 1884.

Derivat de la o bază onomatopeică.

CHIUP s.n. (Mold, Munt., Dobr., Ban., S-V Trans.) „vas mare, de obicei cu două toarte și cu capac, în formă de amforă sau de cazan, întrebuințat la păstrarea alimentelor – jarre; grande cruche” 1801, var. *chip*², *chiub*.

Tc. *küp*.

Fam.: **chiupă** s.f. (Ban.) „chiup” 1896 ← *chiup*, posibil infl. de scr. *čupa*; **chiupercă** s.f. (Ialomița) „vas care servește la gătit” 1885 ← *chiupă*^o // posibil magh. dial. *csiporka*, dim. lui *csipor* (= *csupor*) „ulcică” DA, cf. *čipor*¹; **chiupușor** s.n. (dim.) 1893; **ciupă**² s.f. (Ban.) „vas cu gățul strâmt” 1931 < scr. *čupa* (< tc. *küp*).

CHIURC s.n. (înv., Munt., Olt., Mold.) „haină scurtă îmblănită, cojoc, pieptar – veste (paysanne) fourrée, pourpoint” 1787 (var. *chiurci*), var. *chiurt*.

Tc. *kürk* „cojoc, blană de animal”. Var. *chiurci*, sg. refăcut sau infl. de tc. *kürkçü* „blănar”, cf. *chiurci-bașa*.

Fam.: **chiurci-bașa** s.m. (înv.) „blănarul oficial al curții otomane; starostele breslei jococarilor în Țările Române” 1657, var. *chirci-bașa* < *kürkçü başı* „mai marele blănarilor”; **ciurc**² s.n. (Ban.) „chiurc, haină scurtă îmblănită, cojoc, pieptar” 1885 < scr. *čurak*, (genit.) *čurka* (< tc. *kürk*).

CHIURCĂ s.f. (înv.) „bețișor de lemn tare cu care se lustruiește fierul – astic” 1914.

Et. nes., probabil var. a lui *ciurcă*¹ ^o // Posibil magh. *türkő* „corn (instrument muzical)”, admitând că instrumentul era la origine din os DA, CDER 1868 (cuvânt absent din dicționarele consultate).

Fam.: **chiurcui** vb. „a lustrui cu chiurca” 1914.

CHIUREC s.n. (înv.) „piele de cal argăsită (din care se făceau foale și burdufuri); foale – cuir de cheval (dont on faisait des soufflets et des outres); soufflet” 1792.

Tc. (înv. și dial.) *kürük* (*derisi*) „(piele de) burduf” Drimba, CE, 57–58, Suciu IT II, 237 // Tc. *kürk* „cojoc, blană de animal” DA.

CHIURECCIU s.m. (înv. ; rar.) „vâslaș – rameur” 1693.

Tc. *kürekçi* (< *kürek* „vâslă”).

CHIUREȚĂ s.f. „instrument chirurgical de forma unei linguri folosit pentru curățarea unei mucoase – curette” 1955.

Fr. *curette* (< *curer* „a curăța”, împr. din lat. *curare* „a îngriji, a curăța”).

Fam.: **chiureta** vb. „a curăța sau a îndepărta o mucoasă bolnavă” 1961 < fr. *curet(ter)*;

chiuretaj s.n. „faptul de a chiureta, chiuretare, raclaj” 1961 < fr. *curet(t)age*.

Cf. **curat**, **cură**.

CHIUTUC¹ s.n. (înv., rar) „condică din arhiva Imperiului Otoman – registre des archives ottomanes” 1859.

Tc. *kütük*.

Cf. **chituc**.

CHIUTUC² s.m. (Dobr.) „nisetru de mici dimensiuni – sorte de petit esturgeon” 1909.

Rom. *chitic* „pește mic” (← *pitic*), infl. de *chituc*, *tiutiuc* „bucată de lemn groasă și scurtă” ° // Et. nec. DA.

CHIUVEȚĂ s.f. „vas prevăzut cu un sistem de scurgere, fixat în perete dedesubtul unui robinet de apă și folosit la spălat – lavabo” 1897 (var. grafică *cuvetă²*).

Fr. *cuvette* (< *cuve* „cuvă, rezervor” < lat. *cūpa* „vas mare de lemn, rezervor, butoi”).

Cf. **cuvă**.

CHIV s.n. (înv.) „cub; zar – cube, dé” 1840.

Ngr. *κύβος*.

Cf. **cub**.

CHIVĂRĂ s.f. (înv.) „casă militară, căciulă – casque militaire; bonnet” 1509 (var. *chivăr* s.n.), var. *chilvără*, *chiveră*, (Trans.) *cibără*.

Et. nes., probabil ucr. *kiver* (< v. rus. *kiverŭ*) ° // Rus. *kiver* DA, DEX; rus. *kiver*, v.sl. *kivorŭ* SDLR.

Fam.: **chivărar** s.m. „meșteșugar care face chivere” 1680 (antrop.); **chivăruță** s.f. (dim.) 1910; **chiverel** s.n. (dim.) 1885 ← *chivăr* (= *chivără*); **chiveriță** s.f. (dim.) 1914 ← *chiveră* (= *chivără*); **închivărat** adj. „care poartă chivără” 1910.

CHIVERNISI vb. „(înv.) a guverna, a administra; a purta de grijă; a face economii – gouverner; administrer; prendre soin de; épargner” c.1680, var. *chivirnisii*.

Ngr. *κυβερνώ* (aor. *κυβέρνησα*) (< v.gr. *κυβερνάω* „a conduce o corabie, a fi la cârmă”).

Fam.: **chiverni** vb. (înv.) „a chivernisi” 1683 < ngr. *κυβερνώ*; **chiverniseală** s.f. „guvernare, administrare, mijloace de trai, avere” c.1640, var. (înv.) *cheverniseală*, *chivirnisieală*; **chiverniselnic** adj. „care știe să se chivernisească” 1873 ← *chivernisi* sau ← *chiverniseală*; **chivernisit** adj. „care a obținut o situație materială bună, pricopsit, căpătuit” 1703; **chivernisitor**, **-oare** adj., s.m., s.f. „care știe să se chivernisească; cârmuitor, guvernator, locotenent domnesc, administrator” 1703; **chivernitoriu**, **-ie** adj., s.m., s.f. (înv.) „chivernisitor” 1681 ← *chiverni*.

Cf. **cibernetică**, **guvern**.

CHIVOT s.n. „(în biserica creștină) dulăpiorul sau cutia de argint în care se păstrează obiecte sfințite, tabernacul; (biblic) cutie în care se păstrau toiagul lui Aron, Tablele Legii și mana; Arca lui Noe – tabernacle, châsse; Arche de l'alliance; Arche de Noë” c.1500.

Slavon *kivotû* (< gr. κιβωτός).

CHIVUȚĂ s.f. „femeie angajată să văruiască încăperile dintr-o casă – femme de peine employée à badigeonner les maisons” 1898.

Antrop. *Chivuța* ← *Chiva* ← *Paraschiva*.

CHIX s.n. „(la jocul de biliard) lovitură greșită (din cauză că vârful de piele al cheului nu a fost bine uns cu creta) – fausse queue”, frecv. în expr. *a da ~* (fig., fam.) „a rata, a da greș – échouer, rater” 1852.

Germ. *Kicks*.

CHIZ s.n. (Apuseni) „pirită – pyrite” 1906.

Germ. *Kies*.

CHIZEDBĂ s.f. (Ban.) „societate, asociație, tovărășie – société, association” 1913.

Et. nes., probabil magh. *közeledbe* „lângă tine”^o sau *közedbe* „în apropierea, în tovărășia ta” DA. Cf. *chez*².

CHORUS ['kOURəs] s.n. (jazz) „improvizație solistică legată de o temă principală, improvizație colectivă, care urmează după improvizațiile soliștilor – chorus” 1978.

Engl. *chorus* (< lat. *chorus* „cor”).

Cf. *cor*.

CHULO [t'fulo] s.m. „toreador care luptă pe jos și are misiunea de a întărâta taurul cu ajutorul unei pelerine roșii – chulo” 1966.

Sp. *chulo* (inițial „băiat” < it. *ciullo* „copil” < *fanciullo* < *fante* < lat. *infans, infantem*).

Cf. *infante*.

CI¹ [ar. ṭ²] conj. coord. „dar, dimpotrivă; (înv.) prin urmare, deci, de aceea – mais (au contraire); (vieilli) et ainsi, donc” c.1500 (var. înv. *ce*²).

Rom. *ce*¹, cu închiderea *e* > *i* în poziție atonă, cf. *nece* > *nici*, *căce* > *căci*.

CI² interj. (utilizată repetat) strigăt de bucurie; strigăt pentru a chema vacile – cri d'allégresse; cri pour appeler les vaches 1892.

Cf. *ciu*.

CIACONĂ (3 sil.) s.f. „vechi dans de origine spaniolă, melodie după care se execută acest dans – ancienne danse d'origine espagnole” 1961.

It. *ciaccona* (< sp. *chacona*, probabil < basc *chocuna* „drăguț, grațios”).

CIAN s.n. sg. tantum „gaz incolor, toxic, cu miros de migdale amare; cianogen – cyanogène” 1871.

Germ. *Zyan, Cyan* (< gr. κύανος „albastru-închis”) DLRM, DN³ // Fr. *cyan*, cf. germ. *Zyan* DEX (cuvânt inexistent în franceză cu sensul din română).

Fam.: **cianat** s.m. „derivat al acidului cianhidric” 1871 < fr. *cyanate* (< *cyan[ique]* „cianic” + *-ate*); **cianic** adj. „produs prin combinarea cianogenului cu oxigenul” 1871 < fr. *cyanique* (< *cyan(o)-* „radicalul monovalent NC-” + *-ique*); **cianină** s.f. „colorant folosit ca sensibilizator fotografic pentru radiațiile infraroșii” 1949 < fr. *cyanine* (< *cyan(o)-* „radicalul monovalent NC-” + *-ine*); **cianizare** s.f.

„tratament termochimic prin care se introduce carbon și azot la suprafața unei piese din oțel, pentru a se obține un strat superficial dur” 1949 < fr. *cyanisation*, cu echivalarea sufixului; **cianogen** s.n.sg. „gaz incolor produs prin combinarea azotului cu carbonul și care se comportă ca un corp simplu în reacțiile chimice” 1871, var. (inv.) *cyanogeniu* < fr. *cyanogène* (< *ciano-* < gr. *κύανος* „albastru” + *-gène* < „care produce...” < gr. *γενῶν* „a genera, a da naștere”, cf. *-γενής* „născut, produs”); **cianura** vb. „a extrage metale nobile din minereuri sărace cu ajutorul unei soluții de cianură de sodiu” 1949 < fr. *cyanurer* (< *cyanure* „cianură”); **cianură** s.f. „sare a acidului cianhidric” 1871 < fr. *cyanure* (< *cyan(o)-* „radicalul monovalent NC-” + *-ure*); **enocianină** s.f. „substanță care dă culoare vinului roșu” 1960 < fr. *œnocyanine* (< *œno-* < gr. *οἶνος* „vin” + *cyanine*)

Cf. **cianamidă**, **cianhidric**, **cianoficee**, **cianometru**, **cianopsie**, **cianotipie**, **cianoză**.

CIANAMIDĂ s.f. „compus organic care conține, în moleculă, un hidroxil și un nitril, folosit la obținerea aminoacizilor și a unor materiale plastice – cyanamide” 1949.

Fr. *cyanamide* (< *cyan(o)-* „radicalul monovalent NC-” < gr. *κύανος* „albastru” + *amide* „amidă” < *am-* < *ammoniaque* „amoniac” + *-ide*).

Cf. **cian**, **amidă**, **amoniac**.

CIANHIDRIC adj., în sintagma *acid* ~ „lichid incolor, volatil, foarte toxic, cu miros de migdale amare; acid prusic – acide cyanhydrique” 1922, var. *cianhidric*.

Fr. *cyanhydrique* (< *cyan(o)-* „radicalul monovalent NC-” + *-hydrique* „referitor la hidrogen” < *hydrogène* „hidrogen”).

Fam.: **cianhidrină** s.f. „compus organic care conține în moleculă un hidroxil și un nitril, folosit la obținerea aminoacizilor și a unor materiale plastice” 1949 < fr. *cyanhydrine*; **cianhidrizare** s.f. „tratate cu acid cianhidric a răsadurilor sau a puietilor, pentru combaterea paraziților” 1949 < fr. *cyanhydrisation*, cu echivalarea sufixului.

Cf. **cian**, **hidrogen**.

CIANOFICEE s.f. „clasă de alge albastre, microscopice – cyanophycée” 1972.

Fr. *cyanophycée* (< gr. *κύανος* „albastru închis” + *φύκος* „algă”).

Cf. **cian**, **cianoză**, **cloroficee**.

CIANOMETRU s.n. „aparat care servește la măsurarea gradului de lumină a zilei după gradul de intensitate a culorii albastre răspândite în aer – cyanomètre” 1871.

Fr. *cyanomètre* (< gr. *κύανος* „albastru închis” + *-mètre* < *-μέτρος* „care măsoară” < *μετρέιν* „a măsoara” < *μέτρον* „măsură”).

Cf. **cian**, **cianoză**, **-metru**.

CIANOPSIE s.f. „perturbare a vederii manifestată prin perceperea obiectelor în culoarea albastră – cyanopsie” 1969.

Fr. *cyanopsie* (< gr. *κύανος* „albastru închis” + *ὄψις* „vedere”, cf. *ὄψομαι* „voi vedea”).

Cf. **cian**, **cianoză**, **-opsie**, **optic**.

CIANOTIPIE s.f. „procedeu de reproducere prin copiere fotografică, utilizat în special pentru desenele tehnice al căror original a fost executat pe hârtie de calc, obținându-se o imagine negativă pe un fond albastru închis cu linii albe – cyanotypie” 1966.

Germ. *Zyanotypie* DEX, fr. *cyanotypie* (< gr. *κύανος* „albastru închis” + *-typie* < *-type* < gr. *τύπος* „marcă, amprentă”) °.

Cf. **cian**, **cianoză**, **tip**, **tipar**.

CIANOZĂ s.f. „colorația albastruie pe care o capătă pielea la anumite boli ale plămânilor, ale inimii etc.; sulfat de cupru hidrat, de culoare albastră – cyanose” 1871.

Fr. *cyanose* (< gr. *κυάνωσις* „coloratură albastră” < gr. *κύανος* „albastru închis”).

Fam.: **cianotic** adj. „(despre mucoase, piele) de culoare albastră-vinete; (despre oameni) predispus la cianoză; care prezintă cianoză” 1966 < fr. *cyanotique*; **cianoza** vb. „a deveni sau a face să devină cianotic” 1966 < fr. *cyanoser*; **eritrocianoză** s.f. „eritem de nuanță violacee, care apare mai ales la extremitățile membrelor” 1969 < fr. *érythrocyanose* (< *érythro-* < gr. *έρυθρός* „roșu” + *cyanose*).

Cf. **cian**, **cianoficee**, **cianometru**, **cianopsie**, **cianotipie**.

CIAO interj. (fam.) termen de salut – formule de salutație 1997.

It. *ciao* < ven. *sciao* „[sunt] rob[ul Dvs.]” < lat. târzie *sclavus* „sclav; (inițial) slav”, cf., pentru sens, *servus*.

Cf. **sclav**, **șchiav**.

CLĂȚIU [pronunțat *ci-a-*] s.n. „inflorescență reprezentând o grupare de mai multe flori bărbătești, fără înveliș, cu o singură floare femeiască – cyathe” 1988.

Fr., lat. neol. *cyathium* (< gr. *κύαθιον*, dim. lui *κύαθος* „vas de scos apă”).

Cf. **caserolă**, **casoletă**, **castron**.

CIB¹ s.n. (înv., livr.) „mâncare, hrană – nourriture” 1871.

Lat. neol. *cibus*.

CIBERNETICĂ s.f. „știință care are ca obiect studiul matematic al legăturilor, comenzilor sau controlului în sistemele tehnice ori în organismele vii din punctul de vedere al analogiilor lor formale – cybernétique” 1961.

Fr. *cybernétique* (< engl.), engl. *cybernetics* (< gr. *κυβερνητικός* „referitor la guvernământ”, *κυβερνητική* [*τέχνη*] „arta de a governa” < *κυβερνήτης* „cârmaci”, *κυβέρνησις* „cârmuire” < *κυβερνάν* „a pilota o navă”).

Fam.: **cibernetic** adj. „privitor la cibernetică” 1966; **cibernetician** s.m. „specialist în cibernetică” 1966 < fr. *cybernéticien*; **cibernetiza** vb. „a dota cu echipament cibernetic” 1988 < fr. *cybernétiser*.

Cf. **chivernisi**, **guvern**.

CIBLON s. (Vâlcea) „unealtă de zidărie, nedefinită mai îndeaproape – outil de maçon sans définition précise” 1885.

Et. nes., posibil ← *șablon*¹ sau *șablon*² (= *ștablon*)^o // Cf. *ciublă* MDA.

CICADĂ s.f. „familie de insecte din ordinul Hemiptera, asemănătoare cu lăcustele; (înv., livr.) greiere – Cicadidae; (vieilli, livr.) cigale” 1822.

Lat. neol. *cicada* „griere”.
Dublet **cicoare**².

CICADEE s.f. „familie de plante gimnosperme, cu tulpina fără ramuri și cu frunze foarte mari – cycadée(s)” 1966.

Fr. *cycadée(s)* < lat. savant *cycas*, *cycadem* < gr. *κύξ*, *-ικος* „fel de palmier” (= *κούξ*, *-ικος*).

CICAR¹ s.m. „pește parazit, lung, asemănător cu țiparul, care se hrănește cu sângele altor pești (Eudontomyzon Danfordi); țipar – lamproie; anguille” 1886.

Magh. *csik* „Cobitis fossilis (pește asemănător prin formă)” > **cic* + *-ar*, după *pișcar*, *țipar*, *sular*, *fusar* C. Lacea, DR 7, 1931–1933, 468, DA, Tamás EW 215 // Et. nec. DEX.

CICAR² s.n. (Ban.) „tufă deasă, tufiș – buisson” 1885.

Scr. *šikara* Pia Gradea, *Mat. dial.* I, 137 // Et. nec. DA.

Fam.: **cicăriș** s.n. (col.) 1926.

CICATRICE s.f. „semn rămas pe piele în urma unei leziuni – cicatrice” 1816, var. (inv.) *cicatrișă*.

Fr. *cicatrice* DEX, lat. neol. *cicatrix*, *-icem* TDRG, DA, SDLR, CDER 1882, DEX. Var. *cicatrișă* < fr. *cicatrice* DA.

Fam.: **cicatrici** vb. (rar, inv., despre răni) „a se vindeca” 1862; **cicatricial** adj. (rar) „referitor la cicatrice” < fr. *cicatricial*; **cicatriculă** s.f. „cicatrice mică” 1822 < lat. neol. *cicatricula*; **cicatriza** vb. (despre răni) „a se vindeca” 1848 < fr. *cicatriser*; **cicatrizabil** adj. „care se poate cicatriza” 1939 < fr. *cicatrizable* sau ← *cicatriza*; **cicatrizant** adj. „care cicatrizează” 1986 < fr. *cicatrissant* sau ← *cicatriza*.

CICĂ¹ adv. „după cum se zice – comme on dit” 1850.

Rom. *zice că*, prin afereză.

CICĂ² interj. cu care se cheamă oile și porcii – cri pour appeller les moutons et les cochons 1871 (var. *cic*), var. *cici*² (Suceava) interj. cu care se cheamă caprele – cri pour appeler les chèvres, *cicio-cicio*, (Bistrița) *cioc*⁷ (*-ciao*), (Brașov) *ciuc*³.

Et. nes., probabil scurtaț expresiv din *purcică*, cf. *celu* < *purcelu*, extins și asupra oilor, sau (mai puțin probabil), în cazul oilor, scurtaț din *oicică* // Var. *cici*², poate identic cu adv. *cice(a)* „aici, încoace” DA.

Fam.: **cicărdău** s.n. (Ialomița) „gaură în pământ din jocul numit *poarca*” 1884 ← *cică*² + *hârdău*^o; **cicina** (acc. nec., N. Trans.) interj. cu care se strigă caprele 1926 ← *cici*² + interj. *na*; **cicioacă** s.f. (Ialomița) „joc de copii numit în alte locuri *poarca*” 1922.

CICĂ³ interj. (Ban.), expresie de afecțiune adresată fetelor – terme d’adresse tendre pour les filles 1930.

Et. nes., pronunțare dialectală a lui *tică* ← *fetică* DA sau ← *cică*⁴ (← *țică* ← *băiețică*)^o.

CICĂLI [ar. *cicāli*re „a flecări”] vb. „a bate la cap pe cineva – tracasser à quelqu’un” 1691–1697, var. *cecăli*, *cigăli*¹.

Et. nes., probabil derivat de la o bază onomatopeică (TDRG posibil, Al. Graur, BL 4, 1936, 91, CDER 1880) cu sensul „ciocăni” (cf. *cioc*², *ciocăni*, *ciocni*), cf. și scr. *čakaljati* „a flecări” < *čakati* „a lovi cu ciocul” (SDLR, care însă consideră că e vorba de un împrumut din scr.) sau ← **cicări* ← **cicară* (> *cicoare*²) < lat. pop. *cicāla* (= *cicāda*) „greiere” S. Pușcariu, DR, 5, 1927–1928, 901, Rev. fil. 1/3, 1928, 269–271, DA, cf., eventual, *cicări* „a sări în sus de bucurie” (care însă ar putea proveni și din *cicāric* = *cieric*) // Rom. *cicală* (CADE) < lat. *cicad(u)la* < *cicāda*, cf. it. *cicala* „greiere; om flecar” LM, CDED I 54 (inadmisibil din motive fonetice – reflexul normal al lat. *cicalla* ar fi fost **cicașă* – și dezmințit de reflexul *cicoare* < **cicară* < lat. *cicāla*); ← *cihăi* (= *cehăi*) „a lătra; a stăru, a sili” N. Drăganu, DR 6, 1929–1930, 270–271.

Fam.: **cica** interj. prin care se imită un om cicălitor 1871; **cicală** s.f., s.m. „persoană cicălitoare” 1691–1697 ← *cicāli* (der. regresiv) DA, CDER 1880 // < it. *cicala* „greiere; om flecar” SDLR; cf. it. *cicala* CADE, TDRG; lat. *cicada* „greiere” LM, CDED I 54; **cicăi** vb. „a cicăli” ← *cicāli* (cu substit. sufixului) sau direct de la aceeași bază onomatopeică; **cicăleală** s.f. (abstr.) 1847; **cicălitor** adj. „care cicălește” 1691–1697; **cicălitură** s.f. (abstr.) 1691–1697; **cicălos** adj. „cicălitor” 1889; **cicătăi** vb. (Trans.) „a cicăli” 1886 ← *cicāli* (cu substit. sufixului) sau direct de la aceeași bază onomatopeică.

CICĂRI vb. (Gorj) „a sări în sus de bucurie – bondir de joie”, (Mureș) „a mișca într-o parte, a suci – tourner” 1928.

Et. nes., posibil ← **cicară* (= *cicoare*²) „greiere de toamnă” sau ← *cicāric* (= *cieric*) „instrument pentru depănatul firelor”^o.

CICEA¹ adj. invar., adv. (Buc.) „(în limbajul folosit cu copiii) frumos, drăguț – gentil; gentiment” 1892.

Et. nes., probabil tc. *cici* Suciuciu, IT, II, 368 sau ucr. *čiča* DA // Creație expresivă infantilă CDER 1883.

Fam.: **cičili** vb. (Buc.) „a (se) găti frumos, a (se) dichisi” 1856 Sbiera, var. *cili* ← *cicea* DA („cf. *cicea*”), CDER 1883 // cf. pol. *czyścić* „a curăța” și scr. *šikaliti* „a lustrui”; **ciuciula**¹ vb. (Ban.,

Apuseni) „a mângâia” 1893 ← **ciciula* ← *cicea* ° // cf. *ciuculit*, *giugiuli* DA; **ciuculi**² vb. (Trans.) „a împodobi, a găti” 1906 (atestat în participiul *ciuculit*) ← **ciciuli* ← *cicea* ° // cf. *ciuciula*, *ciuculină*, *ciurciulat*, *giugiuli* DA; **ciuculină** s.f. (N Trans.) „fată tunsă” 1887 ← *ciuculi*.

CICERI vb. (Suceava) sens neclar, într-un descântec (*Doamna însânzienată, Înapoi îndreptată, Ciceriți cuvinte*) – sens inconnu, dans une incantation 1894.

Et. nes., posibil derivat regresiv ← *ciceriș* DA („cf. *ciceriș*”).

CICERȘ s.m. (Năs.) „persoană care face observații sarcastice – railleur” 1887.

Magh. **csicseres* „ciripitor” < *csicsereg* „a ciripi” DA, cf. *csicseresz* „a ciripi”.

CICERO¹ s.m. invar. (tipogr.) „nume dat caracterelor tipografice de 12 puncte, cu care a fost tipărită în 1458 prima ediție a operei lui Cicero – cicéro” 1840 (var. *țțero*).

Fr. *cicéro*, cu pronunțarea adaptată după antrop. (lat.) *Cicero*.

Fam.: **cicero**² s.m., adj. invar. „un gen de tunsoare bărbătească scurtă” 1975 < antrop. *Cicero* (nume dat după tunsoarea oratorului roman); **cicerone** s.m. (înv.) „ghid” 1834 < it. *cicerone* (< antrop. *Cicerone*, lat. *Cicero*, *Ciceronem*, aplicat ghizilor prin aluzie la locvacitatea oratorului) DA, TDRG, SDLR, CDER 1884, DEX // și fr. *cicéroune* (< it.) SDLR, DEX; fr. *cicéroune* CADE; **ciceronian** adj. „propriu lui Cicero, referitor la Cicero, adept al lui Cicero” 1871 < fr. *cicéronien*, lat. neol. *ciceronianus*.

CICHEL s.n. (Tulcea) „lopătică cu ajutorul căreia se curăță de pământ brăzdarul și cormana plugului – petite pelle pour nettoyer le soc et le versoir de la charrue” 1885.

Tc. *çekel*, dial. *çikel* Suci, IT II, 237.

CICHLACĂ s.f. (Mold.) „casă metalică de protecție pentru lucrătorii petroliști – casque de fer-blanc des ouvriers pétroliers” 1900.

Et. nes., probabil pronunțare dialectală a lui **cipiacă* < *ceapcă*, cf. *cibică*, *cipilică* ° // Et. nec. DA.

CICH/E¹ s.f. (S Mold.) în sintagma *lemne de ~* „lemne de foc de slabă calitate, cântărite angro – bois pour le chauffage, pesé en gros” 1939.

Tc. *çeki* „unitate de măsură pentru greutate, echivalentul a 220-250 kg., folosită pentru cântărirea unor cantități mari de lemne, a varului etc.; cântărire angro” Suci, IT II, 237-238.

CICHIRGIU s.m. (înv.) „cofetar (la curtea domnească) – confiturier (à la Cour du voïvode roumain)” 1857, var. *chichirgiu*, *șichirgiu*.

Tc. *șekerci*, (înv.) *çekerci* (< *șeker* „zahăr” < pers. *šakar* < pali *sakkharā* < sanscr. *śarkarā*) Suci, IT II, 238.

Fam.: **cichirgi-bașa** s.m. „starosteale cofetarilor” 1857, var. *șichirgi-bașa* < *șekerci bași*, (înv.) *çekerci bași* Suci, IT II, 238.

Cf. **șecher**, **zohăr**.

CICI¹ s.m. pl. tantum (Trans.) „tăiței groși – grosses nouilles” 1906, var. (N Trans., Buc.) *ciuci*⁴.

Magh. *csik* > **cic*, pl. *cici*.

Var. *ciuci*⁴ ← *cici*¹ ° // Probabil magh. *csócsa* „papă, mâncare mestecată pentru copii” DA.

CICIC¹ s.n., adj. (Mehed., Vâlcea, Olt.) „numele unei flori de culoare roșie; vopsea roșie; lână vopsită în roșu-aprins; brâu femeiesc de culoare roșie – nom d’une fleur rouge; teinture rouge vif; laine teinte en rouge vif; ceinture rouge vif” 1868.

Tc. *çiçek* „floare”.

Fam.: **ciceacliu** adj. (înv., despre țesături) „împodobit cu flori” 1863 < tc. *çiçekli*; **ciciclic** s.n. (înv.) „strat de flori” 1821 < tc. *çiçeklik*; **ciucec**¹ s. (Dolj) „numele unui dans popular” 1885 ← **cicec* < tc. *çiçek* „floare” Suci, IT II, 238 // et. nec. DA.

CICIOANCĂ s.f. (Cluj) „ghetuş pe care se dau copiii iarna – glissoire” 1906 (var. *ciucincă*).
Magh. *csicsonka* Tamás, EW, 215 // Magh. dial. *sisonka* DA.

CICIRIS (acc. nec.) s.m. (pesc.) „cârlig mic de carmace – croc” 1909.
Et. nes., posibil ← **ciciriz* = *titirez* (cu pronunţare dialectală) ° // Et. nec. DA.

CICISBEU s.m. (înv.) „curtezan al unei femei căsătorite – sigisbee” 1870.
It. *cicisbeo* (creaţie de la o bază onomatopeică cu sensul „pălăvrăgeală”).

CICLAMĂ s.f. „plantă de grădină din familia primulaceelor, cu flori albe sau purpurii – cyclamen” 1930, var. *siclamă*, *ţiclamă*.

It. *ciclamă* DA, fr. *cyclame* ° (împr. din lat. *cyclamen* < gr. *κυκλάμινοι, κυκλάμινος* < *κύκλος* „cerc”) // It. *ciclamino*, cf. fr. *cyclamen* DEX.

Var. *ţiclamă* < germ. *Zyklame*.

Fam.: **ciclamen**¹ s.n. „ciclămă” 1844 (var. *ciclamenă* s.f.), var. *ciclamen*¹, *siclamen*, *ţiclamen* < lat. neol. *cyclamen*, fr. *cyclamen*; var. *ţiclamen* < germ. *Zyklamen*; **siclam** adj. invar. „de culoarea ciclamiei (roz-aprins)” 1988 (var. grafică *ciclamen*², pronunţat *siclamen*) < fr. *cyclame, cyclamen*.

Cf. **ciclu**.

CICLO- el. de comp. „circular, rotund, ciclic; referitor la bicicletă – cyclo”.

Fr. *cyclo-* < gr. *κύκλος* „cerc, ciclu”, cu sensul „referitor la bicicletă” după *bicyclette* „bicicletă”.

Cf. **bicicletă**, **ciclomorfoză**, **cicloramă**, **ciclostom**, **ciclotimie**, **ciclotron**, **ciclu**.

CICLOCEFAL, -Ă adj., s.m., s.f. (med.) „(individ) caracterizat printr-o malformaţie constând în lipsa totală sau parţială a nasului şi situarea ochilor, uniţi, într-o singură orbită, ciclopie – cyclocéphale” 1978.

Fr. *cyclocéphale* (< *cyclo-* asociat semantic cu gr. *κύκλωψ* „ciclop” + gr. *κεφαλή* „cap”, cf. *cyclopie* id.).

Fam.: **ciclocefalie** s.f. „malformaţie constând în lipsa totală sau parţială a nasului şi situarea ochilor, uniţi, într-o singură orbită” 1969 < fr. *cyclocéphalie*.

Cf. **ciclop**, **cefalic**.

CICLODROM s.n. „velodrom, pistă pentru cursele de bicicletă – vélodrome” 1988.

Rom. *ciclo-* + *-drom* (< fr. *-drome* < gr. *δρόμος* „cursă”), cf. *velodrom*, *hipodrom*.

Cf. **ciclo-**, **drum**.

CICLOMORFOZĂ s.f. (biol.) „variabilitate ciclică, întâlnită la anumite specii marine (crustacee cladocere şi rotifere), determinată probabil de variaţii ciclice ale condiţiilor de mediu – cyclomorphose” 1978.

Engl. *cyclomorphosis* (< *cyclo-* „ciclic” + *-morphosis* < gr. *μόρφωσις* „formare” < *μορφοῦν* „a da o formă” < *μορφή* „formă”), fr. *cyclomorphose*.

Cf. **ciclo-**, **ciclu**, **-morf**, **morfo-**.

CICLON s.n., (înv.) s.m. „porţiune din atmosferă în care presiunea scade de la periferie spre centru, producând o mişcare turbionară a maselor de aer; aparat care separă particulele materiale dintr-un gaz cu ajutorul forţei centrifuge – cyclone” 1888.

Fr. *cyclone* (< engl. *cyclone* < gr. *κυκλών*, participiul prezent al lui *κυκλόω* „a se învârti” < *κύκλος* „cerc”).

Fam.: **anticiclön** s.n. „regiune în care presiunea atmosferică creşte de la periferie spre centru, caracterizată prin timp frumos” 1895 < fr. *anticyclone*; **anticiclönal** adj. (rar) „anticiclonic” 1915 < fr. *anticyclonal* sau ← *anticiclön*; **anticiclönic** adj. „referitor la un anticiclön” 1927 < fr. *anticyclonique*; **ciclönal** adj. „ciclönic” 1937 ← *ciclön* sau < fr. *cyclonal*; **ciclönic** adj. „referitor la un ciclön” 1895 < fr. *cyclonique*; **hidrociclön** s.n. „aparat care utilizează forţa centrifugă a unui curent de apă pentru a separa materiale granulare” 1955 < fr. *hydrocyclone* (< *hydro-* < gr. *ὑδωρ* „apă” + *cyclone*).

Cf. **ciclu**.

CICLOP s.m. „personaj mitologic, uriaș antropofag cu un singur ochi mare în mijlocul frunții; gen de crustaceu de apă dulce, cu un singur ochi – cyclope” 1794–1820, var. (înv., rar) *chiclop*.

Fr. *cyclope*, lat. neol. *cyclops*, -*opem* (< gr. *κύκλωψ*, probabil < *κύκλος* „cerc” + *-ωψ* „ochi, aspect, privire” < *οπ-* „a vedea”, cf. *ὄψομαι* „voi vedea”, *ὄπωμα* „am văzut”). Var. *chiclop* < gr. neol. *κύκλωψ*, -*ωπος*.

Fam.: **ciclopic** adj. „de ciclop; gigantic” 1868 ← *ciclop* SDLR, DEX sau it. *ciclopico* LM, DA, TDRG³; **ciclopie** s.f. (med.) „malformație congenitală care constă în dezvoltarea unui singur glob ocular sau în fuzionarea celor două orbite” 1962 < fr. *cyclopie*.

Cf. **ciclocefal**, **ciclu**, **optic**.

CICLORAMĂ „fundal de scenă curbat, confecționat în general din pânză de culoare neutră – cyclorama” 1966.

Engl., fr. *cyclorama* (< *cycl(o)-* „circular” + gr. *ὄραμα* „vedere” < *ὄραω* „a vedea”).

Cf. **ciclo-**, **ciclu**, **panoramă**.

CICLOSTOM s.m. „clasă de vertebrate acvatice inferioare, cu corpul asemănător cu al peștilor, cu gura în formă de ventuză, înconjurată de o buză circulară – cyclostome” 1930.

Fr. *cyclostome* (< gr. *κύκλος* „cerc” + *στόμα* „gură”).

Cf. **ciclo-**, **ciclu**, **stomată**, **stomatologie**.

CICLOTIMIE s.f. (med.) „stare psihică morbidă, în care depresia alternează cu buna dispoziție – cyclothymie” 1962.

Fr. *cyclothymie* (< germ. *Zyklothymie*, *Cyclothymie* < *cyclo-* < gr. *κύκλος* „cerc, ciclu” + *-thymie* < gr. *-θυμία* < *θυμός* „stare de spirit, afect”).

Fam.: **ciclotimic**, -**ă** adj., s.m., s.f. „bolnav de ciclotimie” 1936 < fr. *cyclothymique*.

Cf. **ciclo-**, **ciclu**.

CICLOTRON s.n. „accelerator folosit în fizica nucleară, în care particulele încărcate primesc o traiectorie în formă de spirală – cyclotron” 1949.

Fr., engl. *cyclotron* (< *cyclo-* „circular” + *-tron*, el. de comp. caracteristic numelor de instrumente ce folosesc fizica atomică, probabil abstras din *electron*).

Fam.: **sincrociclotron** s.n. „accelerator mai puternic decât ciclotronul, care menține sincronismul dintre mișcarea particulelor și variația tensiunii acceleratoare” 1962 < fr., engl. *synchrocyclotron*.

Cf. **ciclo-**, **ciclu**.

CICLU s.n. „serie de fenomene care se repetă cu regularitate; (chim.) lanț închis de atomi din molecula unei substanțe – cycle”, s.m. (fiz., înv., mai ales în expr. ~ *pe secundă*) „hertz – hertz” 1703 (var. înv. *chiclu*), var. (înv.) *ficlu*.

Fr. *cycle*, lat. neol. *cyclus* (< gr. *κύκλος* „cerc, ciclu”). Var. *chiclu* < ngr. *κύκλος*; var. *ficlu* < germ. *Zyklus* sau lat. neol. *cyclus* cu pronunțare germană.

Fam.: **aciclic** adj. „care nu se desfășoară în cicluri; (despre flori) cu elemente dispuse în spirală; (chim.) care nu conține atomi legați în ciclu” 1930 < fr. *acyclique*; **anaciclic** adj. (despre versuri, cuvinte) „care se pot citi și de la început la sfârșit și de la sfârșit la început” 1966 < fr. *anacyclique*;

ciclan s.m. „hidrocarbură ciclică saturată, prezentă în petrol” 1950 < fr. *cyclane* (< *cycl(o)-* < gr. *κύκλος* „cerc, ciclu” + *-ane*); **ciclare** s.f. (rar) „integrare într-un ciclu de învățământ” 1971; **ciclic** adj. „periodic, care se desfășoară în cicluri” 1840 < fr. *cyclique*; **ciclicitate** s.f. „caracter ciclic” 1978 ← *ciclic*; **ciclizare** s.f. „reacție chimică prin care lanțul de atomi din molecula unui compus organic se închide și formează un ciclu” 1949 < fr. *cyclisation* cu echivalarea sufixului; **cicloïd**, -**ă** adj. „în formă de cerc”, s.f., (înv. și) s.m. (geom.) „curbă descrisă de un punct de pe circumferința unui cerc care se rostogolește pe o dreaptă” 1840, var. *cicloïd* s.n. < fr. *cycloïde* (< gr. *κυκλοειδής* „circular, în formă de cerc” < *κύκλος* „cerc” + *-ειδής* „care arată ca...” < *εἶδος* „formă, aspect”); **cicloïdal** adj. „care aparține unei cicloïde” 1871 < fr. *cycloïdal* (< *cycloïde* „cicloïdă”); **cicloză** s.f. (biol.) „mișcare a

protoplasmei în interiorul celulei" 1988 < fr. *cyclose* (< gr. *κύκλωσις* „mişcare în cerc" < *κυκλοῦν* „a se roti în cerc" < *κύκλος* „cerc"); **conciolic** adj. (geom., despre puncte) „care se află pe același cerc" 1926 < fr. *concyclique* CADE // ← *con-* + *ciclic* DEX; **epicicloïdă** s.f. „curbă plană descrisă de un punct al unui cerc care se rostogolește fără alunecare pe un cerc fix, cele două cercuri fiind tangente exterior" 1840, var. *epicicloïd* s.n. < fr. *épicycloïde* (< *épicycle* „epiciclu"); **epiciclu** s.n. (în astronomia lui Hipparchos și a lui Ptolemeu) „mic cerc aparent descris de un astru în timp ce centrul său descrie un alt cerc mult mai mare" 1848 < fr. *épicycle* (împr. din lat. *epicyclus* < gr. *ἐπίκυκλος* < *ἐπι-* „peste" + *κύκλος* „cerc"); **hemiciclu** s.n. „spațiu mare sau construcție în formă de semicerc pentru săli de cursuri, de spectacole etc." 1896 (var. *emiciclu*) < fr. *hémicycle* (împr. din lat. *hemicyclium* „semicerc, amfiteatru" < gr. *ἡμικύκλιον* < *ἡμι-* „jumătate" + *κύκλος* „cerc"); **heterociclic** adj. (chim.; despre compuși organici) „care are în ciclu, pe lângă atomi de carbon, și atomi ai altor elemente" 1978 < fr. *hétérocyclique* (< *hétéro-* < gr. *ἕτερος* „alt(ul)" + *cyclique*); **heterociclu** s.n. (chim.) „compus organic al cărui ciclu conține, pe lângă atomi de carbon, și atomi de azot, sulf, oxigen etc." 1950 < fr. *hétérocycle* (< *hétéro-* < gr. *ἕτερος* „alt(ul)" + *cycle* „ciclu de atomi"); **hipocicloïdă** s.f. (geom.) „curbă plană descrisă de un punct al unei circumferințe care se rostogolește fără alunecare în interiorul unei alte circumferințe fixe" 1949 < fr. *hypocycloïde* (< *hypo-* < gr. *ὑπο-* „sub" + *cycloïde* „cicloïdă"); **hipociclu** s.n. (geom.) „cerc care se rostogolește fără alunecare în interiorul unui cerc de bază fix" 1950 < fr. *hypocycle* (< *hypo-* < gr. *ὑπο-* „sub" + *cycle* < gr. *κύκλος* „cerc"); **kilociclu** s.m. „unitate de măsură a frecvenței, egală cu o mie de cicli, kilohertz" 1953 < fr. *kilocycle*; **monociclic** adj. (biol.; despre unele specii) „care prezintă o singură perioadă de înmulțire pe an" 1978 < fr. *monocyclique* (< *mono-* < gr. *μόνος* „singur" + *cyclique* „ciclic"); **periciclu** s.n. „strat extern al cilindrului central al rădăcinii sau al tulpinii plantelor" 1952 < fr. *péricycle* (< gr. *περι-* „de jur împrejur" + *κύκλος* „cerc"); **policiolic** adj. (chim., despre substanțe) „care conține în moleculă mai multe cicluri de atomi" 1952 < fr. *polycyclique* (< *poli-* < gr. *πολύς* „mult" + *cyclique* „ciclic"); **recicla** vb. „a prelucra anumite deșeuri în vederea refolosirii lor" 1975 < fr. *recycler*, engl. *recycle*; **reciclabil** adj. 2000 ← *recicla*; **semiciolic** adj. (rar) „care durează o jumătate de ciclu; care se referă la o jumătate de ciclu" 1966 ← *semi-* + *ciclic*; **semiciclu** s.n. (rar) „jumătate a unui ciclu" 1962.

Cf. **bicicletă**, **cicloromorfoză**, **ciclon**, **ciclop**, **cicloramă**, **ciclostom**, **ciclotimie**, **ciclotron**, **enciclică**, **enciclopedie**, **motocicletă**, **tetraciclina**.

CICNI vb. (rar, Mold., Trans., Dobr.) (despre animale și, mai rar, despre oameni) „a muri – mourir, crever" 1682–1686, var. *cigni*.

Ucr. *čachmuty* „a slăbi, a se veșteji, a lăncezi" CADE, SDLR, CDER 1890 // Cf. *țicni* ȘDU⁸; et. nec. DA.

CICO s.n. „băutură răcoritoare cu gust de citrice – boisson rafraîchissante au goût d'agrumes" 1975. Denumire comercială, ← *ci[trice]* + *co[la]*.

CICOARE¹ [ar. *țicoară*] s.f. „plantă erbacee cu flori albastre, trandafirii sau albe, cultivată pentru rădăcinile sale (*Chicorium intybus*) – chicorée" 1682–1686 (var. *ciucoare*), var. *cicoară*¹, *ciucoară*.

Lat. pop. *cichorea* (< *cichorium*, *cichorēum* < gr. *κυχόριον*, *κυχόρη*), cf. abr. *cecora*, nap. *cecojara*, alb. *kore* CDDE 335, DA, Vătășescu, VLA, 180.

Fam.: **cioreea** s.f. (înv., Ban., dim.) c.1650; **cicori** vb. (rar, Vâlcea) „(despre țesături) a albăstri, a scrobi cu albăstreală; a snopi în bătaie" 1950.

Doublet etim.: **cicorie**.

CICOARE² [mr. *țicoari*] s.f. (reg.) „insectă mare, galben-castanie, cu aripi străvezii și lungi, greiere-de-toamnă (*Cicada orni*) – cigale" 1703, var. *cicoară*².

Lat. pop. *cicāla* (= *cicāda*) > **cicară* (cf., eventual, *cicări*) > *cicoare*, posibil infl. de *cicoare*¹; cf. it., sd., friul., occ., sp., ptg. REW 1897.

CICONIDĂ s.f. (ornit.) „ordin de păsări mari, cu gâtul lung și picioarele lungi, cu ciocul conic, din care face parte barza – ciconiidé” 1988.

Fr. *ciconiidé*, lat. savant *Ciconiida(e)* (< *ciconia* „barză” + *-ida(e)* < gr. *-ιδαι*, sg. *-ιδης*, sufix patronimic).

Fam.: **ciconiiformă** s.f. „ciconiidă” 1975 < fr. *ciconiiforme*.

CICORIE s.f. „cicoare¹ – chiorée” 1930, var. *țicorie*.

Lat. neol. *cichorium* (cu schimbare de gen după dubletul moștenit *cicoare* sau după fr. *chiorée*). Var. *țicorie* < germ. *Zichorie*.

Dublet etim.: **cicoare¹**.

CICOȘ s.m. (Ban., Bih.) „herghelie; proprietar al unei căruțe cu cai – gardien de haras; propriétaire d'un chariot” 1888 (var. *cicăuș*).

Magh. *csikós* (< *csikó* „mânz”).

Fam.: **cicoșel** s.m. (dim.) 1891.

CICOVĂ s.f. (rar, Dobr.) „podoabă femeiască – ornement de femme” 1885.

Et. nes., posibil bg. **čikova* < *čikov* „țipar”, prin asemănare cu forma alungită a peștelui ° // Et. nec. DA.

CICR/C s.n. „instrument pentru depănatul firelor – dévidoir, tourniquet” 1839, var. *ceeric*, *cicaric*, *cicarig*, *cicărâg*, *cicărâc*, *cicărîc*, *cicărîg*, *cicărâc*, *cicărîg*, *cichirig*, *cicrit*, *ciric⁵*.

Tc. *çikrik*, eventual (pentru unele regiuni) și bg. *čecrāk*, *čacrāk*.

Fam.: **ceacărie** s.f. „unealtă de depănat” 1868 ← *ceacâr²*; **ceacâr²** s.n. „cicric”, var. *ceacâr*, *cecâr*, *ciocârc*, *ciogârc* < scr. *čekrk* (< tc.); var. *ciocârc*, prin contaminare cu *cioc*; var. *ciogârc* ← *ciocârc*; **ceacâr^{eu}** s.n. (Mehed.) „cicric” 1885 ← *ceacâr²*; **cicărîcă** s.f. (Olt.) „obiect din lemn, cu grăunțe înăuntru, care face zgomot” 1885 ← *cicărîc* (= *cicric*) ° // (identificat greșit cu o plantă) posibil magh. *csikorka* „veninariță” DA; **cioric¹** s.n. (Trans.) „vârtej în formă de cruce care se pune pentru a împiedica trecerea vitelor pe o stradă” 1930.

CICUDIU adj. (înv., rar) „roșu-deschis – rouge clair” 1817.

Tc. *çiğde* [renginde] id., „(de culoarea) fructelor plantei *Zizyphus iuuba*”, posibil infl. formal de ngr. *τζικουδία* „terebint” Suci, IT II, 240.

CIDU adj. (Munt., rar) „om de nimic, prostănac, bleg – benêt, nigaud” 1910.

Et. nes., tc. *ciddi* „serios, sobru, grav” E. Suci, LR 43, 1994, 1–2, 21 (probabil), IT II, 240 (sigur) sau ← **ciudiu* „ciudat” ← *ciudă*, cf. *ciudat*, *ciudit* N. Drăganu, DR 7, 1931–1933, 131.

CIDRU s.n. „băutură alcoolică, obținută prin fermentarea mustului de mere (sau a altor fructe) – cidre” 1857.

Fr. *cidre* (< fr. med. *sizre* < lat. târzie *sicera* < gr. *σίκερα* < ebr. *šekar*).

Cf. **sicheră**.

CIFOZĂ s.f. „deformație a coloanei vertebrale care duce la o proeminență dorsală (de tip cocoasă) – cyphose” 1910.

Fr. *cyphose* (< gr. *κύφωσις* „cocoșare” < *κυφῶσθαι* „a fi cocoșat” < *κύφος* „cocoșat”).

Fam.: **cifotic**, -ă adj., s.m., s.f. „bolnav de cifoază” 1966 < fr. *cyphotique*.

CIFRĂ s.f. „semn care reprezintă un număr; (înv.) zero – chiffre; (vieilli) zéro” 1777 (var. înv. *țifră*).

It. *cifra* (< lat. med. *cifrum*, *cifra* < arab. *šifr* „vid; zero”, calc după sanscr. *śūnya*) DA, SDLR, CDER 1895, DEX, TDRG², eventual și lat. neol. *cifra* SDLR, DEX // și fr. *chiffre* CADE, SDLR, TDRG² (inacceptabil din cauza necorespondenței genului gramatical).

Var. *țifră* < germ. *Ziffer*, eventual și lat. neol. *cifra* (cu pronunție germană).

Fam.: **cifra**¹ vb. „a evalua în cifre” 1840 (var. înv. *țifra*), var. (în v.) *șifra*¹ < fr. *chiffre* (refăcut după *cifră*, *țifră*) CADE, SDLR, DEX, TDRG² // și it. *cifrare* SDLR; **cifric** adj. „exprimat în cifre; numeric” 1958; **coloncifră** s.f. (poligr.) „cifră plasată în partea de sus sau de jos a paginii unei cărți, reviste etc., care indică numărul de ordine al paginii respective în volum” 1962 < rus. *koloncifra* (refăcut după *cifră*), cf. germ. *Kolumnenziffer* DEX.

Cf. **cifru**.

CIFRU s.n. „sistem de semne convenționale cu care se transmit mesaje secrete; combinație de litere sau cifre folosită la deschiderea unui sistem special de închidere – chiffre (code secret, système de fermeture)” 1918, var. *șifru*.

Fr. *chiffre* (sens de bază „cifră” < lat. med. *cifrum*, *cifra* < arab. *șifr* „vid, zero”, calc după sanscr. *śūnya*).

Fam.: **cifra**² vb. „a aplica unui text un cifru, a cripta” 1901, var. (în v.) *șifra*² < fr. *chiffre*; **cifraj** s.n. „aplicare a unui cifru” 1966 < fr. *chiffrage*; **descifra** vb. „a decoda un text” 1832 (var. *dețifra*), var. (în v.) *decifra*, *deșifra*, *deșifra*, *discifra* < fr. *déchiffre*, adaptat după *cifră*, cu echivalarea prefixului; var. *dețifra* < fr. *déchiffre*, adaptat după *țifră* (= *cifră*); var. *deșifra* < fr. *déchiffre*; **descifrabil** adj. 1862 ← *descifra*, după fr. *déchiffre*; **descifrație** s.f. 1870 ← *descifra*; **descifrat**¹ s.m. „persoană care știe să explice sau să citească un text ilizibil; (în v., rar) persoană care nu poate să citească ușor” 1862 ← *descifra*, după fr. *déchiffre*; **descifrat**² s.n. „dispozitiv decodificator de adrese; aparat pentru ascultarea unor porțiuni dintr-o fonogramă” 1978 ← *descifra*, cf. rus. *deșifратор*; **descifrație** s.f. (în v., rar) „descifrare” 1862 ← *descifra*; **indescifrabil** adj. (despre un text sau despre scrisul cuiva) „care nu se poate descifra, de neînțeles, ilizibil” < fr. *indéchiffre*, adaptat după *descifra*; **incifra** vb. „a cripta” 1895 ← în- + *cifru*, cf. *cifra*; **nedescifrabil** adj. „indescifrabil” 1901 ← *descifrabil*.

Cf. **cifră**.

CIFTEA s.f. (Dobr., în v.) „pușcă cu două țevi; pușcă cu țeavă scurtă – fusil à deux coups; fusil court” 1885.

Tc. *çifte*, cu sensul de bază „pereche”.

Cf. **ceflec**, **ciftlâc**.

CIFTLÂC s.n. (în v.) „moșie mică, fermă; conac, parte de moșie, feudă – ferme, petit domaine; maison de campagne, manoir” 1718-1729 (var. *ceftlic*), var. *ceflâc*, *ceftic*, *ceftelâc*, *ceftelâc*, *ceftelic*, *ceftlâc*, *ciflâc*, *ciftlic*, *ciftelic*, *ciftlâc*, *ciftilic*, *ciftlic*, *ciuflic*.

Tc. *çiftlik*, *çiflik* „moșie, fermă; părți egale” (< *çift(e)* „geamăn, identic”). Var. *ciftelic*, *ceftelic* < tc. *çiftelik*.

Fam.: **ciflicar** s.m. „clăcaș în Peninsula Balcanică” 1924 < bg. *çifligar* (< *çiftlik* „moșie” < tc.).

Cf. **ceflec**, **ciftea**, **ciolfingar**.

CIGĂ¹ s.f. „(Trans.) melc; scripete, macara; (Mold.) baros de crăpat lemne, unealtă cu care se bat stâlpii de stejar în pământ; sfârlează, țitirez; joc de copii – escargot; treuil, grue; hie, demoiselle; toupie; jeu d'enfants” 1825, var. *cegă*².

Magh. *csiga* „melc, scripete, sfârlează”.

Fam.: **cigă-mică** s.f. „bureți-galbeni; (fig.) fleacuri, nimicuri” 1825 (var. pl. *ciguri-miguri*), var. *ciga-niga*, *cigai-nigai*, *cigă-migă* < magh. *csigabiga* „melc; încâlceală”, asociat cu *mic* prin etim. pop.; **cigarete** s.m. (Trans., Ban.) „bureți-albi comestibili” 1930, sg. refăcut din pl. *cigareți*, posibil < magh. *csiga* „melc” + *rece* „lucru întortocheat; plasă, rețea” DA.

CIGH/R¹ s.n. (în v. Mold., Munt., Olt.) „măruntaie de animale; partea încrețită a măruntaielor (mai ales la miel), prapur (de miel sau de vacă); tocană din măruntaie de miel – fressure; fraise d'agneau; mets fait des viscères d'agneau” 1792 (var. *țighir*²), var. (N-V Munt.) *ceanghir*, *ceghir*, (Mold., hipercorect) *ciđir*², *cigher*², (Olt.) *geghir*, (în v., Olt.) *ghighir*, (Dobr.) *giger*, (Dobr.) *gigher*, *gighir*, (Mold. hipercorect) *jibir*, (Mold., Dobr.) *jighir*.

Tc. *çiġer*, (înv. și dial.) *çiġer*, *çeger* Suciuciu, IT II, 241. Var. *țighir*² < ngr. *τσιγγέρι* DA.
Fam.: **cigheraș** s.n. (Mold., Buc.) „plăcintă făcută din măruntaie de miel tocate și învelite în prapur” 1914.

CIIHAUS s.n. (înv., rar) „arsenal – arsenal” 1879.
Rus. *cejchgauz* (< germ. *Zeughaus* < *Zeug* „unealtă” + *Haus* „casă”).

CIINI vb. „(despre vite) a da din copite (de agitație sau de foame) – (en parlant du bétail) trépigner (d'agitation ou de faim)” 1901.

Et. nes., posibil ← *cii* (= *cei*) + *cheuni*¹ „a o lua razna” ° // Et. nec. DA

CIJ s.m. (Trans., Mold.) „scatiu – tarin (*Fringilla spinus*)” 1883, var. *cis*, *ciz*, *țiz*.
Ucr. *čyž*. Var. *ciz*, *cis* < magh. *csíz* (împrumutat dintr-o limbă slavă, cf. scr. *čič*, slovac *čič*, ucr. *čyž*) // și rus. *čiz*, ceh *čič* SDLR.

CIJMĂITOARE adj.f. (în descântece, despre femei) „voitoare de rău – malveillante” 1924.
Et. nes., probabil rostire dial. pentru *chizmuitoare* = *pizmuitoare* DA.

CIL¹ s.m. (biol.) „prelungire protoplasmatică mobilă, în formă de fire subțiri, a unor microorganisme și a unor celule animale, care servește la locomoție și la deplasarea secrețiilor în organism – cil” 1871.

Fr. *cil* (propriu-zis „geană” < lat. *cilium*).

Fam.: **ciliar** adj. „care are formă de cili; privitor la cili” 1871 < fr. *ciliaire*; **ciliat** adj., s.n. „(animal unicelular) care are cili” 1871 ← *cil*, după fr. *cilié*.

Cf. **sprânceană**.

CIL² adj. (înv., Mold., Buc.) „(despre cai) în două sau trei culori, de obicei roșcat cu pete albe sau negru-roșcat; peștriț, cu pete; sur, de culoare cenușie – (en parlant des chevaux) ayant la robe en deux ou trois couleurs, le plus souvent roux aux taches blanches ou roux-noir; tacheté; gris” 1885.

Tc. *čil*.

CIL/C s.n. (înv. și reg.) „oțel prelucrat, mai ales în formă de bile foarte mici; mărgea (de metal) lucioasă – acier (en forme de petits grains); perle d'acier” 1829, var. *celic*, *țelic*, *țilic*.

Tc. *çelik* „oțel”. Var. *țelic*, *țilic* < ngr. *τσέλικι*.

CILIGAIIE s.f. (Vâlcea) „gălăgie – vacarme” 1910.

Et. nes., probabil ← *cilioaie* „pasăre peștriță”, *cilehoaie* „pasăre urâtă” (← *ceahlău*) + *gaie* ° // Cf. magh. *csellegni* „a face glume” DA.

CIL/NDRU s.m. „corp geometric care rezultă din rotirea unui dreptunghi împrejurul uneia dintre laturile sale – cilindre”, s.n. (înv.) „joben – chapeau haut de forme” 1780 (var. *chilindru*), var. (înv. și reg.) *țelindăr*, *țelindră* s.f., *țilendăr*, *țilendru*, *țilindru*, *țulindru*.

Lat. neol. *cylindrus* (< gr. *κύλινδρος* < *κυλίειν*, *κυλινδειν* „a roti, a rostogoli”), it. *cilindro*, fr. *cylindre*. Var. *chilindru* < ngr. *κύλινδρος*. Var. *țelindăr*, *țelindră* < germ. *Zylinder*. Var. *țilendăr*, *țilendru* < fr. *cylindre* (cu redarea, mai veche, a fr. *ci-/cy-*, *cé-*, *ce-* prin *ți-*, *țe-*, cf. *țelulă*, *țantimă*, *țerclu*, *țirconferență*) sau germ. *Zylinder*.

Fam.: **cilindra** vb. (tehn.) „a netezi cu cilindrul” 1871 < fr. *cylindrer*; **cilindrat** adj. „care poartă cilindrul jobenat” 1939; **cilindree** s.f. (tehn.) „volumul cilindrului unei mașini de forță cu piston; cantitate de gaze introdusă în cilindrul unui motor cu ardere internă în timpul cursei de admisiune” 1961 < fr. *cylindrée*; **cilindric** adj. „care are forma unui cilindru” 1813, var. *țilindric* < fr. *cylindrique*, germ. *zylindrisch*; **cilindricitate** s.f. „proprietate a unei porțiuni din trunchiul unui arbore de a se apropia de forma cilindrică” 1930 ← *cilindric*, după fr. *cylindricité*; **cilindroid** adj., s.n.

„(corp) care are forma unui cilindru” 1843 < fr. *cylindroïde*; **cilindrom** s.n. (med.) „tumoare benignă a țesuturilor epiteliale cu celule cilindroide” 1969 < fr. *cylindrome*; **cilindrurie** s.f. (med.) „prezența în urină a unor structuri cilindrice microscopice, formate din albumină, hematii, celule epiteliale etc., ce caracterizează diferite boli” 1938 < fr. *cylindrurie*; **monocilindric** adj. „(despre mașini sau despre sisteme tehnice) cu un singur cilindru” 1948 < fr. *monocylindrique* DEX sau ← *mono-* + *cilindric* DLR; **pseudocilindru** s.m. „formație cu aspect cilindric, alcătuită din aglutinări de celule, din conglomerate de cristale sau de săruri, prezentă în urină” 1969 ← *pseudo-* + *cilindru*.

Cf. **calandru**.

CIMAZĂ s.f. (arhit.) „chenar ornamental de-a lungul unei fațade – cimaise” 1957.

It. *cimasa* (< lat. *cymatium* < gr. *κυματιον*, dim. lui *κύμα* „val, umflătură”).

Cf. **chimă**¹, **cimă**¹, **ciumă**¹.

CIMĂ¹ s.f. „tip de inflorescență în care axul principal poartă în vârf o singură floare – cyme” 1871.

Fr. *cyme* (împrumut din lat. *cyma* „lăstar” < gr. *κύμα* „mugur, embrion”).

Cf. **chimă**¹, **chimograf**, **cimază**, **cimotie**, **ciumă**¹.

CIMBAL s.n. „vechi instrument muzical, compus din două talere de aramă care erau lovite unul de altul; fiecare dintre cele două discuri metalice care alcătuiesc un astfel de instrument; (la unii scriitori moderni, arhaizant, impropriu) clopot – cymbale; cloche” c.1660 (var. înv. *țimbal*), var. (în v.) *chimb*, *chimval*, *chinval*, *cimval*, *țambal*, *țimbal*.

Lat. neol. *cymbalum* (< gr. *κύμβαλον*), fr. *cymbale*. Var. *chimval* < slavon *kimvalū* (< gr. *κύμβαλον*). Var. *țimbal* < ucr. *cymbaly*, pol. *cymbal*, germ. *Zimbal*. Var. *țimbalm* < magh. *cimbalom*.

Fam.: **cimbalist** s.m. „persoană care acompaniază la cimbal” 1988 < fr. *cymbaliste*; **cimborlică** (bot., Mold.) „plantă care crește pe pietre și ziduri (*Cymbalaria muralis*)”, var. *țimborlică*.

Cf. **cembalo**, **clavecin**, **tambal**.

CIMBR¹ s.n. „acoperământ de cap pentru femei (căsătorite), din borangic, maramă; basma de lână; (Olt.) concii – voile, mouchoir de tête, sorte de coiffure de femme; coiffe” 1594 (var. *cember*), *cimbel*, *cimber*, *ciumber*, *ciumbir*, *gimber*, *gimbir*, *giumbir*.

Tc. *çember*. Var. *ciumber* < bg. *čumber* (< tc. *çember*).

Fam.: **descimbireală** s.f. (abstr.; Munt.) 1967 ← *descimbiri*; **descimbiri** vb. „a (se) descheia, a (se) dezbrăca” 1967.

CIMBISTRĂ s.f. „mic instrument de metal, utilizat pentru a smulge firele de păr, cleștișor, pensetă – pincette (à épiler)” 1847 (var. *țimbistră*), var. *țimpistră*.

Tc. *çimbistra*, *cimbistra*. Var. *țimbistră*, *țimpistră* < ngr. *τζιμπίστρα*.

Fam.: **cimbistra** vb. (hapax Costinescu, D.) „a scoate perii cu cimbistra” 1870.

CIMBRI s.m.pl. „trib germanic antic, originar din Iutlanda, distrus în urma confruntărilor cu republica romană – Cimbres” 1717 (var. *țimbri*).

Lat. neol. *Cimbri*, fr. *Cimbres*.

Fam.: **cimbric** adj. „referitor la cimbrî” 1896 < lat. neol. *Cimbricus*.

CIMBRU [ar.] s.m. sg. tantum „plantă erbacee din familia labiatelor, cu frunze aromate, cultivată pentru a fi folosită drept condiment (*Satureia hortensis*); plantă erbacee din familia labiatelor, folosită în medicină sau în gastronomie (*Thymus vulgaris*, *Thymus serpyllum*) – sariette, thym, serpolet” 1462 (antrop. scris slavizat *Čimbrū*), var. (în v.) *cimbir*², *ciumbriu*, *ghimbru*.

Forma de bază este *ciumbriu* (cf. ar. *ciumburică*) < lat. **thymbrum* (pronunțat **tiumbriu*: pentru pronunțarea *ju* a lui *y* < gr. *ν* [û], cf. *ciumă* < *κύμα*, *jur* < *giur* < *γῦρος*) < gr. *θύμβρον* (= *θύμβρα*) Philippide, *Atigr. El.*, 54, OR II, 149, S. Pușcariu, DR 4, 1924-1926, 1405-1406, DA (posibil); pentru evoluția *ciu* [čû] > *ci*, cf. *minciunos* > *mincinos* // V.sl. **čębrŭ* (cf. rus. *čaber*, ceh. *czabr*), **čębrŭ*

(cf. pol. *cząbr*, scr. *čubar*, ceh. *čubr*) Miklosich, SER, 53 (v.sl. *čębrŭ*), CDED II 52, TDRG¹ (v.sl. **čębrŭ*), CADE (v.sl. *čębrŭ*), SDLR (v.sl. *čębrŭ*) (forme care sunt ele însele împrumuturi din română – sau din lat. dun. –, dat fiind că gr. *θύμβρον* n-ar fi putut da forme cu *č* – în slavă Philippide, *Altgr. El.*, 54, Vasmer, *Greko-slavjanskije etjudy*, III 225).

Fam.: **cimbrisor** s.m. „Thymus vulgaris; Thymus serpyllum” 1825; **cimbrușor** s.m. „Thymus vulgaris; Thymus serpyllum” 1871 (var. *ciumbrușor*); ar. **ciumburică** „cimbrușor” 1906, var. *ciumurică*. Cf. **ciumurică**.

CIMEN s.n. „lichid cu miros plăcut, care se găsește în uleiurile eterice izolate din diferite plante, din rășina coniferelor și din unele petroluri – cymène” 1949.

Fr. *cymène* (< gr. *κύμινον* „chimen”, cu finala adaptată după numele de substanțe în *-ène*).

Cf. **chimen**, **chimion**, **cumân**.

CIMENT¹ s.n. „material de construcție sub formă de pulbere fină, de culoare cenușie, care, în contact cu apa, se întărește; (p. ext.) material care asigură rezistența unei lipituri – ciment” 1822 (var. *cement*²), var. accentuală *ciment*¹, var. (Trans.) *țement*, *țiment*², *țimint*.

It. *cimento* (*cemento*) TDRG, DA, CDER 1910, DEX, fr. *ciment* CADE, SDLR, DEX (< lat. *caementum* „piatră de construcție, molon” < *caedere* „a tăia”). Var. *cement*² < fr. *cément*. Var. *țement*, *țiment* < germ. *Zement*.

Fam.: **cimenta**¹ vb. „a lega, a consolida cu ciment; (fig., despre relații interumane) a consolida” 1863, var. *cementa*², *țementa*, *țimenta* < fr. *cimentier* DA, CADE, SDLR sau ← *ciment* TDRG², CDER 1910, DEX; **cimentat** s.n. (abstr.) 1887 ← *cimenta*; **cimentist** s.m. „muncitor într-o fabrică de ciment” 1961; **cimentometru** s.n. „aparat pentru determinarea modului de distribuire a cimentului în spațiul dintre coloana unei sonde și teren” 1957 ← *ciment* + *-metru*, după *apometru*, *gazometru*; **superciment** s.n. „ciment care face priză foarte rapid” 1965 < fr. *superciment*; **țimentui** vb. (Trans., Mehed.) „a cimentă” 1923 ← *țiment*² (= *ciment*).

Cf. **cement**¹.

CIMERIAN s.m. (mai ales la pl.), adj. „(referitor la) o populație antică, migrată din nordul Mării Negre în Asia Mică – Cimmérien” 1896.

Fr. *Cimmérien(s)* (derivat din lat. *Cimmerii* < gr. *Κιμμέριοι*).

CIMILI vb. (Mold., N-V Trans., Ban.) „a propune sau a dezlega o ghicitoare; (p. ext.) a explica, a clarifica; a se exprima printr-o ghicitoare – proposer ou résoudre une devinette; expliquer; s'exprimer par devinettes” 1643 (var. *ciumul*¹), var. *cinghili*, *cinili*, *ciumeli*², *ciumili*.

Et. nes., ← *cimel* sau *cinili* ← *cinel*² ← *cine-i el* SDEM 487 sau ← *ciumeli* „a da cu bobii” (cf. *ciumeli*¹ „a culege bob cu bob”) ← **ciumel* „bob” < gr. *κύβος* „bob” G. Giuglea, DR 4, 1924–1926, 1554 // Rom. *cimel* ← *cinel*² ← imperativ cu pronume enclitic **cinea-l* (cf. *citea-l!* „citește-l”, *păzea-i* „păzește-i”) al unui verb **cini* < v.sl. *činiti* „a compune, a meșteșugi” Morariu, *De la noi*, p. 76, A. Scriban, „Arhiva”, 1912, nr. 9-10, 382; rom. *cimel* < sl., cf. sl. *čin* „farmec”, *čimilica* „vrăjitoare” V. Bogrea, DR 1, 1920–1921, 279; creație expresivă, cu sensul inițial „a căuta pe dibuite”, var. a lui *ciuguli* CDER 1911; et. nec., înrudit cu ar. *ciumulire* „a molfăi, a mesteca, a spune prostii”, mr. *ciumiliri* „a glumi, a înșela” DA.

Fam.: **cimel** interj. (Mold.), formulă inițială a ghicitorilor (de obicei repetată) 1843 (var. *cinel*²), *ciumel-ciumel* ← *cinel*² ← *cine-i el* SDEM 487 sau ← *cimili*, dintr-o formă de imperativ scurt, cf. *ghici* pentru *ghicește*, *feri* pentru *fereste* DA (probabil); **cimilaș** interj. 1898 (în expr. *cimilaș-laș*) ← *cimel*, creat din motive prozodice; **cimilea** interj. (în expr. *cimiliga-cimilea*) 1898 ← *cimel*, creat din motive prozodice, cf. *cimilică*; **cimileaga** interj. (în expr. *cimileaga-leaga*) 1898 ← *cimili* DA, creație expresiv-ludică, din motive prozodice // probabil < magh. *csemelyke*, *csömély* Bogrea, DR 1, 1920–1921, 278, cf. rus. *čemel'* „Apis terrestris, Apis muscorum, Bombus terrestris”; **cimilică** interj. 1866 ← *cimel*, creat din motive prozodice; **cimiliga** interj. 1898, var. *ciumeliga* ← *cimel*, creat din motive prozodice; **cimilinga** interj. 1908 ← *cimel* sau *cimiliga*, creat din motive

prozodice; **cimilitoare**¹ s.f. 1825 ← *cimilitor*; **cimilitoare**² s.f. (rar) „ghicitoare” 1649; **cimilitor** s.m. „cel care propune sau dezleagă o cimilitură” 1825; **cimilitură** s.f. „ghicitoare; proverb, zicătoare” 1673 (var. *cimilitură*), var. *ciumelitură*, *ciumulitură*; **cinghiliță** interj. (în expr. *cinghiliță-minghiliță*) 1908 ← *cinghili* (= *cimili*) DA, creație expresiv-ludică; **ciumelci** interj. 1896 ← *ciumel*, infl. de *melci* (= *melc*), creație expresiv-ludică; **ciumelcitură** s.f. (Ban.) „ghicitoare, cimilitură” 1931 ← *ciumelci* + *cimilitură*; **ciumelei** interj. (în expr. *ciumelei ce-i*) 1896, var. *ciumulei* ← *ciumel* (= *cimel*).

Cf. **ciumeli**¹.

CIMITIR s.n. „teren îngrădit unde se îngroapă morții – cimetiere” 1682 (var. *șimiteriu*), var. (latinizată) *cemeteriu*, *cimiter*, (înv.) *chîmiterion*, (înv.) *chîmitir*.

It. *cemetero*, *cemeter(i)o* (< lat. med. *cimiterium*, *cimiterium* < lat. *coemeterium* < gr. *κοιμητήριον* „dormitor, cimitir” < *κοιμᾶν* „a se culca, a dormi”), mai puțin probabil fr. *cimetière*. Var. *chimiterion*, *chimitir* < ngr. *κοιμητήριον*. Var. *șimiteriu* < lat. neol. *cimiterium*.

Cf. **șintirim**.

CIMNI vb. (Trans.) „a sări, a țâșni – sauter, jaillir” 1857 (*cimmire*).

Et. nes., posibil ← *țifni* sau *cișni* (= *țâșni*) DA („cf. *țivni*”) // Cf. și *chimni*, *chefni* DA.

CIMOTIE s.f. (Mold.) „ramură, creangă; rudă, rudenie, lucruri de același fel, semeni – branche, rameau; parent, famille, semblables, choses du même genre” c.1650 (var. *cemetie*), var. *cemeție*, *cimetie*.

Magh. *csemete*, *csimota* „ramură tânără, vâstar, progenitură” (probabil < it., cf. v.it. *cimette* (pl.), ven. *cimeta*, friul. *cimete* „lăstar, mlădiță, mugur” < *cima* < lat. *cyma* „lăstar” < gr. *κῦμα* „mugur, embrion”). Var. *cemeție*, probabil prin confuzie grafică cu *seminție*, în scrierea cu alfabet mixt DA.

Fam.: **ciמתină** s.f. (Mold.) „rudă, rubedenie” 1912 ← *cimotie* (DA), cu subst. finalei, după *rodină* (°).

Cf. **chimă**¹, **cimă**¹, **ciumă**¹.

CIMOU s.n. (Sălaj) „legătură, mănunchi; (p. ext.) mulțime de oameni, gloată, grămadă – faisceau, paquet, botte; foule, masse, tas” 1890, var. (Sălaj) *ciomou* (scris greșit în DA *ciomon*), (Ban.) *ciumău*, (Bih.) *ciumou*.

Magh. *csomó*.

Fam.: **ciomoc** s.m. (Hațeg, înv.) „smoc; câine flocos” 1885, var. (N Trans.) *cimoc*, *ciomog* ← *ciomou*, *ciumou* (Tamás, EW, 234) infl. de *smoc* // et. nec. DA.

CIMPANZEU s.m. „specie de maimuță mare, antropoidă, din Guineea și Congo (Pan troglodytes) – chimpanzé” 1924 (var. *șimpazeu*), var. (Trans.) *cimpans*, *cimpanz*, (înv.) *șimpanzeu*.

Engl. *chimpanzee* (împrumut dintr-o limbă bantu din Africa de Vest, cf. tshiluba *kivili-chimpenze*). Var. *șimpanzeu* < fr. *chimpanzé*. Var. *cimpans*, *cimpanz* < magh. *csimpanz* Hristea, PE, 302 // germ. *Schimpanse*, infl. de *cimpanzeu* DA.

CIMPI vb. (Mold., Ban., Trans.) „a se așeza la pământ, sprijinindu-se pe unul sau pe amândoi genunchii, a sta pe vine, a se ghemui – s'accroupir, se blottir, se tapir, s'asseoir à la turque” c.1650 (var. *ciumpi*), var. (Mold.) *chici*³, *chinci*², (literarizare greșită) *cimîi*, *cinchi*² (dată ca intrare în DEX).

V.sl. **čepiti*, cf. pol. *czępieć*, slovac *čepeti*, scr. *čepiti* „a sta pe vine, a sta ghemuit”. Var. *chinci*², *chici* ← *cinchi* prin metateză.

Fam.: **încimpi** vb. (atestat numai ca participiu *încimpit* și în var. palatalizate *încinchi*, *încenchi*, *înciunchi*) 1868.

CIMPOI¹ s.n. „instrument muzical popular, alcătuit dintr-un burduf de piele și mai multe tuburi sonore prin care trece aerul din burduf; stomac al rumegătoarelor; foale (unealtă de fierărie) – cornemuse, musette; estomac des ruminants, outre; soufflet” 1566 (var. *cimpoaie* s.f.), var. (înv.) *cempoaie* s.f., *cimboi*, *ciumboi*, *ciumpoi*, (Ban., Hațeg) *cimpoiu*.

Lat. *centipelliō*, *-ōnem* „foios, stomac al rumegătoarelor” (< *centi-* < *centum* „o sută” + *pellis* „piele” + *-ōn-*), cf. it., > **cempellio* (cf. occ., fr. dial.) > **cempoliu* sau **cempolia* sub infl. lui *folium*, *folia* „foaie, frunză” (datorită aspectului organului, cf. germ. *Blättermagen*), cf. bol., eng., ptg. (REW 1812) > *cimpoi* sau *cimpoaie* G. Giuglea, DR 3, 1922–1923, 594, L. Spitzer, DR 3, 1922–1923, 649, S. Pușcariu, DR 3, 1922–1923, 667, DA, CDER 1917, TDRG², Fl. Bechet, „Din nou despre numele românești ale cimpoiului”, în *Limba română, variație sincronică, variație diacronică*, București, 2013, 235–244 // Lat. **symphoneus* (< *symphonia*) CDED, I, 52, LM (lat. *symphonius*, *-a*), SDLR (lat. **symphonium*); var. *cimpoaie* s.f. < lat. **simponia* „concert; instrument muzical” < gr. *συμφωνία*, contaminat cu *cimpoi* (< **centipollio*) Fl. Bechet, loc. cit.; magh. *csimpolya* CDED II, 490, TDRG¹, CADE (relație inversă, cuvântul maghiar fiind de fapt împrumutat din română EWU 215); et. nec. DEX.

Fam.: **cimpoi**² vb. „a cânta din cimpoi” 1870; **cimpoia** vb. „a cânta din cimpoi” 1561; **cimpoiască** s.f. (cor. pop.) 1885; **cimpoiaș** s.m. „meșter care face cimpoaie; persoană care cântă la cimpoi” 1634, var. (Mold.) *cimpoiey*; **cimpoier** s.m. „persoană care cântă din cimpoi” 1629, var. *cimpoiar*; **cimpoierească** s.f. „cântec țărănesc” 1885 ← *cimpoier*; **cimpoitor** s.m. (înv.) „cimpoier” 1640 ← *cimpoi*²; **cimpoitură** s.f. (înv.) „sunet sau cântec din cimpoi” 1870 ← *cimpoi*².

CIMȘ/R s.m. (înv.) „arbust decorativ cu frunze ovale și persistente, cu flori galben-verzui; merișor turcesc (*Buxus sempervirens*); lemnul acestui arbust, din care se fabrică diverse obiecte – buis; bois de buis” 1761 (var. *simcir*), var. (Olt.) *ceamfir*, *cemişir*, *cimir*¹, *cimișir*, *cirmişir*, *șimșir*.

Tc. *çimşir* (= *șimșir*). Var. *simcir* < tc. *simçir* (= *șimșir*). Var. *ceamfir*, infl. de *fir*.

Fam.: **cimșar** s.m. „cimșir” 1857, var. *cimișar*, *cimișer*, *cimșer* ← *cimșir*, cu substit. finalei.

CIMȚ s.n. (înv.) „șale – lombes” 1573–1583, var. *gimț* (posibil eroare de grafie).

Sg. refăcut din pl. **cimți* < **cimtu* „brâu” < lat. *cinctum* „încins”, part. lui *cingere* Candrea, PS, 231, DA.

Cf. **încinge**², **centură**, **cintru**.

CIN¹ s.n. (înv.) „poziție socială înaltă; stare socială; ordin preoțesc sau călugăresc; breaslă – rang, état, classe; ordre monastique; corporation” 1551–1553.

Slavon *činŭ*.

Fam.: **cinovnic** s.m. (reg., mai ales Bas., înv.) „funcționar de stat (de rang inferior)” 1683 < slavon *činovnikŭ*, rus. *činovnik*; **încinat** adj. „care a intrat într-un ordin călugăresc” 1758, part. lui **incina* ← *cin*.

Cf. **cinaș**, **cinătui**, **cinie**¹, **cinonaceznic**, **pricină**.

CIN² s.n. (înv., Ban., Olt., Munt., Dobr.) „luntre mică (pescărească, mai ales pe Dunăre) – canot, barque” 1620, var. *cin*, (Ban.) *ciun*.

Scr. *čun* (< v.sl. *čŭlnŭ*). Var. *cin*, posibil infl. de *ceam* „șlep”.

Fam.: **cima** vb. „a merge cu cinul” 1910 ← var. *cin*; **cinac**² s.n. „luntre dintr-un buștean” 1885 < scr. *čunak*; **cinel**³ s.n. (dim.) 1885; **cinuleț** s.n. (dim.) 1914.

Cf. **cionic**.

CINABRU s.n. „sulfură naturală de mercur, de culoare roșie, folosită la prepararea vopselurilor – cinabre” 1868, var. *cinabar(iu)* (probabil latinizare livrescă), *cinabor* (Trans.; și „sifilis”), *șinabor*, *șinober*.

Fr. *cinabre* (împr. din lat. *cinnabaris* < gr. *κιννάβαρι(s)*). Var. *șinober* < germ. *Zinnober*; var. *șinabor* < magh. *cinábor*; var. *cinabor* ← *șinabor*, contaminat cu *cinabru*.

Cf. **chinovar**.

CINAM s.m. „arbore mic din familia lauraceelor, specific țărilor calde; scoarța aromată a acestui arbore, întrebuintată în bucătărie și în medicină, scorțișoară – cannellier; cannelle” 1873, var. *cinamom*, *cinamon*.

Lat. neol. *cinnamum*, var. *cinnamomum* (< gr. *κίνναμον, κιννάμωμον*, împrumut dintr-o limbă semitică, cf. ebr. *qinnāmōn*).

CINANTROPIE s.f. (med.) „manie a unui bolnav care se crede transformat în câine – cynanthropie” 1978.

Fr. *cynanthropie* (< gr. *κύων, κυνός* „câine” + *άνθρωπος* „om”, cf. *λυκανθρώπια* „licantropie”). Cf. **cino-**, **cinic**.

CINAȘ adj. (Trans., Buc., Ban.) „drăguț, frumușel; curat, îngrijit – gentil, joli; propre” 1788, var. *cinoș* (ca nume de cal sau de bou).

Magh. *csinos* (< *csín* „ordine, eleganță”, împrumut slav, cf. v.sl. *čínŭ* „ordine, rând, rang”), adaptat după derivatele în -aș.

Fam.: **cinășel** adj. „frumușel” 1885.

Cf. **cin¹**, **cinățui**, **cinie¹**.

CINĂ [ar., mr. *fină*; ir. *cirē*] s.f. „masă de seară – dîner” 1551–1553, var. *ciună*².

Lat. *cēna*, cf. dalm., it., sd., ret., occ., sp., ptg. REW 1806.

Fam.: **cina** [ar. *finare*, mr. *finari*, ir. *cirā*] vb. „a lua masa de seară” 1648 < lat. *cēnāre*, panrom. REW 1808; **cinat** s.n. (abstr.) 1680 ← *cina*; **cini** vb. (rar) „a cina” 1900; **cinioară¹** s.f. „vremea cinei” (în poezia populară) 1885, var. *ciunăoară*, (pl., hapax într-o variantă a *Mioriței*) *sâniori* ← *cină* (dim.) CDDE, Al. Graur, BL 3, 1935, 19–20, CDER 1921 sau, mai puțin probabil, lat. *cēnae hōra* „ora cinei” N. Drăganu, DR 3, 693–695, DA; **cinioară** s.f. (dim.) 1892; **cinui** vb. „a ospăta; a lua cina” 1901; **încina** vb. „a paște oile în timpul serii” 1884; **încineală** s.f. „paștere a oilor seară” 1884 ← *încina*.

CINĂTUI vb. (Mar., Mold., Buc.) „a curăța un animal (păsări, pești sau porci) înainte de a găti; a curăța copacii de crengi uscate; a sugruma, a înjunghia, a sfârteca – nettoyer (une volaille, un poisson, un cochon); enlever les branches sèches des arbres; étrangler, poignarder, écarteler” 1856, var. *cenățui*, *cinăltui*.

Magh. *csinalt* „pregătit” (participiul lui *csinál* „a face, a pregăti”, împrumut slav, cf. v.sl. *činiti*) DA, Tamás, EW, 217 (posibil), DEX, eventual prin intermediul unui adj. **cinalt* „pregătit” > *cinăltui* > *cinățui* // Magh. *csinalt* „pregătit”, probabil contaminat cu v.sl. *činiti* „a aranja” CDER 1924; magh. *csinosít, csino(s)gat* „a curăța; a împodobi” SDLR; posibil înrudit cu v.sl. *čínŭ* „ordin” TDRG¹.

Fam.: **cinățuială** s.f. (abstr.) c.1900, var. *cinățuială*; **cinățuit** s.n. (abstr.) 1914.

Cf. **cin¹**, **cinaș**, **cinie¹**, **pricină**.

CINCANTIN s.m. „varietate de porumb cu bobul portocaliu, porumb nemțesc – variété de maïs” 1895, var. *cincuantin*, *ciocantin*.

It. *cinquantino* „specie de porumb”, lit. „de cincizeci de zile” (referindu-se la cereale care se coc repede) < *cinquanta* „cincizeci”. Var. *ciocantin*, infl. de *ciocan, cocean* SDLR.

CINCĂDI vb. (Trans.) „a ezita, a șovăi – hésiter, chanceler, vaciller” 1906.

Magh. *csügged, *csünged* „a se descuraja, a șovăi” (< *csügg, csüng* „a atârna”).

CINCĂI vb. (Buc., Trans.) „a cicăli, a necăji cu vorba; a cerși; a flecări – agacer, taquiner; mendier; bavarder” 1825, var. *cincui*.

Et. nes., probabil ← *cicăi* (= *cicăli*) („cf. *cicăli*” DA) sau ← **ciuncăi* ← *ciucăi* (← *ceucă*) ° // Cf. *cihăi* (= *cehăi*) „a stărui; a lătra” TDRG; creație de la o bază onomatopeică (cf. lat. vulg. **cigāre* „a ciripi”, rom. *cicăli, cihăi, cehăi*) DA, CDER 1925.

CINCE s.m. (Ban.) în expr. ~ *de sătul* sau *sătul* ~ „sătul – rassasié, repu” 1920.

Lat. *cimex, -icem* „ploșniță” (expresia însemnând inițial „a fi sătul ca o ploșniță umflată de sângele supt”), cf. dalm., it., sd., v.sp., v.ptg. REW 1915.

CINCI [ar., mr. *fiņf*; ir. *cinč*, *fiņf*] num. card., folosit și ca s.m. „numărul 5, obiecte definite prin numărul 5 (cifră, notă, carte de joc, (înv.) monedă de cinci centime) – cing” 1563–1583.

Lat. *cīnque* (= *quīnque*) panrom. REW 6964.

Fam.: **cīnca** num., în formulele de numărare din jocurile de copii 1894, var. *cinga*, întâlnit și în formele **cīnchi**¹, **cīngăl**, var. *cingăr* (cf. seriile *unca*, *donca*, *trinca*, *panca*, *unga*, *donga*, *tringa*, *panga*), **cīnciava**; **cīncar**¹ adj., s.m. „cal sau vită de cinci ani” 1851 < lat. **quīnquārius* sau **quīnquālis* (< *quīnque* „cinci”) sau derivat timpuriu (cf. TDRG: „guturala indică o derivare timpurie”) pe teren românesc, probabil în epoca în care forma primară *cīnce* era analizabilă, vocala finală „decupându-se” la combinarea cu sufixe cu inițială vocalică (cf. *șapt-e*: *șept-ar*, *patr-u*: *pătr-ar*), iar finala „radicalului” fiind refăcută înainte de *a* din sufix ca velară, după modelul alternanțelor regulate în română (cf. *șoarice*: *șoricar*)^o (← *cīnci*: CDDE I 55, CDDE 343, DA, CADE, SDLR, CDER 1928, DEX); **cīncar**² s.m. „carte de joc de cinci puncte” 1958 ← *cīnci* după *decar* (< ngr. *δεκάροι*), cf. ngr. *πεντάροι* CDER 1928; **cīncărel** adj., s.m. (dim.) 1851–1862 ← *cīncar*¹; **cīnciar** s.m. „cīncar¹”; carte de joc de cinci puncte; (înv.) monedă de cinci bani” 1868 ← *cīnci*; pentru sensul „cīncar¹”, eventual ← *cīncar*¹ după *cīnci*; **al cīncilea**, **a cīncea** [ar. *fiņțirli*, *fiņțirlu*, mr. *ăl fiņșilea*, ir. *cīncile*, *cīnča*, *fiņșile*, *fiņșa*] num. ord. c.1500, var. (înv.) *al cīnce*, *al cīncele*, *al cīncile*; formele ar. cu *-r-* după *paturlu* „al patrulea”; **cīncīme** s.f. „a cīncea parte dintr-un întreg” 1871; **cīncinal** s.n., adj. „(perioadă) de cinci ani” 1871, var. *chīnchenal*, *cīncenal* < fr. *quīnquennial*, lat. neol. *quīnquennalis* (< *quīnquennis* „perioadă de cinci ani”, *quīnquennis* „de cinci ani” < *quīnque* „cinci” + *annus* „an”), infl. de *cīnci*; **cīncisprezece** num. card. 1581, var. *cin(cis)prece*, *cīnsprezece*, *cīnspe* ← *cīnci* + *spre* „peste” + *zece*, calc după un model de substrat sau slav (cf. alb. *pesëmbëdhjetë*, v.sl. *peřtī na desëte*); **al cīncisprezecelea** num. ord. 1682, var. *al cin(cis)prece(lea)*, *al cīnsprezecelea*, *al cīnspelea* ← *cīncisprezece*; **cīncitură** s.f. (Trans.) „legătură de cinci snopi” 1906; **cīncizeci** num. card. 1561, var. *cīnzeci*, (în poziție prenominală și) *cīncizeci*, *cīnzeci* ← *cīnci* + *zeci*; **al cīncizecilea** num. ord. 1561 (var. înv. *al cīncizecile*), var. *al cīncizecelea*, *al cīnzecilea* ← *cīncizeci*; **cīncizecīme** s.f. „a cīncizecea parte dintr-un întreg; perioada de cīncizeci de zile dintre Paști și Rusalii” 1875, var. *cīncizeme* ← *cīncizeci*; **cīnzecea** s.f.art. (înv., hapax Dosoftei în forma *cīnzăcea*) „grup de cīncizeci de soldați” 1683 ← *cīncizeci*; **cīnzeacă** s.f. „(Munt., înv.) unitate de măsură pentru băuturi, echivalentă cu cīncizeci de dramuri, (azi) o cantitate nedefinită de băutură; (Ban., Vâlcea) întindere de pământ de 200 de stânjeni pătrați” 1857, var. (Mold.) *sangeap*, *sângeac*, *sângeacă*, *sângeapă*, *singeac*, *singeap*², *singeapă*² ← *cīncizeci*; formele cu *s-* prin disimilare ← **cīngeacă* ← **cīnzecă* (= *cīnzeacă*); **cīnzec** s.n. „cīnzeacă” 1908 ← *cīnzeacă* (sg. refăcut); **cīnzecear** s.m. (înv.) „comandant al unui grup de cīncizeci de soldați” 1582 ← *cīncizeci*; **īncīnci** vb. „a (se) face de cīnci ori mai mult sau mai mare” 1893; **īncīnciui** vb. „a īncīnci” 1652.

Cf. **cvīntă**.

CINCIUIT adj. „morocănos, ursuz, cărpănos – grognon, avere” 1914.

Et. nes., posibil ← *cīncuit* ← *cīncui* = *cīncăi* „a cīcăli, a necăji cu vorba” DA.

CINE¹ [ar. *fiņe*, ir. *fiņe*, *cīre*] pron. interog., rel. „qui”, (înv.) pron. nehot. „fiecare; (repetat) unul..., altul... – chacun; les uns..., les autres..., tel et tel” c.1500 (var. *cinre*), var. (înv., probabil pur grafic) *cene*.

Lat. **quene* (< **quen* < *quem*, acuzativul lui *qui*; pentru *-m* > *-n*, cf. fr. *rien* < *rem*, it. *spene* < *spem*; pentru adăugarea unei vocale finale la monosilabele în consoană, cf. it. *spene* < **spen* < *spem*, rom. *miere* < **mele* < *mel*, *fiere* < **fele* < *fel*) Meyer-Lübke, RomGr I §551, CDDE 345, DA, CADE, DEX, cf. sd., ret., fr.-prov., cat. dial., sp., ptg. REW 6953, sau, mai puțin probabil, lat. *quem* sau *quis* + *-ne* interogativ Byhan, Jb. 3, 7, 11, Philippide, ILR, 78, SDLR, CDER 1930 // Lat. *quem* + *-ne*, element latin care apare și în it. de sud și alb. (cf. *u / unë* „eu”, *ti / tinë* „tu”) PEW 366.

Forma de genitiv-dativ **cui** < lat. *cui* (dativ), cf. ret., it., v.fr., occ.

Fam.: **cīnescu** pron. nehot. (înv.) „fiecare” 1563–1583 (var. *cīnescu*), singular refăcut din pluralul lui **cīnește* ← *cīneși* + *ce*, cf. *fiște(care)* DA // lat. *quisque* W. Meyer-Lübke, *Literaturblatt für germanische und romanische Philologie* VII 150, Al. Philippide, ZRPh XXXI 360; **cīnescuși**

pron. nehot. (înv.) „fiecăre” 1563–1583 (var. *cirescuși*) ← *cinescu* + *-și²*; **cineși** pron. nehot. (înv.) „fiecăre, oricine” 1573–1583 (var. *cireș²*), var. (înv.) *ceneși* ← *cine* + *-și²*; **cineva** [ar. *țineva*; ir. *țineva*, *cireva*] pron. nehot. „o persoană (oarecare); (fam., în poziție predicativă) un om de valoare, de seamă” 1573–1583 (var. *cireva*), var. (înv.) *ceneva* ← *cine* + *-va* (ind. prez. 3 sg. „vrea”); **cinevași** pron. nehot. (înv.) „cineva”, var. *cinevași* 1688 ← *cineva* + *-și²*; **cinevașile** pron. nehot. (pop.) „cineva, oarecine” 1906 (var. *cinevașilea*) ← *cinevași* + *-le(a)*; ir. **cirehod** „cineva” 1938 (anchetă publicată în vol. în 1969) ← *cire* + *-hod* < scr. *-god* „-ori”; **fiecine** pron. nehot. „fiecăre, oricine” 1652 ← *fie* (conj. prez. 3 sg. al vb. *fi*) + *cine*; **fieșcine** pron. nehot. (înv.) „oricine” 1652 ← *fie* (conj. prez. 3 sg. al vb. *fi*) + *și¹* (cu valoare adverbială) + *cine* sau ← *fie* + *-și²* + *cine*; **fieștecine** pron. nehot. (înv.) „oricine” 1651 (var. *fietecine*), var. *fieștecine*, *fitecine* ← *fiește* (= *fieșce*) + *cine*; **oarecine** pron. nehot. „cineva, oricine” c.1500 (var. *oarecine*), var. (reg.) *oarcine*, *oarecine*, *oarcine*, (înv.) *varecine*, *voarecine* ← *oare* (conj. disjunctivă, înv. *vare* < **voare* „vrea” < **uolet*) + *cine*; **oarecineva** pron. nehot. (reg.) „oarecine” 1938 ← *oare* (conj. disjunctivă) + *cineva* sau *oarecine* + *-va*; **oareșcine** pron. nehot. (înv.) „cineva” 1779 ← *oare* (conj. disjunctivă) + *și¹* (cu valoare adverbială) + *cine*; **oricine** pron. nehot. 1688, var. (înv.) *oricene* ← *ori* (înv. *veri*, conj. disjunctivă < *veri* „vrei”) + *cine*; **oricineva** pron. nehot. (reg.) 1940 ← *ori* (înv. *veri*, conj. disjunctivă < *veri* „vrei”) + *cineva*; **orișcine** pron. nehot. „oricine” 1894 ← *ori* (înv. *veri*, conj. disjunctivă < *veri* „vrei”) + *și¹* (cu valoare adverbială) + *cine*; ir. **ținecodărmițe** pron. nehot. 1905 ← *ține* + *codăr* (< scr. *-goder* „ori”) + *mi* + *țe* (= *ce*).

Cf. **neștine**, **ce**.

CINE²- el. de comp. „(referitor la) mișcare – kiné-”, var. *chine-*, (var. grafică) *kine-*.

Gr. neol. *κινεῖν* „a (se) mișca”, fr. *ciné*.

Fam.: **chineto-**, var. grafică *kineto-* < gr. neol. *κινητός* „mobil”, fr. *kinéto-*; **chinezi-**, var. grafică *kinezi-*, var. *chinezio-*, var. grafică *kinezio-* < gr. neol. *κίνησις* „mișcare”, fr. *kinési-*; **cinema²**, var. *cinemato-*, *cinemo-* < gr. neol. *κίνημα*, (genitiv) *κινήματος* „mișcare”, fr. *cinéma(to)-*, *cinémo-*.

Cf. **cinematic**, **cinematograf**, **cinescop**, **cinetic**.

CINE³- el. de comp. „(referitor la) cinematografie – ciné-”.

Fr. *ciné* < *cinématographe* „cinematograf” (< *cinéma(to)* < gr. *κίνημα*, (genitiv) *κινήματος* „mișcare” + *-graphie* „aparat care înregistrează” < gr. *-γράφος* < *γράφειν* „a scrie”).

Cf. **cine²**, **cinematograf**, **cinefil**, **cineramă**.

CINEAST s.m. „specialist în tehnica sau în arta cinematografică – cinéaste” 1948.

Fr. *cinéaste* (< *ciné* < *cinématographe* „cinematograf” + *-aste*).

Fam.: **cinastă** s.f. 1972 ← *cinéaste*; **telecinéaste** s.m. „specialist în realizarea filmelor pentru televiziune, autor de scenarii pentru televiziune” 1966 < fr. *télécinéaste*.

Cf. **cine³**, **cinematograf**.

CINEFIL, **-Ă** adj., s.m., s.f. „persoană pasionată de cinematografie – cinéophile” 1947.

Fr. *cinéophile* (< *ciné* < *cinématographe* „cinematograf” + *-phile* < gr. *-φίλος* „iubit de” < *φίλος* „prieten”, *φιλεῖν* „a iubi”).

Fam.: **cinefilie** s.f. „pasiune pentru filme” 1967 < fr. *cinéphilie*.

Cf. **cine³**, **-fil**.

CINEGETIC adj. (livr.) „referitor la vânătoare – cynégétique” 1887.

Fr. *cynégétique* CADE, DEX, it. *cinegetico* DA (< gr. *κυνηγετικός* < *κυνηγέτης* „vânător (care conduce câinii la vânătoare)” < *κύων*, *κυνός* „câine” + *-ηγέτης* < *ηγείσθαι* „a conduce”).

Fam.: **cinegetică** s.f. „arta vânătorii” 1945 < fr. *cynégétique*.

Cf. **cinic**, **cino-**, **hegemon**.

CINEL¹ s.n. „cimbă, talgere – cymbales” 1958.

It. *cinelli* (probabil < *bacinello* < *bacino* „castron”).

CINEMATIC adj. (fiz.) „referitor la mișcare – cinematiq” 1930.

Fr. *cinématique* (< gr. κίνημα, κινήματος „mișcare” < κινέιν „a (se) mișca”).

Fam.: **cinematică** s.f. „partea mecanicii care studiază legile mișcării” 1930 < fr. *cinématique*.

Cf. **ciné²**-, **cinetic**.

CINEMATOGRAF s.n. „local unde se proiectează filme; (înv.) aparat care servește la proiectarea filmelor – cinématographe” 1908, var. (înv.) *chinematograf*.

Fr. *cinématographe* (< *cinéma(to)*- < gr. κίνημα, κινήματος „mișcare” + *-graphie* „aparat care înregistrează” < gr. -γράφος < γράφειν „a scrie”). Var. *chinematograf* < germ. *Kinematograph*.

Fam.: **cinema** s.n. „local unde se proiectează filme” 1930 < fr. *cinéma* (trunchiere din *cinématographe*); **cinemascop** s.n. „procedeu de proiectie a filmelor pe un ecran lat; film realizat prin acest procedeu” 1958 < fr. *cinémascope* (< *cinéma* „cinema” + *-scope* < gr. -σκόπος < σκέπτειν „a privi”); **cinematecă** s.f. „arhivă în care se păstrează filme; cinematograf în care sunt proiectate filme reprezentative din istoria cinematografiei” 1964 < fr. *cinémathèque* (< *cinéma* „cinema” + *-thèque* < gr. θήκη „dulap, ladă” < τίθειν „a pune”); **cinematografia** vb. „a filma” 1930 < fr. *cinématographier* CADE, DEX // ← *cinematograf* DA, SDLR; **cinematografiat** s.n. (abstr.) 1930 ← *cinematografia*; **cinematografic** adj. „care ține de cinematografie” 1930 < fr. *cinématographique* CADE, DEX // ← *cinematograf* DA, SDLR; **cinematografie** s.f. „arta filmului” 1931 < fr. *cinématographie*; **cinematografist** s.m. „persoană care se ocupă cu cinematografia” 1930 < fr. *cinématographe*; **ecocinematografie** s.f. „cinematografie care produce filme cu subiect ecologic” 1977 ← *eco¹* + *cinematografie*, după engl. *eco-cinema* ° // engl. *eco-cinematography* DLR; **stereocinematografie** s.f. „tehnică cinematografică în care se oferă spectatorului senzația unor imagini în relief” 1958 < fr. *stéréocinématographie* (< *stéreo-* „în relief; solid” < gr. στερεός „solid” + *cinématographie*); **telecinematograf** s.n. „aparat care transmite un film cinematografic prin procedee de televiziune” 1939 < fr. *télécinématographe*.

Cf. **ciné²**-, **ciné³**-, **-graf**.

CINERAMĂ s.f. „procedeu de proiectare sincronizată a imaginilor de pe trei pelicule pe un ecran semicircular, pentru obținerea unei imagini panoramice – cinérama” 1958.

Fr. *cinérama* (< *ciné-* < *cinématographe* „cinematograf” + *-rama* < *panorama* „panoramă”).

Cf. **ciné³**-, **cinematograf**, **panoramă**.

CINERAR adj. în expr. *urnă ~*, (urnă) care conține cenușa rezultată din incinerarea unui cadavru – cinéraire” 1900.

Fr. *cinéraire* CADE, DA, DEX, it. *cinerario* DA (împr. din lat. *cinerarius* < *cinis*, *cineris* „cenușă”) // și lat. neol. *cinerarius* DEX.

Cf. **cenușă**, **cineraria**, **cinerit**, **incinera**.

CINERARIA s.f. „plantă decorativă cu frunze mari și cu flori de diferite culori, adunate în buchete – cinéraire (Cineraria hybrida)” 1975.

Lat. neol. *cineraria* (< *cinis*, *cineris* „cenușă”, nume dat plantei datorită culorii cenușii a fețelor inferioare ale frunzelor).

Cf. **cenușă**, **cinerar**, **cinerit**, **incinera**.

CINERIT s.n. „cenușă vulcanică consolidată – cinérite” 1963.

Fr. *cinérite* (derivat savant din radicalul *ciner-* al lat. *cinis*, *cineris* „cenușă”, cu sufixul *-ite*).

Cf. **cenușă**, **cinerar**, **cineraria**, **incinera**.

CINESCOP s.n. „tub catodic, utilizat ca receptor al imaginii într-un aparat de televiziune – kinéscope” 1951.

Fr. *kinéscope* (= *kinéscope* < *ciné-*, *kine-* < gr. κινέιν „a se mișca” + *-scope* < gr. -σκόπος < σκέπτειν „a privi”).

Cf. **ciné²**-, **-scop²**.

CINETIC adj. (fiz.) „care ține de mișcare, referitor la mișcare – cinétique” 1922.

Fr. *cinétique* (< gr. κινητικός „care pune în mișcare” < κίνησις „mișcare”, κινέω „a (se) mișca”).

Cf. **ciné²**-, **cinematic**.

Fam.: **biocinetic** adj. „referitor la biocinetică” 1988 < fr. *biocinétique*; **biocinetică** s.f. „studiul mișcării organismelor vii” 1978 < fr. *biocinétique*; **cinetică** s.f. „ramură a mecanicii care studiază legile mișcării” 1949 < fr. *cinétique*; **electrocinetic** adj. „referitor la electrocinetică” 1950 < fr. *électrocinétique*; **electrocinetică** s.f. „ramură a fizicii care studiază fenomenele proprii electricității în mișcare (curenții electrici)” 1975 < fr. *électrocinétique*; **monocinetic** adj. (despre particule) „cu aceeași viteză” 1951 < fr. *monocinétique* (mono- < gr. μόνος „singur, unic” + *cinétique*); **termocinetică** s.f. „ramură a fizicii moleculare care studiază transferul de căldură” 1955 < fr. *thermocinétique* sau engl. *thermokinetics*, adaptat după *cinetică* ° // ← *termo-* + *cinetică* DEX.

CINÉ-VÉRITÉ [sineveri'te] s.n. „gen de cinematografie care își propune să surprindă realitatea în mod spontan și autentic – ciné-vérité” 1988.

Fr. *ciné-vérité* (< *ciné-* < *cinématographe* „cinematograf” + *vérité* „adevăr”).

Cf. **ciné³**-, **cinematograf**.

CINFLOAR s.f. (ornit., Dolj) „grangur – loriot” 1883, var. (Vâlcea) *cinfloare*.

Et. nes., probabil ← **chinflor* ← *chișcănfior*, pronunțare regională a lui *pișcănfior*, *pișcănfloare* ° // „Et. nec., pare a fi fost apropiat numai prin etimologie populară de «floare», ca sinonimele sale *pișcă-n flori*, *pișcă-n floare*” DA; posibil ← **cintior*, construit pe radicalul *cint-* din *cinteză* CDER 1942.

CINGĂ s.f. (Mold., Trans.) „cingătoare, chingă – ceinture, sangle, traversin” 1882.

Et. nes., probabil ← *cinge* „a încinge” infl. de *chingă* °, în unele zone posibil rostire dialectală a lui *chingă* DA sau, mai puțin probabil, lat. **cinga* CDDE 349, CADE (< *cingula* sau *cingere* DA) // Lat. *cingula* > rom. **cinghe*, cu pl. *cinghi* > *cingă*, sg. refăcut CDER 1799 (ipoteză contrazisă de forma nr. *cl'ingă* „chingă” < **clinga* < *cing(u)la* și de faptul că alternanța -gă/-g nu există în română).

Cf. **chingă**, **încinga**, **încinge²**.

CINGHEL s.n. (înv.; Munt., Olt., S Mold.) „cârlig de măcelărie; belciug (pentru urși dresați) – croc (de boucherie); boucle (dans le nez des ours apprivoisés)” 1840.

Tc. dial. *çingel* (= *çengel*).

CINGHIE¹ s.f. (înv.) „harpă – harpe” 1643.

Tc. *çenk*, (acuzativ) *çengî* (< pers. *çang*).

Fam.: **cinghiasă** [pronunțat -gi-ia-să] s.f. „cântăreață și dansatoare de origine orientală” 1652;

cinghie² s.f. „cântăreață și dansatoare de origine orientală” 1642, var. *cenghie* < tc. *çengi*;

cinghireasă s.f. „dansatoare de origine orientală” 1639 ← *cinghie*, după derivatele în -ăreasă.

CINGHINEA s.f. (înv., Munt.) „țigan; persoană obraznică – Tsigane; personne impertinente” 1857, var. *cenghene*, *cenghenea*.

Tc. *çingene* (< m.gr. τολγανος). Var. *cenghene* < tc. (înv.) *çengene*.

Cf. **țigan**.

CINIC adj., s.m. „adept al unei școli filozofice antice care disprețuia convențiile sociale; (p. ext.) (persoană) care are o atitudine disprețuitoare față de normele morale – cynique” 1829 (var. înv. *chînic*).

Lat. neol. *cynicus*, fr. *cynique* (< gr. κυνικός propriu-zis „de câine” < κύων „câine”, numele făcând aluzie la desconsiderarea uzanțelor lumii civilizate). Var. *chînic* < ngr. κυνικός.

Fam.: **chinicesc²** adj. (înv.) „(adept) al școlii cinice” 1829 < ngr. κυνικός, germ. *kynisch*, adaptat după adj. în -esc; **cinîsm** s.n. „atitudine disprețuitoare față de normele morale” c.1832 < fr. *cynisme*.

Cf. **cinetic**, **cino-**, **cinozură**.

CINIE¹ s.f. (mai ales în Mold.) „unealtă, sculă; cursă de șoareci; (Hațeg) fuștel (la războiul de țesut); (înv.) farmec, vrajă; (înv., Munt.) harnașament – outil, instrument; souricière; réglette; (vieilli) sortilège; (vieilli) harnachement” c.1480, var. acc. *cinie*¹.

Et. nes., probabil dintr-un pl. *cinii* (cuvântul apare aproape exclusiv la plural în cele mai vechi atestări) < v.sl. **čini*, pluralul lui **činiŭ* „alcătuire, aranjare” (cf. v.scr. *činiŭ* „act, acțiune, fapt”, scr. pop. pl. *čini* „farmece”, cf. sensul „a face” al derivatului scr. *činiti*) ° // Pol. *czyn* „faptă” SDLR („cf. pol. *czyn*” CADE); v.sl. **činije* (< *činiti*, cf. pol. *naczynie* „vas, instrument”, *czyn* „unealtă”) DA, CDER 1935 (derivat neatestat în limbile slave); sl. *činiti*, cf. pol. *czyn* TDRG.

Fam.: **cinac¹** s.n. (Trans.) „tot ce ține de înhămare, înșeuarea și conducerea calului” 1878 ← *cinie*¹, cu substit. sufixului; **cineag** s.n. (Năs.) „treabă, lucru; unealtă; mobilier” 1890 (var. Sălaj *cinag*) 1890 ← *cinie*¹ sau *cinac*¹ cu substit. sufixului (DA: var. a lui *cinac*); **ciniele** s.f.pl. „harnașament” 1925; **cinioară²** s.f. „unealtă (de pescuit)” 1910; **incinia** vb. „a pune pe cal toate cele necesare” 1934; **inciniat** s.n. (abstr.) 1885 ← *incinia*.

Cf. **cin¹**, **cinaș**, **cinățui**, **pricină**.

CINIE² s.f. „porțelan, faianță; (la românii din jurul Vidinului) farfurie – porcelaine, faïence; assiette” 1797.

Tc. *čini* (< *Čin* „China” < pers. < sanscr. *Cīna*). La românii din jurul Vidinului, probabil bg. *činija* „farfurie” (cf. evoluția lui *farfurie* de la sensul inițial „porțelan” la sensul de „vas”).

Cf. **chinez**.

CINO- el. de comp. „(de) câine – cyn(o)-”, var. *cin*³-, *chino*-.

Fr. *cyn(o)-*, gr. neol. *κυν(ο)-* < *κύων*, *κυνός* „câine”.

Cf. **cinic**, **cinantropie**, **cinegetic**, **cinologie**, **cinozură**.

CINOCEFAL s.m. „maimuță cu botul ascuțit ca de câine – cynocéphale” 1871, var. *chinochefal*.

Fr. *cynocéphale* (împrumut din lat. *cynocephalus* < gr. *κυνοκέφαλος* „cu cap de câine” < *κύων*, *κυνός* „câine” + *κεφαλή* „cap”). Var. *chinochefal*, după gr. *κυνοκέφαλος*.

Cf. **cino-**, **cefalic**.

CINOLOGIE s.f. „disciplină care se ocupă de creșterea, îngrijirea și dresajul câinilor – cynologie” 1978, var. *chinologie*.

Fr. *cynologie* (< *cyno-* < gr. *κύων*, *κυνός* „câine” + *-logie* < *-λογία* < *-λογος* < *λέγειν* „a vorbi”), engl. *cynology*. Var. *chinologie* < germ. *Kynologie*.

Fam.: **chinologic** adj. „referitor la cinologie” 1978 < fr. *cynologique*.

Cf. **cinic**, **cino-**.

CINONACEALNIC s.m. (înv.) „conducător al unei formațiuni militare, căpetenie, hatman – chef de troupe, hetman” 1683.

Slavon *činsonaceľnikŭ* (< *činiŭ* „cin¹” + *načeti* „a porni”).

Cf. **cin¹**.

CINOZURĂ s.f. (Trans., înv.) „regulă de conduită, model, îndreptar – règle de conduite” 1871.

Lat. neol. *Cynosura* „Ursa-Mică” (< gr. *κυνός οὐρά* „coada câinelui”), cu sensul figurat „îndreptar” datorat faptului că după această constelație (din care face parte Steaua Polară) se orientau corăbierii.

Cf. **cinic**, **cino-**.

CINQUECENTO [tʃinkwe'tʃento] s.n. (livr.) „secolul al XVI-lea în arta și cultura italiană – le XVIe siècle dans l'art et la culture italiens” 1949.

It. *cinquecento* „cinci sute; secolul al XVI-lea”.

Fam.: **cinquecentist** s.m. (livr.) „scriitor sau creator de artă din Italia secolului al XVI-lea” 1988 < it. *cinquecentista*.

CINSTE s.f. „stimă, onoruri, omagiere, (p. ext.) dar, ospăț în onoarea cuiva, (pop.) băutură alcoolică, rachi; integritate morală; (înv.) rang, demnitate, slujbă; ofrandă, jertfă – estime, hommage, honneurs, (p. ext.) cadou, festin, (pop.) boisson alcoolique, eau-de-vie; honnêteté; (vieilli) rang, dignité, fonction; offrande” c.1474 (var. înv. *ciste*), var. (înv.) *censte*, *cinstă*.

V.sl. *čisti* „stimă, onoare” (DEX), cu -n- apărut accidental (Mihăilă, ÎVS, 159-161), sau prin contaminare cu v.sl. *čestī* „parte” TDRG, DA, CADE, SDLR, CDER 1937. Varianta *ciste* din limba veche nu poate reflecta direct etimonul *čisti*, deoarece reflexul regulat al v.sl. *ī* este în română *e*. În derivat, marea majoritate a variantelor fără -n- au -i- în radical: *cisti*, *preacisțit* etc.; formele rare precum *cesī* (vb.) ar putea fi infl. de slavon *čistiti*; -i- ar putea fi explicat prin confuzia cu v.sl. *čistū* „pur”.

Fam.: **cinstaș** s.m. „cel care aduce cinste (daruri de nuntă)” 1890; **cinsteală** s.f. „ospățare” 1893 ← *cinsti*; **cinstel** adj. m. (rar, în texte folclorice) „vrednic de cinste” 1890; **cinstelește** s.f. (înv.) „statuie, idol” 1683 ← *cinsti* (*cinsteală*), infl. de *capite*; **cinstelnic** adj. (înv.) „vrednic de cinste, onorabil” 1791; **cinsteș** adj., adv. (înv.) „arătos, chipeș” 1675, var. *cinstiș*; **cinsteșie** s.f. (înv., abstr.) 1719–1722 ← *cinsteș*; **cinsteț**² adj. (înv.) „vrednic de cinste, onorabil” 1675; **cinști** vb. „a onora; a ospăta” c.1500, var. *cesī*, *cisī* ← *cinste* ° sau v.sl. *čistiti* „a onora” TDRG, DA, CADE („+ *čestī* «parte»”), SDLR, DEX; **cinstire** s.f. „onorare, considerație, respect; demnitate înaltă conferită cuiva” 1809 ← *cinsti*; **cinstit** adj. „integru, corect” 1649, var. *cenșit*, *cisit*; **cinșitor** adj. „care cinstește” 1563–1583 ← *cinsti*; **descinști** vb. (înv., rar) „a necinști, a dezonora” 1939 ← *cinști*, după fr. *deshonorer*; **necinste** s.f. „dezonoare; imoralitate” 1563; **necinsteș** adj. (înv.) „ireverențios, nepolitic” sec. XVIII ← *cinsteș*; **necinști** vb. „a acoperi de rușine, a dezonora; a profana; a viola” 1688 ← *necinste*; **necinșit** adj. „imoral” 1642 ← *cinșit*; **preacinșit** adj. (înv., pop.) „slăvit” 1581, var. *preacisit*, *precinșit* ← *prea* + *cinșit* sau v.sl. *prečistīnū* DA; aplicat Fecioarei Maria în forma *Preacinștită*, prin confuzie cu slavonul *prečista* „preacurată”, împrumutat în forma *Precista*.

CINȘTEȚ¹ s.m. (bot.) „plantă ierboasă din familia labiatelor – sauge glutinoase (Salvia glutinosa)” 1868.

V.sl. **čistīci* (< *čistū* „curat”, nume dat unor plante datorită efectelor curative sau apotropice), cf. scr. *čistac* „Stachys recta, Euphorbia latyris”, rus. *čistec* „Geum urbanum, Stachys recta”, ucr. *čystec* „Stachys recta”, pol. *czyściec* SDLR, DA („sl.”) sau ucr. *čystec* DEX // și bg. *čistec*, rus. *čistec* SDLR.

Cf. **cești**.

CINTEZĂ s.f. „mică pasăre cântătoare – pinson (Fringilla coelebs)” 1837, var. *cinteză*, *cintiză*.

Et. nes., probabil ← *cinteță* (cu substit. sufixului, după *pupăză*) ← *cinchiță*, element slav, cf. bg. *činka*, *činča* „cinteză”, *čin-čin* (onomat.), scr. *činkovac* „cinteză” ° // Derivat cu suf. -eză (cf. *pupăză*) dintr-un radical onomatopeic *čint-* CDER 1942 sau *činč-*, disimilat în *čint-* DA, cf. lat. *cincitāre* „a cânta (despre mierlă)” (atestare nesigură, v. Wackernagel, *Voces variae animantium*, 23) N. Drăganu, DR 3, 1922–1923, 695–696; et. nec. DEX.

Fam.: **cintene** s.m. (rar) „cintez; cintează” 1900 ← *cintez(ă)* sau *cinteț(ă)*, cu substit. finalei; **cintenezică** s.f. (reg., dim.) 1907 ← *cintenez-* (< *cintene* contaminat cu *cintează*) + -ică; **cinteț** s.m. (Buc.) „cintez” 1884 ← *cinteță*; **cinteță** s.f. (Mold., Buc.) „cinteză” 1704 (var. *cintiță*), var. (hipercorect, Ban.) *cimpîță*, *cinchiță*, (Ban., cu sonorizare) *cinghiță*; **cinteț** s.m. „bărbătușul cintezei” 1857, der. regresiv; **cintețoi** s.m. „cinteț; cintează” 1632 (antrop.), var. *cintițoi*, *jințitoi*, *șintitzi*, *șințitzi*; **cintiniță** s.f. (reg.) „cintează” 1883 ← *cintene* sau *cintiță* (= *cinteță*); **șfinteță** s.f. (Buc.) 1883, var. *șfinteț* ← **finteță*, **finteță* ← *cinteță*, *cintează* cu refacerea hipercorectă a lui *f-* ° sau ← *cinteț* + *finchi* (< germ. *Fink* „pițigoi, cintează”), atestat doar la N. Drăganu, DR 3, 1922–1923, 696 // ← *cinteță*, infl. de *șfânt* (nesigur) DA.

CINTIENI s.m.pl. (Munt., Mold., înv.) „șalvari purtați de femei – sorte de culotte large orientale que portaient autrefois les femmes” 1713 (var. *cintiene* s.f.pl.).

Tc. *čintīyan* (= *čintan*) MDA // Et. nec. DA, DEX.

Fam.: **cintie** s.f. „cintieni” 1895, refăcut din *cintieni* sau *cintiene*; **cintiei** s.m.pl. „cintieni” 1780 ← *cintieni*, cu substit. finalei.

CINTRU s.n. „partea concavă a unei bolți sau a unui arc – cindre” 1931.

Fr. *cindre* (< *cintrer* „a construi în formă de boltă, a dispune în formă de arc, a încinge” < lat. **cinctūrāre* < *cinctūra* „centură” < *cingere* „a încinge”).

Fam.: **descintra** vb. „a îndepărta cofrajele folosite pentru edificarea unui arc sau a unei bolți” 1966 ← *des-* + *cintru*, după fr. *décintrer*.

Cf. **centură**, **încinge**², **cimț**.

CIOABĂ s.f. (Trans., Buc.) „vas de lemn care nu mai poate fi utilizat pentru bucătărie; pipă veche – baquet de bois qui ne peut plus servir à la cuisine; vieille pipe, bouffarde” 1856.

Et. nes., probabil magh. *csoba* „vas de pământ” (< *csobán* „vas de lemn” < sl.) Tamás, EW, 218 (probabil), DA (nesigur: „et. nec., cf. magh. *csoba* „fedeleș, vas de lemn”) // Refacere morfologică din *ciob*² CDER 1949, CADE („cf. *ciob*”).

Sensul „pipă veche”, infl. de *ciubeică* „pipă (proastă)” (← *ciubuc*) TDRG.

Fam.: **ciob**² s.n. (Ban., Hațeg) „vas mic de pământ, vas de flori”, (Buc.) „vas din doage, stricat” 1893 (var. Mold., Buc., N Trans. *ciorb* „vas vechi, stricat”) < magh. *csoba* sau rom. *ciobă*, infl. de *ciob*¹ Tamás, EW, 218 (posibil: „vgl. dazu auch *ciob* «(schlechter) Kübel, Blumentopf»”, s.v. *ciobă*); var. *ciorb*, posibil infl. de *hârb* DA // același cuvânt cu *ciob*¹ DA; **cioban**² (acc. nec.) s.n. (Sălaj, Arad) „vas de lemn pentru băut apă” 1890, var. (Bih.) *ciubanc* < magh. *csobány* „un fel de ploscă” (< sl.); **čobănie** s.f. (Ban.) „vas din doage, cu două funduri, cu care se transportă apă” < scr. *čobanja*, magh. *csobány*; **ciorbui** vb. (Mold., Buc., N Trans.) „a învechi, a strica” 1887 ← *ciorb* (= *ciob*²).

Cf. **ciuvai**.

CIOABLĂ s.f. (Năs.) „lemn gros, trunchi uscat – tronc sec, souche” 1887, var. *ciouflă*².

Et. nes., probabil magh. *csobolyó* „butoi” DA.

CIOACĂ¹ s.f. („Trans., Ban., Olt.) deal, vârf de munte; (Munt., Trans.) cârlig, unealtă cu care se strâng cercurile la buți; piesă încovoiată a cimpoiului; fiecare dintre capetele părții de lemn a fierăstrăului; arșic mai mare cu care se lovesc celelalte arșice; (Trans.) unealtă de tăiat și de scobit, de forma unui ciocan, (Ban.) târnăcop; (Ban.) lingură de băut apă, polonic, căuș – colline, sommet; croc, crampon, valet; pièce courbée de la cornemuse; la partie courbée du montant d’une scie; (au jeu d’osselets) sorte d’osselet plus grand, avec lequel on frappe les osselets ordinaires; pic, herminette; louche, écope” 1884, var. *ciocă*², *șchioacă*.

Et. nes., probabil rom. *cioc*¹ „proeminentă, parte ascuțită” CDER 1944, D. Loșonți, LR 24, 1975, 3, 241, DA (nesigur, raportat direct la *cioc*², considerat etimonul lui *cioc*¹: „avem a face cu mai multe cuvinte, intrate în limbă pe mai multe căi, dar care se reduc toate la tulpina onomatopeică *čok-*”). Sensul „unealtă de tăiat, târnăcop”, infl. de *ciocan*. Sensul „cârlig”, eventual infl. de *cioc* „plisc”. Sensul „deal, vârf de munte”, infl. de *ciucă*¹ (Th. Capidan, DR 2, 1921–1922, 463, D. Loșonți, LR 24, 1975, 3, 241). Sensul „arșic mai mare cu care se lovesc celelalte arșice”, infl. de *ciocni* // Rom. *ciocă*¹ < *iaclă* (= *iağlă*¹) „vârf ascuțit” SDLR.

Fam.: **ciocancă**¹ s.f. (Trans.) „unealtă de săpat, asemănătoare târnăcopului; nuia groasă cu un nod la un capăt și răsucită la celălalt, folosită ca odgon” 1913 ← *ciocă*¹ DA (probabil); **ciocârlău** s.n. „deal, munte; culcuș făcut din nuiele împletite” 1885 ← **ciocălău* ← *ciocă*¹ D. Loșonți, LR 24, 1975, 3, 241–244; **ciocârlie**³ s.f. „(la plută) nuia cu o chingă la un capăt, pe care plutașii o atarnă în cuiele de la cârmă, pentru a opri pluta; (Trans.) cui gros de lemn, folosit la plug” 1885 ← **ciocârlă* ← *ciocă*¹, cf. *codârlă* ← *coadă* S. Pușcariu, DR 6, 1929–1930, 309, DA, CDER 1960; **ciocută**² s.f. „soi de struguri” 1884.

Cf. **cioc**¹, **ciocârlie**¹, **ciochie**, **ciochină**, **ciucă**¹, **ciocancă**.

CIOACĂ² s.f. (Ban.) „butuc, buturugă – tronc, souche, chicot” 1895.

Et. nes., termen preroman intrat în lat. pop., cf. it. *ciocco*, it. dial. *ciocca*, fr. *souche*, v.occ. *soca*, eng. *tshücha*, cat. *soca*, arag. *zueka*, *zoque* (care ar proveni dintr-un celtic **tsukka*, -o după FEW XIII, 2, 348–353, TLF), moștenit în rom. (FEW XIII, 2, 353) sau pătruns în rom. prin scr. *čok* (posibil deoarece cuvântul este întâlnit doar în Banat) ° // Același cuvânt cu *ciocă¹*, cu evol. semantică „instrument cu care se lovește” > „obiect obținut prin tăiere” DA, CADE, CDER 1944.

Cf. **ciocârlie²**, **ciocot³**.

CIOANE s.f. (bot.) „talpa-gâștei (Leonurus cardiaca); creasta-cocoșului (Rhinantus glaber) – agripaume; crête-du-coq” 1857, var. *cione*.

Et. nec. DA // Posibil etimon celtic sau germanic, cf. **kawa* > fr. *chouette* „cucuvea” și sp. *chova* „cioară” CDER 1946.

CIOARĂ [ar., mr., ir.] s.f. „pasăre neagră, înrudită cu corbul și mai mică decât acesta – corneille” 1442 (antrop., scris *Čorra*), var. *cioare*.

El. de substrat, cf. alb. *sorrë* „cioară” (pentru corespondența rom. *č*: alb. *s*-, cf. *căciulă*: alb. *kësulë*, *ciută*: alb. *sutë*) B.P. Hasdeu, „Columna” 5, 176, CDED II 716, Densusianu, HLR I, 56, C. Poghiric, TILR II, 339, Brâncuș, VA, 61, Mihăilă, CSCA, 35, DEX („cf. alb. *sorrë*”), probabil cu extindere mai largă în lat. pop., cf. friul. *čore* Densusianu, HLR I, 231; forma de substrat provine fie din i.-e. **kor-n-*, cf. lat. *cornu*, gr. *κορώνη* „cioară”, v.prus. *sarka*, lit. *šarka*, rus. *soroka* „coțofană”, sanscr. *šāri-*, *šārikā-* „Gracula religiosa” WP I 414 (caz în care alb. *s*- în locul reflexului normal *th*. < i.-e. *k* ar reflecta un împrumut din alt idiom satem), fie din i.-e. **k^hern-/k^hm-* „negru”: *sorrë* < *k^hernā* (cu *k^h* > *s* prin palatalizare ca în *pesë* „cinci” < **penk^he*) S. Mann, „Language” 18, 35, Orël AED // Lat. pop. **caola*, de origine onomat., cf. calabr. *čaula*, nap. *čaula*, tarent. *čola* REW 2449; origine onomatopeică, cf. alb. *sorrë*, friul. *čore* (*sore*, *čuora*, *čola*) DA, CDER 1947; rom. **cornicioară* < lat. **corniciola* < lat. *cornix* sau metateză din *coria* LM.

Fam.: **ciorcă** s.f. „coțofană, țarcă; broască” 1893 ← *cioară* + *țarcă*; pentru sensul „broască”, probabil infl. de *cioscă*; **cioscă** s.f. „broască răioasă” 1885-1890 ← *cioară* + *broască*; **cior¹** s.m. „bărbătușul ciorii” 1883 (der. regresiv); **ciorac** s.m. „bărbătușul ciorii” 1901; **cioracă** s.f. 1556 (nume de râu); **cioră¹** vb. (despre ciori) „a scoate sunete caracteristice” 1885, var. *cioroi²*, *ciurui³*; **ciorăiaș** s.m.sg. „un soi de strugure cu boabe mici și negre” 1885 ← *cioroi¹*; **ciorăitură** s.f. (abstr.) 1871 ← *ciorăi¹*; **ciorărie** s.f. (col.) 1883; **ciorcușă** s.f. (Ban.) „coțofană, țarcă” c.1650; **ciorcuță** s.f. (dim.) 1825; **cioarei** adj.m. „poreclă pentru bărbați” 1916; **cioresc** adj. „de cioară”, freqv. în termeni bot. *ceapă ciorescă*, *prun ciorăsc* 1825, var. *ciorăsc²*; **ciorită** s.f. (dim.) 1893; **cioroaică** s.f. (augm.) 1839; **cioroaiie** s.f. (augm.) 1883; **cioroi¹** s.m. „masculul ciorii; (fig., peior.) țigan; nume dat mai multor plante erbacee (Inula)” 1547 (top.); **cioroiaș** s.m. (dim.) 1883 ← *cioroi¹*; **cioroinic** s.m. „plantă ierboasă din familia compozitelor, cu flori galbene” 1893 ← *cioroi¹*; **cioroman** s.m. „țigan” 1895 ← *cioroi¹*; **cioruș** adj. „negru, negricios (despre oameni)” 1891; **ciorușcă** s.f. (Argeș) „un fel de strugure” 1885 ← *cioruș*; **cioruță** s.f. (dim.) 1883; **ciurică²** s.f. „țigan” 1884.

CIOARCĂ s.f. „manta albă țărănească – manteau blanc paysan” 1939, var. *ciorc²* s.n.

Et. nes., probabil rom. **cioarecă* < *cioarec* „stofă albă, groasă, de lână” ° // Tc. *čoka*, (pop.) *čoha* SDLR.

CIOAREC [ar. *cioaric* „ciorap, jambieră”] s.m. „(la pl.) pantaloni țărănești; ciorapi de lână subțiri și colorați; stofă albă, groasă, de lână – pantalon paysan; sorte de jambières paysannes; étoffe de laine blanche” 1505 (top. *Cioarecul*, nume de munte, posibil provenit dintr-un antrop. poreclă; cf. și *Ciorecești*, nume de sat, 1522), var. *cioaric¹*, *cioric²*.

Et. nes., probabil element vechi germanic, cf. gotic *þiuhbrōks* (formă citată de REW 8967 ca etimon pentru latinul târziu *tubrūcus*), propus de Diculescu, *Die Gepiden*, 179–180, în forma **þeuhbrōk*, ca etimon al lui *tureacă*, *tureci*, cf. v.germ. de sus *theohproch*, *diochpruoch* „pantaloni” (**þeuhbrōk* < **þeuh* „coapsă”, cf. v.engl. *théoh*, v.germ. de sus *theoh*, *dioh* + **brōk* „pantolon”, cf. v.engl. *brōk*,

v.germ. de sus *bruoch*), cu spiranta interdentală *h* pronunțată ca *t* și evoluția fonetică *tiu-* > *țio-* > *čo-* (cuvânt intrat în alte limbi romanice – it. de nord, occ., cat., mozarabă –, însă de la un prototip cu *tu-* în silaba inițială, cf. lat. târzie *tubrūcus* REW 8967) ° sau el. de substrat Reichenkron, *Dak.*, 103–105, Mihail TPP, 69–70 (care propun derivarea dintr-un radical i.-e. *(s)keu „a acoperi, a înveli”, Pokorny 951–953, a cărui existență nu este însă sigură, v. Mayrhofer *Kurzgefasstes Etymologisches Wörterbuch des Altindischen*, s.v. *skunāti*) // Celelalte soluții sunt inacceptabile din cauza vechimii și răspândirii cuvântului (în dacoromână și la sud de Dunăre; cf. Th. Capidan DR 4, 1924–1926, 265): rom. *tureci* (pl. lui *tureac* < tc.) SDLR; tc. *çarik* „încălțăminte de piele purtată de păstori și de țărani” ȘIO, V. Bogrea DR 4, 1924–1926, 852, I. I. Russu, CL 13, 1968, 2, 350; ← *cior* ← *picioar* LM (improbabil, deoarece cuvântul este prea vechi și prea răspândit pentru a proveni dintr-o formă accidentală); magh., cf. *szövedék, szövet* „bucată de pânză” CDED II 490; rom. **țitarici* < *țitari* (cuvânt din substrat) CDER 1948.

Fam.: **cioreca**¹ vb. (Hațeg) „a se îmbrăca cu cioareci” 1929 (part. *ciorecat*); **ciorecar** s.m. „țaran care poartă cioareci” 1881, var. *cioricar*; **ciorecași** s.m.pl. (dim.) 1825; **ciorecuți** s.m.pl. (dim.) 1825; **incioreca** vb. „a se îmbrăca cu cioareci” 1913, var. *incioroca*.

CIOARFĂ s.f. (Muscel; folosit predicativ, sens nesigur) „ud learcă? – tout mouillé?” 1922, var. *țorfă*².

Et. nes., probabil ← *știoarfă* ← *știoalfă* (Munt., Olt.) „obiect de îmbrăcăminte sau de încălțăminte uzat”, legat (după DLR) de interj. *știolf*¹, *ciolf*, onomat. care imită zgomotul produs de mersul cuiva prin noroi, cf. și *ciolfăi* (= *știolfăi*) „a merge prin noroi sau prin apă” (cuvântul *cioarfa* e atestat numai în pasajul *ne-a apucat o ciuruială de ploaie ... de ne-a făcut zeghele cioarfă* Rădulescu-Codin, *Muscelul Nostru* 145, apud DA) ° // Et. nec. DA.

CIOASPĂ s.f. (Buc.) „bubă de culoare violetie, mare cât o alună – grande pustule bleuâtre” 1923. Et. nec.

CIOB¹ s.n. „bucată dintr-un vas spart – tesson” 1853, var. *cib*².

Et. nes., probabil tc. *çöp* „gunoi, rămășițe, așchie, surcică” ȘIO II, 128 („tc. *çob*”), SDLR, CDER 1949 (posibil) // Cuman *çob* „așchie, surcea, rest, rămășiță, parte dintr-un obiect” (atestat în forma posesivă de pers. a III-a *çöbü* P. Boerescu, LR 57, 2008, 2, 119–126) CDER 1949 (posibil), Suci, CRT, 216 (probabil), ipotază contrazisă de atestarea târzie a cuvântului (în limba veche, noțiunea „ciob” era redată prin *hârb* sau prin *așchie*); pol. *csop* CDED II 135; cf. pol. *trzop* TDRG; magh. *csoba* „butoiăș” CADE; et. nec. DA (respinge originea tc. pe considerentul răspândirii general dacoromâne a cuvântului).

Fam.: **cioba** vb. refl. (rar) „a se știrbi” 1930; **ciobărie** s.f. (Argeș) „grămadă de obiecte casnice, scoase din uz” 1967; **ciobi** vb. „(se) știrbi” 1900; **ciobuleț** s.n. (dim.) c.1890.

CIOBACĂ s.f. (Mold., Buc.) „luntre mică, scobită dintr-un trunchi de copac – canot creusé dans un tronc d'arbre, barque” 1885, var. *ciobac* s.n.

Et. nes., ucr. dial. *çobak* „vas” H. Brüske, Jb. 26–29, 1921, 19, DA, CADE, DEX sau ← **ciobac* nume de pește, cf. *ciobăcan* ° // Magh. *csobák* „bucată noduroasă din trunchiul unui arbore uscat; ploscă de lemn” DA („cf. magh. *csobák*”); cf. magh. *csanák* „ciobacă” sau ucr. *çoven* „luntre”, infl. poate și de rus. *çobak* „mreană” SDLR.

Fam.: **ciobăcuță** s.f. (dim.) 1885; **ciubică** s.f. „ciobacă” 1916, var. *ciubecă* ← *ciobacă*, cu substit. finalei printr-un sufix diminutival.

CIOBAN¹ s.m. „păstor; baci – berger; maître-berger” 1538 (antrop.), var. (Trans.) *cioban* „om greoi și leneș”.

Tc. *çoban* (< pers. *šubān*) CDED II 565, TDRG, ȘIO II 128, DA, CADE, SDLR, DEX, Suci, IT II, 245–247 și (eventual) cuman, cf. antrop. din Ungaria *Chobanka* (1267), *Chobancs* (1272) Drăganu, *Rom.*, 123, nota 2, C. Giurescu, SCL 12, 1961, 2, 205–214.

Fam.: **ciobaligă** s.m. (Buc.) „cioban incapabil” 1930 ← *cioban* + *baligă*; **ciobancă** s.f. „soția ciobanului; păstorită” 1870, var. *ciobăncă*; **ciobănaș** s.m. „cioban tânăr; (pl.) numele unei ciuperici

comestibile; (Ialomița, Dobr.) numele unui dans popular; numele popular al unei constelații” 1830; **ciobănău** s.m. (augm., peior.) 1906; **ciobăncuță** s.f. (dim.) 1863 ← *ciobancă*; **ciobăneasă** s.f. „soția ciobanului” 1870; **ciobăneasca** s.f. art. (cor. pop) 1885; **ciobănel** s.m. (dim.) 1866; **ciobănesc** adj. 1705; **ciobănește** adv. 1885 ← *ciobănesc* sau *cioban*; **ciobăni** vb. „a face pe cineva cioban; a sluji ca cioban” 1851; **ciobănie** s.f. „ocupația, starea de cioban” 1855; **ciobănime** s.f. (col.) 1930; **ciobănit** s.n. „ciobănie” 1930 ← *ciobăni*; **ciobăniță** s.f. „soția ciobanului” 1906; **ciobănoi** s.m. (augm.) 1911; **ciobănos** adj. „care are înfățișare sau comportare de cioban; necioplit” 1912–1913; **ciobănuș** s.m. (dim.) 1939; **ciobănuț** s.m. (dim.) 1939; **ciobârlan** s.m. (peior.) 1892 ← *cioban*, infl. de *mârlan*, *cârlan* etc.; **ciobârlănoi** s.m. (augm.) 1911 (var. *ciobârlănoi*) ← *ciobârlan*; **ciobârlău** s.m. 1911 ← *ciobârlan*, cu substit. sufixului; **ciobârloi** s.m. (augm.) 1898 ← *ciobârlan*, cu substit. sufixului sau ← *ciobârlănoi*, prin hapologie.

CIOBĂCAN s.m. (Mehed.) „un fel de pește, lat ca palma – sorte de poisson” 1913.

Et. nes., probabil derivat din **ciobac*, împrumut turcic, cf. rus. *čabak*, *čebak*, ucr. *čabak* „mreană” < tc. (cf. tăt., altaic *čabak*) Vasmer, ESRJAZ, 322, cf. și magh. *csabak* „oblet, oceană” < cumană EWU° // Cf. *ciobacă* DA.

CIOBĂLC interj. care imită zgomotul produs de căderea unui corp în apă – interj. qui imite le bruit produit par la chute d’un objet dans l’eau 1939.

Onomatopee, cf. *știobăc* (interj.), *știobăcăi* (vb.).

Fam.: **ciobăcăi** vb. (Ban.) „a bolborosi, a răsufla în apă, a se bălăci cu mâinile în apă” 1924.

CIOBÂRCĂU s.m. (Bihor, Neamț) „vagabond, haimana – vagabond” 1902–1903, var. (Ban.) *ciovărgău*, (Sălaj) *ciovorgău*.

Magh. *csavargó* (< *csavarog* „a vagabonda, a umbla haimana” < *csavar* „a învărti, a răsuci”).

CIOBRE s.m. (Trans.; sens neclar) „neîngrijit, zdrențaros – mal soigné, loqueteux” 1906.

Et. nes., posibil magh. *csorba* „gaură, știrbitură; știrb” DA.

CIOC¹ [ar. *cioc* „ciocan; cioc”, mr. *cioc* „ciocan”] s.n. „partea anterioară, cornoasă, a gurii păsărilor, plisc; parte proeminentă, ascuțită a unui obiect; unealtă (prevăzută la capăt cu un cârlig) – bec; pointe, proue; outil (muni d’un crochet)” 1691–1697.

Et. nes., probabil cu sensul inițial „obiect, instrument cu vârf ascuțit; ciocan” (termenul moștenit pentru „cioc” trebuie să fi fost *rost* < *rostrum*), din onomatopeea *cioc²* (cf. *ciocăni*) TDRG (posibil), DA, SDLR, C. Poghirc, TILR II, 339 (posibil), DEX (posibil) sau dintr-un el. de substrat **čok-*, **čuk-* (cf. bg. *čuka* „vârf de munte, cioacă”, *čuk* „ciocan”, *čukam* „a ciocăni, a lovi”, rom. *ciucă¹*, alb. *čok* „ciocan; cioc”, *qok* „a atinge ușor”, *quk* „a ciuguli, a ciupi, a da cu ciocul”, considerate de origine onomat. de Çabej, SGJ I, 103) Brâncuș, VA, 61–62, C. Poghirc, TILR II, 339 (posibil), DEX (posibil) sau < lat. dun. **ciucu* „ciocan” < **tiucu* < gr. *τύκος* „ciocan” (caz în care alb. *čok* ar fi împrumut din lat. dun. sau ar.) Philippide, *Altgr. El.*, 56, OR II, 705 // Cf. bg. *čovka* „cioc” CADE; alb. *čok* Densusianu, HLR I, 352–353, Pușcariu, LR II, 265; ← **ciop*, elem. slav, cf. pol. *dziób*, *dziub* „cioc”, ceh. *djob* CDED II 53.

Fam.: **cioc-gros** s.m. (ornit.) „cireșar” 1868; **cioclonț** s.n. „cioc” 1922 ← *cioc* + *clonț*; **ciocoroi** s.n. (Huned.) „cârlig de fier cu coadă de lemn, cu care se trag lemnele din apă” 1906 ← *cioc¹* (cu același sens) DA (posibil) // < bg. *čekur* „cracă” + suf. augm. *-oi*, cf. *ciocăru* DA (posibil); **cioculeț** s.n. (dim.) 1895; **ciocuță¹** s.f. (dim.) 1893.

Cf. **ciocă¹**, **ciuc**.

CIOC² interj. care imită sunetul produs la lovirea (în general repetată) a unui obiect – interjection qui imite un bruit produit lorsqu’on frappe un objet, ressemblant à celui du marteau, „toc, toc-toc” 1869, var. *cioca*.

Onomatopee, existentă și în unele limbi slave (ucr. *čoko*, rus. *čok*).

Fam.: **ciocănea** s.f. „sitar” 1868 ← *ciocăni¹*, infl. și de *cioc* (pasărea are un cioc proeminent, cu care face găuri în pământ pentru a se hrăni); **ciocăneală¹** s.f. (abstr.) ← *ciocăni¹* 1925; **ciocăni¹** vb.

„a lovi un obiect, producând zgomotul pe care îl redă interjecția *cioc*” 1703, var. *cioncăni* ← *cioc*² + *-ăni* V. Nestorescu, LR 34, 1985, 5, 415, cu unele sensuri infl. de *cioc*¹ și de *ciocan* (v. *ciocăni*² s.v. *ciocan*) // ← *ciocan*, cf. *ciocni* DA; ← *ciocan* TDRG, CADE, SLDR, DEX; ← *ciocan* și rus. *čekaniti* CDER 1956; **ciocăni**¹ s.n. (abstr.) 1848 ← *ciocăni*¹; **ciocănițoare** s.f. „nume dat mai multor specii de păsări agățătoare de pădure, cu cioc puternic, cu care ciocănesc coaja copacilor” 1793 ← *ciocăni*¹; **ciocănițură**¹ s.f. (abstr.) 1875 ← *ciocăni*¹; **cioc-boc** interj. 1885 ← *cioc*² + *boc*⁴; **cioca-boca** interj. 1885 ← *cioca* + *boca*; **cioc-poc** interj. 1930 ← *cioc*² + *poc*¹.

CIOC³ adj. invar., în compuse (fnv., rar) „mare – grand” 1910.
Tc. *çok* „mult, foarte”.

CIOC⁴ adv. (Bihor; după negații) „nimic – rien” 1928.
Magh. *csak* „numai”.

CIOC⁵ s.m. (Sălaj; aproape exclusiv la pl.) „porumb cules de pe coccan – maïs égrené” 1928.
Refăcut din *ciocălău* sau *ciocan*².

Fam.: **cioci**⁴ s.m. (Bih.) „ciocan de porumb” 1886 ← pl. *cioci* al lui *cioc*⁵ ° // ← *ciocan*², scris greșit *ciocui* (în loc de *ciociu*, grafie pentru *cioci*) DA.

CIOCALNĂ s.f. (Ban.) cuvânt cu sens neprecizat, atestat doar în poezii pop., pentru rimă – mot à sens inconnu, utilisé pour la rime 1892.
Et. nes., probabil ← *ciocălău* cu substit. finalei.

CIOCAN¹ s.n. „unealtă de bătut cuie; (p. anal.) diverse alte unelte sau obiecte asemănătoare – marteau; autres outils similaires” c.1500.

Et. nes., cuvânt de origine turcică (cf. vechi uzbek, kazah *čakan*, tc. *çakmak* „a lovi, a bate un cui” Vasmer, REW III, 324–325, Skok, ERHSJ, I, 289), intrat în rom. prin v.sl. (cf. slavon sec. XII *čekanŭ*, bg. *čekan*, *čokan*, scr. *čakanac*, ceh. *čakan*, *čekan*, pol. *czakan*, *czekan*, rus. *čekan*) CDED II, 54, Densuşianu, HLR I, 365 (considerat < bg., scr.), DA, CADE, DEX, TDRG², CELR, 21, sau prin cumană °. Trecerea *če-/ča-* > *cio-*, posibil sub infl. lui *cioc*² (interj.) sau *cioc*¹ (ar., mr. și „ciocan”) Brâncuș, VA, 62 (probabil) // Rom. *cioc*¹ Philippide, OR II, 705, Brâncuș, VA, 62 (posibilitate admisă, alături de explicația prin v.sl., care este preferată); rom. *cioc*² (interj.) SDLR, CDER 1956 (posibil); tc. *čekan*, slavon *čekanŭ*, bg. *čukan*, ngr. *τσουκάκι* TDRG¹.

Fam.: **ciocana** s.f. art. (Ban., rar) „dans de călușari” 1910; **ciocănar** s.m. „lucrător care sparge sarea în minele de sare; muncitor care lucrează cu un ciocan” 1621 (top. *Ciocănari*); **ciocănaș**¹ s.n. (dim.) 1691–1697; **ciocănaș**² s.m. (bot.) „condurul-doamnei” 1925; **ciocănaș**³ s.m. „lucrător care sparge sarea în mină” 1620 ← *ciocăni*²; **ciocănașei** s.m.pl. (Trans., rar., bot.) „condurul-doamnei” 1906 ← *ciocan*¹ (pentru sufixare, cf. alte denumiri de plante ca *bozățel*, *cornățel* DA); **ciocăneală**² s.f. (abstr.) 1870 ← *ciocăni*²; **ciocănel**¹ s.n. (dim.) 1649; **ciocănește** adv. (rar) „ca și când ar bate cu ciocanul” 1892; **ciocăni**² vb. „a bate cu ciocanul” 1678–1689; **ciocăni**² s.n. (abstr.) 1926 ← *ciocăni*²; **ciocănițor** adj., s.m. (rar) „care lovește cu ciocanul” 1691–1697 ← *ciocăni*²; **ciocănițură**² s.f. (rar, abstr.) 1691–1697; **ciocnaș** s.m. (rar) „lucrător care sparge sarea în minele de sare” 1893 ← *ciocănaș*¹ + *ocnaș* (contaminare).

CIOCAN² s.m. „știulete de porumb (cu sau fără boabe); tulpina porumbului; cotor de varză, de măr; con de brad; picior de ciupercă – épi de maïs (égrené ou non), tige de maïs, trognon (de chou, de pomme); cône de sâpin; pied de champignon” 1870, var. *cioccean*.

Bg. *čokan* (în Munt., Mold., Dobr.) Gămulescu, ES, 110, scr. *čokanj* (în Ban.) CADE, DEX, Gămulescu, ES, 110, forme care provin din *kočan* (bg.), *kočanj* (scr.) prin metateză BER, II, 687, Skok, ERHSJ, 333, cf. *cocean*, sau ← *cocean*, prin metateză TDRG, S. Pușcariu, DR 3, 1922–1923, 380, DA, SDLR. Var. *cioccean* ← *ciocan*² + *cocean* (contaminare).

Fam.: **ciocănărie** s.f. „teren de pe care s-a recoltat porumbul și s-au tăiat tulpinile de porumb” 1885; **ciocănăște** s.f. „ciocănărie” 1884.

Cf. **coccan**.

CIOCAN³ s.n. (reg., mai ales în expr. *un ~ de rachiu, țuică* etc.) „păhărel sau sticlură din care se bea țuică, rachiu etc. – petite fiole d'eau-de-vie” 1851, var. *ciocană* s.f.

Scr. *čokanj, čokan (rakije)* CDED II, 54, DA, TDRG, CADE, DEX // și bg. *čokan* DEX, CADE (cuvânt neîntâlnit în dicționarele consultate); și ucr. *čokan* CADE.

Fam.: **ciocănaș**⁴ s.n. (dim.) 1931; **ciocănel**² s.n. (dim.) 1862.

CIOCANCĂ s.f. (rar, Trans.) „par de lemn cu cârlig la capăt, cu care se împing lemnele plutitoare – croc, grappin utilisé pour transporter les troncs d'arbre sur les rivières” 1930.

Et. nes., probabil ← *ciocă*¹ „cârlig” + **cancă* (= *cange*, cf. variantele *camcă, cangă*) DA, CDER 1954.

CIOCĂI vb. (Ban.; despre câini) „a mânca dintr-un cadavru – (à propos des chiens) manger d'un cadavre” 1885.

Et. nes., probabil ← *cioc*¹, folosit inițial cu referire la păsări, cf. *ciocoti*^o // Probabil ← *ciocău* DA.

Fam.: **ciocău** s.n. (Ban.) „stârv” 1885 ← *ciocăi*^o // et. nec., cf. *ciocăi* DA.

CIOCĂLĂU s.m. „știulete de porumb (cu sau fără boabe); partea inferioară a porumbului, care rămâne în pământ; con de brad; (pl.) o specie de ciupercă otrăvitoare; ciucure, canaf; numele unui dans popular – épi de maïs (égrené ou non); bout de la tige du maïs, qui reste dans la terre après la récolte; cône de sapin; agaric vénéneux; frange; nom d'une danse paysanne” 1837, var. *ciucălău, ciucălău*.

Et. nes.: ← *ciocan*², cu substit. finalei *-an* (interpretată ca sufix) prin suf. *-lău* Fr. Király, „Contribuții lingvistice”, 1985, 49–50, sau bg. *čokāl, čokelek* (< tc. **čokal* < sp. *choclo* „știulete de porumb”), cu adaptarea finalei V. Sorbală, SCL 22, 1971, 2, 167–173 // Scr. *čokov* CDED II 53; cf. scr. *čokov* și *ciocan*² TDRG; cf. scr. *čokov*, magh. *csukló* „vârf de frunză” (înruđit cu scr. *čokov* „ciocălău”, cu rom. *cioc, ciocan, ciocleț, țiclău, țaclă* etc. SDLR), bg. *čekutka* DA; magh. *csukló* „vârf de frunză” A. Scriban, „Arhiva”, 1912, nr. 11, CADE, SDLR, DEX; ← *cioc*¹, *ciocă* + suf. expresiv *-lău* CDER 1955; ← **cioc* „trunchi” (cf. *ciocă*², it. *ciocco*), pentru evoluția semantică, cf. fr. *trognon* ȘDU⁵; probabil baza sud-slavă *čukl-* (cf. *ciocleț*) + suf. *-ău* SDEM 491.

Fam.: **ciocălăiște** s.f. (Mold.) „loc unde au rămas ciocălăi în pământ” 1885, var. *ciucălăiște*; **desciocăla**¹ vb. „a desface sau a desprinde știuleții” 1930 (var. *deciocăla*); **desciocălat** s.n. (abstr.) 1913, var. *deciocălat* ← *desciocăla*.

CIOCĂNTĂ s.f. (Ban., hapax H XVIII 139) „specie de șoareci mari de câmp – mulot” 1885.

Et. nec., cuvânt suspect.

CIOCĂRĂU s.n. (S-V Trans.) „os mare, ciolan – gros os” 1906.

Et. nes., posibil rom. **ciocur* (< scr. *čokur* „nod în lemn”) + suf. *-ău* DA.

CIOCĂLDAN s.m. (Mar., Buc.) „flăcău de 17–18 ani – jeune homme de 17 à 18 ans” 1924.

Et. nes., probabil ← *ciocărlan* „om mândru, fudul”, contaminat cu *șoldan* „flăcău”^o // Et. nec. DA.

CIOCĂLTĂU¹ s.n. „(Munt.) cui de lemn; (N Olt., Ban., S Trans., Apuseni) cui de lemn cu care se fixează jugul de proțapul carului; (Sălaj, Buc.) unealtă de plugărie – cheville de bois; cheville qui relie le joug au timon du chariot; outil de laboureur” 1862, var. *ciocăltău, ciocălțeu, ciocălței, ciocălțeu, ciocălțu, ciocărțeu, ciucălțeu*.

Magh. *csikoltó* CDED, DA, SDLR, Tamás, EW, 219, CDER 1959 // Scr. *čekřtaló* CADE; cf. *ciocă* NȘDU.

Var. *ciocărțeu*, posibil infl. de *ciocărți* (= *ciopârți*).

CIOCÂNDIE s.f. (rar, Hațeg) „jucărie – jouet” 1906.

Et. nec.

CIOCÂRLAT s. sg. tantum (înv., rar, numai în cântece vechi) „stofă de culoare stacojie – (étouffe) écarlate” 1462–1463, var. *șocârlat*, (Mold.) *ciorcălată* s.f. (scris *ciorcă lată*).

Magh. *sakarlat* (= *skarlat*, atestat cu grafia *șocorlath* la 1405 EWU) < lat. med. *scarla(c)um*, it. *scarlato* (< arab. **saqirlāt*, cf. pers. *saqirlāt*).

Cf. *scarlat*, *scarlatină*.

CIOCÂRLIE¹ s.f. „pasăre cântătoare mică, cu penele pestrițe, care zboară vertical, la mari înălțimi (*Alauda arvensis*); nume de cântec și de dans popular – alouette; nom de chanson et de danse paysanne” 1469 (antrop.).

Et. nes., probabil rom. *ciocă*¹ „vârf” (de la moțul caracteristic păsării, cf. it. *cappellacia*, sp. *coguhada*, fr. *cochevis*, *alouette hupée*, bg. *čučuliga*, alb. *čafkëlorë* < *čafkë* „moț”), + *-ălie* > *ciocălie* (atestat doar cu sensul „ridicătură, înălțime”) > *ciocârlie* (prin despicierea lui *l*) Loșonți, SSE, 35–40, P. Boerescu, LR 58, 2009, 474, sau rom. *ciocă*¹ + *-ârlă* > *ciocârlă* + *-ie* G. Giuglea, DR 3, 1922–1923, 1090, CADE (s.v. *ciocârlan*) (forma *ciocârlă* atestată doar ca antrop. 1645) // ← *ciocârlan* (← **ciocârlă* „obiect cu forma curbată sau în spirală” ← *ciocă*¹, cf. *cocârlă*) CDER 1960; cf. *ciocârlan* (cf. *cioc*¹) DEX; posibil ← *cioc*¹ Densusianu, HLR I, 38; el. de substrat din i.-e. **keuk-k-rús* < *(s)*keup-*, **skeub(h)-* „moț, smoc, tufă, ciucure” Reichenkron, *Dak.*, 105–108; formație de la o bază onomatopeică (imitând cântecul păsării), cf. scr. *čevrljuga* (*ševrljuga*) „ciocărlie”, *čvrļjak* „graur”, ucr. *čukurlij*, *čukurdel* „Alauda arborea, Alauda cristata”, posibil împrumut cu it. *cioc(c)o* „beat” (de origine onomatopeică) DA, TDRG^{2,3}, SDLR (relație inversă, ucr. *čukurlij* este de fapt împrumutat din rom., după ESUM s.v.); ← **cioc-* (cf. it. dial. *cioc(o)*, *ciuc(c)o*, *ciucio* „prost, amețit, beat”) + *-rl-* elem. onomatopeic folosit pentru ideea de învârtire (după zborul caracteristic păsării) + *-ie* S. Pușcariu, DR 6, 1929–1930, 307–308; scr. *čevrljuga* (*ševrljuga*) CDED II 54, TDRG¹ (și sloven *škerlec*, s.v. *ciocârlan*).

Fam.: **ciocârlan** s.m. „(Buc.) pasăre, ca o vrabie mai mare, de culoare brun-cenușie, cu un moț în vârful capului (*Alauda cristata*); (reg.), masculul ciocărliei; (fig.) om mândru, fudul; dans țărănesc; (bot., Mehed.) coroniște” 1599 (antrop.) ← *ciocărlie*¹, cu substit. sufixului; **ciocârlăniță** s.f. (Buc.) „ciocărlie (*Alauda arvensis*); femela ciocârlanului (*Alauda cristata*)” 1883 ← *ciocârlan*; **ciocârleț** s.m. (ornit.) „scorțar (*Sitta Europaea*)” 1868 ← *ciocârlan*, cu substit. sufixului SDLR, CDER 1960, TDRG^{2,3} (posibil) // cf. *cioc*¹, *ciocărlie*¹, *ciocârlan* DA; ← *cioc*¹ sau *ciocan*¹ TDRG¹; **ciocârliță** s.f. (dim.) 1900; **ciocârloi** s.m. „masculul ciocărliei” 1883 ← *ciocărlie*¹, cu substit. sufixului.

Cf. *ciocă*¹, *ciocoi*².

CIOCÂRLIE² s.f. (S Mold.) „coardă de viță-de-vie tăiată și pusă în pământ pentru a prinde rădăcină – cep de vigne” 1885.

Et. nes., ← *ciocă*² sau scr. *čokrlja* „viță-de-vie” DA, CDER 1960, cf. S. Pușcariu, DR 6, 1929–1930, 309. Cuvintele rom. și scr. sunt înrudite, însă este dificil de stabilit limba sursă, cf. *ciocă*², *ciocoi*³.

CIOCÂRT s.m. (bot.) „ciuciulete (specie de ciupercă) – morille comestible (*Morchella esculenta*)” 1910.

Et. nes., posibil ← *ciocârți* = *ciopârți*, cu evoluția semantică explicabilă prin forma neregulată a pălării ciupercii DA.

Fam.: **ciocârțel** s.m. (bot.) „creasta-cocoșului (specie de ciupercă: *Ramaria flavia*)” 1930.

CIOCÂRTAURI s.n.pl. (Dorohoi) „locuri deluroase, răpoase – endroits vallonnés, escarpés” 1913.

Et. nes., posibil ← *ciocârți* (= *ciopârți*) infl. de *coclauri* DA.

CIOCÂRTIE s.f. (Buzău) „instrument cu care se ascute coasa – outil pour aiguiser la faux” 1939, var. *ciocârtău*².

Et. nes., probabil ← *ciocârtău*¹ (cu extindere semantică: „unealtă, cinie”, v. DA s.v. *ciocârtău*).

CIOCHELCEIE s.f. (Ban.) „fel de mâncare nedefinit mai îndeaproape – sorte de mets” 1885.

Et. nes., probabil ← *ciocâlțeie (cu trecerea *că/câ* > *ke/ki* specifică pentru Banat și cu palatalizarea *te > će*) < *ciocârțeie < *ciocârț* „ciuciulete”^o // Din ciocâlțeu (= *ciocâlțâu*), cu pronunțare dialectală DA („cf. *ciocâlțâu*”).

CIOCHIE s.f. „(Buzău) ciocan de lemn care servește la fixarea cercurilor la butoaie; capul părții mobile, în formă de ciocan mare, a băncii pe care stă dogarul; parte a căruței, a plugului, a războiului de țesut (unul dintre lemnele orizontale care țin vatalele); bucată de miel sau de oaie care se gătește frigându-se pe *frigarea de ciochie*; (Mehed.) partea dinainte și dinapoi a unei șei țărănești – utinet; tête de la chaise à tailler; partie du chariot, de la charrue, du métier à tisser; morceau d’agneau ou de brebis rôtî à la broche; arçon” 1885, var. *ceacăie*² „capul părții mobile a băncii pe care stă dogarul – tête de la chaise à tailler”, *ciocchie*.

Et. nes.: ← *ciocă*¹ „cârlig, unealtă cu care se strâng cercurile la buți; unealtă de tăiat și de scobit, de forma unui ciocan; fiecare dintre capetele părții verticale, de lemn, a ferăstrăului” DA (posibil), SDLR, sau ← *cioc*¹ „parte ascuțită a unui obiect, cârlig, capul băncii dogarului”, eventual infl. de *cechie*² (< magh. *csáklya* „târâncop, cârlig”) > **cechie*^o // Magh. *csáklya* DEX; ← *ceacăie* „briceag” (< tc. *çaki*) + *ciochină* CDER 1596.

Var. *ceacăie*², prin confuzie cu *ceacăie*¹ Suci, CRT, 46–47.

Cf. *ciocă*¹, *ciochină*.

CIOCHINĂ s.f. (înv.) „partea din spate a șeii, de care se pot lega traista, desagi etc.; curea la harnașament; cârlig purtat de țăranii de la munte la brâu – troussequin, courroie du porte-manteau, trousse; crochet de montagnard” 1507 (antrop.), var. (Dobr.) *cinchină*, (Buzău) *ciochină*. Sensul „osul rotund de la glezna piciorului” este un sens fictiv, preluat de ȘIO și DA după DDRF; singura atestare disponibilă este de fapt un pasaj din Creangă (*ai să-și rupi ciochinele*) în care avem de-a face cu sensul principal „parte a șeii”.

Et. nes., probabil ← *ciocă*¹ „cârlig” LM, DA sau ← *cioc* „parte ascuțită a unui obiect, cârlig” CDER 1957 // Probabil tc. *çikm* „traistă, raniță” ȘIO, TDRG¹, DEX (pentru respingerea etimonului tc., v. Suci, CRT, 245); scr. *čekljun* „zăvor, cârlig” CDED, II, 54.

Fam.: **ciochinar** s.n. „mănunchi de curelușe scurte, având la capete ochiuri sau inele, de care vânătorii atarnă păsările vânate; nasturele dindărătul șeii” 1893; **ciochinare** s.f. (mil.) „curea de legat desagi (la ciochină)” 1913.

Cf. *ciocă*¹, *cioc*¹, *ciochie*.

CIOCI¹ s.m. pl. tantum (Trans.) „chică – toupet, chignon, chevelure” 1885 (Dolj, nume de câine).

Et. nec.

CIOCI² s.m. pl. tantum (Trans., Munt., Mehed.) „ciorapi de pânură albă, lungi până la genunchi – bas en bure, longs jusqu’aux genoux” 1825, var. (Avrig) *cionci*.

Et. nes., posibil germ. *Socken* „ciorapi scurți” (> **soci* > *cioci* prin asimilare) DA (sigur) sau ← *ciorici* (= *ciocarici*, v. *cioarec*)^o // It. *ciocia* „un fel de opincă”, pătruns pe cale comercială ȘDU⁴, SDLR („cf. it. *ciocia*”); magh. *csucsa* „papuc”, *csoszogó cipő* „papuci” CDED II, 490, CDER 1958; lat. *soccus* „pantof” LB.

Fam.: **ciocce** s.m. „om copilăros” 1886 (în unele regiuni, ciocii fiind purtați de copii; cf. *mucea* < *muci*).

CIOCI³ vb. (Teleorman) „a se chercheli – se griser” 1930.

Et. nes., probabil ← *cioc*², cf. expresia *a da cioc* „a ciocni paharele”^o // Et. nec. DA.

Cf. **ciocsi**.

CIOCIOI vb. (Mehed.; despre mierlă) „a fluiera – (en parlant du merle) siffler” 1885.

Creație de la o bază onomatopeică.

CIOCLEJ s.m. (Mold., Buc.) „partea de jos a tulpinii porumbului, rămasă la nivelul pământului, după ce restul tulpinii a fost tăiat la recoltare – tige sèche du maïs, qui reste dans la terre

après la récolte" 1883, var. *ciocleş* „ştiulete de porumb de pe care s-au desfăcut boabele – epi de maïs égrené”, *ciuclej*, *coclej*, *cotlej*.

Et. nes., probabil ← *ciocălău*, cu substit. finalei, după *gătej* CADE („cf. *ciocălău*”), SDLR („rudă cu *ciocălău*”) sau bg. *čokelek* cu adaptarea finalei, după *gătej*, cf. *ciocălău* V. Sorbală, SCL 22, 1971, 2, 167–173 // Probabil v.sl. („idiom slav nord-danubian”) **čoklež* < **čukl-* (cf. sloven *čuklja* „membru tăiat”, *čuklav* „schilod”) + suf. *-ež* (> rom. *-ej*, cf. *gătej*) S. Puşcariu, DR 8, 1934–1935, 354, cf. şi scr. *čokla* „creangă” > *čukalj* „ciot” SDEM 490; et. nec. DEX.

Fam.: **cioclejel** s.m. (Buc.) „cioclej mic; (ornit.) împărătuş, sfredeluş” 1883 ← *cioclej* DA, TDRG^{2,3} (dim.) // cu sensul „împărătuş” ← *cioclaş* „bărbat care transportă lemnul cu cioacla” TDRG¹.

Cf. **ciocălău**, **cioclod**.

CIOCLETE s.m. (Haţeg) „vrabie – moineau” 1906.

Et. nes., probabil ← *ciocloi* (SDLR: cf. *ciocloi*) + *vrăbete* (contaminare) ° // ← *cioclejel* „împărătuş” + *vrăbete* (contaminare) DA.

CIOCLOD s.n. (Trans., Ban., Olt.) „cocean de măr sau de porumb, curăţat de boabe – trognon de pomme, tige de maïs” c.1893, var. *ciocolod*.

Et. nes., probabil *cioclej* „ştiulete de porumb fără boabe” + *glod* „ştiulete de porumb fără boabe” DA.

CIOCLOVINĂ s.f. (peior.) „ciocoi, parvenit, om arogant – parvenu, arrogant, rogue” 1864.

Et. nes., probabil ← *ciocoi*¹ (TDRG, DEX „cf. *ciocoi*¹”), infl. de *cioclu* ŞDU⁶; pentru derivare, cf. *ciorovină* „poreclă dată ţiganilor” < *cioară* // Probabil, la origine, un cuvânt cu alt sens (cf. bg. *čulovka* „bufniţă”), ulterior apropiat de *ciocoi* şi de *cioclu* DA; ← *ciocloi* + suf. sl. *-ovină* SDLR.

Fam.: **ciocloavă** s.f. „parvenit, ciocoi” 1881 (der. regresiv); **cioclovinaş** s.m. (dim.) 1849.

CIOCĂNI vb. (Trans., Munt.) „a (se) certa, a cicăli – (se) quereller, gronder, agaçer, se chamailler” 1868, var. *ciocmăgi*, *ciogmăni*.

Et. nes.: ← **ciocman* < magh. *csokmány* „bardă de dulgher” (cf. *ciocăni* „a bate cu ciocanul” > (fig.) „a cicăli”) CADE sau ← *ciocăni* „a cicăli”, infl. de *jecmăni* SDLR // Et. nec., cf. *ciocni*, *ciocăni*, *ciondăni* DA.

Var. *ciocmăgi* „a bate”, infl. de *ciomăgi*.

Fam.: **ciocmăneală** s.f. „ceartă, cicăleală” 1931.

CIOCNI vb. „a lovi (cu ceva tare sau în ceva tare) producând zgomot; (refl.) a se lovi, a se izbi de ceva tare; (fig.) a fi în conflict – (se) cogner, (se) heurter, trinquer; s’opposer” c.1650, var. *ciogni*, *ciomni*.

Rom. *cioc*² (interj.) CDER 1961, cf. *pocni*, *bufni* sau v.sl. **čoknŕti* (< interj. *čok*, *čuk*, cf. ucr. *čoko*, rus. *čok*, bg. *čuk*), cf. rus. *čoknuť*, ucr. *čoknuty*, bg. *čukna* CDED, II, 54–55, DA, CADE, SDLR, DEX.

Fam.: **ciocnă** s.f. „ciocnire” ← *ciocni* (der. regresiv) 1925; **ciocneală** s.f. „ciocnire” 1873; **ciocnet** s.n. (abstr.) 1875; **ciocnit**¹ s.n. (abstr.) 1930; **ciocnit**² adj. „lovit, crăpat; atins de o boală molipsitoare; (fig.) nebun; ameţit de vin” 1801; **ciocnitoare** s.f. „ciocănitoare” 1862 ← *ciocnitor*, infl. de *ciocănitoare*; **ciocnitor** adj., s.m. „(persoană) care ciocneşte” 1862; **ciocnătură** s.f. „ciocnire” 1883.

CIOCODAN s.m. (Prahova) nume de câine ciobănesc – nom de chien 1885.

Et. nes., posibil ← *cioci*¹, cf. *roşcodan* ° // Et. nec. DA.

CIOCOI¹ s.m. „(înv., Mold. şi Buc.) servitor domnesc, slugă boierească; (înv., peior., Mold., Munt.) perceptor, arendaş; parvenit; (p. ext., peior.) oricine nu este din rândul ţăranilor – (vieilli) domestique, valet, page, plat valet; (vieilli, péjor.) percepteur, administrateur d’un domaine; parvenu; (p. ext., péjor.) toute personne qui n’appartient pas à la classe des paysans” 1691 (cea mai veche atestare, 1614, este antrop., care poate reprezenta şi omonimele *ciocoi*^{2,3}).

Et. nes., probabil ← *ciocoi*³ „specie de corb; masculul păsării ceucă” (← *ciocă*¹, *ciocă*³ = *ceucă*), termen dat de țărani slugilor boierești, percepților etc. prin analogie cu voracitatea păsării LM, DA (sigur), SDLR (sigur), CDER 1944; pentru evoluția semantică, cf. fr. *hobereau* „erețe; (fig., peior.) nobil rural” SDLR // Tc. *çokadar*, *çukadar* (= *çuhadar*) „lacheu” Rösler, GTBR 608, TDRG (posibil), cuvânt care, însă, a dat rom. *cihodar*; cf. bg. *çokoj* CADE (cuvântul bulgar este însă împrumut din rom. DA); v.sl. *člověkŭ* „om”, cf. rus. *čelověkŭ*, pol. *człowiek*, *człek* „om, valet, caraghios” CDED II 55; et. nec. DEX.

Fam.: *cioc*⁶ s.m. (Buzău) „arendaș al moșiei satului” 1930 ← *ciocoi* DA (posibil) // sau forma masculină a lui *ciocă*³ DA; *ciocoi*² s.f. „soție de ciocoi; femeie cu purtări de ciocoi, parvenită” 1863; *ciocoa*² s.f.pl. (Suceava) „ciocoime” 1910 ← *ciocoi*, după *loaze*; *ciocofleandură* s.f. (peior., glumet) „ciocoi” 1874, var. *ciocorofleandură* ← *ciocoi* + *fleandură*; *ciocoi*⁴ vb. refl. „a deveni ciocoi, a dobândi trăsături de ciocoi; a fi slugarnic, lingușitor” 1826; *ciocoi*⁵ s.m. (dim.) 1786; *ciocoi*⁶ s.f. „calitatea de ciocoi” 1821; *ciocoi*⁷ adj. „de ciocoi” 1829; *ciocoi*⁸ adv. „în felul ciocoilor, în mod ciocoi” 1893 ← *ciocoi*⁷ sau *ciocoi*; *ciocoi*⁹ s.f. (col.) 1862; *ciocoinic* adj., s.m. (înv., peior.) „slugarnic” 1838; *ciocoinicie* s.f. (înv.) „slugărnicie, lingușire josnică” 1728 ← *ciocoinic*; *ciocoi*¹⁰ s.n. „atitudine de ciocoi, de parvenit” 1838; *ciocoi*¹¹ adj. „parvenit” 1862 ← *ciocoi*¹²; *ciocorofleac* s.m. (peior., glumet) „ciocoi” 1874 ← *ciocoi* + *fleac*.

CIOCOT² s.m. (Trans., Mar., Ban.) „ciocârlan; ciocârlie – alouette (Alauda cristata; Alauda arvensis)” 1883.

Et. nes.: probabil ← *cioc*¹ „parte proeminentă a unui obiect” (SDLR, Loșonți, SSE, 41) sau ← *ciocă*¹ „vârf”, de la moțul caracteristic păsării, cf. *ciocârlie*.

Fam.: *ciocloi* s.m. (Mar.) „ciocârlie” 1906 ← *ciocoi*², infl. de *ciocârlie*, *ciocârloi* (°) sau cu grupul *-cl-* apărut ca în *cioclodan* < *ciocodan*, *piclui* < *picui* Loșonți, SSE, 41 // probabil origine onomatopeică, cf. *ciocârlie* DA (s.v. *ciocârlan*); *ciocloiaș* s.m. „ciocârlan (Galerida cristata)” 1961 ← *ciocloi*; *ciocluș* s.m. (Sălaj) „ciocârlan (Galerida cristata)” 1961 ← *ciocloi*, cu substit. sufixului // ← **ciocluș* „moț” ← **ciocuş* „moț” ← *cioc* (care ar fi însemnat și „moț”) + *-uş* D. Loșonți, SSE, 41; *ciocluț* s.m. (Sălaj) „ciocârlan (Galerida cristata)” 1890 ← *ciocloi*, cu substit. sufixului // ← **ciocluț* „moț” ← **ciocuş* „moț” ← *cioc* + *-uş* D. Loșonți, SSE, 41.

Cf. *ciocârlie*.

CIOCOLATĂ s.f. „preparat comestibil făcut dintr-un amestec solidificat de pulbere de cacao și de zahăr (ce poate incorpora și alte ingrediente); (p. ext.) băutură preparată din praf de ciocolată – ciocolată” c.1770, var. *ciocoladă*, *ciucalată*, *șocoladă*, *șocolată*.

It. *cioccolata* (< sp. *chocolate*, împrumut dintr-o limbă autohtonă din Mexic) TDRG, DA, SDLR, CDER 1962 // Fr. *chocolat*, germ. *Schokolade* CADE.

Var. *șocolată*, după fr. *chocolat*; var. *șocoladă* < germ. *Schokolade*; var. *ciocoladă* ← *ciocolată* + *șocoladă* DA sau magh. *csokoládé* Király, *Contacte*, 132.

Fam.: *ciocolatier* s.m. „lucrător într-o fabrică de ciocolată” 1949 ← *ciocolată*, după fr. *chocolatier*; *ciocolatŭ* adj. „de culoarea ciocolatei” 1862.

CIOCOT¹ s.m. (Trans.) „ciucure – frange” 1906.

Et. nes., posibil ← **ciucot* ← *ciucure* cu substit. finalei ° // Et. nec. DA.

CIOCOT² s.m. (Ban., Mehed.) „bucată de lemn legată de coș, care atinge piatra morii – babillard (du moulin)” 1885.

Et. nes., posibil același cuvânt cu *ciocot*³ DA (posibil) // ← *cioc*² (onomat.), cf. *ciocoti* DA (posibil), CDER 1954.

CIOCOT³ s.m. (Ban.) „butuc de viță-de-vie – sarment de vigne” 1884.

Scr. *çokot*.

Cf. *ciocă*².

CIOCOTI¹ vb. „(Buc.; despre păsări) a ciuguli; a ciripi; (Munt.; despre animale) a paște; (Hațeg; despre oameni) a mânca cu zgomot, a plescăi – picoter, pépier; pâitre; manger en faisant du bruit” 1885.

Et. nes., probabil ← *cioc²* (onomat.) + *-oti*, cf. *bocoti* DA, apropiat semantic și de *cioc¹*.

Fam.: *ciocota* s.f. (Trans.) în sintagma *de-a ~* „numele unui joc cu mingea” 1890.

CIOCOTNIȚĂ s.f. (inv.) „flecar; parazit, mincinos, lingușitor; perceptor; (Ban.) gaiță – bavard; parasite, flatteur; percepteur; geai” c.1648 (var. *ciocodniță*).

Et. nes., ← *ciocoi¹* SDLR, cu sensul „flecar” după *cioc¹*, *ciocoti¹*, sau ← *ciocoti¹*, infl. semantic de *ciocoi¹* DA.

Fam.: *ciocotniți* vb. (inv.) „a fi lingușitor, slugarnic” 1691.

CIOCOVEȚE s.f.pl. (Răhău, Trans.) „unelte dintr-o gospodărie (de ex. ciocan, nicovală, gresie) – outils domestiques (par ex., marteau, enclume, aiguisoir)” 1930.

Et. nec. // Cf. scr. *čokov* „ciocălău” DA.

CIOCȘI vb. refl. (Teleorman) „a se îmbăta – se griser” 1913.

Et. nes., posibil ← *ciocni* (*paharele*), a da *cioc* „a ciocni paharele” ° // Cf. *ciocțișii* DA.

Cf. *cioci³*.

CIOCIȘI vb. (inv.; sens nesigur) „a se uzezi, a prinde igrasie; a se strica – s’humidifier; se corrompre” 1793.

Et. nec.

CIOCUȘ adj. (Trans., Buc.) „sașiu; (despre cai) cu ochi albicioși – louche; (cheval) aux yeux blanchâtres” 1891, var. *ceucuș*, *ciorcuș²*.

Magh. *csóka* „cu ochi mari de culoare indefinită sau de culori diferite”, încadrat în seria adjectivelor în *-uș*. Var. *ciorcuș*, prin contaminare cu *ceur* sau *chior*.

Fam.: **ceuc** adj. „sașiu; cu ochi de culori diferite” 1862 ← *ceucaș*, *ceucuș* (der. regresiv) Tâmas, EW, 220; **ceucaș** adj. „sașiu” 1927–1928, var. *cioucaș* < magh. *csóka*, încadrat în seria adjectivelor în *-aș*.

CIODOROANCĂ s.f. (Mold.) „babă, baborniță, hârcă, cloanță – vieille ratatinée” 1913.

Rom. *ciontoroagă* (= *șontoroagă*, fem. lui *șontorog*) + *hodoroancă* „babă” ° // Et. nec. DA.

CIOFĂI vb. (pop.) „a mânca cu zgomot, a plescăi, a clefăi – manger bruyamment” 1825, var. *cioflăi*, *ciofoi²*.

Derivat de la o bază onomatopeică.

Fam.: **ciofală¹** s.f. (S Mold.) „persoană flecară” 1912 ← **ciofăli* ← *ciof(l)ăi* SDLR // ← *ciofăla* „a lovi cu palma” DA (s.v. *ciufuli*); **ciofăială** s.f. „zgomot produs la mâncare” 1930; **ciofăit** s.n. (abstr.) 1930; **ciofăitură** s.f. (abstr.) 1930; **ciofăni** vb. (Teleorman) „a ciofăi” 1912 ← *ciofăi*, cu substit. sufixului; **ciofoti** vb. (Trans.) „a ciofăi; (despre porci) a râma” 1906 ← *ciofăi*, cu substit. sufixului.

CIOFEAC s.m. (Teleorman, hapax „Ion Creangă” 5, 373) „persoană cu meserie și statut social neclare – personne de métier ou de rang social indéterminé” 1913.

Posibil eroare grafică pentru *ciofl(e)ac* °, cf. *ciofleagă²* DA.

CIOFLÂNC s.n. (Mold., Mar., Buc.) „pană de fier (sub formă de cui); lanț scurt cu un cârlig la capăt, care servește la agățat obiecte mari (butuci, plugul etc.) pentru a fi târate – gaffe (à la forme d’un clou); chaîne courte prévue d’un crochet, qui sert à faire traîner de grands objets (des troncs, la charrue, etc.)” 1893, var. *cioflâng*, *șoflânc*.

Săs. *Schivlänk* (= germ. *Schiebling*).

CIOFLEAGĂ¹ s.f. „(Mold.) scândurică de zețuit; (Munt.) cutie – composteur; boîte” 1883, var. *cioflagă*.

Et. nes., probabil pol. *szuflada, szufladka* „sertar” (< germ. *Schublade* < *Schub* „împingere” + *Lade* „ladă”) CDED II, 55, CDER 1964 sau säs., cf. germ. *Schublade* „sertar” DA.

CIOFLINGAR s.m. (Munt., Mold.; peior.) „om care nu știe să facă nimic; om sărac care poartă haine specifice orașenilor înstăriți; om de nimic, zdrențaros, vagabond – personne qui ne sait rien faire; personne pauvre qui affecte dans sa tenue une élégance hors de rapport avec sa situation; vagabond, pauvre” 1857, var. *cioflegar, cioflengar, cioflicar, ciofligar, ciuflicar, șoflângar*.

Et. nes., probabil bg. *čifligar* „șăran care lucrează pe o moșie; moșier” (< *čiflik* < tc., cf. rom. *ciștlâc*), cf. și ar. *ciufligar* „agricultor” (< *ciufliche* „proprietate funciară, moșie” < tc. *çiftlik*), alb. *çifligar* „moșier” ° sau rom. *cișlicar* „clăcaș în Peninsula Balcanică” SDLR (considerat derivat din *cișlic*, ceea ce este mai puțin probabil decât un împrumut din bg.) // Germ. *Schuhflicker* „cizmar care peticește ghetete, cărpaci” DA, CADE, DEX; țig. *čoχengere* „pantofar” (după pantofarii țigani care, la țară, purtau haine occidentale) Graur, BL 2, 1934, 138–139; posibil ← *cioflec* sau ← *ciof* (= *ciuș*) sau țig. *čoχengere* cu evol. semantică „pantofar” > „înșelător” CDER 1967; probabil slav *šupljakū* < *šupli* „găunos”, cf. scr. *šupljak* „nucă seacă”, germ. *Schubjack* „pușlama” TDRG.

Fam.: **cioflac** s.m. (Suceava) „copil răsfățat” 1893 ← *ciofleagă*² ° // cf. *cioflec* DA; **cioflea** s.m. (Ban.) „om care nu e în stare să se încălze sau să se îmbrace” 1885 ← *ciofleagă*², der. regresiv; **ciofleagă**² s.m. (Ban., Buc.) „om de nimic” 1883 ← *cioflegar* (= *cioflingar*), der. regresiv ° (cf. *cioflec, cioflegar, ciofeac* DA); **cioflegos** adj. (Ban.) „om care nu e în stare să se încălze sau să se îmbrace” 1885 ← *ciofleagă*.

CIOHĂI vb. (rar) „a scoate sunetul caracteristic ciorilor, a croncăni – croasser” 1856, var. *ciui*² (3 sil.).

Derivat de la o bază onomatopeică.

CIOHODAR s.m. „slugă la un vizir, la un pașă sau la un domnitor român; slujbaș care îngrijea încălțăminte Domnului – laquais d’un vizir, d’un Pacha ou d’un voïvode roumain; officier qui veillait sur les chaussures du voïvode” 1645, var. *cihdar, cihodar, ciodar, ciohdar, ciuhdar, ciuhodar*.

Tc. *čohadar, čuhadar* (< *čuha* „postav”).

Fam.: **ciohodar-aga** s.m. „intendentul garderobei imperiale care păstra mantaua sultanului și îi trăgea papucii” 1698 < tc. *čuhadar ağa*, (înv.) *čohadar aya*; **ciohodar-bașa** „șeful ciohodarilor” 1878 < tc. *čohadar bași*; **ciohodărit** s.n. „dare plătită baș-ciohodarului de către cavafi, cizmari și papugii” 1775.

CIOHOTĂ s.m. (Ban., Trans.) „colăcarul care strânge darurile la nuntă – garçon d’honneur qui ramasse les cadeaux” 1915, var. *ciohoată*.

Et. nes., probabil înrudit cu *ciocotniță* „perceptor domnesc de dări” ° // Cf. magh. *csahol, csahit* „lătră, flecărește” DA.

CIOI¹ s.n. (Olt.) „vas mic de lemn, cu coadă, de forma unei farfurii, folosit de ciobani și ca unitate de măsură; vas de tinichea de un litru folosit pentru măsurarea laptelui – écuelle; vase en fer-blanc d’un litre, utilisé pour mesurer le lait” 1906.

Et. nes., probabil ← *ciuvai*, pl. *ciuvaie* (> *cioaie* > sg. refăcut *cioi*) sau ← *ciovoi* (= *ciovei*) ° // El. de substrat, i.-e. **keu-b-jo* (< **keu-* „vas, pahar”), cf. v.sl. *kubŭ* „vas de băut”, rus. *kubok*, ucr. *kub, kubok*, pol. *kubek*, sorab. de jos *kub, kubk*, slavon *čibanŭ, čivanŭ* Reichenkron, *Dak.*, 108; ← *cioaie* (← *acioaie* „clopotel; (înv.) aliaj metalic; obiect făcut din acest aliaj”) V. Bogrea, DR 2, 1921–1922, 655; et. nec. DA.

CIOI² s.n. (Ban., Olt.) „excreșcență pe trunchiul unui copac, ciot – noeud dans un arbre, chicot” 1884.

Et. nes., posibil refăcut din *cioios* „noduros” ← *cioros* ← *cioturos* ← *cioi* ° // Et. nec. DA.

Fam.: **cioios** adj. (Olt.) „noduros” 2009; **cioros** adj. (Olt.) „noduros” 1967.

CIOLAN s.n. „toiag curb acoperit cu argint și purtat de ceaușii domnești – crosse argentée, insigne des fonctionnaires du voivode” 1616, var. *țoian, țuian*¹.

Tc. (înv.) *çövkân, çövgân*, (dial.) *çöğen* (= *çevgen, çöven*). Var. *țoian, țuian*, cu pronunțare ngr.

CIOLAC adj., s.m. „infirm, schilod; (arg., înv.) valet (la jocul de cărți) – mutilé, manchot; valet (dans le jeu de cartes)” 1582.

Tc. *çolak*.

Fam.: **ciolav** adj. „ciolac” 1862 ← *ciolac* + (*s*)*chilav*; **ciolăci** vb. „a mutila” 1911; **ciolăvi** vb. „a mutila” 1862 ← *ciolav*; **ciolăvie** s.f. „mutilare” 1862 ← *ciolav*; **ciolnav** adj. „ciolac” 1911, var. *ciolnav, ciolnăv, șolnav, șolnăv* ← *ciolac* + *bolnav*; **cioloagă** s.f. „mârțoagă; obiect deteriorat” 1884 ← *ciolog* ° // et. nec. DA; **cioloc** s.m. (Ban.) nume de câine 1885 ← *ciolog* „olog, slab” ° // et. nec., cf. *ciomoc* DA; **ciolog** adj. „olog, slab” 1884, var. *ciolob* ← *ciolac* + *olog*.

CIOLAN s.n. „os mare; mădular; (fig.) parte a roții de car și de moară, obadă; pământ tare, neroditor; varietate de struguri – grand os; membre; jante; terre crayeuse; sorte de raisin” 1520 (top. *Poiana Ciolano*(v)).

V.sl. *članŭ* „membru”.

Fam.: **ciholane** s.n.pl. (Trans.) „schelet, ciolane” c.1800; **ciolănaș** s.n. (dim.) 1875; **ciolăneasca** s.f. art. (S Munt.; cor. pop.) 1885; **ciolănel** s.n. (dim.) 1683; **ciolănos** adj. „cu oase mari, ieșite în relief, osos” 1705; **ciolban** s.n. (Năs.) „ciolan” 1888, poate infl. de *ciolpan* „trunchi”; **desciolănat** adj. (despre membrele corpului omenesc) „care este sau pare a fi desfăcut din articulații” 1936.

Cf. **člen**.

CIOLĂ s.f. (Mar.) „minciună – mensonge” 1903.

Magh. *csal* „înșelătorie, capcană”.

Fam.: **ciolar** s.m. (Trans.) „șarlatan” 1891.

CIOLHĂ s.f. (N Trans., Mar.) „trunchi găunos; organ genital al iepii – tronc creux; organe génital de la jument” 1925.

Et. nec. DA // Magh. *csalfa* „amăgitor, înșelător” N. Drăganu apud Ș. Pașca, DR 5, 1927–1928, 314.

CIOLOBOACĂ s.f. (Ban., Mehed.) „apă stătută; lătură – eau croupie; lavure” 1910.

Et. nes., probabil ← **ciolboacă* ← *știoalnă* + *holboacă, bolboacă* „loc adânc într-un râu sau un lac” ° // Et. nec. DA.

CIOLOBOC s.n. (Trans.) „picior de porc – pied de porc” 1825.

Et. nes., posibil ← **cioloabă* (← *ciolan* + *labă*) + *-oc* N. Drăganu, DR 2, 900, DA (posibil).

CIOLOBOT s.m. (bot.) „plantă ierboasă cu flori viorii-purpurii, cu spini, care crește pe coline aride – Centaurea spinulosa” 1906.

Et. nec.

CILOMAD s.m. sg. tantum „specie de porumb pentru nutreț – sorte de maïs” 1906, var. *ciolomadă* s.f., *șolomadie* s.f.

Magh. *csalamádé*.

CILOMI vb. refl. (Apuseni) „a insista – insister” 1930.

Et. nec.

Fam.: **ciolomeț** adj. „insistent, obraznic” 1930.

Cf. **ciomândi**.

CIOLPAN s.m. „trunchi de copac cu rădăcinile în pământ, fără ramuri; (Buc.) picior; (fig.) om mare și diform – tronc d’arbre sans branches; pied; personne grande et difforme” 1592 (antrop.), var. *ciorpan, ciulpan*.

Et. nes., probabil (cu forma de bază *ciorpan*) refăcut din *ciortan*¹ (← *ciotan* ← *ciot*) sau ← **ciompan* ← *ciomp* (= *ciump* „ciot”) ° // Tc. *çolpa* „șchiop, schilod” SDLR; probabil din sl. *čerpŭ* „așchie, bucăciță de lemn”, cf. *ciorpec* CDER 1973; et. nec. DA.

Fam.: **ciolpănel** s.m. (dim.) 1901, var. *ciorpănel*, (suspect, probabil eroare grafică, potrivit DA) *colpănel*.

CIOLTAR s.n. (pop.) „pătură de postav care se pune sub șa; (Mehed.) covor țărănesc de perete; (Olt.) haină scurtă țărănească pentru femei – chabraque; tapis; manteau court des paysannes” 1594, var. (suspect) *ciortan*³, *ciultar*, (Ban.) *ciurtar* „veșmânt din lână albă sau vânăță, pieptar”.

Tc. *çoltar* (înv.), *çultar*.

CIOMAG s.n. „bătă lungă și groasă, cu măciulie la capăt; îmblăciu – gourdin; fléau (à battre le blé)” 1571 (top. *Ciomăgească*), var. (Mold.) *ciomac*, *ciumac*, *ciumag*, (Trans.) *ciumeag*, (Trans.) *giumag*.

Tc. *çomak*, (înv., dial.) *çumak*, *çomağ*.

Fam.: **ciomăgar** s.m. (pop.) „bătăuș” 1877; **ciomăgaș**¹ s.n. (înv., dim.) 1870; **ciomăgaș**² s.m. „bătăuș” 1839; **ciomăgeală** s.f. (Munt., Olt.) „bătaie cu ciomagul; (p. ext.) bătaie” 1857, var. *ciumăgeală* ← *ciomăgi*; **ciomăgel** s.n. (dim.) 1848; **ciomăgi** vb. „a bate cu ciomagul” 1705; **ciomăgit** s.n. (abstr.) 1892 ← *ciomăgi*; **ciomăgitor** adj. „care ciomăgește” 1930 ← *ciomăgi*; **ciomăguș** s.n. (dim.) 1853; **ciomăguț** s.n. (dim.) 1924.

CIOMĂNDI vb. refl. (Trans.) „a se certa pe un ton scăzut – se quereller” 1930.

Et. nes., probabil ← *ciondăni* prin metateză (> **cionăndi* > *ciomăndi* prin disimilare) ° // Et. nec. DA.

Cf. **ciolomi**.

CIONAIE s.f. „vacă năvăvașă – vache rétive” 1913.

Magh. *csúnya* „sălbatic, năvăvaș”, adaptat după derivatele în *-aie*, frecvente la numele de vaci (cf. *Bălaie*, *Junaie*, *Lunaie*, *Plăvaie*, *Roșcaie*) N. Drăganu, DR 3, 1922–1923, 712, DA.

CIONC¹ s.n. (Trans.) „dig făcut dintr-un butuc acoperit cu crengi, fixate cu pietre – digue (faite d’une bûche couverte de branches et de pierres)” 1930.

Et. nes., posibil magh. *csónk* „butuc”, cf. *cionc*² (s.v. *ciung*) și *cioncaș* DA.

Cf. **cioncaș**, **cionc**², **ciung**.

CIONC² adj. „ciung; (despre vite) fără un corn; (despre obiecte) din care lipsește ceva – mutilé, manchot, privé d’une corne; (objet) dont on a coupé une partie” 1822.

Et. nes., magh. *csónka* CDED II 490, DA, Tamás, EW, 222 (cuvânt cu aceeași origine îndepărtată ca și *ciung*) sau ← *ciung*, eventual infl. de magh. *csónka* ° // ← *cioc* (rădăcină expresivă) + infix nazal CDER 2087 (probabil).

Fam.: **cionca** vb. „a ciunti, a mutila, a trunchia, a ciumpăvi” 1871.

Cf. **cionc**¹, **ciump**, **ciung**, **ciunt**.

CIONCAȘ s.n. „pădurice – petite bois” 1930.

Magh. *csónkás* „pădure după curățire” (< *csónka* „ciung”, cf. *cionc*²) DA.

Fam.: **cioncășel** s.n. (dim.) 1930.

Cf. **cionc**¹, **ciung**.

CIONDĂ s.f. (Buzău, atestat într-un descântec) „monstru? – monstre?” 1928.

Probabil magh. *csoda* „minune, monstru” (împrumut slav, cf. v.sl. *čudo*, scr. *čudo* „minune”) DA.

Cf. **ciudă**.

CIONDĂNI vb. „a certa, a ocări – bougonner, gronder, quereller; a se lua la ceartă, a se ocări (puțin) – se quereller, se disputer” 1825 (var. *ciondrăni*), var. (Bas.) *cioldăni*, *ciondăi*, *ciontăni*.

Et. nes., magh. *csöndit* (= *csendit*; varianta cu -ö- atestată în 1604, după EWU I 201) „a suna, a zăngăni” ° sau săs. *schänden* „a face de rușine, a profana, a ocări” (pentru corespondența dintre -ăni și infinitivele săs. în -en, cf. *ștricăni* < *stricken*) DA (probabil), DEX, V. Arvinte, SCS, 1955, 3-4, 234-240 (care ilustrează corespondența săs. *sch-* – rom. *ș-* și prin exemplul *ciuhă*¹ < săs. **schiuhe* = germ. *Scheuche*) // El. de substrat, din rădăcina i.-e. *(s)*keud-* „a striga, a ocări, a certa”, cf. gr. *κῠδάζειν* „a insulta”, engl. *hoot* „a striga, a huidui”, v.sl. *kuždō, kužditi* „a mustra, a ocări” Reichenkron, *Dak.*, 108-109; creație expresivă, cf. *bombăni, dondăni* CDER 1976; rom. *cioandă* (< germ. *Schande*) TDRG¹; rom. *cioandă* (fără et.) CADE; cf. magh. *civódni, civakodni* CDED II 490; var. din *bondăni*, cf. magh. *csángatni* „a trage clopotele”, *csöngeni-böngeni* „a clămpăni”, *civódni* „a se certa” SDLR.

Fam.: **cioandă** s.f. „ceartă” 1825 (var. *cioandră*) ← *ciondăni* DA (probabil), DEX, SDLR, Mărgărit, PED, 116 // săs. *Schande* TDRG¹, DA (posibil), var. *cioandră* < săs. *Schander* (*mensch*), cf. magh. *csandér* „rău, răutăcios” N. Drăganu, DR 3, 1922-1923, 1089, DA (posibil); cf. magh. *civodás, civakodas* CDED II 490; **ciondăneală** s.f. (abstr.) 1885, var. *ciondrăneală*; **ciondănit** s.n. (abstr.) 1825, var. *ciondrănit*; **ciondrănit** adj. „care ceartă, care ocărăște” 1825 ← *ciondrăni* (= *ciondăni*); **ciondromăni** vb. refl. (Vaslui) „a se ciondăni” 1780-1801 ← *ciondrăni* (= *ciondăni*) + *șondromăni* „a vorbi încet, a sta la taifas” (°) sau + *hondromăni* „a se certa” (DA).

CIONIC s.n. (Mar.) „luntre – barque” 1925.

Magh. *csónik* (= *csónak*), împrumut slav, cf. scr. *čunak*, slovac *člnok*.

Cf. **cin**².

CIONOC s.n. (N Trans.) „ciubuc, pipă turcească – pipe turque” 1887.

Et. nes., probabil magh. *csanak* „ciutură” DA, cf. sensul „pipă” al lui *ciutură*.

Fam.: **cioancă**² s.f. „pipă” 1880 ← *cionoc*, posibil infl. de genul feminin al sinonimului *pipă* ° // ← *cionc* „mutilat” DA; magh. *csonka* SDLR (inacceptabil din motive semantice, magh. *csonka* având sensul „mutilat, ciung”); ← *ciung* TDRG; et. nec. DEX.

CIONT¹ s.n. (Trans., Mar.) „os, ciolan; (glumeț) mână, (la pl.) degete – (grand) os; (en plaisantant) main, (au pl.) doigts” c.1650.

Magh. *csont*.

Fam.: **cioantă** s.f. „deget” 1930 ← pl. *cioante*, sg. refăcut; **cionțiță** s.f. „os mic” 1925, var. *ciunțiță* ← *cioantă* (cu sensul neatestat „os”); **ciontoș** adj. „osos” 1918; **ciontuț** s.n. „os mic” 1918.

CIONT² s.m. „șoarece de munte – espèce de souris” 1885.

Et. nec. DA.

CIOPATĂ s.f. (mai ales la pl.) „bucată de carne, ciosvârtă, halcă; jumătate de nucă sau de măr – morceau de chair; moitié d’une noix ou d’une pomme” 1645 (antrop.), var. *ciopartă, cioparte* (suspect, posibil reetimologizare, în LM), *ciopârta*.

Et. nes., probabil el. de substrat, cf. alb. *copë* „bucată”, *copëtoj* „a tăia în bucăți”; pentru terminație, cf. *bucată* P. Boerescu, LR 50, 2001, 170-172 (apropierea între cuvintele rom. și alb. a fost făcută de Philippide, OR II, 706, care însă le atribuie ambelor o origine obscură) // Magh. *csapat* „ceată, trupă, grămadă” (< *csap* „a tăia, a amputa”, cf. *csapatos* „bătut bine”) DA, SDLR, CDER 1977, DEX; magh. *csoport* „grămadă” CADE.

Fam.: **ciocârtaș** s.m. „persoană care ciocârtește” 1880 ← *ciocârți* (= *ciopârți*); **ciocârțitură** s.f. „așchie” 1908 ← *ciocârți* (= *ciopârți*); **ciocoti**² vb. (Buc.) „a lucra un lemn din topor, luând câte o bucată din el și producând zgomotul pe care îl face ciopliitorul în lemn” ← *ciocârți* (= *ciopârți*), posibil infl. de *ciocoti*¹ ° (în DA, ← *ciocoti*¹, prin apropiere de *ciocârți*); **ciopătăi** s.f.pl. „picioare” 1921; **ciopături** s.f.pl. (Trans.) „bucăți de șuncă afumată” 1906, posibil ← *ciopată* (interpretat ca un participiu) + *-ură*; **ciopătea** s.f. (dim.) 1910; **ciopățică** s.f. (cor. pop.) 1885; **ciopârlac** s.n. (atestat numai într-o ghicitoare versificată) „par, trunchi” 1901-1903 ← *ciopârtac*, pentru rimă, sau infl. de *pepeleac*; **ciopârtac**, -ă adj., s.m., s.f. „(vită) cu coada scurtă; unealtă cu care morarul îndeasă sacul”

1898 ← *ciopârtă* (= *ciopată*); **ciopârtatic** adj. „cu coama sau coada retezată” 1879 ← *ciopârtă* (= *ciopată*) sau ← *ciopârți* (= *ciopârți*); **ciopârteală** s.f. (abstr.) 1870 (var. *ciocârteală*) ← *ciopârți*; **ciopârți** vb. „a tăia în bucăți, a hăcuri; a scoate o bucată dintr-un lemn cu toporul; a tăia mărunț și cu stângăcie” 1683 (var. *ciocârți*), var. *ciocârți*, *ciocâlți*, *ciopăși*, *ciopârți* ← *ciopată*; var. cu *-r-*, după *împârți*; var. cu *-c-*, posibil infl. de *cioc*¹; var. *ciocâlți* ← *ciocârți*; **ciovârtac** s.n. (atestat numai într-o ghicitoare versificată) 1908 ← *ciopârtac*, după *ciovârtă* (= *ciozvârtă*).

CIOPÂRTAN s.m. (bot.) „specie de ciupercă – espèce de champignon” 1885.

Et. nes., probabil ← **ciopârcan* ← *ciupercă* ° sau ← *ciopârți* (= *ciopârți*), cf. *ciocârt*, *ciocârțel* (← *ciocârți* = *ciopârți*) DA.

CIOPCA s.m. art. (Suceava) „diavolul sau alt spirit rău – le diable” 1899.

Et. nes., ← *ceapcă* „chipiu”, datorită reprezentării diavolului cu un fes (roșu), cf. *tichiuță* DA sau ← *cioplea* (← *ciopli*) + *potca* ° (DA: „cf. însă și *cioplea*”).

Cf. *cioplea*.

CIOPLAC s.n. (Năs.) „drum, cărare – chemin, sentier” 1887.

Et. nec.

CIOPLĂU s.n. (Trans., Ban.) „furcoi – fourche à faner” 1906.

Et. nes., probabil magh. **csapló* < **csaplani* (cf. *csaplás*, *csaplál*, *csapla*) < *csapni* „a arunca” N. Drăganu, DR 3, 1922–1923, 712 sau ← **cioplui*, **ciopui* < magh. *csapni* Tamás, EW, 224.

CIOPLEA s.m. art. (Suceava) „dracul – le diable” 1898.

Et. nes., ← *ciopca* (← *ceapcă*), infl. de *ciopli*, (*chip*) *cioplit* ° sau ← *ciopli* DA (explicabil prin interpretarea superstițioasă a zgomotelor de cioplit din pădure) // Top. *Cioplea*, localitate de lângă București unde au fost aduși ciurmații în timpul ciumei lui Caragea, cf. expresia *a se duce la Cioplea*, *duce-te-ai la Cioplea* V. Bogrea, DR 2, 1921–1922, 788 (improbabil deoarece cuvântul este atestat doar în Suceava).

Cf. *ciopca*.

CIOPLI vb. „a tăia lemn sau piatră, a sculpta; (rar) a prăși; (fig.) a cizela, a civiliza – tailler (le bois ou la pierre), façonner, sculpter; (rarement) sarcler; (fig.) ciseler, civiliser” 1581, var. (înv.) *cepli*.

Bg. *čoplja* „a scobi, a scormoni” TDRG¹, Densusianu, HLR I, 365, DA, DEX, termen balcanic posibil împrumutat dintr-o limbă de substrat, cf. alb. *copë* „bucată”, *cop(ë)loj* „a tăia în bucăți, a ciopârți”, rom. *ciopată*, eventual și *ciupi*; proveniența directă din substrat, susținută de P. Boerescu LR, 50, 2001, 168, mai puțin probabilă deoarece grupul *-pl-* se poate explica mai curând prin transformarea slavă *-pj-* > *-plj-* // Sl. *čepiti*, *-pljō*, cf. scr. *čoplitii*, bg. *čoplja* CDER 1979; bg. *čjupī*, *ščjupī* (sic!) „a rupe”, cf. ceh. *oštěpovati* „a subția”, *oštěpaška* „secur de tâmplar”, v.sl. *čepiti* „a despica” CDED II 55–56; magh. *csopolni* CADE.

Fam.: **cioplaș**¹ s.m., s.n. (Mold., Buc., Trans.) „marcarea arborilor printr-o tăietură; (col.) lemne cioplite în pădure; stropi mari și rari de ploaie” 1893 ← *ciopli* N. Drăganu, DR 7, 1931–1933, 132 (pentru primele două sensuri); sensul „stropi mari de ploaie”, probabil prin asociere metaforică cu așchiile rezultate din cioplire ° // magh. **csaplás* (< **csapla* < *csap* „a izbi”), cf. *ceaplău*, *cioplău* DA, N. Drăganu, DR 7, 1931–1933, 132 (pentru sensul „stropi mari”), CDER 1978; **cioplaș**² s.m. „persoană care cioplește” 1688; **ciopleală** s.f. (abstr.) 1862; **ciopleică** s.f. „unealtă de dulgherie” 1886; **cioplit** s.n. (abstr.) 1581; **cioplitoare** s.f. „unealtă de dulgherie; lemn pe care se cioplește” 1825; **cioplit**¹ adj., s.m. „persoană care cioplește, sculptor” 1551–1553; **cioplit**² s.n. „unealtă de dulgherie asemănătoare rindelei; lemn pe care se cioplește” 1825; **cioplitură** s.f. (abstr.) c.1650; **ciopritor** s.n. „butuc din coada plutei, care are rolul de a încetini” 1930 ← *cioplit*² + *opritor*; **necioplit** s.f. „lipsă de educație” 1833 ← *ne-* + *cioplit*, după *necioplit*; **necioplit** adj. „necivilizat” 1688.

CIOPNIȚĂ s.f. „intrarea în pivniță; împletitură de nuiele pe care se usucă prunele – entrée de cave; séchoir pour les plumes” 1839 (var. *ciopriță*).

Et. nes., probabil ← *șop* „șopron” DA, infl. de *pivniță* și, pentru sensul „uscător de prune”, de *lojniță*.

CIOPOC s.n. (N Trans.) „unealtă (agricolă, domestică) – outil (agricole, domestique)” 1887-1888. Ucr. *čopok* (diminutivul lui *čip* „cep; unelte felurite”) DA.

Fam.: **ciopocări** vb. „a lucra” 1887-1888 (var. *ciopocori*), var. *ciocopocuri* (infl. de interj. *cioc-poc*).

CIOPOR s.n. (Ban., Trans., Olt., N Munt.) „grup de animale (în special de oi) sau de oameni – groupe (d’animaux ou de personnes)” 1788, var. *cioport*, *ciopor*².

Magh. *csoport*, *csopor* „grup”.

Fam.: **cioporaș** s.n. (dim.) 1931; **cioporel** s.n. (dim.) 1915.

CIORAP s.m. „piesă vestimentară care acoperă talpa și o parte din picior; (Bas., înv.) jumătate de copeică – chausette, bas; (Bas., vieilli) demi copeck” 1508, var. *cerap*, *ciorep*, *cirep*, *giorap*.

Tc. *čorap* (< arab. *šurrāb*).

Fam.: **ciorăpar** s.m. „fabricant sau negustor de ciorapi” 1871; **ciorăpăreasă** s.f. „fabricantă de ciorapi sau nevastă de ciorăpar” 1893 ← *ciorăpar*; **ciorăpărie**¹ s.f. „meseria ciorăparului; fabrică sau magazin de ciorapi” 1840 ← *ciorăpar* sau ← *ciorap*; **ciorăpărie**² s.f. „magazin de ciorapi; obiecte de îmbrăcăminte tricotate” 1871; **ciorăpel** s.m. (dim.) 1871, var. *giorăpel*; **ciorăpior** s.m. (dim.) 1871.

CIORĂSC¹ s.m. (Trans.) „piatră tare: trahit, granit – trachyte, granite” 1906.

Et. nes., probabil ← *ciorăsc*² (= *cioresc*) ← *cioară*, după culoarea neagră-albăstruie a inserțiilor pe care le prezintă roca DA (sigur, s.v. *cioară*), M. Homorodean, CL 2, 1957, 203.

CIORĂNG s.m. (Trans.) „cioban care mână oile la strungă – berger qui mène les brebis à la traite” 1921-1922, var. *ciorung*.

Et. nec. // Țig. *čorango* „de hoț” (< *čor* „hoț”, cf. *ciordî*) CDER 1982.

CIORĂNGLAV¹ s.m., poreclă dată țiganilor – sobriquet donné aux Tsiganes 1881.

Țig. *čorango* „hoțesc” (< *čor* „hoț”, cf. *ciordî*), analizat, prin etimologie populară, în *cioară* (*cioran*) și *glavă* „căpățână”, cf. *baragladină* DA.

CIORBĂ s.f. „fel de mâncare constând dintr-o zeamă (acrită), preparată cu legume și (uneori) cu carne; (pop., fig.) învâlmășeală, amestecătură (de obiecte, de idei sau de oameni); (Olt., rar) lapoviță; (Olt., rar) chirpici – potage (aigri); (fig.) pêle-mêle; (Olt.) neige boueuse; (Olt.) torchis” 1607 (antrop.), var. (reg., rar, în rimă) *ciorbă*, (reg., rar) *ciorba*.

Tc. *čorba*.

Fam.: **ciorbagioaică** s.f. 1939 ← *ciorbagiu*¹; **ciorbagiu**¹ s.m. (în v.) „ofițer turc, comandant al unei unități de ieniceri; om de vază; (Mold., rar) primar rural (turc); arendaș de neam străin; (Dobr., rar) baci; stăpân al unei case, gospodar” 1678-1689 < tc. *čorbaci*, cu sensul propriu „distribuitor de ciorbă”; evoluția semantică explicabilă prin atribuția de a distribui hrana (*ciorba*), pe care o avea comandantul unei unități de ieniceri DA; **ciorbagiu**² s.m. „persoană căreia îi place mult ciorba, care mănâncă multă ciorbă” 1877 ← *ciorbă* sau ← *ciorbagiu*¹, reinterpretat prin asociere cu *ciorbă*; **ciorbălăc** s.n. „(în v., Munt.) castron pentru ciorbă; (Munt.) ciorbă îngroșată; mâncare proastă; amestecătură, învâlmășeală, scandal, ceartă; (Olt.) vas în care olarii prepară smalțul; (N Dobr., S Mold.) cantitatea de pește lăsată pescarului; (Mold.) polonic” 1839 (var. *ciorbalic*) (forma *ciobârlac*, cuvânt-titlu în DA, reprezintă o eroare grafică pentru *ciorbălăc*, forma care apare în unica sursă citată de DA, „Ion Creangă” 4, 26) < tc. *čorbalk* „(castron, polonic, pește) pentru ciorbă” Suciu, CRT, 144, IT II, 251; **ciorbăr** s.n. (Munt.) „polonic” 1870; **ciorbărie** s.f. „ciorbă în cantitate mare; (peiorat.) fel de mâncare cu prea mult sos” 1906; **ciorbîță** s.f. (dim.) 1947; **ciorbaoaică** s.f. (augm., peior.) 1900; **ciorbuliță** s.f. (dim.) 1900.

CIORCAN s.m. (Munt.) „coardă la vița de vie – sarment de vigne” 1939.

Et. nes., ← *ciortan*¹ ° sau ← *corcan*¹ (← *coardă* + *crăcan*), eventual infl. de *ciocârlie*² Mărgărit, VGMA, 232.

Fam.: **ciorcăni** vb. (Munt.) „a tăia via” 1930 ← *ciorcan* ° // cf. *ciocărti* DA.

Cf. **ciortan**¹, **ciot**, **corcan**¹.

CIORCHINE s.m. „grupare de flori sau de fructe constând dintr-un ax principal cu numeroase ramificații; racem, grapă – grappe (de raisin)” 1839 (var. *ciorchină* s.f.), var. *cioptină* s.f., *ciorchin* s.m., (hipercorecte) *ciorpin* s.m., *ciorpină* s.f., (Munt.) *corchină* s.f.

Et. nes.: lat. **circlina* (Pușcariu, DR 4, 1924–1926, 1558, DA, Densusianu, GS 5, 1931, 174–177, REW Nachträge, 1947; forma etimologică feminină refăcută mai întâi ca neutru și apoi ca masculin) < **circlus* (= *circulus* „cerc mic” < *circus*, cf. *cerc*), cf. ar. *ṭercḷu* „cerc”, cu evoluția semantică „cercel” (cf. *circellus* > *cercel*) > „mănunchi care atârnă” (pentru *ce-* > *cio-*, cf. *cesvârtă* > *ciosvârtă*, *cireașă* > *ciureașă* Densusianu, loc. cit.), sau ← *ciochină* „cârlig, curea (la șa, la brâu) de care atârnă diferite obiecte” > „mănunchi (de lucruri care atârnă)” (sens posibil atestat în C. Stamati-Ciurea, *Resunete din Basarabia*, Cernăuți, 1898, p. 36, aplicat chiar unei inflorescențe: *ciochinele de stufl*) LM, SDLR (posibil), CDER 1986 (← *cioc* + *-ină*, cf. *ciochină*, + infixul *r*) // Lat. **cerric(u)lus* sau **cerric(u)lonem* (< *cirrus* „moț, ciuf, buclă”, cf. sp. *cerrejon* „smoc mic”) > **cerechiune* > **cerchiun(e)* > **ciurchiun(e)* > *ciorchin(e)* G. Giuglea, „Langue et Littérature” 4, 1948, 1–2, p. 15–16; înrudit cu *ciucure* sau *chiciură* SDLR (posibil); ucr. *čupryna* „moț, părul lung din vârful capului sau de pe frunte”, cf. var. *ciorpin*, *ciorpină*, cu metateza *-pr-* > *-rp-* posibil infl. de *curpen* SDEM; ← **ciochină* ← *ciocă*³ (= *ceuca* „specie de cioară; strugure negru”) CDED II 53; et. nec. DEX.

Fam.: **ciorchinaș** s.m. (dim.) 1862; **ciorchinel** s.m. (dim.) 1870; **ciorchiniță** s.f. (dim.) 1903 ← *ciorchină* (= *ciorchine*); **ciorchinos** adj. (rar, reg.) „cu mulți ciorchini” 1861; **ciorchinuță** s.f. (dim.) 1862 ← *ciorchină* (= *ciorchine*); **ciurpene** s.m. (Munt., Dobr.) „ciorchine de struguri”, (Teleorman, Olt) „ciorchine fără boabe; ciorchine cu boabe mici” 1912, var. *ciurpen* ← *ciorchine* + *curpen(e)* (contaminare); **desciorchina** vb. (rar) „a detașa boabele de pe ciorchine” 1937; **desciorchinator** s.n. (rar) „dispozitiv pentru scoaterea boabelor de strugure de pe ciorchine” 1951 ← *desciorchina*.

CIORCIOBĂȚII s.f. pl. tantum (Munt.) „obiecte casnice vechi, uzate sau îngrămădite în dezordine – objets ménagers vieux, usés ou entassés en désordre” 1881, var. *ciorcioboate*, *ciorciobute*, *ciorboaaie*, *ciorboate*.

Et. nes., probabil forma de bază *ciorboaaie* ← *ciobăraie* „grămadă de obiecte casnice, scoase din uz” ← *ciob*¹ I. Mărgărit, SCL, 2014, 2, 228. Var. cu *-t-*, posibil infl. de *bute*. Formele *ciorcioboate*, *ciorciobății* ← *ciorboate* cu propagarea africateri ° // Posibil magh. SDRL; et. nec. DA.

Cf. **ciorboti**.

CIORCIOFLEAC s.m. (rar, Buc.) „om de nimic – homme de rien” 1874, var. *ciorcioflec*.

Et. nes., probabil ← *cioară* + *cioflec* S. Pușcariu, DR 7, 1931–1933, 111, DA sau ← *cioroflet* (> **ciorofleac*, infl. de *fleac* > *ciorciofleac*, cu propagarea expresivă a africateri) °.

CIORCIOL (acc. nec.) s. (rar, Ban.) „mănunchi de fructe care atârnă – grappe penchée” 1924 (posibil și în derivatul antrop. *Ciorchiolină* 1493), var. *ciorcion*, *ciorcior* (Gorj) „inflorescența alunului – inflorescence du noisetier”.

Et. nes., probabil forma inițială este *ciorcior* cu sensul neatestat „țurțure” (cf. *ciorcioruș*, *ciorcioloș* „țurțure”, *ciuciur* „șipot”) ← interj. reduplicată *ciur*² folosită pentru a reda sunetul produs de o șuviță de apă care cade (cf. *circira*; cf. și *țurțur(e)*, posibil ← interj. *țur*) °, sau înrudit cu *țurțure* (*ciorcioloș* „țurțure” < *țurțure* Pascu, *Sufixe*, 342) // Magh. *csercselye*, *csörkselye* „cercel; piele care atârnă sub bărbia unor animale” (< rom. *cercel*) S. Pușcariu, DR 6, 1929–1930, 311–313, DA, Rosetti, SCL, 1975, 61.

Fam.: **ciorcioleş** s.m. (rar, Haţeg) „ţurture”, (Apuseni) „noroi care atâră ca un ţurture pe animale” 1895; **ciorcioruş** s.m. (Mehed.) „ţurture” 1967 ← *ciorcior* (= *ciorcioi*).

Cf. **ciur**², **ciorcioi**.

CIORCIOLI vb. (rar, Buc.) „a mânji, a murdări – souiller, salir” 1883, var. (nord) *ciurciuli* „a murdări cu noroi moale”.

Et. nes., probabil ← *ciorcioi*, cu sensul „noroi care atâră ca un ţurture pe animale” atestat în derivatul *ciorcioleş* S. Puşcariu, DR 6, 1929–1930, 312–313, DA sau (admiţând ca formă primară *ciurciuli*) ← *ciuciulete* cu sensul „ud learcă” SCLR.

CIORCOI s.m. (rar, Sibiu) „o specie de peşte – une espèce de poisson” 1930.

Et. nes., posibil ← **ciorcan* ← *ciortan*² „crap” ° // Et. nec. DA.

CIORCUŞ¹ s.n. (rar, Ban.) „vine pe burta calului (DR 5, 308); membru viril al calului (sens indoielnic, DA) – veines sur le ventre du cheval; pénis du cheval (sens douteux)” 1927–1928.

Et. nes., posibil ← *tiocuş* „toc, înveliş” (dim. lui *tioc* = *toc*³) N. Drăganu apud Şt. Paşca, DR 5, 1927–1928, 308, DA sau ← *ciorcuşă* „coţofană, ţarcă” Şt. Paşca, loc. cit., DA.

Fam.: **ciorcui** s.n. (rar, Ban.) „ciorcuş” 1927–1928 ← *ciorcuş*¹, cu substit. sufixului.

CIORDI vb. (fam.) „a fura (lucruri mărunte), a şterpeli – voler, chiper” 1857, var. (Trans.) *ciordi*², *ciurdî*.

Ţig. *čor-* „a fura”, perf. *me čordém* „am furat”, part. *čordó* „furat”. Var. *ciordi*², posibil infl. de *ciord*².

Fam.: **ciord**² s.m. (arg.) „hoţ” 1993 < Ţig. *čor*; **cioran** s.m. (arg.) „hoţ” 1937 ← *ciord*²; **ciordac**¹ s.m. nume de câine 1886; **ciordeală** s.f. (abstr.) 1930; **ciordit** s.n. (abstr.) 1930; **ciorditor** adj., s.m. „(persoană) care ciordeşte, hoţ mărunţ, găinar” 1930; **cioreca**² vb. (Sălaj) „a fura, a şterpeli” 1918 < Ţig. *čor-* „a fura” DA sau ← **ciordeca* ← *ciordi* °.

Cf. **ciorpandel**.

CIORDOSI vb. (Bih.) „a murdări – souiller” 1896.

Et. nec.

CIORFĂ s.f. (Apuseni) „căpăfână de varză – tête de chou” 1886.

Et. nec.

CIORGOLOŞ s.n. (Trans.) „bulz de mămăligă cu brânză – boule de farine de maïs avec du fromage” 1930.

Probabil ← *gogoloş*, *cocoloş* DA („cf. *gogoloş*, *cocoloş*”).

CIORLAN¹ s.m. (înv.) „arbore ros de animale şi cangrenat – arbre rongé par les animaux” 1847.

Tc. (dial.) *čorlu*, *čörlü* „copac bătrân şi aproape uscat”, adaptat la derivatele în *-an* V. Drimba, SCL 44, 1993, 1, 66–67, Suciu, IT II, 260–261 // Et. nec. DA.

CIORLOGAR s.m. „om de nimic, golan, cioflingar – vaurien” 1891.

Probabil ← *ciorogar*, infl. formal şi semantic de *cioflingar*, *ciolar*.

CIORMĂ s.f. (Mar., N Trans.) „larva cărăbuşului, vierme-alb – ver blanc” 1889.

Et. nes., probabil ucr. **čorm* < v.sl. **čirmü* „un soi de vierme”, cf. pol. *czerni* „vierme în carnea putrezită”, scr. *crn* „rugină, roşeaţă”, v.sl. *črūminü* „roşu” (pentru evoluţia „(de) vierme” > „roşu”, cf. fr. *vermeil* < lat. *uermiculus* Berneker, SEW, 169); răspândirea regională şi vocalismul *-o-* în loc de *-e-*, *-i-* (ca în *cerni* < v.sl. *črūniti*, *cirtă* < v.sl. *črūta*) indică un intermediar ucr. (cf. ucr. *čornyj* < v.sl. **črūnyj*) °; raportat direct la sl. **čirmü* DA, CDER 1987.

Fam.: **ciormag** s.m. (Buc.) „ciormă” 1903; **ciorman** s.m. (Mar.) „ciormă” 1889.

Cf. **ciormoiag**.

CIORMOLAG s.m. „plantă erbacee cu flori alb-roșietice, *Melampyrum cristatum*; *Melampyrum arvense*; (Trans.) *Melampyrum nemorosum*; *Lolium tesmulentum*; boală a cerealelor numită și tăciune – *mélampyre-à-crêtes*; *mélampyre des prés*, blé de vache; *mélampyre des bois*; ivraie; charbon (maladie des céréales)” 1783, var. *ciormăiag*, *cirmuiag*, *ciurmoiac*.

Magh. *csormolya* (împrumut slav, derivat din baza **čirmŭ* „un soi de vierme”), asimilat derivatelor în -ag.

Fam.: **cirmoi** s.m. (Trans.) „buruiană care crește în grâu” 1885 < magh. *csormoly* N. Drăganu, DR, 7, 1931–1933, 133 // et. nec. DA.

Cf. **ciormă**.

CIORNĂ¹ s.f. „lucrare scrisă provizoriu, în primă redactare – brouillon” 1837 (var. *cioarnă*).

Rus. *černyj* „negru”, cf. *černovik* „ciornă”, *černovaja* „de ciornă”.

Fam.: **ciorni** vb. (rar, înv.) „a face o ciornă” 1870; **ciornoî** vb. (Mehed., rar) „a înjgheba” 1910.

Cf. **cerni**, **cernavodean**, **cernoziom**, **ciornei**, **ciornoglavă**, **ciornolog**.

CIORNEI s.m. (Mold.) „om negricios, tuciuriu – basané” 1893.

Ucr. *čornyj*, rus. *černyj* „negru”, apropiat, prin etim. pop., de *cioară* DA.

Fam.: **ciornă**² adj.f. (Mar., despre capre) „cu capul negru” 1925 < ucr. *čorna*, fem. lui *čornyj* „negru”; **ciornăi** s.f.pl. (Mold.) „vite slabe și mici” 1906 < ucr. *čornyj*, (fem.) *čorna* „negru; de rând, inferior”.

Cf. **cerni**, **cernavodean**, **cernoziom**, **ciornă**¹, **ciornoglavă**, **ciornolog**.

CIORNOGLAVĂ s.f. (Năs.) „capră cu coamele date pe spate – chèvre aux cornes courbées en arrière” 1930, var. *ciornăglavă*.

Bg. *černoglav* „cu capul negru” (cu evoluție semantică neclară) DA.

Fam.: **ciornoclav** adj. „bolnav” 1910 < bg. *černoglav*; **ciornoglav** s.n. (S Munt.) „iarbă înaltă cu ghimpi” 1884 (var. *ciorânglav*²), var. (Tulcea) *ciornoglav*, *cioronglav* < bg. *černoglav*, cu evoluție semantică neclară DA, CDER 1982; var. *ciorânglav*², posibil infl. de *ciorânglav*¹.

Cf. **cerni**, **ciornă**¹, **ciornei**, **glavă**.

CIORNOLOG s.n. (Buc.) „șchiop – boiteux” 1913.

Et. nes., probabil ← **ciornonog* < ucr. *čornonoh(yj)* „(cu) picior negru”, infl. formal și semantic de *olog* ° („posibil un compus cu elementul -nog < sl. *nogŭ* „picior”, cf. *pintenog*, și apropiat, prin etimologie populară, de *olog*” DA).

Cf. **cerni**, **ciornă**¹, **ciornei**.

CIOROABLĂ s.f. (Năs.) „cal neputincios și bătrân, mârtoagă – vieille rosse” 1888.

Et. nes., probabil ← *ciornolog* contaminat cu *gloabă* // Cf. *cioablă*, *rablă* DA.

CIOROBARĂ s.f. „coțofană, țarcă, ciorcuşă; poreclă dată țiganilor; (Ban., pl.) piese din structura carului, în formă de furcă – pie; sobriquet donné aux Tsiganes; fourche d'arrière d'une charrette” c.1650, var. *ciorcobară* „coțofană”.

Et. nes., probabil ← *cioară* + *cirobăi*, *cirobóri* „a se certa”, *cirobór* „gâlceavă, vacarm” SDLR // ← *cirobór* CDER 1990, TDRG^{2,3}; cf. *cirobór*, *cirovăi* și *ciorcuşă* DA.

Var. *ciorcobară*, infl. de *ciorcuşă*.

Fam.: **cirobăriță** s.f. „furcă a carului” 1910; **cirobăriță** s.f. (dim., Mehed.) 1884.

CIOROBOR s.n. (Trans., Buc.) „ceartă zgomotoasă – querelle, vacarme, tapage” 1800, var. *ciorbór*.

Et. nes., probabil creație cu reduplicare de la o bază onomatopeică, cf. *tura-vura*, *hâr-mâr*, mr. *ççru-bçru*, sp. *chirlomiro* „bețiv guraliv” DA, CDER 1990, Tamás, EW, 12, TDRG^{2,3}, sau magh. *csörpör* CDER II, 491, TDRG¹, CADE, SDLR.

Fam.: **ciora-bora** interj. care imită o convorbire prelungită, în contradictoriu 1892; **ciorlu-morlu** s.n. „ceartă pentru un lucru de nimic” 1825, creație expresivă pe baza lui *ciorobor*, eventual infl. de magh. *csorál-morál* „a lucra pregetând, a întoarce pe față și pe dos” DA; **cioroboreală** s.f. „ceartă, hărmălaie” 1952 ← *ciorobori*; **ciorobori** vb. „a face zarvă; a se certa” 1883 ← *ciorobor* ° // ← *ciorovăi* + *ciorobor* DA.

Cf. **cioroboti**.

CIROBOTI vb. (Mold., Buc.) „a deretica, a face ordine prin casă; a vorbi încet, pe furie, a șopti; a chibzui mult – faire le ménage; chuchoter; réfléchir longtemps, hésiter” 1899, var. *ciorobota*, *șoroboți*.

Et. nes., ← *cioroboate* „obiecte casnice vechi, îngrămădite în dezordine” (← *cioroboate*, v. *ciorciobății*) ° sau ← *roboti* + *ciorovăi* (DA) sau *ciorobori* (CDER 1991).

Fam.: **cioroboteală** s.f. (abstr.) 1885, var. *șoroboteală*.

CIOROFLEȚ s.m. (Mold.) „termen disprețuitor folosit de țărani pentru orașenii săraci – terme de mépris utilisé par les paysans pour les citadins pauvres” 1893.

Et. nes., probabil ← *cioară* + (*nătă*)*fleț* ° (cf. *cioară*, *ciorogar*, *ciorofoi*, *cotofleant*, *ciorciosteac*, *ciorlogar* DA) // Creație expresivă, probabil prin contaminare cu *nătăfleț* CDER 1991 (s.v. *ciorogar*).

Fam.: **ciorofoi** s.m. (Buc.) „venetic, cerșetor” 1930 ← *ciorofleț* + *marșofoi* °.

CIROGAR s.m. „cizmar; (Hațeg) boier ruinat – cordonnier; boyard ruiné” c.1650.

Et. nes., posibil din *corogar* (atestat ca antrop.) ← *coroagă* „scoarță; piele uscată de oaie (folosită în cizmărie)”, infl. de *ciobotar*, *cizmar* ° sau < scr. *črěvljar* „cizmar” (< v.sl. *črěvij* „încălțăminte”) CDED II 56; sensul depreciativ sub infl. lui *ciorofleț*, *cioflingar* etc. // Germ. *Schuhgarn* „ață de cizmar” DA, TDRG^{2,3}; probabil creație expresivă, cf. *ciorlogar*, *cioflingar*, *ciorofleț* CDER 1991.

Cf. **ciorlogar**.

CIOROPINĂ s.f. (Munt.) „poreclă pentru țigani; (p. ext.) mărțoagă, vită costelivă –sobriquet pour les Tsiganes; (p. ext.) rosse, bétail efflanqué” 1878 (var. *cioripină* „iapă slabă, bătrână”), var. *ciorapină*, *ciorovină*.

Contaminare din *cioară* sau *cioroi* și *arăpină*. Var. *ciorovină*, infl. de *ciorovăi*.

CIOROSLĂ s.f. (Trans.) „custura plugului – coutre (de charrue)” 1885.

Magh. *csoroszlya*, *csoroszla* (< împrumut slav, cf. v.sl. *črěslo*, slovac *čerjaslo*, ucr. *čereslo*, bg. *čerěslo*).

Fam.: **cioroslan** s.n. „custura plugului” 1885.

Cf. **cireșnă**.

CIOROVĂI vb. „a se certa (pentru ceva lipsit de importanță) – se quereller (pour une bagatelle)” 1857, var. *ciorobăi*, *ciorogăi*, *ciorovi*, *ciorovoii*, *ciuruvui*, *giorovăi*.

Et. nes., probabil scr. *čavarijati* „a trâncăni, a flecări” A. Scriban, „Arhiva”, 1922, 485, SDLR // Formație de la o bază onomatopeică, cf. *ciorobor*, *ciorobară* TDRG (legătura cu *ciorobor* este contestată de DA din cauza răspândirii dialectale diferite); creație expresivă, cf. *șporovăi*, *ciorobor* CDER 1993; et. nec. DEX.

Fam.: **ciorobeală** s.f. (abstr.) 1893 ← *cioroboială* (= *ciorovăială*); **ciorovariț** adj. (Trans.) „guraliv, certăreț” 1906; **ciorovăială** s.f. (abstr.) 1839, var. *cioroboială*, *ciorovoială*, *ciuruvuială*; **ciorovăit** s.n. (abstr.) 1930; **ciorvălău** s.n. (Sibiu) „larmă mare” 1886 ← *ciorovăială* + *tâmbălău*.

CIORPANDEL s.m. „(poreclă dată unui) copil de țigan – (sobriquet donné à un) enfant tsigane” c.1890.

Țig. *čor pandilo* „hoț legat” Al. Graur, BL 2, 1934, 138 sau țig. *čor phando* „hoț spânzurat” + suf. dim. *-el* Drimba, CE, 208 // ← *cioară* + (*par*)*pandel* CADE.

Cf. **ciordă**.

CIORPĂI vb. (Buc.) „a scoate (cu lingura) dintr-un lichid – puiser” 1886.

Ucr. *čerpaty* CADE // Rus. *čerpati*, cf. *ciorpac* DA; ← *ciorpac* CDER 1994.

Fam.: **ciorpac** s.n. (Mold.) „căuş cu coadă lungă, lingură mare folosită stână; plasă de prins peşte; strecurătoare (cu coadă) pentru brânză” 1793 < ucr. *čerpak* (< *čerpati* „a scoate”), cf. magh. *cserpák*, *csorpák* (< ucr.).

Cf. **cerpi**, **cirăpeală**.

CIORPEC s.n. (Botoşani) „şindrila, draniţă – bardeau, échandole” 1913.

Et. nes., probabil ucr. *čerep* „ciob” ° (DA: „cf. sl. **čerpŭ* „hârb, țiğlă”) sau magh. *cserép* (< sl.) „ciob, țiğlă” DA.

Fam.: **chiorpeacă** s.f. (Mold.) „şindrila, scândură mică” 1910, var. *chiorpecă* ← *ciorpac* (reg.) P. Boerescu, LR 58, 2009, 4, 473 // Et. nec. DA.

CIORS interj. care imită zgomotul produs de târşăitul opincilor pe jos – interj. qui imite le bruit produit par les chaussures paysannes traînantes 1898.

Onomatopée.

CIORT¹ s.n. „rădăcina cozii, la cal; bot, rât, cioc – racine de la queue du cheval; museau, groin, bec” c.1650.

Et. nes., posibil ← *ciot* sau *ciortan*¹ (derivat regresiv) ° // Posibil înrudit cu v.sl. **čirtŭ*, **čersti* „a tăia, a rezeza”, pe baza unui presupus sens inițial „obiect rezezat”, sau v.sl. **čirtŭ* „drac”, în eventualitatea că sensul inițial a fost „ciuntit, ciung” (Berneker, SEW, I, 172) DA; ← *ciorsăi* (< v.sl. **čirtŭ*, **čersti*) CDER 1995.

Fam.: **ciortoiat** adj. (Bihor) „bulbucată la gură, diform” 1896 ← **ciortoi* (augm.) ← *ciort*¹ MDA.

CIORT² s.m. „țigan; ștrengar – Tsigane; vaurien” 1857.

Et. nes., probabil ucr. *čort*, rus. *čert* „drac” DA, cu sensul infl. de *ciordi* (< țig.).

Fam.: **ciord** s.m. „hoț, țigan” 1879 ← *ciort*², infl. de *ciordi*.

Cf. **ciort**, **ciortopolog**.

CIORTAC s.m. „lemn strâmb – bois déformé” 1921.

Probabil ← *ciotac*, infl. de *ciortan*, *ciort*.

CIORTAN¹ s.n. „bucată de os de vacă cu carne pe el, picior de găină cu carne pe el; butuc de viță de vie – os de veau garni de viande; jambe de poulet; souche de vigne” 1870 (atestarea din Anon. Car. c.1650, nesigură din cauza absenței glosării).

Et. nes., probabil ← *ciotan* ← *ciot*, infl. de *hartan* °, sau ← *ciort*¹ (LM, DA posibil) ← *ciot*, infl. de *hartan* CDER 1995 // Același cuvânt cu *ciortan*² DA (posibil), CADE.

Cf. **ciorcan**, **ciot**.

CIORTAN² s.m. (S Munt., Dobr.) „crap mic, de 1–2 kg. – petite carpe, rondelet” 1876 (atestarea din Anon. Car. c.1650, nesigură din cauza absenței glosării).

Tăt. *čurtan* ° sau tc. *čortan* ȘIO (cuvânt absent din dicționarele turcești consultate), DA (posibil), CADE // Scr. *čortan* (< tc.) DA (posibil), CDER 1996 (cuvânt absent din sursele lexicografice scr. fundamentale).

Fam.: **ciortănaș** s.m. (dim.) 1872; **ciortănărie** s.f. „cantitate mare de ciortani și alți pești” 1939; **ciortănică** s.f. (dim.) 1884; **ciortocrap** s.m. „crap de aproximativ 2–3 kg” 1884 ← *ciortan*² + *crap*.

CIORTI¹ vb. (Mold.) „a se certa – se quereller” c.1745.

Rom. *ciort*² cu sensul etimologic „drac”, cf. ucr. *čortyhaty* „a drăcui”.

Cf. **ciortopolog**.

CIORTOPOLOG s.m. (bot., Buc.) „turtă (Carlina acaulis) – chardonette” 1906, var. *ciortopologă* s.f.

Ucr. *čortopoloh* (propriu-zis „care alungă dracii”, *čort* „drac” + *polohaty* „a înspăimânta”).

Fam.: **cioropor** s.m. (bot., Buc.) „Carlina acaulis” 1906 ← **ciortopol* ← *ciortopolog* ° (et. nec., cf. *ciortopolog* DA).

Cf. **ciort**², **ciorti**¹.

CIOS¹ s.m. (Bih.) „paznic (la sat) – gardien (dans un village)” 1886.

Magh. *csősz*.

CIOS² adj. (S-E Trans.) „frumos – beau” 1921 (atestat doar în forma fem. *cioasă*).

Et. nes., posibil un cuvânt din limbajul copiilor, probabil o prescurtare DA (din **cicios* ← **cicea*¹) °.

CIOSMOLI vb. (Trans., Mold., Buc.) „a mototoli; a mesteca urât, a molfăi; a gusta câte puțin; a se frământa, a se zbcuciuma, a se zvârcoli (mai ales în așternut); a-și căuta culcușul (despre porci); a se mânji, a se tăvăli în noroi; a se legăna; a pierde vremea; a se codi – froisser; mâchonner; goûter; se débattre, s’agiter, se retourner; chercher un lieu pour se coucher (à propos des cochons); s’embourber; se balancer; s’attarder, musarder; hésiter” 1877, var. *ciomoli* (refl.), *ciosmăli*, *ciosmoli*, *ciosmăli*, *ciomoli*.

Et. nes., probabil ← *moșcoli*, *močcoli* °, *mocioli* Avram, NCE, 81–82 (< magh. *mocskol* „a se murdări, a mozoli, a roade cu dinții sau cu gingiile, a se vânzoli” DLR).

Cf. **moșcoli**.

CIOT s.n. „trunchi sau ramură de copac rămasă după tăiere, parte a unui membru sau a unui obiect rămasă după tăiere – chicot, moignon” 1606 (antrop.), var. (rar) *ciotur* s.m.

Et. nes., probabil el. de substrat, înrudit cu *ciut*¹ ° sau element romanic de origine neclară, cf. it. *ciotto* „bulgăre de pământ; schiop” (cuvânt răspândit în foarte multe dialecte italiene), friul. *tsuet* „care schioapătă” REW 2454 // Înrudit cu *ciont*, *ciunt*, *ciut*¹, *ciung*, *ciump*, probabil origine onomatopeică, cf. it. *ciotto* „șchiop”, magh. *csutka*, *csutkó*, *csut(a)* „cotor”, tc. *čotuk* „buturugă”, rom. *ciut*¹, *cione*, *ciung*, *ciomp* DA; cf. magh. *sut* CADE; creație expresivă apărută în paralel cu *bot* CDER 1999; ← *ciont* (< magh. *csont* „os”) și înrudit cu scr. *čokur* „ciot” SDLR; cf. scr. *čot* „deal rotund” CDDE II 56; et. nec. DEX.

Var. *ciotur* (s.m.), sg. refăcut din pl. *cioturi*.

Fam.: **ciotă** s.f. (Mold., Trans., Mar.) „ciot, rădăcină putredă; vită mică” 1884, var. *ciotă* ← *cioate*, pl. lui *ciot* (sg. refăcut); **cioflec**² s.n. (reg.) „lemn mic și scurt, ramură căzută jos” 1910 ← *ciotec*, infl. de *fleac* ° // același cuvânt ca *cioflec*¹, et. nec. DA; **ciotac** s.m. „arbore cu ramurile uscate, tăiate sau rupte” 1929; **ciotan** adj., s.m. „slab, bătrân” 1930; **ciotănos** adj. „osos” 1913 ← *ciotan* sau ← *ciot*, după *ciolănos*; **ciotărcă** s.f. „buturugă, pom foarte cioturos și urât, vită mică” 1899 ← *cioată*; **ciotcă**² s.f. (Mold.) „rădăcină, buturugă” 1885 ← *ciotă*, *cioată*; **ciotec** s.n. „bucată de lemn folosită ca armă” 1910; **ciotoacă** s.f. (Ban.) „lemn noduros care nu se poate crăpa” 1930 ← *cioată*; **ciotol** s.m., s.n. (Olt.) „parte de picior sau de aripă ruptă de la încheietură” 1893, var. *cotoi*² (infl. de *cot*) „picior de pasăre (fript)”; **ciotoiaș** s.n. (dim.) numele unui joc cu mingea 1909 ← *ciotoi*; **ciotolog** s.m. „om mic, pocit” 1891 ← *ciot* + *olog*; **ciotorman** s.m. (Mar.) „gușat” 1925, probabil ← *ciot* (pl. *cioturi*), după subst. în *-man* (de la sensul „proeminență” al lui *ciot*); **ciotorog** s.n., în sintagma *ciotorogul cozii* „rădăcina din care crește părul cozii”, (pl.) „încălțăminte veche” 1907; **cioturos** adj. „cu cioturi multe, noduros, (despre arbori) scund, (fig.) zbârlit, stufoș, nepieptănat; (despre mâini, degete, picioare etc.) cu oasele proeminente” 1805, var. *ciotoros*, *ciuturos* ← pl. *cioturi*; **ciotuță** s.f. (dim.) 1898 ← *cioată*; **ciutac**² s.m. „arbore ale cărui ramuri au crescut jos, din cauză că trunchiul a fost retezat” 1885; **ciuteică** s.f. (Trans.) „trunchi rămas în pământ după tăiere” 1906 ← *cioată*; **ciutuhană** s.f. (Trans.) „buturugă” 1906; **ciutarcă** s.f. „buștean rămas în pământ” 1916 ← *ciuturugă* ° sau ← *ciotur* (= *ciot*) Pascu, *Sufixe*, 228 // ← *ciutură* DA; **ciuturugă** s.f. (Trans.) „buturugă, trunchi rămas în pământ” 1898 (var. *ciotorugă*), var. *cioturugă*, *ciuterugă* ← *ciot* + *buturugă*.

Cf. **ciut**¹, **ciunt**, **ciung**, **ciump**.

CIOTCĂ¹ s.f. folosit adverbial (Mold.) „grămadă, unul peste altul, mulți la un loc – pêle-mêle, en grand nombre” 1881, var. *ciocată*.

Ucr. **čotka* (dim. din *čota*, *četa* „ceată, pâlci”) ° // Rus. *četka* „număr pereche” (< *četa* „pereche”) SDLR; cf. magh. *csutka* „miez de fruct, știulete de porumb, butuc” CADE, DEX, scr. *čutka* CADE; ← *ciot* DA.

Cf. **ceată**.

CIOTFĂ s.f. (bot.) „ghebe; creasta cocoșului – tête de Méduse (Agaricus moleus); crête de coq (Cavaria fulva)” 1929, var. *ciotcă³*.

Probabil forma de bază *ciotcă³* ← *ciot* ° // Et. nec. DA.

CIOVICĂ s.f. „buhă mică, cucuvea; nagâț – chevêche, hulotte; vanneau” 1523 (antrop.), var. *ciomvică*, *cionvică*, *ciolvică*, *ciuvică*, *ciuvlică*.

Et. nes.: creație de la baza onomatopeică *ciovic* (DA, CADE; CDER 2001: posibil) sau **cio(v)*-, cf. it. *civetta* „cucuvea”, v.fr. *suette*, ven. *tsovetta*, friul. *čiuite*, *suite*, (interj.) it. *chui*, ven. *čo*, *ču*, romagn. *čo* REW 4800 sau magh. *csuvik*, cf. și slovac *čuvik*, sloven *čovink*, ceh. *čuvik* (CDED II 56: element slav; CDER 2001: posibil creație onomat. pe teren slav).

Fam.: **ciorică** s.f. „buhă mică” 1868 ← *ciovică* + *cioară*; **ciorlică** s.f. „nagâț” 1857 ← *ciorică*, cu epenteza expresivă a lui *l* (cf. *șorlic* < *șoric*); **ciovic** interj. care imită strigătul păsării numite *ciovică* 1912, var. *ciomvic*, *ciuic*, *ciuvic*, *ciuvit* ← *ciovică* ° sau onomatopee DA; **ciovină** s.f. „nagâț” 1868 ← *ciovică*, cu substituție de sufix; **ciovrancă** s.f. (inv.) „buhă mică” 1640 ← *ciovică* + *cioară* + *-ancă*.

Cf. **țiuvic**.

CIOVRÂNTIE (Dobr.) s.f. „vârtej de apă – tournant d’eau” 1916.

Tc. *čevrinti*, (dial.) *čövrinti* Suciuc, IT II, 252, asimilat derivatelor românești în *-ie* // Înrudit cu v.sl. *vrünšti* „a întoarce” SDLR.

CIOZNI vb. (Trans.) „a vătăma – endommager” 1930.

Et. nes., probabil ← **cioz* < magh. *csúz* „durere (reumatică)” (< germ. *Schub* „durere (de ochi, dinți etc.)” ° // Et. nec. DA.

CIOZVÂRTĂ s.f. „sfert (dintr-un animal tăiat, dintr-o măsură de capacitate, dintr-un pogon); bucată de carne; lemn crăpat în patru – quart, quartier (d’un animal); morceau de viande; bûche fendue en quatre” 1629 (var. *cizvârte*), var. *cervârște*, *cesvârtă*, *cesvârte*, *cetvârtă*, *cezvârtă*, *ciofartă*, *ciortvârtă*, *ciosvârtă*, *ciosvârtă*, *ciosvârte*, *ciovârstă*, *ciovârtă*, *ciovârte*, *ciovâstră*, *ciozvârte*, *cizvârtă*.

V.sl. *četvrütü* „sfert” TDRG, DA, CADE, SDLR, CDER 1998 // Bg. *četvârt* DEX.

Variantele cu *-s-* (*-z-*), posibil < v.sl. **čestvrütü*, rezultat prin contaminare < *četvrütü* + *čestü* „parte”, cf. rom. *ciopârți* < *ciopâți* + *parte* DA, CDER 1998.

Fam.: **cesfârtie** s.f. (Trans.) „așchia care se taie la înfieratul arborilor” 1930; **cetferic** s.m. (inv.) „măsură de capacitate conținând patru unități” 1741 < ucr. *četveryk*; **cetvert** s.n. (inv.) „sfert” 1824, var. *cervet* < rus. *četvertü*; **chiorfârtan** s.n. (Buc.) „bucată de carne necântărită, tăiată după ochi” 1900 ← *ciofârtan* infl. de *chior* ° sau ← **ciosfârtan* ← *ciozvârtă* Loșonți, CIE, 50 („cf. *ciosvârtă*” DA) // ← *chior* + *fârtan* Suciuc, IT II, 230; **ciofârtan** s.n. (augm.) 1893 ← *ciofartă* (= *ciozvârtă*), posibil infl. de *hartan* DA; **ciosvârț** s. (Munt.) în expr. *de-a ciosvârțu* nume de joc de copii 1884; **ciosvârți** vb. „a tăia în bucăți” 1910; **ciozvârcioară** s.f. (dim.) 1909, var. *ciosvârcioară*.

Cf. **cetvarnă**, **sfert**.

CIP¹ s.n. (electron.) „bucată mică de material semiconductor pe care se formează simultan componentele unui circuit integrat – puce” 1976.

Engl. *chip* (propriu-zis „fărâmă, așchie”).

CIP² interj. care imită sunetul apei lovite cu palmele, cu vâslele etc. – interjection qui imite le son de l'eau frappée par les mains, les rames, etc. 1930.

Onomatopee, cf. bg. *čip*.

Fam.: **cipa** interj. cu reduplicare (*cipa-cipa*) 1914; **cipcii** vb. „a pleoscăi” 1905; **cipciit** s.n. (abstr.) 1902 ← *cipcii*.

Cf. **cipce**.

CIPAN s.m. (Olt.) „soi de iarbă țepoasă – sorte d'herbe épineuse” 1924.

Et. nes., probabil înrudit cu *țipaniță* „așchiuță sub piele” < scr. dial. *cipanica* ° // Et. nec. DA.

Cf. **țipaniță**.

CIPAȘ adj. (Trans., Criș., Mar.) „neputincios – faible” 1930, var. *cipoș*.

Magh. *csipás* „urduros” Tamás, EW, 226. Var. *cipoș* (cuvânt-titlu în DA, explicat printr-un magh. neatestat *csipos*) se datorează variației curente a sufixelor *-aș* și *-oș* °.

CIPAİMĂ s.f. (N Trans.) „limbric, tenie – lombric, ver solitaire” 1888.

Et. nec.

CIPCĂ s.f. (Trans.) „dantelă, panglică, bandă la mâneca ieii, a cămășii – dentelle, ruban, manchette brodée” c.1700, var. *cipsă*, *ciptă*, *circă*², *citcă*.

Magh. *csipke*.

Fam.: **încipca** vb. „a împodobi cu dantelă” 1891.

CIPCE interj. (Mold.; accent necunoscut) strigăt cu care se cheamă porcii – cri pour appeler les porcs 1895.

Creație onomatopeică.

Cf. **cip**².

CIPERACEE s.f.pl. (bot.) „familie de plante erbacee cu rizom, cu tulpină în trei muchii, cu flori mici și cu fructe achene – cypéracées” 1962.

Fr. *cypéracées*, lat. savant *Cyperaceae* < *cyperus* < gr. *κύπερος* „căprișor, plantă erbacee care crește în locuri umede”.

CIPILICĂ s.f. (Munt., Olt.; fam.) „căciuliță care se poartă pe vârful capului – basque” 1988.

Et. nes., posibil ← **cipică* ← *ceapcă*, cf. *cibică* (incert din cauza difuziunii dialectale diferite – forma *cibică* este atestată în Buc. și Trans.) ° // Et. nec. DEX.

Cf. **șapcă**, **capă**, **capelă**¹, **chipiu**.

CIPOLIN s.n. „marmură albă care conține mică sau alte minerale colorate; motiv decorativ pentru porțelanuri – cipolin” 1949.

It. *cipollino* < *cipolla* „ceapă” (din cauza amestecului de verde și galben, care amintește de foile unei cepe) < **cæpulla* (= *cæpula*) „ceapă mică” < *cæpa* (*cēpa*) „ceapă”.

Cf. **ceapă**.

CIPOR¹ s.n. (Trans.) „ulcică – petit pot” 1918.

Magh. *csipor* (= *csupor*).

Fam.: **ciucort** s.n. (Bih.) „vas ciobit, întrebuințat la fiert apă pentru rufe” 1886 < magh. *csuport*, acuzativul lui *csupor*.

CIPRES s.m. (inv., livr.) „chiparos – cyprès” 1892.

Lat. neol. *cypressus* (< *cupressus*, infl. de gr. *κνπάρισσος*).

Cf. **chiparos**.

CIPRIN/DE s.n. pl. „familie de pești care include diverse specii de crap – cyprinidés” 1962.

Fr. *cyprinidés*, lat. savant *Cyprinidae* < gr. *κυπρίνος* „crap”.

Fam.: **ciprincultură** s.f. „ramură a pisciculturii care se ocupă cu creșterea crapului” 1949 < fr. *cyprinculture*.

CIPRIOT, -Ă adj., s.m., s.f. „(persoană) care face parte din populația de bază a Ciprului; referitor la Cipru – chypriote” 1882 (var. *chipriot*).

Fr. *Chypriote*. Var. *chipriot* < ngr. *Κυπριώτης*.

CIPRU s.m. (rar, livr.) „numele unei plante, confundată în dicționarele românești, cu chiparosul – nom de plante, confondue dans les dictionnaires roumains avec le cyprès” 1866.

Fr. *cypre* „arbust care se întrebuințează în cosmetică, Lawsonia inermis; chiparos de Louisiana”, lat. neol. *cypros* „lemn-câinesc, Ligustrum vulgare” (< gr. *κύπρος*).

Cf. **chîpru**.

CIPSĂNĂ s.f. (bot., Ban.) „plantă nedefinită mai îndeaproape – nom d'une plante sans définition précise” 1885.

Et. nes., probabil o rostire dialectală pentru **tipsănă* < scr. *tipsara* „o specie de pere” DA.

CIR s.m. (Olt., Mold., Buc., Trans.) „zeamă scoasă din mămliga care fierbe, înainte de a fi mestecată; terci de făină de grâu; cocă de lipit, făcută din făină de grâu și apă – jus de farine de maïs bouillie; bouillie; colle de pâte” 1703.

Lat. *chylus* (< gr. *χυλός* „suc, sevă”), cf. alb. *qull* „fierătură, terci” E. Petrovici, DR 10, 1938–1941, 26–32; S. Popescu-Fischer, SCL XXXVIII, 1987, 3, 235–236; I. Fischer, RRL 19, 1974, 6, 511; Sala, IELR, 179 // Ucr. *čyr* TDRG, CADE, DA, SDLR, DEX (de fapt, împrumut din română).

Fam.: **circlíc** s.m. (Teleorman) „mâncare făcută din mămligă rece fărâmițată în apă” 1912 ← *cir* + *clíc* „pâine lipicioasă; mămligă crudă” Avram, PE, 57 (nesigur); **ciros**² adj. „moale și lipicios” 1930; **cirui** vb. „a lipi sau a amesteca cu cir” 1862, var. (Trans.) *ciurui*⁴; **ciruială** s.f. „cocă de lipit” 1906 ← *cirui*.

Dublet etim.: **chil**².

Cf. **ciriș**.

CIRA s.f. (înv.) „un fel de arbore rășinos, cu lemnul ușor inflamabil – sorte d'arbre résineux, dont le bois est très inflammable” 1705.

Tc. *çira* (= *çira*).

CIRAC s.m. (înv.) „om de încredere, favorit; slugă, om de casă; elev, ucenic, discipol – favori, client; domestique, valet; apprenti, élève, disciple” 1675 (var. *cireac*), var. *cerac*, *cereac*, *cirăc*.

Tc. *çirak*.

Fam.: **ciracladiseală** s.f. „instruire, ucenicie” 1870 ← *ciracladisi*; **ciracladisi** vb. „a scoate pe cineva cirac; a instrui” 1857 ← *cirac* (Suciu, CRT, 233: cu varianta dezvoltată *-ladisi* a sufixului *-isi*) sau < tc. *çirakladi* (infl. de verbele în *-isi*) ȘIO II 134, Gáldi 119; **ciraclăc** s.n. „protecție, favoare, faptul de a scoate pe cineva cirac; învățătură, timp de ucenicie” 1793 < tc. *çiraklık*.

CIRĂPEALĂ s.f. (înv.) „vas de scos apă – seau pour puiser de l'eau” sec. XVII (potrivit DDRF).

V.sl. **črūpalo* (cf. v.sl. *počrūpalo* „vas de scos apă”, ucr. *čerpalo*, bg. *čerpalo*) < *črūpo*, *črēti* și **črūpati* (cf. rus. *čerpat'*, ucr. *čerpaty*, scr. *crpati*, bg. *čerpja*, ceh. *čerpati*) „a scoate apă (din fântână)” ° // Cf. sl. *črěpŭ*, magh. *cserép* „ciob, vas” DA.

Cf. **cerpi**, **ciorpăi**.

CIRC s.n. „spectacol alcătuit din numere de gimnastică, de acrobație, dresură de animale etc.; construcție de formă rotundă, având la mijloc o arenă circulară, unde au loc asemenea spectacole;

incintă neacoperită, în formă de amfiteatru, unde se celebrau jocurile publice la romani; depresiune circulară adâncă de origine glaciară – cirque” 1815, var. (Trans., înv.) *șirc, șircus*.

Fr. *cirque*, it. *circo*, lat. neol. *circus* (cu sensul inițial „cerc”). Var. *șirc(us)* < germ. *Zirkus*.

Fam.: *circar* s.m. 1957.

Doublet etim.: cerc. Cf. *cearcăn, cercel, cerceta, chercheliu, circa, circuit, circula, circular¹, circum-, încerca, țarcălam¹, țircăl, ar. țercălu*.

CIRCA adv. „cam, aproximativ – à peu près, environ” 1786, var. (Trans., înv.) *șirca*.

Lat. neol. *circa*, it. *circa*. Var. *șirca* < germ. *zirka*.

Cf. *cerc, circ, circum-*.

CIRCADIAN adj. (med.) în sintagma *ritm ~*, „bioritm caracterizat printr-o alternanță de 24 de ore – circadien” 1988.

Fr. *circadien*, engl. *circadian* < lat. *circa* „în jur; aproximativ” + lat. *dies* „zi”.

Cf. *circa, zi*.

CIRCASIEN adj. „cerchez – circassien” 1901.

Fr. *circassien* < *Circassia*, forma latinizată a rus. *Čerkes* < tc. *Çerkes*, denumirea unui district din nordul Caucazului.

Cf. *cerchez*.

CIRCĂLI vb. (Ban.) „a cerceta urmele mistreților pentru a le afla locul și a fi vânați – dépister les sangliers, pour les chasser” 1930.

Et. nes., probabil magh. *cserkél (cserkel)* „a pândi” N. Drăganu, DR 7, 1931–1933, 133 sau magh. *cirkál* „a cutreiera” (cu *é* în loc de *é*, cum ar fi fost normal, sub infl. lui *cerca* DA) Tamás, EW, 227.

CIRCOI s.n. (Ban.) „tufă mare și deasă – buisson grand et épais” 1895 (var. *ciurcoi*).

Et. nes., posibil ← **corcioi* (prin metateză) ← *corci* (Mar., Buc.) „tufă” (< ucr. *korč*) ° // Et. nec. DA.

CIRCORAMĂ s.f. „procedeu de filmare și de proiecție cinematografică pe un mare ecran circular și într-o sală rotundă – procédé de production et de projection d’un film sur un écran circulaire, dans une salle ronde” 1975.

Rus. *cirkorama* (format, pe modelul lui *panorama*, din lat. *circum-* „de jur-împrejur” și gr. *όραμα* „vedere, spectacol” < *όρᾶν* „a vedea”).

Cf. *circa, circum-, panoramă*.

CIRCOV s.m. (foarte adesea la plural art.) „numele unor sărbători populare neadmise de Biserica Ortodoxă – nom de plusieurs fêtes populaires déniées par l’Église Orthodoxe” 1847, var. *cercov*, (pl.) *cercugi*.

Bg. *čerkva (čerkova)* „biserică” (împrumut protoslav din got. **kyrikō* < gr. vulg. *κυρικόν* = *κυριακόν* „al Domnului” < *κύριος* „domn” Berneker, SEW I, 132) TDRG, SDLR, CADE, CDER 2018 // Et. nec. DA (nu admite proveniența slavă: „TDRG crede că ar putea fi în legătură cu bulg. *čerkova*”).

Fam.: *Circovie* s.m. (în expr. ~ *-împărat*) nume propriu în texte folclorice 1900.

Cf. *țarcovnic, chir, cherachea, ciurică¹*.

CIRCUIT s.n. „traseu în care punctul de plecare și cel de sosire coincid, succesiune de mișcări caracterizate prin revenirea la punctul de pornire; ansamblu de fire și dispozitive prin care trece curentul electric și care, împreună cu sursa curentului, formează un traseu închis – circuit” 1857.

Fr. *circuit*, it. *circuito*, lat. neol. *circuitus* (< *circu(m)ire* „a înconjura” < *circum* „în jurul” + *eo*, *ire* „a merge”).

Fam.: **microcircuit** s.n. „dispozitiv microelectronic cu o densitate mare de elemente de circuit echivalente” 1975 < engl. *microcircuit*; **scurtcircuit** s.n. „conexiune (în principiu accidentală) a două puncte ale unei rețele electrice între care există o diferență mare de potențial, printr-un conductor cu o rezistență foarte mică” 1921 ← *scurt-* + *circuit*, după fr. *court-circuit*; **scurtcircuita** vb. „a (se) produce un scurtcircuit” 1949 ← *scurtcircuit*, cf. și fr. *court-circuiter*.

Cf. **cerc**, **circ**, **circum-**.

CIRCULA vb. „a fi în mișcare; a merge, a umbla, a veni și a se duce mereu de la un loc la altul; a se propaga, a se transmite – circuler” 1825 (var. *șircula*), var. (înv.) *cercura*.

Fr. *circuler* CADE, SDLR, lat. neol. *circulari* (< *circulus* „cerc”) DEX // Lat. neol. *circulare* DA, SDLR, TDRG³ (probabil o scăpare explicabilă prin neglijarea distincției dintre lat. *circulare* „a rotunji” și lat. *circulari* „a se aduna în grupuri; a aduna lumea în jurul său”).

Var. *cercura*, româniată după modelul transformărilor fonetice produse în cuvintele moștenite, posibil infl. și de *cerc*.

Fam.: **circulant** adj. „aflat în circulație” 1896 < fr. *circulant*; **circulat** s.n. (abstr.) 1930; **circulator** adj. „privitor la circulație” 1829, var. (înv.) *circulatoriu*, *circulător* < fr. *circulatoire* DEX¹, CADE, lat. neol. *circulatorius* DEX¹, SDLR sau ← *circula*, după modelul lat. neol. *circulatorius*, fr. *circulatoire* TDRG³; **circulație** s.f. „deplasare pe o cale de comunicație; mișcare a unui lichid, gaz, curent etc. în interiorul unui circuit; schimb de bunuri, mărfuri, transformarea banilor în mărfurilor și a mărfurilor în bani” 1816, var. (înv.) *circulație*, *circulațiune*, *șirculație* < fr. *circulation*, lat. neol. *circulatio*, -onem; var. *cerculație* infl. de *cerc*; var. *șirculație*, infl. de germ. *Zirkulation*; **recircula** vb. „a reintroduce un material sau o substanță în ciclul de fabricație” 1957 ← *circula* sau < fr. *recirculer*; **recirculație** s.f. „reintroducere a agentului caloric sau frigorific într-o instalație de încălzire sau de răcire” 1958 ← *circulație* sau < fr. *recirculation*.

Cf. **cerc**, **circ**, **circular**¹, **circum-**, ar. **șercfu**.

CIRCULAR¹ adj. „în formă de cerc – circulaire” 1835.

Fr. *circulaire*, lat. neol. *circularis* (< *circulus* „cerc”), it. *circolare*.

Fam.: **circulară** s.f. „scrisoare oficială trimisă către mai mulți destinatari” 1784 (var. înv. Trans. *șirculareș* s.n.), var. (înv.) *cerculariu* s.n., *circular*² s.n., *circulare*, *circularie*, *circulariu* s.n., (înv., Trans.) *șircurar* s.n., *șircular* s.n., *șirculariș* s.n., *șirculariu* s.n., (înv., mai ales în Mold.) *șirculară* < fr. (*lettre*) *circulaire*; var. *cerculariu*, infl. de *cerc*; var. *șirculariș*, *șirculareș* < magh. *circuláris*; celelalte var. cu *ș-* < germ. *Zirkular* (în Trans., Buc.), rus. *circuljar* (în Mold.); **semicircular** adj. „care este în formă de semicerc” 1813, var. (înv.) *semișercălan*, *semișircular* < fr. *semi-circulaire*, lat. neol. *semicircularis*; **șircularnic** adj. (înv.) „circular” 1839 < rus. *circuljarnyj*, asimilat derivatelor în -nic; **șircularnică** s.f. (înv.) 1844, var. *șercularnică* „circulară” < rus. *circuljarnoe* (*pis'mo*), adaptat derivatelor în -nic(ă).

Cf. **cerc**, **circ**, **circula**, **circum-**, ar. **șercfu**.

CIRCUM- prefix care arată că o acțiune se desfășoară în cerc, de jur-împrejur – „circum-”.

Lat. neol. *circum-*.

Cf. **cerc**, **circ**, **circa**, **circuit**.

CIRCUMCIDE vb. „a supune un nou-născut de sex bărbătesc la actul ritual al tăierii prepuțului – circonciare” 1862.

Lat. neol. *circumcidere* (< *circum* „împrejur” + *cædere* „a tăia”).

Fam.: **circumcizie** s.f. „tăiere rituală a prepuțului” 1862, var. *circumciziune* < lat. neol. *circumcisio*, -onem (< *circumcidere* < *circum-* „împrejur” + *cædere* „a tăia”).

Cf. **circum-**, **concis**, **decide**, **incizie**, **precis**.

CIRCUMDUȚIE s.f. „mişcare circulară a membrilor sau a globilor oculari - circumduction” 1871.

Fr. *circumduction* (împr. din lat. *circumductio* < *circumducere* < *circum* „împrejur” + *ducere* „a duce”).

Cf. **circum-**, **duce**.

CIRCUMFERINȚĂ s.f. „curbă plană închisă ale cărei puncte sunt egal depărtate de un punct fix, numit centru - circonferență” c.1710 (var. *șircumferenție*), var. (înv.) *cercoferință*, *cercumferență*, *circomferență*, *circomferință*, *circonferență*, *circonferință*, *circumferență*, *șirconferenție*, *șircumferență*.

Lat. neol. *circumferentia* (< *circumferre* „a purta de jur împrejur, a roti” < *circum* „împrejur” + *ferre* „a purta”). Var. *circomferență*, *circomferință*, *circonferență*, *circonferință*, *șirconferență* < fr. *circonférence*. Var. *șircumferență*, *șircumferenție*, explicabile prin regulile de pronunțare a lat. în Europa Centrală. Var. *cercoferință*, *cercumferență*, infl. de *cerc*.

Cf. **circum-**, **-fer**.

CIRCUMFLEX adj., s.n. „(în sintagma accent ~) semn ortografic având forma unui unghi cu vârful în sus sau a unei tilde; (anat., despre artere, vene) care are un traiect răsucit - circonflexe” 1797, var. (înv.) *cercumfles*, *circomfles*, *circonflex*, *șircumfles*.

Lat. neol. *circumflexus* (< *circumflectere* < *circum-* „împrejur” + *flectere* „a îndoi, a curba”). Var. *circomfles*, *circonflex* < fr. *circonflexe*. Var. *șircumfles*, după rostirea germană a etimonului lat. Var. *cercumfles*, românizată după *cerc* (posibil infl. și de it. *circonflesso*).

Cf. **circum-**, **flexiune**.

CIRCUMSPECT adj. „care vorbește și acționează cu prudență, precaut, prudent, rezervat - circonspect” 1808, var. (înv.) *cercumspect*, *circonspect*.

Lat. neol. *circumspectus* (< *circumspicere* „a privi de jur împrejur” < *circum-* „de jur împrejur” + *specere* „a privi”). Var. *circonspect* < fr. *circonspect*. Var. *cercumspect*, infl. de *cerc*.

Fam.: **circumspecție** s.f. „caracter circumspect; precauție, rezervă” 1848, var. (înv.) *cercumspecție*, *circomspecție*, *circomspecțiune*, *circumspecțiune*, *șircumspecție* < lat. neol. *circumspectio*, -onem; var. *circomspecție*, *circomspecțiune* < fr. *circonspection*; var. *șircumspecție*, după pronunțarea germană a etimonului latin.

Cf. **circum-**, **specie**, **spectacol**, **aspect**, **inspecta**, **respecta**, **suspecta**.

CIRCUMSTANȚĂ s.f. „împrejurare - circonstance” 1656 (var. *șircumstanție*), var. *circonstanță*, *șirconstanție*, *șirconstenție*, *șircumstanță*, *șircumștanție*.

Lat. neol. *circumstantia* (< *circumstare* „a sta în jur; a înconjura” < *circum-* „împrejur” + *stare* „a sta”) TDRG, DA, SDLR, DEX, fr. *circonstance* DA, DEX. Var. *șircumstanție*, *șircumstanță*, *șircumștanție*, explicabile prin regulile de pronunțare a latinei în Europa Centrală.

Fam.: **circumstanțial** adj. „care depinde de anumite circumstanțe; (lingv.) care exprimă o circumstanță a unui eveniment” 1848 (var. *circonstanțial*) < lat. neol. *circumstantialis* TDRG, SDLR (marcat în mod impropriu ca neatestat în lat.), fr. *circonstancier* CADE, DEX (var. *circonstanțial* < fr. *circonstantiel*); **circumstare** s.f. „circumstanță” 1805 (var. *șirconstare*), var. *cercumstare*, *cercustare*, *șircumstare* < lat. neol. *circumstantia*, fr. *circonstance*, adaptat după rom. *sta*, *stare*; var. *cercumstare*, *cercustare*, infl. de *cerc*.

Cf. **circum-**, **sta**, **stanță**.

CIREADĂ s.f. „mulțime de vite - grand troupeau de bétail” 1642-1647, var. *cereadă*, *ciradă*. V.sl. *črěda*.

Fam.: **cirezar** s.m. „negustor de vite” 1691-1697 ← pl. *cirezi*; **cirezuică** s.f. (dim., rar) 1926 ← pl. *cirezi*.

Cf. **ciurdă**, **cârd**.

CIREAȘĂ [ar. *cireașe*, mr. *cireașă*] s.f. „fruct al cireșului; (pop., rar) menstruație – cerise; (pop., rare) menstruation” c.1634 (antrop.), var. *cearășă*, *cereasă*, *cirașă*, *ciureașă*.

Lat. *ceresea* (< *cerasea/cerasia*, pluralul lui *cerasium* < gr. *κεράσιον*; variantele cu *e* în silaba medială atestate încă din faza latină târzie și continuate în cele mai multe limbi romanice) TDRG, CDDE, DA, CADE, CDER 2021, DEX, panrom. REW 1823 // Lat. *cerasa* (pluralul lui *cerasum*) SDLR.

Variantele cu *-ra-*, explicabile prin pronunțarea dură a lui *r* Al. Graur, BL 5, 1937, 92 // lat. *cerasea* REW 1823.

Var. *ciureașă*, explicabilă ca rezultat al fenomenului curent de substituție în ambele sensuri a silabelor inițiale *ce-*, *ci-* / *cio-*, *ciu-* (cf. *cesvârtă* > *ciosvârtă*, dar și *ceacăie*² = *ciochie*, *cib*² = *ciob*) S. Pușcariu, DR 1, 1920–1921, 370, O. Densusianu, GS 5, 1931, 174–177.

Formele ar. și mr. cu *č-* în loc de *f-* așteptat, prin asimilare cu *ș* următor CDDE 358.

Fam.: mr. **cirească** s.f. (dim.) 1914; **cireș**¹ [ar. *cireșü*, mr. *cireș*] s.m. „pom fructifer cu frunze ovale alungite, cu flori albe, cultivat pentru fructele sale (Prunus avium)” 1401 (top.), var. *ceceș*, *ciraș*, *ciureș* < lat. *cereseus* < *cerasus* (s.f.) < gr. *κέρασος* (*κερασός*) CDED I 56, CDDE 358, DA, CADE, Al. Graur, BL 5, 1937, 92, SDLR, Th. Hristea, SCL 16, 1965, 2, 264 sau < *cireășă* Al. Graur, BL 5, 1937, 92, SDLR, CDER 2021; **cireșar**¹ [ar. *cirișar* „vânzător de cireșe; luna iunie”, *țiřișar* „luna iunie”, mr. *cirișar* „luna iunie”] s.m. „vânzător de cireșe; luna iunie; botgros, pasăre care mănâncă sămburi de cireșe; nume de floare” 1825 (var. *cireșer*), var. *cirișar* < *cireășă* sau lat. **ceresiarius*; **cireșar**² s.m. (Munt., Olt., Bas.) „cireș” 1935; **cireșea** s.f. (dim.) 1871; **cireșel**¹ s.m. (dim.) 1400–1418 (top.) < *cireș*¹; **cireșel**² s.m. „luna iunie” < *cireșar*¹, prin substituție de sufix ° sau prin disimilare S. Pușcariu, DR 1, 1920–1921, 328, DA; **cireșică** s.f. (dim.) 1890; **cireșiu** adj. „de culoarea cireșei” 1871, var. *ceceșiu*; mr. **cirișarcă** s.f. „pasăre care se hrănește cu cireșe” 1935 < *cirișar*.

Cf. **cherry**.

CIRENAIC s.m., adj. „adept al unei școli filosofice din Grecia antică, potrivit căreia înțelepciunea constă în căutarea plăcerii și evitarea durerii – *cyrénaïque*” 1855–1864.

Fr. *cyrénaïque* (< lat. savant *cyrenaicus* < gr. *κυρηναϊκός* „(locuitor) din Cyrene”, nume dat acestei școli după fondatorul ei, Aristip, care provenea din Cyrene).

CIREȘNĂ s.f. (Dobr.) „cuțitul plugului – coutre” 1885 (var. *cireșne*).

Bg. *čerėslo* Al. Bocănețu, „Codrul Cosminului” 2-3, 165, DA.

Cf. **cioroslă**.

CIRC¹ s.n. (înv.; Munt., Olt., Ban.) „sfert; unitate de măsură a lungimii (egală cu un sfert de stânjen) sau a suprafeței (egală cu un sfert de pogon); (Munt.) optime dintr-o pâine; (Olt.) picior de miel – quart; quart de toise ou d’arpent; (Munt.) demi-quart de pain; (Olt.) jambe d’agneau” 1697, var. *cerec*, (Ban.) *cirec*.

Tc. (înv. și dial.) *çerek*, *çeryek* (= *çeyrek*) „sfert”, cf. (înv.) *çerik*, *çirik* „veche unitate de măsură pentru cereale, baniță”. În Ban., probabil (și) scr. *čerek*, *čereg*.

CIRC² interj. care imită ciripitul păsărilor – interjection imitant le gazouillement des oiseaux 1900. Onomatopée, cf. slav. *čirikati* (Berneker, SEW I, 157).

Fam.: **circovi** vb. (Bih.) „a ciripi” 1886 < **circovi* < *circăi* cu substituția sufixului verbal *-ăi* prin *-ovi*; **cirica** vb. (la un joc de copii) „a ciupi un jucător de dosul mâinii, strigând *ciric*, *ciric*” 1906; **ciricata** s.f. art., în expr. *pe ~* „joc de copii” 1915 < *cirica*; **circă**¹ s.f. (Trans., Dolj) „joc de copii; pietricică folosită în acest joc” 1885 < *cirica* (der. regresiv); **circăi** vb. „a ciripi” 1823, var. *circăi*², *gircăi*.

Cf. **ciovic** (s.v. **ciovică**), **cirip**¹.

CIRIDOANĂ s.f. (Munții Rodnei, rar) „capră cu blana neagră, cu botul de culoare roșie – chèvre noire au museau rouge” 1926.

Et. nes., posibil < *Spiridoană*, cu palatalizarea *p* > *č* specifică zonei ° (motivația semantică totuși neclară) // Et. nec. DA.

CIRIFUGĂ s.f. (Bih., rar) „persoană care umblă încoace și încolo fără nicio treabă – désœuvré, badaud, flâneur” 1896.

Et. nes., probabil combinație între interj. *tirea* (pronunț. în Bihor [círeșa]) + *fugă* °.

CIRIGE [círiğé] (fără accent în DA) s.f. (Bih.) „un fel de prăjitură făcută din aluat prăjit în grăsimi – sorte de gâteau cuit dans de la graisse” 1896, var. (Ungaria) *cirigauă*, (Bih.) *cirigheauă*.

Magh. *csöröge* Tamás, EW, 227 (< *csörög* „a bolborosi, a sfârâi”, din cauza sunetului produs la prăjirea aluatului în grăsimi EWU); accentuarea *cirige* (cu *e* < *ea* final accentuat) probată de existența variantelor refăcute *cirigauă* și *cirigheauă* (soluție preferabilă formei **cirigă* reconstruite de Avram, NCE, 83) // Et. nec. DA.

CIRIP¹ interj. (de obicei repetată) care imită sunetele caracteristice unor păsări mici – interj. qui imite les sons émis par les oiselets 1871 (var. *cerip*).

Onomatopee, cf. magh. *csiripel*, germ. *zirpen*, dial. din Tempio *tsilibriku*, algherez *tsiliblik* „ciripit” REW 9625.

Fam.: **cirip³** s.n. „ciripit” 1896 ← *ciripi¹* (der. regresiv); **ciripeală** s.f. „ciripire” 1857 ← *ciripi¹*; **cirip¹** vb. „(despre unele păsări mici) a scoate sunete caracteristice; (fig., despre femei sau copii) a vorbi cu voce subțire și melodioasă; (arg.) a divulga, a trăda” 1805, var. *cilipi* ← *cirip¹* DA, CADE, SDLR, DEX // ← **țuripi* ← **țiuara* (< lat. **tinnulāre* < *tinnire*) + *-ip-*, cf. ar. *țurare* „a ciripi, a striga, a mugi”, *țiripeare* Pascu, *Etim. rom.*, 1910, 21, *Sufixe*, 178 (etim. **tinnulāre* inacceptabil din cauza absenței lui *-h-*; *țiuara* este explicat în DDA² prin interjecția *țiu*; cuvântul *țiripeare*, calificat în DDA² ca „necunoscut”); magh. *cirpel*, *csiripel*, *csiripol* CDED II 491; **ciripit** s.n. „faptul de a ciripi” 1837 ← *ciripi¹*; **ciripitor** adj., s.m. „care ciripește; (arg.) care trădează secrete, informator” 1831 ← *ciripi¹*; **ciripoaică** s.f. „vrabie” 1987 ← *ciripoi*; **ciripoi** s.m. „vrăbioi” ante 1967.

CIRIP² s.n. (Trans., rar) „țigla – tuile” 1918, var. *cerep*, *ciripă* s.f.

Magh. *csérep*, reg. *csérip* (< v.sl. *črěpŭ* „țest”) Tamás, EW, 227–228, DA.

Fam.: **ciripită** s.f. (Bas.) „olan nears” 1935 ← *ciripă* (= *cirip²*).

Cf. **ciripie¹**.

CIRIPĂU s.n. (Someș) „greabăn (de cal) – garrot” 1927.

Et. nes., probabil rom. *cirisău* = *fierăstrău*, cf. *greabăn* < v.sl. *grebeni* „pieptene”, *greblă* „greabăn” ° (*ciripău* apropiat, fără explicații, de *fierăstrău* de Pușcariu, comunicare orală, în DR 5, 1927-1928, 317: „*ciripău* = *ferestrău*”) // Et. nec. DA.

CIRIPE¹ s.f. (Trans., Ban.) „nisip (negru sau roșu) care se presară pe o foaie scrisă cu cerneală ca să o usuce; piatră roșie, cretă roșie – sable (noir ou rouge) utilisé pour sécher l'encre; pierre rouge, craie rouge” 1691-1697, var. *ciripe*.

Et. nes., posibil ← *cirip²* „țigla” (< magh. *csérep*, *csérip*) DA, probabil inițial adj. **ciripiu* „de culoarea țiglei, roșu” °.

Fam.: **ciripelniță** s.f. (înv.) „vas mic în care se păstrează ciripia, prevăzut cu un capac perforat” 1905.

CIRIPE² s.f. (Mold., Munt., înv.) „sfoară înmuiată în vopsea roșie de care se servesc dulgherii spre a trage linii drepte pe scânduri, pe bârne etc. – cordeau de charpentier” 1753 (var. *cerepie*, *cerpie*, scris *cerchie*).

Tc. *çirpi*, dial. *çirpi*.

Fam.: **cirip²** vb. (Dobr., Olt, Teleorman) „a vopsi oile pentru a le recunoaște” 1996 (der. regresiv); **ciripier** (înv.) „persoană care lucrează cu ciripia” 1830; **încerpa** vb. (Munt.) „a vopsi oile pentru a le recunoaște” 1996, var. *împercia* (cu metateză); **înciripi** vb. (Munt.) „a vopsi oile pentru a le recunoaște” 1996; **percea¹** vb. (Munt.) „a face o pată, a murdări, a împetrișta” 1930 (part. *perceaf*) ← *împercia* ← *încerpa* Mărgărit, NCEs, 156–159 // et. nec. DLR.

CIRIȘ s.n. (Olt., Ban., rar și Munt., Mold.) „cocă de lipit, clei (preparat din făină sau din rădăcinile unor plante) – colle de pâte, colle forte” 1792, var. (Trans., Ban.) *ciriz*.

Tc. *çiriș* „cocă de lipit”, eventual și bg. *çiriș*, scr. *çiriș*. Var. *ciriz* < magh. *csiriz* (< tc.).

CIRITEL s.m. (Mold.) „desiș format din copăcei – taillis composé de broussailles basses” 1675 (var. pl. *ceretei*), var. *ceretel*, *ceritel*, (înv.) *ciretei*, *ciritei* s.n. (pl. *ciriteaie*).

Et. nes., ← *ceret* ← *cer*² „specie de stejar” CDDE 305, TDRG, SDEM sau ← **ceret* < ucr. *očeret* „păpuriș” P. Skok, „Revue des études slaves” 3, 64, DA, CDER 2025 // ← *ceret* + magh. *cserje* „tufă” SDLR; magh. *cserje* (< *cser* „stejar”) CDED II 491; posibil ← *cer*³ < lat. *cirrus* „tufiș” G. Giuglea, „Langue et littérature” 4, 1948, nr. 1-2, p. 12; et. nec. DEX.

Fam.: **cirichii** s.m.pl. (rar, Buc.) „măceși pitici” ← *ciritei* (pl. lui *ciritel*), variantă fonetică dialectală specializată semantic (înregistrat în DA ca *cirichi*); **ciritiș** s.n. (col.) 1852 ← *ciritel*, *ciritei*, cu substit. sufixului (după *desiș*, *tufiș*); **citirișcă** s.f. (reg.) „vegetație mărunță în zona înaltă a pădurii de molid” 1931 ← **ciritișcă* (cu metateză) ← *ciritel*, *ciritei*, cu substit. sufixului DA.

CIROS¹ s.m. „diferite specii de scrumbii – différentes espèces de hareng”, var. *cirus*² 1916. Bg. *çiroz* „scrumbie sărată și uscată”.

CIROZĂ s.f. „boală a ficatului, caracterizată prin înmulțirea anormală a țesutului conjunctiv și prin distrugerea treptată a celulelor hepatice – cirrhose” 1871.

Fr. *cirrhose* (< gr. *κίρρῶς* „gălbui” + *-ose*).

Fam.: **cirotic**, **-ă** adj., s.m., s.f., „privitor la ciroză; (om) bolnav de ciroză” 1966 < fr. *cirrhotique*.

CIRTĂ¹ s.f. (înv.) „liniuță, semn mic; (mai ales în contexte negative) lucru foarte mic, neînsemnat; interval de timp foarte scurt, clipă – petit trait, petit signe; un brin, un rien; instant” 1691.

Slavon *črŭta* „accent sau semn deasupra unui cuvânt” (< *črŭto*, *črēsti* „a tăia”).

Cf. **certat**¹, **certi**.

CIRTOMETRU s.n. (med.) „instrument pentru măsurarea perimetrului toracic – cyrtomètre” 1969.

Fr. *cyrtomètre* (< *cyrto-* < gr. *κυρτός* „curb, convex” + *-mètre* < *-μέτρος* „care măsoară” < *μετρέιν* „a măsoara” < *μέτρον* „măsură”).

Fam.: **cirtometrie** s.f. „măsurare a perimetrului toracic” 1978 < fr. *cyrtométrie*.

CIRUS¹ s.m. „tip de nori de mare înălțime, rarefiați și izolați, de culoare albă strălucitoare – cirrus” 1931 (var. grafică *cirrus*).

Fr. *cirrus* (împr. din lat. *cirrus* „șuviță”).

CISARTĂU s.m. (N Trans.) „tovarăș, prieten, camarad – camarade, copain” 1887.

Et. nes., posibil ← *sighartău* „curelar” (pronunțat *siğartău* > **gisartău*, cu metateză) < magh. *szígyártó* < *szíj* „curea” + *gyártó* „fabricant”, cf., pentru sens, expresia *a se ține de brâu cu cineva* ° // Et. nec. DA.

CISLĂ s.f. (înv.) „număr; cotă-parte dintr-un impozit, cu care o persoană sau o comunitate contribuia, proporțional cu averea, la o sumă mai mare plătită în comun; întrunire a sătenilor pentru stabilirea acestei cote-părți; breaslă, meserie; (N Trans.) minte, fantezie – nombre; quote-part (d’un impôt) en fonction de la fortune de chacun; assemblée des villageois réunie afin d’établir cette quote-part; corporation; imagination” c.1500, var. *fișlă*.

V.sl. *čislo* „număr” (< *čitŭ*, *čisti* „a număra; a citi” Berneker, SEW I, 157).

Fam.: **cislaș** s.m. „persoană care plătește impozit prin cislă, contribuabil” 1726; **cislui** vb. (tranz.) „a taxa prin cislă, a stabili pentru fiecare membru al unei comunități supuse la un impozit

contribuția personală proporțional cu averea sa", (intrans.) „a se sfătui, a discuta; a plănuși, a pune la cale” c.1710; **cisluială** s.f. „taxare, repartiție, consfătuire” 1870 ← *cislui*; **cisluit** s.n. (abstr.) 1931 ← *cislui*; **cisluiitor** adj., s.m. „(persoană) care adună banii cisluiți” 1870 ← *cislui*.

Cf. **citi**.

CISODĂ s.f. (geom.) „curbă plană cu un punct de întoarcere, a cărei ecuație este de gradul trei – cissoide” 1949.

Fr. *cissoïde* (< gr. *κισσοός* „iederă” + *-ide* < gr. *-ειδής* „care arată ca...” < *εἶδος* „formă, aspect”).

CISPADAN adj. „de dincoace de Pad, în raport cu Roma – cispadan” 1871.

Lat. neol. *cispadanus* (< *cis* „dincoace” + *Padanus* < hidronimul *Padus*).

Cf. **transpadan**.

CISTERCIAN, -Ă adj., s.m., s.f. „(călugăr) care aparține unei congregații benedictine fondate în Franța – cistercien” 1898.

Fr. *cistercien* (< lat. med. *cisterciensis* < *Cistercium*, numele lat. al localității *Cîteaux*, unde a fost fondată prima mănăstire a acestui ordin).

CISTERNĂ s.f. „rezervor în care se adună apa de ploaie; rezervor (cilindric, de metal) servind la transportarea unor lichide; vehicul prevăzut cu un astfel de rezervor – citerne” 1852, var. (înv.) *ceternă, citemă, țisternă*.

Lat. neol. *cisterna* (< gr. *κίστη* „coș, cutiuță”, probabil prin intermediar etrusc DELL) DA, SDLR, CADE, DEX, it. *cisterna* DEX, TDRG². Var. *țisternă* < germ. *Zisterne* sau lat. neol. *cisterna* cu pronunțare germană. Var. *ceternă, citemă* < fr. *citerne*.

Fam.: **autocisternă** s.f. „autovehicul prevăzut cu o cisternă (montată pe șasiu), folosită pentru transportul unor materii lichide” 1949 < *auto*²- + *cisternă*; **sternă** s.f. (înv.) „rezervor” 1683 < ngr. *στέρνα* (< m.gr. *κιστέρνα* < it. sau lat. *cisterna*).

Cf. **cetárnă**.

CISTIC¹ s.n. „plasă fină de prins pește – filet de pêche fin” 1916, var. (Bas.) *cistică* s.f.

Et. nes., ucr. *čystak* „plasă de prins pește” (fără etimologie în ESUM) sau (forma de bază *cistică*) ← *cistină*, cu substit. finalei (DA: „et. nec., cf. ucr. *čystak*, cf. *cistină*”; CDER 2056: „slav, cf. scr. *čestar*, ucr. *čystak*, lipsește însă veriga imediată”) // Ucr. *čistik* MDA (cuvânt absent din sursele lexicografice consultate; există forma *čystyk*, dar cu alte sensuri).

Cf. **cester, cistină**.

CISTINĂ s.f. (mai ales la pl., Turtucaia) „una dintre plasele năvodului – nasse” 1916.

Bg. *častina* „sită” (< *čest* „des”) ° // Et. nec., cf. *cistic*¹ DA; sl., cf. bg. *čistina, găstina* „grosime” CDER 2056 (s.v. *cistic*).

Cf. **cester, cistic**¹.

CISTITĂ s.f. „inflamație a membranei mucoase a vezicii urinare – cystite” 1849.

Fr. *cystite* (< gr. *κύστις* „vezică, bășică” + *-ite*).

Fam.: **cistalgie** s.f. „tulburare funcțională dureroasă a vezicii urinare” 1930 < fr. *cystalgie* (< *cyst* < gr. *κύστις* „vezică” + *-algie* < gr. *-αλγία* < *ἄλγος* „durere”); **cistectomie** s.f. „extirpare totală sau parțială a vezicii urinare” 1969 < fr. *cystectomie* (< gr. *κύστις* „vezică” + gr. *ἐκτομή* „îndepărtare prin tăiere” < *ἐκτέμνειν* < *ἐκ-* „ex-” + *τέμνειν* „a tăia”); **cistic**² adj. „care aparține vezicii urinare sau vezicii biliare” 1896 < fr. *cystique*; **cisticită** s.f. „inflamație a canalului cistic” 1896 < fr. *cysticite* (< *cystique*); **cistocel** s.n. „hernie a vezicii urinare” 1969 < fr. *cystocèle* (< *cyst(o)-* < gr. *κύστις* „vezică” + *-cèle* < gr. *κῆλη* „tumoare, hernie, cocoasă”); **cistografie** s.f. „radiografie a vezicii urinare” 1969 < fr. *cystographie*; **cistoid** adj. „care are forma unei bășici” 1930 < fr. *cystoïde* (< *cyst(o)-* < gr. *κύστις* „bășică” + *-(o)ïde* < gr. *-ειδής* „care arată ca...” < *εἶδος* „formă, aspect”); **cistopatie**

s.f. „denumire generică pentru afecțiunile vezicii urinare” 1969 < fr. *cystopathie* (< *cysto-* < gr. *κύστις* „vezică” + *-pathie* < gr. *-πάθεια, πάθος* „suferință” < *πάσχειν*, aor. *ἔπαθον* „a suferi”); **cistoplegie** s.f. „paralizie a vezicii urinare” 1848 < fr. *cystoplégie* (< *cysto-* < gr. *κύστις* „vezică” + *-plégie* < gr. *πληγή* „lovitură, rană”); **cistoscop** s.n. „aparat cu care se poate vedea în vezica urinară” 1930 < fr. *cystoscope* (< *cysto-* < gr. *κύστις* „vezică” + *-scope* < gr. *-σκόπος* < *σκέπτειν* „a privi”); **cistoscopic** adj. 1978 < fr. *cystoscopique*; **cistoscopie** s.f. „examinare a vezicii urinare cu ajutorul cistoscopului” 1955 < fr. *cystoscopie* (< *cysto-* < gr. *κύστις* „vezică” + *-scopie* < gr. *-σκοπία* < *-σκόπος* < *σκέπτειν* „a privi”); **cistotom** s.n. „instrument care servește la inciziunea vezicii” 1896 < fr. *cystotome* (< *cysto-* < gr. *κύστις* „vezică” + *-tome* < gr. *-τόμος* < *τέμνειν* „a tăia”); **cistotomie** s.f. 1930 < fr. *cystotomie* (< *cysto-* < gr. *κύστις* „vezică” + *-tomie* < gr. *-τομία* < *-τόμος* < *τέμνειν* „a tăia”, *τομή* „tăiere”).

Cf. **chist**.

CISTOVE s.f.pl. (Mold.) „mici furci pentru urzit pânza; furci implantate în pământ pe care țărâncile prepară bătătura, la țesut – petites fourches figées dans la terre, qui servent à préparer la trame” 1885, var. (Bas.) *cistuve* „bucăți de stof care se pun pe sulul războiului de țesut – morceaux de roseau qu'on met sur le rouleau de métier à tisser”.

Et. nec.

CIȘIT s.n. (înv.) „sortiment, varietate de mărfuri; vânzare, desfacere; belșug, risipă – assortiment, stock de marchandises; vente; surabondance” 1857, var. *çeșit*.

Tc. *çeșit*, (dial.) *çișit*.

CIȘMEA s.f. „instalație (exterioară) prevăzută cu o pompă, prin care este adusă apa pe conductă – pompe à eau, fontaine” c.1710, var. (înv. Mold.) *ceșme*², *ceșmea*, *cijmea*, *cișme*, (Dobr.) *ciusmea*, *ciușmea*, (Dobr.) *cizmea*.

Tc. *ceșme*, (dial.) *çișme*, *çöșme*.

Fam.: **ceașmă** s.f. (Ban.) „șanț pentru scurgerea apei” 1913 < scr. *česma*, *češma* (< tc. *ceșme*); **cișmegiu** s.m. (înv., rar) „meșter care făcea cișmele; slujbaș însărcinat cu supravegherea rețelei de cișmele în București” 1811, var. *ceșmegiu*, *cișmigiu* < tc. *ceșmeci*, (dial.) *çișmeci*; **cișmeluță** s.f. (dim., rar) 1903.

CIȘNU s.n. (înv.) „degustare a unui produs alimentar; estimare a prețului unui produs – dégustation; estimation d'un produit (pour en déterminer le prix)” 1794 (var. *ceșniu*), var. *ceașin*.

Tc. *ceșni*, *çașni* „gust”; (înv.) degustare, estimare a prețului unui produs”.

Fam.: **cișni**¹ vb. „a stabili prețul unui produs” 1862 (der. regresiv).

CIT¹ adj. (rar) „întreg, adevărat – entier, véritable” 1853.

Scr. *čit*.

Fam.: **citov** adj. (Trans., Munt. Olt.; despre oameni, mai rar despre animale) „căruia nu-i lipsește nimic, teafăr, nevătămat, sănătos (la minte)” < scr., bg. *čitav*; **citovi** vb. (Trans.) „a (se) vindeca, (ironic) a schilodi oameni sau alte ființe doborându-le printr-o lovitură puternică” 1825, var. *citogi* ← *citov*.

CIT² interj. (Trans.) „pâs!, pst!, st! – chut!” 1890.

Magh. *csitt*.

CIT³ (înv., reg.) „țesătură de bumbac de calitate inferioară; amici, fir de bumbac vopsit – tissu de coton, indienne, calicot; fil de coton teint” 1761, var. *ciur*².

Tc. *čit*.

Fam.: **citarea** s.f. „țesătură orientală reiată, din bumbac combinat cu mătase, din care se făceau anterie; alagea” 1777, var. *cetarie*, *citarie*, *citariu* s.n. < tc. *çetare*, *çitare*, *çitari*, *çetari*; **citărie** s.f. „(magazin de) cituri” 1879.

CIT⁴ s.n. (Munt.) „iesle de nuiiele – mangeoire, crèche faite de branchages entrelacés” 1939.
Tc. *çit* „îngrăditură, gard de nuiiele”, (dial.) „staul pentru miei, paravan din trestie împletită”.

CITA vb. „a reproduce întocmai ceea ce a spus sau a scris cineva, a menționa; (jur.) a chema pe cineva în fața unui organ de jurisdicție sau de urmărire penală, la un anumit termen, în calitate de parte într-un proces, de martor sau de informator – citer” 1819, var. *fița*.

Fr. *citer*, lat. neol. *citare*, cu sensul inițial „a convoca” < lat. *ciēre* „a pune în mișcare”.

Fam.: **citabil** adj. 1871 < fr. *citabile* sau ← *cita*; **citāt** s.n. „fragment citat dintr-o lucrare” 1833, var. (inv.) *fițat* ← *cita*, după germ. *Zitat*; **citatomaniē** s.f. „obiceiul de a cita în exces” 1961 ← *citāt* + *manie*; **citație** s.f. „citat, citare; (jur.) invitație oficială scrisă, prin care o persoană este citată în justiție” 1805 (var. *fițație*), var. *citațiune* < fr. *citation*, lat. neol. *citatio*, -onem.

Cf. *excita*, *incita*, *recita*, *suscita*.

CITADELĂ s.f. „fortăreață mică situată în incinta unei cetăți sau a unui oraș, care servea ca rezistență și ca ultim refugiu în caz de asediu; oraș (întărit) – citadelle” 1800 (var. *fițadelă*).

Fr. *citadelle* (< it. *cittadella*), it. *cittadella* (< *cittade*, variantă arhaică a lui *cittā* „oraș, cetate” < lat. *cīuitātem*). Var. *fițadelă* < germ. *Zitadelle*.

Fam.: **citadin** adj. „orășenesc” 1862 < fr. *citadin*, it. *cittadino*; **citadiniza** vb. (rar) „a (se) urbaniza” 1979 ← *citadin*; **concitadin** s.m. „persoană care locuiește în același oraș ca și altă persoană” 1978 ← *con-* + *citadin*, cf. it. *concittadino*, fr. *concitadin*.

Cf. *cetate*.

CITĂ¹ s.f. (inv.) „semn făcut de cei care măsoară o suprafață – signe d'arpentage” 1886.

Et. nes., posibil ← *citi* (cu sensul etimologic „a socoti”), derivat regresiv (DA: „posibil înrudit cu *citi*”) sau ← *cirtă¹* „liniuță, semn mic” (DA: „cf. și *cirtă¹”).*

CITI vb. „a parcurge un text pentru a lua cunoștință de cele scrise; (fig.) a intui, a ghici – lire” 1561, var. (inv.) *ceți*, *căți*.

V.sl. *čitati* < *čitō*, *čisti* „a număra, a socoti; a citi”.

Fam.: **cetelnă** s.f. (Mold., inv.) „bibliotecă” 1778-1779 < rus. *čital'nja* „sală de lectură”, cu -e după *ceți* (= *citi*); **citanie** s.f. (inv.) „citit, lectură; studiu; citire din cărțile bisericești în timpul slujbelor ortodoxe” 1563-1583 (var. *cetenie*), var. *cetanie*, *citenie* < slavon *čitenije* „lectură”, poate încrucișat cu slavon *četanije* „comparație”; **citeală** s.f. „(fam.) lectură, (inv.) învățătură, erudiție” 1719-1722, var. *ceteală*; **citeț¹** adj. „lizibil” 1691-1697 (var. inv. *ceteț¹*) ← *citeț²* (prin reinterpretare); **citeț²** s.m. (inv.) „citor; membru al clerului care prin hirotonisire se face demn de a citi din cărțile sfinte” 1580-1602 (var. *ceteț²*) < slavon *čitič*; **citit¹** s.n. „lectură” 1581 (var. inv. *cețit¹*); **citit²** adj. „care a citit mult, instruit, învățat” 1881 (var. inv. *cețit²*); **cititor¹**, -oare adj., s.m., s.f. „(persoană) care citește” 1620 (var. inv. *cețitoriu*); **cititor²** s.n. „dispozitiv de citire a datelor” 1981 ← *cititor¹*, după fr. *lecteur*, engl. *reader*; **neciteț** adj. „care nu poate fi citit, ilizibil” 1909 ← *citeț¹*; **răsciti** vb. „a citi același lucru de multe ori” 1921, var. *răsceti*; **reciti** vb. 1847, var. (inv.) *receți*.

Cf. *cislă*.

CITIREAG s.n. (Munt.) „ciomag scurt; ciot lăsat pe un par, pentru a atârna obiecte – gourdin; chicot qu'on laisse sur un tronc coupé pour y accrocher des objets” 1939.

Et. nes., posibil ← **citiriș* = *ciritiș* „vegetație deasă și mărunță” (pentru *metateză*, cf. *citirișcă*), cu substit. sufixului, după *prepeleag* (= *prepeleac*), *ciomag* ° // Cf. magh *csitri* „scurt” SDLR.

CITIR/TE s.f.pl. (Trans.) „ritual constând în aprinderea paielor pe colinele din apropierea satului, la începutul postului Paștilor – rituel qui consiste à allumer le feu sur les collines au début du Carême” 1884.

Et. nes., probabil formă simplificată din v.sl. *četyridesetnica*, *četyridesetina* „postul Paștelui, Păresimi” (< *četyri desete* „patruzeci”) ° // Et. nec. DA.

CITLEMBEC s.m. (bot., înv.) „specie de arbore rășinos, veșnic verde, care crește pe coastele Mediteranei (*Pistacia terebinthos*) – térébynthé” 1858.

Tc. *çitlembik*, (dial.) *çitlembek*.

CITO- el. de comp. (biol., med.) „referitor la celulă – cyto-”.

Fr. *cyto-* < gr. *κύτος* „cavitate, scobitură”.

Cf. **citoblast**, **citocineză**, **citofagie**, **citogamie**, **citogeneză**, **citoliză**, **citologie**, **citomorfoză**, **citopoeiză**, **citoscopie**, **citostatic**.

CITOBLAST s.n. (biol.) „partea germinatoare a unei celule (nucleul) – cytoblaste” 1978.

Fr. *cytoblaste* (< *cyto-* „referitor la celulă” < gr. *κύτος* „cavitate, scobitură” + *-blaste* „germen” < gr. *βλαστός* „germen, lăstar, mlădiță”).

CITOCINEZĂ s.f. (biol.) „proces de separare a două celule provenite dintr-o celulă-mamă – cytocinèse” 1962.

Fr. *cytocinèse* (< *cyto-* „referitor la celulă” < gr. *κύτος* „cavitate, scobitură” + *-cinèse* < gr. *κίνησις* „mișcare”).

CITOFAGIE s.f. (biol.) „înglobare a unei celule sau a unei porțiuni de celulă de către altă celulă – cytophagie, cytophagocytose” 1969.

Fr. *cytophagie* (< *cyto-* „referitor la celulă” < gr. *κύτος* „cavitate, scobitură” + *-phagie* < gr. *-φάγος* „care mănâncă” < *φαγεῖν* (aor.) „a mânca”), engl. *cytophagy*.

CITOGAMIE (biol.) s.f. „fuzionare a gameților în cadrul fecundației – cytogamie” 1978.

Fr. *cytogamie* (< *cyto-* „referitor la celulă” < gr. *κύτος* „cavitate, scobitură” + *-gamie* < gr. *γάμος* „căsătorie”), engl. *cytogamy*.

Cf. **-gam**, **gamet**.

CITOGENEZĂ s.f. (biol.) „proces de formare a unei celule – processus de constitution d'une cellule” 1978.

Engl. *cytogenesis* °, fr. *cytogenèse* DEX (< *cyto-* „referitor la celulă” < gr. *κύτος* „cavitate, scobitură” + *-genèse* < gr. *γένεσις* „naștere, geneză”).

Fam.: **citogenetic** adj. „referitor la citogenetică” 1978 < fr. *cytogénétique*; **citogenetică** s.f. „ramură a geneticii care studiază fenomenele genetice la nivelul celulei” 1978 < fr. *cytogénétique* (< *cyto-* + *génétiq*ue) DEX, engl. *cytogenetics* °; **citogenetician** s.m. „specialist în citogenetică” 1978 < fr. *cytogénéti*cien; **citogeneticiană** s.f. „specialistă în citogenetică” 1978 ← *citogenetician*.

CITOLĂ s.f. „instrument cu coarde din Evul Mediu, având forma unei migdale și gâtul scurt – citole” 1966.

Fr. *citole* (< lat. *cithara*, prin intermediar sp. sau it., cu substit. segmentului final printr-un sufix probabil dim., cf. neap. *cétola*).

Cf. **ceteră**, **chitară**, **țiteră**.

CITOLIZĂ s.f. (biol.) „proces de distrugere a integrității unei celule – cytolyse” 1978.

Fr. *cytolyse* (< *cyto-* „referitor la celulă” < gr. *κύτος* „cavitate, scobitură” + *-lyse* < gr. *λύσις* „dezlegare” < *λύειν* „a dezlega”).

Fam.: **citolitic** adj. (biol.) „care distruge celulele” 1978 < fr. *cytolit*ique.

CITOLOGIE s.f. „ramură a biologiei care studiază structura, dezvoltarea și funcțiile celulelor – cytologie” 1966.

Fr. *cytologie* (< *cyto-* „referitor la celulă” < gr. *κύτος* „cavitate, scobitură” + *-logie* < gr. *-λογία* < *-λόγος* < *λέγειν* „a vorbi”).

Fam.: **citolog** s.m. „specialist în citologie” 1978 ← *citologie*, prin derivare regresivă; **citologic** adj. „referitor la citologie” 1966 < fr. *cytologique*.

CITOMORFOZĂ s.f. (biol.) „schimbările prin care trece o celulă în timpul vieții ei – cytomorphose” 1978.

Engl. *cytomorphosis* (< *cyto-* „referitor la celulă” < gr. *κύτος* „cavitate, scobitură” + *-morphosis* < gr. *μόρφωσις* „formare” < *μορφοῦν* „a da o formă” < *μορφή* „formă”), fr. *cytomorphose*.

CITOPOIEZĂ s.f. (biol.) „proces de formare și dezvoltare a celulei – cytopoïèse” 1978.

Fr. *cytopoïèse* DEX, engl. *cytopoiesis* ° (< *cyto-* „referitor la celulă” < gr. *κύτος* „cavitate, scobitură” + gr. *ποίησις* „creație, facere” < *ποιεῖν* „a face”).

Cf. **poezie**.

CITOSCOPIE s.f. (med.) „diagnosticare bazată pe examinarea microscopică a celulelor extrase din organisme – cytoscopie” 1978.

Fr. *cytoscopie* (< *cyto-* „referitor la celulă” < gr. *κύτος* „cavitate, scobitură” + *-scopie* „examinare” < gr. *-σκοπία* < *-σκόπος* „care privește” < *σκέπτειν* „a privi”).

Cf. **-scop**².

CITOSTATIC s.n. „medicament sau alt agent fizic care oprește sau care împiedică înmulțirea celulelor și care este folosit în tratamentul cancerului – cytostatique” 1962.

Fr. *cytostatique* (< *cyto-* „referitor la celulă” < gr. *κύτος* „cavitate, scobitură” + *-statique* „care oprește” < gr. *στατικός* < *ἵσταναι* „a opri”).

Cf. **static**.

CITRIC adj., s.f.pl. (**citrice**) „familie de arbori și arbuști fructiferi, din care face parte lămâiul; fructele acestor arbori; (chim., în sintagma *acid* ~) acid organic care se găsește în lămâie, portocale și alte fructe – agrumes; citrique” 1871.

Fr. *citrique* „(acid) citric”, cuvânt format pe baza lat. *citrus* „chitru; (lat. med. din Franța) lămâi”. Sensul „soi de fructe, familie de plante care produc aceste fructe”, dezvoltat în română, susținut și de lat. savant *citrus*, numele genului din care fac parte acești arbori °.

Fam.: **citrat** s.m. (chim.) „sare formată din combinarea acidului citric cu o bază” 1871 < fr. *citrate*; **citrin** s.n. (min.) „varietate de cuarț de culoarea lămâii” 1939 < fr. (*pietre*) *citrine* „(piatră) de culoarea lămâii” < lat. med. *citrinus* < *citrum* „lămâie”; **citronadă** (pronunțat cel mai frecvent *sitronadă*, după modelul fr.) s.f. „băutură pregătită din apă, zahăr și suc de lămâie” 1931, var. *țitronadă* < fr. *citronnade* < *citron* „lămâie” < *citre* (< lat. med. din Franța *citrum* „lămâie” < lat. *citrus* „chitru”, *citrium* „fructul chitruului”) + *-on* probabil după *limon* „lămâie” (< arab. *līmūn* / *laymūn*) FEW II 721.

Cf. **chitru**.

CIU interj. care exprimă bucuria – interj. qui exprime la joie 1892.

Creăție spontană, cf. *chiu*, *cius*².

CIUBAT adj. (Buc.) „(probabil) moțat – ayant un toupet, huppé” 1930 (explicat în DA prin „cucuiat”, tradus în fr. prin „juché” prin confuzie cu sensul „cocoțat” al lui *cucuiat*).

Ucr. *čubatj* „moțat” (< *čub* „ciuf, moț”) ° // Et. nec. DA.

Cf. **ciubet**, **ciup**¹.

CIUBĂR s.n. (Trans., Ban., Mold., mai rar Munt.) „vas mare făcut din doage și prevăzut cu torți, având diferite întrebuințări – baquet, tinette” 1560, var. *cibar*, *cibăr*, *ciobăr*, *ciubăr*, *ciuber*.

Magh. *csöbör*, *cseber*, (dial.) *csobor* (< v.sl. *čibiri*, *čibri*) ȘDU⁵, CADE, Tamás EW 229 // V.sl. *čibūrū* (bg. *čabur*, *čebur*, scr. *čobar*) CDED II 51, DA, CDER 2064; bg. *čebăr* DEX; prin intermediar din germ. *Zuber*, cf. v.sl. *čibri* TDRG.

Fam.: **ciobârnac** s.n. „(Olt.) par care se introduce prin urechile ciubărului, când se cară ceva cu el; ciomag gros, fără măciulie; (Ban.) ciubâr mare de 30-80 litri” 1909 (var. *ciobârdac*), var. *ciobârnac*, *ciobârneac* < scr. *čabernjak*, *čabrnjak* „cobiliță” (< *čabar* „ciubâr”), cu -o- după *ciobâr* (= *ciubâr*) ° (CADE: scr. *čabrenja*) sau magh. *csöbörnek* „de ciubâr” (dativul lui *csöbör* „ciubâr”) DA, CDER 1953 sau ← *ciubâr* Tamás, EW, 229 // magh. *csöbörhordó* „purtător de ciubâr” SDLR; var. *ciomârdac* ← *ciobârdac* (← *ciobârnac*), infl. de *ciomag*; **ciobârnăcar** s.m. (Ban.) „băț mare cu măciucă la un capăt” 1895 ← *ciobârnac*; **ciobârnoc** s.n. „ciobârnac” 1930 ← *ciobârnac*, cu substit. finalei; **ciomârdar** s.n. „ciobârnac” 1909 ← *ciomârdac* (← *ciobârnac*), cu substit. finalei; **ciubărar** s.m. „fabricant sau vânzător de ciubere” 1885; **ciubăraș** s.n. (dim.) 1780-1801; **ciuberel** s.n. (dim.) 1780-1801 ← *ciuber* (= *ciubâr*).

CIUBET s.m. (Mold.) numele unui joc – nom d’un jeu 1892.

Et. nes., probabil rom. *ciubat* „moțat” sau ucr. *čubaty*, *čubyty* „a trage de păr” (< *čub* „moț”) ° (posibil slav *čubiti* „a trage de păr” TDRG) // Et. nec. DA.

Cf. **ciubat**, **ciup**¹.

CIUBLĂ s.f. (Trans., Ban., Mehed.) „vas (stricat) de pământ sau de lemn; (la pl.) obiecte stricate – vaisseau (abîmé) en argile ou en bois; (au pluriel) objets détériorés” 1895, var. *cioblă*, (pl.) *ciubre*.

Probabil magh. *csobola* Tamás, EW, 228 // Cf. magh. *csobolyó* (*csubujó*, *csorbol(y)ó*) DA; germ. *Kübel* C. Lacea, DR 4, 1924–1926, 779.

Fam.: **ciubălău** s.n. (N-V Trans.) „vas de lemn pentru băut; ulcior cu vârful spart” 1890, var. *ciubeleu*, (Sebeș, formă hipercorectă) *tebeleu* < magh. *csobolyó*, *csubujó* „vas de lemn de băut sau păstrat vinul”; **ciubelei** s.n. (Bih.) „vas de lemn” 1921 ← *ciubeleu* (probabil sg. refăcut din pl. *ciubeleie*); **ciubli** vb. „a sparge gura unui ulcior de pământ”, var. *ciumbli* 1930 ← *ciublă*, infl. de *ciobi*; var. *ciumbli* ← *ciubli* Avram, NCE, 84 // et. nec. DA; **ciumbleală** s.f. „știrbitură (a buzei unui vas)” 1928 ← *ciumbli* (= *ciubli*); **ciumblițură** s.f. „știrbitură (a buzei unui vas)” 1928 ← *ciumbli* (= *ciubli*).

Cf. **ciurbălui**.

CIUBOTĂ s.f. „cizmă, încălțăminte grosolană; (înv.) amendă ce trebuia plătită de cel adus cu forța la judecată – botte, botine; (vieilli) sorte d’amende payée par une personne amenée par force au jugement” 1587 (var. *ciobotă*), var. (N Mold.) *cibotă*, (Munt.) *cioboată*, *ciuboată*.

Ucr. *čobit*, pl. *čoboty* (împrumut turcic, cf. tăt. *čabata*, ciuvaș *čapata*, kazah *šabata* „opincă din scoarță de tei” < pers. *čābātān*) DA, SDLR, DEX, pol. *czobot* DA, TDRG, CDER 2066 // și rus. *čobot* DA, SDLR, CDER 2066; rus. *čobot* CADE (inacceptabil deoarece atestarea este prea timpurie pentru un împrumut rusesc).

Sensul „amendă”, din expr. *bani de ciubote*, despăgubire în bani pentru cei care aduceau persoana învinuită, uzându-și astfel încălțărilor DA.

Fam.: **cibotaie** s.f. (bot., Trans.) „măseaua-ciutei, *Erythronium dens-canis*” 1906 ← *cibotă* (= *ciobotă*), cf. *ciuboțică* ° // et. nec. DA; **ciobotă** s.f. (bot., Trans.) „cibotaie” 1906 ← *cibotă* (= *ciobotă*), cf. *cibotaie* (s.v. *cibotaie* DA); **ciobotăraș** s.m. (entom.) „muscar” 1903 ← *ciobotar* (= *ciubotar*); **ciobotăreasca** s.f. art. (cor. pop.) 1908 ← *ciobotăresc* (= *ciubotăresc*); **cioboti** vb. (înv.) „a amenda cu amenda numită *ciubote*” 1628; **ciubotar** s.m. (Mold.) „cizmar” 1597 (var. *ciobotar*), var. *cibotar*; **ciubotăreasă** s.f. „soția ciubotarului” 1645 (var. *ciobotăreasă*) ← *ciubotar*; **ciubotăresc** adj. 1691–1697 (var. *ciobotăresc*) ← *ciubotar*; **ciubotărie**¹ s.f. (Mold.) „cizmărie, meseria de cizmar” c.1650 (var. *ciobotărie*¹), var. *cibotărie*¹ ← *ciubotar*; **ciubotărie**² s.f. „prăvălia sau atelierul cizmarului” 1682–1686, var. *cibotărie*², *ciobotărie*² ← *ciubotar*; **ciubotăriță** s.f. „soția ciubotarului” 1930, var. *ciobotăriță* ← *ciubotar*; **ciubotoi** s.n. (augm.) 1896, var. *cibotoi*; **ciuboțea** s.f. „cizmulă, gheată femeiască, pantof” 1909, var. *ciboțea*, *ciuboțea*; **ciuboțică** s.f. (dim.) 1896, var. *ciboțică*, nume de plantă în compusele *ciuboțica-cucului*, *ciuboțica-ursului* 1805, var. *ciboțică*, *ciuboțică*.

CIUBUC s.n. „(înv.) baghetă, vergea; țevă de pipă, pipă; muștiuc de pipă; baston de ceară; acadea; ornament în relief care marchează marginile unui perete; (fam.) avantaj sau câștig ilicit –

baguette, verge; tuyau de pipe, pipe; bout de pipe; bâtonnet de cire; berlingot (bonbon); cannelure; gain illicite" 1594, var. *cebuc*, *cibuc*², *ciubut*.

Tc. *çubuk*, (dial.) *çibuk*.

Fam.: **ciubeică** s.f. (înv.) „lulea de proastă calitate” 1844 ← *ciubuc*, cu substit. finalei; **ciubeacă** s.f. (înv.) „port-țigaret, țăigaretă” 1930 ← *ciubuc*, cu substit. finalei; **ciubucar**¹ s.m. (înv.) „fabricant sau negustor de ciubece” 1884; **ciubucar**² s.n. „unealtă de dulgherie, zidărie sau fierărie” 1885; **ciubucărie**¹ s.f. (înv.) „fabrică sau prăvălie de ciubece” 1930 ← *ciubucar*¹; **ciubucărie**² s.f. (col., înv.) „totalitatea ciubucelor de pe zidăria unui edificiu” 1881; **ciubuccerie** s.f. (înv.) „îndeletnicirea ciubucciului; demnitatea de ciubucciu” 1786 (var. *ciubucciurie*) ← *ciubucciu*; **ciubucci-bașa** s.m. (înv.) „căpetenia ciubucciilor” 1818–1819, var. *cibucci-bașa* < tc. *çubukçu başı*, (înv.) *çibukçu başı*; **ciubucciu** s.m. (înv.) „fabricant și vânzător de pipe; slugă la curtea domnească, însărcinată să curețe, să umple și să aprindă pipa domnitorului și al boierilor de la curte” 1762, var. *cebucciu*, *cibucciu*, *ciubucgiu* < tc. *çubukçu*, (înv.) *çibukçu*; **ciubucea** s.f. „floarea masculină de alun, de nuc etc., de forma alungită a unui ciubuc” 1930; **ciubuceală** s.f. (înv.) „ornamentare cu ciubece” 1930 ← *ciubuci*; **ciubucel** s.n. (dim.) 1870 (var. *cebucele*); **ciubuci** vb. (înv.) „a pune ornamente pe pereți” 1870; **vel-ciubucciu** s.m. (înv.) „mare ciubucciu (la curtea domnească)” 1776.

CIUC¹ s.n. (Trans., rar) „târâncop – pic” 1930.

Bg. *čuk* „ciocan”, scr. *čuk* „mai”.

Cf. **cioc**¹.

CIUCĂ¹ [ar., mr.] s.f. „vârf (de munte), culme, pisc; măciulie – sommet; pommeau” 1210 (top., Drăganu, Rom., 58; incert, întrucât cuvântul există și în magh. și limbile slave de sud).

Et. de substrat, cf. alb. (gheg) *sukë*, (tosc) *çukë* „movilă”, bg. *čuka* „vârf de munte”, scr. *čuka* „coastă povârnită”, ngr. *τσούκα* DA, SDLR, Reichenkron, *Dak.*, 99–101, C. Poghirc, TILR II, 339, Brâncuș, VA, 62–63, Mihăilă, CSCA, 157 // Creație expresivă balcanică CDER 2068; gr. *κύκλος* „cerc” Philippide, *Altgr. El.*, 53.

Fam.: **ciuc**² s.n. „vârf de munte” 1879.

Cf. **ciocă**¹, **cioc**¹.

CIUCĂ² s.f., în expr. *a fi ciuca bățăilor* „a primi toate loviturile – être victime”, (înv.) „obicei, fel – habitude, maniere”, în expr. *ciuca cuiva* „chef, plăcere – passion, plaisir”, în expr. *a se pune pe ciuca cuiva*, *a sta de ciuca cuiva* „a sta de capul cuiva – s’occuper assidument de quelqu’un” 1683.

Et. nes., probabil ← *ciucă*¹ (CDER 2068), folosit metaforic cu sensul „cap”^o // Cu evoluția semantică „vârf” > „tintă, scop” CDER 2068; cf. *sucă* „obicei, capriciu”, *suhă* „dor”, magh. *szuka*, ucr. *suka* „căteia în călduri” DA.

CIUCĂ³ s.f. (Trans.) „știucă – brochet” 1930.

Magh. *csuka*.

CIUCEU s.n. (Ban., N-V Trans.) „secure de crăpat lemne – cognée” 1930, var. *chiceu*, *chicheu*. Probabil ← *ciuc*¹.

CIUC¹ vb. „a se așeza pe vine, a se ghemui; a se zbârci; a se turti – s’accroupir; se plisser; s’aplatir” 1896.

V.sl. **čučō*, *čučati* (cf. scr. *čučim*, *čučati*, sloven *čučim*, *čučati* „a se ghemui”, slovac *čučim*, *čučeti* „a se piti” Berneker, SEW I, 161) SDLR („scr. *čučati*”), CDER 2070 („sl. *čučati*”, posibil) // Formație expresivă din vocabularul infantil, cf. v.sl. **čučō*, *čučati*, magh. *csucsul*, *csücsül* „a ședeia” (în vocabularul infantil) DA, CDER 2070 (posibil).

Fam.: **ciuc**³ adv., în expr. *a ședeia* ~ „a sta pe vine” 1893–1897; **ciucitură** s.f. „boț” 1911; **ciuciucică** s.f. folosit adverbial, în expr. *a ședeia* ~ „a sta pe vine” 1913 ← *ciuci*³; **ciuciula**² vb. „a ciuli” 1922 (var. *sucela*), var. *ciucela* ← *ciuciuli*¹ (cu sensul „a ciuli”); var. *sucela* ← *ciucela* (rostit

dialectal *șușela*), prin disimilare ° // ← *suci* + *ciula* (= *ciuli*) DA; **ciuciuલાși** s.m.pl. (bot., Trans.) „bureți mici galbeni, nemțișori” 1902, var. *ciurciulaș* ← *ciuciulete*, cu substit. sufixului; var. *ciurciulaș*, infl. de *ciur*; **ciuciuલાși** s.m.pl. (bot.) „specie de bureți” 1910, var. (suspect) *ciocolași* ← *ciuciulete*, prin substit. sufixului; **ciuciulean¹** s.m. (bot.) „specie de bureți, ciuciuલાși” 1910, var. *ciulean* ← *ciuciulete*, prin substit. sufixului; **ciuciulecti** s.n. (Munt.) numele unui joc de copii 1884 ← *ciuciulete*, *ciuciulect*, cu substit. sufixului; **ciuciulecte** s.m. „boț (de hârtie); diverse specii de ciuperci comestibile; știulete de porumb; con de brad; (ud) learcă” 1680, var. *ciulete*, *ciurete*, *ciureț* ← *ciuciuli¹* sau sg. refăcut din *ciuciulecti*, pl. lui *ciuciulect*; var. *ciurete* ← *ciulete* infl. de *ciur*; **ciuciulect** s.m. „specie de ciupercă” 1783 ← *ciuciuli¹*; **ciuciulecti** vb. refl. „a se boți” 1908, var. *ciuciuliși* ← *ciuciulete*; **ciuciulecti** vb. (Mold., Munt.) „a se ghemui, a se chirci; a se zbârci; a se pitula; (prin confuzie cu *ciuli¹*) a ciuli (urechile), a rupe vârful vitei-de-vie” 1705, var. *ciocioli* ← *ciuci¹*, cu suf. expresiv *-li* CDER 2070 sau infl. de magh. *csucsul*, *csücsül* „a șede, a sta pe vine (despre copii)” SDLR (cf. *ciuci*, magh. *csucsulni* „a dormita”) sau de *ciuli¹* DA // scr. *čučati* CADE; ← *ciuli¹* Phillipide, *Altgr. El.*, 54, TDRG (probabil); **ciuciumi** vb. „a se ciuci” 1910 ← *ciuciuli¹* sau *ciuci* + *ghemui* °; **ciuciumiș** s.n. „jocul de-a baba oarba” 1885, var. *ciurciumiș* ← *ciuciumi*; var. *ciurciumiș*, infl. de *ciur*; **ciuli²** vb. refl. (Trans., Mold.) „a se tupila, a se apleca; a vorbi pe ocolite” 1794-1820 ← *ciuciuli¹* ° // cf. *celi*, *aciua* DA; **ciuciumel** s. folosit adverbial (Argeș; despre ciuperci, despre pui etc.) „grămadă” 1915 ← **ciurciumi* (= *ciuciumi*, cf. *ciurciumiș*).

CIUCI² s.m. (Munt.) „crap (mic) – (petit) carpe” 1885.

Et. nes., probabil ← *ciuci¹* „a se zbârci, a se strânge”, cf., pentru evoluția semantică, *ciuciulete* „boț; specie de ciupercă” ° (cf. *ciuciulete* DA).

Fam.: **ciuciulean²** s.m. (dim.) 1906, var. *ciuciułan* ← *ciuci²*, infl. de *ciuciuli¹*, *ciuciulean¹*; **ciuciułică** s.f. (dim.) 1906 ← *ciuci²*, infl. de *ciuciuli¹*; **ciuciułin¹** s.m. (dim.) 1885 ← *ciuciulean²*, cu substit. sufixului.

CIUCIULE (Ban.) interj. cu care se cheamă iezii – interj. employée pour appeller les chevreux 1895.

Formație spontană.

CIUCIURE s.m. „plantă erbacee acoperită cu peri moi, cu flori violete sau albastre – campanule agglomérée (Campanula glomerata)” 1929.

Et. nes., magh. *csucsor* „zărână; mușcată” CADE sau ← *ciucure* (cf. *ciucure* DA) // Et. nec. DEX.

CIUCIURIGA vb. (Năs.) „a trage de păr sau de urechi – tirer (les oreilles ou les cheveux)” 1887.

Et. nes., probabil ← **ciuciułiga* ← *ciuciuli¹* „a ciuli” ° // Et. nec. DA.

CIUCLĂ s.f. (Mar.) „creasta găinii sau a cocoșului; moț, cârlionț; glugă; grămadă de coceni (de porumb) – crête; boucle, mèche; capuchon; tas (d'epis de maïs)” 1925.

Magh. *csuklya* „glugă, pungă de hârtie, cornet” (probabil < lat. med. *cuculla*).

Cf. *cagulă*.

CIUCMAN s.n. (Dobr., înv.) „fustă de stambă – jupe de calicot” 1885.

Tc. (dial.) *čukman* „rochie” Suci, IT II, 258 // Posibil tc. *čikma* „modă” DA.

CIUCURE [ir. *cicur* „ciorchine de alune” hapax Glavina, apud Pușcariu, *St. Ir.* III, 202] s.m. „ornament făcut dintr-un mănunchi de fire textile, cu care se împodobesc marginile unui covor, ale unei draperii sau ale unui obiect de îmbrăcăminte; ciorchine; țurture – frange; grappe; glaçon” 1510 (var. *ciucur* antrop.), var. (pl.) *ciucuri*, *ciucură* (în folosire adverbială „grămadă, în cantitate mare”), *ciugur* (în rimă cu *mugur*), *fuğur*.

Et. nes., magh. *csokor*, *csukor* „mănunchi, buchet, ciucure” CDED II 491, TDRG¹ (cf. magh. *csukor*), CADE, Tamás, EW, 230-231 (ir. *cicur*, posibil dacoromânism) sau sg. refăcut din pl. *ciucuri*

al lui *ciuc*² „vâr²” (el. de substrat) CDER 2073 // Lat. *ciccum* „capsula de semințe a rodiei” (păstrat în it. cu sensul „sâmbure, boabă” REW 1899) > **cic*, pl. *cihuri* > sg. refăcut *cihur(e)* DA sau lat. **cicculum* (< *ciccum*) Pușcariu, *St. Ir.* II, 226, DEX („cf. lat. *cicculum*”); cf. *ciuf*, *țurțure* SDLR.

Fam.: **ciucura** vb. „a face ciucuri, a pune ciucuri” 1870; **ciucurar** s.m. „cel care face sau vinde ciucuri” 1870; **ciucuraș** s.m. (dim.) 1870; **ciucurat** adj. „împodobit cu ciucuri” 1825 ← *ciucure* CADE, SDLR, DLRM, DEX, TDRG^{2,3} sau ← *ciucura* LM, DA; **ciucurea** s.f. (dim., în ghicitori) 1898 (var. *ciugurea*), var. *țugurea* ← *ciucură* (= *ciucure*) sau ← *ciucurel*¹; **ciucurei** s. pl. tantum (bot.) „*Aquilegia vulgaris*” 1915; **ciucurel**¹ s.m. (dim.) 1871, var. *ciugurel*; **ciucurel**² s.m. (bot.) „canale, balsamină (*Impatiens balsamina*, *Fuchsia coccinea*” 1925; **ciucuri**² vb. „a face ciucuri” 1893–1895; **ciucuros** adj. „care are ciucuri” 1825; **înciucura** vb. „a face ciucuri, a pune ciucuri” 1870.

Cf. **ciucușoară**.

CIUCURI¹ s.m.pl. (Trans., Mar., înv.) „pantaloni militari – pantalons de soldat” 1825.

Scr. *čukur* „brâu pantalonilor” (< tc. *učkur* „șnur”).

Fam.: **ciucurluc** s.m. (Munt., înv.) „cordon de pantaloni; mic petic care se pune la pantaloni; nădragi” 1871 < tc. *učkurluk* „tiv la pantaloni prin care este tras un șnur”.

CIUCUȘOARĂ s.f. (bot.) „plantă ierboasă cu flori albe; albiță – Berteroa incana, *Alyssum incanum*; *Farsetia incana*, *Alyssum calcynum*” 1868.

Et. nes., posibil ← *ciucure* TDRG // Poate diminutiv din **cic* (< lat. *ciccum*), care stă și la baza cuvântului *ciucure* DA; et. nec. DEX.

CIUDĂ s.f. „nemulțumire, invidie; (în v.) minune, lucru neobișnuit, extravagantă, mirare, nedumerire; (reg.) rușine, nenorocire – dépit, envie; (vieilli) miracle, extravagance, stupeur; (dial.) honte, malheur” c.1500.

V.sl. *čudo* „minune”.

Fam.: **ciudat** adj., adv. „neobișnuit, bizar; (în v.) minunat” c.1500 ← *ciudă*, după *minunat* (°) CADE, SDLR (posibil), CDER 2075 („der. [din *ciudă*], cf. bg. *čudat*”) // bg. *čudat* DA, TDRG^{2,3}, SDLR (posibil), DEX; **ciudăi** vb. (Trans.) „a se supăra, a se uimi” 1890 ← *ciudă* ° sau magh. *csodál* DA; **ciudăli** vb. (Trans.) „a se supăra, a se uimi” 1890 < magh. *csodál* DA (< *csoda* „minune” < v.sl. *čudo*); **ciudăș** s. (Apuseni), în expr. ~ *mare* „măcar, cel puțin, așa zicând” 1930; **ciudățenie** s.f. „lucru ciudat; faptul de a fi ciudat” 1818 ← *ciudat*; **ciudățeste** adv. (rar) „cu ciudă” 1870 ← *ciudat*; **ciudăție** s.f. (rar) „ciudățenie” 1862 ← *ciudat*; **ciudățime** s.f. (rar, în v., abstr.) 1862 ← *ciudat*; **ciudeasmă** s.f. (atestat numai la pl., hapax Odobescu, *Scrieri literare și istorice*, I, 357) „ciudățenie, năzbâtie” 1851–1855 ← *ciudesă*, după *fantasmă* ° // ← *ciudă*, după *mireasmă* DA; **ciudesă** s.f. (în v.) „minune” 1688, var. *ciudeasă*, *ciudesie* < *čudes-*, tema de cazuri oblice și de pl. a slavonului *čudo* (nom.-ac. pl. *čudesa*, genitiv sg. *čudese*); **ciudi** vb. refl. „(în v.) a se mira, (rar) a face admirabil, minunat; a fi neliniștit, a simți ciudă” c.1500 < v.sl. sau slavon *čuditi se*; **ciudnic** adj. „(în v.) minunat; (Buc.) curios, bizar” sec. XVII < slavon *čudinikŭ* „om uimitor”; **ciudos** adj. „plin de ciudă, necăjit, indivios; (în v.) admirabil, minunat; ciudat, bizar” 1703; **ciudotvorenje** s.f. (în v.) „minune” 1683 < slavon *čudotvorenija* (< *čudotvoriti* „a face minuni” < *čudo* + *tvoriti* „a face”); **ciudotvoreș**, -ă adj., s.m., s.f. (în v.) „făcător de minuni” 1683 < slavon *čudotvorici* (< *čudotvoriti* „a face minuni” < *čudo* + *tvoriti* „a face”); **înciuda** vb. (refl.) „a prinde ciudă”, (tranz.) „a supăra” 1838 ← *ciudă* ȘDU, CADE, DA, DLRM, DEX, CDER 2075, TDRG² // ← *ciudă* DA; **înciudi** vb. „a prinde ciudă” 1895 ← *ciudă* sau ← *ciudi*; **preaciudat** adj. „preaminunat” 1561 ← *ciudat*, după slavon *prečudinŭ*.

Cf. **ciujdi**¹.

CIUEL s.n. (Dor.) „ceau (de mămăligă) – chaudron, marmite (pour la polenta)” 1884–1885.

Tc. (dial.) *čögen*, *čöven*, *čiven*, *čügen* (în rudit cu tăt. *ča(h)un*) > rom. *ceaun* DA), adaptat după derivatele în -el.

Cf. **ceaun**.

CIUEȘ adj. (Trans.) „buimăcit, năuc – ahuri, étourdi” 1930.

Magh. *csues* „țăran, om prost, de origine slavă” (< scr. *čuješ?* „auzi?”) N. Drăganu, DR 4, 1924–1926, 1553, DA.

CIUF¹ s.n. „păr nepieptănat, smoc de păr zburlit – huppe, toupet” 1871, var. (Mold., Buc.) *ciof*.

V.germ. de sus (longobard) *zupfa* (înruđit cu v.germ. **tufa* > lat. *tūfa*), pătruns în lat. târzie, cf. it. *ciuffo* „ciuf”, alb. *çufkë*, (alb. din Italia) *çufë*, *çoŕë* „ciucure, smoc, tuŕă” S. Pușcariu, DR 2, 1921–1922, 607–610, REW 9632a, SDLR // El. de substrat, cf. alb. *çufkë*, *xhufkë* „smoc, ciucure”, *çufër* „tuŕă”, (alb. din Italia) *çufë*, *çoŕë* „ciucure, smoc” N. Lahovary, „Vox Romanica” 14, 1954–1955, 323, Reichenkron, *Dak.*, 100–103, Rosetti, ILR, 243, 248, Brâncuș, VA, 63, C. Poghir, TILR II, 339 (posibil); creație expresivă, cf. scr. *čup*, it. *ciuffo*, alb. *çufkë* H. Schuchardt, ZRPh 31, 1–5, CDER 2076, C. Poghir, TILR II, 339 (posibil); v.sl. *čubŭ* „creastă, smoc”, rus. *čup*, scr. *čupa* etc. CDED, II, 57; et. nec. DEX.

Fam.: **ciuf**¹ [ar. *ciuf* „încălcit”] adj. „(cu părul) nepieptănat, vâlvoi” 1852; **ciuflea** s.m. „om sau animal cu părul zbărlit” 1871; **ciufos** adj. (Mold.) „ciufulit, cu părul zbărlit” 1683 (var. înv. *ciuhos*); **ciufui** vb. „a ciufuli” 1931; **ciufuleală** s.f. (abstr.) ante 1877 ← *ciufuli*¹; **ciufulete** s.m. (bot.) „un fel de buruiiană” 1884 ← *ciuf*¹ + *ciuciulete* sau ← *ciufuli*¹; **ciufuli**¹ vb. „a zbărli părul; a trage de ciuf” 1841 ← *ciufuli*² (< magh. *csúfol* „a-și bate joc”) reinterpretat ca derivat din *ciuf*¹ SDLR („magh. *csúfol*”) sau ← *ciuf*¹ + suf. expresiv -li Al. Graur, BL 4, 1936, 91, 95; **ciufulit** s.n. (abstr.) 1885 ← *ciufuli*¹; **ciuhă**² s.f. „păr zbărlit” 1886 (cu -h- probabil după *ciuhă*³).

Cf. **ciuf**², **ciuf**³, **tufă**.

CIUF² s.m. (Trans., Buc., Mold.) „păcălici, măscărici; vagabond; om depravat, viclean; om urât, pocit – bouffon, moqueur; vaurien, coquin; homme laid, estropié” 1803-1812.

Magh. *csúf* „măscărici; ocară; urât” < it. *ciuffo* „ciuf”, cu evol. semantică (posibil deja în it.) „păr care acoperă fața ca o mască” > „măscărici” S. Pușcariu, DR 2, 1921–1922, 607–610, DA, CADE, SDLR // Același cuvânt cu *ciuf*¹ (creație expresivă) CDER 2076.

Fam.: **cioafă**¹ s.f. (Buc.) „palmă” 1913 ← *ciofăla* (= *ciufăla*) // et. nes., probabil onomatopee DA; **ciufală** s.f. „batjocură” 1825, var. *ciofală*² ← *ciufăla* (der. regresiv); **ciufă** s.f. „femeie urâtă; femeie depravată” 1893; **ciufăla** vb. „a-și bate joc, a lovi cu palma, a bate” 1862, var. *ciofăla* ← *ciufuli*²; **ciufelnic**, -ă adj., s.m., s.f. „(om) batjocoritor” 1899 ← *ciufală*; **ciuforniță** s.f. „femeie depravată” 1913 ← *ciufă* + *mamorniță*, *baborniță*; **ciufuli**² vb. „a batjocori, a păcăli; a poci” 1691–1697, var. *ciufului*, *ciufurhŭ* < magh. *csúfol*; **ciufulitură** s.f. (abstr.), var. *ciufuluitură* 1857 ← *ciufuli*².

Cf. **ciuf**¹.

CIUF³ s.m. „pasăre nocturnă, răpitoare, din familia bufnițelor; numele unui dans (în timpul căruia se imită strigățul ciufului) – chouette; nom d’une danse durant laquelle on imite le cri de cet oiseau” 1688 (var. *ciuh*), var. *ciuș*, *ciuș*⁴.

Et. nes., bg. *čuh*, *čuhál* (Conev, EVBR 54) > *ciuh*, *ciuhă*³, *ciuhlă* (cu -f- sub infl. lui *ciuf*¹), sau ← *ciuf*¹ (DA, CDER 2076; var. cu -h-, apărută fie în forma *ciuhă*³ sub infl. lui *buhă* DA, fie în forma *ciuh* prin analogie cu perechi ca *praf* – *prah*, *năduș* – *năduh* etc. °), sau scr. *čuk* SDLR (probabil creație onomatopeică Berneker, SEW I, 163, Skok, ERHSJ I, 362), infl. de *ciuf*¹ // și sloven *čuk*, alb. *čuk* SDLR.

Var. *ciuș*⁴, sg. refăcut după pl. *ciuși* al var. *ciuh*.

Fam.: **ciuhă**³ s.f. „bufniță” 1883, var. *ciușă*, *ciușă* ← *ciuh* (< bg. *čuh*) sau ← *ciuhlă* < bg. *čuhál* SDLR („rudă cu *ciuf*², *ciuf*¹ și cu bg. *čuhál*”) sau ← *ciuf*² + *buhă*, posibil infl. și de bg. *čuhál* DA; var. *ciușă*, p. anal. cu *ciuș*⁴; **ciuhnidoc** adj. (Olt.) „mic, urât, înfioat ca o buhă” 1922 ← probabil *ciuh(ă)* + *bondoc*.

Cf. **ciuhă**¹.

CIUFAN s.m. (Trans.) „varză fără căpățână – espèce de chou” 1906.

Et. nes., posibil ← *ciuf*¹ (din cauza formei crețe a verzei) ° // Et. nec. DA.

Fam.: **ciofol**¹ s.m. (Blaj) 1906 ← *ciufan*, cu substit. sufixului.

CIUFLECA vb. (Trans.) „a lăsa să atârne, a pleoști – laisser pendre” 1922, var. *ciofleca*.
Et. nes., posibil ← **ciofleci* ← *cofleci* „a se înmuia, a-și pierde puterea” (= *cofleși*)^o // Cf. *cioflec*,
ciuleca DA.

Fam.: **ciuflecat** adj. „moleșit, descurajat” 1931, var. *cioflecat*.

CIUFLICA¹ vb. (Mar.) „a azvârli – lancer, jeter” 1925.

Posibil același cuvânt cu *ciufleca*^o // Et. nec. DA.

CIUFUT, -Ă adj., s.m., s.f. „capricios, ursuz; (înv.) evreu; cămătar; avar – capricieux, hargneux; (vieilli) juif; usurier; avare” 1826, var. *cifut*.

Tc. (înv.) *çufut*, *çifut* (= *çifut*) „evreu; avar”.

Fam.: **ciufulăc** s.n. „meschinărie, încăpățănare” 1857 < tc. (înv.) *çufutlık* (= *çifutlık*); **ciufuțenie** s.f. „avaricie” 1870; **ciufuți** vb. „a face o economie exagerată” 1870; **ciufuție** s.f. „avaricie, zgârcenie exagerată” 1862.

CIUGULI vb. „a apuca cu ciocul și a mânca; a ciupi; a mânca puțin câte puțin; (fig., refl.) a se dezmierea, a se săruta – picorer, becqueter; pincer; manger peu à peu; (fig., refl.) se caresser” 1581, var. *cigăli*², *cigăli*, *cighiți*, *ciguli*, *cioculi*, *ciogoli*, *ciuculi*³, *ciuculi*, *ciunguli*.

Et. nes., probabil creație de la o bază expresivă (Al. Graur, BL 4, 1936, 92, CDER 2078), înrudită cu alb. *çuk*, *çukit*, *çuk* „a ciuguli” (P. Boerescu, LR 51, 2002, 41–42) și cu *cioc*¹ sau ← *cioc*¹ TDRG, CDED II 53, CADE, CDER 2078 (posibil) // Et. nec., eventual din magh. *csögöl* „a rupe scoarța unui copac, a coji” sau magh. *csege* „cărăbuș” (inițial în legătură cu păsările care se hrănesc cu gândaci) DA; magh. *csókol* „a se săruta” SDLR; cf. it. *cigolare* LM (cuvânt care înseamnă însă „a striga (despre păsări), a face zgomot, a zângăni”); et. nec. DEX.

Var. *cioculi*, prin apropiere de *cioc* DA; var. *ciunguli*, prin apropiere de *ciung* DA; var. *ciguli*, explicabilă prin fenomenul curent de substituție în ambele sensuri a silabelor inițiale *ce-*, *ci-* / *cio-*, *ciu-* (S. Pușcariu, DR 1, 1920–1921, 370, O. Densusianu, GS 5, 1931, 174–177) // ← *cigă* „lucru mic, de nimic” (< lat. *ciccus* = *ciccum* „membrana bobului de grâu, pleavă”), din expr. a *vorbi ciga-miga* LM.

Fam.: **ciuguleală** s.f. „faptul de a ciuguli; ceea ce se ciugulește” 1857; **ciugulit** s.n. (abstr.) 1980; **ciugulitor** adj. „care ciugulește” 1930; **ciugulitură** s.f. (abstr.) 1857.

CIUHĂ¹ s.f. „lemn înfipt în pământ, cu vârful îmbrăcat în zdrențe sau cu un șomoioi de paie, folosit ca sperietoare sau ca semn indicator – perche couverte de loques ou de paille, servant d'épouvantail ou de poteau indicateur” 1805, var. *ciuhlă*.

Et. nes.: posibil magh. *csóva* „mănuchi de paie folosit ca indicator” CDED II 491, Tamás EW 233 (posibil) (> **ciuă* > *ciuhă*), sau ← *ciuhă*³ „bufniță” (legat de obiceiul de a folosi păsările moarte ca sperietori) LM, TDRG, DA, CADE, SDLR (posibil: „rudă cu *ciuf*² și *ciuf*⁴, cu bg. *čuhal* «un soi de bufniță» și cu magh. *csóva*”), sau săs. **schiuhe* (= germ. *Scheuche*) „sperietoare” Arvinte, RLRG, 160 // Tc. *čoha* „postav”, prin intermediar slav C. Lacea, DR 3, 1922–1923, 743.

Var. *ciuhlă*, posibil ← *ciuhă*¹ infl. de bg. *čuhal* „bufniță” sau chiar < bg. *čuhal*, cu sensul inițial „bufniță”.

Fam.: **ciuhălău** s.n. „mătură de nuielă întrebuințată la stână; băț cu care se amestecă zerul pe foc” 1915, var. *ciuhălău*; **ciuhică** s.f. (Mold.) nume de buruiană 1885; **ciuhoaie** s.f. (Trans.) „arbore crescut rău, gros, urât” 1931; **ciuhui** vb. (Trans.) „a tăia crengi” 1931; **ciulihozie** s.f. „sperietoare de ciori; femeie înaltă” 1915, var. *cilihoaie*, *ciulicoaie*, probabil ← **ciuhălaie* (cu metateză) ← *ciuhălău* sau *ciuhoaie*^o.

Cf. **ciuf**³.

CIUI¹ vb. (Buc.) „a zgâria – griffler” 1931.

Et. nec.

CIUICĂ s.f. (med. pop.) „boală a păsărilor de curte (numită și ciuma sau holera găinilor) – maladie des volailles” 1907.

Et. nec.

CIUIN s.m. „plantă erbacee aromatică, cu flori albe sau roz, a cărei rădăcină se întrebuințează în industria textilă, farmaceutică și alimentară (*Saponaria officinalis*) – saponaire” 1857 (var. *ciuim*), var. *ciuen*, *ciuien*.

Tc. (dial.) *çöğen*, *çüğen* (= *çöven*).

Fam.: **cioinac** s.m., adj. „varietate de struguri roșii sau albi, cu aromă de ciuin” 1881, var. *cioinag*, *cioineag*, *cioneag*, *ciuinag*; **cioinic** s.m., adj. „cioinac” 1885 ← *cioinac*, cu substit. sufixului.

CIUJD¹ vb. (Mold., Munt.) „a se speria, a se tupila, a ciuli urechile – s'effrayer, se tapir, dresser les oreilles” 1838, var. *ciuşcă²*, (Ban.) *şujdi* „a se pipernici, a slăbi”, (în part. *şujdi*) „pipernicit, necăjit”.

Et. nes., bg. *čuzdja se* „a se feri” DA sau v.sl. *čuzdati se* „a se mira” (< *čudo* „minune”) CDED II 58, CADE // Rom. *ţâşni* SDLR.

Cf. **ciudă**.

CIUJNIŢĂ s.f. (Sibiu) „femeie slabă, cârcotaşă – femme maigre et querelleuse” 1931.

Et. nes., posibil ← **ciudniŝă* ← *ciudnic* „ciudat” sau ← *ciuştină*^o // Et. nec. DA.

CIUL¹, -Ă¹ [ar.; mr. *ciulă* nume de oaie] adj., s.m., s.f. „(animal) cu urechi mici sau bolnave sau tăiate; (animal) fără un corn sau fără coarne; murdar – qui a les oreilles trop petites ou malades ou coupées; qui a un seul corne ou pas de cornes; sale” 1234 (nesigur, antrop. *Chula*, 1566 top. *Chywlyya*, Drăganu, *Rom.*, 58–59).

Et. nes., probabil lat. dun. **ciullus* < gr. *κυλλός* „strâmbat, încovoiat, deformat” (aplicat inclusiv urechilor) Pascu, DEM I, 193, C. Diculescu, DR 4, 1924–1926, 442, DA, Drăganu, *Rom.*, 59, DDA (cuvânt păstrat și în alb., bg., scr., magh., ucr., morav., prin păstorii români, cf. Drăganu, *Rom.*, 59) sau el. de substrat, eventual din același radical ca și *ciur¹* („balcanism” Skok, ERHSJ I, 339) Reichenkron, *Dak.*, 109–110 // ← *ciuli¹* ← *ciuciuli¹* CDER 2082; probabil ← *ciuli¹* (cf. scr. *čuliti*, sloven *čuliti*) TDRG; scr. *čula*, *čulav* CDED II 58, SDLR; scr. *čula* CADE; et. nec. DEX.

Fam.: **ciula** vb. (Ban.) „a ciuli¹” 1931 ← *ciuli¹*; **ciuleț¹** adj., s.m. „(animal) cu urechile întoarse înapoi” 1898; **ciuli¹** [ar. *ciulire*; mr. *ciuliri* „a asculta”] vb. „a tăia o ureche sau amândouă; a rotunji un trunchi la capăt, a teși; a-și ridica urechile pentru a auzi mai bine” 1705, var. (Turda) *ciuri²*, (Ban.) *ciurl¹* ← *ciul* DA (probabil) // scr. *čuliti* CADE; cf. scr. *čuljiti* DEX; sloven *čuliti*, scr. *čuliti* CDED II 58, SDLR; ← *ciuciuli* „a se ghemui” CDER 2082; **ciulica** vb. (Alba) „a ciuli¹” 1931 ← *ciula* sau *ciulică*; **ciulică** s.m. „căine ciul” 1893; **ciulit** s.n. (abstr.) 1931 ← *ciuli¹*; **ciulită** s.f. (în ghicitori) „ureche ciulită” 1898 ← *ciulit*, part. lui *ciuli¹*; **ciulitură** s.f. (Trans., Munt.) „rotunjire, teșitură; semn de recunoaștere la oi, constând în ciuntirea urechii” 1931 ← *ciuli¹*; **ciuliu** [čul¹?] s.n. (Mold.) „partea care rămâne pe trunchi în urma tăierii unei crengi” 1931 ← *ciuli¹*.

CIULAMA s.f. „fel de mâncare cu un sos alb, îngroșat cu făină – sorte de plat à sauce blanche farineuse” 1839, var. *ciolama*, *ciorlama*, *ciulamea*, *ciulumea*, *ciurumea*.

Tc. *çullama*, *çulama*.

Fam.: **ciulam** s.n. (Olt.) „ciulama” 1885 (der. regresiv); **ciulă²** s.f. (Trans.) „ciulama” 1885 (prin trunchiere).

CIULEA s.f. (înv. și reg.) „ghem; scul de ață; legătură, mănunchi de foi de tutun – écheveau; botte de feuilles de tabac” 1875.

Tc. *çile*.

Fam.: **ciul²** s.n. „ghem, scul de ață” 1840 ← *ciulea* + *scul* DA sau sg. refăcut din pl. **ciule* al lui **ciulă* ← *ciulea* (prin derivare regresivă) Suciu, IT II, 260; **ciuleț²** s.n. (Mehed., dim., rar) „ghem, scul de ață” 1868 ← *ciul²*.

CIULEANDRA s.f.art. (Munt.) „dans popular – danse paysanne” 1927, var. *șuleandră²*.

Et. nes., probabil ← *șuleandră¹* „femeie neîngrijită, dezământată” (← *juleandră* ← *julă*, poate contaminat și cu *șulemendriță*, *șulumendriță* „salamandră; femeie vioaie, flusturatică”) ^o // Cf. magh. *cselleg* „a rătăci, a vagabonda”, rom. *ciligaie* DA.

Cf. **julă**.

CIULIN¹ s.m. (bot.) „plantă erbacee, cu tulpina și frunzele spinoase, cu flori roșii (*Carduus nutans*); (reg.) diverse plante precum: cornaci sau smochine de baltă (*Trapa natans*), varga-ciobanului, scai (*Dipsacus silvestris*), scai-măgăresc (*Onopordon acanthium*), dracila sau holera (*Xantium spinosum*), colții-babei (*Tribullus terrestris*); (reg., rar) cartof; (p. anal., înv.) instrument de tortură – chardon; nom de différentes plantes similaires; (dial.) pomme de terre; (vieilli) instrument de torture” 1429 (top. *Ciulinaștii*; 1522 top. *Ciulina*), var. *ciulimă* s.f., *ciulină* s.f., *ciuline¹* s.m., (Munt.) *ciurlin*.

Et. nes., probabil element slav, cf. ucr. *čylym* „Trapa natans”, magh. *sulyom* „Trapa natans”, adus și el în discuție de CDED II 58, Giuglea, *Fapte de limbă*, 163, este un cuvânt cu etim. obscură în magh., ca și limbile slave de est; cf. și rus. *čilim* EWU 1367, Vasmer, ESRJAZ, 362), cu adaptarea finalei după suf. -in ° („cf. rus. *čilim*, magh. *sulyom*” TDRG, DA, CDER 2083), sau bg. *guljun*, *gulun* „Trapa natans; *Carduus nutans*” SDLR, Nestorescu, CE, 43–45 (cuvânt de origine proto-bulgară după Nestorescu, loc. cit., dar provenit din tc. *cünil* după BER I, 370).

Fam.: **ciulei** s.m. „plantă cu frunze țepoase (*Ceratocarpus arenarius*)” 1906 ← *ciulin* (cu substit. finalei) ° // ← *ciul* DA; et. nec. DEX; **ciulineț** s.n. „mâl pe fundul lacurilor, provenit din putrezirea vegetației acvatice” 1520 (nume de lac); **ciulință** s.f. nume de plantă (nedefinită mai îndeaproape) 1407–1418 (top.) ← *ciulină* (= *ciulin*); **ciulinos** adj. (înv.) „spinos, ascuțit, tăios” 1682–1686; **ciurlan** s.m. (S Mold., E Munt., N Dobr.) „plantă cu ramurile și frunzele ghimpoase, *Salsola ruthenica*” 1636 (antrop.) ← *ciurlin* (= *ciulin*), cu substit. finalei DGS I, 259 („cf. *ciurlă*, *ciurlos*, *ciulin*” DA) // ← *ciurlan* sau tc. (dial.) *çorlu*, *çörlü* „spinos, mărcinos” (< *çor*, *çör* „scaiete, spin”) Suciu, IT II, 261; **ciurlă** s.f. (Ban., peior.) „nepieptănat, zburlit” 1631 (antrop.) ← *ciurlin*, *ciurlan* ° // cf. *ciurlan*, *ciuru-buru* DA; **ciurli-burli** adj. invar. „zbârlit” 1931 ← *ciurlă* + *zburlit* (= *zbârlit*); **ciurlos** adj. (Ban.) „nepieptănat” 1885 ← *ciurlă*; **giurgiu** adj. (rar, în expr. *cu părul făcut ~*) „zburlit” 1891 ← **giurliu* ← **ciurliu* ← *ciurlă*, *ciurlos* ° (DA: cf. *ciurlă*).

CIULIN² s.m. (mai ales la pl.) „bucățele de aluat frământat cu ouă și prăjite în unt; colăcei frământați cu zahăr și prăjiți în unt; tăiței de formă pătrată fierți în zer sau în zeamă de varză – différentes sortes de pâtes” 1870 (var. *ciuline²*).

Et. nes., probabil ← *ciulin¹* DA.

Fam.: **ciuciu¹** s.m. „ciulin²” 1906 ← *ciulin²*, infl. de *ciuciuli*.

CIULNIȚĂ s.f. (reg.) „curent circular în ape curgătoare – tourbillon, remous” 1916 (1557 incert: top. *Ciulnița* nume de sat).

Et. nec.

CIULUC s.n. (înv.) „loc gol, pustiu – désert” 1640 (top.).

Tc. *çöllük*.

CIUMAGJU s.m. „un soi de vierme – sorte de ver” 1903.

Et. nec.

CIUMĂ¹ [ar. *ciumă* „umflătură; vârf; floc de lână”, mr. *ciumă* „floc de lână; ciumă”] s.f. „boală contagioasă extrem de gravă, cu manifestări epidermice, ganglionare, pulmonare și septicemice; (rar, Sălaj, Hațeg) umflătură pe firul de porumb, boală a porumbului numită și tăciune la porumb – peste; verue du maïs, charbon du maïs” 1221 (antrop.: incert; apelativ 1581), var. *ciomă*.

Lat. *cyma* „mugur, lăstar, vârf (al plantelor)” (< gr. *κύμα* „embrion; mugur, lăstar; val” < *κυ-* „a fi umflat”, cf. *κυεῖν* „a rămâne însărcinată”) PEW 380, CDDE 363 (doar pentru ar. și mr.), DA, SDLR (nesigur), CDER 2084, DEX, panrom. (în celelalte limbi romanice, de la varianta fonetică *cīma* și cu sensurile „vârf, culme; mugure, lăstar”) REW 2438, S. Popescu-Fischer, SCL 38, 1987, 3, 236–237 // V.sl. *čuma* CDED II 58, TDRG, CADE (inacceptabil deoarece transformarea *ky-* > *ču-* este specifică românei; cuvântul a pătruns din rom. sau lat. dun. în limbile slave meridionale, și din rom. în magh., ucr., pol. S. Pușcariu, Conv. lit. 37, 600, DA).

Fam.: mr. **čămugă** s.f. „cucui” 1935; **cium** s.m. (în unele poezii populare) „personificare a ciumei” 1888 (der. regresiv); **ciuma** vb. (rar) „a (se) infecta de ciumă” c.1650; **ciumaică** s.f. „ciumăfaie” ←

*ciumă*²; *ciuman* s.m. (în unele poezii populare) „personificare a morții” 1909; *ciumar*¹ s.m. (bot., Mold.) „ciumăfaie (*Datura stramonium*)” 1885 ← *ciumă*² DA // < gr. *κυμάριον < κύμα (> *ciumă*) + suf. dim. -άριον, cf. σαγμάριον „samar” < σάγμα „povară”; C. Diclescu, DR 4, 1924-1926, 485; *ciumare* s.f. (rar, bot.) „ciumărea (*Galega officinalis*)” 1857, probabil ← *ciumărea* (der. regresiv); *ciumaș*¹ adj., s.m. (rar, inv.) „molipsitor; bolnav de ciumă, ciumat” 1742; *ciumaș*² s.m. (Buc.) „numele unei buruieni” 1885 ← *ciumaș*¹, infl. de *ciumă*²; *ciumat*, -ă adj., s.m., s.f. „(om) infectat de ciumă” 1787 ← *ciuma*; *ciumă*² s.f. „ciumăfaie” 1931 ← *ciumă*¹, prin asociere cu *ciumăfaie*; *ciumānaș* s.m. (dim.; în unele poezii populare) „personificare a unei boli” 1916 ← *ciuman*; *ciumărea* s.f. (bot.) „plantă erbacee medicinală cu frunze alterne și cu flori liliachii grupate în ciorchini (*Galega officinalis*)” 1898 ← *ciumar*¹; *ciumercă*² s.f. (rar) „persoană rea” 1879, cu -ercă după alți termeni peiorativi precum *holercă*, *malercă*; *ciumerniță*¹ s.f. (rar, bot.) „ciumăfaie (*Datura stramonium*)” 1907 ← *ciumă*²; *ciumoaică*¹ s.f. (în unele poezii populare, augm.) „personificare a ciumei” 1894 ← *ciumoi* sau *ciumoai*; *ciumoaică*² s.f. „ciumăfaie (*Datura stramonium*)” 1881 ← *ciumă*²; *ciumoai* s.f. (în unele poezii populare, augm.) „personificare a ciumei” 1886; *ciumoi* s.m. (în unele poezii populare, augm.) „personificare a ciumei” 1886; *ciumos* adj. „bolnav de ciumă; aducător de ciumă, (fig.) urât, răutăcios; (inv.) cu umflături” 1691-1697; ar. *ciumulcă* s.f. „creștet mic; vârf mic de munte” 1906; mr. *ciumuligă* s.f. „cucui” 1935, var. *čămuligă*; *inciuma* vb. (rar, fig.) „a contamina de ciumă” 1881.

Cf. *chîmă*¹, *chimograf*, *cimază*, *cîmă*¹, *cimotie*.

CIUMĂFAIE s.f. „plantă erbacee medicinală foarte toxică, cu flori albe și cu semințe negre închise într-o capsulă cu țepi moi – pomme épineuse, stramoine (*Datura stramonium*)” 1780-1801, var. *cimofaie*, *ciomafai* s.m., *ciomafaie*, *ciumafoi* s.m., *ciumăfai* s.m., *ciumăfoaie*, *ciumăfoi* s.m., *ciumăhaie*, *ciumfaie*, *ciumifoai*, *ciumofai* s.m., *ciumuhaie* s.m.

Et. nes., probabil magh. *csudafa* „*Datura stramonium*; *Ricinus communis*” (< *csuda* „minune” < v.sl. *čudo* „minune” + *fa* „copac”) CDED II 491, TDRG^{1,2} (posibil), CADE („cf. magh. *csudafa*”), SDLR, Tamás, EW, 234 (probabil), DEX („cf. magh. *csudafa*”), cu -m- sub infl. lui *ciumă*¹ (Tamás, EW, 234) și cu finala influențată de *foaie* (°) // ← *ciumă*¹ „umflătură, glob” DA (nesigur: „în partea întâia avem a face cu cuvântul *ciumă* în înțelesul vechi de umflătură, glob; raportul cu sinonimul său unguresc *csudafa* nu e clarificat”), CDER 2084; gr. *κυμαφάλιον < *κύμαφος < κύμα (> rom. *ciumă*) C. Diclescu, DR 4, 1924-1926, 485.

Fam.: *ciumafaiță* s.f. (Vaslui) „o plantă cu efect stupefiant” 1885; *ciuma-fetei* s.f. „ciumăfaie” 1857 ← *ciumăfaie*, prin etim. pop.; *ciumuhar* s.m. „o plantă cu efect stupefiant” 1885 ← *ciumuhaie* (= *ciumăfaie*), cu subst. finalei; *ciumuhoaică* s.f. (bot.) 1931 ← *ciumuhaie* (= *ciumăfaie*).

CIUMĂRA vb. refl. (inv.; Munt.) „a se amări, a se necăji – se chagriner, s’affliger” c.1566.

V.sl. *čemerati (< čemerī „venin”, cf. scr. čemeran „amar; mâhnit”, čemerati „a o duce greu, a fi nenorocit”, sloven čemerit „amar”, v.sl. čemeritū „înveninat”), probabil pătruns întâi în forma de participiu, cf., pentru sensul inițial, *ciumări* „a deveni amar, acru”.

Fam.: *ciumar*² adj. (Argeș) „foarte sărat” 1967 ← *ciumărat* sau *ciumărât*; *ciumări* vb. refl. (Munt.) „(despre vin, struguri etc.) a se amări, a se acri; (despre untdelemnul învechit) a prinde negreață, a se strica; (fig.) a se necăji” 1871, var. *ciumări* ← *ciumăra*, după *amări* Mărgărit, VGMA, 113; *ciumăros* adj. „acru-amăru” 1872; *cumărat* adj. (Buzău) „acru-amăru” 1884 ← *ciumărat* ° // et. nec. DA.

Cf. *ciumului*¹.

CIUMĂTA vb. tranz., refl. (Buc.) „a îndupleca, (?) a se îndupleca, (?) a se încumeta – fléchir, (?) s’attendrir, (?) oser” 1922.

Et. nes., probabil ← *cumăta* (= *incumeta*) < lat. *commitere* (pentru substituția c- > č-, cf. *ciorogar* < *corogar*; în sens invers, cf. *cotoi*² < *cotoi*, *corchină* < *ciorchină*) ° // Et. nec. DA.

CIUMELI¹ vb. „a culege (bob cu bob), a aduna, a mânca ciugulind – ramasser, picorer” 1561, var. *ciumul*² „a ciuguli, a mânca câte puțin – picorer”.

Et. nes., posibil ← **ciumel* „bob” (cf. *ciumel-ciumel* = *cimel*, formulă inițială a ghicitorilor) < lat. **ky(a)mellus* < **kyamus* < gr. *κύαμος* „bob” G. Giuglea, DR 4, 1924-1926, 1554. Probabil înrudit cu ar. *ciumulve* „a molfăi, a mesteca, a șifona, a se bălăci” (a cărui vechime este susținută de existența unor forme de prezent tari *ciomial*^h, *ciamin*^h, pentru sensul de bază legat de mâncare, cf. derivatul *ciumeală* „hrană”). // Et. nec. DA.

Cf. **cimili**.

CIUMERCĂ¹ s.f. „carte poștală ilustrată – carte postale illustrée” 1911 (atestat în revista „Ion Creangă” 4, 60).

Et. nec.

CIUMIZĂ s.f. „plantă graminee furajeră cu frunze late și cu inflorescența în formă de panicul (Setaria italica-maxima) – millet des oiseaux” 1962.

Rus. *čumiza* (< chin. *choumizi* ESUM)^o // Et. nec. DEX.

CIUMLEC s.n. (înv., Munt.) „un fel de ghiveci (preparat culinar); vas de lemn (folosit la distileriile de țuică) – sorte de fatras cuit à l'étouffée; vase de bois” a doua jum. a sec. XIX, var. *ciolmec*.

Tc. *çömlek* [*kebabı*] „ghiveci”, (înv. și dial.) *çölmek* „vas de lemn” DA, SDLR, Suci, IT II, 260.

CIUMP s.n. „bucată rămasă dintr-un membru al corpului, dintr-un trunchi sau din alt obiect, după ce i s-a tăiat vârful; (pl.) primele pene ale păsărilor, apărute după căderea fulgilor – tronc d'arbre resté planté dans la terre, souche; moignon; (pl.) les premières plumes” 1847 (var. *ciomp*¹ „ciump; cămașă sau fustă prea scurtă; cotorul ciocălăului de porumb; (Buc.) umflătură, buboi – souche; moignon; chemise ou jupe trop courte; bout de la tige du maïs; (Buc.) abcès”).

Et. de substrat, cf. alb. *thumb* „bold, ghimpe, vârf ascuțit al unui obiect” Rosetti, ILR, 248, Brâncuș, VA, 64, Mihăilă, CSCA, 226, ven. *ciompo* „ciung” // ← *ciung* SDLR; creație expresivă, probabil ← *ciup* cu infix nazal ca *ciunt* < *ciut*¹, cf. ven. *ciompo* „ciung” CDER 2086; et. nec., cf. *cimpi*, *ciumpav*, *cionc* DA (s.v. *ciomp*); cf. germ. de jos, engl. *stump*, cf. și *ciung* TDRG; et. nec. DEX.

Fam.: **ciompă** s.f. (Buc.) „vită nedezvoltată” 1913 ← *ciomp*¹ (= *ciump*); **ciumpăn** s. (Olt.) „trunchi rețezat, buștean ciump” 1931; **ciumpăș** adj. „noduros; greoi, strâmb” 1931 ← *ciumpav* DA (cu substit. sufixului) sau *ciump*; **ciumpav** adj. „ciunt, ciung; șchiop, care calcă greu din cauza picioarelor bolnave sau obosite; (despre vite) rănit(ă) la copită” 1800 (var. *cimpav* „cu picioare rigide”), var. *ciumpav* ← *ciump* CADE („cf. *ciump*”), SDLR, CDER 2086, DEX // et. nec., posibil cu sensul „ciunt” < bg. *čupav* „cu urechile rețezate, ciul; cărn, ciut”, cu *-n-* după *ciunti*, *ciung*, iar cu sensul „care calcă greu, șchiop”, de la o bază onomat., cf. it. *ciampa* = *zampa* „cu un picior anormal”, *ciampare*, (in) *ciampicare* „a se împiedica, a șovăi”, germ. *schampeln* „a umbla legănându-se”, sloven *campati* „a umbla cu pași mari”, magh. *csámpa* „cu mersul greoi”, *csámpás* „greoi la mers, cu picioarele moi sau strâambe” DA; magh. *csámpa* „cu mersul greoi”, *csámpás* „greoi la mers, cu picioarele moi sau strâambe” CDED II 492; creație de la o bază onomat., cf. bg. *čupav*, it. *zoppo* TDRG²; **ciumpătăi** s.n. „mână sau picior amputat” 1939 ← *ciump* + *căpătăi* (contaminare); **ciumpăvi** vb. „a amputa, a mutila, a rupe (de la vârf), a ciunti” c.1650, var. *cimpăgi*, *cimpări* (probabil greșeală în loc de *cimpăvi* DA), *cimpăvi*, *cimpovi*, *cimprăvi*, (Buc.) *ciompăgi*, *ciompăvi* „a deveni șchiop”, *ciumpăgi* ← *ciumpav*; var. *ciompăvi*, *ciompăgi*, infl. de *ciomp*; var. *cimprăvi*, infl. de *isprăvi*; **ciumplei** s.n. „arbore rupt pe jumătate; tulei” 1930, var. *ciomplei*, *cipei*, *ciumpei* „instrument de dogărie; lucru rămas scurt, ciuntit”, *ciumpeu* s.m. ← *ciump*, infl. de *tulei*; var. *ciumpeu*, sg. refăcut ← *ciumpei* (interpretat ca pl.).

Cf. **ciung**, **ciunt**, **ciot**, **ciut**¹, **cociump**.

CIUMURICĂ s.f. „cimbru-de-grădină (*Satureia hortensis*) – sariette” 1885 (var. *cimirugă*) 1885.

Et. nes., probabil ← **ciumburică* (cf. ar. *ciumburică*, *ciumurică*) ← *ciumbru* (= *cimbru*)^o // Bg. *čimerika* (*čemeriga*, *čimeriga*, *čumeriga*) „Veratrum album (stirigoaie)”, cf. magh. *csomorika* „cicuta viroasă” DA (inacceptabil din cauza nepotrivirii de sens, *Veratrum album* fiind o plantă otrăvitoare, iar *ciumurica*, o plantă folosită în alimentație).

Cf. **cimbru**.

CIUMURLU¹ vb. refl. (Mold., Trans., Ban.) „a avea indigestie, a avea greață, a i se face rău – attraper une indigestion, avoir de la nausée” c.1650, var. (Ban.) *cemărlui*, *cermăli*, *cermălu²*, *ciumărli*, *ciumerli*, *ciumerlui*, *ciumului*, *ciumurli*, (Mehed., Ban.) *gemărlui*.

Magh. *csömörleri* (< *csömör*, probabil < v.sl. *čemerī* „venenum”), (dial.) *csemerleni* N. Drăganu, DR 1, 1920–1921, 318, DA, CADE, SDLR, CDER 2085, Tamás, EW, 234–235 // Probabil ← *cemur* (= *ceamur*) TDRG¹; gr. *χυμοῦ βοή* „curgere de zeamă” Philippide, *Altgr. El.*, 51.

Fam.: **cemăr** s. (înv.) „greață, amețeală” c.1650, var. *ceMER* < magh. *csömör*; **ciumeriță** (acc. nec.) s.f. „indigestie, boală” 1890 ← **ciumar* (< magh. *csömör*, cf. *cemăr*); **ciumerniță²** s.f. „arsuri care se ridică din stomac până în gât” 1780–1801 ← **ciumar* (< magh. *csömör*, cf. *cemăr*); **ciumurluială¹** s.f. „indigestie; oboseală mare” 1885.

Cf. **ciumăra**.

CIUNĂ¹ s.f. (bot.) „oreșniță, mazărice, costiță – gesse tubéreuse, vesce commune, natte” 1900. Magh. *csunya* „Lathyrus tuberosus”.

CIUNĂVIT adj. (Ban.) „batjocorit; tuns neregulat – raillé; mal tondu” 1925.

Rom. **ciunăvi* < **ciunav* < magh. *csúnya* „urât”, cu adaptarea finalei („în legătură cu magh. *csunya*” DA).

CIUNG adj., s.m., s.n. „(despre persoane) fără o mână, care nu are o parte din braț sau un braț întreg; cu o mână paralizată, strâmbă sau mai scurtă decât cealaltă, mutilată; (vită) cu un corn rupt, ciut; (copac sau pădure) cu crengile rupte și frunzele căzute; (s.m., rar s.n., pl. *ciungi*, *ciunguri*) arbore, brad, molid uscat, rămas în picioare – manchot; ayant une main paralysée ou déformée, mutilée; écorné; (arbre) tronqué, ébranché, séché sur pied” 1400 (top.).

Et. nes., probabil el. de substrat (cf. alb. *cung*, *sung* „ciot, buturugă”, *cungoj* „a tăia ramurile, a amputa, a ciunti”, *i cunĝēt* „ciung, amputat”), intrat în latina apenino-balcanică, cf. it. *cionco* „mutilat, schilodit” DA („cuvântul se mai găsește la albanezi și la italieni, fără ca originea lui să fie clară”). Baza *ču(n)*- se găsește într-o serie mai largă de cuvinte având sensul „amputat, retezat”: *ciump*, *ciunt*, *ciut¹*, *ciot*. // Formație expresivă comună mai multor limbi, cf. alb. *çunk* „invalid”, it. *cionco*, magh. *csonka* CDER 2087, SDEM 493 (probabil); cf. magh. *csonk* CDED II 491.

Fam.: **ciungar** s.m. „om care taie crengile unui copac; arbore cu vârful rupt sau putred” 1885–1890; **ciungară** adj.f. „(oaie) cu cornul rupt” 1885–1886; **ciungăra** vb. „a mutila, a ciunti” 1870 ← *ciungar*; **ciungără** s.f. (Trans.) „oaie cu coarnele tăiate” 1928 ← *ciungară* (cu regresivitatea accentului după *ciung*); **ciungări** vb. „a mutila, a ciunti” 1806 ← *ciungar*; **ciungărit** s.n. (abstr.) ← *ciungări*; **ciungăritură** s.f. „mutilare, ciuntire” 1857 ← *ciungări*; **ciungi** vb. „a reteza (măinile), a mutila, a ciunti” 1837, var. *cingi*; **ciungie** s.f. (înv.) „handicap, lipsa unei mâini” 1705; **ciungitură** s.f. „pădure de trunchiuri retezate” 1774, var. *cingitură* ← *ciungi*; **ciunguț** s.m. „ramură” 1925.

Cf. **ciomp**, **cionc¹**, **cionc²**, **cioncaș**, **ciot**, **ciump**, **ciunt**, **ciut¹**.

CIUNISM s.n. (rar) „curent latinist în lingvistica și filologia românească, care preconiza adaptarea neologismelor romanice după legile fonetice din cuvintele moștenite din latină, pumnism – courant dans la linguistique et la philologie roumaine, qui recommandait l’adaptation des emprunts romans d’après les lois phonétiques subies par les mots hérités du latin” 1975.

De la terminația *-ciune*, rezultatul fonetic al lat. *-tionem* în cuvintele moștenite.

Fam.: **ciunist** s.m. „adept al ciunismului, pumnist” 1927 ← *-ciune*.

CIUNT adj. „(persoană) cu o mână mutilată, fără o mână sau un picior, ciung – mutilé, estropié, manchot” 1492 (antrop. *Ciuntul*).

Et. nes., probabil el. de substrat, cf. *ciut¹*, *ciot*, *ciung* (°), eventual contaminare între *ciut¹* sau *ciot* și *ciung* DA („probabil contaminare între *ciot* și *ciung*”), DEX („contaminare între *ciot* și *ciung*”) // Cf. *ciung* CADE, TDRG¹; var. a lui *ciung* SDLR; creație expresivă cu aceeași rădăcină ca și *ciut¹* (cu infix nazal) CDER 2102.

Fam.: **ciont**³ adj., s.n. „cu o parte (mai ales o extremitate) a corpului ruptă, tăiată; mutilat, amputat; crâmpet rămas dintr-o bucată mai mare” 1825 ← *ciunt*, infl. de *bont*, *ciomp*; **cionta** vb. „a reteza, a ciunti” 1825 ← *ciont*³; **ciontac** adj. „ciung” 1872 ← *ciont*³ + *ciutac*²; **ciontătură** s.f. „ciuntire; semn care se face în urechea oilor, pentru recunoaștere” 1825 ← *cionta*; **ciontăc** adj., s.m. „cu coada tăiată sau ruptă” 1898, var. *ciontăg*, *ciontăc*, *ciontăc* ← *ciont*³, infl. de *șontăc*; **ciontei** s.m. (în ghicitori, cu sens neclar) 1898, var. *ciuntei* ← *ciont*³, după *bontei*, *cotei* etc.; **cionti** vb. „a tăia, a reteza, a mutila” 1862 ← *ciont*³; **ciontit** s.n. „ruperea vârfurilor de la vâlstarele tinere ale viței-de-vie” 1885 ← *cionti*; **ciontătură** s.f. „ciuntire; semn care se face în urechea oilor, pentru recunoaștere” 1886 ← *cionti*; **ciunta** vb. (Trans., Mar., Mold.) „a (se) tăia, a (se) rupe, a (se) scurta, a (se) sfârși; a ucide” c.1650; **ciunta** s.n. (abstr.) 1925 ← *ciunta*; **ciuntătură** s.f. „mutilare; membru sau lemn ciuntat” 1900 ← *ciunta*; **ciunți** vb. (Munt.) „a tăia, a mutila, a știrbi” 1836–1838; **ciuntit** s.n. (abstr.) 1925 ← *ciunți*; **ciuntitură** s.f. „mutilare; membru sau lemn ciuntat” 1774 ← *ciunți*; **desciunți** vb. (reg., despre coarnele vitelor) „a face să nu mai fie retezate” 1907 ← *ciunt* sau *ciunți*.

Cf. **ciung**, **cionc**², **ciump**, **ciut**¹.

CIUNUPERCĂ s.f. (iht., Dolj) „pește nedefinit mai îndeaproape – nom de poisson” 1885.

Et. nec. DA.

CIUP¹ s.m. (Mold., Buc., Trans., Ban., Olt.; adesea în sint. ~ *de păr*) „suviță de păr mică și încălțată; moțul de păr din coama cailor care cade printre urechi pe frunte; smocul de păr de deasupra copitei calului; lână rămasă în pieptenul de scărmanat; arbore mic, bătrân și plin de crengi – mèche, toupet de cheveux; tignasse; toupet (du cheval); touffe de laine qui reste accrochée dans la carde; arbuste touffu” 1637.

V.sl. **čupŭ* (cf. scr. *čup*, rus. *čup*, ucr. *čuper*, înrudit cu v.sl. *čubŭ* „creastă, smoc”) TDRG („slav”), CADE („slav”), SDLR, CDER 2089 // Scr. *čup* DA.

Fam.: **ciupă**⁴ vb. (Trans.) „a bate zdravăn pe cineva” 1890 ← *ciup*¹, cf. *a ciufuli*, *a părui* DA (posibil, cf. expresia *a bate pe cineva să-i meargă fulgii*); **ciupos** adj. (despre păr) „în dezordine, nepieptănat, ciufulit” 1825; **inciupa** vb. (Mar., despre porumb) „a face mătase, a-i apărea mătasea” 1973.

CIUP² (Buc.) interj. care imită sunetul produs prin lovire sau un mers tiptil (adesea, în forma repetată *ciup-ciup*) – interj. qui imite le son produit par un coup ou une démarche à pas de loup 1871.

Onomatopee, cf. *cip*², *cipa*, *șup*². Cu referire la un mers tiptil, posibil ← *ciupă*³ ← *cepă* (< ucr.).

CIUPAG s.n. „partea iei de la brâu în sus, fără guler; (p. ext.) bucată de pânză cât o batistă, care se dă la înmormântare copiilor care duc crucea, sfeșnicele etc.; (Lugoj) ie; gulerul cămășii; broderie pe pieptul iei – partie supérieure d’une chemise de paysanne, corsage; morceau de toile (offert aux enterrements aux enfants qui portent la croix, les flambeaux, etc.); chemise de femme; collet; empiecement brodé sur une chemise de femme” 1780–1801, var. *ciupeag*.

V.sl. *čipagŭ* „pieptar (platoșă)”, cf. bg. *čepak* „pieptul cămășii”, scr. *čpag* „buzunar” CDED II 59, TDRG, DA, CADE, SDLR, CDER 2091, eventual prin bg. (dial.) *čipak* „îmbrăcăminte femeiască scurtă (fără mâneci)” Nestorescu, VCR, 66.

Fam.: **ciupăgar** s.n. (Ban.) „pieptar, corset” 1885 ← *ciupag*, probabil după *pieptar*; **ciupăgi** vb. „a face ciupagul unei rochii” 1870; **ciupăgică** s.f. (Dolj, cor. pop.) 1885, var. *ciupegică*.

CIUPARIGI s.f.pl. (Trans.) „baraboi, plante care cresc primăvara pe lângă garduri (Chaerophyllum bulbosum) – cerfeuil-bulbeux, cerfeuil-tubéreux” 1906.

Et. nes., probabil ← *ciopărică* (= *ceacaribă*)^o // Et. nec. DA.

CIUPĂ¹ s.f. (Mar., Bih., N Trans., Ban.) „apă caldă în care se spală copiii mici; vas de lemn folosit pentru baie copiilor mici; albie de spălat rufele – eau tiède pour baigner les petits enfants; baignoire pour les petits enfants; aug” 1780–1801.

Et. nes., posibil ← *cupă*¹ „vas de lemn scobit, albie la moară” (pentru substituția *c- > č-*, cf. *ciorogar* < *corogar*, *ciumăta* < *cumăta*)^o sau ← *ciupă*² „urciur”^o sau element slav, înrudit cu bg. *čipa*

„copil născut de curând, încă nebotezat”, *čipkam* „a face baie unui copil mic”, rus. *čep* „găleată, puțină” C. Lacea, DR 5, 1927–1928, 397, DA (posibil), CDER 2089 // Gr. *κύπη* (cuvânt întâlnit numai la Hesychios, glosat *τρύγη* „cavitare, scorbură”) Pascu, *Etim. rom.* 46, C. Diclescu, DR 4, 1924–1926, 468; v.sl. *kapati* „a spăla”, scr. *kupelj* „baie” CDED II 59.

Fam.: **ciupăȚ** vb. (Ban.) „a bate cu palmele în apă” 1924; **ciupăit** adj. „îmbăiat” 1908; **ciupelniță** s.f. (Buc.) „gaură, adâncitură” 1931 ← *ciupă*¹ „albie” ° // ← *ciupeli* DA; ← *ciup* (interj.) CDER 2088.

CIUPĂȚI vb. (Ban., despre mistreți) „a grohăi – (en parlant des sangliers) grogner” 1931. Creație de la o bază onomatopeică DA // cf. și *cipti* „a striga” DA.

CIUPĂRA vb. (Trans., rar Munt.) „a jumuli (o pasăre); (despre păsări) a-și curăța cu ciocul penele; (despre animale) a rupe cu gura câte un fir de iarbă, (despre om) a mânca încetul cu încetul; a ciuguli; a adăuga câte ceva; (p. ext.) a șterpeli – échauder, plumer; se nettoyer les plumes (avec le bec); brouter brin par brin, picoter, manger du bout des lèvres; ajouter; dérober, chiper” 1805.

Et. nes., probabil ← *ciupări*, *ciuperi* ← *ciupeli* ° (posibil infl. de *depăra* C. Lacea, DR 5, 1927–1928, 398) sau ← *ciupări* ← *ciupi* Avram, NCE, 84–85 // ← *ciupări* ← *ciupi* + *gustări* Mărgărit, CES, 76; ← *ciupi* TDRG, SDLR (cu terminația din *supăr*); magh. *csiperész* (*csiperisz*) „a șterpeli” DA (mai degrabă împrumut românesc în magh.); v.sl. *štípati*, magh. *csipni* CDED II 59.

Fam.: **ciupări** vb. „a ciupăra” 1862, var. (Vâlcea) *ciuperi* „a câștiga câte puțin”.

CIUPELI vb. (Trans.) „a jumuli o pasăre sau a îndepărta părul de pe pielea porcului; (p. ext.) a părli porcul; a șterpeli – échauder, plumer, flamber (un porc); dérober, chiper” 1793, var. *ciupili*.

Et. nes., magh. *csupál* „a smulge buruienile, a plivi, a jumuli” DA, CADE, SDLR, cu sensuri influențate de *ciupi* (posibil interpretat ca derivat din *ciupeală* DA), sau ← *ciupi* + suf. expresiv *-li* Al. Graur, BL 6, 1938, 146, CDER 2088, TDRG („zu a *ciupi*, vgl. auch magy. *csupálni*”), Tamás, EW, 236 (mai probabil decât din magh., întrucât *csupál* nu pare să fie răspândit la est de Tisa).

CIUPERCĂ s.f. „încrengătură de plante inferioare, lipsite de clorofilă, având de obicei forma unei pălării carnoase cu picior; (fig.) pălărie (mică), căciulă veche, purtată, mototolită – champignon; vieux galurin” 1537 (var. *ciupărcă*, antrop.), var. *ciuparcă*, *ciupearcă*.

Et. nes., probabil v.sl. **pečurika* (cf. bg., scr., sloven *pečurka*; de la aceeași bază *peč-* „a coace”, și rus., ucr. *pečura* „ciupercă”, ceh. *pečarka* „ciupercă”), cu metateza produsă poate încă din sl. (de unde și magh. *cseperke*, *csöpörke*, cf. bg. dial. *čepurka* TDRG (probabil slav), DA („cu metateză din bg. *čepurka* sau bg., scr. *pečurka*, cf. și magh. *cseperke*”), CDER 2092 („bg., scr. *pečurka*, cu aceeași metateză ca în bg. *čepurka*, magh. *cseperke*”), DEX („bg. *čepurka*, scr. *pečurka*”) sau magh. *csöpörke*, *cseperke* (< sl.) CDED II 492, CADE („cf. magh. *csiperke*”), SDLR, Tamás, EW, 236 (probabil).

Fam.: **ciupercărie** s.f. „cultură de ciuperci, loc în care se cultivă ciuperci” 1988; **ciupercuță** s.f. (dim.) 1895.

CIUPI vb. „a apuca cu vârful degetelor pielea cuiva, strângând-o; a apuca (cu degetele, ciocul sau gura) smulgând o bucată mică, a ciuguli; (fig.) a șterpeli; a da unui copil o bătaie mai ușoară; a ustura, a pișca; a se îmbăta puțin, a se pili – pincer; grapiller, chiper, picorer; froter les oreilles, corriger; piquer; se griser, se piquer le nez” 1581, var. (înv., posibil reflectând pronunția *šupi*; Olt.) *šupi*² „a apuca, a fura – saisir, chiper”.

Et. nes., probabil el. de substrat, cf. alb. (dial.) *čupis*, *čupit* (cuvânt pătruns și în limbile slave de sud, cf. scr. *čupati* „a smulge, a jumuli”, bg. *čupja* „a rupe”) Rosetti, ILR, 243, 248, C. Poghir, TILR II, 339–340, Brâncuș, VA, 65, Mihăescu, Rom., 312, Mihăilă, CSCA, 157, posibil de la o bază însemnând „cioc”, cf. alb. *qep*, *sqep* „cioc” C. Lacea, DR 5, 1927–1928, 397, 398 (formele alb. cu *č-* par a fi mai târzii, cf. Çabej, SEFS III, 145, și ar putea fi împrumuturi din rom. sau scr.). Restrângerea actuală la aria sudică (cf. Brâncuș, loc. cit.) pare să fie relativ târzie, după cum sugerează atestările din

Mold. (top. *Ciupești* 1641) și Buc. (Straja, comunicare Tomiac) // Scr. *čupati* „a smulge, a jumuli” Densusianu, HLR I, 365, DA, CADE, SDLR; cf. bg. *čupja*, scr. *čupati* DEX; v.sl. *štipati* „a smulge” CDDE II 59; cf. magh. *csíp*, pol. *szczytać* (< v.sl. *štipati*) TDRG; magh. *csíp* N. Drăganu, DR 7, 1931–1933, 213, Tamás EW 236; ← *ciup*, interj. care exprimă zgomotul produs de ciugulitul păsărilor CDER 2088.

Fam.: **ciup**³ s.n. (Brăila, Covurlui) „cioc, plisc” 1902, probabil ← *ciupi* „ciuguli” (der. regresiv) Brâncuș, VA, 61, 65 // cf. alb. *qep, sqep, squp* „cioc”, bg. *čipka* „cioc” DA; **ciupeală** s.f. „ciupire; mic furt” 1614; **ciupit** s.n. (abstr.) 1872; **ciupitor** adj. „care ciupește” 1931; **ciupitură** s.f. „urmă lăsată prin ciupire; bucățică ciupită din ceva” 1829; **ciupui** vb. (Buc.) „a smulge” 1913.

CIUR¹ [ar. *ṭir*, mr. *čur*, ir. *čur*, *ṭur*] s.n. „ustensilă prevăzută cu o sită, pentru cernut pleava, gunoiul, neghina etc.; (p. ext.) cerc de lemn folosit pentru țesut, gherghef; (Trans.) broderie cu găurele; a doua cavitate a stomacului rumegătoarelor – crible, trémie, tamis; tambour à broder; broderie à jour; bonnet (second estomac des ruminants)” 1508, var. *cer*³.

Lat. *cībrum* (< *cribrum*, prin disimilare; atestat în CGL V 59, potrivit CDDE 364; neatestat potrivit REW 2324), cf. sd., calabr. (< *cībrum*), it. de N, ret., fr. (< *criblum*), it. de S, sp., ptg. (< *cribum*) REW 2324. Ar. *ṭir* ← **ṭiur* (< *cībrum*)^o (mai puțin probabil: < lat. **cīrum* < *cībrum* DDA).

Fam.: **ciura** vb. (înv.) „a trece prin ciur, a cerne; (Trans.) a broda” c.1650 < lat. **cībrāre* < *cribrāre* CDDE 366, DA, cf. it. dial., eng., fr., occ., sp., ptg., sd. REW 2322 sau ← *ciur*¹ CDER 2093; **ciurar** s.m. „persoană care face sau vinde ciururi; persoană care cerne cu ciurul” 1691-1697 < lat. **cībrārius* < *cribrārius* CDDE 365, DA, cf. fr., sp. REW 2323, sau ← *ciur*¹ SDLR, CDER 2093; **ciuraș** s.n. (Ban.) „lingură mare din tinichea, cu găvanul ciuruit, cu care se scoate urda din căldare” 1907 (CDDE glosat *couloure, passoire*, interpretat greșit în DA ca însemnând „coridor, gang”); **ciurat** s.n. (abstr.) 1931 ← *ciura*; **ciurărită** s.f. „soția ciurarului” 1825 ← *ciurar*; **ciurătură** s.f. (Ban.) „broderie cu găurele” 1885–1890 ← *ciura*; **ciurel**¹ s.n. (dim.) 1847; **ciurică**³ s.f. „broboadă femeiască” 1884, var. *cirić*³ s.n.; **ciurișor** s.n. (dim.) 1899; **ciur-petec** s.m. (pop., peior.) „îmbrăcat cu haine occidentale, de oraș” 1905 ← *ciur*¹ + *petec* (= *petic*); **ciuru-buru** (Trans.) interj. care imită sunetul făcut când se cerne cu ciurul 1914; **ciuru**¹ vb. „a trece prin ciur, a cerne; (fig.) a cerceta, a examina, a lămuri; a găuri” 1691–1697, var. *ciură*¹; **ciuruială**¹ s.f. „ciuruire; materia separată prin ciuruire” 1868 ← *ciuru*¹; **ciuru**¹ s.n. (abstr.) 1885, var. *ciură*¹ ← *ciuru*¹; **ciuruitoare** s.f.pl. „găurelele de la gura ulciorului” 1901–1903 ← *ciuruitor*; **ciuruitor**¹ adj., s.m. „care ciuruie” 1840 ← *ciuru*¹; **ciuruitură**¹ s.f. „ciuruială” 1893 ← *ciuru*¹; **înciura** vb. „a ciura” 1901 ← *ciura* sau *ciur*.

CIUR² [ar.] interj. (pronunțată mai ales cu „r” prelungit sau repetat) prin care se imită sunetul produs de o vână subțire de apă curgătoare sau căzătoare – interjection qui imite le son produit par une source, un petit cours d'eau” 1871, var. *cior*³, *giur*².

Onomatopoeie aflată la baza mai multor cuvinte din limbile balcanice, cf. alb. *çurg* „șuvoi, șiroi, izvorăș”, *çurrëzë* „groapă mică formată de apa care curge”, *çura* (despre ploaie) „în aversă”, bg. *čurkam* „a curge, a picura”, *čučur* „jgheabul fântâniei”.

Fam.: **circira** vb. „a picura” 1848 (hapax Iancu Văcărescu) ← **ciurciura* (← *ciurcura* ← *ciuru*² + *picura* sau ← interj. reduplicată *ciur*²)^o; **ciucior** s.n. „șipot, jgheabul fântâniei” 1898 (var. Ban. *ciucior*) ← *ciur-ciur*, cf. și bg. *čučur* „izvor, canea”, *čučurkam* „a se scurge, a se prelinge”; var. *ciucior*, infl. de *izvor*^o; ar. **ciuciurare** vb. „a șopti” a doua jum. a sec. XVIII ← *ciur-ciur* sau alb. *çuçuras* „a șopti”; **ciuciorău** s.n. (Ban.) „jgheab” 1885, var. (Buc., Ban.) *ciuciureu* ← *ciucior*; **ciurcura** vb. „a picura” 1910 ← *ciuru*¹ + *picura*; **ciuroi** s.n. „izvor care curge pe un jgheab îngust de scoarță” 1886–1887, var. *cioroi*³, *giuroi* ← *ciuru*² S. Pușcariu, DR 3, 1922–1923, 664, DA, DEX (probabil) sau ← *ciur*²; **ciuru**² vb. „(despre apa unui izvor) a curge; (despre lacrimi) a curge șiroaie” 1805 (var. *ciorăi*²), var. *cioroi*⁴, *ciură*², (Brașov) *giuru*², *șuru*; **ciuruială**² s.f. „răpăială” 1922 ← *ciuru*²; **ciuruiană** s.f. „cascadă” 1895 ← *ciuroi*; **ciuru**² s.n. (abstr.) 1871, var. *ciorăit*, *cioroi*, *ciură*² ← *ciuru*²; **ciuruitor**² adj. „care picură, care ciuruie” 1896, var. *ciorăitor*, *cioroi*, *ciurăitor* ← *ciuru*²; **ciuruitură**² s.f. (abstr.) 1931, var. *ciorăitură*, *ciurăitură*, *ciuroitură* ← *ciuru*².

Cf. **ciorcior**, **ṭur**.

CIURBĂLUI vb. (Năs.) „a vântura zeama de varză murată, a pritoci – soutirer et reverser l'eau des choux fermentés” 1887.

Rom. **ciubărlău* (< magh. *csoborló* = *csobolyó* „fedeleș, vas de lemn cu care se pritocește varza”) > **ciubărlui* > (prin metateză) *ciurbălui* DA.

Cf. *ciublă*.

CIURBIRĂU s.m. (înv., Sălaj) „economul de curte care îngrijea stogurile de grâu – gardien des meules” 1890.

Magh. *csűrbíró* (< *csűr* „șură” + *bíró* „judecător, magistrat”).

Cf. *șură*¹, *birău*.

CIURC¹ s.n. (Trans.) „sperietoare, semn pus în fânețe pentru a marca interdicția de a aduce animale la păscut – épouvantail; signe qui indique que le pâturage est interdit” 1928.

Et. nes., posibil ← *ciurc*² „cojoc” ° // Et. nec. DA.

CIURCĂ¹ s.f. (Hațeg) „bățul cu care se bate mingea la anumite jocuri – mail” 1904.

Probabil ← *țurcă* DA (< ucr. *curka*).

Cf. *chiurcă*.

CIURCĂ² s.f. (Arad) „canea, cep – bonde” 1931.

Et. nes., posibil ← **ciur* s.n. (← *ciur*² interj. sau ← *ciuroi* ← *ciur*², cf. forma reduplicată *ciuciur* „jgheabul fântâni”) sau ← *ciurgău* „izvor (care curge pe un jgheab)” < magh. *csurgó* ° // Et. nec. DA.

CIURCĂ³ s.f. (Mold.) „animal slab, mai ales vacă – bête (surtout vache) maigre” 1900.

Probabil ← *țurcă* cu sensul „femeie slabă” ° // Posibil identic cu *ciurcă*¹ „(vacă slabă ca un băț” DA.

CIURCĂ⁴ s.f. (Trans.) „pui de găină – poulet” 1931.

Magh. *csirke*.

Fam.: *ciurculță* s.f. (dim.) 1931.

CIURDĂ s.f. (Trans., N Munt., Ban., Mold.) „cireadă; (p. ext.) mulțime de animale sau de oameni – troupeau (de bétail); foule” 1581, var. *cioardă*, *ciordă*, *ciort*³ s.n.

Magh. *csorda* (împrumut slav, cf. v.sl. *črěda*).

Fam.: *ciurdar* s.m. (Trans.) „păstorul unei ciurde de vite” c.1650, var. *ciordar*; *ciurdaș* s.m. „văcar” 1890 < magh. *csordás*; *ciurdină* s.f. „ciurdă, cireadă” 1910; *ciurduță* s.f. (dim.) 1892.

Cf. *cireadă*.

CIURDEL s.n. (Dobr.) „dans țărănesc în timpul căruia dansatorii se învârtesc repede – danse paysanne à tourmures rapides” 1908.

Et. nes., posibil ← *ciurdă* ° // Et. nec. DA.

CIURDUC-BURDUC interj., formulă întâlnită în ghicitori – formule rencontrée dans les devinettes 1913.

Probabil din onomatopeea *hurduc* cu reduplicare și substituirea consoanei inițiale, cf. *hurduc-burduc* și *burduca* = *hurduca*.

CIUREC s.m., s.n. (Mold., înv.) „un fel de plăcintă cu brânză; prăjitură formată din trei straturi de aluat, cu unt, ouă și zahăr; cozonac împletit; brioadă – galette au fromage; pâtisserie à trois couches; brioche” 1841, var. *ciurechi*.

Tc. *çörek* „prăjitură, briosoă”, (dial.) *çirek*.

Fam.: **ciurecar** s.m. (inv.) „plăcintar care face ciurecure” 1880–1881.

CIURFĂ s.f. (Buc.) „tencuală – crépi” 1931.

Magh. *csorva* „nisip” DA, Tamás, EW, 238 (probabil) // Cuvânt expresiv, creat prin derivare regresivă de la **ciurfui* CDER 2096.

Fam.: **ciorofleancă** s.f. „noroi subțire” 1913, var. (Turda) *ciorofleacă*, *ciurufleacă* ← *ciorofală* (= *ciurfuială*) + *fleancă* DA; **ciurfuială** s.f. (Mold., N Trans.) „mocirlă, noroi” 1698, var. *ciorfăială* „lapoviță”, *ciorofală*, *ciurfăială*, *ciurluială*, *ciurufală* ← **ciurfui* (← *ciurfă*) DA // < magh. *csörfölni* „a flecări”, cf. *fleşcăraie* < *flecări* SDLR.

Cf. **țârfă**.

CIURGĂU s.n. (Trans., Mar.) „izvor – source, fontaine” 1825.

Magh. *csurgó*, *csorgó*.

Fam.: **ciurgoi** s.n. „izvor” 1896 ← *ciurgău* cu substit. finalei.

CIURHĂ s.f. (Ban.) „turmă de porci – troupeau de cochons” 1931.

Magh. *csürhe*.

CIURI¹ interj. cu care se strigă purceii – cri dont on appelle les cochons 1896.

Creația expresivă.

CIURICĂ¹ s.f. „numele popular al sărbătorii sfântului Chiric, care se celebrează la 15 iulie; (pop.) bătaie – nom populaire de la fête de Saint Kyriakos, célébré le 15 juillet; (pop.) raclée” 1872, var. (est) *chirică*, *ciric*⁴ s.m. sg., *cirică*².

Rom. **Ciuric* < lat. **Kyricus* (cu pronunțarea *iu* a gr. *y*, cf. *ciumă* < *κῆμα*, *jur* < *giur* < *γῆρος*, *cimbru* < *ciumbru* < *θύμβρον*) < gr. *Κυριακός* < *κύριος* „domn” Philippide, *Altgr. El.*, 51, DA, CDER 2097, TDRG³ // După numele mucenicului *Chiric*, cf. și bg. *čurika* CADE; bg. *čurika* SDLR (improbabil atât vreme cât evoluția grupului gr. *ky-* la *ču-* este normală în română, dar izolată în limbile slave).

Sensul „bătaie”, explicabil prin credința că de ziua sfântului Chiric femeile își puteau bate bărbații.

Var. *chirică*, infl. de forma cultă a numelui, *Chiric*.

Cf. **cherachea**, **chir**, **circov**, **țârcovnic**.

CIURLICA vb. „a cânta, a ciripi; (S-V Trans.) a mișuna – chanter, gazouiller; grouiller” 1907.

Bg. *čurulikam* „a ciripi”.

CIURUBEI s.n. (Apuseni) „cireașă verde – cerise verte” 1894.

Et. nes., probabil ← *ciureașă* (= *cireașă*) + *coroabă* + suf. depreciativ *-ei*^o // Et. nec. DA.

CIURUC s.n. „lucru fără valoare; om vrednic de dispreț – rebut; personne méprisable” 1868.

Tc. *çürük* „putred, uzat, fără valoare”.

Fam.: **ciurăt** s.n. „vite mărunte, fără valoare” 1915 ← *ciuruc*, cu substit. finalei prin sufixul colectiv *-et*.

CIURUPEASCĂ s.f. (Dolj) „un fel de pește mic de pârâu – petit poisson de ruisseau” 1916.

Et. nec. DA.

CIURUPUI vb. (arg.) „a număra – compter” 1872.

Et. nes., probabil ← *șurupui* „a înșela” (= *șurubui*)^o // Et. nec. DA.

CIUȘ¹ interj. care imită fășăitul coasei când taie iarba – interjection imitant le bruit de la faux coupant l’herbe 1911.

Onomatopée.

CIUȘ² interj. folosită pentru a îndemna măgarul – interjection utilisée pour stimuler l'âne 1871.

Creație expresivă prezentă și în bg. și ngr., probabil împrumutată din bg. (cf. existența în bg. a verbului derivat *čušvam*, *čušna* „a încăleca un măgar, a sălta în spinare”).

Fam.: **ciușde** interj. 1900, var. *ciușdi*³.

Cf. **ciuș³**.

CIUȘ³ s.m. (Olt., Munt.), în expr. *în ~* „în cărcă – sur le dos” 1896.

Calc după bg. *na čuš* „în cărcă” (DA, TDRG²), probabil < *čușvam*, *čušna* „a încăleca un măgar, a sălta în spinare”, cf. *čuš* „ciuș²” // Înrudit cu *ciuște*, *țușcă* și interj. *ciu*, *ciuș* (strigăt folosit la jocul *ciuște*) TDRG¹.

Cf. **ciuș²**.

CIUȘCĂ¹ s.f. (Munt., Dobr., S Trans., S Bas.) „ardei iute; păstaie; salată de ardei copti cu oțet – piment; cosse; salade aux poivrons cuits et vinaigre” 1910, var. *ciuște*².

Bg. *čuška*.

Fam.: **ciuștea** s.f. „păstaie” 1885 ← *ciușt-* (din pl. *ciuște*) + *-ea*.

CIUȘCHE¹ (notat *ciușchiă* Tamás, EW, 238) s.f. (Ban.) „așchie de lemn, țandără – éclat de bois” 1899, var. *tușche*¹ (notat *tușchiă* Tamás, EW, 238).

Magh. *túske* „spin, țepă” Tamás, EW, 238 (probabil).

Fam.: **ciușdi**¹ [probabil pronunțat *čușđi*] vb. (Trans.) „a ciopârți; (despre persoane cu dantură incompletă) a mușca cu dificultate” 1913, var. *ciuști*³ (Buc., Mold.) „a tăia crengile unui copac doborât” ← *ciușche*, cu sonorizare expresivă Avram, NCE, 86 // et. nec. DA; var. *ciuști*³ probabil pronunțat, în unele regiuni, *čușki*; **ciuștac** s.n. (Buc., Mold.) „ciomag” 1961 ← *ciuști*³.

CIUȘTI¹ interj. care imită o mișcare rapidă, o săritură sau o lovitură – interjection qui imite un mouvement rapide, un saut ou un coup 1886.

Onomatopee.

Fam.: **ciujdi**² vb. (Sibiu) „a fura, a șterpeli” 1915 ← *ciuști*² sau ← *ciușni*, infl. de *ciordi* ° // înrudit cu bg. *čužd* „străin” („a înstrăina” > „a fura”) DA; **ciușni** vb. (Buc.) „a vâri ceva repede; a țâșni”; **ciuști**² vb. (Mold.) „a sări repede, brusca” 1896.

Cf. **țuști**, **țâști**.

CIUȘTINA-BLENDINA interj. injurioasă adresată țiganilor – interj. injurieuse adressée aux Tsiganes 1939.

Et. nes., probabil *ciuștina* < bg. *čuždîn* „străin” + *blendina* < *bleandă*¹ „om molău” ° // V.sl. SDLR.

CIUT¹ [ar. *șut*, mr. *ciut*, *șut*] adj. „cu coarnele tăiate, fără un corn, cu coarnele lăsate în jos; cu coada tăiată; cu urechile mici sau fără urechi; de culoare neobișnuită; (fig., despre oameni) neîndemânatic – écorné, sans un corne, aux cornes basses; à la queue coupée; aux oreilles courtes ou sans oreilles; d'une couleur bizarre; (fig., en parlant des hommes) maladroit” 1582, var. *șut*.

El. de substrat, cf. alb. *shyt*, *shut* „ciut”, *sutë*, *shutë* „ciută”, bg., scr. *șut*, termen pătruns și în alte limbi slave (ucr. *šutyj*, pol. *szuty*, belarus *šuta*, ceh. *šuty*) și magh. (*csuta*, *suta*) TDRG („weitverbreitetes Wort, dessen Heimat Rumänien zu sein scheint, wahrscheinlich zu *ciung*, *ciunt*”), C. Poghirc, TILR II, 340, Brâncuș, VA, 65–66, Russu, *Etnogeneza*, 399–401, Rosetti, ILR, 244, 248, DEX, Mihăilă, CSCA, 158–159. Pentru corespondența rom. *č*: alb. *s*, cf. *căciulă*, *cioară*. Din același etimon, și ret. *čuka*, *čuko* „capră fără carne” Skok, ERHSJ II, 167–168 // Cuvânt vechi, provenit din alb. *shut*, cu forma *ciut* < forma articulată *të shut* Capidan, DR 1, 1920–1921, 512, DA; ← *ciunt*, precum *ciot* din *ciont* SDLR; elem. sl., cf. bg. *șut* CDED II 59; scr., bg. *șut* Densusianu, HLR I. 365–366; lat. *exūtus* „lipsit de” G. Giuglea, DR 5, 1927–1928, 897; lat. **tiutus* < gr. *τιυτός* „mic, tânăr, încă fragil” G. Pascu, „Arhiva” 16, 1905, 426; creație expresivă cu aceeași rădăcină ca și *ciunt* CDER 2102.

Fam.: **ciutac**³ s.m., adj. „bou fără un corn; (corn) rupt” 1900, var. *șutac*²; **ciutală** s.f. (dim.; numai în poezia populară) 1885, var. *ciutălină*, *ciutulină* ← *ciută*; **ciutan** s.m. „bou căruia îi lipsesc coarnele” 1913; **ciutaș** s.m. „bou căruia i-au căzut coarnele” 1931; **ciutașă** s.f. „vacă fără coarne” 1931 ← *ciutaș*; **ciută** s.f. „femela cerbului (care este lipsită de coarne); femelă a unei specii mai mici decât cerbul, cu coarne lătărețe la vârf; animal sălbatic” 1618 (top.), var. *ciută*², *șută* ← *ciut*, substantivare probabil existentă încă din substrat, cf. alb. *sutë* „ciută”; **ciutănel** s.m. (dim.) „vițel sau bou căruia îi lipsesc coarnele” 1913, var. *șutănel* ← *ciutan*; **ciutărie** s.f. „ocol făcut în pădure pentru căprioare; ocol pentru vite” 1587 ← *ciută*; **ciuteioară** s.f. (dim.) 1892 ← *ciută*; **ciuti** vb. (rar) „a face ciut, a ciunti” 1839, var. *șuti*² (DLR; posibil pronunțare regională); **ciutoaie** s.f. (augm.) 1886 ← *ciută*; **înciutat** adj. „fără coarne” 1885 ← **înciuta* ← *ciut*; **șutănică** s.f. „vacă fără un corn” ← *șutănel* (= *ciutănel*), cu substit. sufixului.

Cf. **ciot**, **ciul**, **ciunt**, **ciung**, **ciump**.

CIUTAC¹ s.m., adj. (înv.) „bulgar trecut la islamism; turc din Dobrogea; stângaci, prost, necioplit – Bulgare islamisé; Turc de Dobroudja; maladroit, nigaud, rustre” c.1645, var. *cetac*, *ciac*.

Tc. *çitak*, (dial.) *çitak* „străin; (om) care vorbește prost turcește; bulgar turcit; necioplit, bătăran” DA, SDLR, CDER 2103, TDRG³, Drimba, CE, 60, Suci, IT II, 261, posibil și bg. *çitak* „turc” Suci, IT II, 261 // Același cuvânt cu *ciutac*³ „fără coarne, cu coarne mici” (CADE), de unde „circumcis”, apelativ peiorativ la adresa turcilor TDRG¹.

CIUTALER [acc. nec.] s.m. (Apuseni, hapax Frâncu–Candrea, *Românii din Munții Apuseni*, 99) „om de nimic – vaurien” 1888.

Et. nes., posibil ← *șod* (Trans.) „caraghios”, pentru finală, cf. *șpangaler* „vagabond”, *hahaleră*, *Tandaler* ° // Et. nec. DA.

CIUTRICA vb. (rar, Trans.) „a pălăvrăgi, a flecări – babiller, bavarder” 1887, var. *ciotrica*.

Et. nes., posibil ← **ciuturica* ← *ciuturică* ← *ciutură* „ploscă” DA (de la obiceiul de a invita la nuntă cu plosca) sau ← *ciot* „nod (de fire, ață etc.)”, cf. *înciotrica* „a încălci, a încurca (fire, ață, sfoară)”, atestat în Zalău, V. Breban, CL 5, 1960, 1–2, 100 (mai puțin probabil, deoarece existența sufixului verbal *-ica* este discutabilă).

CIUTUC¹ s.n. (Trans., rar) „șomoiog (de paie); costiță scurtă – bouchon de paille; courte tresse” 1905 (sensul „coadă de mătură” din DA nu este real, potrivit lui Tamás, EW, 239).

Magh. *csutak* „șomoiog; mănunchi” DA (considerat de EWU același cuvânt cu *csutak* „buturugă”, cu origine necunoscută, pentru care v. *ciutuc*²), asimilat derivatelor în *-uc* °.

CIUTUC² s.n. (Bih., rar) „buturugă – souche” 1888, var. (Mar.) *ciutoc*.

Magh. *csutak* „buturugă, trunchi de copac” Tamás, EW, 239 (probabil înrudit cu rom. *ciot* °) sau ← *ciot* DA.

Fam.: **ciutruc** s.n. (Sălaj) „partea dinspre rădăcină a tulpinii” 1889 ← *ciutuc*² (Tamás, EW, 239), probabil contaminat cu *ciuturugă* // probabil ← *ciot* + *ciuturugă* DA.

CIUTURAC s.n. (Munt.) „armă folosită de săteni – arme employée par les villageois” 1885.

Et. nes., posibil ← *ciuturugă* (cu substit. finalei °) sau din pl. *cioturi* al lui *ciot* (DA: ← *ciot*, sigur), infl. de *ciomac*, *ciumac* (= *ciomag*).

CIUTURĂ [ar. *ciutură*, *ciutră*; mr. *ciutură* „măsură de capacitate pentru cereale, baniță”] s.f. „vas făcut din doage sau dintr-un trunchi scobit, care servește la scos apa din fântână; (Trans., Ban., înv.) ploscă, urcioc pentru apă; (prin sinecdocă, rar) fântână; (reg.) diverse părți ale morii de apă; (Trans.) capăt al pipei, prin care se trage fumul – seau en bois pour puiser l'eau; gourde, cruche; (par synecdoque) puits; différents parties du moulin; tuyau de pipe” 1563 (antrop.), var. *ciutură*, (suspect, într-o ghicitoare) *ciuciură*.

Lat. **cytola* < *cotyla* „vas mic” (prin metateză) < gr. *κοτύλη*, cf. it. *ciotola* „vas mic de pământ sau de ceramică”, cors. *ciotula* „gaură în pământ” REW 2290, 4749, PEW 382, DA, CDE 2104, Mihăescu, IG, 62-63, DEX, S. Popescu-Fischer, SCL 41, 1990, 1, 58-59, TDRG³. Metateza *coty-* > *cyto-*, posibil sub infl. gr. *κύτος* „cavitate; obiect scobit, vas” PEW 382. Cuvântul românesc a fost împrumutat de limbile înconjurătoare (bg., scr., slovenă, magh., ucr., alb., tc., ngr.) Pascu, „Arhiva” 15, 1904, 172-174, DA, Mihăescu, IG, 62-63. Sensul regional „capăt al pipei” este probabil un calc semantic după magh. *csutora* Tamás, EW, 239. // Lat. **cytula*, dim. din gr. *κύτος* „cavitate; diverse tipuri de vase” Pascu, „Arhiva” 15, 1904, 172-174, Philippide, *Aligr. El.*, 52-53; gr. *χύτρα* CADE; lat. *situla* SDLR; tc. *çotra* CDED II 567; magh. *csutora* Weigand, Jb. 6, 1899, 81, ȘIO, I, 281; ← *ciut*¹ (= *ciot*), cf. *butură* (← *but*), desemnând inițial un trunchi scobit ȘDU⁶.

Fam.: **ciutorea** s.f. (dim.) 1852, var. *ciurea*; **ciuturai** s.m. (rar, Gorj) „butucul roții de la moară” 1893; **ciuturică** s.f. (Bas.) „căucele (de băut apă din fântână)” 2002.

CIUTURIGĂ s.f. (rar, Bouțar, Hațeg) „trunchi de fag scorburos – tronc de hêtre creux” 1925.

Et. nes., probabil ← *ciuturugă*^o // ← *ciutură* (însemnând și „vas făcut dintr-un trunchi scobit”) sau ← *ciot* (cf. *ciotur*, *ciuterugă*, *ciuturugă* etc.) DA.

CIUȚĂ s.m. (Trans.) „nene – terme affectif d’adresse” 1931.

Probabil de la **băciuță* < *baci*² ^o // Et. nec. DA.

CIUVAI s.n. „(Ban., pronunțat și *ciuvan*) albie (în care se frământă pâinea sau se spală rufele); (Gorj) lingură de lemn – auge; louche” 1890, var. *ciuvan*, *ciuvană* s.f.

V.sl. *čivanŭ*, *čvanŭ* (atestat cu sensul „unitate de măsură pentru lichide”), cf. scr. *džban*, *žban*, *žbanj* „vas mic de lemn; butoiăș”, *žbanja* „urcior; cadă”, rus. *čvan* „urcior”, împrumutat și în magh. (*csóbany*).

Cf. **cioabă**.

CIUVAȘ, -Ă adj., s.m., s.f. „(persoană) care face parte dintr-o populație turcică din regiunea fluviului Volga; limba populației respective – Tchouvache; tchouvache” 1873.

Rus. *čuvaș*.

CIVEȘI vb. (Ban., hapax Novacovicu) „a ispiți – tenter” 1925.

Et. nes., posibil ← **tiveși* ← **tibăci* ← *dibăci*, *ghibăci* „a aranja, a potrivi cu iscusință; a căuta cu stăruință” ^o // Poate, rostire dial. pentru *tiveși* DA.

CIVIE s.f. (Ban., Hațeg) „cui de fier care se pune în capătul osiei pentru a ține leuca să nu iasă, șurub – esse (de la charrue), vis” 1885.

Scr. *čivija* „cui (de fier sau de lemn)” < tc. *čivi*.

Fam.: **civier** s.n. „menhină” 1895; **civig** s.n. (Ban.) „lanț sau lemn orizontal de care se atârână slămina sau carnea puse la afumat” 1885 ← **civic* ← *civie*.

Cf. **civiu**.

CIVIL adj., s.m. „care privește pe cetățenii unui stat (cu excepția militarilor și a clericilor), în special cu referire la raporturile juridice – civil” 1789 (var. înv. *șivil*).

Fr. *civil* (împr. din lat. *ciuilis* < *ciuis* „cetățean”). Var. *șivil* < germ. *Zivil*.

Fam.: **civic** adj. „privitor la cetățeni, cetățenesc” 1858, var. *șivic*³ < fr. *civique*, lat. neol. *ciuicus* (< *ciuis* „cetățean”); **civilie** s.f. (pop.) „stare, condiție de civil (cetățean care nu este nici militar, nici preot)” 1950, var. *șivilie* (cu pronunțare germană); **civilist** s.m. „avocat care pledează în procese de drept civil, profesor de drept civil”, var. (în v., Trans., Buc.) *șivilist* < fr. *civiliste*; var. *șivilist* < germ. *Zivilist*; **civilitate** s.f. „politețe, purtare politicoasă, civilizată; (la pl., în v.) politețuri; (pop., în v.) starea de civil, în opoziție cu militarie, soldăție” 1824, var. *șivilitate* < fr. *civilité*; var. *șivilitate*, după pronunțarea germană; **civiliza** vb. „a face să devină sau a deveni civilizat” 1821, var. (în v.) *șiviliza* <

fr. *civiliser*; var. *șiviliza*, după germ. *zivilisieren*; **civilizabil** adj. „care se poate civiliza” 1931 ← *civiliza*; **civilizat** adj. „care are o cultură și o tehnică înaintată, care a ajuns la un nivel superior de etică și educație” 1829 (var. *șivilizat*) < fr. *civilisé*, var. *șivilizat*, după pronunțarea germ.; **civilizator** adj. „care civilizează, care aduce civilizație” c.1832 (var. *civilizător*) < fr. *civilisateur* sau ← *civiliza*; **civilizație** s.f. „nivel de dezvoltare materială și spirituală a societății dintr-o epocă dată; ansamblu de instituții și valori care caracterizează o societate evoluată”, var. (înv.) *civilizațiune* 1789 (var. *șivilizație*) < fr. *civilisation*; var. *șivilizație* < germ. *Zivilisation*; **civism** s.n. „atitudine de implicare în viața societății” 1931 < fr. *civisme*; **etnocivilizație** s.f. „civilizație proprie unei comunități etnice” 1979 ← *etno-* + *civilizație*; **necivic** adj. 1931 ← *civic*; **necivilitate** s.f. (rar) „lipsă de politețe” 1862 ← *civilitate*; **necivilizat** adj. „(despre popoare, societăți etc.) care se află într-un stadiu primitiv de dezvoltare, civilizație și cultură; (despre oameni) care nu este manierat, politicos” c.1832 ← *civilizat*; **semicivilizat** adj. „care este numai în parte civilizat, care are un nivel insuficient de civilizație” 1872 ← *semi-* + *civilizat*; **semicivilizație** s.f. „civilizație parțială, civilizație care are un nivel insuficient de dezvoltare” 1931 ← *semi-* + *civilizație*; **superciviliza** vb. (rar) „a face să devină sau a deveni extrem de civilizat” 1959 ← *super-* + *civiliza*; **supercivilizație** s.f. „civilizație (extrem de) avansată” 1970 ← *super-* + *civilizație*; **șivilește** adv. (înv.) „ca un civil” 1884 ← *șivil* (= *civil*); **șivilis** s.m. (rar, înv.) „civil” 1824 < magh. *civilista*.

Cf. *cetate*.

CIVIT s., adj. (înv.) „colorant vegetal albastru-închis; albastru-închis, vânăț; piatră-vânăță – (colorant vegetal) indigo, bleu foncé, bleu de lessive; cuivre sulfat” 1761 (var. *șevit*).

Tc. *șivit* „colorant vegetal albastru-închis”.

Fam.: **civiti** adj. invar. „albastru-închis, indigo” 1787 < tc. *șividi*.

CIVIU s.m. (iht., S Dobr.) „pui de șalău – alevin de sandre” 1909.

Tc. *șivi* „cui, piron; (dial.) pană, ic; țaruș”, cf. expresia *șivi gibi* „sprinten, vioi” (lit. „ca un cui”) Suciu, IT II, 262 // Et. nec. DA.

Cf. *civie*.

CIZELA vb. „a prelucra, a finisa (cu dalta, cu ciocanul etc.) diferite obiecte pentru a le da forma sau aspectul dorit; (fig.) a aduce îmbunătățiri unei lucrări (literare, științifice), a șlefui; (fig., mai ales refl.) a (se) rafina – ciseler” 1875.

Fr. *ciseler* < v.fr. *cisel* (= *ciseau*) „daltă de sculptor în lemn, în metal, în piatră” (< lat. **cisellum* = **caesellum* < *caedere*, *cecidi*, *caesum* „a tăia”).

Fam.: **cizelat** s.n. „acțiunea, arta de a cizela” 1931; **cizelură** s.f. (rar) „ornament, înfloritură realizată prin cizelare” 1946 < fr. *ciselure*; **necizelat** adj. 1931 ← *cizelat*, part. lui *cizela*.

CIZMĂ s.f. „încălțăminte de piele, de cauciuc, de material plastic etc., cu carâmbul înalt, ciubotă – botte” 1508, var. *cijmă*, *cismă*, *cișmă*.

Scr. *șizma* CADE, SDLR, bg. *șizma* SDLR (< tc. *șizme*), (ulterior și) magh. *csizma* CDED II, 492, DA, CADE, SDLR, DEX, Tamás, EW, 240 // Tc. *șizme* CDER 2108 (mai puțin probabil, din motive fonetice: un împrumut direct ar fi trebuit să aibă forma **cizmea*).

Fam.: **cismășită** s.f. (înv., Ban.) „cizmăreasă” c.1650 ← *cișmaș* (= *cizmaș*); **cizmar** s.m. „persoană care se ocupă cu confecționarea și repararea încălțămintei” 1570, var. (înv.) *cijmar*, *cismar*; **cizmaș** s.m. (înv.) „cizmar” c.1650 (var. *cișmaș*), var. *cijmaș*, *cismaș*; **cizmăreasă** s.f. „soție de cizmar”, (rar) „femeie care face cizme” 1857 (var. *cismăreasă*) ← *cizmar*; **cizmăresc** adj. „de cizmar” 1939 ← *cizmar*; **cizmări** vb. „a face cizme; a avea meseria de cizmar” 1857 ← *cizmar*; **cizmărie**¹ s.f. „meseria cizmarului” 1885 (var. *cismărie*¹) ← *cizmar*; **cizmărie**² s.f. „atelierul unde se confecționează cizme; atelierul cizmarului” 1766, var. *cismărie*² ← *cizmă* sau *cizmar*; **cizmăriță** s.f. „soție de cizmar”, (rar) „femeie care face cizme” 1857, var. *cismăriță* ← *cizmar*; **cizmașel** s.m. (înv.) „cizmar care are o prăvălie mică; cizmar scund, mic” 1803 ← *cizmaș*; **cizmulică** s.f. (dim.) 1862, var. *cismulică*; **cizmulită** s.f. (dim.) 1901, var. (înv.) *cismulită*; **cizmuță** s.f. (dim.) 1931, var. *cismuță*.

INDICE DE CUVINTE

A

acasă v. casă¹
acățâra v. cățâra
acățârat v. cățâra
acățârător v. cățâra
acățârătură v. cățâra
acățera v. cățâra
acârmâz v. cârmâz
achindie v. chindie
aciclic v. ciclu
acl'emare [ar.] v. chema
acl'imari [ar.] v. chema
agodi¹ v. cagodi
agrocenoză v. cenoză
agrochimic v. chimie
agrochimie v. chimie
agrochimist v. chimie
altcareva v. care
altcareva v. care
altcândva v. când
altceva v. ce¹
altceva v. ce¹
altuceva v. ce¹
altul careva v. care
anaciclic v. ciclu
ancadra v. cadru
âncle'egâ [ir.] v. cheag¹
angl'igare [ar.] v. cheag¹
anoșcând v. când
antecalcul v. calcul¹
antecalcula v. calcul¹
antecalculație v. calcul¹
antecameră v. cameră
anticalofil v. calofil
anticalofilie v. calofil
anticameră v. cameră
anticanonice v. canon
anticapitalist v. capital¹
anticar¹ v. car¹
anticărbunos v. cărbune
anticentru v. centru
antichimic v. chimie

anticiclon v. ciclon
anticiclonal v. ciclon
anticiclonic v. ciclon
autocamion v. camion
autocamionetă v. camion
autocar v. car¹
autocaracteriza v. caracter
autocaravană v. caravană¹
autocefal v. cefalic
autocefalie v. cefalic
autocisternă v. cisternă
avrămeasă-cresteneasă v. cărstăneasă
avtochefalos v. cefalic

Ă

âncalzămînt [mr.] v. cald
âncălar [mr.] v. călare
âncălzătură [mr.] v. cald
âncălzări [mr.] v. cald
âncămușari [mr.] v. cenușă
âncle'igari [mr.] v. cheag¹
ângle'igari [mr.] v. cheag¹

B

bicameral v. cameră
bicarbonat v. carbon
bicarpelar v. carpelă
bicentenar v. cent
biocinetic v. cinetic
biocinetică v. cinetic
bună-cădere v. cădea
bușoi v. caltaboș

C

CA¹
ca¹ [ar., mr., ir.] v. ca¹
CA²
CA³
câ [ir.] v. cal
ca² [ar., mr., ir.] v. ca²

cab v. cabrioletă
CABADAI
cabadai v. *cabadai*
CABALĂ
CABALIN
cabalist v. cabală
cabalistic v. cabală
caban v. *capan*
CABANĂ¹
*cabană*² v. *cabaniță*
*cabană*³ v. *cabaniță*
cabanicer v. *cabaniță*
cabanier v. *cabană*¹
CABANIȚĂ
cabaniță v. *cabaniță*
cabanlău v. *capan*
CABANOS
cabanos v. *cabanos*
CABARET
CABAT
CABAZ
cabazlăc v. *cabaz*
cabazlăcar v. *cabaz*
cabazlicar v. *cabaz*
cabădai v. *cabadai*
cabeniță v. *cabaniță*
CABERNET
CABESTAN
CABINĂ
cabinet v. *cabină*
cabinier v. *cabină*
cabinieră v. *cabină*
cabla v. *cablu*
cablaj v. *cablu*
cablier v. *cablu*
cablogram v. *cablu*
cablogramă v. *cablu*
cablor v. *cablu*
CABLU
cabon v. *cabaniță*
CABONC
CABOȘON
cabotagiu v. *cabotaj*
CABOTAJ
cabotier v. *cabotaj*
CABOTIN
cabotinaj v. *cabotin*
cabotină v. *cabotin*
cabotinesc v. *cabotin*
cabotinism v. *cabotin*
CABRA
cabraj v. *cabra*

cabraș v. *abraș*
cabriolă v. cabrioletă
CABRIOLETĂ
CABUL
cabulă v. *cabul*
cabulipsi v. *cabul*
cabulist, -ă v. *cabul*
CABUR
cacă [ir.] v. *căca*
caca v. *căca*
cacadâr v. *cacadâr*
CACADĂR
cacaderie v. *cacadâr*
CACAO
cacaotier v. *cacao*
cacarază v. *căca*
cacașder v. *cacadâr*
CACATOES
cacazder v. *cacadâr*
CACĂ
cacă [ar., mr.] v. *căca*
cacă-frică v. *căca*
cacă-vacă v. *căca*
CĂCCA
CACEALMA
cacearma v. *cacealma*
cacer v. *caciur*
cacerdisi v. *cacealma*
cachessie v. *cașexie*
cachexie v. *cașexie*
CACI
CACIC
cacior v. *caciur*
caciori v. *caciur*
caciori v. *caciur*
cacir v. *caciur*
cacirma v. *cacealma*
caciță v. *căca*
CACIUR, -Ă
CACO-
cacofonic v. *cacofonie*
CACOFONIE
cacofonism v. *cacofonie*
cacogeneză v. *geneză*
cacografie v. *grafie*
CACOLOGIE
CACOM
caçon [mr.] v. *ca*¹
CACOSMIE
cactacee v. *cactus*
cactee v. *cactus*

CACTUS

cacum [mr.] v. *ca*¹
cacum v. *cacom*
căd [ir.] v. *cald*
cadaif v. *cataif*
cadalac v. *cadu*
cadalma v. *cardama*
cadastra v. *cadastru*
cadastral v. *cadastru*

CADASTRU

cadaver v. *cadavru*
cadaveric v. *cadavru*
CADAVERU

CADĂ

cadân v. *hadâm*

CADĂNĂ

cadâneasca v. *cadână*
cadâneată v. *cadână*
cadânește v. *cadână*
cadânime v. *cadână*
cadefea v. *catifea*
cadelniță v. *cădelniță*
cadența v. *cadență*

CADENȚĂ

cadenție v. *cadență*
cadențmetru v. *cadență*
cadențometru v. *cadență*
cadere [ir.] v. *căldare*
CADET

cadiascher v. *cadu*
cadie v. *cadu*
cadife v. *catifea*
cadifea v. *catifea*
cadilă v. *cădelniță*
cadlniță v. *cădelniță*
cadineasca v. *cadână*
cadisică v. *cadu*

CADIU

cadmia v. *cadmiu*
cadmie v. *cadmiu*
cadmifer v. *cadmiu*

CADMIU

cadmium v. *cadmiu*
cadorisi v. *cadou*

CADOU

cadra v. *cadru*
cadraj v. *cadru*

CADRAN¹

*cadran*² v. *cvadruplu*

CADRANGULAR

cadrat v. *cvadruplu*
cadră v. *cadru*

CADRIL¹

*cadrii*² v. *cadrilat*
cadrii v. *cadrilat*
cadrilaj v. *cadrilat*

CADRILAT

CADRILATER

cadrilater v. *cadrilater*
cadrilatură v. *cadrilat*
cadrist v. *cadru*
cadristă v. *cadru*
cadriu v. *cadu*

CADRU

cadruman v. *cvadruman*
cadruped v. *cvadruped*
cadrupla v. *cvadrupla*
cadruplu v. *cvadruplu*
cădu [ir.] v. *cădea*

CADUC

CADUCEU

caducitate v. *caduc*

CAFA

CAFADAR

cafană v. *cafea*

CAFAS

cafat v. *cafaz*
cafaz v. *cafaz*
cafă v. *cafea*
căfă [ir.] v. *ceafă*

CAFEA

café-bar v. *cafea*
café-chantant v. *cafea*
café-concert v. *cafea*
café-frappée v. *cafea*
cafegi-bașa v. *cafea*
cafegioaică v. *cafea*
cafegiță v. *cafea*
cafegiu v. *cafea*
cafei v. *cafea*
cafeină v. *cafea*
cafeism v. *cafea*
cafeiu v. *cafea*
cafeli v. *cafea*
cafeluță v. *cafea*
cafenea v. *cafea*
cafeneluță v. *cafea*
cafengiu v. *cafea*
cafeniu v. *cafea*

CAFER

cafes v. *cafaz*
cafesantan v. *cafea*
cafetieră v. *cafea*

cafeu¹ v. cafea
cafeu² v. cafea
cafigi-başa v. cafea
cafigiu¹ v. cafea
cafigiu² v. cafea
cafinea v. cafea
CAFLER
CAFRU
caft v. cafti
caftal v. caftan¹
CAFTAN¹
caftan² v. castan
caftangi-başa v. caftan¹
caftangiu¹ v. caftan¹
caftangiu² v. cafti
caftanliu v. caftan¹
cafteală v. cafti
CAFTI
caftismă v. catismă
caftorie v. cofterie
CAGODI
CAGULĂ
CAHAL
CAHARCĂ
cahectic v. caşexie
cahexie v. caşexie
cahfea v. cafea
cahfegiu v. cafea
cahfenea v. cafea
CAHLĂ
cahve v. cafea
cahvegidină v. cafea
cahvegiu v. cafea
cahvenea v. cafea
cahvidină v. cafea
cai [ar.] v. çare
CALA
CALAC
caiacist v. caiac
caiacistă v. caiac
CALAFĂ
caiafet v. căiafet
CĂIBE [ir]
căibină [ir] v. căibe
căibiţă [ir] v. căibe
CAIC
caicaş v. caic
caiccu v. caic
caicel v. caic
caicgiu v. caic
CAID¹

CAID²
CAIE
caie [ar.] v. care
caiefet v. căiafet
CAIER
caier [ar.] v. caier
căier [ir.] v. caier
CAIET
caietă v. caiet
caieţel v. caiet
caiefet v. căiafet
caihana v. caic
CAILA
cailac v. caila
cailă v. caie
Cailea v. caila
caima v. caimac
CAIMAC
CAIMACAM
caimacam-aga v. caimacam
caimacamaş v. caimacam
caimacamlăc v. caimacam
caimacam-paşa v. caimacam
caimacan v. caimacam
CAIMAN¹
CAIMAN²
caimăcănesc v. caimacam
CAIMEA
cainic v. căi¹
CAINOZOIC
cair [mr.] v. caier
cais v. caisă
CAISĂ
caisă v. caisă
caisie v. caisă
caisin v. caisă
caisină v. caisă
caisiu v. caisă
cais-pastramă v. pastramă
CAIŞ
caişmir v. caşmir
caişido [ar.] v. care
caiu v. caic
caiuş v. caiş
cajmir v. caşmir
CAKEWALK
CAL
cal [ar., mr.] v. cal
CALA
CALABALĂC
calabalăc v. calabalăc
CALABAŞ
calabacă v. calabalăc

CALABREZ, -Ă

calacan v. *calaican*
calacatâr v. *catâr*¹
calafaciu v. *calafat*¹
CALAFAT¹
CALAFAT²
*calafat*³ v. *calafat*¹
calafiră v. *carafă*¹
calai v. *călai*
calaicam v. *calaican*
CALAICAN
calaj v. *cala*
CALAMANDROS
calamandros v. *calamandros*
CALAMAR¹
*calamar*² v. *călimară*
calamare v. *călimară*
calamb v. *calapăr*
CALAMBUR
calamburgiu v. *calambur*
calamburist v. *calambur*
CALAMINĂ
CALAMINTĂ
calamit v. *calamită*
calamita v. *calamitate*
CALAMITATE
CALAMITĂ
calamitos v. *calamitate*
calandar v. *calendar*
calande (pl.) v. *calende*
calandra v. *calandru*
calandror v. *calandru*
CALANDRU
calangi v. *călai*
calangiu v. *călai*
CALAO
CALAPĂR
CALAPOD
calapodar v. *calapod*
CALARABĂ
calarambă v. *calarabă*
calare v. *cărare*
calatide v. *calatidiu*
CALATIDIU
CALĂ¹
CALĂ²
*cală*³ v. *cahlă*
calăf v. *călăf*
calău v. *călău*
calăp v. *calup*
calăpciu v. *calup*
calbaș v. *călbaș*

CALC

calca v. *calc*
calcabură v. *calcavură*
calcam-balâc v. *calcan*¹
CALCAN¹
*calcan*² v. *calcan*¹
calcan-balâc v. *calcan*¹
CALCANEU
CALCANTIT
CALCAR
calcar v. *calcar*
calcariu v. *calcar*
calcaros v. *calcar*
calcaură v. *calcavură*
calcavâr v. *calcavură*
CALCAVURĂ
CALCE¹
*calce*² v. *calciu*¹
CALCEDONIE
calcefauă v. *chișafău*
calcemie v. *calciu*¹
calchia v. *calc*
calcic v. *calciu*¹
calcicol v. *calciu*¹
calcifer v. *calciu*¹
calciferol v. *calciu*¹
calcifia v. *calciu*¹
calcifica v. *calciu*¹
calcifil v. *calciu*¹
calcifug v. *calciu*¹
calcimetru v. *calciu*¹
calcina v. *calciu*¹
*calcinator*¹ v. *calciu*¹
*calcinator*² v. *calciu*¹
calcinație v. *calciu*¹
calcinațiune v. *calciu*¹
calcină v. *calciu*¹
calcinoză v. *calciu*¹
calcio-vecchio v. *calciu*¹
calcipenie v. *calciu*¹
calcipexie v. *calciu*¹
calcit v. *calciu*¹
CALCIU¹
*calciu*² v. *calce*¹
calciurie v. *calciu*¹
CALCO-
calcocloroză v. *cloroză*
calcograf v. *calcografie*
calcografia v. *calcografie*
calcografic v. *calcografie*
CALCOGRAFIE
calcopirită v. *pirită*

- CALCOTIPIE
CALCOZINĂ
CALCUL¹
CALCUL²
calcula v. calcul¹
calculabil v. calcul¹
calculat v. calcul¹
calculator¹, -oare v. calcul¹
calculator² v. calcul¹
calculatoriu v. calcul¹
calculație v. calcul¹
calculos v. calcul²
calculoasă v. calcul²
calculus v. calcul¹
CALD
cald [ar., mr.] v. cold
calda (de-a ~) v. cold
caldaic v. caldeic
CALDARĂM
caldarângiu v. caldarâm
caldărângiu v. caldarâm
caldărâm v. caldarâm
caldărâmar v. caldarâm
caldărângiu v. caldarâm
caldărâm v. caldarâm
caldărângiu v. caldarâm
caldeean v. caldeic
CALDEIC
CALDEIRĂ
caldeiră v. caldeiră
CALE
cale [ar., mr.] v. cale
câle [ir.] v. cale
calească v. calească
CALEAȘCĂ
calea-valea v. cale
CALEDONIAN
CALEFACTIE
CALEIDOSCOP
caleidoscopic v. caleidoscop
CALEM
CALEMBEC
CALEMCHERU
calemgiu v. calem
CALENDAR
calendaristic v. calendar
CALENDE (pl.)
calendroi v. calendroi
CALENDRU
CALEVRI (pl.)
CALFATA
CALFĂ
calfed v. galfăd
CALFU
CALGA
CALLACRĂ
calian v. caloian
calibra v. calibru
calibraj v. calibru
calibror v. calibru
CALIBRU
caliță [ir.] v. cal
CALIC, -Ă
calica v. calic
calice¹ v. caliciu¹
calice² v. caliciu²
caliceală v. calic
caliceii (pl.) v. calic
calicenie v. calic
calicesc v. calic
calicește v. calic
calici v. calic
calicie v. calic
caliciform v. caliciu¹
calicime v. calic
calicios v. calic
calicit v. calic
CALICIU¹
CALICIU²
CALICO
calicos v. calic
calicot v. calico
CALIE
CALIF
califar v. călifar
califat v. calif
CALIFICA
calificabil v. califica
calificare v. califica
calificativ¹ v. califica
calificativ² v. califica
calificator v. califica
calificație v. califica
calificațiune v. califica
CALIFORNIU
CALIGRAF
caligrafia v. caligraf
caligrafic v. caligraf
caligraficesc v. caligraf
caligraficește v. caligraf
caligrafie v. caligraf
CALIGRAMĂ
calimașcă v. camilașcă

CALIMERA
CALIN
calina [ir.] v. cal
calindar v. calendar
CALINDROI
calindru v. calenderu
calinerie v. calin
CALISTENIE
CALISTIR
calistire v. calistir
calistiri v. calistir
CALITATE
calitativ v. calitate
caliŃcã v. cãletcã
calix v. caliciu¹
CALM
calma v. calm
calmant v. calm
calmar v. calamar¹
calmãc v. calmuc¹
CALMUC¹, -Å
calmuc² v. calmuc¹
calmucesc v. calmuc¹
calo v. cãlãu¹
CALOFIL
calofilic v. calofil
calofilie v. calofil
calofilism v. calofil
calofir v. calomfir¹
calofirã v. carafã¹
CALOLAN
CALOMEL
CALOMFIR¹
calomfir² v. caramfil¹
calomnia v. calomnie
calomniator, -oare v. calomnie
CALOMNIE
calomnios v. calomnie
CALONEŢ
calonfir v. calomfir¹
Calopãriu (top.) v. calapãr
caloric v. calorie
caloricitate v. calorie
CALORIE
calorifer v. calorie
caloriferist v. calorie
calorific v. calorie
calorifug v. calorie
calorigen v. calorie
calorimetric v. calorie
calorimetrie v. calorie
calorimetru v. calorie

caloriza v. calorie
calorizator v. calorie
CALOS
CALOSOMÅ
CALOTÅ
calozã v. calos
calozitate v. calos
CALP
CALPAC¹
calpac² v. calpac¹
calpacã v. calpac¹
calpacciu v. calpac¹
calpag v. calpac¹
calpazan v. calp
calpuzan, -ã v. calp
calpuzanlãc v. calp
calpuzãni v. calp
calpuzãnie v. calp
calpuzi v. calp
CALT
CALTABOŞ
caltea v. încaltea
CALŢAVETÅ
caluf v. cãlãf
caluian v. caloian
calumnia v. calomnie
calumnie v. calomnie
calumnii v. calomnie
CALUP
calupãr v. calapãr
calupciu v. calup
calus v. calos
calusare v. calos
CALVADOS
CALVAR
calvariu v. calvar
CALVIN, -Å
calvinesc v. calvin
calvineşte v. calvin
calvini v. calvin
calvinism v. calvin
calvinist v. calvin
calviniza v. calvin
CALVIŢIE
calviŃie v. calviŃie
CALYPSO
CAM
cama [ar.] v. camai
CAMAI
CAMAIËU
camar v. homar
CAMARAD

camaradă v. camarad
camaraderesc v. camarad
camaraderește v. camarad
camaraderie v. camarad
CAMARDINER
camarier v. cameră
camarieră v. cameră
CAMARILĂ
CAMAROT
camatnic v. camătă
camatnicie v. camătă
camazlăc v. cabaz
CAMĂ¹
CAMĂ²
CAMĂNĂ
camărășesc v. cămară
CAMĂTĂ
camână v. camână
cambelan v. șambelan
cambial v. cambie
CAMBIE
CAMBIU¹
cambiu² v. cambie
cambium v. cambiu¹
camblot v. camelot
CAMBODGLAN, -Ă
CAMBRA
cambre v. cambra
CAMBRIAN
cambrură v. cambra
CAMBULĂ
cambură v. cambulă
CAMBUZĂ
cambuzier v. cambuză
camcă v. cange
camdeodată v. dată
CAMEE
camelaucă v. camilafcă
CAMELEON
cameleonic v. cameleon
cameleonism v. cameleon
CAMELID
CAMELIE
CAMELINĂ
CAMELOT
camelotă v. camelot
CAMEMBERT
camenă v. camână
CAMENIȚĂ
camerad v. camarad
cameral v. cameră
cameralism v. cameră

cameraman v. cameră
CAMERĂ
camerdiner v. camardiner
camerier v. cameră
camerieră v. cameră
camerist v. cameră
cameristă v. cameră
camerleng v. camerling
CAMERLING
camerman v. cameră
CAMERTON
CAMERUNEZ, -Ă
camfă v. camhă
CAMFOR
camforat v. camfor
camforă v. camfor
CAMFORCĂ
camfur v. camfor
camgar v. camgam
CAMGARN
CAMHĂ
CAMILAFCĂ
camilaft v. camilafcă
camilaucă v. camilafcă
camină v. camână
CAMION
camionagiu v. camion
camionaj v. camion
camionar v. camion
camionetă v. camion
CAMIOR/CĂ
camiriță v. cameniță
CAMIȘ
camișă v. cameniță
CAMIZOL
camizolă v. camizol
camizon v. camizol
camniță v. cameniță
camohas v. camhă
CAMOMILĂ
CAMORRA
CAMP
CAMPĂ
CAMPADURĂ
campament v. campa
CAMPANELĂ
CAMPANIAN, -Ă
CAMPANIE
CAMPANILĂ
campanile v. campanilă
campanulacee v. campanulă
CAMPANULĂ

camping v. *campa*
campioană v. *campion*
CAMPION
campionat v. *campion*
CAMPOS
CAMPUS
CAMUFLA
camuflaj v. *camufla*
camzol v. *camizol*
*can*¹ v. *cam*
*can*² v. *han*
CANĂ¹
*cana*² v. *canea*
canabicultor v. *canabis*
canabinacee v. *canabis*
canabină v. *canabis*
CANABIS
CANAC
CANADIAN, -Ă¹
*canadiană*² v. *canadian*
canadiancă v. *canadian*
CANAF
canafas v. *canava*
cana-giugiuc v. *cana*¹
CANAL¹
*canal*² v. *canar*¹
canalagiu v. *canal*¹
*canale*¹ (pl.) v. *cana*¹
*canale*² v. *canal*¹
canalet v. *canal*¹
canalicul v. *canal*¹
canalicular v. *canal*¹
CANALIE
canalină v. *canar*¹
canaliza v. *canal*¹
canalizabil v. *canal*¹
canalizator v. *canal*¹
canalizație v. *canal*¹
canaluțe (pl.) v. *cana*¹
CANAP
canapăr v. *calapăr*
CANAPEA
canapeluță v. *canapea*
canapeu v. *canapea*
CANAR¹
CANAR²
CANARA
canarici v. *canar*¹
canarie v. *canar*¹
canarin v. *canar*¹
CANARIS/
canariu v. *canar*¹

CANASTĂ
CANAT
CANAVA
canavas v. *canava*
canavaț v. *canava*
canavață v. *canava*
canavăț v. *canava*
canaveț v. *canava*
canaveță v. *canava*
canaviță v. *canava*
CANĂ¹
CANĂ²
CANCAN¹
CANCAN²
cancanier v. *cancan*¹
cance v. *cange*
CANCELAR
cancelariat v. *cancelar*
cancelarie v. *cancelar*
cancelarist v. *cancelar*
CANCER
canceriform v. *cancer*
cancerigen v. *cancer*
canceriza v. *cancer*
cancerofobie v. *cancer*
cancerogeneză v. *cancer*
cancerolog v. *cancer*
cancerologic v. *cancer*
cancerologie v. *cancer*
canceros, -oasă v. *cancer*
CANCEU
CANCEI
cancioc v. *canceu*
canciog v. *canceu*
CANCIONEIRO
cancionero v. *cancioneiro*
cancru v. *șancru*
CANDEL
candelabru v. *candelă*
candelambru v. *candelă*
CANDELĂ
candelier v. *candelă*
CANDELIȚĂ
candeluță v. *candelă*
CANDEȘ
CAND/D
candid v. *candid*
CANDIDA¹
*candida*² v. *candidat*
CANDIDAT
candidată v. *candidat*
candidatură v. *candidat*

candidălui v. *candidat*
candidoză v. *candida*¹
candilă v. *candelă*
candile (pl.) v. *candelă*
candoare v. *candid*
candoseală v. *candosi*
CANDOSI
candrel v. *cadriat*
CANDRIU
CANEA
CANEFORĂ
CANELA
canelă v. *canca*
canelură v. *canela*
CANETĂ
caneva v. *canava*
canevas v. *canava*
canevaș v. *canava*
canevașă v. *canava*
*cangă*¹ v. *cange*
*cangă*² v. *cavga*
CANGE
canghelariu v. *cancelar*
cangie v. *cange*
cangrena v. *cangrenă*
CANGRENĂ
cangrenisi v. *cangrenă*
cangreniza v. *cangrenă*
cangrenos v. *cangrenă*
CANGUR
cani v. *cam*
CANIBAL, -Ă
canibalic v. *canibal*
canibalism v. *canibal*
canicular v. *caniculă*
CANICULAT
CAN/CULĂ
canicultură v. *canin*
canid v. *canin*
CANIN
CANION
CANIOTĂ
canisă v. *canin*
CANISTRĂ
CANIȘ
CANIȚIE
caniu v. *candriu*
CANIV
canival v. *canibal*
CANOE
canoist v. *canoe*
CANON

CANONADĂ
canonarh v. *canon*
canonarhisi v. *canon*
canoneală v. *canon*
canoni v. *canon*
canonial v. *canon*
*canonic*¹ v. *canon*
*canonic*² v. *canon*
*canonic*² v. *canon*
canonicat v. *canon*
canonică v. *canon*
canonicesc v. *canon*
canonicitate v. *canon*
canonier v. *canonadă*
canonieră v. *canonadă*
canonisi v. *canon*
canoniza v. *canon*
canoră v. *canură*
canot v. *canoe*
canota v. *canoe*
canotaj v. *canoe*
canotă v. *canoe*
canotier v. *canoe*
canotieră v. *canoe*
canotoare v. *canoe*
canotor v. *canoe*
CANT¹
CANT²
cantabil v. *canto*
cantabile v. *canto*
cantabilitate v. *canto*
CANTABRI (pl.)
cantalos v. *cantalup*
CANTALUP
cantando v. *canto*
cantar v. *cântar*
cantaragiū v. *cântar*
cantariatica v. *cântar*
CANTAR/DĂ
cantaridină v. *cantaridă*
cantaridism v. *cantaridă*
cantariig v. *hantariig*
cantariu v. *cântar*
cantată v. *canto*
cantatrice v. *canto*
cantaur v. *cheaun*
cantautor v. *canto*
CANTĂ¹
*cantă*² v. *cant*¹
CANTER
cantilenă v. *canto*
CANTINĂ

cantinier v. cantină
cantinieră v. cantină
CANTITATE
cantitativ v. cantitate
CANTO
CANTON
cantona v. canton
CANTONADĂ
cantonal v. canton
cantonnement v. canton
cantonnier v. canton
cantonieră v. canton
cantonierită v. canton
cantor¹ v. canto
cantor² v. contor
CANTORĂ¹
cantoră² v. contor
cañtaler v. cancelar
cañtălărie v. cancelar
cañtelar v. cancelar
cañtelarie v. cancelar
cañtelarist v. cancelar
cañtelariuș v. cancelar
cañtelar v. cancelar
cañteler v. cancelar
cañtelerie v. cancelar
cañtelist v. cancelar
cañțilar v. cancelar
cañțilarie v. cancelar
cañțilerie v. cancelar
CANȚONĂ
cañțonetă v. cañtonă
cañtonier v. cañtonă
CANULĂ
canun v. canon
canuni v. canon
CANURĂ
canură [ar.] v. canură
canva v. canava
CAOLIN
caolinit v. caolin
caolinizare v. caolin
caolinos v. caolin
caos v. haos
câp [ir.] v. cap¹
CAP¹
cap¹ [ar., mr.] v. cap¹
CAP²
CAPABIL
capabilitate v. capabil
CAPAC
capace v. capacitate

capacimetru v. capacitate
CAPACITATE
capacitiv v. capacitate
CAPAMA
CAPAN
capandură v. campadură
capangă v. capange
CAPANGE
capanlău v. capan
capanliu v. capan
caparoșu [ar.] v. cap¹
capastie v. copastie
capașita v. capacitate
capașitate v. capacitate
capașitet v. capacitate
capaucă v. copoi
CAPĂ
capăchehaialăc v. chehaia
capăt v. cap¹
capăuș v. copoi
capăgiu v. capugiu
CAPCANĂ
capcani v. capcană
capchin v. capie
cap-d'operă v. capodoperă
cap-de-operă v. capodoperă
capeare v. caperă
capeață v. capacitate
capechehaie v. chehaia
capegi-baș v. capugiu
capegi-bașă v. capugiu
capegilar-chihaiași v. capugiu
capegilar-chihaia v. capugiu
capegilar-chihaiesi v. capugiu
capegiu v. capugiu
capeică v. copeică
capel v. capelă¹
CAPELA
capelan v. capelă²
capelatură v. capela
CAPELĂ¹
CAPELĂ²
CAPEL/ŃĂ
capelmaistru v. capelă²
capeluță v. capelă¹
capeneck v. căpeneag¹
caper v. caperă
CAPERĂ
capeș v. cap¹
capește v. capiște¹
capețală v. căpețea¹
CAPIA

capic v. copeică
capichehai v. chehaia
capichehaia v. chehaia
capichehaiâlăc v. chehaia
capichehaie v. chehaia
capichihai v. chehaia
capichihaiâlăc v. chehaia
capichihaiie v. chehaia
CAPICLARIU
CAPIE
capigelar-chihaiasi v. capugiu
capigelar-chihaiiesi v. capugiu
capigelar-chihaiia v. capugiu
capigi-başa v. capugiu
capigilar-chehaiasi v. capugiu
capigiu v. capugiu
CAPILAR
capilaritate v. capilar
capilarită v. capilar
capilaroscopie v. capilar
capiolan v. capuolan
CAPIOLDAŞ
CAPIŞON
capişonat v. capişon
CAPIŞTE¹
capişte² v. căpiţă
capii [ar.] v. cap¹
capitⁿ [ir.] v. cap¹
CAPITAL¹
CAPITAL²
*capital*³ v. capital²
capitală v. capital²
CAPITALBAND
capitalie v. capital²
capitalism v. capital¹
capitalist, -ă v. capital¹
capitaliza v. capital¹
capitalizabil v. capital¹
capitaluţă v. capital²
capitan v. căpitan
capitanat v. căpitan
CAPITAT
CAPITAŢIE
capitaŢiune v. capitaŢie
capitălaş v. capital¹
capităluţă v. capital²
CAPITEL
CAPITOL
CAPITOL/N
CAPITONA
capitonaj v. capitona
CAPITOS

CAP/TUL¹
CAP/TUL²
*capitul*³ v. capitol
CAPITULA
capitulant v. capitula
capitulantă v. capitula
capitular v. capitul¹
capitulard v. capitula
capitularii (pl.) v. capitol
capituŢie v. capitula
capituŢiune v. capitula
capitulă v. capitul²
capitolului v. capitula
capitulum v. capitul¹
capiu v. capie
capîntortocat v. cap¹
capîntortoră v. cap¹
capîntortură v. cap¹
CAPLADISI
CAPLAGEA
CAPLAMA
CAPLAN¹
*caplan*² v. capelă²
CAPLĂ
clapon v. clapon
CAPNOMANŢIE
CAPOC
capoceliu v. capot³
*capod*¹ v. capot¹
*capod*² v. capot²
*capod*³ v. capot³
CAPODOPERĂ
CAPON¹
*capon*² v. clapon
capona v. capon¹
CAPONIERĂ
CAPORAL
caporalism v. caporal
CAPOT¹
CAPOT²
CAPOT³
CAPOTA
capotaj v. capota
CAPOTĂ
capoŢel¹ v. capot²
capoŢel² v. capot³
capou v. copoi
capovenie v. cap¹
căpra [ir.] v. capră
caprafoi v. caprifoi
capral v. caporal
capranturtură v. cap¹

capranturture v. cap¹
capra-oii v. caprifoi
CAPRĂ
capră [ar., mr.] v. capră
caprăintortoie v. cap¹
capre (pl.) v. caperă
câpre [ir.] v. capră
caprentortură v. cap¹
capriccioso v. capriciu
capricios v. capriciu
CAPRICIU
capricium v. capriciu
capricorn v. corn¹
caprifoaie v. caprifoi
CAPRIFOI
caprifoliacee v. caprifoi
caprifoliu v. caprifoi
CAPRILEMĂ
CAPRIMULG
CAPRIN, -Ă
caprinturtură v. cap¹
capris v. capriciu
capriș v. capriciu
caprișcă [mr.] v. capră
capriște s.f. v. capriciu
capriștos v. capriciu
caprișiu v. capriciu
caprișium v. capriciu
caprizoi (pl.) v. caprifoi
caprolactamă v. lactamă
CAPRON
CAPROTINĂ
capsa v. capsă¹
capsat v. capsă¹
capsator v. capsă¹
CAPSĂ¹
*capsă*² v. capță
CAPSOMAN
capsula v. capsulă
capsular v. capsulă
CAPSULĂ
capsulă v. capsulă
capsulifer v. capsulă
capșon v. capișon
CAPTA
captă [ir.] v. căuta
captabil v. capta
captalan v. captar
captan v. căpitan
CAPTAR
*captator*¹ v. capta
*captator*² v. capta

captație v. capta
captațiune v. capta
CAPTĂ
captălan v. captar
CAPTIV, -Ă
captiva v. captiv
captivant v. captiv
captivator v. captiv
captivitate v. captiv
captor v. capta
captuh v. căptuh
captura v. captiv
captură v. captiv
CAPȚĂ
CAPȚIOS
capuchehai v. chehaia
capuchehaia v. chehaia
capuchehaia-bei v. chehaia
capuchehaie v. chehaia
capuchehaielâc v. chehaia
capuchihai v. chehaia
capuchihaiia v. chehaia
capuchihaiia-bei v. chehaia
CAPUCIN, -Ă
capudan-pașa v. căpitan
capugi-baș v. capugiu
capugi-bașă v. capugiu
capugilar-chihaiasi v. capugiu
capugilar-chihaiesi v. capugiu
capugilar-chihaia v. capugiu
CAPUGIU
capu-ntoarce v. cap¹
capuntultură v. cap¹
capunturtură v. cap¹
CAPUOLAN
capusnic v. căpusnic
capușin v. capucin
capușiner v. capucin
CAR¹
*car*¹ [ar., mr.] v. car¹
CAR²
*car*² [ar.] v. care
CAR³
*car*⁴ v. câr
cara [ar.] v. care
cara v. carou
CARAB
CARABAN¹
*caraban*² v. cărăbăni
*carabană*¹ v. caraban
*carabană*² v. carabă¹
CARABAȘ

- CARABAȘAG
carabașă v. rădașcă
carabașcă v. rădașcă
CARABĂ¹
CARABĂ²
carabăț v. carabete
CARABEI
carabet v. carabete
CARABETE
carabeț v. carabete
carabidă v. carab
carabin v. carabină
CARAB/INĂ
carabiner v. carabină
carabinier v. carabină
carabiță v. carabă¹
caraboavă v. carboavă
CARABOI¹
CARABURA
CARABUȘCĂ
caracal v. caraculac
CARACAȘ/CURI (pl.)
caracatâr v. catâr¹
caracaticioară v. caracatiță
CARACATIȚĂ
caracatiță v. caracatiță
caracaxă v. caragață
carachiul v. caracul
CARACLĂU
caracolac v. caraculac
CHARACTER
character v. caracter
characterial v. caracter
characterisi v. caracter
characteristic v. caracter
characteristică v. caracter
characteristicsesc v. caracter
characteriza v. caracter
characterizabil v. caracter
characterizant v. caracter
characterizator v. caracter
caracterizător v. caracter
characterograf v. caracter
characterolog v. caracter
characterologic v. caracter
characterologie v. caracter
caractron v. caracter
CARACUDĂ
CARACUL
CARACULAC
caradaică v. car¹
caradaș v. rădașcă
caradașcă v. rădașcă
CARADRIIFORMĂ
CARAFĂ¹
*carafă*² v. carafă
CARAFEFIZ
carafilă v. carafă¹
carafină v. carafă¹
CARAFTĂ
caragace v. caragață
CARAGANĂ
caragască v. caragață
CARAGAȚĂ
caragațin v. caragață
CARAGEA
CARAGHIOS, -OASĂ
caraghioslăc v. caraghios
caraghiosluc v. caraghios
caraghioz v. caraghios
caraghiozlăc v. caraghios
caraghiozluc v. caraghios
CARAGIALESC
caragialian v. caragialesc
CARAGIU
caragros v. caragroș
CARAGROȘ
caraiial v. caraiel
CARAIANAC
caraiibă v. carabă¹
CARAIBI (pl.)
CARAIEL
carail v. caraiel
caraiman v. caraman
carainic v. caraianac
caraire v. cărare
CARAIT
caraită v. carait
caral v. carar
caralabă v. calarabă
caralambă v. calarabă
caralibe (pl.) v. carabă¹
CARALIU
CARAMALIU
CARAMAN, -Ă
caramancă v. caraman
caramaniu v. caramaliu
CARAMBIE
CARAMBOL
carambola v. carambol
carambolaj v. carambol
carambolaș v. carambol
caramea v. caramelă
caramel v. caramelă

CARMELĂ

carameliza v. caramelă

CARAMFIL¹

*caramfil*² v. calomfir¹

*caramfilă*¹ v. calomfir¹

*caramfilă*² v. carafă¹

caramfină v. caramfil¹

caramfir v. caramfil¹

caramfil v. calomfir¹

caramfilă v. carafă¹

caramfină v. calomfir¹

caramfir v. calomfir¹

CARANTINĂ

caraol v. caraulă

caraolă v. caraulă

caraoleancă v. caraulă

CARAPACE

carapăr v. calapăr

CARAPELIT

CARAR

cararabă v. calarabă

cararău v. cărare

CARAS

carastolă v. crăstul

caraş v. caras

caraşcă v. rădaşcă

caraşel v. caras

carăşicuri (pl.) v. caracaşicuri

CARAT

carată v. carat

carai v. căraui¹

caraul v. caraulă

caraulaş v. caraulă

CARAUĂ

CARAVA

*CARAVANĂ*¹

*CARAVANĂ*²

CARAVANI (pl.)

caravanier v. caravană¹

caravanserai v. caravană¹

CARAVĂ¹

*caravă*² v. carabă¹

CARAVEI

caravei v. caravei

CARAVELĂ

CARĂ

CARĂM

carămbăţ v. carâmb

carărău v. cărare

carăşel v. caras

carătaş v. caretă

carătă v. caretă

carătăşie v. caretă

CARĂMB

carămb v. carâmb

carămba v. carâmb

carămbi v. carâmb

carămbit v. carâmb

carăng v. carâmb

carătar v. caretă

carătaş v. caretă

carătă v. caretă

carătăşie v. caretă

carbamat v. carbamic

CARBAMIC

CARBENĂ

CARBID

CARBINOL

carboanţă v. carboavă

CARBOAVĂ

carbodiamidă v. amidă

carbogazos v. gaz¹

carbogen v. carbon

carbohemoglobină v. hemoglobină

carbohidrat v. hidrat

carboid v. carbon

CARBOL

carbolic v. carbol

CARBOLINEUM

CARBOLOY

carbometru v. carbon

CARBON

carbonadă v. carbon

carbonado v. carbon

CARBONAR

carbonarism v. carbonar

carbonat v. carbon

carbonata v. carbon

carbonată v. carbon

carbonic v. carbon

carbonier v. carbon

*carbonifer*¹ v. carbon

*carbonifer*² v. carbon

carbonificare v. carbon

carbonil v. carbon

carbonilic v. carbon

carboniza v. carbon

carbonizaţie v. carbon

carbonizaţiune v. carbon

CARBORUNDUM

CARBOŞ

carbovan v. carboavă

carboxihemoglobină v. hemoglobină

CARBOXIL

carboxilază v. carboxil
CARBUNCUL
carbura v. *carbura*
carburant v. *carbura*
carburator v. *carbura*
carbură v. *carbura*
carbură v. *carbura*
CARBURĂ
carcafung v. *cargafung*
CARCALETE¹
CARCALETE²
carcalej v. *carcalete*¹
CARCALIU
CARCAN
CARCAND/LĂ
CARCASĂ
CARCERĂ
carcere v. *carceră*
CARCHIN
carchin v. *carchin*
carchinos v. *carchin*
carcifoaie (pl.) v. *carciofoi*
CARCIN(O)-
CARCINOGEN
carcinogeneză v. *carcinogen*
carcinologic v. *carcinologie*
CARCINOLOGIE
CARCINOM
carcinomatoză v. *carcinom*
CARCINOTRON
carcinoză v. *carcinom*
CARCIOFOI (pl.)
CARD
carda v. *cardă*
cardaboj v. *caltaboș*
cardaboș v. *caltaboș*
CARDAMA
cardaman v. *cardama*
cardamă v. *cardama*
cardamin v. *cardama*
cardamină v. *cardama*
cardamom v. *cardama*
CARDAN
cardanic v. *cardan*
CARDARMA
CARDAȘ
cardașlac v. *cardaș*
CARDĂ
CARDENĂ
CARDI(O)-
CARDIAC
cardialgie v. *algie*

cardie v. *cardiac*
cardiectazie v. *ectazie*
CARDIGAN
CARDINAL¹
cardinal² v. *cardinal*¹
cardinalat v. *cardinal*¹
cardinalie v. *cardinal*¹
cardinaliș v. *cardinal*¹
cardinărie v. *cardinal*¹
cardioaccelerator v. *accelera*
CARDIOCEL
CARDIOFOB/E
CARDIOGRAF
cardiografic v. *cardiograf*
cardiografie v. *cardiograf*
CARDIOGRAMĂ
CARDIO/DĂ
cardioinhibitor v. *inhiba*
cardiolog v. *cardiologie*
CARDIOLOGIE
CARDIOMALACIE
CARDIOMEGALIE
cardiomiopatie v. *miopatie*
CARDIOPATIE
cardioplastie v. *plastia*
CARDIOPLEGIE
cardioscleroză v. *scleroză*
CARDIOSCOP
cardioscopie v. *cardioscop*
cardiospasm v. *spasm*
CARDIOTOMIE
cardiotonic v. *tonus*
cardiotoxic v. *toxic*
cardiovascular v. *vascular*
cardită v. *cardiac*
CARDIUM
CARDON
CARE
care [ar.] v. *care*
căre [ir.] v. *căine*
*care*¹ v. *careu*
*care*² v. *care*
care [ar.] v. *care*
carei (pl.) v. *care*
carelagiu v. *careu*
carelaj v. *careu*
carele v. *care*
carem v. *carăm*
carena v. *carenă*
carenaj v. *carenă*
carenal v. *carenă*
carenat, -ă v. *carenă*

CARENĂ

caient v. *caență*

caente v. *caență*

CARENȚĂ

caențial v. *caență*

caeși v. *caie*

CAREȚ

caetaș v. *caetă*

CAREȚĂ

caetășie v. *caetă*

caete v. *car²*

CAREU

caeva [ar.] v. *caie*

caeva v. *caie*

caevași v. *caie*

cafă v. *cofă¹*

CARFIOL

CARFIȚĂ

carfologic v. *carfologie*

CARFOLOGIE

CARGABAS

CARGAFUNG

CARGAN

CARGOBOT

cargou v. *cargobot*

car¹ [ar., mr.] v. *caie*

car² [ar.] v. *caie*

car² [mr.] v. *caie*

caria v. *carie*

CARIATIDĂ

caribi (pl.) v. *carabi*

CARIC

carica¹ v. *caric*

carica² v. *caricatură*

carica³ v. *cărică*

caricatura v. *caricatură*

caricatural v. *caricatură*

CARICATURĂ

caricaturism v. *caricatură*

caricaturist v. *caricatură*

caricaturistic v. *caricatură*

caricaturiza v. *caricatură*

carică v. *cărică*

carichișdo [ar.] v. *caie*

CARICI¹

carici² v. *car²*

CARIDĂ

CARIE

carie v. *carie*

CARIERĂ¹

CARIERĂ²

carierism v. *carieră¹*

carierist, -ă v. *carieră¹*

caries v. *carie*

carii v. *caie*

carile v. *caie*

CARILON

carim v. *carăm*

carina v. *caenă*

carinat v. *caenă*

carină v. *caenă*

CARIOCA¹

CARIOCA²

CARIOCHINEZĂ

cariocineză v. *cariochineză*

CARIOFILACEE

cariofilat, -ă v. *cariofilacee*

cariofileu, -ee v. *cariofilacee*

CARIOLĂ

CARIOLOGIE

CARIOMETRIE

CARIOPSĂ

carismatic v. *carismă*

CARISMĂ

caritabil v. *caritate*

CARITATE

carîți [ar.] v. *caie*

carîtido [ar.] v. *caie*

carîtindo [ar.] v. *caie*

cariu v. *car²*

cârle [ir.] v. *caie*

CARLINGĂ

CARLIȚĂ

CARMAC

carmacă v. *carmac*

carmacgiu v. *carmac*

carmaci v. *cărmă*

CARMAJIN

carmanger v. *carmangiu*

carmangerie v. *carmangiu*

carmangier v. *carmangiu*

CARMANGIU

carmaniol v. *carmaniolă*

CARMANIOLĂ

carmazin v. *carmajin*

CARMELT

carmelită v. *carmelit*

CARMIN

CARMINATIV

CARNABAT

carnacsi v. *carnaxi*

carnagiu v. *carne*

carnaj v. *carne*

carnal v. *carne*

CARNALIT

carnealitate v. *carne*
carneasier, -ă v. *carne*

carnat v. *carne*

carnație v. *carne*

carnațiune v. *carne*

CARNAVAL

carnavalesc v. *carnaval*

CARNAXI

carnaxi v. *carnaxi*

carnaxî v. *carnaxi*

CARNE

carne [ar., mr.] v. *carne*

cârne [ir.] v. *carne*

carneol v. *cornalină*

carneolină v. *cornalină*

CARNET

carnețel v. *carnet*

carneval v. *carnaval*

carnevalesc v. *carnaval*

carnevor v. *carne*

CARNIAN

carnifica v. *carne*

carnificație v. *carne*

carnificațiune v. *carne*

carnivor v. *carne*

CARNOTIT

carnozitate v. *carne*

*caro*¹ v. *căra*

*caro*² v. *carou*

caroafă v. *garoafă*

carofil v. *garoafă*

caroia v. *carou*

caroiaj v. *carou*

CAROLĂ

CAROLINGIAN

CAROLNIU

CARONADĂ

carosabil v. *caroserie*

CAROSERIE

CAROSIER¹

*carosier*² v. *caroserie*

*carota*¹ v. *carotă*¹

*carota*² v. *carotă*²

carotaj v. *carotă*¹

CAROTĂ¹

CAROTĂ²

CAROTEN

carotenemie v. *caroten*

carotenoidă v. *caroten*

carotic v. *carus*

CAROTIDĂ

carotidian v. *carotidă*

carotieră v. *carotă*¹

carotin v. *caroten*

carotină v. *caroten*

carotinemie v. *caroten*

carotinoid v. *caroten*

carotinoidă v. *caroten*

CAROU

CARP

CARPATIC

carpatin v. *carpatic*

carpăn v. *carpen*

carpână v. *carpen*

carpân v. *carpen*

carpână v. *carpen*

CARPELĂ

CARPEN

CARPENĂ¹

*carpenă*² v. *carpen*

carpene v. *carpen*

CARPENT

carpentă v. *carpent*

CARPETĂ

CARPI (pl.)

carpian v. *carp*

CARPICULTURĂ

carpin [ar., mr.] v. *carpen*

carpin v. *carpen*

carpină v. *carpen*

carpit v. *carpetă*

CARPO-

CARPOCAPSĂ

CARPOFAG

CARPOFOR

CARPOLOGIE

carpus v. *carp*

CARST

carstic v. *carst*

CART¹

CART²

CART³

carta v. *cartă*²

cartaboș v. *caltaboș*

CARTAC

cartace (pl.) v. *carteci*

cartaci v. *carteci*

cartațiol v. *carțiol*

cartațion v. *carțion*

CARTAGINEZ, -Ă

cartaj v. *cartac*

CARTAL

cartală v. *cartal*

cartaş v. *cartac*
cartatoare v. *cartă*²
cartator v. *cartă*²
CARTĂ¹
CARTĂ²
*cartă*² v. *hartă*
CARTE
carte [ar., mr.] v. *carte*
cartecă v. *carteci*
CARTECI
cartefiol v. *carfiol*
CARTEL
*cartela*¹ v. *cartel*
*cartela*² v. *cartelă*
CARTELĂ
carteliza v. *cartelă*
CARTER
CARTEZIAN, -Ă
cartezianism v. *cartezian*
CARTIER
cartiera v. *cartier*
cartifiol v. *carfiol*
cartifoai v. *carte*
cartilagine v. *cartilaj*
cartilaginos v. *cartilaj*
cartilagi v. *cartilaj*
cartilago v. *cartilaj*
CARTILAJ
carting v. *cart*³
cartîr v. *cartier*
cartirui v. *cartier*
cartism v. *cartă*¹
cartist, -ă v. *cartă*¹
cartnic v. *cart*¹
cartoafă v. *cartof*
cartoafă v. *cartof*
cartodiagramă v. *diagramă*
cartodrom v. *cart*³
CARTOF
cartofă v. *cartof*
cartofiol v. *carfiol*
cartofior v. *cartof*
cartoflar v. *cartof*
cartoflă v. *cartof*
cartoflărie v. *cartof*
CARTOFOR
cartoforă v. *cartofor*
cartoforeasă v. *cartofor*
cartoforesc v. *cartofor*
cartoforeşte v. *cartofor*
cartoforie v. *cartofor*
cartoforiţă v. *cartofor*

cartograf v. *cartografie*
cartografă v. *cartografie*
cartografia v. *cartografie*
cartografic v. *cartografie*
CARTOGRAFIE
CARTOGRAMĂ
cartomant v. *cartomanţie*
cartomantă v. *cartomanţie*
cartomantic v. *cartomanţie*
CARTOMANŢIE
CARTOMETRIE
CARTON¹
CARTON²
cartona v. *carton*¹
cartonagist v. *carton*¹
cartonagiu v. *carton*¹
cartonaj v. *carton*¹
cartonaş v. *carton*¹
cartonatoare v. *carton*¹
cartonator v. *carton*¹
cartonărie v. *carton*¹
cartonier v. *carton*¹
cartonieră v. *carton*¹
CARTOS
cartotecă v. *cartă*²
cartuce (pl.) v. *cartuş*
*cartular*¹ v. *cartă*¹
*cartular*² v. *cărturar*
cartulariu v. *cartă*¹
cartun v. *carton*²
CARTUS
CARTUŞ
cartuşă v. *cartuş*
cartuşelniţă v. *cartuş*
cartuşerie v. *cartuş*
cartuşieră v. *cartuş*
CARTUZIAN
carţ v. *cuarţ*
CARUB
carubier v. *carub*
CARURĂ
CARUS
CARUSEL
carvană v. *cervană*
carvansara v. *carvasara*
carvansaragiu v. *carvasara*
CARVASARA
carvasaragiu v. *carvasara*
CARVOSI
carvuncul v. *carbunc*
CASA¹
*casa*² v. *casant*

casab v. *casap*
CASABA
casabaşalâc v. *casap*
casabă v. *casaba*
casab-başa v. *casap*
*casabil*¹ v. *casa*¹
*casabil*² v. *casant*
CASAC
casalniţă v. *găselniţă*¹
CASANT
CASAOC
CASAP
casap-başa v. *casap*
casap-başlâc v. *casap*
casapniţă v. *casap*
*casar*¹ v. *casă*²
*casar*² v. *cosar*
casarmă v. *cazarmă*
casarmie v. *cazarmă*
CASATĂ
casăţie v. *casa*¹
casăfiune v. *casa*¹
CASĂ¹
*casă*¹ [ar., mr.] v. *casă*¹
CASĂ²
CASĂNCĂ
cas v. *căsca*
CASCADĂ
casadoare v. *casador*
CASCADOR
casadoricesc v. *casador*
casadorie v. *casador*
casadorism v. *casador*
cascanet v. *cască*
CASCĂ
cască [mr.] v. *căsca*
caschet v. *cască*
caschetă v. *cască*
cascoată v. *căsca*
*căse*¹ [ir.] v. *casă*¹
caseină v. *cazeină*
casencă v. *casâncă*
CASEROLĂ
CASETĂ
casetofon v. *casetă*
casetotecă v. *casetă*
CASH
CASIE
casie v. *casie*
casier v. *casă*²
casieră v. *casă*²
casiereasă v. *casă*²

*casierie*¹ v. *casă*²
*casierie*² v. *casă*²
casierită v. *casă*²
casină v. *cazinou*
casino v. *cazinou*
casiopeiu v. *casiopeium*
CASIOPEIUM
casir v. *casă*²
casiterit v. *casiterită*
CASITERITĂ
caşiţă v. *caşiţă*
CASJU
casma v. *cazma*
CASNAC
casnă v. *caznă*¹
casnic, -ă v. *casă*¹
casoar v. *cazuar*
CASOLETĂ
CASONE
cassă v. *casă*²
CAST
castală v. *castan*
castambol v. *stambol*
CASTAN
castană v. *castan*
castanbou v. *stambol*
castanet v. *castan*
castanetă v. *castanietă*
CASTANINETĂ
castaniş v. *castan*
castaniu v. *castan*
CASTAURĂ
CASTĂ
CASTĂN
castănel v. *castăn*
castei v. *castel*
CASTEL
castelachi v. *castel*
castelan v. *castel*
castelamă v. *castel*
casten v. *castăn*
castin v. *castăn*
CASTING
castitate v. *cast*
CASTOR
castor v. *castor*
castorină v. *castor*
CASTRĂ
castraţie v. *castra*
castrafiune v. *castra*
castraveci v. *castravete*
CASTRAVETE

CASTRIET

castriță v. castron
castroală v. castron

CASTRON

castronaș v. castron
castronel v. castron

CASTRU

casuar v. cazuar
casuncă v. casâncă
casus v. caz

CAȘ

căș [ir.] v. caș
caș [mr.] v. caș
caș^h [ar.] v. caș

CAȘA

CAȘALOT

CAȘARE

CAȘĂ

caș-baci v. caș
cașcadâr v. cacadâr

CAȘCAVAL

cașcavalor v. cașcaval
cașcavea v. cașcaval
cașcaveal v. cașcaval
cașcavelă v. cașcaval
cașcavet v. cașcaval
cașcovă v. caș

cașectic, -ă v. cașexie

cașer v. caciur

CAȘERA

cașerat v. cașera

cașet v. cașetă

CAȘETĂ

cașeu v. cașetă

CAȘEXIE

CAȘIC

CAȘIE

CAȘIȚĂ

CAȘMIR

caștarige (pl.) v. catalige

CAȘTE

caștei v. castel

caștel v. castel

caștelan v. castel

caștelean v. castel

caștie v. caște

caștiga v. câștiga

cașura v. cașera

CAT

CATA-

CATABOLEA

CATABOLISM

cataclastic v. cataclază

CATACLAZĂ

CATACLISM

cataclizmos v. cataclism

CATACOMBĂ

catacreză v. catahreză

catacumbă v. catacombă

catadicseală v. catadicsi

CATADICSI

catadicsit v. catadicsi

catadioptric v. dioptu

catadioptru v. dioptu

CATAFALC

CATAFAZIE

CATAFOREZĂ

CATAFRACT

catagrafia v. catagrafie

catagrafic v. catagrafie

CATAGRAFIE

catagrafie v. catagrafie

catagrafisi v. catagrafie

CATAHREZĂ

catahris v. catahrisis

catahris v. catahrisis

CATAHRISIS

catahristicos v. catahrisis

CATAIF

cataifă v. cataif

CATALAN, -Ă

CATALAZĂ

catalboș v. caltaboș

CATALECTE (pl.)

CATALECTIC

CATALEPSIE

cataleptic, -ă v. catalepsie

catalici (pl.) v. catalige

catalig v. catalige

CATALIGE (pl.)

catalitic v. cataliză

cataliza v. cataliză

catalizator v. cataliză

CATALIZĂ

CATALOG

catalog v. catalog

cataloga v. catalog

catalogiza v. catalog

catalogografie v. catalog

CATALPĂ

CATAMARAN

catamenial v. catamenie

CATAMENIE

CATAMNEZĂ

CATAMORFISM

catană v. *cătană*

catandisi v. *catadicsi*

catapetazmă v. *catapeteasmă*

CATAPETEASMA

catapeteazmă v. *catapeteasmă*

catapiteazmă v. *catapeteasmă*

CATAPLASMĂ

catapleasmă v. *cataplasma*

CATAPLEXIE

catapult v. *catapultă*

catapulta v. *catapultă*

CATAPULTĂ

CATAR¹

CATAR²

CATARA

*cataract*¹ v. *cataractă*¹

*cataract*² v. *cataractă*²

CATARACTĂ¹

CATARACTĂ²

CATARAGI (pl.)

cataral v. *catar*¹

catarama v. *cataramă*

CATARAMĂ

catarame v. *cataramă*

catarâge (pl.) v. *catalige*

cataresis v. *caterisi*

CATARG

CATARGĂ¹

*catargă*² v. *cotarcă*

catargel v. *catarg*

*catarigi*¹ (pl.) v. *catalige*

*catarigi*² (pl.) v. *cotoroage*

CATARIN

catarincă v. *caterincă*

catarinian v. *catarin*

cataroiacă v. *cataroi*²

CATAROI¹

CATAROI²

cataroi v. *cataroi*²

cataros, -oasă v. *catar*¹

catarro v. *cataroi*¹

catart v. *catarg*

catartic v. *catharsis*

catartosi v. *catortosi*

catarue v. *cataroi*¹

CATASTASIS

CATASTIF

catastih v. *catastif*

catastișel v. *catastif*

catastiv v. *catastif*

catastral v. *cadastru*

catastrof v. *catastrofă*

catastrofal v. *catastrofă*

CATASTROFĂ

catastrofic v. *catastrofă*

catastrofism v. *catastrofă*

catastru v. *cadastru*

catatermometru v. *termometru*

catatipic v. *catatipie*

CATATIPIE

catatrehmos v. *catatrexi*

CATATREXI

catatrixi v. *catatrexi*

catavasiariu v. *catavasie*

CATAVASIE

catavasie v. *catavasie*

catavasier v. *catavasie*

CATAZONĂ

catărgă v. *catărgă*¹

catălfoasă v. *catrafuse*

CATĂR¹

*catăr*² v. *catăr*¹

catărar v. *catăr*¹

catăraș v. *catăr*¹

catără v. *catăr*¹

catărc v. *catăr*¹

catărcă v. *catăr*¹

catărel v. *catăr*¹

catărgiu v. *catăr*¹

CATCH

catch-caș v. *catch*

catecheziș v. *catehism*

catechizmuş v. *catehism*

CATEDRALĂ

CATEDRĂ

catedră v. *catedră*

catefea v. *catifea*

catagorematic v. *categorie*¹

catagoremă v. *categorie*¹

catagorial v. *categorie*¹

catagoric v. *categorie*¹

catagoricesc v. *categorie*¹

catagoricește v. *categorie*¹

CATEGORIE¹

*categorie*² v. *categorie*¹

*catagorisi*¹ v. *categorie*¹

*catagorisi*² v. *categorie*¹

catagurisi v. *categorie*¹

catehet v. *catehism*

catehetic v. *catehism*

catehetică v. *catehism*

cateheză v. *catehism*

catehis v. *catehism*

catehisi v. catehism
catehisie v. catehism
CATEHISM
catehiza v. catehism
catehizație v. catehism
catehumen v. catehism
catenar v. catenă
CATENĂ
cateresi v. caterisi
CATERETIC
catergar v. catargă¹
catergă v. catargă¹
CATERINCĂ
CATERISI
caterisis v. caterisi
CATERPILAR
CATETĂ
catetă v. catetă
CATETER
cateterism v. cateter
cateteriza v. cateter
catetometru v. catetă
CATGUT
CATHARSIS
catharsis v. catharsis
cathartic v. catharsis
cathismă v. catismă
cathismă v. catismă
cathismă v. catismă
catichet v. catehism
catichisi v. catehism
catichizmuș v. catehism
CATIFEA
catifela v. catifea
catifelat v. catifea
catifelin v. catifea
catifeliu v. catifea
catifeluță v. catifea
catifeluți (pl.) v. catifea
*catigorie*¹ v. categorie¹
*catigorie*² v. categorie¹
catigoriși v. categorie¹
catihet v. catehism
catihetic v. catehism
catihetică v. catehism
catiheție v. catehism
catihis v. catehism
catihisa v. catehism
catihisi v. catehism
catihisie v. catehism
catihisis v. catehism
catihism v. catehism

catihismus v. catehism
catihiza v. catehism
catihumen v. catehism
CATILINAR
catilinară v. catilinar
catin v. cătină¹
catină v. cătină¹
CATINCĂ
catiolcă v. catolcă
CATION
cationic v. cation
CATISMĂ
catismă v. catismă
CATIȚĂ
catizmă v. catismă
CATOBLEPAS
CATOC
CATOD
catodic v. catod
catodoluminescență v. lumină
catogeneză v. geneză
CATOLCĂ
CATOLIC, -Ă
catolicesc v. catolic
catolicește v. catolic
catolici v. catolic
catolicime v. catolic
catolicism v. catolic
catolicitate v. catolic
catoliciza v. catolic
catolicon v. catolic
catolnici v. catolic
CATOMETRU
CATON
caton v. caton
catone v. caton
catonic v. caton
catoptric v. catoptrică
CATOPTRICĂ
catordosi v. catortosi
CATORTOSI
catortosie v. catortosi
catrafoi v. caprifoi
CATRAFUSE (pl.)
CATRALION
catramă v. catran
catramină v. catran
CATRAN
catrană v. catran
catravase (pl.) v. catrafuse
catrânță v. catrință
CATREN

catrență v. *catrință*
catrincă v. *caterincă*
CATRINȚĂ
CATRINUȚĂ
CATUN
caț v. *căț*¹
CAȚA
CAȚABAIE
CAȚANĂ
cațaoancă v. *cațaoon*
CAȚAON
cațaoană v. *cațaoon*
cațaooni v. *cațaoon*
CAȚAR
cațara v. *cața*
cațaoon v. *cațaoon*
cațaoună v. *cațaoon*
cațavei v. *cață*³
CAȚAVEICĂ¹
*cațaveică*² v. *cață*³
CAȚĂ¹
CAȚĂ²
CAȚĂ³
*cață*⁴ v. *cața*
CAU
cauă v. *cau*
CAUC¹
CAUC²
CAUC³
caucar v. *cauc*²
CAUCAZIAN, -Ă
caucazic v. *caucazian*
caucă v. *cauc*¹
caucci v. *cauc*²
CAUCIUC
cauciuca v. *cauciuc*
CAUDAL
caudat v. *caudal*
caudifer v. *caudal*
CAUDILLO
caudilism v. *caudillo*
CAUDIN
caujă v. *cauză*
caulă v. *căulă*
caulă v. *căulă*
caulescent v. *caulis*
cauliflor v. *caulis*
cauliflorie v. *caulis*
cauliform v. *caulis*
CAULIS
caulis v. *caulis*
caulocarp v. *caulis*

caulogeneză v. *caulis*
CAUN
CAUNĂ
CAUPER
CAUSTIC
caustică v. *caustic*
causticitate v. *caustic*
causticiza v. *caustic*
caustifica v. *caustic*
caustobiolit v. *caustic*
caușă v. *căuș*
cauși v. *căuș*
caut v. *cauțiune*
cautelă v. *cauțiune*
CAUTER
cauterisajie v. *cauter*
cauteriu v. *cauter*
cauteriza v. *cauter*
cauterizat v. *cauter*
cauterizație v. *cauter*
cauterizațiune v. *cauter*
cauție v. *cauțiune*
cauțion v. *cauțiune*
cauționa v. *cauțiune*
cauționament v. *cauțiune*
cauționator v. *cauțiune*
cauționământ v. *cauțiune*
cauțiuna v. *cauțiune*
CAUȚIUNE
cauză v. *cauză*
cauzal, -ă v. *cauză*
cauzalgie v. *algie*
cauzalism v. *cauză*
cauzalist, -ă v. *cauză*
cauzalitate v. *cauză*
cauzativ v. *cauză*
cauzator v. *cauză*
CAUZĂ
cauzător v. *cauză*
CAV
cavac v. *cavaf*
CAVAF
cavaf-bașa v. *cavaf*
cavaf-bașă v. *cavaf*
CAVAL¹
CAVAL²
*cavalerie*¹ v. *cavaler*
*cavalerie*² v. *cavaler*
cavaleriu v. *cavaler*
cavalcada v. *cavaler*
cavalcadă v. *cavaler*
cavaleariu v. *cavaler*

CAVALER

cavaleresc v. cavaler
cavalereste v. cavaler
cavalerie¹ v. cavaler
cavalerie¹ v. cavaler
cavalerie² v. cavaler
cavalerie² v. cavaler
cavalerime v. cavaler
cavalerism v. cavaler
cavalerist v. cavaler
cavaleros v. cavaler
CAVALET

cavalier¹ v. cavaler
cavalier² v. cavaler
cavalieră v. cavaler
cavalin v. cabalin
cavalir v. cavaler
cavarma v. cavurmă

CAVAS

CAVATINĂ

cavaz v. cavas
cavaz-baş v. cavas
cavaz-başa v. cavas

CAVĂ

cavârgic v. căvârgic
cavârma v. cavurmă
cavârmă v. cavurmă
cavei v. cafea

CAVERNĂ

cavemicol v. cavernă
cavernogramă v. cavernă
cavernometrie v. cavernă
cavernos v. cavernă

CAVGA

CAVLAR

cavicorn v. corn

CAVLĂ

cavitar v. cav
cavitate v. cav
cavitație v. cav

CAVOU

cavtă [ir.] v. căuta
cavurma v. cavurmă

CAVURMĂ

cavză v. cauză

CAZ

CAZA¹

CAZA²

CAZAC

cazacă¹ v. cazac
cazacă² v. cazac
cazacă v. cazac

cazacească v. cazac

cazacește v. cazac

cazacincă v. cazac

cazacioaică v. cazac

cazacioc v. cazac

cazaclău v. cazac

cazaclie v. cazac

cazacliesc v. cazac

cazacliu v. cazac

cazamâc v. căzamlăc

CAZAN

cazan-ahcesi v. cazan

cazanciu v. cazan

cazangerie v. cazan

cazangiu v. cazan

CAZANIE

CAZANIER

cazarma v. cazarmă

cazarmadă v. cazarmă

cazarmagi v. cazarmă

cazarmament v. cazarmă

CAZARMĂ

cazascher v. cadiu

CAZĂ

cazâlbaş v. cazâlbaş

cazâl-pelit v. căzâl-pelit

CAZĂLBAŞ

cazâlbaşeşte v. cazâlbaş

cazechier v. cadiu

cazeificare v. cazeină

cazeinat v. cazeină

CAZEINĂ

cazeinogen v. cazeină

CAZEMATĂ

cazascher v. cadiu

CAZIC

CAZIER

cazilbaş v. cazâlbaş

cazilbaşeşte v. cazâlbaş

cazin v. cazinou

cazincă v. casâncă

cazino v. cazinou

CAZINOU

cazischeiar v. cadiu

cazischiar v. cadiu

caziscur v. cadiu

CAZMA

cazmagiu v. cazma

CAZNACEI

CAZNĂ¹

CAZNĂ²

cazoar v. cazuar

CAZON

cazonie v. cazon

cazual v. caz

cazualism v. caz

cazualitate v. caz

CAZUAR

cazuist v. caz

cazuistic v. caz

cazuistică v. caz

CAZULCĂ

CĂ

*că*¹ [ar.; mr.] v. că

*că*² [mr.] v. ca¹

căbaniță v. cabaniță

CĂBĂLAICĂ

căbănăcioară v. cabaniță

căbănicea v. cabaniță

căbănicer v. cabaniță

căbăniță v. cabaniță

căbel v. căblă

CĂBLUCĂ

căbuz v. cobuz

CĂCA

căcacea v. căca

căcaină v. căca

căcare [ar.] v. căca

căcari [mr.] v. căca

căcat [ar., mr.] căca

căcât [ir.] v. căca

căcat v. căca

căcat v. căca

căcăcios, -oasă v. căca

căcădără v. cacadăr

căcăder v. cacadăr

căcădăr v. cacadăr

căcăduș v. cacadăr

căcădușă v. cacadăr

căcălău v. căca

căcăloi v. căca

căcănar v. căca

căcănărie v. căca

căcănău v. căca

căcăniu v. căca

căcăradză [ar.] v. căca

căcărâță v. checheriță

CĂCĂRDAC

căcărea v. căca

căcăreață v. căca

căcărează v. căca

căcărel v. căca

căcăreț v. căca

căcări v. căca

căcărie v. căca

căcărios v. căca

căcăstoare v. căca

căcăstor [ar., mr.] v. căca

căcăstorar v. căca

căcășar v. căca

căcătescu [ar.] v. căca

căcătoare v. căca

căcătoi v. căca

căcător [ar.] v. căca

căcător v. căca

căcătos [ar.] v. căca

căcătură [ar.] v. căca

căcătură v. căca

căcătuț v. căca

căcățel v. căca

căcățiș v. căca

căcățoi v. căca

căcău v. căca

căcăzdare v. cacadăr

căcăce v. căca

căcăcea v. căca

căcărmat v. căca

căcăcadere (pl.) v. cacadăr

căce v. că

căce v. că

căceși v. că

căci v. că

căciur v. caciur

căciori v. caciur

căciorie v. caciur

căciuă [ar., mr.] v. căciulă

căciugă v. cegă¹

căciula v. căciulă

căciulan v. căciulă

căciular v. căciulă

căciulat v. căciulă

CĂCIULĂ

căciulă [ar., mr.] v. căciulă

căciulăresc v. căciulă

căciulărie v. căciulă

căciuleală v. căciulă

căciuli v. căciulă

căciulică v. căciulă

căciulie v. căciulă

căciuliță v. căciulă

căciuloi v. căciulă

căciur v. caciur

cădar v. cadă

cădăresc v. cadă

cădări v. cadă

cădățuie v. cadă

CĂDĂR

CĂDEA

cădealniță v. cădelniță

cădeare [ar.] v. cădea

cădeari [mr.] v. cădea

cădelnița v. cădelniță

CĂDELNIȚĂ

cădenie v. cădea

cădere v. cădea

cădi v. cădelniță

cădlă v. cădelniță

cădișă v. cădea

cădișcuță v. cadîu

cădișoară v. cadă

cădiță v. cadă

cădulă v. cadă

căduță v. cadă

căduție v. cadă

căfană v. cafea

căfas v. cafas

căfeni v. cafea

căftare [ar.] v. căuta

căftari [mr.] v. căuta

căftălan v. captar

căftănel v. caftan¹

căftăni v. caftan¹

căftănie v. caftan¹

căfui v. cohi

căhală v. cahlă

căhleăță v. cahlă

căhlincă v. cahlă

căhliță v. cahlă

CĂHUI

căhuială v. căhui

căhulă v. căulă

CĂI¹

*căi*² v. că

CĂIAFET

căială v. căi¹

căialnic v. căi¹

căicioară v. căiță

căier v. cal

căierel v. caier

căiesc v. cal

căigaină v. găigană

căigană v. găigană

căimacan v. caimacam

căimăcam v. caimacam

căimăcan v. caimacam

căimăcămeasă v. caimacam

căimăcămi v. caimacam

căimăcămie v. caimacam

căimăcămit v. caimacam

căimăcăneasă v. caimacam

căimăcel v. caimac

căina v. căi¹

căini v. căi¹

căinic v. căi¹

căință v. căi¹

căisin v. căisă

căișor v. cal

CĂIȚĂ

căiuș v. caiș

căiuți (pl.) v. cal

călaican v. calaic

CĂLAI

CĂLAIE

călap v. căleap

călar [ar., mr.] v. călare

călâr [ir.] v. călare

CĂLARE

călare [ar.] v. călare

călarea (*de* ~, *de-a* ~) v. călare

călarele (*de-a-n* ~) v. călare

călariu v. călare

călăbăși v. calabaș

călăbur v. căbălaică

călăcan v. calaic

călăcaș v. colăcaș

călăcăni v. calaic

călăcix v. călăci

CĂLĂDAU

călăfătui v. calafat¹

călăfătuitor v. calafat¹

călăfă v. călăf

călăie v. călăvie

călăior v. cal

*călămar*¹ v. calamar¹

*călămar*² v. călimară

călămară v. călimară

călămariș v. călimară

călămariu v. călimară

călăngi v. călai

călăpăr v. calapăr

călărabă v. calarabă

călăraș v. călare

CĂLĂRĂȘEAN

călărășeancă v. călărășean

călărășesc v. călare

călărășie v. călare

călărășime v. călare

călărășiță v. călare

călăresc v. călare

călărește v. călare

călăreț v. călare
călăreț^H [ar.] v. călare
călări v. călare
călărie v. călare
călărime v. călare
călărît v. călare
călărîtea (de-a ~) v. călare
călăritură v. călare

CĂLĂSI

călător, -oare [ar.] v. cale

călător, -oare v. cale

călătoresc v. cale

călători v. cale

călătorie v. cale

călătorit v. cale

CĂLĂU¹

călău² v. cal

călăuz v. călăuză

CĂLĂUZĂ

călăuz-bașa v. călăuză

călăuz-ceauș v. călăuză

călăuzi v. călăuză

călăuzitor v. călăuză

călăuzî v. călăuză

CĂLĂVĂC

CĂLĂVIE

călăci v. călăci

călăf v. călăf

călâi v. călâu

CĂLĂU

călbaș v. călbaș

călbăgios v. gălbează

călbăjoară v. gălbează

călbăsoară v. gălbează

călbează v. gălbează

călbeji v. gălbează

călbezi v. gălbează

CĂLCA

călcare [ar.] v. călca

călcari [mr.] v. călca

călcat v. călca

călcată v. călca

călcăi v. călcăi

călcăieș v. călcăi

călcătoare¹ v. călca

călcătoare² v. călca

călcător¹ v. călca

călcător² v. călca

călcătoreasă v. călca

călcători v. călca

călcătorie v. călca

călcătoriță v. călca

călcătură v. călca

călcătură [ar.] v. călca

călcăvură v. calcavură

CĂLCĂI

călcăia v. călcăi

călcăiaș v. călcăi

călcăior v. călcăi

călcân u [ar.] v. călcăi

călcănoasa v. călcăi

călcănu v. călcăi

călcea v. calce¹

CĂLCETE (pl.)

călchiu v. călcăi

călciunar v. călțun

călçon [mr.] v. călcăi

căldar [mr.] v. căldare

CĂLDARE

căldare [ar.] v. căldare

căldari [mr.] v. căldare

căldărar v. căldare

căldărar [mr.] v. căldare

CĂLDĂRAȘ¹

căldăraș² v. căldare

căldărăreasă v. căldare

căldărăresc v. căldare

căldărărie¹ v. căldare

căldărărie² v. căldare

căldărău v. căldare

căldărâm v. caldarâm

căldărângiu v. caldarâm

căldări v. căldare

căldărit v. căldare

căldăroi v. căldare

căldăruș [mr.] v. căldare

căldărușă v. căldare

căldărușcă [mr.] v. căldare

căldărușcă v. căldare

căldărușe [ar.] v. căldare

căldărușică v. căldare

căldăruță v. căldare

căldău v. gâldău

căldicel v. cald

căldișor [ar.] v. cald

căldișor v. cald

căldos v. cald

căldură [ar., mr.] v. cald

căldură v. cald

căldurică v. cald

călduros [ar., mr.] v. cald

călduros v. cald

călduș^H [ar.] v. căldare

căldușor v. cald

călduț v. cald
căleală v. căli
CĂLEAP
căleapă v. căleap
căleca v. încăleca
CĂLEMAR
călemară v. călimară
călemăr v. călimară
călep v. căleap
călerușă v. cărare
CĂLETCĂ
călfătui v. calafat¹
călfătuitoar v. calafat¹
călfezi v. galfad
călfie v. calfă
călfuță v. calfă
CĂLI
căl/bil v. căli
călibilitate v. căli
călic v. calic
călice [ar.] v. cale
călicea v. cale
călici v. calic
călicică v. cale
călicioară v. cale
călicuț v. calic
CĂLIFAR
călimar v. călimară
CĂLIMARĂ
călimariu v. călimară
călimăr v. călimară
călimăruță v. călimară
CĂLIN¹
călin² v. călină¹
CĂLINĂ¹
CĂLINĂ²
călindar v. calendar
călindău v. colindă
călindroi v. calendroi
CĂLINESCIAN
călinet v. călină¹
călinică v. călină¹
călinuță v. călină¹
căliscă v. căletcă
călișoară [ar.] v. cale
călișoară v. cale
călișor v. cal
călit v. căli
călitcă v. căletcă
călitură v. căli
căliță [ar., ir.] v. cale
căliță v. cale

călmăjâniar v. carmajin
călmăjin v. carmajin
căloare [ar.] v. căroare
căloari [mr.] v. căroare
căloi v. cal
căloń v. cahľă
călpac v. calpac¹
călpitor [mr.] v. cărpător
călta v. căuta
călțăminte v. încălța
CĂLȚUN
călțunar v. călțun
călțunaș v. călțun
călțunăreasă v. călțun
călțunărie v. călțun
călțunăriță v. călțun
călțunei (pl.) v. călțun
călțunureasă v. călțun
călubăr v. calapăr
călucean v. cal
călucenește v. cal
căluceniu v. cal
călucer v. cal
CĂLUGĂR
călugăraș v. călugăr
călugără v. călugăr
călugăre v. călugăr
călugărea v. călugăr
călugăreasca v. călugăr
călugărel v. călugăr
călugăresc v. călugăr
călugărește v. călugăr
călugăret v. călugăr
călugări v. călugăr
călugăricioară v. călugăr
călugărie v. călugăr
călugărime v. călugăr
călugărișor v. călugăr
călugărit v. călugăr
călugăriță v. călugăr
călugărițesc v. călugăr
călugăros v. călugăr
călugheri¹ v. călugăr
călugheri² v. călugăr
căluian v. caloian
căluleț v. cal
călupăr v. calapăr
căluș¹ v. cal
căluș² v. cal
călușan v. cal
călușar¹ v. cal

călușor² v. cal
călușea v. cal
călușei (pl.) v. cal
călușel¹ v. cal
călușel² v. cal
călușer v. cal
călușereasca v. cal
călușeresc v. cal
călușerește v. cal
călușerie v. cal
călușire v. cal
călușor v. cal
căluț v. cal
CĂMARĂ
CĂMAȘĂ
cămașe v. cămașă
cămatnic v. camătă
cămănac v. comănac
cămănar v. camână
cămănărie v. camână
cămănărit v. camână
cămărar v. cămară
cămăraș v. cămară
cămărașel v. cămară
cămărașesc v. cămară
cămărașie v. cămară
cămărașiță v. cămară
cămăruică v. cămară
cămăruie v. cămară
cămărușă v. cămară
cămăruță v. cămară
cămășcioară v. cămașă
cămășoară v. cămașă
cămășoacă [mr.] v. cămașă
cămășoi v. cămașă
cămășui v. cămașă
cămășuială v. cămașă
cămășuică v. cămașă
cămășuie v. cămașă
cămășuță v. cămașă
cămăta v. camătă
cămătar v. camătă
cămătarnic v. camătă
cămătaș v. camătă
cămătăreasă v. camătă
cămătăresc v. camătă
cămătărește v. camătă
cămătări v. camătă
cămătărie v. camătă
cămătăriță v. camătă
cămătnici v. camătă
cămătnicie v. camătă

cămătui v. camătă
cămeașă [mr.] v. cămașă
cămeașă v. cămașă
cămeașe [ar.] v. cămașă
cămeniță v. cameniță
cămeșă v. cămașă
cămeșe v. cămașă
cămeșoi v. cămașă
cămeșuică v. cămașă
cămeșuie v. cămașă
cămeșuță v. cămașă
cămetin v. camătă
cămgie v. cange
cămil v. cămilă²
cămilafcă v. camilafcă
cămilar v. cămilă¹
cămilavhă v. camilafcă
CĂMILĂ¹
CĂMILĂ²
CĂMIN
căminar v. camână
căminaș v. cămin
căminărie v. camână
căminărit v. camână
căminete v. cămin
cămineț v. cămin
căminist v. cămin
căministă v. cămin
căminiță v. cameniță
cămiș v. camiș
cămișică [ar.] v. cămașă
cămișiță [ar.] v. cămașă
cămișotă [ar.] v. cămașă
cămișuță [mr.] v. cămașă
cămoră v. comoară
cămpăc [mr.] v. câmp
cămpines [mr.] v. câmp
cămpunes [mr.] v. câmp
cămucă v. camhă
cămușă [mr.] v. ciuă¹
cămuligă [mr.] v. ciuă¹
cân [mr.] v. când
cânac v. canac
cânaș v. canaș
cânar v. canar¹
cânară v. canar¹
CĂNATĂ
CĂNĂBET
cănăcel v. canac
cănăfior v. canaș
cănăpăr v. calapăr
cănăraș v. canar¹

cănăriță v. canar¹
cănăriu v. canar¹
cănăruș v. canar¹
cănăruț v. canar¹
cănătuie v. cănată
cănățoi v. cănată
cănățuie v. cănată
cănăvăț v. canava
cănceau v. canceu
cănchișdo [ar.] v. când
când [ar.] v. când
cându [mr.] v. când
căneală v. căni
cănevas v. canava
CĂNGAL
cănger v. cange
căngiuit v. cange
CĂNI
căniină¹ [ar.] v. căine
căniină² [ar.] v. căine
căniță v. cană¹
cănoaie v. cană¹
cănoaie v. cană¹
cânt v. căt¹
cântă [ir.] v. cânta
cântar v. cântar
cântari [mr.] v. cânta
cântător [mr.] v. cânta
cântătură [mr.] v. cânta
cântulă v. cantă¹
cântuță v. cantă¹
căntălar v. cancelar
căntălare v. cancelar
căntălareș v. cancelar
căntălărie v. cancelar
căntelărie v. cancelar
căntelărist v. cancelar
căntelerie v. cancelar
cănți [ar.] v. când
cănți v. cant²
cântido [ar.] v. când
cărunt v. cărunț
cărunți v. cărunț
cărură v. carură
cănușar [mr.] v. cenușă
cănușă [mr.] v. cenușă
cănușicav [mr.] v. cenușă
cănușos [mr.] v. cenușă
cănut [ar.] v. cărunț
cănucic [ar.] v. cărunț
cănuță v. cană¹
cănuțare [ar.] v. cărunț

căoaci v. covaci
căocit v. covaci
CĂOI
căota v. căuta
căpac v. capac
CĂPARĂ
căpauă v. copoi
căpaucă v. copoi
căpaucă v. copoi
căpăcel v. capac
căpăh v. căpălui
CĂPĂLUI
căpăluit v. căpălui
CĂPĂLUȘ
CĂPĂRA
căpărar [ar.] v. capră
căpări v. căpară
căpări v. căpară
căpărlădă [ar.] v. capră
căpărlădă [ar.] v. capră
căpăstru v. căpăstru
căpăstraș v. căpăstru
CĂPĂSTRU
căpăstrui v. căpăstru
CĂPĂTA
căpătare v. căpăta
căpătat v. căpăta
căpătăier v. căpătăi
căpătătură v. căpăta
CĂPĂTĂI
căpătăier v. căpătăi
căpătăi v. căpătăi
căpătăi¹ v. căpătăi
căpătăi² v. căpătăi
căpătăială v. căpătăi
căpătăiuit v. căpătăi
CĂPĂTUȘCĂ
CĂPĂȚ
căpăța v. căpețea¹
CĂPĂȚAN
Căpățaroasii (top.) v. căpățână
căpățan v. căpățan
căpățanar v. căpățan
CĂPĂȚĂNĂ
căpățanoasă v. căpățână
căpățanos v. căpățână
căpățea v. căpețea¹
căpățeală v. căpețea¹
căpățel¹ v. cap¹
căpățel² v. căpețea¹
căpățină v. căpățână
căpăținos v. căpățână

căpăţonă [mr.] v. *căpăţână*

căpău v. *copoi*

căpăuă v. *copoi*

căpăucă v. *copoi*

căpăuţă v. *copoi*

CĂPĂLNĂ

căpcană v. *capcană*

căpcăun v. *cap*¹

căpcăunime v. *cap*¹

căpcăunoaică v. *cap*¹

căpcân v. *cap*¹

căpcâne v. *cap*¹

căpcănime v. *cap*¹

căpcea v. *chepcea*¹

căpcean v. *cap*¹

căpcel v. *cap*¹

căpcioc [mr.] v. *cap*¹

căpciu [mr.] v. *cap*¹

CĂPELEŞ

CĂPENEAG¹

CĂPENEAG²

căpester v. *căpistere*

căpestere v. *căpistere*

căpesterie v. *căpistere*

căpestreală v. *căpăstru*

căpestrel v. *căpăstru*

căpestru v. *căpăstru*

căpestru [ar., mr., ir.] v. *căpăstru*

căpete v. *căpăt*

căpetean v. *căpitan*

*căpetenie*¹ v. *cap*¹

*căpetenie*² v. *căpitan*

căpeţ v. *căpăt*

*căpeţală*¹ v. *căpeţea*¹

*căpeţală*² v. *cap*¹

CĂPEŢEA¹

*căpeţea*² v. *cap*¹

*căpeţeală*¹ v. *căpeţea*¹

*căpeţeală*² v. *cap*¹

*căpeţel*¹ v. *cap*¹

*căpeţel*² v. *căpăt*

*căpeţel*³ v. *căpeţea*¹

căpia v. *capie*

căpială v. *capie*

căpiat v. *capie*

căpici v. *căpeţea*¹

căpicioară v. *căpiţă*

CĂPIE

căpietură v. *capie*

căpisteare [ar.] v. *căpistere*

căpisteari [mr.] v. *căpistere*

căpistele v. *căpistere*

CĂPISTERE

căpisterie v. *căpistere*

căpita [ar.] v. *cap*¹

CĂPITAN

căpitanat v. *căpitan*

căpitan-paşa v. *căpitan*

căpitălaş v. *capital*¹

căpitănaş v. *căpitan*

căpitănat v. *căpitan*

căpităneasă v. *căpitan*

căpitănel v. *căpitan*

căpitănesc v. *căpitan*

căpitănie v. *căpitan*

căpitănoi v. *căpitan*

căpitănu [ar.] v. *căpătai*

căpitenie v. *cap*¹

căpitănu [ar.] v. *căpătai*

căpiton [mr.] v. *căpătai*

căpiţon [mr.] v. *căpătai*

căpitanu [ar.] v. *căpătai*

căpiţa v. *căpiţă*

căpiţală v. *căpeţea*¹

CĂPIŢĂ¹

CĂPIŢĂ²

căpiţână [ar.] v. *căpăţână*

*căpiţea*¹ v. *căpeţea*¹

*căpiţea*² v. *căpiţă*

căpiţel v. *căpeţea*¹

căpiţi v. *căpiţă*

căpiţic v. *căpiţă*

căpiţit v. *căpiţă*

căpiţoacie v. *căpiţă*

căplar v. *caporal*

căplănesc v. *capelă*²

căplăug v. *clăpăug*

căplean v. *clep*

căplun v. *clapon*

*căpoi*¹ v. *cap*¹

*căpoi*² v. *copoi*

căpoiaş v. *copoi*

căpoieş v. *copoi*

căpos v. *cap*¹

căpou v. *copoi*

căpral v. *caporal*

căpramă v. *capră*

căprar [ar., mr.] v. *capră*

*căprar*¹ v. *capră*

*căprar*² v. *caporal*

căpraş v. *capră*

*căprăreasă*¹ v. *capră*

*căprăreasă*² v. *caporal*

căprăreaţă v. *capră*

căprărie¹ v. capră
căprărie² v. caporal
căprărit v. capră
căprăriță¹ v. capră
căprăriță² v. caporal
căprăriu [ar.] v. capră
căpresc v. capră
căprește v. capră
căpriată v. capră
căprică v. capră
căpriică [mr.] v. capră
căpricea v. capră
căprifoaie v. caprifoi
căprină [ar., mr.] v. capră
căprină¹ v. capră
căprină² v. coprină
căprioară [ar.] v. capră
căprioară v. capră
căprior [ar.] v. capră
căprior v. capră
căprioraş v. capră
căprioareală v. capră
căprioarel v. capră
căpriori v. capră
căpriorit v. capră
căprire v. capră
căprişoară v. capră
căprişor v. capră
căprît v. capră
căpriță [ar.] v. capră
căpriță v. capră
căpriu v. capră
căproi v. capră
căpros v. capră
CĂPRUCI
căpriu v. capră
căprusnic v. căpusnic
căpruşor v. capră
căprutină [mr.] v. capră
căpruță v. capră
căpşeană [ar.] v. căpşună
căpşor v. cap
CĂPŞUG
căpşun v. căpşună
căpşunar¹ v. căpşună
căpşunar² v. căpşună
CĂPŞUNĂ
căpşună [ar.] v. căpşună
căpşune v. căpşună
căpşunică v. căpşună
căpşunu v. căpşună
căpta v. căuta

căptan v. captar
căptar v. captar
căptălaci v. captar
căptălan v. captar
CĂPTĂLUG
căptuf v. căptuh
căptug v. căptuh
CĂPTUH
căptușeală v. căptuh
căptuși¹ v. căptuh
căptuși² v. cătușă
căptușit v. căptuh
căptușitură v. căptuh
CĂPU¹
căpu² v. cap¹
căpuit v. căpu¹
căpuior¹ v. căpu¹
căpuior² v. cap¹
CĂPUN
CĂPUNĂ
CĂPUSNIC
căpuș v. cobuz
căpuș¹ [ar.] v. căpușă
CĂPUȘĂ
căpușă [mr.] v. căpușă
căpușe [ar.] v. căpușă
căpuși v. căpușă
căpușiță v. căpușă
căpușnic v. căpusnic
căpușniță [mr.] v. căpușă
căpușună v. căpşună
CĂPUT¹
căpu² v. cobuz
căputa v. căpută
căputar¹ v. căpută
căputar² v. căpută
căputat v. căpută
CĂPUTĂ
căpută [ar.] v. căpută
căputări (pl.) v. căpută
căputături (pl.) v. căpută
căpu¹ v. cap¹
căpu² v. cobuz
căpușan v. căpășan
CĂRA
cărabă¹ v. carabă¹
cărabă² v. carabă²
căraftă v. caraftă
căraire v. cărare
căran v. car¹
CĂRARE
cărare [ar., mr.] v. cărare

Căras (antrop.) v. *caras*
căraș v. *caras*
cărat v. *căra*
cărăban v. *caraban*
*cărăbaș*¹ v. *carabă*¹
*cărăbaș*² v. *carabaș*
cărăbăneală v. *cărăbăni*
CĂRĂBĂNI
CĂRĂBĂNOS
cărăbete v. *carabete*
cărăbi v. *carabă*¹
cărăbin v. *carabină*
cărăbit v. *carabă*¹
cărăboanță v. *carboavă*
cărăboavă v. *carboavă*
cărăboi v. *boia*
CĂRĂBUȘ
cărăbuș [ar.] v. *cărăbuș*
cărăbușă v. *cărăbuș*
cărăbușel v. *cărăbuș*
cărăbuț v. *car*¹
cărăbuță v. *car*¹
cărăcenie v. *căr*
cărăcudă v. *caracudă*
cărădașcă v. *rădașcă*
cărăfioară v. *carafă*¹
*cărăgea*¹ v. *caragea*
*cărăgea*² v. *cărujea*
cărăi v. *căr*
cărăjea v. *cărujea*
cărăjele (pl.) v. *cărujea*
cărălabă v. *calarabă*
cărăman v. *caraman*
cărămidar v. *cărămidă*
CĂRĂMIDĂ
cărămidăreasă v. *cărămidă*
*cărămidărie*¹ v. *cărămidă*
*cărămidărie*² v. *cărămidă*
cărămijoară v. *cărămidă*
cărămizar v. *cărămidă*
cărămizi v. *cărămidă*
cărămizie v. *cărămidă*
cărămizioară v. *cărămidă*
cărămiziu v. *cărămidă*
cărămizoară v. *cărămidă*
cărăntâie v. *cărântâie*
cărăra v. *cărare*
cărărat v. *cărare*
cărărea v. *cărare*
cărări v. *cărare*
cărăru v. *cărare*
cărăruică v. *cărare*

cărăruie v. *cărare*
cărărușă v. *cărare*
cărăruță v. *cărare*
cărășel v. *caras*
cărătaș v. *caretă*
CĂRĂTENIE
cărătoare [ar.] v. *cărător*
*cărătoare*² v. *căra*
CĂRĂTOR [ar.]
*cărător*¹, *-oare*¹ v. *căra*
*cărător*² v. *căra*
cărătură v. *căra*
CĂRĂUI
*cărăui*² v. *cărăui*¹
cărăuleanca v. *caraulă*
cărăunt v. *cărunt*
cărăuș v. *căra*
cărăușă v. *cărare*
cărăușesc v. *căra*
cărăușește v. *căra*
cărăuși v. *căra*
cărăușie v. *căra*
cărăușit v. *căra*
cărăuți v. *car*¹
cărăvane (pl.) v. *caravani*
cărăvădi v. *cărăbăni*
cărăvei v. *caravei*
cărăvod v. *cărăbăni*
CĂRĂZUI
cărăzuit v. *cărăzui*
cărăie v. *cărăie*
CĂRĂM
cărămb v. *carâmb*
cărămbă v. *carâmb*
cărămbi v. *carâmb*
cărămbit v. *carâmb*
cărăn v. *cherină*
cărăne v. *cherină*
cărănie v. *cherină*
cărănjea v. *cărujea*
cărăbaș v. *carabaș*
Cărbuna v. *cărbune*
cărbunare [ar.] v. *cărbune*
cărbunar [ar., mr.] v. *cărbune*
cărbunar v. *cărbune*
cărbunaș v. *cărbune*
cărbunăreasă v. *cărbune*
*cărbunărie*¹ v. *cărbune*
*cărbunărie*² v. *cărbune*
cărbunărliche [ar.] v. *cărbune*
CĂRBUNE
cărbune [ar.] v. *cărbune*

cărbunească v. cărbune
cărbunel v. cărbune
Cărbunești (top.) v. cărbune
cărbuni [mr.] v. cărbune
cărbuni v. cărbune
cărbunicios v. cărbune
cărbuniu v. cărbune
cărbunos v. cărbune
cărbur [ir.] v. cărbune
cărbură [ir.] v. cărbune
cărbure [ir.] v. cărbune
cărca v. încărca
cărcală v. cărcăli
cărcaș v. cărcă
cărcatiță v. cratiță
cărcăi v. cărc¹
cărcăleală v. cărcăli
CĂRCĂLI
cărcălitor v. cărcăli
cărcălitură v. cărcăli
cărcăliu v. chercheli
cărcă v. crâșca
cărcmări v. cărciumă
cărcmărit v. cărciumă
cârd v. cârd
Cârdași (antrop.) v. cardaș
cârdăși v. cardaș
cârdășie v. cardaș
cârdoși v. cardaș
cârdui v. cârd
căre [ir.] v. căine
cărecios v. car²
cărete v. car²
cârhan v. corhan
cări [mr.] v. care
cări v. car²
cărica v. cărică
CĂR/CĂ
cărig [ar.] v. cârlig
cărigat v. cărică
cărigă v. cărică
cărigățel v. cărică
CĂRINDAR¹
cărindar² v. calendar
cârlăonț v. cârlig
cârlig [ar., mr.] v. cârlig
cârlig v. cârlig
cârmac v. carmac
cârmăcele (pl.) v. carmac
cârmăcuț v. carmac
cârmăjin v. carmajin
cârmăjină v. carmajin

cărmăna v. scărmăna
cărmănat v. scărmăna
cărmănatură v. scărmăna
cărmăz v. cărmăz
cărmojiță v. cărmuj
cărnar [ar.] v. carne
cărnat [mr.] v. cărnat
cărnărie¹ v. carne
cărnărie² v. carne
cărnău v. cărn
cărnicea v. carne
cărniceică v. carne
cărnicios v. carne
cărnioasă v. carne
cărnită v. carne
cărnii v. carne
cărnos [ar., mr.] v. carne
cărnos v. carne
cărnoși v. carne
cărnoși v. carne
cărnoșie v. carne
cărnu v. carne
căroaie v. car¹
CĂROARE [ar.]
căroi v. car¹
cârpănos v. carpen
cârpănoșie v. carpen
cârpător v. cârpător
cârpeniș v. carpen
cârpeniță v. carpen
cârpinar v. carpen
cârpinaș v. carpen
cârpinel v. carpen
cârpinet v. carpen
cârpiniță [mr.] v. carpen
cârpiniș [ar.] v. carpen
cârpiniș v. carpen
cârpiniță v. carpen
cârpinuț v. carpen
cârpitor [ar.] v. cârpător
CĂRS/NCĂ
cărsnic v. crâșnic¹
cărstei v. cărstei
cărstnic v. cărsnic¹
cărșie v. cărșie
cârtală v. cartal
cârtar v. carte
cârtaș v. carte
cârti v. cârti¹
cârticea v. carte
cârticeică v. carte
CĂRTIGE (pl.)

cărtigi (pl.) v. cărtige
cărtișoară v. carte
cărtiță v. cărtiță
cărtoi v. carte
cărtulariu v. cărturar
cărtulărie v. cărturar
CĂRTURAR
cărturăreasă v. cărturar
cărturăresc v. cărturar
cărturărește v. cărturar
cărturărie v. cărturar
cărturărimă v. cărturar
cărtureț v. cărturar
CĂRTUȘĂ¹
cărtuș v. cart²
cărtar v. carte
cărtăș v. carte
cărtăluie v. carte
cărtișoară v. carte
cărtoi v. carte
cărtulie v. carte
cărucean v. car¹
căruțer v. car¹
cărucioară v. car¹
cărucior v. car¹
cărușea v. caragea
căruș v. căruș¹
căruș² v. căruș¹
cărușie v. car¹
CĂRUJEA
cărulean v. car¹
cărulel v. car¹
cărucior v. căruț
CĂRUNT
cărunta v. căruț
cărunțate v. căruț
cărunțeață v. căruț
cărunțeață v. căruț
cărunțete v. căruț
cărunți v. căruț
cărunțeață v. căruț
cărunțel v. căruț
cărunți v. căruț
cărunțică v. căruț
cărunție v. căruț
cărunțime v. căruț
cărunțiu v. căruț
căruș v. car¹
cărușă [ar.] v. car¹
căruș v. car¹
cărușăș v. car¹
cărușă [ar., mr.] v. car¹

căruță v. car¹
căruțarie v. car¹
căruți v. car¹
cărvăsăra v. carvasara
cărvăsărie v. carvasara
cărvunar v. carbonar
cășaci (pl.) v. casă¹
cășan v. casă¹
cășap v. casap
cășapniță v. casap
cășar v. casă¹
cășarmă v. cazarmă
cășăș v. casă¹
cășăgiu v. ches¹
CĂSĂ
cășălniță v. găselniță¹
cășălu v. casa¹
cășăluică v. casă¹
cășăluie v. casă¹
cășăpi v. casap
cășăpie v. casap
cășăraș v. casă²
cășășoară v. casă¹
cășător [ar.] v. casă¹
cășător v. casă¹
cășătoreală v. casă¹
cășătoreșc v. casă¹
cășătorește v. casă¹
cășători v. casă¹
cășătorie v. casă¹
cășătorit v. casă¹
cășătornic v. casă¹
CĂSCA
căscă [ir.] v. cășca
căscare [ar.] v. cășca
căscari [mr.] v. cășca
căscat, -ă [mr.] v. cășca
căscat¹ v. cășca
căscat², -ă v. cășca
căscări v. cășca
căscătură [mr.] v. cășca
căscătură v. cășca
căscău v. cășca
căscăun v. cășca
căscăumd, -ă v. cășca
căscăunt v. cășca
căscăci v. căscăci
căscăcioară v. casă¹
căscăcioră v. casă¹
cășean v. casă¹
cășică [ar.] v. casă¹
cășică [mr.] v. casă¹

căsicioară v. *casă*¹
căsișoară v. *casă*¹
*cășiță*¹ v. *casă*¹
*cășiță*² v. *casă*²
cășnat v. *caznă*¹
cășni v. *caznă*¹
căsnicesc v. *casă*¹
căsnicește v. *casă*¹
căsnici v. *casă*¹
căsnicie v. *casă*¹
căsoaie v. *casă*¹
căsoi v. *casă*¹
căstan v. *castan*
căstană v. *castan*
căstănar [mr.] v. *căstăne*
căstănaș v. *castăn*
căstănat [mr.] v. *căstăne*
căstănat [ar.] v. *căstăne*
căstănel v. *castăn*
căstăniște [ar.] v. *căstăne*
căstăniu v. *castan*
CĂSTĂNE [ar.]
căstănișu [ar.] v. *căstăne*
căstăni [ar.] v. *căstăne*
căstinel v. *castăn*
căstîh [mr.] v. *căstăne*
căstîhă [mr.] v. *căstăne*
căsucă v. *casă*¹
căsuică v. *casă*¹
căsuie v. *casă*¹
căsulie v. *casă*¹
căsulită v. *casă*¹
căsușoară v. *casă*¹
căsuță v. *casă*¹
*cășar*¹ [ar.] v. *caș*
*cășar*¹ v. *caș*
*cășar*² v. *caș*
cășare [ar.] v. *caș*
cășăi v. *hăș*
cășăreasă v. *caș*
cășărie [ar.] v. *caș*
cășărie v. *caș*
cășăriță v. *caș*
cășcăli v. *cărcăli*
cășcăvălărie v. *cașcaval*
cășcioară v. *casă*¹
cășciorea v. *casă*¹
cășeat [ar.] v. *caș*
cășereasă v. *caș*
cășerie v. *caș*
cășeriță v. *caș*
cășet v. *caș*

cășgare v. *cășca*
cășina v. *cășuna*
cășioară v. *casă*¹
cășită v. *casetă*
CĂȘITĂ¹
CĂȘITĂ²
cășiță³ v. *caș*
*cășiță*⁴ v. *chișiță*¹
cășos v. *caș*
CĂȘTEI
căștioară v. *casă*¹
căștoară v. *casă*¹
căștorană v. *casă*¹
căștorauă v. *casă*¹
cășulean v. *caș*
cășuleț v. *caș*
Cășulina v. *caș*
CĂȘUNA
cășunător v. *cășuna*
cășunătură v. *cășuna*
cășuț v. *caș*
cășuță v. *casă*¹
căt [mr., ir.] v. *căt*¹
căt v. *căt*¹
căta v. *căuta*
CĂTANĂ
cătaran v. *catran*
cătară v. *catăr*¹
cătarcă v. *cotarcă*
cătare¹ v. *căuta*
cătare² v. *acătării* (Addenda)
cătagă v. *cotarcă*
cătat v. *căuta*
cătă [ar.] v. *către*
cătă v. *către*
cătălici (pl.) v. *catalige*
cătăligi (pl.) v. *catalige*
cătălin [mr.] v. *cătinel*
CĂTĂLINA
cătălniță v. *cățel*¹
cătăluie v. *cățel*¹
CĂTĂMĂI
cătămui v. *cătămăi*
cătănășește v. *cătană*
cătăneasca v. *cătană*
cătănesc v. *cătană*
cătănește v. *cătană*
cătăni v. *cătană*
cătănie v. *cătană*
cătănimie v. *cătană*
cătănioară¹ v. *cătană*
cătănioară² v. *cătină*¹

cătănîț v. cătană
CĂTĂNITOARE
cătănișă v. cătană
cătănuț v. cătană
cătănușă v. cătană
cătăramă v. cataramă
cătărambă v. cataramă
cătărăma v. cataramă
cătărămușă v. cataramă
CĂTĂRĂNĂT
cătărănit v. cătărănat
CĂTĂRĂUȘĂ
cătărăge (pl.) v. catalige
cătărgea v. catarg
cătărîg v. catalige
cătărîgă v. catalige
cătărîgi (pl.) v. cotoroage
cătărîgie v. catalige
cătărîile v. acătării (Addenda)
cătărăoage (pl.) v. catalige
cătărui v. cataroi²
cătător v. căuta
cătătorie v. căuta
cătătură v. căuta
cătățime v. căt¹
cătănă v. cătină¹
cătărîg v. catalige
cătăcădăci v. cotcodac
cătăcădăfi v. cotcodac
cătăcăhun v. cap¹
cătăcăun v. cap¹
cătăcăunesc v. cap¹
cătăcăunoaică v. cap¹
cătăcodăr [ir.] v. căt¹
cătăcoder [ir.] v. căt¹
cătălin v. cătinel
cătăliru v. cătinel
cătănă v. cătină¹
cătănel v. cătinel
cătăyod [ir.] v. căt¹
cătăi v. citi
cătăigă v. cotigă
cătăile [ir.] v. căt¹
cătăilin [ar., mr.] v. cătinel
cătăilin v. cătinel
cătăilinaș v. cătinel
cătăime v. căt¹
cătăin v. cătină¹
CĂTĂINAR¹ [ar.]
cătăinar² v. cătină¹
cătăinare [ar.] v. cătăinar¹
cătăinaș v. cătinel

cătăinat v. cătină¹
CĂTĂINĂ¹
cătăină¹ v. cătină¹
CĂTĂINĂ² [ar.]
cătăinea v. cătină¹
CĂTĂINEL
cătăineluș v. cătinel
cătăinelușel v. cătinel
cătăineluș v. cătinel
cătăingan v. cătinel
cătăinică v. căt¹
cătăiniș v. cătină¹
cătăra [ir.] v. către
cătăramă v. catran
cătăran v. catran
cătăran v. catran
cătărană v. catran
cătără [ar.] v. către
cătără v. către
cătărami v. catran
cătărașna v. catran
cătăranar v. catran
cătărașneală v. catran
cătărași v. catran
cătărașit v. catran
cătărașitură v. catran
cătărașiță v. catran
cătărașoș v. catran
CĂTRĂȚIRĂ
cătărașniță v. catrință
cătărașoi v. catrință
cătărașoi v. catrință
CĂTRE
cătăre [ir.] v. către
CĂTREȚ
cătărință v. catrință
cătăru v. către
CĂTRUNĂ
cătăruo v. încotro
cătăruior v. cătun
CĂTUN
cătăun [ar., mr.] v. cătun
cătăună [ar.] v. cătun
cătăună v. cătun
cătăunean [mr.] v. cătun
cătăunel v. cătun
cătăunes [mr.] v. cătun
cătăunesc v. cătană
cătăunește v. cătană
cătăuni v. cătană
cătăunișcă [mr.] v. cătun
cătăunie v. cătană

cătuniști [mr.] v. cătun

cătur v. cotor

căturoi v. cotor

cătus v. cătușă

cătusa v. cătușă

cătusar v. cătușă

CĂTUȘĂ

cătuse [ar.] v. cătușă

cătusi v. cătușă

cătusnic v. cătușă

cătusnică v. cătușă

cătusniță v. cătușă

cătusoaică v. cătușă

cătusă [ar.] v. cătușă

Căța (antrop.) v. cața

cățao [ar., mr.] v. cățel¹

cățauă [ar., mr.] v. cățel¹

CĂȚĂ

cățai v. cața

cățâl¹ [ar.] v. cățel¹

cățâl² [ar.] v. cățel²

cățâlhe v. țăcălie

cățâlniță v. cățel¹

cățâlue v. cățel¹

cățanaș [mr.] v. cățân

cățântuc [mr.] v. cățân

CĂȚĂRA

cățarat v. cățara

cățărătoare v. cățara

cățărător, -oare v. cățara

cățărătură v. cățara

cățări v. cățara

cățăun v. cațaon

cățăuncă v. cațaon

cățâmi (pl.) v. cățân

cățâmi (pl.) v. cățân

CĂȚÂN

cățân [ar.] v. cățân

cățână v. cățân

cățână [ar.] v. cățân

cățânos v. cățân

cățea v. cățel¹

CĂȚEL¹

CĂȚEL²

cățela¹ v. cățel¹

cățela² v. cățel¹

cățelan v. cățel¹

cățelandric v. cățel¹

cățelandru v. cățel¹

cățelas v. cățel¹

cățelândrică v. cățel¹

cățelește v. cățel¹

cățeli¹ v. cățel¹

cățeli² v. cățel¹

cățelică v. cățel¹

cățelit v. cățel¹

cățelitură v. cățel¹

cățelniță v. cățel¹

cățeloi v. cățel¹

cățelue v. cățel¹

cățelus v. cățel¹

cățelusa v. cățel¹

cățera v. cățara

căție v. cățuie

cățin v. cățân

CĂȚINĂ

cățol¹ [mr.] v. cățel¹

cățol² [mr.] v. cățel²

cățon [mr.] v. cățân

cățuă [mr.] v. căciulă

CĂȚUIE

cățuletă v. casoletă

cățun v. cățân

căuaci v. covaci

căuc v. cauc¹

căucel v. cauc¹

căucus v. cauc¹

căui v. căuni

CĂULĂ

căuli v. căuni

căun v. caun

căune v. caun

CĂUNI

CĂUȘ

căușa v. căuș

căușel v. căuș

căuși v. căuș

CĂUTA

căutat¹ v. căuta

căutat² v. căuta

căutătoare v. căuta

căutător, -oare v. căuta

căutătură v. căuta

căuza v. cauză

căuzaș v. cauză

căuzășesc v. cauză

căvac v. cavaf

CĂVALIU

căvan v. găvan

căvăfie v. cavaf

căvălaș v. caval¹

căvălărie v. cavaler

căvălie v. călăvie

căvălirie v. cavaler

CĂVÂRGIC

căz v. că

căzac v. cazac

căzan v. cazan

căzanie v. cazanie

căzăcească v. cazac

căzăcel v. cazac

căzăcesc v. cazac

căzăcescu v. cazac

căzăcescul v. cazac

căzăcește v. cazac

căzăci v. cazac

căzăcime v. cazac

căzăcioaică v. cazac

CĂZĂI

căzălbaș v. cazălbaș

căzălbașesc v. cazălbaș

căzământ v. cădea

căzănărie v. cazan

căzănel v. cazan

căzănîță v. cazan

căzărnesc v. cazarmă

căzător v. cădea

căzătură [mr.] v. cădea

căzătură v. cădea

căzilbaș v. cazălbaș

căzlar-aga v. căzlar-aga

căzlarîu v. căzlar-aga

căzmăluță v. cazma

căznat v. caznă¹

CĂZNI¹

căzni² v. caznă¹

căznit v. caznă¹

căznitor v. caznă¹

căznitură v. caznă¹

căzut v. cădea

căbânaș v. cabaniță

CĂBLĂ

căblărit v. căblă

căcat v. căca

CĂCĂ¹

căcă² v. căca

căcădâr v. cacadâr

căcădără v. cacadâr

căcăreață v. căca

căcăzdâr v. cacadâr

căcăi v. găgăi

căcăială v. găgăi

căcăriga v. cucurigu

căce v. că

CĂCI¹

CĂCI²

căci³ v. că

câi v. călcâi

căiafet v. căiafet

CĂICĂI

câinar v. căine

CĂINE

câinean v. căine

câine-câinește v. căine

câiner v. căine

câinesc v. căine

câinește v. căine

câini v. căine

câinie v. căine

câinime v. căine

câiniș v. caniș

câinișor v. căine

câinoaică v. căine

câinos v. căine

câinoșenie v. căine

câinoșie v. căine

câj v. căș¹

câjmă v. cărciumă

CĂLANGĂCI

CĂLĂ

CĂLĂCI

CĂLĂF

CĂLBAȘ

CĂLC

călfă v. galfăd

călmău v. călbaș

călmoi v. călbaș

călnic v. colnic

călpător v. cărpător

călțai v. călți

călțai v. călți

călțâr v. călți

CĂLȚI (pl.)

călții-mălții (pl.) v. căț¹

călțișori (pl.) v. călți

călțos v. călți

călțui v. călți

CĂMP

câmpar [ar.] v. câmp

câmpănuță v. câmp

câmpean, -ă v. câmp

câmpencă v. câmp

câmpenesc v. câmp

câmpenește v. câmp

câmpesc v. câmp

câmpi v. câmp

câmpian v. câmp

câmpic [ar.] v. câmp

câmpie v. câmp
câmpină v. câmp
câmpioară v. câmp
câmpiş¹ [ar.] v. câmp
câmpiş² [ar.] v. câmp
câmpiu v. câmp
câmpolean v. câmp
câmpoș v. câmp
câmpu [ar.] v. câmp
Câmpulung (top.) v. câmp
câmpurean v. câmp
câmpurel v. câmp
câmpușor v. câmp
câmpuț v. câmp
cân [ir.] v. când
câna-giugiuc v. cana¹
cânamă v. câine
cânâgic v. cana¹
cânăpă v. cânepă
cânărie v. câine
cânâgic v. cana¹
cânciog v. canceu
CÂND
când [ir.] v. când
cândai v. când
cândai v. când
cândailea v. când
cându [ar.] v. când
cândva v. când
câne [ar.] v. câine
câne v. câine
câneamă v. câine
cânean v. câine
câneaste [ar.] v. câine
câne-cânește v. câine
cânepar v. cânepă
CÂNEPĂ
cânepărie v. cânepă
cânepchișchiriță v. coropișniță
cânepioară v. cânepă
cânepiște v. cânepă
cânepișteriță v. coropișniță
cânepiștină v. cânepă
cânepiță v. cânepă
cânepiu v. cânepă
cânepoală v. cânepă
câner v. câine
cânesc v. câine
cânescu [ar.] v. câine
cânește v. câine
cânetic v. câine
câni v. câine

cânie v. câine
cânil'e [ar.] v. câine
cânime v. câine
cânipă [ar.] v. cânepă
cânipioală v. cânepă
cânipoală v. cânepă
cânișor v. câine
cânitură v. câine
câniu [ar.] v. câine
cânjău v. gânj
cânjeu v. gânj
cânoaică v. câine
cânopișteriță v. coropișniță
cânos v. câine
cânoșie v. câine
cânt v. cânta
CÂNTA
CÂNTAR
cântaragiu v. cântar
cântare [ar.] v. cânta
cântat v. cânta
cântată [ar.] v. cânta
cântăraș v. cântar
cântăreală v. cântar
cântăreață v. cânta
cântăreț v. cânta
cântări v. cântar
cântărit v. cântar
cântăritor v. cântar
cântător, -oare [ar.] v. cânta
cântător, -oare v. cânta
cântătorăș [ar.] v. cânta
cântătură v. cânta
cântec v. cânta
cântecaș v. cânta
cântecă v. cânta
cânteccea v. cânta
cântecel v. cânta
cânteciune v. cânta
cântecuță v. cânta
cântic [ar.] v. cânta
cântic v. cânta
cântica [ar.] v. cânta
cânticel v. cânta
cântu [ar.] v. cânt¹
cânva v. când
CÂR
câra v. câr
câra-mâra v. câr
cârav v. firav
cără v. câr
cârăgi v. firav

cărăi v. câr
cărăială v. câr
cărăitură v. câr
cărăvi v. firav
cârâi v. câr
cârâială v. câr
CĂRĂIE
cârâit v. câr
cârâitoare v. câr
cârâitor v. câr
cârâitură v. câr
CĂRĂNTĂIE
cârbaci v. gârbaci
CÂRC¹
cârc² v. câr
cârcală v. cârcăli
cârcaș v. cârcă
cârcatiță v. cratiță
CÂRCĂ
cârcăi v. cârc¹
CÂRCĂLAC
cârcăiag v. cârcăiac
cârcăleală v. cârcăli
cârcăli v. cârcăli
cârcăi v. cârc¹
cârcăiac v. cârcăiac
cârcăiag v. cârcăiac
cârcâit v. cârc¹
cârcâitor v. cârc¹
cârcăitură v. cârc¹
cârcărâți v. cârc¹
cârcăți v. cârc¹
cârcea v. cârcel
CÂRCEABĂ
CÂRCEAG¹
CÂRCEAG²
cârcean v. cârcel
cârceguț v. cârceag¹
cârcei v. cârcel
cârceia v. cârcel
cârceie v. cârcel
cârceitor v. cârcel
cârceiu v. cârcel
CÂRCEL
cârcei¹ v. cârcel
cârcei² v. chircei
cârcea v. cârcel
cârcimar v. cârciumă
Cârcimari (top.) v. cârciumă
cârcimă v. cârciumă
cârcimăreasă v. cârciumă
cârcimioară v. cârciumă

cârcimușoară v. cârciumă
cârcin v. carchin
cârcioabă v. cârceabă
cârciob v. cârcioc
cârciobar v. cârcioc
cârciobaș v. cârcioc
cârciobov v. cârcioc
CÂRCIOC
cârciocar v. cârcioc
cârciocăresc v. cârcioc
cârciocărie v. cârcioc
cârciocos v. cârcioc
cârciog¹ v. cârcioc
cârciog² v. hârciog
cârciogar v. cârcioc
cârciogăresc v. cârcioc
cârciogărie v. cârcioc
cârcior v. cârcel
cârciumar v. cârciumă
CÂRCIUMĂ
cârciumăreasă v. cârciumă
cârciumăresc v. cârciumă
cârciumărește v. cârciumă
cârciumări v. cârciumă
cârciumărie¹ v. cârciumă
cârciumărie² v. cârciumă
cârciumărit¹ v. cârciumă
cârciumărit² v. cârciumă
cârciumăritor v. cârciumă
cârciumăriță v. cârciumă
cârciumioară v. cârciumă
cârciumușoară v. cârciumă
cârciumușă v. cârciumă
cârcmar v. cârciumă
cârcmă v. cârciumă
cârcmăreasă v. cârciumă
cârcmăriță v. cârciumă
cârc-mârc v. câr
cârcneală v. cârc¹
cârcni v. cârc¹
cârcomi v. cârcoti
cârcoseală v. cârcoti
cârcosi v. cârcoti
cârcota v. cârcoti
cârcotaș v. cârcoti
cârcotă v. cârcoti
cârcoteală v. cârcoti
CÂRCOTI
cârcotos v. cârcoti
cârcoveală v. cârcoti
cârcserdar v. serdar
CÂRCUȘIT

cârcută v. *cârcoti*

CÂRD

cârdăși v. *cardaș*

cârdășie v. *cardaș*

cârdișor v. *cârd*

cârdoc v. *cârd*

cârdui v. *cârd*

cârdurel v. *cârd*

cârduț v. *cârd*

cârgealău v. *cârjaliu*

cârhală v. *crihală*

cârhoi v. *corhană*¹

CÂRJALIU

cârjan v. *cârjă*

CÂRJANCA

CÂRJĂ

cârjălu v. *cârjaliu*

cârjâi v. *cârjă*

cârjencuță v. *cârjancă*

cârjioară v. *cârjă*

cârjni v. *scrâșni*

cârjob v. *gârjob*

cârjoba v. *gârjob*

cârjoi v. *cârjă*

cârjoiat v. *încârjoia*

cârlac v. *cârlaci*

CÂRLACI

CÂRLAN¹

*cârlan*² v. *gârlan*¹

cârlană v. *cârlan*¹

cârlanță v. *cârlig*

cârlăioară v. *cârlan*¹

cârlăior v. *cârlan*¹

cârlănar v. *cârlan*¹

cârlănaș v. *cârlan*¹

cârlăniță v. *cârlan*¹

cârlănuț v. *cârlan*¹

cârlău v. *cârlan*¹

cârleagă [ar.] v. *cârneleagă*

cârleb v. *cârlig*

cârlibană [ar.] v. *cârlig*

cârlibonț v. *cârlig*

cârlibușă v. *cârlig*

CÂRLIG

cârlig [ar.] v. *cârlig*

cârliga v. *cârlig*

cârligar [ar.] v. *cârlig*

cârligaș v. *cârlig*

*cârligat*¹ v. *cârlig*

*cârligat*² v. *cârlig*

Cârligata (top.) v. *cârlig*

cârligată v. *cârlig*

cârligător v. *cârlig*

cârligătură v. *cârlig*

cârligătea v. *cârlig*

cârligățică v. *cârlig*

cârligean v. *cârlig*

cârligel v. *cârlig*

cârligioară v. *cârlig*

cârligior v. *cârlig*

cârliguț v. *cârlig*

cârlioanță v. *cârlig*

cârlion v. *cârlig*

cârlionț v. *cârlig*

cârlionța v. *cârlig*

cârliță v. *carliță*

cârloanță v. *cârlig*

cârlobat v. *gârjob*

CÂRLOGAN

cârlogancă v. *cârlogan*

cârmac v. *carmac*

cârmac v. *cârmă*

*cârmaci*¹ v. *cârmă*

*cârmaci*² v. *carmac*

cârmaș v. *cârmă*

CÂRMĂ

cârmăci v. *cârmă*

câr-mâr v. *câr*

CÂRMĂZ

cârmăziu v. *cârmăz*

cârmeală v. *cârmă*

cârmez v. *cârmăz*

cârmi v. *cârmă*

cârmijiu v. *cârmăz*

cârmiș v. *cârmă*

cârmitor, -toare v. *cârmă*

cârmiță v. *cârmă*

cârmoajă v. *cârmuj*

cârmoc v. *cârmă*

cârmog v. *cârmă*

cârmojie v. *cârmuj*

cârmui v. *cârmă*

cârmuitor v. *cârmă*

cârmuitoare v. *cârmă*

CÂRMUJ

cârmus v. *cârmăz*

cârmuz v. *cârmăz*

cârmuziu v. *cârmăz*

CÂRN

CÂRNAT

cârnate v. *cârnat*

cârnaț v. *cârnat*

cârnă v. *cârn*

cârnăcior v. *cârnat*

cărnătar¹ v. cărnat
cărnătar² v. cărnat
cărnățareasă v. cărnat
cărnățarie¹ v. cărnat
cărnățarie² v. cărnat
cărnățăriță v. cărnat
cărnățel v. cărnat
cărnău¹ v. carne
cărnău² v. cărn
cărneală¹ v. cărn
cărneală² v. cărc¹
cărnece v. corn¹
cârneci¹ v. cărn
cârneci² v. corn²
CÂRNELEAGĂ
cârneligⁱ (pl.) v. cărneleagă
cârni¹ v. cărn
cârni² v. cărmă
cârni³ v. cărc¹
cârnice¹ v. cărmă
cârnice² v. cărc¹
cârnicele, -ică v. cărn
cârniceică v. carne
cârnicios v. carne
cârnice v. cărn
cârnileagă v. cărneleagă
cârniș v. cărmă
cârnitură v. cărmă
cârnog v. cărn
cârnogⁱ v. cărn
cârnoseală v. carne
cârnosi v. carne
cârnoși¹ v. carne
cârnoși² v. carne
cârnoșie v. carne
cârnuț v. cărn
cârpaci v. cărpă
CÂRPĂ
cârpăceală v. cărpă
cârpăci v. cărpă
cârpăcie v. cărpă
cârpăcit v. cărpă
cârpăcitor v. cărpă
cârpălab v. parcălab
cârpănos v. carpen
cârpărie v. cărpă
CÂRPĂTOR
cârpeală v. cărpă
cârpele v. cărpă
cârpenă v. carpenă¹
cârpel v. cărpă
cârpi v. cărpă

cârpit v. cărpă
cârpitor [ar.] v. cărpător
cârpitor v. cărpă
cârpitură v. cărpă
cârpoaie v. cărpă
cârpoceală v. cărpă
cârpoci v. cărpă
cârpogi v. cărpă
cârpoji v. cărpă
cârpoșoară v. cărpă
cârpuliță v. cărpă
cârpușoară v. cărpă
cârpuță v. cărpă
cârșaiac v. eclesiarh
cârșiac v. eclesiarh
cârșnic¹ v. crâșnic¹
cârșnic² v. crâșnic¹
cârștac v. cărstă
cârștacă v. cărstă
cârștaș v. crâșnic¹
cârștașă v. cărstă
CÂRSTĂ
CÂRSTĂNEASĂ
cârștealniță v. cristelniță
CÂRȘTEI
cârșteiaș v. cărștei
CÂRȘTEIE
cârștel v. cărștei
cârștelniță v. cristelniță
cârștineasă v. cărstăneasă
CÂRȘTITEL
cârștnic v. crâșnic¹
CÂRȘTOV
cârșag v. cărșeag
cârșca v. crâșca
cârșeag v. cărșeag
CÂRȘENIE
CÂRȘIE
cârșmă v. cărciumă
cârșmăriță v. cărciumă
cârșni v. scrâșni
cârșoară v. cărpă
cârșor v. cărn
cârta v. cărti²
cârtaș v. caltaboș
CÂRTAC
cârteală v. cărti¹
cârtelnic v. cărti¹
CÂRTI¹
CÂRTI²
CÂRTI³
cârticer v. cărtiță

cârticioară v. cârtiță
cârticios, -oasă v. cârtiță
cârtie v. hârtie
cârtit v. cârti¹
cârtitor v. cârti¹
cârtițar¹ v. cârtiță
cârtițar² v. cârtiță
CÂRTIȚĂ
cârtițoi v. cârtiță
CÂRTOAGĂ
cârtoajă v. cârti¹
cârtoac v. cârtog
CÂRTOG
cârtoji v. cârtoagă
cârtoav. cârstov
cârț v. scârț
CÂRȚAR
CÂRȚĂ
cârțabaci v. cârciog
CÂRȚĂBAN
cârțai v. scârț
CÂRȚIB
CÂRVINĂ
CÂS
câsâi v. câs
câsâlgea v. câzâlcea
CÂSCĂCI
câscâi v. câs
câscâneu v. chischineu
câsclă v. câșlă
CÂSMET
CÂȘ¹
câș² v. hăș
câșâță v. câșiță¹
câșelniță v. câșiță¹
câșiță v. caș
câșla v. câșlă
câșlar v. câșlă
câșlaș v. câșlă
CÂȘLĂ
câșlăreasă v. câșlă
câșlărie v. câșlă
câșlăriță v. câșlă
câșleagă [ar.] v. câșlegi
CÂȘLEGI (pl.)
câșlig v. câștiga
câșliga v. câștiga
câșmăreață v. cârciumă
câșmet v. câșmet
câșt v. câști
CÂȘTI
câștig v. câștiga

CÂȘTIGA
câștigare [ar.] v. câștiga
câștigaș v. câștiga
câștigat v. câștiga
câștigă v. câștiga
câștigă [ar.] v. câștiga
câștigător, -oare v. câștiga
câștigătură v. câștiga
câștigos v. câștiga
CÂT¹
CÂT²
cât [ar.] v. cât¹
câta v. cât¹
câta(mai) v. cât¹
câtă [ar.] v. către
cătățime v. cât¹
câtcădăci v. cotcodac
câtcărâi v. câr
câtcărâit v. câr
câtcâi v. cotcodac
câtcărâgi v. câr
câtcârigi v. câr
câtcârigu v. cucurigu
CÂTE
câte [ar.] v. câte
câtea v. cât¹
câtelea v. cât¹
câtelin v. câținel
câtelnuț v. câținel
câtenel v. câținel
câtenelaș v. câținel
câteneluț v. câținel
câteodată v. dată
câteși v. câte
câtețime v. cât¹
cățilenaș v. câținel
cățilin v. câținel
cățime v. cât¹
căținel v. câținel
cățineluș v. câținel
cățingan v. câținel
căținică v. cât¹
cățință v. cât¹
CÂTLĂC
câtră v. către
câtră [ar.] v. către
cătrel v. către
cātuială v. cât¹
cătule v. cât¹
cătulea v. cât¹
cātuși v. cât¹
câtva v. cât¹

cârva v. *cât*¹
cârvași v. *cât*¹
CĂȚ¹
CĂȚ²
cățã v. *cața*
cățâi v. *căț*¹
CĂȚĂȘPEI
cățeri v. *cățãra*
cății v. *căț*¹
căție v. *cățã*
cății-mâșii (pl.) v. *căț*¹
cățime v. *căț*¹
cățin v. *cățân*
căț-măț v. *căț*¹
cãvãrgic v. *cãvãrgic*
cãzam v. *cãzamlãc*
CĂZAMLĂC
cãzanie v. *cazanie*
CĂZĂLCEA
CĂZĂL-PELȚ
cãzlar v. *cãzlar-aga*
CĂZLAR-AGA
cãzlãgea v. *cãzãlcea*
cãzmet v. *cãsmet*
ce [ir.] v. *ce*¹
CE¹
*ce*² v. *ci*¹
CEA
ceabac v. *șabac*
ceabare v. *cebare*
ceabil v. *ceambur*
ceabul v. *ceambur*
ceabun v. *ceambur*
*ceabur*¹ v. *ceambur*
*ceabur*² v. *chiabur*
CEAC¹
*ceac*² v. *ceacãu*¹
ceacadaie v. *cehadaie*
CEACAL
ceacanaucã v. *ceacãnãu*
CEACAR/BĂ
CEACĂ¹
*ceacã*² v. *ceacãu*¹
CEACĂNĂU
ceacãrie v. *cicric*
Ceacãrul (antrop.) v. *ceacãr*¹
CEACĂU¹
CEACĂU²
ceacãi v. *ceacãr*¹
CEACĂIE¹
*ceacãie*² v. *ciochie*
CEACĂR¹

*ceacãr*² v. *cicric*
ceacãra v. *ceacãr*¹
ceacãreu v. *cicric*
ceacãrg v. *cicric*
ceacãrie v. *ceacãr*¹
ceacãrlie v. *ceacãr*¹
ceace v. *tatã*
ceachie v. *ceacãie*¹
CEACLĂ
ceaclãu v. *ceatlãu*
ceaclie v. *ceaclã*
ceaco v. *ceacãu*¹
CEACOT
ceacou v. *ceacãu*¹
CEAC-PAC
ceacșãri v. *ceacșiri*
CEACȘIRI (pl.)
CEADĂR
ceadãriu v. *ceadãr*
ceadiriu v. *ceadãr*
ceadlãu v. *ceatlãu*
CEAFĂ
CEAFLENDER
CEAGĂR
ceaglã v. *ceaclã*
ceaglãu v. *ceatlãu*
CEAH
ceahãi v. *cehãi*
CEAHLĂU
ceahnã v. *cehãi*
CEAHOL
CEAI
ceaicã v. *tatã*
ceaim v. *ceam*
CEAINĂ¹
*ceainã*² v. *ceai*
ceainãrie v. *ceai*
ceainic v. *ceai*
ceainicar v. *ceai*
CEAIR
ceairat v. *ceair*
ceairort v. *ceair*
CEAIZ
ceala v. *cea*
cealar v. *celar*
cealã v. *cea*
CEALĂU¹
*cealãu*² v. *celui*
*cealãu*³ v. *gealãu*
*cealãu*⁴ v. *șalãu*¹
cealãu v. *cealãu*¹
cealhãu v. *ceahlãu*

CEALMA

cealmagiú v. cealma

cealmă v. cealma

cealmeluță v. cealma

cealmuc v. ceamur

cealpar v. celpar

cealpara v. celpar

CEAM

ceamandură v. geamandură

ceambul v. ceambur

CEAMBUR

ceambura v. ceambur

CEAMEN/Ū

ceamfir v. cimșir

ceamfistic v. fistic

ceamparale v. geamparale

ceamsacáz v. sacáz

CEAMȘA

CEAMŪR

ceamuri (pl.) v. ceamur

cean v. ceam

CEANĂC

CEANATEIE

ceanăe (pl.) v. ceanăie

CEANĂIE (pl.)

CEANCĂ

ceandraș v. ceardă

ceanfēs v. geanfēs

ceanga-langa v. langa

ceangă v. ceancă

CEANGĂŪ

ceanghir v. cighir¹

ceaon v. ceau

CEAP

CEAPAR

ceaparmacar v. șahăr-mahăr

ceapauă (pl.) v. ceapău

CEAPĂ

CEAPĂTURI

CEAPĂŪ

CEAPĂC

ceapâr v. ceapur

CEAPCĂ

ceapcăn v. cepchen

CEAPCĂN¹

ceapcăn² v. cepchen

ceapcânlác v. ceapcân¹

ceapchen v. cepchen

ceapchin v. cepchen

CEAP/ST

ceaplău v. ceapău

CEAPRAZ

ceaprazan v. trapazan

ceaprazar¹ v. ceapraz

ceaprazan² v. ceapraz

ceapraznic v. ceapraz

ceaprazui v. ceapraz

ceaprazăr v. ceapraz

ceaprazăresc v. ceapraz

ceaprazărie¹ v. ceapraz

ceaprazărie² v. ceapraz

ceaprazi v. ceapraz

ceaprazui v. ceapraz

CEAPSĂ

CEAPȚĂ¹

ceapță² v. ceapsă

CEAPUCLUC

CEAPUR

cear v. gear

CEARĂ

cearbă v. cerb

CEARC

cearcagi-bașa v. cearcagiú

CEARCAG/Ū

cearcă v. încerca

CEARCĂN

cearceaf v. cearșaf

cearceav v. cearșaf

cearclău v. cearc

ceardac v. cerdac

ceardaș¹ v. ceardă

ceardaș² v. ceardă

CEARDĂ

ceardiș v. ceardă

cearlatan v. șarlatan

cearlatanerie v. șarlatanerie

cearlatanism v. șarlatanism

cearlău v. ceatlău

cearmă v. cermălu¹

cearnapoacă v. cerni

cearsală v. țesală

cearsălă v. țesală

cearsăli v. țesală

CEARȘAF

CEARȘIT

ceartă v. certa

Ceartej (top.) v. certi

CEAS¹

CEAS²

ceasălă v. țesală

ceasclov v. ceaslov

ceascuț v. ceas¹

ceasla v. șasla

CEASLOV

ceasloveț v. ceaslov
ceasloveț v. ceaslov
ceasma v. șașma
ceasnic v. ceas¹
ceasoaiie v. ceas¹
ceasoficare v. ceas¹
ceasornic v. ceas¹
ceasornicar v. ceas¹
ceasornicăreasă v. ceas¹
ceasornicărie v. ceas¹
ceasornicăriță v. ceas¹
ceasornicuț v. ceas¹
ceasoslov v. ceaslov
ceasosloveț v. ceaslov
CEASOVOI
CEASTIE
CEAȘCĂ
ceașin v. cișniu
ceașitlăc v. cearășit
ceașmă v. cișmea
ceașnic v. ceașcă
CEATAL¹
ceatal² v. ceatal¹
ceatarăș v. ceteră
CEATA¹
ceată² v. încet
ceafârnă v. cetârnă
ceatelnă v. ucitelnă
ceatlăiaș v. ceatlău
CEATLĂU
ceatlui v. ceatlău
CEATMA
ceat-pat v. ceac-pac
CEAȚĂ
ceaucă v. ceucă
CEAULĂ
ceaum v. ceam
CEAUN
ceaunaș v. ceaur
CEAUR/CĂ
ceaurit v. ceur
CEAUȘ
ceaușel v. ceauș
ceaușesc v. ceauș
ceauși v. ceauș
ceaușie v. ceauș
ceaușlar-chiatip v. cheatip
ceaușlar-colauz v. călăuză
ceaușlar-doagisi v. ceauș
ceaușlar-emini v. ceauș
ceauș-mare v. ceauș
ceauș-negru v. ceauș

ceb v. cebălui
cebală v. cebălui
CEBARE
cebarie v. cebare
CEBĂLUI
cebăluitor v. cebălui
cebăluitură v. cebălui
CEBOCEFAL
cebocefalie v. cebocefal
cebuc v. ciubuc
cebučiu v. ciubuc
cebucl v. ciubuc
CEC¹
CEC²
*cec*³ v. ceacău¹
cecai v. ceacău²
cecal¹ v. cec²
cecal² v. ceacal
cecală v. ceacal
cecă v. ceucă
cecădaie v. cehadaie
cecăh v. cicăli
cecâr v. cicric
CECE
ceceală v. țesală
cecela v. țesală
CECEN, -Ă
ceche v. ceaclă
*cechie*¹ v. ceacăie¹
*cechie*² v. ceaclă
CECIDIE
ceciliazi (pl.) v. ceciliz
CECILIZ
CECITATE
ceciugă v. cegă¹
CECMĂN
CECMEA¹
*cecmea*² v. ceatma
CECMEGEA
cecoder [ir.] v. ce¹
cecograf¹ v. cecitate
cecograf² v. cecitate
cecografie v. cecitate
cecric v. cicric
cecum v. cec²
CECUȘĂ
CEDA
cedant v. ceda
cedent v. ceda
cedente v. ceda
cederiu v. ceadâr
cedilă v. sedilă

cediriu v. *ceadâr*
CEDRU
cedulă v. *țidulă*
CEDVĂ
cefalalgic v. *algie* (Addenda)
cefalalgie v. *algie*
cefalee v. *cefalic*
CEFALIC
cefalină v. *cefalic*
cefalită v. *cefalic*
CEFALO-
cefalocordat v. *cordat*
CEFALOGRAF
cefalografie v. *cefalograf*
cefalometric v. *cefalometru*
cefalometrie v. *cefalometru*
CEFALOMETRU
CEFALOPOD
cefalopodă v. *cefalopod*
cefalorahidian v. *rahis*
cefaloscopic v. *cefaloscopie*
CEFALOSCOPIE
CEFALOTOMIE
cefalotorace v. *torace*
cefar v. *ceafă*
cefeidă v. *cefeu*
CEFER/ST
ceferistă v. *ceferist*
CEFEU
ceflac v. *ciftlăc*
CEFLEC
ceflac v. *ciftlăc*
cefte-caic v. *caic*
ceftelac v. *ciftlăc*
ceftelac v. *ciftlăc*
ceftelic v. *ciftlăc*
ceftilac v. *ciftlăc*
ceftilic v. *ciftlăc*
cegar v. *cegă*¹
cegarniță v. *cegă*¹
CEGĂ¹
*cegă*² v. *cigă*¹
ceghir v. *cighir*¹
ceglău v. *ceatlău*
cegod [ir.] v. *ce*¹
cegornicer v. *cheag*¹
CEH, -Ă
CEHADAIE
cehaialac v. *chehaia*
CEHĂI
cehesc v. *ceh*
cehește v. *ceh*

cehlui v. *ceatlău*
cehni v. *cehăi*
cehnit v. *cehăi*
cehnitură v. *cehăi*
cehoaică v. *ceh*
cehoslovac, -ă v. *ceh*
cehoslovăcesc v. *ceh*
cehoslovăcește v. *ceh*
cehoslovăcime v. *ceh*
CEHOVIAN
CEHREA
cehui v. *cehăi*
ceică v. *tată*
ceime v. *ce*¹
ceință v. *ce*¹
ceir v. *ceair*
ceire v. *ce*¹
ceisor v. *ceai*
ceiur v. *ceair*
ceiuș v. *ceauș*
ceiuț v. *ceai*
cek v. *cec*¹
CEL¹
-CEL²
cela v. *cel*¹
celafibră v. *fibră*
celaină v. *celui*
celalalt v. *alt* (Addenda)
celalan v. *alt* (Addenda)
celalant v. *alt* (Addenda)
celancă v. *celui*
CELAPERM
CELAR
celarnic v. *celui*
celași v. *acel* (Addenda)
celălant v. *alt* (Addenda)
celăraș v. *celar*
celărel v. *celar*
celăușag v. *celui*
CELB/Ș
celbos v. *gheb*
celeadnic v. *celednic*
celebi v. *celebiu*
CELEB/Ū, -IE
*celebiu*² v. *gelep*¹
celebra v. *celebru*
celebrant v. *celebru*
celebrator, -oare v. *celebru*
celebrație v. *celebru*
celebrațiune v. *celebru*
celebritate v. *celebru*
CELEBRU

CELED
CELEDNIC
celednică v. celednic
CELELE
celenchi v. celenghi
CELENGHI
CELENTERAT
celenție v. excelență
CELER¹
celer² v. țeler
celerifer v. celer¹
celerimetru v. celer¹
celeritate v. celer¹
CELEST
celestă v. celest
CELESTIN
celestină v. celest
celetnic v. celednic
celetnică v. celednic
celhui v. ceatlău
CELI
celiac v. celom
CELIBAT
celibatar, -ă v. celibat
celibe v. celibat
celibilic v. celebiu
celibiu v. gelep¹
celic v. cilic
celină v. țelină
celioscopie v. celom
celiotomie v. celom
CELLA
cellalt v. alt (Addenda)
cellant v. alt (Addenda)
CELLO
celma v. cealma
celmea v. cealma
celmeluță v. cealma
CELNIC¹
celnic² v. celnic¹
celniță v. celnic¹
celochit v. celuloză
celofan v. celuloză
celofana v. celuloză
celofibră v. celuloză
CELOIDINĂ
celolână v. celuloză
CELOM
celomat v. celom
celomic v. celom
CELOSTAT
celoșag v. celui

CELPAR
celșag v. celui
celșug v. celui
CELT, -Ă
CELTA
celtic v. celt
CELȚIU
celu (interj.) v. purcel
CELUI
celuială v. celui
celuît v. celui
celuitor v. celui
celuitură v. celui
celular v. celulă
CELULĂ
celulită v. celulă
celuloid v. celuloză
celulos v. celulă
CELULOZĂ
celulozic v. celuloză
celușag v. celui
cemâr v. ciumurlui¹
cemârlui v. ciumurlui¹
CEMBALO
ember v. cimbir¹
ceme v. teme²
cemea v. cecmea¹
cemeni v. ceameniu
CEMENT¹
cement² v. ciment¹
cementa¹ v. cement¹
cementa² v. ciment¹
cementație v. cement¹
cementită v. cement¹
cementos v. cement¹
cemer v. ciumurlui¹
cemeteriu v. cimitir
cemetie v. cimotie
cemeție v. cimotie
cemișir v. cimșir
cempoaie v. cimpoi¹
cemur v. ceamur
cenac v. ceanac
cenaclist v. cenaclu
CENACLU
cenăcel v. ceanac
cenăcuț v. ceanac
cenățui v. cinățui
cendea v. cendeș
CENDEȘ
cene v. cine¹
cenestezic v. cenestezie

CENESTEZIE

ceneși v. *cine*¹
ceneva v. *cine*¹

CENGERE

CENGHEMENGHE

cenghene v. *cinghinea*
cenghenea v. *cinghinea*
cenghie v. *cinghie*¹

CENOBIT

cenobitic v. *cenobit*
cenobitiism v. *cenobit*
cenobiu v. *cenobit*
cenogenesis v. *cenogeneză*
cenogenetic v. *cenogeneză*

CENOGENEZĂ

cenologie v. *cenoză*

CENOMANLAN

CENOTAF

CENOTIP

cenovie v. *chinovie*

CENOZĂ

cenozoic v. *cainozoic*
cenrușe v. *cenușă*

CENS

censiment v. *cens*
censitar v. *cens*
ensor v. *cenzură*
ensor v. *cenzură*
ensorial v. *cenzură*
censte v. *cinste*
centsit v. *cinste*
cenșura v. *cenzură*
cenșurabil v. *cenzură*
cenșurant v. *cenzură*
cenșură v. *cenzură*

CENT

centaulă v. *centaură*

CENTAUR

CENTAURĂ

centauree v. *centaură*
centauria v. *centaură*
centaurie v. *centaură*
centenar v. *cent*
centenariu v. *cent*
centesimal v. *cent*
centessimă v. *cent*
centezimal v. *cent*
centezimă v. *cent*

CENTI-

centiar v. *ar*¹ (Addenda)
centiără v. *ar*¹ (Addenda)
centigrad v. *grad*

centigram v. *gram*

centil v. *cent*

centilă v. *cent*

centilătru v. *litru*

centimă v. *cent*

centimetru v. *metru*

centirim v. *șintirim*

centiron v. *centură*

centister v. *ster*

CENTON

centorie v. *centaură*

centra v. *centru*

centraj v. *centru*

central v. *centru*

centrală v. *centru*

centralism v. *centru*

*centralist*¹ v. *centru*

*centralist*² v. *centru*

centralistă v. *centru*

centraliza v. *centru*

centralizator v. *centru*

centralizație v. *centru*

centralizațiune v. *centru*

centralizător v. *centru*

centric v. *centru*

CENTRIFUG

centrifuga v. *centrifug*

centrifugal v. *centrifug*

centrifugă v. *centrifug*

centrifugiu v. *centrifug*

centriol v. *centru*

CENTRIPET

centripetal v. *centripet*

centrism v. *centru*

centrist, -ă v. *centru*

CENTROMER

centroplasmă v. *plasmă*

centrosferă v. *sferă*

centrosom v. *centrozom*

centrospermă v. *spermă*

CENTROZOM

CENTRU

centru v. *centru*

centruire v. *centru*

CENTUM

CENTUMVIR

centumviral v. *centumvir*

centumviralis v. *centumvir*

centumvirat v. *centumvir*

centuplu v. *cent*

CENTURĂ

centuriat v. *cent*

centurie v. cent
centurion v. cent
centuriu v. cent
centuron v. centură

CENUR

cenuroză v. cenur
cenuşa v. cenuşă
cenuşar¹ v. cenuşă
cenuşar² v. cenuşă
cenuşat v. cenuşă

CENUŞĂ

cenuşăreasă v. cenuşă
cenuşări v. cenuşă
cenuşărie v. cenuşă
cenuşărit v. cenuşă
cenuşăriţă v. cenuşă
cenuşătură v. cenuşă
cenuşer¹ v. cenuşă
cenuşer² v. cenuşă
cenuşerniţă v. cenuşă
cenuşi v. cenuşă
cenuşie v. cenuşă
cenuşiu v. cenuşă
cenuşie v. cenuşă
cenuşoaică v. cenuşă
cenuşoară v. cenuşă
cenuşoasă v. cenuşă
cenuşoi¹ v. cenuşă
cenuşoi² v. cenuşă
cenuşos v. cenuşă
cenuşotcă v. cenuşă
cenuşuţă v. cenuşă
cenz v. cens

cenzar v. ţânzar
cenzitar v. cens
cenzor v. cenzură
cenzorie v. cenzură
cenzura v. cenzură
cenzurabil v. cenzură
cenzurat v. cenzură

CENZURĂ

ceon v. ceaun

CEOTI

CEP

cepar¹ v. ceapă
cepar² v. ceapă
cepar³ v. cep
cepar⁴ v. cep

CEPAŞ

CEPĂI

cepăit v. cepăi
cepălos v. cepeli

cepăreasă v. ceapă
cepărie¹ v. ceapă
cepărie² v. cep
cepărit v. cep
cepătoare v. începe
cepău v. cep

CEPCHEN

cepe v. începe
cepeleag v. cepeli
CEPELI

cepeliniţă v. începe
ceperlui v. cepeli
cepesc v. ceapă
cepet v. ceapă
cepişoară v. ceapă
cepiţă v. ceapsă

CEPLAC

ceplegea v. caplagea
cepli v. ciopli
cepoi v. ceapă
cepos¹ v. ceapă
cepos² v. cep
ceprag v. ceapraz
cepraz v. ceapraz
ceprază v. ceapraz
ceprăgar v. ceapraz
ceprăgărie v. ceapraz
ceprăzar v. ceapraz
ceprăzăresc v. ceapraz
ceprăzi v. ceapraz
cepreag v. ceapraz
cepreaz v. ceapraz
cepregar v. ceapraz
cepregării (pl.) v. ceapraz
ceprezar v. ceapraz
ceprigar v. ceapraz
cepsaie v. ceapsă
cepsuică v. ceapsă
cepsoară v. ceapă
cepuî v. cep
cepuît v. cep
cepuitor v. cep
cepurar¹ v. cep
cepurar² v. cep
ceपुरi v. cep
ceपुरos v. cep
ceपुरoară v. ceapă
ceपुरor v. cep
ceput v. începe
cepută v. ceapă
cer [ir.] v. cer¹
CER¹

CER²

*cer*³ v. *ciur*¹

cerac v. *cirac*

CERAMIC/D

CERAMIC

ceramică v. *ceramic*

ceramist v. *ceramic*

cerap v. *ciotap*

cerat v. *ceară*

CERARGIR/T

cerariu v. *cerîme*

CERAST

ceraşă v. *cireaşă*

cerat v. *ceară*

CERATIT

cerăreasă v. *ceară*

*cerărie*¹ v. *ceară*

*cerărie*² v. *ceară*

cerărit v. *ceară*

cerăt v. *cer*²

cerătoare v. *cere*

cerător v. *cere*

cerătură v. *cere*

CERB

Cerban v. *cerb*

Cerbană v. *cerb*

cerbar v. *cerb*

cerbaş v. *cerb*

cerbă v. *cerb*

cerbăluţă v. *cerb*

cerbărie v. *cerb*

CERBER

cerber v. *cerber*

cerbeşte v. *cerb*

Cerbica v. *cerb*

cerbical v. *cervical*

CERBICE

cerbicie v. *cerbice*

cerbicios v. *cerbice*

cerbicos v. *cerbice*

cerbiş v. *cerbice*

cerbişă v. *cerbice*

cerbişor v. *cerb*

cerboaică v. *cerb*

cerboaie v. *cerb*

cerboi v. *cerb*

cerbuleţ v. *cerb*

cerbuşor v. *cerb*

cerbuţ v. *cerb*

CERC

cerca v. *înceerca*

cercagiu v. *cearcagiu*

cercalam v. *ţarcălam*¹

CERCALĂ¹

*cercală*² v. *înceerca*

cercalău v. *ţarcălam*¹

CERCAR¹

*cercar*² v. *înceerca*

cercare v. *înceerca*

cercat v. *înceerca*

cercălan v. *ţarcălam*¹

cercălau v. *ţarcălam*¹

cercănat v. *cearcăn*

cercănel v. *cearcăn*

cercăni v. *cearcăn*

cercăreţ v. *înceerca*

cercăta v. *cerceta*

cercătoare v. *înceerca*

cercător v. *înceerca*

cercătură v. *înceerca*

cerceaş v. *cearşaf*

cerceală v. *ţesală*

CERCEL

cercela v. *cercel*

cercela v. *ţesală*

cercelar v. *cercel*

cercelaş v. *cercel*

cercelat v. *cercel*

cercelăreasă v. *cercel*

*cercelărie*¹ v. *cercel*

*cercelărie*² v. *cercel*

CERCELEIE

Cercelia v. *cercel*

Cercelica v. *cercel*

cerceliţă v. *checheriţă*

CERCELIU

cerceloi v. *cercel*

cerceluş v. *cercel*

cerceluţ v. *cercel*

CERCETA

cercetare v. *cerceta*

cercetaş v. *cerceta*

cercetaşă v. *cerceta*

cercetat v. *cerceta*

cercetăşesc v. *cerceta*

cercetăşeşte v. *cerceta*

cercetăşie v. *cerceta*

cercetăşime v. *cerceta*

cercetător, *-oare* v. *cerceta*

cercetătorie v. *cerceta*

cercetătură v. *cerceta*

cercetor v. *cere*

CERCEVEA

cercevică v. *cercevea*

cercheaz v. *cerchez*
cerchează v. *cerchez*
CERCHEBOALĂ
CERCHEL/IGI (pl.)
Cerchej (antrop.) v. *cerchez*
cerches v. *cerchez*
CERCHEZ, -Ă
cerchezeasca v. *cerchez*
cerchezesc v. *cerchez*
cerchezește v. *cerchez*
cerchezoaică v. *cerchez*
cerchie v. *ciripie*²
CERCI¹
*cerci*² v. *cere*
CERC/CĂ
CERC/LĂ
cercina v. țesală
cercliu v. *cearc*
cercoferință v. *circumferință*
CERCOPITEC
cercopitecid v. *cercopitec*
CERCOSPORIOZĂ
CERCOV
cercov v. *circov*
cercovnic v. țărcovnic
cercual v. *cerc*
cercugi (pl.) v. *circov*
cercui v. *cerc*
cercuială v. *cerc*
cercuit v. *cerc*
cercuitor v. *cerc*
cercuitură v. *cerc*
cerculariu v. *circular*¹
cerculație v. *cerc*
cerculeț v. *cerc*
cercumferență v. *circumferință*
cercumfles v. *circumflex*
cercumspect v. *circumspect*
cercumspecție v. *circumspect*
cercumstare v. *circumstanță*
cercura v. *circula*
cercurar v. *cerc*
cercurărie v. *cerc*
cercurărit v. *cerc*
cercurel v. *cerc*
Cercurica v. *cerc*
cercuriu v. *cerc*
cercuscrie v. *scrie*
cercustare v. *circumstanță*
cercușor v. *cerc*
cercuș v. *cerc*
CERDAC

cerdăcel v. *cerdac*
cerdăcuț v. *cerdac*
cerdăță v. *cerbice*
CERE
ceře [ir.] v. *cere*
cereac v. *cirac*
cereadă v. *cireadă*
CEREALĂ
cerealicultură v. *cereală*
cerealier v. *cereală*
cerealist v. *cereală*
cereașă v. *cireașă*
CEREBEL
cerebelar v. *cerebel*
cerebelos v. *cerebel*
CEREBRAL
cerebralism v. *cerebral*
cerebralitate v. *cerebral*
cerebrastenie v. *cerebral*
cerebroid v. *cerebral*
cerebromalacie v. *cerebral*
cerebroscleroză v. *scleroză*
cerebrospinal v. *spinal*
cerebrozidă v. *cerebral*
cerebru v. *cerebral*
cerec v. *ciric*¹
ceregeu v. *crede*
*ceremonial*¹ v. *ceremonie*
*ceremonial*² v. *ceremonie*
CEREMONIE
ceremonios v. *ceremonie*
cerencel v. *cerențel*
CERENȚEL
cerep v. *cirip*²
cerepie v. *ciripie*²
cerere v. *cere*
cerere v. *cere*
ceresc v. *cer*¹
ceresteu v. *ferăstrău*
cerestui v. *ferăstrău*
cereș v. *cireașă*
cereșiu v. *cireașă*
cerește v. *cer*¹
ceret v. *cer*²
ceretei (pl.) v. *ciritel*
ceretel v. *ciritel*
cereviș v. *cerviș*
CEREZINĂ
CERGĂ
cergiță v. *cerbice*
cerifer v. *ceară*
cerificare v. *ceară*

cerim v. *cerime*
CER/ME
cerimetrie v. *ceriu*¹
cerimonie v. *ceremonie*
cerin v. *cerime*
cerine v. *cerime*
cerință v. *cere*
cerip v. *cirip*¹
cerișoară v. *ceară*
cerit v. *ceriu*¹
ceritel v. *ciritel*
CER/THIUM
ceriță v. *ceară*
cerițică v. *cerențel*
CERIU¹
*ceriu*² v. *cer*¹
*ceriu*³ v. *ceară*
cerium v. *ceriu*¹
cerlău v. *ceatlău*
cermălaie v. *cermălui*¹
cermăli v. *ciumurlui*¹
CERMĂLUI¹
*cermălui*² v. *ciumurlui*¹
cern v. *cerni*
CERNAVODEAN
cernavodeancă v. *cernavodean*
*cernător*¹ v. *cerne*
*cernător*² v. *cerne*
cernătură v. *cerne*
cernăuț v. *cerni*
CERNE
cernea v. *cerni*
*cerneală*¹ v. *cerni*
*cerneală*² v. *cerni*
cernei v. *cerni*
CERNI
cernit v. *cerni*
cernita v. *cerni*
cernitor, -oare v. *cerni*
cernitură v. *cerni*
cernițel v. *cerențel*
CERNOZIOM
cernușcă v. *cerni*
cernut v. *cerne*
cernută v. *cerne*
CERNUȚ
ceroaică v. *cer*²
cerografie v. *ceară*
ceroi v. *cer*²
cerometrie v. *ceriu*¹
ceroplastică v. *ceară*
ceros v. *ceară*

cerostei v. *pirostrii*
CERP/
cerpie v. *ciripie*²
cersală v. *șesală*
cersăla v. *șesală*
cersăli v. *șesală*
cerșaf v. *cearșaf*
cerșag v. *cearșaf*
cerșător v. *cere*
cerșători v. *cere*
cerșătură v. *cere*
cerșetări v. *cere*
cerșetor v. *cere*
cerșetoresc v. *cere*
cerșetori v. *cere*
cerșetorie v. *cere*
cerșetorime v. *cere*
cerșetorît v. *cere*
cerșetură v. *cere*
cerși [ir.] v. *cere*
cerși v. *cere*
cerșire v. *cere*
cerșit v. *cere*
cerșitor v. *cere*
cerșitoresc v. *cere*
cerșitorește v. *cere*
cerșitori v. *cere*
cerșitorie v. *cere*
cerșitorime v. *cere*
cerșitorît v. *cere*
cerșitură v. *cere*
cerșui v. *cere*
cerșut v. *cere*
CERT
CERTA
certă [ir.] v. *certa*
certareț v. *certa*
certaș v. *certa*
CERTAT¹
*certat*² v. *certa*
certareț, -eață v. *certa*
certător v. *certa*
certătură v. *certa*
certej v. *certi*
certeji v. *certi*
certeliță v. *checheriță*
certez v. *certi*
CERTI
CERT/Ě
certifica v. *cert*
certificat v. *cert*
certificator v. *cert*

certificație v. cert
certificațiune v. cert
certificător v. cert
certitudine v. cert
certuri (pl.) v. heart
cerui v. ceară
ceruială v. ceară
ceruit v. ceară
ceruitor v. ceară
ceruitoră v. ceară
cerulete v. cer²
ceruleț v. cer²
CERULEU
cerume v. ceară
cerumen v. ceară
ceruminos v. ceară
cerusă v. ceruză¹
cerușe [ir.] v. cenușă
cerut v. cere
ceruță v. ceară
CERUZĂ¹
ceruză² v. ceruză¹
ceruzit v. ceruză¹
ceruziță v. ceruză¹
CERVANĂ
cervârște v. ciozvărtă
cerveș v. cerviș
cervet v. ciozvărtă
CERVICAL
cervice v. cerbice
cervici v. cerviș
cervicită v. cervical
cervicotomie v. cervical
cervid v. cervin
CERVIN
CERVIȘ
cervix v. cervical
cesală v. țesală
cesariu v. ceas¹
cesăla v. țesală
cescărie v. ceașcă
cesculeț v. ceas¹
cescuț v. ceas¹
cescuță v. ceașcă
ceseață v. țesală
cesfărtie v. ciozvărtă
cesibil v. ceda
cesie v. ceda
cesiona v. ceda
cesionar v. ceda
CESIU
cesiume v. ceda

ceslău v. ceatlău
CESNIC¹
cesnic² v. ceas¹
cesornic v. ceas¹
cesornicar v. ceas¹
CEST¹
CEST²
cest³ v. acest (Addenda)
cesta v. acest (Addenda)
CESTER
cești v. cinste
cestie v. chestiune
cestiune v. chestiune
cestod v. cestoid
CESTO/D
cestor v. chestor
cestură v. chestor
cesuleț v. ceas¹
cesură v. cezură
cesuț v. ceas¹
cesvârtă v. ciozvărtă
cesvârte v. ciozvărtă
ceșăla v. țesală
ceșcărie v. ceașcă
ceșceva v. ce¹
ceșcevași v. ce¹
ceșculiță v. ceașcă
ceșcuță v. ceașcă
ceșeață v. țesală
ceșela v. țesală
ceșesc v. ceh
ceșit v. cișit
CEȘME¹ (pl.)
ceșme² v. cișmea
ceșmea v. cișmea
ceșmegiu v. cișmea
ceșniu v. cișniu
CEȘTI
cet v. încet
ceta v. încet
cetac v. ciutac¹
CETACEU
cetaceum v. cetaceu
cetal v. ceatal¹
cetal-menzâl v. ceatal¹
cetal-menzil v. ceatal¹
cetal-mezil v. ceatal¹
cetanie v. citi
cetara v. ceteră
cetarie v. cit³
cetaș v. ceată¹

CETATE

cețate [ir.] v. *cetate*
cețara v. *ceteră*
cețaraș v. *ceteră*
cețără v. *ceteră*
cețarnă v. *cețarnă*
cețateja v. *cetate*
cețatejan, -ă v. *cetate*
cețateancă v. *cetate*
cețatenesc v. *cetate*
cețatenește v. *cetate*
cețatenie v. *cetate*
cețatenime v. *cetate*
cețateșc v. *cetate*
cețățuică v. *cetate*
cețățuie v. *cetate*
cețățuit v. *cetate*
CETĂRNĂ
CETCĂ
cetcui v. *cețcă*
cete v. *ceată*¹
CETEA
ceteală v. *citi*
cetelnă v. *citi*
ceten v. *cețină*
CETENĂ¹
*cetenă*² v. *cețină*
cetenie v. *citi*
cetera v. *ceteră*
ceteraș v. *ceteră*
CETERĂ
ceterea v. *ceteră*
cetereza v. *ceteră*
ceternă v. *cisternă*
ceteruică v. *ceteră*
ceteruță v. *ceteră*
*cetej*¹ v. *citi*
*cetej*² v. *citi*
cețferic v. *ciozvârtă*
ceți v. *citi*
CETIE
cețin v. *cețină*
CETINĂ
cetinel v. *încet*
ceținică v. *cețină*
ceținiș v. *cețină*
ceținiță v. *cețină*
ceținos v. *cețină*
cețioară v. *cețină*
cețioară v. *ceată*¹
*cețir*¹ v. *citi*
*cețir*² v. *citi*

cețitoriu v. *citi*
cețlăiaș v. *ceatlău*
cețlău v. *ceatlău*
cețlui v. *ceatlău*
cețluit v. *ceatlău*
cețluitură v. *ceatlău*
cețma v. *ceatma*
CETNIC
cețoacidoză v. *acid* (Addenda)
cețogen v. *cețonă*
cețogeneză v. *cețonă*
CETONĂ
cețonemie v. *cețonă*
cețonic v. *cețonă*
cețonurie v. *cețonă*
cețos v. *încet*
cețoză v. *cețonă*
CETVARNĂ
cețvârtă v. *ciozvârtă*
cețvert v. *ciozvârtă*
ceța v. *ceață*
cețos v. *ceață*
cețoșa v. *ceață*
cețui v. *ceață*
CEU¹
*ceu*² v. *ceh*
ceuc v. *ciocuș*
ceucaș v. *ciocuș*
CEUCĂ
ceucuș v. *ciocuș*
ceucușoară v. *ceucă*
ceucuță v. *ceucă*
ceunar v. *ceaun*
CEUR
ceur v. *ceur*
ceura v. *ceur*
ceurez v. *huhurez*
CEUȘ¹
*ceuș*² v. *ceauș*
ceva [ir.] v. *ce*¹
cevă [ir.] v. *ce*¹
ceva v. *ce*¹
cevași v. *ce*¹
cevașile v. *ce*¹
cevașilea v. *ce*¹
CEVLANĂ
cevrea v. *gevrea*
cevrică v. *gevrea*
CEZAR
cezar v. *cezar*
cezarian v. *cezar*
cezariană v. *cezar*

cezaric v. cezar
cezaricesc v. cezar
cezarin v. cezar
cezarism v. cezar
cezaro-crăiesc v. cezar
cezaro-regal v. cezar
cezaro-regesc v. cezar
cezarotomie v. cezar
ceziu v. cesiu
cezlui v. ceatlău
cezmăn v. cecmăn
CEZURĂ
cezvârtă v. ciovvârtă
cerne [ir.] v. cerne
cfadrant v. cadran¹
cfartal v. cvartal
CFARTANĂ
cfartir v. cartier
cfert v. sfert
cfinet v. finet
cfit v. chit¹
cfitanță v. chit¹
cfitanție v. chit¹
cfitui v. chit¹
CHA-CHA-CHA
CHALONĂ
CHAMOIS
character v. caracter
CHARDONNAY
charismă v. carismă
CHARLESTON
chartă v. cartă¹
CHARTER
CHARTREUSE
CHASSÉ
CHATEAUBRIAND
cheabap v. chebap
CHEABĂ
cheabur v. chiabur
cheaburesc v. chiabur
cheaburi v. chiabur
CHEAF/R
CHEAG¹
CHEAG²
cheagalău v. cheag¹
cheagornicer v. cheag¹
cheagornicrii v. cheag¹
cheagorniță v. cheag¹
cheah v. cheag²
cheahnă v. cehăi
cheaie v. chel¹
chealfăd v. galfăd
chealfet v. galfăd

cheant v. cheaun
cheantaun v. cheaun
cheantaur v. cheaun
cheanț v. cleanț
CHEANȚĂ
CHEAR
CHEARAUD
CHEART
cheartiu v. cheart
chearuvan v. chervan
cheaș v. unchi
cheatăp v. cheatip
cheațib v. cheatip
CHEATIP
CHEAȚĂ
CHEAȚĂLĂ
CHEAUN
cheaun v. cheaun
cheaur v. cheaun
chebab v. chebap
CHEBAP
chebar v. ghebă
chebă v. ghebă
chebe¹ v. chelbe
chebe² v. ghebă
chebrea v. gebrea
CHEC¹
CHEC²
chece v. checea
CHECEA
checeliu v. checea
checheriș v. chichiriș
CHECHERIȚĂ
chechiriță v. checheriță
CHECI
checigă v. cegă¹
CHEDER
chedrin v. ghidrin
chedru v. cedru
CHEDVEȘ
chedveșel v. chedveș
CHEESEBURGER
CHEF
CHEFAL
chefalea v. cefalee
chefalopode (pl.) v. cefalopod
chefăi v. cheof
chefălui¹ v. chef
chefălui² v. chefe
chefăluială v. chef
CHEFE
chefed v. galfăd

chefeli¹ v. chef
chefeli² v. chefe
chefelni v. chefe
chefelui v. chefe
cheferist v. ceferist
CHEFL
CHEFR
chefliu, -ie v. chef
chefni v. cheof
chefnit v. cheof
chefos v. chef
cheſy v. cheş
cheşor v. chef
cheſtea v. chiftea
chefui v. chef
chefuleţ v. chef
cheſului v. chef
chefuşor v. chef
chegar v. cheag¹
chegariu v. cheag¹
chegălău v. cheag¹
chegăreaţă v. cheag¹
chegărete v. cheag¹
chegăreţ v. cheag¹
chegărie v. cheag¹
chegăriţă v. cheag¹
chegătoare v. cheag¹
chegherniţă v. cheag¹
CHEGLĂ
cheglu v. cheglă
chegni v. cheof
chegornicer v. cheag¹
chegorniceriu v. cheag¹
chegorniţă v. cheag¹
cheg v. chehe
chehai v. chehaia
CHEHALĂ
chehaia-beg v. chehaia
chehaia-bei v. chehaia
chehaia-chiatib v. cheatip
chehaialăc v. chehaia
chehaie v. chehaia
chehailăc v. chehaia
chehăi v. chehe
CHEHE
cheheli v. chehe
cheheş v. chehe
chehlembar v. chihlimbar
chehniţă v. pivniţă
chehos v. chehe
chehribar v. chihlimbar
chehribariu v. chihlimbar

CHEI
cheia v. chehaia
cheiaj v. chei
cheiar v. cheie
CHEIE
cheier v. cheie
cheierită v. cheie
cheietoare v. cheotoare
cheietură v. încheia
cheihaia v. chehaia
CHEILITĂ
cheioplastie v. cheilită
cheiotoare v. cheotoare
CHEIROMEGALIE
CHEIROPTER
cheişoară v. cheie
cheitoare v. cheotoare
cheiţă v. cheie
cheiuţă v. cheie
CHEL¹, CHEALĂ
CHEL²
chelacăi v. chelălăi
CHELAR¹
chelar² v. chelar¹
chelarabă v. calarabă
chelargi-başa v. chiler
chelăcăi v. chelălăi
CHELĂLĂI
chelălăială v. chelălăi
chelălăit v. chelălăi
chelălăitură v. chelălăi
chelălău v. chelălăi
chelărea v. ochelari
chelăreasă v. chelar¹
chelărel v. ochelari
chelărie v. chelar¹
chelăriţă v. chelar¹
CHELĂU
chelban v. chelbe
chelbaş v. chelbe
chelbăşi v. chelbe
chelbăşie v. chelbe
CHELBE
chelbează v. gălbează
chelbos v. chelbe
chelboşi v. chelbe
chelboşie v. chelbe
chelcea v. cale
chelcig v. cheltui
chelciug v. cheltui
CHELCULIŢĂ
cheldesi v. chindisi

CHELEFSI
CHELEMET
chelemetui v. chelemet
CHELEN
chelepir v. chilipir
chelerabă v. calarabă
cheleriu v. chiler
chelermin v. chilermenea
cheleş v.chel¹
cheleş v.chel¹
CHELEU
chelevsi v. chelefsi
chelfăna v. chelfăni
chelfănată v. chelfăni
chelfăneală v. chelfăni
CHELFĂNI
chelfănui v. chelfăni
chelfed v. galfăd
cheli v.chel¹
CHELICER
chelicerat v. chelicer
cheli¹ v.chel¹
cheli² v. chilie¹
CHELIFER
chelimbar v. chihlimbar
chelopir v. chilipir
CHELNĂ
chelnăr v. chelner
chelnăreasă v. chelar¹
chelnăriță v. chelner
chelnăriță v. chelner
CHELNER
chelneriță v. chelner
chelneriță v. chelner
chelnia v. chelnă
CHELOID
cheloloiman v. chiloman¹
CHELONIAN
chelșig v. cheltui
chelșug v. cheltui
chelșugel v. cheltui
chelșugui v. cheltui
cheltăială v. cheltui
CHELTĂR¹
CHELTĂR²
cheltări v. cheltăr¹
chelteu v. telteu
CHELTIC
CHELTUI
cheltuială v. cheltui
cheltuielnic v. cheltui
cheltuios v. cheltui

cheltuît v. cheltui
cheltuitor, -oare v. cheltui
CHEMA
CHEMAN
chemare v. chema
chemat v. chema
chemăi v. chimăi
chemător, -oare v. chema
chemătură v. chema
CHEMBRICĂ
chemelavhă v. camilafcă
chemeșă v. cămașă
chemeșe v. cămașă
chemeșuță v. cămașă
chemetin v. camătă
CHEMI-
chemic v. chimie
chemie v. chimie
chemigrafie v. grafie
chemiluminescență v. lumină
CHEMITIP/E
chemni v. cheof
CHEMO-
chemoluminescență v. lumină
chemoluminiscență v. lumină
chemorezistență v. rezista
chemosinteză v. sinteză
CHEMOSORBȚIE
chemotactism v. tactism
chemotaxie v. tactism
chemoterapie v. terapie
chemotropism v. trop
CHEMULUI
chen v. chenar
CHENAF
CHENAR
chenăraș v. chenar
chenărui v. chenar
chencăni v. schencăni
chendălaie v. chendelă
CHENDELĂ
chendeli v. chendelă
chendeli^e v. chendelă
chenderă v. chendelă
chendilă v. chendelă
chendru v. centru
CHENEAF
cheneafăș v. canava
chenez v. cneaz
chenezat v. cneaz
chengur v. cangur
chenomic v. chinonic

CHENOPODIACEE (pl.)

chentavru v. centaur

chentral v. centru

chentru v. centru

chentuș v. contăș

chenui v. chin

chenzinal v. chenzină

CENZINĂ

CHEOF

cheofăi v. cheof

CHEOTOARE

cheotorătură v. cheotoare

cheotură v. cheotoare

CHEPĂ

CHEPCEA¹

*chepcea*² v. checea

chepcel v. chepcea¹

chepenea v. căpeneag¹

chepeneag v. căpeneag¹

chepenel v. căpeneag¹

CHEPENG

chepenghi v. chepeng

chepent v. chepeng

cheptoare v. cheotoare

cher v. chiar

chera v. chir

cherache v. cherachea

CHERACHEA

cherama v. chir

cheramo v. chir

CHERAPLEȘ

CHERATINĂ

cheratinizare v. cheratină

cheratinizat v. cheratină

CHERATITĂ

cheratocon v. cheratită

cheratoconjunctivită v. cheratită

cheratodermie v. cheratină

cheratolitic v. cheratină

cheratom v. cheratină

cheratometru v. cheratită

cheratoplastie v. cheratită

cheratoscop v. cheratită

cheratoză v. cheratină

cherațiță v. chir

cherăbabă v. calarabă

*cherăi*¹ v. chior²

*cherăi*² v. chirăi

cherăiță v. creițar

cherăud v. chearaud

CHERBEL

CHERC

*chercămi*¹ v. chior²

*chercămi*² v. cârc¹

chercheală v. chercheli

CHERCHELI

CHERCHELIE

chercheli (pl.) v. chercheli

chercheliță v. checheriță

chercheliu v. chercheli

CHERCHERIȚĂ¹

*chercheriță*² v. checheriță

CHERCHEȚ

cherchezi v. chercheli

cherchilă v. terh

cherci v. corci³

chercitură v. corci¹

chercui v. cherc

CHERCURĂ

cherdame v. cardama

CHERDOS

cherdus v. cherdos

chereche v. cherachea

CHEREM

cherestar v. cherestea

cherestărie v. cherestea

CHERESTEĂ

cherestegerie v. cherestea

cherestegie v. cherestea

cherestegiu v. cherestea

cherestigie v. cherestea

cherestigirie v. cherestea

cherestul v. crăstul

chereș v. cheriș

CHERHANA

cherhanagiu v. cherhana

cherhanea v. cherhana

cheri v. chiar

cherim v. cherem

CHERINĂ

CHERIȘ

cherlăi v. chelălăi

cherlopan v. chirlopan

chermea v. dermea

CHERMELEU

chermes v. cârmăz

CHERMESĂ

chermessă v. chermesă

chermesză v. chermesă

CHERN

CHERNĂR

CHERNĂRIE

cherpă v. cherpedin

cherpedel v. cherpedin

cherpeden v. *cherpedin*
CHERPEDIŃ
cherpedine v. *cherpedin*
cherpici v. *chirpici*
CHERRY
CHERSĂ
chersân v. *chersin*
CHERSIN
chert v. *cheart*
chertec v. *chertic*
CHERTIC
chertiu v. *cheart*
chertăneală v. *chertăni*
CHERTĂNI
chertăni v. *chertăni*
cheruvic v. *heruvim*
CHERVAN
chervană v. *cervană*
chervangiu v. *chervan*
chervansera v. *chervan*
CHERVĂL
chervăsărie v. *carvasara*
CHES¹
*ches*² v. *chisea*¹
chesea v. *chisea*¹
cheseacă v. *chisoagă*
chesadar v. *chesedar*
chesar v. *cezar*
chesaricesc v. *cezar*
chesariu v. *cezar*
chesarocrăiesc v. *cezar*
CHESAT
chesatliuc v. *chesat*
chesă v. *chisea*¹
chesăgi v. *ches*¹
chesăgiu v. *ches*¹
chesăr v. *chiser*
cheschen v. *chischineu*
cheschenea v. *chischineu*
chescheneu v. *chischineu*
cheschet v. *cheșchet*
cheschin v. *cheșchin*
*chesea*¹ v. *chisea*¹
*chesea*² v. *chisea*²
CHESEDAR
cheser v. *chiser*
chesergiu v. *chiser*
CHESM
CHESMARIU
CHESMEA
CHESMEC
chesmeriu v. *chesmariu*

CHESON
chesonier v. *cheson*
CHESTEL/VĂ
chestie v. *chestiune*
chestiona v. *chestiune*
chestionar v. *chestiune*
chestionat v. *chestiune*
CHESTIUNE
CHESTOR
chestură v. *chestor*
chesuieț v. *chisea*¹
CHEȘ¹
CHEȘ²
*cheș*³ v. *chez*¹
*cheș*⁴ v. *chisea*¹
cheșaie v. *cheș*¹
cheșchereică v. *cheș*²
CHEȘCHET
CHEȘCHIN
cheșei v. *cheș*¹
cheșel v. *cheș*¹
cheșer v. *chiser*
cheșet v. *cheș*¹
cheșet v. *cheș*¹
cheșeu v. *cheș*¹
CHEȘF
cheșit v. *cheș*¹
cheșleag v. *chișleag*
CHEȘMECI
cheta v. *chetă*
CHETANDISI
CHETĂ
chetib v. *cheatip*
chetoare v. *cheotoare*
CHET¹
*chet*² v. *căt*¹
CHETĂ
CHETĂLVAN
cheu v. *chei*
cheuc v. *cauc*¹
CHEUCĂ
cheucus v. *cheucă*
*cheuni*¹ v. *cheaun*
*cheuni*² v. *chiu*
cheutoare v. *cheotoare*
cheverniseală v. *chivernisi*
chevni v. *cheof*
CHEWING-GUM
CHEZ¹
CHEZ²
CHEZAP
chezaro-crăiesc v. *cezar*

CHEZAȘ

chezașă v. *chezaș*
chezăși v. *chezaș*
chezășie v. *chezaș*
chezășlui v. *chezaș*
chezășui v. *chezaș*
chezășuitor v. *chezaș*
chezeș v. *chezaș*
chezeșui v. *chezaș*
chezi v. *chez*¹

CHIABUR

chiaburaș v. *chiabur*
chiaburesc v. *chiabur*
chiaburi v. *chiabur*
chiaburime v. *chiabur*
chiaburoaică v. *chiabur*
chiaburoi v. *chiabur*
chiaf v. *cheof*
chiag v. *cheag*¹
chiaia v. *chehaia*

CHIAMĂȚ

CHIAR

chiaraud v. *chearaud*
chiarhuz v. *chearaud*
chiarificațiune v. *clar*
CHIASM
chiasmatic v. *chiasm*
*chiasmă*¹ v. *chiasm*
*chiasmă*² v. *chiasm*
chiatip v. *cheatip*

CHIAU

chiălălăi v. *chelălăi*

CHIBARCĂ

CHIBĂL

CHIB/TCĂ

CHIB/Ț

chibiț v. *chibiț*
chibița v. *chibiț*
chibițarie v. *chibiț*
CH/BLĂ¹
CH/BLĂ²
*chiblă*³ v. *chibăl*
chiborean v. *găbur*

CHIBR/Ț

chibritelniță v. *chibrît*
chibul v. *chibăl*
chibz v. *chibzui*
CHIBZUI
chibzuială v. *chibzui*
chibzuință v. *chibzui*
*chibzui*¹ v. *chibzui*
*chibzui*² v. *chibzui*

chibzuiitor v. *chibzui*
chibzuiură v. *chibzui*

CHIC¹

*chic*² v. *chicot*

*chic*³ v. *șic*

CH/CĂ

chicăi v. *chicot*

CH/CERĂ¹

*chiceră*² v. *chiciură*

chicete v. *chitic*

chiceu v. *ciuceu*

chicheriță v. *checheriță*

chicheriță v. *checheriță*

chicheu v. *ciuceu*

CHICHIA¹

*chichia*² v. *chită*¹

chichibuță v. *chițibuș*

chichicear v. *chichiță*

*chichie*¹ v. *chichiță*

*chichie*² v. *chită*¹

*chichie*³ v. *tichie*

chichilean v. *chitilean*

chichineăț v. *chichiță*

chichineț v. *chichiță*

CHICHION

chichirez v. *titirez*

chichirgiu v. *cichirgiu*

CHICHIR/Ș

chichiriță v. *checheriță*

chichiriză v. *checheriță*

chichirneț v. *chichiță*

CHICH/ȚĂ

CHICI¹

CHICI²

*chici*³ v. *cimpi*

CHICINETĂ

chicioră v. *chiciură*

CH/CIURĂ

CHICLAZ

chiclazăr v. *chiclaz*

*chicla*¹ v. *piclă*

*chicla*² v. *chiclău*

CHICLĂU

chiclăzăriu v. *chiclaz*

chiclop v. *ciclop*

chiclu v. *ciclu*

chicos v. *chică*

CH/COT

chicoteală v. *chicot*

chicoti v. *chicot*

chicotit v. *chicot*

chicui v. *chică*

chicuitură v. *chică*
chiculță v. *chică*
chicușoară v. *chică*
chicuță v. *chică*
chida v. *chidă*
CHIDĂ
chidelniță v. *cădelniță*
CHIDEMONIE
chidie v. *chidă*
chidie v. *chidă*
CHID/NC
chidinie v. *chidă*
chidru v. *cedru*
chidruț v. *cedru*
chidzăș v. *chezaș*
chidzășie v. *chezaș*
chie v. *cheie*
CHIET/SM
chietist, -ă v. *chietism*
chietoare v. *cheotoare*
chietorea v. *cheotoare*
chietudine v. *chietism*
CHIEVEAN, -Ă
chievit v. *chievean*
CHIFĂR
chiflar v. *chiflă*
CHIFLĂ
chifligi v. *cofleși*
chiflosi v. *cofleși*
chiflu v. *chiflă*
CHIFTEA
chifteluță v. *chiftea*
chifteriță v. *coropișniță*
chifti v. *piști*
chiftiriță v. *coropișniță*
CHIFUI
chigornicer v. *cheag*¹
chigorniceriu v. *cheag*¹
chihă v. *chehe*
*chihai*¹ v. *chehe*
*chihai*² v. *chehaia*
chihaiă v. *chehaia*
chihaiă-bei v. *chehaia*
chihaiie v. *chehaia*
chiharcă v. *chibarcă*
*chihăi*¹ v. *chicot*
*chihăi*² v. *chehe*
chihăială v. *chicot*
chihăini v. *chehe*
chihăitură v. *chehe*
chihială v. *chicot*
CHIHITĂLĂ

chihlibar v. *chihlimbar*
chihlibariu v. *chihlimbar*
chihlibărit v. *chihlimbar*
chihlibăriu v. *chihlimbar*
CHIHILIMBAR
chihlimbariu v. *chihlimbar*
chihoară v. *ghihară*
chihoarcă v. *tohoarcă*
*chihot*¹ v. *chicot*
*chihot*² v. *chiu*
*chihot*¹ v. *chicot*
*chihot*² v. *chiu*
chihotit v. *chicot*
chihribar v. *chihlimbar*
chihrimbar v. *chihlimbar*
chihui v. *chicot*
CHII
chijă v. *piază*
chijăș v. *chezaș*
CHIJNĂ
CHIL¹
CHIL²
*chil*³ v. *gram*
*chil*⁴ v. *chel*²
CHILABA
chilagiu v. *chirigiu*
chilată v. *culată*
chilav v. *chilă*³
chilav v. *chilă*³
chilaviță v. *chilăviță*
CHILĂ¹
CHILĂ²
CHILĂ³
chilălăi v. *chelălăi*
chilălău v. *chelălăi*
chilăman v. *chiloman*¹
chilărie v. *chiler*
CHILĂU
chilăvi v. *chilă*³
chilăvie v. *chilă*³
CHILĂVIȚĂ
chilăf v. *călăf*
chilciug v. *cheltui*
CHILER
chilerel v. *chiler*
CHILERMENEĂ
chilermeni v. *chilermenea*
CHILFAC
chilfoseală v. *chirfosi*
chilhanagiu v. *chiolhan*
chilhangiu v. *chiolhan*
CHILIAN, -Ă

CHILLASM

chilichi v. filipi

CHILIE¹

*chilie*² v. chel¹

chilie-armenească v. chilermenea

chilifar v. călifar

chilifer v. chil²

chilifica v. chil²

chilificație v. chil²

*chiligiu*³ v. celebru

*chiligiu*¹ v. chirigiu

*chiligiu*² v. schelă

chilihoaie v. ceahlău

chiliță v. chilie¹

CHILIM¹

*chilim*² v. cherem

chilimandros v. calamandros

chilimăt v. chelemet

chilimbar v. chihlimbar

chilimbariu v. chihlimbar

chilimboț v. golomoz

chilimet v. chelemet

chilimfar v. chihlimbar

chilimică v. filimică

CHILIM/E

chilimin v. filimică

chilimină v. filimică

chilimoață v. golomoz

chilimoț v. golomoz

CHILIN

chilină v. chinină

chilind v. chilin

chilindru v. cilindru

chilinește v. chilin

chilini v. chilin

chilimică v. filimică

chilioară v. chilie¹

chilip v. căleap

chiliper v. chilipir

chiliperiu v. chilipir

CHILIP/R

chilipirgeală v. chilipir

chilipirgi v. chilipir

chilipirgioaică v. chilipir

chilipirgît v. chilipir

chilipirgiu v. chilipir

chilipur v. chilipir

chiliuță v. chilie¹

chilm v. pielm

chilnar v. chelnă

chilnă v. chelnă

chilniță v. pivniță

chilo v. gram

chilo- v. kilo-

chilog v. chilug¹

chilogram v. gram

chilogramometru v. gram

chilolithru v. litru

chiloloiman v. chiloman¹

chilom v. chilug¹

CHILOMAN¹

*chiloman*² v. chilug¹

chilomănesc v. chilug¹

chilomăni v. chiloman¹

chilomb v. chilug¹

chilometra v. metru

chilometraj v. metru

chilometric v. metru

chilometru v. metru

chilomiță v. chilăviță

chilomoț v. golomoz

CHILOPAN

chilopaste v. chiropaste

CHILOPOD

chiloțas v. chiloți

chiloțel v. chiloți

CHILOȚI (pl.)

chilovat v. watt

chiloviță v. chilăviță

chilștoc v. chil¹

*chilșug*¹ v. chel¹

*chilșug*² v. cheltui

chiltu v. cheltui

chiltuială v. cheltui

CHILUF

CHILUG¹

*chilug*² v. pilug

chilum v. chilug¹

chilvără v. chivără

CHIM¹

*chim*² v. chimen

CHIMAC

CHIMĂ¹

CHIMĂ²

*chimă*³ v. schimă

CHIMĂI

chimăn v. chimen

chimător v. chema

chimbal v. cimbă

chimbric v. chembrică

chimbrică v. chembrică

chimeașă v. cămașă

CHIMEDOS

CHIMEN

chimeon v. chimion

chimer v. chimir

CHIMERLEU

chimeșă v. cămașă

chimeșe v. cămașă

chimeșuică v. cămașă

CHIMET

chimgie v. cange

chimi v. chimăi

*chimic*¹ v. chimie

*chimic*² v. chimie

chimicale (pl.) v. chimie

chimică v. chimie

chimicesc v. chimie

CHIM/Ė

chimilioară v. chimir

chimiluminiscență v. lumină

chimîn v. chimen

chiminete v. cămin

chimineț v. cămin

CHIMIO-

chimioluminiscență v. lumină

CHIMION

chimioniu v. chimion

chimioprofilaxie v. profilaxie

chimiorezistență v. rezista

chimiosinteză v. sinteză

chimiosteriliza v. steril

chimiotactism v. tactism

chimiotație v. tactism

chimioterapie v. terapie

chimioterapie v. terapie

chimiotropism v. trop

CHIMIR

chimiraș v. chimir

chimirlic v. chimir

chimism v. chimie

chimist v. chimie

chimiș v. camiș

chimiterion v. cimitir

chimițir v. cimitir

CHIM/ȚĂ¹

CHIM/ȚĂ²

CHIM/ȚĂ³

*chimiță*⁴ v. pivniță

chimițarie v. chimiță¹

chimiza v. chimie

chimizare v. chimie

CHIMNI

chimnicariu v. temnic

chimnit v. chimni

chimnitură v. chimni

CHIMOGRAF

chimografie v. chimograf

chimogramă v. chimograf

chimono v. chimonou

CHIMONOU

CHIMOZ/ŃĂ

CHIMULUI

chimus v. chim¹

chimval v. cimbâl

CHIN

china v. închina

CHINAP

chinapastă v. chiropaste

chinapaste v. chiropaste

chinar v. chenar

CHINARG/Ū

chinavar v. chinovar

CH/ŃĂ¹

*chină*² v. chinchină

chinăraus v. chinoroz

chinăruî v. chenar

chinăvar v. chinovar

chincă v. chingă

chinchenal v. cincii

CHINCHENIU

CHINCHIMOACĂ

CHINCH/ŃĂ

CH/ŃCI¹

*chinci*² v. cimpi

chindău v. chindeu

chindei v. chindie

chindeuț v. chindeu

CHINDERCĂ

chindesi v. chindisi

CHINDEU

chindica v. chindie

CHIND/Ė

CHINDINAR

chindioară v. chindie

chindiseală v. chindisi

CHINDISI

chindisit v. chindisi

chindisitură v. chindisi

*chindiu*¹ v. chindeu

*chindiu*² v. chindie

chindiuță v. chindie

chindosi v. chindisi

chindros v. chinoroz

chindru v. chinoroz

chindrus v. chinoroz

chine- v. cine²

chineji v. cneaz
chinesmatograf v. cinematograf
chinepiște v. cânepă
chinestezi v. chinestezie
CHINESTEZIE
chineto- v. cine-²
CHINEZ¹, -Ă
*chinez*² v. cneaz
chinezărie v. chinez¹
chinezerie v. chinez¹
chinezesc v. chinez¹
chinezește v. chinez¹
chinezi- v. cine-²
chinezio- v. cine-²
chinezism v. chinez¹
chineziterapeut v. terapie
chineziterapie v. terapie
chinezoaică v. chinez¹
chinezoterapeut v. terapie
chinezoterapie v. terapie
chinga v. chingă
chingar v. chingă
CHINGĂ
chinghie v. chindie
chinguliță v. chingă
chingușoară v. chingă
chinguță v. chingă
chinic v. cinic
chinicesc¹ v. chinez¹
chinicesc² v. cinic
chinidină v. chinină
chinin v. chinină
CHININĂ
CHINIȘĂU
chinișor v. chimen
chino- v. cino-
chinocefal v. cinocefal
chinogrecesc v. grec
chinoleină v. chinolină
CHINOLINĂ
chinologie v. cinologie²
chinologie v. cinologie²
CHINONĂ
CHINONIC
chinopastă v. chiropaste
chinopastie v. chiropaste
chinoros v. chinoroz
chinoroș v. chinoroz
CHINOROZ
chinov v. chinovie
chinovit v. chinovie
CHINOVAR

chinovesc v. chinovie
chinovial v. chinovie
chinovicește v. chinovie
CHINOVIE
chinovitic v. chinovie
chinoviu v. chinovie
chinrus v. chinoroz
CHINTAL
chintă v. cvintă
CHINTESENȚĂ
chinteș v. contăș
CHINTIC
chintuș v. contăș
CHINȚ
chinui v. chin
chinuială v. chin
chinuit v. chin
chinuitoare v. chin
chinuitor v. chin
chinval v. cimbăl
chinzai v. chin
chinzui v. chin
chinzuială v. chin
chinzuitor v. chin
chinzuitură v. chin
*chioară*² v. chiar
CHIOARCĂ¹
CHIOARCĂ²
chioardă v. chior¹
chiobur v. cobur
CHIOC
CHIOCEC
chiocește v. chiocec
chiofni v. cheof
chioftea v. chiftea
chioi v. chiu
chiolălăi v. chelălăi
chiolhaisan v. chior¹
CHIOLHAN
chiolhangiu v. chiolhan
chiolhaniu v. chiolhan
chiolhănos v. chiolhan
chiom v. chiomb
CHIOMB
chiombăi v. chiomb
chiombie v. chiomb
chiomp v. chiomb
chiompăi v. chiomb
chiompăni v. chiomb
chiondări v. chiondorăș
CHIONDORĂȘ
chiondoreală v. chiondorăș

chiondori v. *chiondorăș*
chiondoriș v. *chiondorăș*
chiondorî v. *chiondorăș*
chiondoros v. *chiondorăș*
chiondoruş v. *chiondorăș*
CHIONDUZ
chiopeng v. *chepeng*
CHIOR¹, **CHIOARĂ¹**
CHIOR²
chiorăi v. *chior²*
chiorăială v. *chior²*
chiorăit v. *chior²*
chiorăitură v. *chior²*
Chiorăni (top.) v. *chior¹*
chiorănie v. *chior¹*
chiorăi v. *chior²*
chiorăș v. *chior¹*
chiorât v. *chior¹*
chiorătură v. *chior¹*
chiorc v. *chior¹*
chiorcăi v. *chior²*
chiorcăni v. *chior²*
chiorcăi v. *chior²*
chiorchioșa v. *chior¹*
chiorcuș v. *chior¹*
chiordîș v. *chior¹*
chiorenie v. *chior¹*
chiorfărtan v. *ciozvârtă*
chiorhaisan v. *chior¹*
chiorhaniu v. *chiolhan*
chiorhuz v. *chearauđ*
chiori v. *chior¹*
chiorie v. *chior¹*
chiorilă v. *chior¹*
chiorîș v. *chior¹*
chiorî v. *chior¹*
chiorlăi v. *chercheli*
chioroi v. *chior²*
chiorpeacă v. *ciorpec*
chiorpecă v. *ciorpec*
CHIORT
chiorțai v. *chior²*
chioruș v. *chior¹*
chioșc v. *chioșc*
CHIOSCĂ
CHIOSTEC¹
chiostec² v. *chiștoc*
CHIOȘ¹
chioș² v. *chioșc*
CHIOȘC
chioșcar v. *chioșc*
chioșcă v. *chișcă*

chioșcăreasă v. *chioșc*
chioșcăriță v. *chioșc*
chioșchioreică v. *cheș²*
CHIOȘTIȚĂ
chiot v. *chiu*
CHIOTA¹
chiota² v. *chiu*
chiotelă v. *chiu*
chioti v. *chiu*
chiotit v. *chiu*
chiotoare v. *cheotoare*
chiovean v. *chievean*
chiovenesc v. *chievean*
CHIP¹
chip² v. *chiup*
chiparis v. *chiparos*
CHIPAROASĂ
CHIPAROS
chiparoz v. *chiparos*
chipcea v. *chepcea¹*
chipceac v. *chepcea¹*
chipceag v. *chepcea¹*
chipcel v. *chepcea¹*
chipcelar v. *chepcea¹*
chipel v. *chiflă*
chipeneag v. *căpeneag¹*
chipeng v. *chepeng*
chipeș v. *chip¹*
chipeț v. *căpăț*
chipfă v. *chiflă*
chipflă v. *chiflă*
chipineg v. *căpeneag¹*
chipirdic v. *prichindel*
chipirduș v. *prichindel*
chipiș v. *chip¹*
CHIP/U
chipos v. *chip¹*
chiprindel v. *prichindel*
chipriot v. *cipriot*
CHIPROVICEAN
CHIPRU
chipui v. *chip¹*
chipuială v. *chip¹*
chipuleț v. *chip¹*
chipului v. *chip¹*
chipurile v. *chip¹*
chipurilea v. *chip¹*
chipușor v. *chip¹*
chipzui v. *chibzui*
chipzuială v. *chibzui*
chipzuitură v. *chibzui*
CHIR

chir alexai v. *chiraleisa*
chira v. *chir*
chirache v. *cherachea*
chiragelâc v. *chirigiu*
chiragi-bașă v. *chirigiu*
chiragiu v. *chirigiu*
CHIRAGRĂ
CHIRALĂU
CHIRALEISA
chirales v. *chiraleisa*
chiralexă v. *chiraleisa*
chiramele (pl.) v. *chir*
chiramo v. *chir*
chiraresa v. *chiraleisa*
chirarexa v. *chiraleisa*
chirasă v. *cuirasă*
chirașă v. *cuirasă*
CHIRĂ
CHIRĂI
chirăit v. *chirăi*
chirăitură v. *chirăi*
CHIRCAV
CHIRCĂ¹
chircă² v. *ghircă*
chircăi v. *cârc¹*
chircăni v. *cârc¹*
chirchili v. *chercheli*
CHIRCHILIG
chirchilii v. *chercheli*
chirchiriță v. *checheriță*
chirchiului v. *chercheli*
CHIRCI
chirci-bașa v. *chiurc*
chircitură v. *chirci*
chircoti v. *piroti*
chircui v. *chircă¹*
chircuță v. *ghircă*
chirdos v. *cherdos*
chirdoseală v. *cherdos*
chirdosi v. *cherdos*
chirdus v. *cherdos*
chirfoseală v. *chirfosi*
CHIRFOSI
chirgă v. *chingă*
chirgelâc v. *chirigiu*
chirgiu v. *chirigiu*
chirhan v. *cherhana*
chirhana v. *cherhana*
chirhanea v. *cherhana*
chiria v. *chirăi*
chiriarchie v. *chiriath*
CHIRLARH

chiriarchesc v. *chiriath*
chiriarchie v. *chiriath*
chiriaș v. *chirie¹*
chiriator v. *chirie¹*
chiribar v. *chihlimbar*
chiric v. *chirăi*
chircă v. *ciurcă¹*
CHIR/E¹
chirie² v. *chir*
CHIRIELĂ
chirier v. *chirie¹*
chiriere v. *chirie¹*
chirietor, -oare v. *chirie¹*
chirigelâc v. *chirigiu*
CHIRIGHIȚĂ
chirigie v. *chirigiu*
chirighiță v. *chirigiu*
CHIRIGIU
chirii v. *chirăi*
chirilaș v. *crilă*
CHIR/LIC
chirilicesc v. *chirilic*
chirilicește v. *chirilic*
chirimbar v. *chihlimbar*
CHIRIMIREAȚĂ
CHIRINGIU
chirio v. *chir*
chirio-chir v. *chir*
chirio-chirio v. *chir*
chiripir v. *chilipir*
chiristigiu v. *cherestea*
chiriș v. *cheriș*
chirit v. *chiar*
chiriță v. *chir*
chirjaliesc v. *cârjalii*
CHIRLAUCĂ
chirlăi v. *chirăi*
CHIRLISI
chirlocan v. *chirlopăn*
CHIRLOPĂN
chirnav v. *chilă³*
CHIRNOG
chirnogi v. *chirnog*
chirnogie v. *chirnog*
CHIROGRAF
chirografar v. *chirograf*
CHIROMANT
chiromanta v. *chiromant*
chiromantic v. *chiromant*
chiromanție v. *chiromant*
chiromegalie v. *cheiromegalie*
CHIRON

CHIROPASTE

chiropastie v. *chiropaste*

chiropter v. *cheiropter*

chirotonie v. *hirotoni*

chirofică v. *pilotă*

CHIRPCEL

chirpic v. *chirpici*

*chirpicar*¹ v. *chirpici*

*chirpicar*² v. *chirpici*

CHIRPICI

chirșiță v. *chișiță*¹

chirtoacă v. *ghirtoc*

chirtoc v. *ghirtoc*

CHIRȚĂ

chirțani v. *chiț*

chirteni v. *chertăni*

CHIRURG

chirurgie v. *chirurg*

chirurgic v. *chirurg*

chirurgical v. *chirurg*

chirurgie v. *chirurg*

CHIRVAI

chirvan v. *chervan*

CHIS

chisa v. *chisea*¹

chisag v. *tisău*

chisagă v. *chisoagă*

chisagău v. *pisa*

chisagiu v. *ches*¹

CHISAR¹

*chisar*² v. *chiser*

chisargiu v. *chiser*

chisăg v. *tisău*

chisăgi v. *ches*¹

chisăgiu v. *ches*¹

chisăliță v. *chiselită*

chisăliți v. *chiselită*

chisăr v. *chiser*

*chisău*¹ v. *tisău*

*chisău*² v. *pisa*

*chisăg*¹ v. *chișig*

*chisăg*² v. *tisău*

CHISĂM

chiscan v. *chiț*

chischinea v. *chischineu*

chischineie v. *chischineu*

CHISCHINEU

chischiriță v. *coropișniță*

chiscui v. *chiț*

CHISEA¹

CHISEA²

chisedar v. *chesedar*

CHISELIȚĂ

CHISER

chisig v. *chișig*

chisiliță v. *chiselită*

chisim v. *chisăm*

chisimi v. *chisăm*

chisimit v. *chisăm*

CHISLIC

chismeriu v. *chesmariu*

chisnovaș, -ă v. *chisnovat*

CHISNOVAT, -Ă

chisnovatic, -ă v. *chisnovat*

CHISOAGĂ

chisoarcă v. *chisoagă*

chisoare v. *închide*

chisoii v. *pisa*

chisos v. *chis*

CHIST

chistă v. *chist*

chistectomie v. *chist*

chistic v. *chist*

chistire v. *ghiști*

chisug v. *chișig*

chisugă v. *chisoagă*

CHIȘAFĂU

CHIȘAI

CHIȘAV

chișav v. *chișav*

CHIȘĂ

CHIȘĂRĂU

chișăv v. *chișav*

CHIȘCĂ

chișcheneu v. *chischineu*

chișchineu v. *chischineu*

chișchiriță v. *checheriță*

chișcrăciun v. *crăciun*

chișcui v. *chiț*

chișcuță v. *chișcă*

CHIȘER

chișereu v. *chișărău*

CHIȘIG

CHIȘIȚĂ¹

*chișiță*¹ v. *chișiță*¹

*chișiță*² v. *cășiță*¹

*chișiță*² v. *cășiță*¹

*chișiță*³ v. *caș*

*chișiță*³ v. *caș*

*chișleac*¹ v. *chișleag*

*chișleac*² v. *chișlec*

CHIȘLEAG

CHIȘLEC

chișlig v. *căștiga*

CHIȘMIȘ

CHIȘOI

chișorniță v. pișa

chiștiga v. câștiga

chiștirică v. coropișniță

chiștoacă v. chiștoc

CHIȘTOC

chiștocar v. chiștoc

Chișu-Crăciun v. crăciun

CHIT¹

CHIT²

CHIT³

CHIT⁴

CHITAB

chitaci v. chiti¹

CHITAI

CHITAN

chitanțar v. chit¹

chitanță v. chit¹

chitanție v. chit¹

chitanțier v. chit¹

chitap v. chitab

CHITARĂ

chitarist v. chitară

chitaristă v. chitară

chitat v. chită¹

CHITĂ¹

chită² v. chiti¹

chităl v. chit⁴

chitănog v. cotoonoagă

CHITCĂI

chitcăit v. chitcăi

chiteală¹ v. chiti¹

chiteală² v. chită¹

chitelini v. chitilean

chitenel v. cătinel

CHIT¹

chiti² v. chită¹

chitia v. chită¹

chitiăș v. chitai

CHIT/C

chiticea v. chită¹

chitie v. tichie

chitie¹ v. chită¹

chitie² v. tichie

CHITILEAN

CHITINĂ

chitinel v. cătinel

chitingan v. cătinel

chitinizat v. chitină

chitinos v. chitină

chitișoară v. chită¹

chitit v. chiti¹

chititură¹ v. chiti¹

chititură² v. chită¹

chititșă v. chichitșă

chitiu v. chit⁴

chitoi v. chită¹

chitoică v. picioică

CHITON¹

chiton² v. chit⁴

chitonac v. chitonag¹

CHITONAG¹

chitonag² v. cotoonoagă

chitonog v. cotoonoagă

chitos v. chit³

chitosă v. chit³

CHITRĂ

chitru¹ v. chitră

chitru² v. chitră

CHITUC

chitui v. chit²

chituș v. chită¹

chitușel, -ea v. chită¹

chituț v. chită¹

CHIȚ

chițai v. chiț

chițai v. chiț

chițani v. chiț

chițai v. chiț

chițcan v. chiț

chițcăi v. chiț

chițcăit v. chiț

chițcănel v. chiț

chițcăni v. chiț

chițcăi v. chiț

chițcu v. chiț

CHIȚELE

chițelie v. chițele

chițibie v. chițimie

chițiboaică v. chițimie

CHIȚIBUȘ

chițibușar v. chițibuș

chițibușarie v. chițibuș

chițiguș v. chițibuș

chiții v. chiț

CHIȚIMIE

chițion v. viță

chițisoară v. chită¹

CHIȚOI

chițoran v. chiț

chițorlan v. chiț

chițui v. chiț

chițumie v. chițimie

- chişurlan* v. chiş
CHIU
CHIUĂREASĂ
chiub v. chiup
chiuchiuroi v. tiutiuroi
CHIUD
chiudos v. chiud
chiuftea v. chiftea
chiui v. chiu
chiuială v. chiu
chiuirasă v. cuirasă
chiuit v. chiu
chiuita (*cu ~*, *cu de-a ~*) v. chimului
chiuitor v. chiu
chiuitură v. chiu
chiujar v. tuşer
chiujer v. tuşer
CHIUL
chiulac v. chiulaf
CHIULAF
chiulangoaică v. chiul
chiulangiu, -ie v. chiul
CHIULASĂ
CHIULAT
chiulată v. culată
CHIULĂ
chiulhan v. chiolhan
chiulhanagiu v. chiolhan
chiulhangiu v. chiolhan
chiulhanu v. chiolhan
*chiuli*¹ v. chiul
*chiuli*² v. chiu
chiulich v. chilug¹
chiulinchi v. chilug¹
chiulug v. chilug¹
chiundelâc v. ghiundelic
CHIUNGHI
CHIUNI
CHIUP
chiupă v. chiup
chiupercă v. chiup
chiupuşor v. chiup
chiuralim v. chior¹
chiurasa v. cuirasă
chiurasat v. cuirasă
chiurasat, -ă v. cuirasă
chiurasă v. cuirasă
chiurasier v. cuirasă
CHIURC
CHIURCĂ
chiurchiuli v. chercheli
chiurchiului v. chercheli
chiurci v. chiurc
chiurci-başa v. chiurc
chiurcui v. chiurcă
CHIUREC
CHIURECCU
chiurechi v. curechi
chiureta v. chiuretă
chiuretaj v. chiuretă
CHIURETĂ
chiurlui v. chercheli
chiurt v. chiurc
chiustec v. chiostec¹
chiuşă v. tiucă
chiutoare v. cheotoare
CHIUTUC¹
CHIUTUC²
chiuvăreasă v. chiuăreasă
CHIUVETĂ
chiuz v. chez²
chiuză v. chez²
chiuzd v. chez²
CHIV
chivăr v. chivără
chivărar v. chivără
CHIVĂRĂ
chivăreasă v. chiuăreasă
chivărsărie v. carvasara
chivărsie v. carvasara
chivăruţă v. chivără
chiveră v. chivără
chiverel v. chivără
chiveriţă v. chivără
chiverni v. chivernisi
chiverniseală v. chivernisi
chiverniselnic v. chivernisi
CHIVERNISI
chivernisit v. chivernisi
chivernisitor, -oare v. chivernisi
chivernitoriu, -ie v. chivernisi
chivirgic v. căvârgic
chivirnisseală v. chivernisi
chivirnisi v. chivernisi
CHIVOT
CHIVUŢĂ
CHIX
CHIZ
chizap v. chezap
chizaş v. chezaş
chizaşe v. chezaş
chizăriu v. piază
chizăş v. chezaş
chizăşie v. chezaş

chizăşui v. *chezaş*
chizeaş v. *chezaş*
chizeaşe v. *chezaş*
CHIZEDBĂ
chizeş v. *chezaş*
chizeşie v. *chezaş*
chizeşlui v. *chezaş*
chizeşluitură v. *chezaş*
chizlar v. *câzlar-aga*
chiznovaş v. *chisnovat*
chiznovat v. *chisnovat*
chiznovatic v. *chisnovat*
chiznovit, -ă v. *chisnovat*
CHORUS
Chula v. *ciul*¹
CHULO
chypru v. *chîpru*
Chywlyta v. *ciul*¹
CI¹
CI²
*ci*³ v. *aci* (Addenda)
*ci*⁴ v. *ce*¹
cia v. *aci* (Addenda)
CIACONĂ
CIAN
CIANAM/DĂ
cianat v. *cian*
CIANH/DRIC
cianhidrină v. *cianhidric*
cianhidrizare v. *cianhidric*
cianic v. *cian*
cianidric v. *cianhidric*
cianină v. *cian*
cianizare v. *cian*
CIANOFICEE
cianogen v. *cian*
CIANOMETRU
CIANOPS/E
cianotic v. *cianoză*
CIANOTIP/E
cianoza v. *cianoză*
CIANOZĂ
cianura v. *cian*
cianură v. *cian*
CIAO
CLAȚIU
ciăbălui v. *cebălui*
CIB¹
*cib*² v. *ciob*¹
ciba v. *țibă*
cibar v. *ciubăr*
cibăr v. *ciubăr*

cibără v. *chivără*
cibec v. *ceapcă*
cibernet v. *cibernetică*
CIBERNETICĂ
cibernetician v. *cibernetică*
cibernetiza v. *cibernetică*
cibic v. *ceapcă*
cibică v. *ceapcă*
CIBLON
cibotaie v. *ciubotă*
cibotar v. *ciubotă*
cibotă v. *ciubotă*
*cibotărie*¹ v. *ciubotă*
*cibotărie*² v. *ciubotă*
ciboșea v. *ciubotă*
ciboșică v. *ciubotă*
cibric v. *chibrît*
*cibuc*¹ v. *țobăc*
*cibuc*² v. *ciubuc*
cibucci-bașa v. *ciubuc*
cibucciu v. *ciubuc*
cic v. *cică*²
cica v. *cicăli*
CICADĂ
CICADEE
cicală v. *cicăli*
cicașa v. *șicana*
cicană v. *șicana*
CICAR¹
CICAR²
cicarie v. *cicric*
cicarig v. *cicric*
CICATRICE
cicatrici v. *cicatrice*
cicatricial v. *cicatrice*
cicatriculă v. *cicatrice*
cicatrișă v. *cicatrice*
cicatriza v. *cicatrice*
cicatrizabil v. *cicatrice*
cicatrizant v. *cicatrice*
CICĂ¹
CICĂ²
CICĂ³
*cică*⁴ v. *țică*
cicăi v. *cicăli*
cicăleală v. *cicăli*
CICĂLI
cicălire [ar.] v. *cicăli*
cicălitor v. *cicăli*
cicălitură v. *cicăli*
cicălos v. *cicăli*
cicărag v. *cicric*

cicărâc v. *cicric*
CICĂRI
cicăric v. *cicric*
cicărică v. *cicric*
cicărig v. *cicric*
cicăriș v. *cicar*²
cicătaie v. *cehadaie*
cicătăi v. *cicăli*
cicăuș v. *cicoș*
cicărâc v. *cicric*
cicărâg v. *cicric*
cicărdău v. *cică*²
cicărig v. *cicric*
cice v. *aci*
CICEA¹
*cicea*² v. *aci*
ciceacliu v. *cicic*¹
CICER/
CICER/Ș
CICERO¹
*cicero*² v. *cicero*¹
cicerone v. *cicero*¹
ciceronian v. *cicero*¹
CICHEL
CICHLACĂ
CICHE¹
*cichie*² v. *ceacăie*¹
cichir v. *ceacâr*¹
cichirgi-bașa v. *cichirgiu*
CICHIRGI/U
cichirig v. *cicric*
CICI¹ (pl.)
*cici*² v. *cică*²
cicibotă v. *ciubotă*
CICIC¹
*cicic*² v. *chitic*
ciciclic v. *cicic*¹
*cicie*¹ v. *chită*¹
*cicie*² v. *tichie*
cicili v. *cicea*¹
cicina v. *cică*²
cicioacă v. *cică*²
CICIOANCA
cicio-cicio v. *cică*²
CICIRIS
ciciriză v. *checheriță*
CICISBEU
ciciugă v. *cegă*¹
CICLAMĂ
*ciclamen*¹ v. *ciclamă*
*ciclamen*¹ v. *ciclamă*
*ciclamen*² v. *ciclamă*

ciclamenă v. *ciclamă*
ciclan v. *ciclu*
ciclare v. *ciclu*
ciclaz v. *chiclaz*
ciclău v. *țiclă*¹
ciclic v. *ciclu*
ciclicitate v. *ciclu*
ciclism v. *bicicletă*
ciclist v. *bicicletă*
ciclizare v. *ciclu*
CICLO-
cicloalcan v. *alcan*
cicloalchenă v. *alchenă*
CICLOCEFAL, -Ă
ciclocefalie v. *ciclocefal*
ciclocros v. *cross*
CICLODROM
ciclohexan v. *hexan*
cicloii v. *țiclă*²
cicloid v. *ciclu*
cicloid, -ă v. *ciclu*
cicloidal v. *ciclu*
CICLOMORFOZĂ
CICLON
ciclona v. *ciclon*
ciclonic v. *ciclon*
CICLOP
cicloparafină v. *parafină*
ciclopentan v. *pentan*
ciclopie v. *ciclop*
ciclopie v. *ciclop*
ciclopropan v. *propan*
CICLORAMA
CICLOSTOM
ciclotimic, -ă v. *ciclotimie*
CICLOTIM/E
CICLOTRON
cicloturism v. *turism*
cicloturist v. *turism*
cicloturistic v. *turism*
cicloză v. *ciclu*
CICLU
cicmegea v. *cecmegea*
cicmigea v. *cecmegea*
ciĉmigea v. *cecmegea*
CICNI
CICO
*cicoară*¹ v. *cicoare*¹
*cicoară*² v. *cicoare*²
CICOARE¹
CICOARE²
CICONIDĂ

ciconiiformă v. ciconiidă
cicoarea v. cicoare¹
cicori v. cicoare¹
CICORIE
CICOS
cicoșel v. cicoș
CICOVĂ
CICR/C
cicrit v. cicric
CICUD/Ū
cicur [ir.] v. ciucure
cicură v. chiciură
cicuri (pl.) v. ciucure
cîdr¹ v. ceagăr
cîdr² v. cighîr¹
CID/Ū
CIDRU
cier v. ceair
cifai v. chișai
ciflăc v. ciftlăc
ciflic v. ciftlăc
ciflicar v. ciftlăc
cifoscolioză v. scolioză
cifotic, -ă v. cifoză
CIFOZĂ
cifra¹ v. cifră
cifra² v. cifru
cifraj v. cifru
C/FRĂ
cifric v. cifră
C/FRU
CIFTEA
cifte-dulap v. dulap
ciftehc v. ciftlăc
cifte-tatar v. tătar
ciftilăc v. ciftlăc
ciftilic v. ciftlăc
CIFTLĂC
ciflic v. ciftlăc
cifut v. ciufut
cigaie v. țigaie
cigai-nigai v. cigă¹
ciga-niga v. cigă¹
cigare v. țigaie
cigarete v. cigă¹
CIGĂ¹
cigă² v. cegă¹
cigăh¹ v. cicăli
cigăh² v. ciuguli
cigă-mică v. cigă¹
cigă-migă v. cigă¹
cigăli v. ciuguli

cigher¹ v. ceagăr
cigher² v. cighîr¹
cigheraș v. cighîr¹
cighîli v. ciuguli
cighîlu v. celebîu
CIGHIR¹
cighîr² v. ceagăr
cighîr² v. ceagăr
cigmegea v. cecmegea
cigmigea v. cecmegea
cigni v. cigni
ciguli v. ciuguli
ciguliță v. cegă¹
ciguri-miguri v. cigă¹
CII/ŪS
cihăi v. cehăi
cihăros v. cehăi
cihdar v. ciohodar
cihniță v. pivniță
cihodar v. ciohodar
cihurez v. huhurez
cihurez v. huhurez
ci v. aci (Addenda)
CIIN/
CIJ
cijmar v. cizmă
cijmaș v. cizmă
cijmă v. cizmă
CIJMĂITOARE
cijmea v. cișmea
CIL¹
CIL²
cileandră v. julă
ciled v. celed
cil'ed' v. celed
cilehoai v. ceahlău
cilen v. člen
cili v. cicea¹
ciliar v. cil¹
ciliat v. cil¹
cilibache v. celebîu
cilibi v. celebîu
cilibic v. celebîu
cilibidache v. celebîu
cilibidachi v. celebîu
cilibilăc v. celebîu
cilibilic v. celebîu
cilibiu v. celebîu
CIL/C
CILIGAI E
ciligiu v. celebîu
cilihoai v. ciuhă¹

- cilioi v. ceahlău
cilim v. chilim¹
cilindra v. cilindru
cilindrat v. cilindru
cilindree v. cilindru
cilindric v. cilindru
cilindricitate v. cilindru
cilindroid v. cilindru
cilindrom v. cilindru
CILINDRU
cilindrurie v. cilindru
cilinghiu v. celebru
cilioaie v. ceahlău
cilipi v. cirip¹
cilvie v. salvie
cim v. cin²
cima v. cin²
cimatina v. cimotie
CIMAZĂ
CIMĂ¹
*cimă*² v. chimă¹
CIMBAL
cimbalist v. cimbă
cimbel v. cimbir¹
cimber v. cimbir¹
CIMBIR¹
*cimbir*² v. cimbru
cimbistra v. cimbistă
CIMBISTRĂ
cimboi v. cimpoi¹
cimbolică v. cimbă
CIMBRI (pl.)
cimbri v. cimbri
cimbrișor v. cimbru
CIMBRU
cimbru [ar.] v. cimbru
cimbrușor v. cimbru
cimcea v. simcea
cime¹ v. cimili
CIMEN
CIMENT¹
*ciment*¹ v. ciment¹
*ciment*² v. cement¹
*cimenta*¹ v. ciment¹
*cimenta*² v. cement¹
cimentat v. ciment¹
cimentist v. ciment¹
cimentometru v. ciment¹
CIMERLAN
cimetie v. cimotie
cimilaș v. cimili
cimilea v. cimili
cimileaga v. cimili
CIMILI
cimilică v. cimili
cimiliga v. cimili
cimilinga v. cimili
cimilitoare¹ v. cimili
cimilitoare² v. cimili
cimilitor v. cimili
cimilitură v. cimili
cimin v. chimen
*cimir*¹ v. cimșir
*cimir*² v. țimir
cimirugă v. ciumurică
cimișar v. cimșir
cimișer v. cimșir
cimișir v. cimșir
cimiter v. cimitir
CIMITIR
CIMNI
cimnire v. cimni
cimoc v. cimou
cimofaie v. ciunăfaie
CIMOTIE
CIMOU
cimpanz v. cimpanzeu
cimpans v. cimpanzeu
CIMPANZEU
cimparale v. geamparale
cimpav v. ciump
cimpăgi v. ciump
cimpări v. ciump
cimpăvi v. ciump
CIMPJ
cimpiță v. cintează
cimpoaie v. cimpoi¹
CIMPOI¹
*cimpoi*² v. cimpoi¹
cimpoia v. cimpoi¹
cimpoiar v. cimpoi¹
cimpoiască v. cimpoi¹
cimpoiaș v. cimpoi¹
cimpoier v. cimpoi¹
cimpoieș v. cimpoi¹
cimpoierească v. cimpoi¹
cimpoitor v. cimpoi¹
cimpoitură v. cimpoi¹
cimpoțu v. cimpoi¹
cimpoți v. șipot
cimpovi v. ciump
cimprăvi v. ciump
cimșar v. cimșir
cimșer v. cimșir

CIMȘ/R

cimți v. *cimpi*

CIMȚ

cimur v. *ceamur*

cimuri v. *ceamur*

cimurui v. *ceamur*

cimval v. *cimbal*

CIN¹

CIN²

*cin*³ - v. *cino-*

cina v. *cină*

cinabar v. *cinabru*

cinabariu v. *cinabru*

cinabor v. *cinabru*

CINABRU

*cinac*¹ v. *cinie*¹

*cinac*² v. *cin*²

cinacul v. *cenaclu*

cinag v. *cinie*¹

CINAM

cinamom v. *cinam*

cinamon v. *cinam*

CINANTROPIE

cinar v. *chenar*

CINAȘ

cinat v. *cină*

CINĂ

cinăltui v. *cinătui*

cinăltuia v. *cinătui*

cinășel v. *cinaș*

CINĂTUI

cinătuială v. *cinătui*

cinătuît v. *cinătui*

cinč [ir.] v. *cinci*

cinča [ir.] v. *cinci*

cincea v. *cinci*

CINCANTIN

*cincar*¹ v. *cinci*

*cincar*² v. *cinci*

CINCĂDI

CINCĂI

cincărel v. *cinci*

CINCE

cince (al) v. *cinci*

cincea (a) v. *cinci*

cincele (al) v. *cinci*

cincenal v. *cinci*

cinceșeste v. *contăș*

*cinchi*¹ v. *cinci*

*cinchi*² v. *cimpi*

cinchină v. *ciocchină*

cinchiță v. *cinteză*

CINCI

cinciar v. *cinci*

cinciava v. *cinci*

cincila v. *șinșilă*

cincilă v. *șinșilă*

cincile (al) v. *cinci*

cincile [ir.] v. *cinci*

cincilea (al) v. *cinci*

cincime v. *cinci*

cincinal v. *cinci*

cincisprece v. *cinci*

cincisprece (al) v. *cinci*

cincisprecelea (al) v. *cinci*

cincisprezece (al) v. *cinci*

cincisprezece v. *cinci*

cincisprezecelea (al) v. *cinci*

cincitură v. *cinci*

CINCIUIT

cincizecelea (al) v. *cinci*

cincizeci v. *cinci*

cincizecile (al) v. *cinci*

cincizecilea (al) v. *cinci*

cincizecime v. *cinci*

cincuantin v. *cincantin*

cincui v. *cincăi*

cindisi v. *chindisi*

cindzăcea v. *cinci*

CINE¹

CINE²

CINE³-

cineag v. *cinie*¹

cineamatoare v. *amator* (Addenda)

cineamator v. *amator* (Addenda)

cineamatorism v. *amator* (Addenda)

cineanimație v. *anima* (Addenda)

CINEAST

cineastă v. *cineast*

cinecenaclu v. *cenaclu*

cineclub v. *club*

cineclubist v. *club*

CINEFIL, -Ă

cinefilie v. *cinefil*

CINEGETIC

cinegetică v. *cinegetic*

CINEL¹

*cinel*² v. *cimili*

*cinel*³ v. *cin*²

cinema v. *cinematograf*

*cinema*² - v. *cine*² -

cinemascop v. *cinematograf*

cinematecă v. *cinematograf*

CINEMATIC

cinematică v. *cinematic*

cinemato- v. *cine*²

CINEMATOGRAF

cinematografia v. *cinematograf*

cinematografiat v. *cinematograf*

cinematografic v. *cinematograf*

cinematografie v. *cinematograf*

cinematografist v. *cinematograf*

cinemo- v. *cine*²

cineradiografie v. *radiografie*

CINERAMĂ

CINERAR

CINERARIA

CINERIT

cineroman v. *roman*²

CINESCOP

cinescu v. *cine*¹

cinescuși v. *cine*¹

cineși v. *cine*¹

CINETIC

cinetică v. *cinetic*

cineva v. *cine*¹

cinevași v. *cine*¹

cinevași v. *cine*¹

cinevașile v. *cine*¹

cinevașilea v. *cine*¹

CINÉ-VÉRITÉ

CINFLOR

cinflor v. *cinflor*

cinga v. *cinci*

CINGĂ

cingăl v. *cinci*

cingăr v. *cinci*

cingătău v. *ting*¹

cingătoare v. *încinge*²

cinge v. *încinge*²

CINGHEL

cinghiesă v. *cinghie*¹

CINGHIE¹

*cinghie*² v. *cinghie*¹

cinghili v. *cimili*

cinghilță v. *cimili*

CINGHINEA

cinghir v. *ceagăr*

cinghir v. *ceagăr*

cinghiresă v. *cinghie*¹

cinghiță v. *cîntează*

cingi v. *ciung*

cingitură v. *ciung*

cini v. *cină*

CINIC

CINE¹

*cinie*¹ v. *cinie*¹

CINE²

ciniele (pl.) v. *cinie*¹

cinili v. *cimili*

*cinioară*¹ v. *cină*

*cinioară*² v. *cinie*¹

cinism v. *cinic*

cinșoară v. *cină*

CINO-

CINOCEFAL

CINOLOG/E

CINONACEALNIC

cinș v. *cinaș*

cinovnic v. *cin*¹

CINOZURĂ

cinquecentist v. *cinquecento*

CINQUECENTO

cinre v. *cine*¹

cinsătel v. *încinge*²

cinsesfel v. *încinge*²

cinsprece v. *cinci*

cinsprece (al) v. *cinci*

cinsprecelea (al) v. *cinci*

cinsprezece v. *cinci*

cinsprezece (al) v. *cinci*

cinsprezecelea (al) v. *cinci*

cinstăș v. *cinste*

cinstă v. *cinste*

CINSTE

cinsteală v. *cinste*

cinstel v. *cinste*

cinsteliște v. *cinste*

cinstelnic v. *cinste*

cinsteș v. *cinste*

cinsteșie v. *cinste*

CINSTEȚ¹

*cinsteț*² v. *cinste*

cinsti v. *cinste*

cinstire v. *cinste*

cinstiș v. *cinste*

cinstit v. *cinste*

cinstitor v. *cinste*

cinșpe v. *cinci*

cinșpelea (al) v. *cinci*

cintaulă v. *centaură*

cintaur v. *centaură*

cintaură v. *centaură*

cîtene v. *cîntează*

cintenezică v. *cîntează*

cinterim v. *țintirim*

cîntesență v. *chîntesență*

cînteț v. *cîntează*

cintețã v. cînteză
cînteț v. cînteză
CINTEZĂ
cînteză v. cînteză
cîntețoi v. cîntețã
cîntie v. cîntieni
cîntiei (pl.) v. cîntieni
cîntiene (pl.) v. cîntieni
CINTIENI (pl.)
cîntiniță v. cînteză
cîntirim v. țîntirim
cîntiron v. centură
cîntiță v. cînteză
cîntizã v. cînteză
cîntizoi v. cînteză
cîntoare v. centură
cîntorie v. centură
cîntron v. centură
CINTRU
cînturon v. centură
cînuî v. cinã
cînuleț v. cin²
cînușar [ar.] v. cenușã
cînușare [ar.] v. cenușã
cînușã [mr.] v. cenușã
cînușe [ar.] v. cenușã
cînușe v. cenușã
cînzeacã v. cinci
cînzeț v. cinci
cînzecea (a) v. cinci
cînzețear v. cinci
cînzețci v. cinci
cînzețci v. cinci
cînzețcilea (al ~) v. cinci
cînzețcime v. cinci
CIOABĂ
CIOABLĂ
CIOACĂ¹
CIOACĂ²
cioacã³ v. ceucã
cioaclã v. ceaclã
cioaflã¹ v. ciuf²
cioaflã² v. cioablã
cioagã v. ceucã
cioaicã v. ceucã
cioaie v. acioaie
cioalnav v. ciolac
cioalnãv v. ciolac
cioampã v. ciump
cioancã¹ v. cioacã¹
cioancã² v. cionoc
cioandã v. cionãni

cioandrã v. cionãni
CIOANE
cioantã v. ciont¹
CIOARĂ
cioarã [ar., mr., ir.] v. cioarã
cioarbã v. ciorbã
CIOARCĂ
cioarcã v. cioarã
cioardã v. ciurdã
cioare v. cioarã
CIOAREC
CIOARFĂ
cioaric [ar.] v. cioarec
cioaric¹ v. cioarec
cioaric² v. șoarece
cioarice v. șoarece
cioarmã v. ciornã¹
cioarsã v. gioarsã
cioasã v. cios²
cioasãlã v. țesalã
cioascã v. cioarã
CIOAȘPĂ
cioatã v. ciot
cioatcã v. ciotcã¹
CIOB¹
ciob² v. cioabã
cioba v. ciob¹
ciobac v. ciobacã
CIOBACĂ
ciobaligã v. cioban¹
CIOBAN¹
cioban¹ v. cioban¹
cioban² v. cioabã
ciobancã v. cioban¹
CIOBĂCAN
ciobãcuță v. ciobacã
ciobãlui v. cebãlui
ciobãnaș v. cioban¹
ciobãnași (pl.) v. cioban¹
ciobãnãu v. cioban¹
ciobãncuță v. cioban¹
ciobãneasã v. cioban¹
ciobãneasca v. cioban¹
ciobãnel v. cioban¹
ciobãnesc v. cioban¹
ciobãnește v. cioban¹
ciobãni v. cioban¹
ciobãnie v. cioban¹
ciobãnime v. cioban¹
ciobãniț v. cioban¹
ciobãniță v. cioban¹
ciobãnoi v. cioban¹

ciobănos v. cioban¹
ciobănuș v. cioban¹
ciobănuț v. cioban¹
ciobăr v. ciubăr
ciobăraie v. ciob¹
ciobărlănoi v. cioban¹
ciobărnac v. ciubăr
ciobâc v. țobâc
CIOBĂLC
ciobălcăi v. ciobălc
ciobăncă v. cioban¹
CIOBĂRCĂU
ciobărdac v. ciubăr
ciobărlac v. ciobă
ciobărlan v. cioban¹
ciobărlănoi v. cioban¹
ciobărlău v. cioban¹
ciobărloi v. cioban¹
ciobărnac v. ciubăr
ciobărnăcar v. ciubăr
ciobărneac v. ciubăr
ciobărnoc v. ciubăr
ciobi v. ciob¹
cioblă v. ciublă
ciobotă v. ciubotă
ciobotar v. ciubotă
ciobotă v. ciubotă
ciobotăraș v. ciubotă
ciobotăreasă v. ciubotă
ciobotărească v. ciubotă
ciobotăresc v. ciubotă
ciobotărie¹ v. ciubotă
ciobotărie² v. ciubotă
ciobotăriță v. ciubotă
cioboti v. ciubotă
ciobotoi v. ciubotă
ciobotea v. ciubotă
cioboțică v. ciubotă
CIOBRE
ciobuleț v. ciob¹
cioc [ar., mr.] v. cioc¹
CIOC¹
CIOC²
CIOC³
CIOC⁴
CIOC⁵
cioc⁶ v. ciocoi¹
cioc⁷ v. cică²
cioc-cioa v. cică²
cioca v. cioc²
cioca-boca v. cioc²
CIOCALNĂ

CIOCAN¹
CIOCAN²
CIOCAN³
ciocana v. ciocan¹
ciocană v. ciocan³
CIOCANCĂ
ciocantîn v. cincantîn
ciocarapă v. ceacaribă
ciocaribă v. ceacaribă
ciocă¹ v. ceucă
ciocă² v. cioacă¹
CIOCĂI
ciocălăiște v. ciocălău
CIOCĂLĂU
ciocăltău v. ciocăltău
ciocălteu v. ciocăltău
ciocănar v. ciocan¹
ciocănaș¹ v. ciocan¹
ciocănaș² v. ciocan¹
ciocănaș³ v. ciocan¹
ciocănaș⁴ v. ciocan³
ciocănărie v. ciocan²
ciocănăței (pl.) v. ciocan¹
ciocănea v. cioc²
ciocăneală¹ v. cioc²
ciocăneală² v. ciocan¹
ciocănel¹ v. ciocan¹
ciocănel² v. ciocan³
ciocănește v. ciocan¹
ciocăni¹ v. cioc²
ciocăni² v. ciocan¹
ciocăniște v. ciocan²
ciocăniț¹ v. cioc²
ciocăniț² v. ciocan¹
CIOCĂNITĂ
ciocănițoare v. cioc²
ciocănițor v. ciocan¹
ciocănițură¹ v. cioc²
ciocănițură² v. ciocan¹
CIOCĂRĂU
ciocărți v. ciopată
ciocău v. ciocăi
CIOCĂLDAN
CIOCĂLTĂU¹
ciocăltău² v. ciocărtie
ciocălței v. ciocăltău
ciocălțeu v. ciocăltău
ciocălti v. ciopată
ciocăltiu v. ciocăltău
CIOCÂND/E
ciocâre v. cicric
ciocârlan v. ciocârlie¹

CIOCĂRLAT

ciocărlăniță v. ciocărlie¹

ciocărlău v. ciocăcă¹

ciocărlăș v. ciocărlie¹

CIOCĂRLIE¹

CIOCĂRLIE²

ciocărlie³ v. ciocăcă¹

ciocărliță v. ciocărlie¹

ciocărloi v. ciocărlie¹

CIOCĂRT

ciocărtaș v. ciopată

CIOCĂRTAURI (pl.)

ciocărteală v. ciopată

ciocărteu v. ciocăltău

ciocărți v. ciopată

CIOCĂRȚE

ciocărtitură v. ciopată

ciocărțel v. ciocărt

cioc-boc v. cioc²

ciocce v. ciocoi²

cioccean v. ciocan²

cioc-gros v. cioc¹

ciocheie v. ciochie

CIOCHELCETE

CIOCHIE

ciochinar v. ciochină

ciochinare v. ciochină

CIOCHINĂ

ciochină v. ciochină

ciochiță v. ceucă

CIOCI¹ (pl.)

CIOCI² (pl.)

CIOCI³

cioci⁴ v. cioc⁵

CIOCIOI

ciocioli v. ciuci¹

cioclaș¹ v. ceaclă

cioclaș² v. ceaclă

CIOCLEJ

cioclejel v. cioclej

ciocleș v. cioclej

CIOCLETE

ciocli v. ceaclă

ciocloavă v. cioclovină

CIOCLOD

ciocloi v. ciocoi²

ciocloiaș v. ciocoi²

cioclonț v. cioc¹

cioclovinaș v. cioclovină

CIOCLOVINĂ

cioclu v. ceaclă

ciocluș v. ciocoi²

ciocluț v. ciocoi²

ciocmăgi v. ciocmăni

ciocmăneală v. ciocmăni

CIOCĂNI

ciocnaș v. ciocan¹

ciocnă v. ciocni

ciocneală v. ciocni

ciocnet v. ciocni

CIOCNI

ciocni¹ v. ciocni

ciocni² v. ciocni

ciocnitoare v. ciocni

ciocnitor v. ciocni

ciocnătură v. ciocni

ciocoaică v. ciocoi¹

ciocoaze (pl.) v. ciocoi¹

CIOCODAN

ciocodniță v. ciocotniță

ciocofleandură v. ciocoi¹

CIOCOI¹

CIOCOI²

ciocoi³ v. ceucă

ciocoi⁴ v. ciocoi¹

ciocoiăș v. ciocoi¹

ciocoiș v. ciocoi¹

ciocoiș v. ciocoi¹

ciocoiș v. ciocoi¹

ciocoinic v. ciocoi¹

ciocoinicie v. ciocoi¹

ciocoinism v. ciocoi¹

ciocoiț v. ciocoi¹

ciocoladă v. ciocolată

CIOCOLATĂ

ciocolatier v. ciocolată

ciocolatiu v. ciocolată

ciocolași (pl.) v. ciuci¹

ciocolod v. cioclod

ciocopocuri v. ciopoc

ciocorofleac v. ciocoi¹

ciocorofleandură v. ciocoi¹

ciocoroi v. cioc¹

CIOCOT¹

CIOCOT²

CIOCOT³

ciocota (*de-a* ~) v. ciocoti¹

CIOCOTI¹

ciocoti² v. ciopată

CIOCOTNIȚĂ

ciocotniți v. ciocotniță

CIOCOVEȚE (pl.)

cioc-poc v. cioc²

CIOCSI

CIOCTISI

cioculeț v. *cioc*¹

cioculi v. *ciuguli*

CIOCUS

*ciocuță*¹ v. *cioc*¹

*ciocuță*² v. *ciocă*¹

ciodar v. *ciohodar*

ciodălan v. *șold*¹

ciodică v. *coadă*

ciodolan v. *șold*¹

CIODOROANCĂ

ciof v. *ciuf*¹

*ciofală*¹ v. *ciofăi*

*ciofală*² v. *ciuf*²

ciofartă v. *ciozvârtă*

CIOFĂI

ciofăială v. *ciofăi*

ciofăit v. *ciofăi*

ciofăitură v. *ciofăi*

ciofăla v. *ciuf*²

ciofăni v. *ciofăi*

ciofărtan v. *ciozvârtă*

CIOFEAC

cioflac v. *cioflingar*

cioflagă v. *ciofleagă*

cioflăi v. *ciofăi*

CIOFLÂNC

cioflâng v. *cioflânc*

cioflea v. *cioflingar*

CIOFLEAGĂ¹

*ciofleagă*² v. *cioflingar*

*cioflec*¹ v. *ceflec*

*cioflec*² v. *ciot*

ciofleca v. *ciufleca*

cioflecat v. *ciufleca*

cioflegar v. *cioflingar*

cioflegos v. *cioflingar*

ciofleică v. *șopron*

cioflengar v. *cioflingar*

cioflicar v. *cioflingar*

ciofligar v. *cioflingar*

CIOFLINGAR

*ciofoi*¹ v. *ciufan*

*ciofoi*² v. *ciofăi*

ciofoti v. *ciofăi*

ciogârc v. *cicric*

ciogmăni v. *ciocmăni*

ciogni v. *ciocni*

ciogoli v. *ciuguli*

CIOHĂI

ciohdar v. *ciohodar*

cioherse v. *gioarsă*

ciohilă v. *șofilă*

ciohoată v. *ciohotă*

CIOHODAR

ciohodar-aga v. *ciohodar*

ciohodar-bașa v. *ciohodar*

ciohodărit v. *ciohodar*

cioholane (pl.) v. *ciolan*

CIOHOTĂ

CIOI¹

CIOI²

CIOLAN

ciocă v. *ceucă*

cioinac v. *ciuin*

cioinag v. *ciuin*

cioineag v. *ciuin*

cioinic v. *ciuin*

ciorios v. *cioi*²

ciol v. *țol*²

CIOIOLAC

ciolama v. *ciulama*

CIOLAN

ciolar v. *ciolă*

ciolav v. *ciolac*

CIOIOLĂ

ciolăci v. *ciolac*

ciolănaș v. *ciolan*

ciolăneasca v. *ciolan*

ciolănel v. *ciolan*

ciolănos v. *ciolan*

ciolăvi v. *ciolac*

ciolăvie v. *ciolac*

ciolban v. *ciolan*

cioldăni v. *ciondăni*

cioldoman v. *șold*¹

ciolf v. *știolf*¹

ciolfăi v. *știolf*¹

ciolfăit v. *știolf*¹

CIOIOLĂ

ciolmec v. *ciumlec*

ciolnav v. *ciolac*

cioloagă v. *ciolac*

ciolob v. *ciolac*

CIOLOBOACĂ

CIOLOBOC

CIOLOBOT

cioloc v. *ciolac*

ciolog v. *ciolac*

CIOLOMAD

ciolomadă v. *ciolomad*

ciolomeț v. *ciolomi*

CIOLOMI

ciolovar v. șolovar
CIOLPAN
ciolpănel v. ciolpan
CIOLTAR
Ciom(ă)gească (top.) v. ciomag
ciomac v. ciomag
ciomafai v. ciumāfaie
ciomafaie v. ciumāfaie
CIOMAG
ciomă v. ciumā¹
ciomăgar v. ciomag
*ciomăgaș*¹ v. ciomag
*ciomăgaș*² v. ciomag
ciomăgeală v. ciomag
ciomăgel v. ciomag
ciomăgi v. ciomag
ciomăgit v. ciomag
ciomăgitor v. ciomag
ciomăguș v. ciomag
ciomăguț v. ciomag
CIOMĂNDI
ciomârdar v. ciubăr
ciomb v. chiomb
ciomni v. ciocni
ciomoc v. cimou
ciomog v. cimou
ciomoli v. cioșmoli
ciomon v. cimou
ciomou v. cimou
*ciomp*¹ v. ciump
*ciomp*² v. chiomb
ciompăgi v. ciump
ciompăvi v. ciump
ciomplei v. ciump
ciomvic v. ciovică
ciomvică v. ciovică
CIONAIE
cionate v. gionat
CIONC¹
CIONC²
cionca v. cionc²
CIONCAȘ
cioncăni v. cioc²
cioncășel v. cioncaș
cionci v. cioc²
CIONDĂ
ciondăi v. ciondăni
ciondăneală v. ciondăni
CIONDĂNI
ciondănit v. ciondăni
ciondrăneală v. ciondăni
ciondrăni v. ciondăni

ciondrănit v. ciondăni
ciondrănit v. ciondăni
ciondromăni v. ciondăni
cione v. cioane
cioneag v. ciuin
CIONIC
CIONOC
CIONT¹
CIONT²
*ciont*³ v. ciunt
cionta v. ciunt
ciontac v. ciunt
ciontăni v. ciondăni
ciontătură v. ciunt
ciontăc v. ciunt
ciontăg v. ciunt
ciontei v. ciunt
cionti v. ciunt
ciontic v. ciunt
ciontit v. ciunt
ciontitură v. ciunt
ciontiță v. ciont¹
ciontonog v. cotonog
ciontorog v. șontorog
ciontoș v. ciont¹
ciontuț v. ciont¹
cionvică v. ciovică
ciopartă v. ciopată
cioparte v. ciopată
CIOPATĂ
ciopăc v. ceapăc
ciopărică v. ceacaribă
ciopătai (pl.) v. ciopată
ciopături (pl.) v. ciopată
ciopătea v. ciopată
ciopăți v. ciopată
ciopățică v. ciopată
ciopărc v. ceapăc
ciopărlac v. ciopată
ciopărtac, -ă v. ciopată
CIOPĂRTAN
ciopărtatic v. ciopată
ciopărtă v. ciopată
ciopărți v. ciopată
ciopărteală v. ciopată
ciopărți v. ciopată
CIOPCA
CIOPLAC
*cioplaș*¹ v. ciopli
*cioplaș*² v. ciopli
CIOPLĂU
CIOPLEA

ciopleală v. ciopli
ciopleică v. ciopli
CIOPLI
cioplît v. ciopli
cioplitoare v. ciopli
cioplitor¹ v. ciopli
cioplitor² v. ciopli
cioplitură v. ciopli
CIOPNIȚĂ
CIOPOC
ciopocări v. ciopoc
ciopocori v. ciopoc
CIOPOR
cioporaș v. ciopor
cioporel v. ciopor
ciopori v. ciopor
cioprîtor v. ciopli
cioprișă v. ciopniță
ciopfină v. ciorchine
cior¹ v. cioară
cior² v. ciordi
*cior*³ v. ciur²
ciora-bora v. ciorobor
ciorac v. cioară
cioracă v. cioară
cioran v. ciordi
CIORAP
ciorapină v. cioropină
ciorăi¹ v. cioară
*ciorăi*² v. ciur²
ciorăiaș v. cioară
ciorăit v. ciur²
ciorăitor v. ciur²
ciorăitură v. cioară
ciorăitură v. ciur²
ciorăpar v. ciorap
ciorăpăreasă v. ciorap
ciorăpărie¹ v. ciorap
ciorăpărie² v. ciorap
ciorăpel v. ciorap
ciorăpior v. ciorap
ciorărie v. cioară
CIORĂSC¹
*ciorăsc*² v. cioară
CIORĂNG
CIORĂNGLAV¹
*ciorănglav*² v. ciomoglavă
ciorb v. cioabă
ciorba v. ciorbă
ciorbagioaică v. ciorbă
ciorbagiu¹ v. ciorbă
ciorbagiu² v. ciorbă

ciorbalăc v. ciorbă
ciorbalic v. ciorbă
ciorbar v. ciorbă
CIORBĂ
ciorbărie v. ciorbă
ciorbăță v. ciorbă
ciorboaică v. ciorbă
cior-bor v. ciorobor
ciorbui v. cioabă
ciorbuliță v. ciorbă
ciorc¹ v. chior¹
*ciorc*² v. cioarcă
CIORCAN
ciorcălată v. ciocârlat
ciorcăni v. ciorcan
ciorchin v. ciorchine
ciorchinaș v. ciorchine
ciorchină v. ciorchine
CIORCHINE
ciorchinel v. ciorchine
ciorchiniță v. ciorchine
ciorchinos v. ciorchine
ciorchinuță v. ciorchine
CIORCIOBĂȚII (pl.)
ciorcioboate (pl.) v. ciorciobății
ciorciobute (pl.) v. ciorciobății
CIORCIOFLEAC
ciorcioflec v. ciorcioflea
CIORCIOL
ciorciolat v. cercel
CIORCIOLI
Ciorciolină (antrop.) v. ciorciol
ciorcioloș v. ciorciol
ciorcion v. ciorciol
ciorcior v. ciorciol
ciorcioruș v. ciorciol
ciorciovă v. cercevea
ciorcobară v. ciorobară
CIORCOI
ciorcui v. ciorcuș¹
CIORCUȘ¹
*ciorcuș*² v. ciocuș
ciorcușă v. cioară
ciorcuță v. cioară
ciord v. ciort²
ciordac¹ v. ciordi
*ciordac*² v. cerdac
ciordar v. ciurdă
ciordaș v. ceardă
ciordă v. ciurdă
ciordăni v. iordăni
ciordeală v. ciordi

CIORDI

ciordît v. ciordi
ciorditor v. ciordi

CIORDOSI

cioreca¹ v. cioarec
cioreca² v. ciordi
ciorecar v. cioarec
ciorecași (pl.) v. cioarec
ciorecat v. cioarec
Ciorecești (top.) v. cioarec
ciorecuți (pl.) v. cioarec
ciorei v. cioară
ciorep v. ciorap
ciorese v. cioară

CIORFĂ

ciorfăială v. ciurfă

CIORGOLȘ

cioric¹ v. cicric
cioric² v. cioarec
cioric³ v. șorici¹
cioricar v. cioarec
ciorică v. ciovică
ciorici v. șorici¹
cioricu v. șoarece
cioriță v. cioară
ciorlama v. ciulama

CIORLAN¹

ciorlan² v. ceatlău
ciorlău v. ceatlău
ciorlică v. ciovică

CIORLOGAR

ciorlu-morlu v. ciorobor
ciormag v. ciormă
ciorman v. ciormă

CIORMĂ

ciormăiag v. ciormoiag

CIORMOLAG

CIORNĂ¹

ciornă² v. ciomei
ciornăglavă v. ciomoglavă
ciornăi (pl.) v. ciomei

CIORNEI

ciorni v. ciornă¹
ciomoclav v. ciomoglavă
ciomoglav v. ciomoglavă
ciomoglav v. ciomoglavă

CIORNOGLAVĂ

ciormoi v. ciornă¹

CIORNOLOG

ciornoziom v. cernoziom
CIOROABLĂ
cioroaică v. cioară

cioroai v. cioară

CIOROBARĂ

ciorobariță v. ciorobară
ciorobăi v. ciorovăi
ciorobăriță v. ciorobară
ciorobeală v. ciorovăi
cioroboai (pl.) v. ciorciobății
cioroboate (pl.) v. ciorciobății
cioroboială v. ciorovăi

CIOROBOR

cioroboreală v. ciorobor
ciorobori v. ciorobor
ciorobota v. cioroboti
cioroboteală v. cioroboti

CIOROBOTI

ciorofală v. ciurfă
ciorofleacă v. ciurfă
ciorofleancă v. ciurfă

CIOROFLEȚ

ciorofoi v. ciorofleț

CIOROGAR

ciorogăi v. ciorovăi
cioroi¹ v. cioară
cioroi² v. cioară
cioroi³ v. ciur²
cioroi⁴ v. ciur²
cioroiăș v. cioară
cioroinic v. cioară
cioroit v. ciur²
cioroit v. ciur²
cioroman v. cioară
cioronglav v. ciomoglavă

CIOROPINĂ

cioropor v. ciortopolog

cioros v. cioi²

cioroslan v. cioroslă

CIOROSLĂ

ciorovariț v. ciorovăi

CIOROVĂI

ciorovăială v. ciorovăi
ciorovăit v. ciorovăi
ciorovețe v. corobă
ciorovi v. ciorovăi
ciorovină v. cioropină
ciorovoi v. ciorovăi
ciorovoială v. ciorovăi

ciorpac v. ciorpăi

ciorpan v. ciolpan

CIORPANDEL

CIORPĂI

ciorpănel v. ciolpan

CIORPEC

ciorpin v. *ciorchine*
ciorpină v. *ciorchine*
CIORS
CIORT¹
ciorsac v. *gioarsă*
ciorsală v. *șesală*
ciorsăi v. *gioarsă*
ciorsăit v. *gioarsă*
ciorsăla v. *șesală*
ciorsoală v. *șesală*
*ciorsoi*¹ v. *gioarsă*
*ciorsoi*² v. *gioarsă*
ciorsola v. *șesală*
ciorșări v. *gioarsă*
ciorșui v. *gioarsă*
CIORT²
*ciort*³ v. *ciurdă*
CIORTAC
CIORTAN¹
CIORTAN²
*ciortan*³ v. *cioltar*
ciortănaș v. *ciortan*²
ciortănărie v. *ciortan*²
ciortănică v. *ciortan*²
CIORTI¹
*ciortî*² v. *ciordi*
ciortocrap v. *ciortan*²
ciortoiat v. *ciort*¹
ciortopoloagă v. *ciortopolog*
CIORTOLOG
ciortvârtă v. *ciozvârtă*
ciorung v. *ciortâng*
cioruș v. *cioară*
ciorușcă v. *cioară*
cioruță v. *cioară*
ciorvană v. *cervană*
ciorvălău v. *ciorovăi*
CIOS¹
CIOS²
ciosăla v. *șesală*
ciosmă v. *șasma*
ciosmăli v. *cioșmoli*
ciosmoli v. *cioșmoli*
ciosola v. *șesală*
ciosvâtră v. *ciozvârtă*
ciosvârcioară v. *ciozvârtă*
ciosvârtă v. *ciozvârtă*
ciosvârte v. *ciozvârtă*
ciosvârț v. *ciozvârtă*
ciosvârți v. *ciozvârtă*
ciosvârțu (*de-a ~*) v. *ciozvârtă*
ciocotaie v. *șcăt*

cioșmăli v. *cioșmoli*
CIOȘMOLI
CIOT
ciotac v. *ciot*
ciotan v. *ciot*
ciotă v. *ciot*
ciotănos v. *ciot*
ciotâc v. *ciunt*
ciotârcă v. *ciot*
ciotârnă v. *cetârnă*
CIOTCĂ¹
*ciotcă*² v. *ciot*
*ciotcă*³ v. *ciotfă*
ciotec v. *ciot*
CIOTFĂ
ciotoacă v. *ciot*
ciotoare v. *cheotoare*
ciotoi v. *ciot*
ciotoiăș v. *ciot*
ciotolog v. *ciot*
ciotonog v. *cotonog*
ciotorman v. *ciot*
ciotoroangă v. *șontorog*
ciotorog v. *ciot*
ciotoros v. *ciot*
ciotorugă v. *ciot*
ciotrica v. *ciutrica*
ciotur v. *ciot*
cioturos v. *ciot*
cioturugă v. *ciot*
ciotuță v. *ciot*
cioucaș v. *ciocuș*
cioucă v. *ceucă*
ciovărgău v. *ciobârcău*
ciovârca v. *șovârca*
ciovârstă v. *ciozvârtă*
ciovârtac v. *ciopată*
ciovârtă v. *ciozvârtă*
ciovârte v. *ciozvârtă*
ciovăstră v. *ciozvârtă*
ciovei v. *șofei*
ciovic v. *ciovică*
CIOVICĂ
ciovină v. *ciovică*
ciovlică v. *ciovică*
ciovorgău v. *ciobârcău*
ciovrancă v. *ciovică*
CIOVRÂNTIE
ciozmoli v. *cioșmoli*
CIOZNI
ciozvârcioară v. *ciozvârtă*
CIOZVÂRTĂ

ciozvârte v. *ciozvârtă*
CIP¹
CIP²
cipa v. *cip*²
cipa-cipa v. *cip*²
CIPAN
ciparipe v. *ceacaribă*
ciparoasă v. *chiparos*
ciparos v. *chiparos*
CIPAȘ
CIPĂIMĂ
CIPCĂ
CIPCE
cipcii v. *cip*²
cipciit v. *cip*²
cipei v. *ciump*
CIPERACEE (pl.)
ciperig v. *țipirig*¹
cipic v. *țipic*
CIPILICĂ
cipirig v. *țipirig*¹
CIPOLIN
CIPOR¹
*cipor*² v. *ciopor*
cipoș v. *cipaș*
cipoți v. *țipa*¹
ciprăgar v. *ceapraz*
CIPRES
ciprinicultură v. *ciprinde*
CIPRINIDE (pl.)
CIPRIOT, -Ă
CIPRU
cipsă v. *cipcă*
CIPSĂNĂ
ciptă v. *cipcă*
CIR
CIRA
ciră [ir.] v. *cină*
CIRAC
ciracladiseală v. *cirac*
ciracladisi v. *cirac*
ciraclăc v. *cirac*
ciradă v. *cireadă*
cirașă v. *cireașă*
cirăc v. *cirac*
CIRĂPEALĂ
cirăș v. *cireașă*
CIRC
CIRCA
CIRCADIAN
circar v. *circ*
CIRCASIAN

*circă*¹ v. *scrie*
*circă*² v. *cipcă*
*circăi*¹ v. *cârc*¹
*circăi*² v. *circic*²
circălan v. *țarcălam*¹
CIRCĂLI
circilîg v. *chirchilig*
circilîgi v. *cercheligi*
circira v. *ciur*²
CIRCOI
circoferență v. *circumferință*
circoferință v. *circumferință*
circomflex v. *circumflex*
circomscrie v. *scrie*
circomscriptiune v. *scrie*
circomspectie v. *circumspect*
circomspectiune v. *circumspect*
circoferență v. *circumferință*
circoferință v. *circumferință*
circomflex v. *circumflex*
circonscrie v. *scrie*
circonscripție v. *scrie*
circonscripțiune v. *scrie*
circonspect v. *circumspect*
circonanță v. *circumstanță*
circonanțial v. *circumstanță*
CIRCORAMĂ
CIRCOV
circovi v. *circic*²
Circovie v. *circov*
CIRCUIT
CIRCULĂ
circulant v. *circula*
CIRCULAR¹
*circular*² v. *circular*¹
circulară v. *circular*¹
circulare v. *circular*¹
circularie v. *circular*¹
circulariu v. *circular*¹
circulat v. *circula*
circulator v. *circula*
circulatoriu v. *circula*
circulație v. *circula*
circulațiune v. *circula*
circulător v. *circula*
CIRCUM-
CIRCUMC/DE
circumcizie v. *circumcide*
circumciziune v. *circumcide*
CIRCUMDUCTIE
circumferență v. *circumferință*
CIRCUMFERINȚĂ

CIRCUMFLEX

circumlocuție v. locuțiune
circumlocuțiune v. locuțiune
circumlunar v. lună
circumnavigare v. naviga
circumnavigație v. naviga
circumoral v. oral
circumorbital v. orbită
circumpolar v. pol
circumscrie v. scrie
circumscripție v. scrie
circumscripțiune v. scrie
circumselenar v. selenar
circumsolar v. soare

CIRCUMSPECT

circumspecție v. circumspect
circumspecțiune v. circumspect

CIRCUMSTANȚĂ

circumstanțial v. circumstanță
circumstare v. circumstanță
circumterestru v. terestru
circumvalațiune v. val²
circumvecin v. vecin
circumvolut v. volută
circumvoluție v. volută
circumvoluțiune v. volută

cire [ir.] v. cină

cire [ir.] v. cine¹

cireac v. cirac

CIREADĂ

CIREAȘĂ

cireașă [mr.] v. cireașă

cireașcă [mr.] v. cireașă

cireașe [ar.] v. cireașă

cirec v. ciric¹

cirehod [ir.] v. cine¹

CIRENAIC

cirep v. ciorap

cirescu v. cine¹

cirescuși v. cine¹

cireș [mr.] v. cireașă

cireș¹ v. cireașă

cireș² v. cine¹

cireșar¹ v. cireașă

cireșar² v. cireașă

cireșea v. cireașă

cireșel¹ v. cireașă

cireșel² v. cireașă

cireșer v. cireașă

cireșică v. cireașă

cireșiu v. cireașă

CIREȘNĂ

cireșne v. cireșnă

cireșü [ar.] v. cireașă

ciretei v. ciritel

cireva [ir.] v. cine¹

cireva v. cine¹

cirezar v. cireadă

cirezuică v. cireadă

CIRIC¹

CIRIC²

ciric³ v. ciur¹

ciric⁴ v. ciurică¹

ciric⁵ v. cicric

cirica v. ciric²

ciricata (pe ~) v. ciric²

cirică¹ v. ciric²

cirică² v. ciurică¹

ciricăi v. ciric²

cirichii (pl.) v. ciritel

ciriclic v. cir

circuș v. cler

CIRIDOANĂ

CIRIFUGĂ

cirigauă v. cirige

CIRIGE

cirigheauă v. cirige

ciril v. chirilic

cirilian v. chirilic

cirilic v. chirilic

cirilicesc v. chirilic

CIRIP¹

CIRIP²

cirip³ v. cirip¹

ciripă v. cirip²

CIRIPĂU

ciripe v. ciripie¹

ciripeală v. cirip¹

ciripelniță v. ciripie¹

ciripi¹ v. cirip¹

ciripi² v. ciripie²

CIRIP/E¹

CIRIP/E²

ciripier v. ciripie²

ciripit v. cirip¹

ciripitor v. cirip¹

ciripiță v. cirip²

ciripiu v. celebru

ciripoaică v. cirip¹

ciripoi v. cirip¹

cirisău v. fierăstrău

ciriseu v. fierăstrău

ciristui v. forostui

CIRIȘ

cirişar [ar., mr.] v. *cireaşă*
cirişar v. *cireaşă*
cirişarcă [mr.] v. *cireaşă*
cirişeu v. *fierăstrău*
ciriteaie (pl.) v. *ciritel*
ciritei v. *ciritel*
CIRITEL
ciritiş v. *ciritel*
ciriuş v. *târî*
ciriviş v. *cerviş*
ciriz v. *ciriş*
cirlă v. *mocirlă*
cirmişir v. *cimşir*
cirmoi v. *ciormoiag*
cirmuiag v. *ciormoiag*
CİROS¹
ciros² v. *cir*
cirostratus v. *stratus*
cirotic, -ă v. *ciroză*
CİROZĂ
cirrocumulus v. *cumulus*
cirrostratus v. *stratus*
cirrus v. *cirus¹*
CİRTĂ¹
cirtă² v. *firtă*
cirtometrie v. *cirtometru*
CİRTOMETRU
cirui v. *cir*
ciruială v. *cir*
CİRUS¹
cirus² v. *ciros¹*
cirviş v. *cerviş*
cis v. *cij*
cisalpîn v. *alpîn*
CİSARTĂU
cisăla v. *ţesală*
ciscarpătîn v. *carpatic*
cislac v. *chişleag*
cislaş v. *cislă*
CİSLĂ
cislui v. *cislă*
cisluială v. *cislă*
cisluit v. *cislă*
cisluitor v. *cislă*
cismar v. *cizmă*
cismaş v. *cizmă*
cismă v. *cizmă*
cismăreasă v. *cizmă*
cismărie¹ v. *cizmă*
cismărie² v. *cizmă*
cismăriţă v. *cizmă*
cismulică v. *cizmă*

cismuliţă v. *cizmă*
cismuţă v. *cizmă*
cisnistrean v. *nistrean*
cisnovat v. *chisnovat*
cisnovi v. *chisnovat*
CİSOIDĂ
CİSPADAN
cisrenan v. *renan*
cist¹ v. *chist*
cist² v. *acest* (Addenda)
cistalgie v. *cistită*
ciste v. *cînste*
cistectomie v. *cistită*
CİSTERCLAN, -Ă
CİSTERNĂ
cistî v. *cînste*
CİSTIC¹
cistic² v. *cistită*
cistică v. *cistic¹*
cisticerc v. *cerci¹*
cisticercoză v. *cerci¹*
cisticită v. *cistită*
CİSTINĂ
cistit v. *cînste*
CİSTITĂ
cistocel v. *cistită*
cistografie v. *cistită*
cistoïd v. *cistită*
cistopatie v. *cistită*
cistoplegie v. *cistită*
cistosarcom v. *sarcom*
cistoscop v. *cistită*
cistoscopic v. *cistită*
cistoscopie v. *cistită*
cistotom v. *cistită*
cistotomie v. *cistită*
CİSTOVE (pl.)
cistuve (pl.) v. *cistove*
cişcă v. *şişcă¹*
cişceva v. *ce¹*
cişcorniţă v. *şişcă¹*
CİŞIT
cişleac v. *chişleag*
cişmaş v. *cizmă*
cişmă v. *cizmă*
cişmăşiţă v. *cizmă*
cişme v. *cişmea*
CİŞMEA
cişmegea v. *cecmegea*
cişmegiu v. *cişmea*
cişmeluţă v. *cişmea*
cişmigea v. *cecmegea*

cişmigiu v. *cişmea*
*cişni*¹ v. *cişniu*
*cişni*² v. *ţâşti*
CÎŞNIU
cişuric v. *şorici*¹
CIT¹
CIT²
CIT³
CIT⁴
CITA
citabil v. *cita*
citac v. *ciutac*¹
CITADELĂ
citadin v. *citadelă*
citadiniza v. *citadelă*
citanie v. *citi*
citanţă v. *chit*¹
citară v. *chitară*
citarea v. *cit*³
citare v. *cit*³
citarist v. *chitară*
citaristă v. *chitară*
citariu v. *cit*³
citat v. *cita*
citale v. *cetate*
citomanie v. *cita*
citaţie v. *cita*
citaţiune v. *cita*
CITĂ¹
*cită*² v. *ciut*¹
citărie v. *cit*³
citcă v. *cipcă*
citeală v. *citi*
citenie v. *citi*
*citeră*¹ v. *chiceră*¹
*citeră*² v. *ţiteră*
citernă v. *cisternă*
*citeţ*¹ v. *citi*
*citeţ*² v. *citi*
CITI
citină v. *ceţină*
CITIREAG
citirişcă v. *ciritel*
CITIR/TE (pl.)
*citit*¹ v. *citi*
*citit*² v. *citi*
*cititor*¹, -oare v. *citi*
*cititor*² v. *citi*
CITLEMBEC
CITO-
citobiologic v. *biologie*
citobiologie v. *biologie*

CITOBLAST
citochimic v. *chimie*
citochimie v. *chimie*
citochimism v. *chimie*
CITOCINEZĂ
citocrom v. *cromatic*
citocromie v. *cromatic*
citodiagnostic v. *diagnostic*
CITOFAGIE
citofiziologic v. *fiziologie*
citofiziologie v. *fiziologie*
CITOGAMIE
citogenetic v. *citogeneză*
citogenetică v. *citogeneză*
citogenetician v. *citogeneză*
citogeneticiană v. *citogeneză*
CITOGENEZĂ
citogi v. *cit*¹
CITOLĂ
citolitic v. *citoliză*
CITOLIZĂ
citolog v. *citologie*
citologic v. *citologie*
CITOLOGIE
CITOMORFOZĂ
citopatologie v. *patologie*
citoplasmatic v. *plasmă*
citoplasmă v. *plasmă*
citoplasmic v. *plasmă*
CITOPOLEZĂ
ctor v. *suc*
CITOSCOPIE
CITOSTATIC
citotoxic v. *toxic*
citotoxină v. *toxic*
citov v. *cit*¹
citovi v. *cit*¹
citrat v. *citric*
CITRIC
citrice (pl.) v. *citric*
citrin v. *citric*
citronadă v. *citric*
citură v. *ciutură*
citurea v. *ciutură*
CIU
ciubalău v. *ciublă*
ciubanc v. *ciobă*
CIUBAT
ciubă v. *ţibă*
CIUBĂR
ciubăr v. *ciubăr*
ciubărar v. *ciubăr*

ciubăraş v. ciubăr
ciubecă v. ciobacă
ciubeică v. ciubuc
ciubelei v. ciublă
ciubeleu v. ciublă
ciuber v. ciubăr
ciuberel v. ciubăr
CIUBET
ciubeucă v. ciubuc
ciubică v. ciobacă
CIUBLĂ
ciubli v. ciublă
ciuboață v. ciubotă
ciubotar v. ciubotă
CIUBOTĂ
ciubotăreasă v. ciubotă
ciubotăresc v. ciubotă
ciubotărie¹ v. ciubotă
ciubotărie² v. ciubotă
ciubotăriță v. ciubotă
ciubotoi v. ciubotă
ciuboțea v. ciubotă
ciuboțică v. ciubotă
ciubre (pl.) v. ciublă
CIUBUC
ciubucar¹ v. ciubuc
ciubucar² v. ciubuc
ciubucărie¹ v. ciubuc
ciubucărie² v. ciubuc
ciubuccerie v. ciubuc
ciubucci-başa v. ciubuc
ciubucciu v. ciubuc
ciubuccurie v. ciubuc
ciubucea v. ciubuc
ciubuceală v. ciubuc
ciubucel v. ciubuc
ciubucgiu v. ciubuc
ciubuci v. ciubuc
ciubut v. ciubuc
CIUC¹
ciuc² v. ciucă¹
ciuc³ v. cica²
ciuca v. țuca
ciucalată v. ciocolată
ciucălău v. ciocălău
CIUCĂ¹
ciucă¹ [ar., mr.] v. ciucă¹
CIUCĂ²
CIUCĂ³
ciucăi v. ceucă
ciucălaiște v. ciocălău
ciucălău v. ciocălău

ciucă v. țuști¹
ciucec¹ v. cici¹
ciucec² v. chiocec
ciuceța v. ciuci¹
CIUCEU
ciucheat v. șucheat
CIUCI¹
CIUCI²
ciuci³ v. ciuci¹
ciuci⁴ v. cici¹
ciuci⁴ v. cici¹
ciuci⁵ v. cuc²
ciuci⁶ v. suci
ciucincă v. cicioancă
ciucior v. ciur²
ciucitor v. suci
ciucitură v. ciuci¹
ciuciu v. şușui
ciuciucă v. ciuci¹
ciuciula¹ v. cicea¹
ciuciula² v. ciuci¹
ciuciula³ v. giugiuli
ciuciulan v. ciuci²
ciuciulași (pl.) v. ciuci¹
ciuciulați (pl.) v. ciuci¹
CIUCI/LE
ciuciulean¹ v. ciuci¹
ciuciulean² v. ciuci²
ciuciuleci v. ciuci¹
ciuciulete v. ciuci¹
ciuciuleț v. ciuci¹
ciuciuleți v. ciuci¹
ciuciuli¹ v. ciuci¹
ciuciuli² v. cicea¹
ciuciuli³ v. ciuguli
ciuciuli⁴ v. giugiuli
ciuciulică v. ciuci²
ciuciulin¹ v. ciuci²
ciuciulin² v. ciulin²
ciuciulină v. cicea¹
ciuciulit v. cicea¹
ciuciuliți v. ciuci¹
ciuciumi v. ciuci¹
ciuciumiș v. ciuci¹
ciuciur v. ciur²
ciuciurare [ar.] v. ciur²
ciuciură v. ciutură
ciuciurău v. ciur²
CIUCIURE
ciuciureu v. ciur²
CIUCIURIGA
ciuciutor v. suci

ciuciuean v. sucevean

CIUCLĂ

ciuclej v. cioclej

CIUCMAN

ciucoară v. cicoare¹

ciucoare v. cicoare¹

ciucort v. cîpor¹

ciuculi v. ciuguli

ciuculțeu v. ciocăltău

ciucur v. ciucure

ciucura v. ciucure

ciucurat v. ciucure

ciucuraș v. ciucure

ciucurat v. ciucure

ciucură v. ciucure

CIUCURE

ciucurea v. ciucure

ciucurei (pl.) v. ciucure

ciucurel¹ v. ciucure

ciucurel² v. ciucure

CIUCURI¹ (pl.)

ciucur² v. ciucuire

ciucurluc v. ciucuri

ciucuros v. ciucure

CIUCUȘOARĂ

ciudat v. ciudă

CIUDĂ

ciudăi v. ciudă

ciudăli v. ciudă

ciudăș v. ciudă

ciudățenie v. ciudă

ciudățeste v. ciudă

ciudăție v. ciudă

ciudățime v. ciudă

ciudeasă v. ciudă

ciudeasmă v. ciudă

ciudesă v. ciudă

ciudesie v. ciudă

ciudi v. ciudă

ciudnic v. ciudă

ciudos v. ciudă

ciudotvorenje v. ciudă

ciudotvoretj, -ă v. ciudă

CIUEL

ciuen v. ciuim

CIUEȘ

CIUF¹

CIUF²

CIUF³

ciuf⁴ v. ciuf¹

ciuf [ar.] v. ciuf¹

ciufală v. ciuf²

CIUFAN

ciufă v. ciuf²

ciufăla v. ciuf²

ciufelnic, -ă v. ciuf²

ciuflea v. ciuf¹

CIUFLECA

ciuflecat v. ciufleca

ciuflic v. cîflăc

CIUFLICA¹

ciuflica² v. sufleca

ciuflicar v. ciofingar

ciuforniță v. ciuf²

ciufos v. ciuf¹

ciufui v. ciuf¹

ciufulăc v. ciufut

ciufuleală v. ciuf¹

ciufulete v. ciuf¹

ciuful¹ v. ciuf¹

ciuful² v. ciuf²

ciufulit v. ciuf¹

ciufulitură v. ciuf²

ciufului v. ciuf²

ciufuluitură v. ciuf²

ciufurlui v. ciuf²

CIUFUT, -Ă

ciufuțenie v. ciufut

ciufuți v. ciufut

ciufuție v. ciufut

ciugă v. cegă¹

ciugărel v. șugar

ciugher v. ceagăr

ciughir v. ceagăr

ciuguleală v. ciuguli

CIUGULI

ciugulit v. ciuguli

ciugulitor v. ciuguli

ciugulitură v. ciuguli

ciugur v. ciucure

ciugurea v. ciucure

ciugurel v. ciucure

ciuh v. ciuf³

ciuhălău v. ciuhă¹

CIUHĂ¹

ciuhă² v. ciuf¹

ciuhă³ v. ciuf³

ciuhălău v. ciuhă¹

ciuhdar v. ciohodar

ciuheie v. șofei

ciuhică v. ciuhă¹

ciuhlă v. ciuhă¹

ciuhnidoc v. ciuf³

ciuhoaie v. ciuhă¹

ciuhodar v. *ciohodar*
ciuhos v. *ciuf*¹
ciuhui v. *ciuhă*¹
ciuhurete v. *huhurez*
ciuhurez v. *huhurez*
CIUJ¹
*ciu*² v. *ciohăi*
ciuic v. *ciovică*
CIUICĂ
ciuien v. *ciuin*
ciuim v. *ciuin*
CIUN
ciuinag v. *ciuin*
CIUJDI¹
*ciujdi*² v. *ciuști*¹
CIUNIȚĂ
ciul [ar.] v. *ciul*¹
CIUL¹, -Ă¹
*ciul*² v. *ciulea*
ciula v. *ciul*¹
ciulam v. *ciulama*
CIULAMA
ciulamea v. *ciulama*
ciulă [mr.] v. *ciul*¹
*ciulă*² v. *ciulama*
CIULEA
ciulean v. *ciuci*¹
CIULEANDRA
ciulei v. *ciulin*¹
ciulete v. *ciuci*¹
*ciuleț*¹ v. *ciul*¹
*ciuleț*² v. *ciulea*
*ciuli*¹ v. *ciul*¹
*ciul*² v. *ciuci*¹
*ciuli*³ v. *celi*
ciulica v. *ciul*¹
ciulică v. *ciul*¹
ciulicoaie v. *ciuhă*¹
ciulihoaie v. *ciuhă*¹
ciulihoi v. *ceahlău*
ciulimă v. *ciulin*¹
CIULIN¹
CIULIN²
Ciulina v. *ciulin*¹
ciulină v. *ciulin*¹
*ciuline*¹ v. *ciulin*¹
*ciuline*² v. *ciulin*²
Ciulinești v. *ciulin*¹
ciulineț v. *ciulin*¹
ciulință v. *ciulin*¹
ciulinos v. *ciulin*¹
ciulire [ar.] v. *ciul*¹

ciuliri [mr.] v. *ciul*¹
ciulit v. *ciul*¹
ciulită v. *ciul*¹
ciulitură v. *ciul*¹
ciuliu v. *ciul*¹
ciulma v. *cealma*
CIULNIȚĂ
ciulpan v. *ciolpan*
ciultar v. *cioltar*
CIULUC
ciulumea v. *ciulama*
ciulumină v. *filimică*
cium v. *ciumă*¹
ciuma v. *ciumă*¹
ciumac v. *ciomag*
ciumafaiță v. *ciumăfaie*
ciuma-fetei v. *ciumăfaie*
ciumafoi v. *ciumăfaie*
ciumag v. *ciomag*
CIUMAGIU
ciumaică v. *ciumă*¹
ciuman v. *ciumă*¹
*ciumar*¹ v. *ciumă*¹
*ciumar*² v. *ciumăra*
ciumare v. *ciumă*¹
*ciumaș*¹ v. *ciumă*¹
*ciumaș*² v. *ciumă*¹
ciumat, -ă v. *ciumă*¹
ciumă [ar., mr.] v. *ciumă*¹
CIUMĂ¹
*ciumă*² v. *ciumă*¹
ciumăfai v. *ciumăfaie*
CIUMĂFAIE
ciumăfoaie v. *ciumăfaie*
ciumăfoi v. *ciumăfaie*
ciumăgeală v. *ciomag*
ciumăhaie v. *ciumăfaie*
ciumănaș v. *ciumă*¹
CIUMĂRA
ciumărea v. *ciumă*¹
ciumări v. *ciumăra*
ciumări v. *ciumăra*
ciumârți v. *ciumurlu*¹
ciumăros v. *ciumăra*
CIUMĂTA
ciumău v. *cimou*
ciumber v. *cimbir*¹
ciumbir v. *cimbir*¹
ciumbleală v. *ciublă*
ciumbli v. *ciublă*
ciumblitură v. *ciublă*
ciumboi v. *cimpoi*¹

ciumbu v. *cimbru*
ciumbrușor v. *cimbru*
ciumburică [ar.] v. *cimbru*
ciumeag v. *ciomag*
ciumelci v. *cimili*
ciumelcitură v. *cimili*
ciumel-ciumel v. *cimili*
ciumelei v. *cimili*
CIUMELI¹
*ciumeli*² v. *cimili*
ciumeliga v. *cimili*
ciumelitură v. *cimili*
CIUMERCĂ¹
*ciumercă*² v. *ciună*¹
ciumeriță v. *ciumurlui*¹
ciumerli v. *ciumurlui*¹
ciumerlui v. *ciumurlui*¹
*ciumerniță*¹ v. *ciună*¹
*ciumerniță*² v. *ciumurlui*¹
ciumfaie v. *ciunăfaie*
ciumifoaiie v. *ciunăfaie*
ciumili v. *cimili*
ciumilitură v. *cimili*
CIUMIZĂ
CIUMLEC
*ciumoaică*¹ v. *ciună*¹
*ciumoaică*² v. *ciună*¹
ciumoaiie v. *ciună*¹
ciumofai v. *ciunăfaie*
ciumoi v. *ciună*¹
ciumos v. *ciună*¹
ciumou v. *cimou*
CIUMP
ciumpan v. *ciump*
ciumpaș v. *ciump*
ciumpav v. *ciump*
ciumpav v. *ciump*
ciumpăgi v. *ciump*
ciumpătăi v. *ciump*
ciumpăvi v. *ciump*
ciumpei v. *ciump*
ciumpeu v. *ciump*
ciumpi v. *cimpi*
ciuplei v. *ciump*
ciumpoi v. *cimpoi*¹
ciumuhai v. *ciunăfaie*
ciumuhar v. *ciunăfaie*
ciumuhoaică v. *ciunăfaie*
ciumulei v. *cimili*
*ciumul*¹ v. *cimili*
*ciumul*² v. *ciumeli*¹
ciumulică [ar.] v. *ciună*¹

ciumuligă [mr.] v. *ciună*¹
ciumulitură v. *cimili*
ciumului v. *ciumurlui*¹
ciumur v. *ceamur*
CIUMUR/CĂ
ciumurică [ar.] v. *cimbru*
ciumurlui v. *ciumurlui*¹
CIUMURLUI¹
*ciumurlui*² v. *ceamur*
*ciumurluia*¹ v. *ciumurlui*¹
*ciumurluia*² v. *ceamur*
ciun v. *cin*²
CIUNĂ¹
*ciună*² v. *cină*
ciunăoară v. *cină*
CIUNĂVIT
CIUNG
ciungar v. *ciung*
ciungară v. *ciung*
ciungăra v. *ciung*
ciungără v. *ciung*
ciungări v. *ciung*
ciungărit v. *ciung*
ciungăritură v. *ciung*
ciungi v. *ciung*
ciungie v. *ciung*
ciungitură v. *ciung*
ciunguli v. *ciuguli*
ciunguț v. *ciung*
CIUN/SM
ciunist v. *ciunism*
ciunș v. *ciuf*³
ciunșă v. *ciuf*³
CIUNT
ciunta v. *ciunt*
ciuntat v. *ciunt*
ciuntătură v. *ciunt*
ciuntei v. *ciunt*
ciunti v. *ciunt*
ciuntit v. *ciunt*
ciuntitură v. *ciunt*
ciunțiță v. *ciont*¹
CIUNUPERCĂ
CIUP¹
CIUP²
*ciup*³ v. *ciupi*
CIUPAG
ciuparcă v. *ciupercă*
CIUPAR/IGI (pl.)
CIUPĂ¹
*ciupă*² v. *chiup*
ciupăgar v. *ciupag*

ciupăgi v. ciupag
ciupăgică v. ciupag
CIUPĂJ¹
ciupăi² v. ciupă¹
ciupăi³ v. cepăi
ciupă⁴ v. ciup¹
ciupăit v. ciupă¹
CIUPĂRA
ciupărcă v. ciupercă
ciupări v. ciupăra
ciup-ciup v. ciup²
ciupeag v. ciupag
ciupeală v. ciupi
ciupearcă v. ciupercă
ciupegică v. ciupag
CIUPELI
ciupelniță v. ciupă¹
CIUPERCĂ
ciupercărie v. ciupercă
ciupercuță v. ciupercă
ciuperi v. ciupăra
ciupesc v. ceapă
CIUPI
ciupic v. cipic
ciupili v. ciupeli
ciupit v. ciupi
ciupitor v. ciupi
ciupitură v. ciupi
ciupos v. ciup¹
ciupui v. ciupi
ciur [ar.] v. ciur²
CIUR¹
CIUR²
ciura v. ciur¹
ciuraleșă v. chiraleisa
ciurar v. ciur¹
ciuraș v. ciur¹
ciurat v. ciur¹
ciurăi¹ v. ciur¹
ciurăi² v. ciur²
ciurăit¹ v. ciur¹
ciurăit² v. ciur²
ciurăitor v. ciur²
ciurăitură v. ciur²
ciurăleasa v. chiraleisa
ciurăriță v. ciur¹
ciurăt v. ciuruc
ciurătură v. ciur¹
CIURBĂLUI
CIURBIRĂU
CIURC¹
ciurc² v. chiurc

CIURCĂ¹
CIURCĂ²
CIURCĂ³
CIURCĂ⁴
ciurcă⁵ v. curcă
ciurcea v. surcea
ciurcel¹ v. cercel
ciurcel² v. surcea
ciurcică v. surcea
ciurcină v. sulcină
ciurciulaș v. ciuci¹
ciurciulat v. cercel
ciurciuli v. ciorcioli
ciurciumel v. ciuci¹
ciurciumiș v. ciuci¹
ciurciuvea v. cercevea
ciurcoi v. circoi
ciurculiță v. ciurcă⁴
ciurcura v. ciur²
ciurdar v. ciurdă
ciurdaș v. ciurdă
CIURDĂ
CIURDEL
ciurdi v. ciordi
ciurdină v. ciurdă
CIURDUC-BURDUC
ciurduță v. ciurdă
ciureașă v. cireașă
CIUREC
ciurecar v. ciurec
ciurechi v. ciurec
ciurel¹ v. ciur¹
ciurel² v. ceaurică
ciureș v. cireașă
ciurete v. ciuci¹
ciureț v. ciuci¹
ciurez v. huhurez
CIURFĂ
ciurfăială v. ciurfă
ciurfuială v. ciurfă
CIURGĂU
ciurgoi v. ciurgău
CIURHĂ
CIURI¹
ciuri² v. ciul¹
CIUR/CĂ¹
ciurică² v. cioară
ciurică³ v. ciur¹
ciurici v. șoarece
ciurișor v. ciur¹
ciuriu v. șuriu
ciurlan v. ciulm¹

ciurlă v. ciulm¹
ciurlez v. chiraleisa
ciurlezeală v. chiraleisa
ciurlezi v. chiraleisa
ciurli v. ciul¹
ciurli-burli v. ciulm¹
ciurlic v. șorici¹
CIURLICA
ciurlicar v. sorliță
ciurlin v. ciulm¹
ciurlos v. ciulm¹
ciurhuală v. ciurfă
ciurmoiac v. ciormoiag
ciuroi v. ciur²
ciuroitură v. ciur²
ciurpen v. ciorchine
ciurpene v. ciorchine
ciur-petec v. ciur¹
ciurșică v. surcea
ciurtar v. cioltar
CIURUBEI
ciuru-buru v. ciur¹
CIURUC
ciurufală v. ciurfă
ciurufleacă v. ciurfă
ciuru¹ v. ciur¹
ciuru² v. ciur²
ciuru³ v. cioară
ciuru⁴ v. cir
ciuruială¹ v. ciur¹
ciuruială² v. ciur²
ciuruiană v. ciur²
ciuruit¹ v. ciur¹
ciuruit² v. ciur²
ciuruitoare (pl.) v. ciur¹
ciuruitor¹ v. ciur¹
ciuruitor² v. ciur²
ciuruitură¹ v. ciur¹
ciuruitură² v. ciur²
ciurumea v. ciulama
CIURUPEASCĂ
CIURUPUI
ciuruvui v. ciorovăi
ciuruvuială v. ciorovăi
ciusă v. țuslă
ciuscă v. tuschie
ciuslă v. țuslă
ciusmea v. cișmea
CIUȘ¹
CIUȘ²
CIUȘ³
ciuș⁴ v. ciuș³

ciușă v. ciuș³
CIUȘCĂ¹
ciușcă² v. țuști¹
CIUȘCHE¹
ciușche² v. tuschie
ciușchiă v. ciușche¹
ciușciu [ar.] v. ce¹
ciușde v. ciuș²
ciușdi¹ v. ciușche¹
ciușdi² v. ciujdi¹
ciușdi³ v. ciuș²
ciușmea v. cișmea
ciușni v. ciuști¹
ciuștac v. ciușche¹
ciuște¹ v. țuști¹
ciuște² v. ciușcă¹
ciuștea v. ciușcă¹
CIUȘTI¹
ciuști² v. ciuști¹
ciuști³ v. ciușche¹
CIUȘTINA-BLENDINA
ciuștiu [ar.] v. ce¹
CIUT
ciut [mr.] v. ciut¹
ciut² v. cit³
CIUTAC¹
ciutac² v. ciot
ciutac³ v. ciut¹
CIUTALER
ciutalină v. ciut¹
ciutan v. ciut¹
ciutaș v. ciut¹
ciutașă v. ciut¹
ciută v. ciut¹
ciutălină v. ciut¹
ciutănel v. ciut¹
ciutărie v. ciut¹
ciuteică v. ciot
ciuteioară v. ciut¹
ciuterugă v. ciot
ciuti v. ciut¹
ciutoaie v. ciut¹
ciutoc v. ciutuc²
ciutră [ar.] v. ciutură
CIUTRICA
ciutruc v. ciutuc²
CIUTUC¹
CIUTUC²
ciutuhană v. ciot
ciutulină v. ciut¹
CIUTURAC
CIUTURĂ

ciutură [ar., mr.] v. *ciutură*
ciutură v. *ciot*
ciutură v. *ciutură*
ciutură v. *ciutură*
ciutură v. *ciutură*
CIUTURIGĂ
CIUȚĂ
ciuturos v. *ciot*
ciuturugă v. *ciot*
CIUVAI
ciuvan v. *ciuvai*
ciuvană v. *ciuvai*
CIUVAȘ, -Ă
ciuvic v. *ciovică*
ciuvică v. *ciovică*
ciuvit v. *ciovică*
ciuvlică v. *ciovică*
ciuzlă v. *țuslă*
CIVEȘI
civic v. *civil*
CIVIE
civier v. *civie*
civig v. *civie*
CIVIL
civilie v. *civil*
civilist v. *civil*
civilitate v. *civil*
civiliza v. *civil*
civilizabil v. *civil*
civilizat v. *civil*
civilizator v. *civil*
civilizație v. *civil*
civilizațiune v. *civil*
civilizător v. *civil*
civir v. *ceagăr*
civism v. *civil*
CIVIT
civiti v. *civit*
CIVU
ciz v. *cij*
CIZELA
cizelat v. *cizela*
cizelură v. *cizela*
cizmar v. *cizmă*
cizmaș v. *cizmă*
CIZMĂ
cizmăreasă v. *cizmă*
cizmăresc v. *cizmă*
cizmări v. *cizmă*
*cizmărie*¹ v. *cizmă*
*cizmărie*² v. *cizmă*
cizmăriță v. *cizmă*

cizmășel v. *cizmă*
cizmea v. *cișmea*
cizmulică v. *cizmă*
cizmulită v. *cizmă*
cizmuță v. *cizmă*
cizvârtă v. *ciozvărtă*
cizvârte v. *ciozvărtă*
cl'ag [ar., mr.] v. *cheag*¹
cl'aie [ar.] v. *cheie*
cl'âr [ir.] v. *chiar*
cl'e'i [mr.] v. *cheie*
cl'emă [ir.] v. *chema*
cl'emare [ar.] v. *chema*
cl'emari [mr.] v. *chema*
cl'igare [ar.] v. *cheag*¹
cl'imari [ar.] v. *chema*
cl'ingă [mr.] v. *chingă*
cl'ișuță [ar.] v. *cheie*
cl'itor [ar.] v. *cheotoare*
clântălărie v. *cancelar*
clăpiță v. *căpiță*
cleiță v. *cheie*
clinește v. *chilin*
clini v. *chilin*
*coapsă*² v. *capță*
coastăn v. *castăn*
coastin v. *castăn*
cobat v. *cabat*
ĉobăne v. *cioabă*
*cocă*⁴ v. *ceucă*
cocâmi v. *cărmă*
cocintra v. *centru*
coclej v. *cioclej*
codal v. *caudal*
codifer v. *caudal*
cofeină v. *cafea*
cofocirurgie v. *chirurg*
coșini [mr.] v. *căine*
colindroi v. *calendroi*
colofir v. *calomfir*¹
coloian v. *caloian*
coloncifră v. *cifră*
colopăr v. *calapăr*
colpănel v. *ciolpan*
colșon v. *călțun*
colșun v. *călțun*
colșunaș v. *călțun*
comĉuc [mr.] v. *câmp*
comeniță v. *cameniță*
comp [mr.] v. *câmp*
con [mr.] v. *când*
concatena v. *catenă*
concatenație v. *catenă*

concatenațiune v. catenă
concau v. cav
concautate v. cav
conceda v. ceda
concede v. ceda
conccndric v. centru
concentra v. centru
concentrat v. centru
concentrație v. centru
concentrațiune v. centru
conccentric v. centru
conccentricitate v. centru
concesie v. ceda
concesiona v. ceda
concesionar v. ceda
concesiuine v. ceda
conccesiv v. ceda
conccetățean v. cetate
conccetra v. centru
conccHEMA v. chema
concciclic v. ciclu
conccorăș v. chiondorăș
conni [mr.] v. câine
conni [mr.] v. câine
connipă [mr.] v. cănepă
conntic [mr.] v. cânta
conntu [mr.] v. către
conntacandidat v. candidat
conntacandidată v. candidat
conntacauțiie v. cauțiune
conntacauțiune v. cauțiune
conntacâmp v. câmp
conntedăului v. ceda
conntentrație v. centru
conntitan v. căpitan
conntiă² v. căpiță
conntișă v. căpiță
conntișamă v. căpiță
conntișă v. căpiță
conntișarie v. căpiță
conntișea v. căpiță
conntșună v. căpșună
conntuz v. cobuz
conntăi v. chior²
conntchină v. ciorchine
conntcioc v. cărcioc
conntciogar v. cărcioc
conntcormoajă v. cărmuj
conntcormojuu v. cărmáz
conntcorobeăță v. coroba
Conntra v. cioară
conntvană² v. cervană
conntșanaș v. castân

conntceai v. castel
conntcoster v. castel
conntcoștei¹ v. căștei
conntcoștei² v. castel
conntcota v. căuta
conntcotai v. căuta
conntcotătoare v. căuta
conntcotcorogi v. câr
conntcotlej v. cioclej
conntcotoi² v. ciot
conntcotrâncioară v. catrință
conntcotrânță v. catrință
conntcotreș v. cătreș
conntcotrință v. catrință
conntcotun v. cătun
conntcotună¹ v. cătană
conntcotună² v. cătun
conntcotumesc v. cătană
conntcotunie v. cătană
conntcotușă v. cătușă
conntcotușnic v. cătușă
conntcovârgic v. căvârgic
conntcqi [mr.] v. căt¹
conntcqi [mr.] v. căte
conntcracatiță v. caracatiță
conntcrapator v. cărpător
conntcrastavete v. castravete
conntcrastol v. castron
conntcraston v. castron
conntcrăcmar v. cărciumă
conntcrăpuu v. capră
conntcrăpusnic v. căpusnic
conntcrăpușnic v. căpusnic
conntcrăpușnică v. căpusnic
conntcrăstăvete v. castravete
conntcrăstolă v. castron
conntcrătînță v. catrință
conntcrăcămă v. cărciumă
conntcrăcămărescu v. cărciumă
conntcrăcămăriță v. cărciumă
conntcrăcni v. cărc¹
conntcrăjmă v. cărciumă
conntcrăstei v. cărstei
conntcrăstel v. cărstei
conntcrăsteț¹ v. cărstă
conntcrăsteț² v. cărstei
conntcrăsteu v. cărstei
conntcrăstineasă v. cărstăneasă
conntcrăstinească v. cărstăneasă
conntcrășmar v. cărciumă
conntcrășmă v. cărciumă
conntcrășmăreasă v. cărciumă
conntcrășmări v. cărciumă

crâșmărit v. cârciumă
crâșmărișă v. cârciumă
crâșmușoară v. cârciumă
crâșmuță v. cârciumă
crepusnic v. căpusnic
crestăneasă v. cârstăneasă
cresteneasă v. cârstăneasă
creșteș v. cârstei
crestineasă v. cârstăneasă
creștineasă v. cârstăneasă
crețință v. catrință
cribit v. chibrit
cricămă v. cârciumă
crijmă v. cârciumă
cripitor [ar.] v. cârpător
cristei v. cârstei
cristeneasă v. cârstăneasă
cristienească v. cârstăneasă
cristinească v. cârstăneasă
cristinească v. cârstăneasă
cristov v. cârstov
crișmar v. cârciumă
crișmaș v. cârciumă
crișmă v. cârciumă
critienească v. cârstăneasă
crupător v. cârpător
csaklyé v. ceaclă
cuadrangular v. cadrangular
cuadrilat v. cadrilat
cuadrilater v. cadrilater
cuadrilater v. cadrilater
cualefica v. califica
cualefactiv v. califica
cualefificație v. califica
cualeitate v. calitate
cualeitativ v. calitate
cuantitate v. cantitate
cuantitativ v. cantitate
cuart v. cart¹
cartier v. cartier
cartir v. cartier
cuftea v. chiftea
cui v. cine¹
cuita v. chit¹
cuitanță v. chit¹
cuitanție v. chit¹
culasă v. chiulasă
culincu v. chilug¹
cumărat v. ciumăra
cumsecade v. cădea
cumsecădenie v. cădea
cupitor [mr.] v. căpătâi
cuptusală v. căptuh

cuptuși v. căptuh
cuptuv v. căptuh
čur [mr., ir.] v. ciur¹
curăbuș v. cărăbuș
*curmă*² v. cârmă
curoare [ar.] v. căroare
curpato v. cârpător
curpător v. cârpător
cușlă v. cășlă
cuștăie v. șcățulă
cuștie v. șcățulă
cutru [mr.] v. către
cutun v. cătun
*cuvetă*² v. chiuvetă
cvadrangular v. cadrangular
cvadrilater v. cadrilater
cvalefica v. califica
cvalefificație v. califica
cvaleitate v. calitate
cvaleitativ v. calitate
cvantitate v. cantitate
cvantitativ v. cantitate
cvart v. cart¹
cvartir v. cartier
cvartirui v. cartier
cvestie v. chestiune
cvestor v. chestor
cvestură v. chestor
cvietanție v. chit¹
cvietism v. chietism
cvietist v. chietism
cvintel v. chintic
cvintesență v. chintesență
*cvit*¹ v. chit¹
*cvit*² v. chit¹
cvita v. chit¹
cvitanță v. chit¹
cvitanție v. chit¹
cvitui v. chit¹
cvituială v. chit¹
cyanogeniu v. cian

D

dăcăntari [mr.] v. cănta
dăcălcitor v. călți
dăcălci v. călți
dăschega v. cheag¹
de-a-ncâtelea v. cât¹
decadraj v. cadru
decafeiniza v. cafea
decalc v. calc

decalca v. calc
decalcifia v. calciu¹
decalcifiant v. calciu¹
decalcifica v. calciu¹
decalcificant v. calciu¹
decalcomanie v. calc
decalibra v. calibru
decalvant v. calviție
decalvație v. calviție
decampa v. campă
decampament v. campă
decapota v. capotă
decapotabil v. capotă
decapsula v. capsulă
decapsulator v. capsulă
decapsulație v. capsulă
decaptiva v. captiv
decarbonatare v. carbon
decarboniza v. carbon
decarbonizație v. carbon
decarboxila v. carboxil
decarboxilare v. carboxil
decarboxilază v. carboxil
decarboxilizant v. carboxil
decarbura v. carbură
decarburație v. carbură
decădea v. cădea
decăzut v. căzut
decât v. cât¹
dece v. ce¹
decentraliza v. centru
decentralizație v. centru
decentralizațiune v. centru
decifra v. cifru
deciocăla v. ciocălău
deciocălat v. ciocălău
deconcentra v. centru
deoarece v. ce¹
descalifica v. califica
descalificant v. califica
descalificator v. califica
descampa v. campă
descarboniza v. carbon
descarcera v. carceră
descatena v. catenă
descatenat v. catenă
descatifela v. catifea
descazarma v. cazarmă
descătera v. caier
descăilător v. caia
descălca v. călca
descăli v. căli

descălitură v. căli
descălușa v. cal
descăluși v. cal
descăpăi v. cap¹
descăpățâna v. căpățână
descăpățina v. căpățână
descăpui v. cap¹
descărna v. carne
descătâni v. cătană
descătărăma v. cataramă
descătuși v. cătană
descătușa v. cătușă
descătușat v. cătușă
descătuși v. cătușă
descăuca v. cauc¹
descâlci v. călți
descâlcit v. călți
descâlcitoare v. călți
descâlcitor¹ v. călți
descâlcitor² v. călți
descâlcitură v. călți
descânt v. cânta
descânta v. cânta
descântat v. cânta
descântătoare v. cânta
descântător v. cânta
descântătoareasă v. cânta
descântătură v. cânta
descântec v. cânta
descânteca v. cânta
descântecă v. cânta
descârcea v. cârcel
descârcea v. cârcel
descârni v. cârn
descebălui v. cebălui
descentra v. centru
descentraliza v. centru
descentralizat v. centru
descentralizator v. centru
descentralizație v. centru
descentralizător v. centru
descerni v. cerni
descerui v. ceară
deschebălui v. cebălui
deschega v. cheag¹
descheptura v. cheotoare
deschiaburi v. chiabur
deschilim v. chilim
deschilindă v. chilin
deschilini v. chilin
deschilinie v. chilim
deschinga v. chingă

deschiotora v. cheotoare
descifra v. cifru
descifrabil v. cifru
descifratoare v. cifru
descifrador¹ v. cifru
descifrador² v. cifru
descifrație v. cifru
descimbireală v. cimbir¹
descimbiri v. cimbir¹
descinsti v. cinste
descintra v. cintru
desciocăla¹ v. ciocălău
desciocălat v. ciocălău
desciolănat v. ciolan
desciorchina v. ciorchine
desciorchinător v. ciorchine
desciunti v. ciunt
desclimi v. chilin
descofeiniza v. cafea
desconcentra v. centru
deșifra v. cifru
deșcheptura v. cheotoare
deșcheura v. cheotoare
deșchiautura v. cheotoare
deșchiotora v. cheotoare
deșifra v. cifru
deșifra v. cifru
dextrocardie v. cardiac
dezcățali v. cățel¹
dezgăuca v. cauc¹
dihidrochinină v. chinină
discație v. calciu¹
discație v. calcul¹
discație v. califica
discarnat v. carne
discăpățina v. căpățână
discăci v. călți
discântare [ar.] v. cânta
discântari [mr.] v. cânta
discântătură [ar.] v. cânta
discântec v. cânta
discântic [ar.] v. cânta
discântic v. cânta
discântica v. cânta
discentraliza v. centru
discifra v. cifru
diștatora v. cheotoare
divan-ceauș v. ceauș
divan-chiatip v. cheatip
ducântari [mr.] v. cânta

E

eccentric v. centru
ecocardiograf v. cardiograf
ecocardiografie v. cardiograf
ecocinematografie v. cinematograf
ectocardie v. cardiac
electrocaloric v. calorie
electrocalorimetru v. calorie
electrocapilar v. capilar
electrocapilaritate v. capilar
electrocar v. car¹
electrocardiograf v. cardiograf
electrocardiografie v. cardiograf
electrocardiogramă v. cardiogramă
electrocardioscop v. cardioscop
electrocardioscopie v. cardioscop
electrocarist v. car¹
electrocaristă v. car¹
electrocasnic v. casă¹
electrocataliză v. cataliză
electrocaustică v. caustic
electrocaustician v. caustic
electrocausticiană v. caustic
electrocauter v. cauter
electrocauteriza v. cauter
electrocăldură v. cald
electroceramică v. ceramic
electrochimic v. chimie
electrochimie v. chimie
electrochimograf v. chimograf
electrochimografie v. chimograf
electrochimogramă v. chimograf
electrochirurgie v. chirurg
electrochimografie v. chimografie
electrocinetice v. cinetice
electrocinetică v. cinetice
embriocardie v. cardiac
emiciclu v. ciclu
endocard v. cardiac
endocardic v. cardiac
endocardită v. cardiac
endocervicită v. cervical
enocianină v. cian
epicard v. cardiac
epicardită v. cardiac
epicentral v. centru
epicentric v. centru
epicentru v. centru

epicerc v. cerc
epicicloid v. ciclu
epicicloidă v. ciclu
epiciclu v. ciclu
ergocalciferol v. calciu¹
eritrocianoză v. cianoză
esantric v. centru
escavator v. cav
escavație v. cav
escavațiune v. cav
escentric v. centru
escentricitate v. centru
etnocivilizație v. civil
ex-campioană v. campion
ex-campion v. campion
excasa v. casă²
excava v. cav
excavator v. cav
excavatorist v. cav
excavatoristă v. cav
excavație v. cav
excavațiune v. cav
ex-căpitan v. căpitan
excentra v. centru
excentric v. centru
excentricitate v. centru
excentru v. centru
extracarpatic v. carpatic
extracelular v. celulă
exțentrum v. centru
exțenturi (pl.) v. centru

F

farmir v. cartier
ferestrea v. cherestea
fiecare v. care
fiecareleși v. care
fiecareși v. care
fiecând v. când
fiece v. ce¹
fiecine v. cine¹
fieșcare v. care
fieșcând v. când
fieșce v. ce¹
fieșce v. ce¹
fieșcine v. cine¹
fieșicând v. când
fiește v. ce¹
fieștecă v. care
fieștecând v. când
fieștece v. ce¹

fieștecine v. cine¹
fieșteșcare v. care
fieșteșce v. ce¹
fietecare v. care
fietece v. ce¹
fietecine v. cine¹
fiiaștecă v. care
fiiașcare v. care
fiiaștecă v. care
findeu v. chindeu
fiște v. ce¹
fiștecă v. care
fiștecine v. cine¹
fit¹ v. chit¹
fit² v. chit¹
fitață v. chit¹
fitece v. ce¹
fitecine v. cine¹
fiteșcare v. care
fitocenotic v. cenoză
fitocenoză v. cenoză
fitui v. chit¹
fotocartare v. cartă²
fotocataliza v. cataliză
fotocatalizator v. cataliză
fotocataliză v. cataliză
fotocelulă v. celulă

G

gabanos v. cabanos
gabinet v. cabină
gabrioletă v. cabrioletă
galdaboș v. caltaboș
galga v. calga
galiță² v. călețcă
galvanocauter v. cauter
gance² v. cange
gangrena v. cangrenă
gangrenă v. cangrenă
gangreniza v. cangrenă
ganță² v. cange
garașă v. carafă¹
gara-gața v. caragața
garagața v. caragața
gardinal v. cardinal¹
gașiță v. cașiță
gaucă v. cauc¹
gavaler v. cavaler
gavaz v. cavas
gazin v. cazinou
găgărață [ar.] v. căca

găldăbaş v. caltaboş
găngrenos v. cangrenă
gărăfioară v. carafă¹
gărăgaie v. câr
gărăi v. câr
gărăială v. câr
gărdinar v. cardinal¹
gărdinariu v. cardinal¹
gărigă v. cărică
găstăne [ar.] v. căstăne
găucă v. cauc¹
gâlban v. călbaş
gâlbaş v. călbaş
găldăbaş v. caltaboş
gălifar v. călifar
gâr v. câr
gâra v. câr
gâra-mâra v. câr
gâră v. câr
gărăială v. câr
gărăi v. câr
gărăit v. câr
gărcăi v. cărc¹
gârdei v. cărd
gărgă v. cărcă
*gârlan*² v. cărlan¹
gâr-mâr v. câr
găştiga v. căştiga
geabul v. ceambur
*geam*² v. ceam
geamburii v. ceambur
geandâr v. ceadâr
geghir v. cighir¹
gemărlui v. ciumurlui¹
gergevea v. cercevea
gheabur v. chiabur
ghelăiman v. chiloman¹
ghighir v. cighir¹
ghilaba v. chilaba
ghilbaş v. călbaş
ghimbru v. cimbru
ghimerlie v. chimir
ghimiraş v. chimir
*ghimirlie*¹ v. chimir
*ghimirlie*² v. chimir
ghimirlui v. chimir
ghindisi v. chindisi
ghioleş v. chior¹
ghior v. chior²
ghiorăi v. chior²
ghiorăială v. chior²
ghiorăit v. chior²

ghiorăitură v. chior²
ghiorăi v. chior²
ghiorcăi v. chior²
ghiorcăială v. chior²
ghiscan v. chiş
ghitară v. chitară
ghitarist v. chitară
ghitaristă v. chitară
ghiturlan v. chiş
ghivergic v. căvârgic
gigacalorie v. calorie
gigea v. cicea
giger v. cighir¹
ghigher v. cighir¹
ghighir v. cighir¹
gimber v. cimbir¹
gimbir v. cimbir¹
gimţ v. cimţ
giorap v. ciorap
giorăpel v. ciorap
giorovăi v. ciorovăi
gircăi v. ciric²
giomag v. ciomag
giumbir v. cimbir¹
*giur*² v. ciur²
giurgiu v. ciulin¹
giurgiuvea v. cercevea
giurgiuvică v. cercevea
giuroi v. ciur²
*giuru*¹ v. ciur²
goiţă v. căiţă
gorăi v. chior²

H

halcograf v. calcografie
halcografic v. calcografie
halcografie v. calcografie
haldaic v. caldeic
halif v. calif
halifeală v. calif
halonă v. chalonă
hameleon v. cameleon
hamuhă v. camhă
hapcân v. cap¹
haracter v. caracter
haracteristic v. caracter
haractir v. caracter
haractiri v. caracter
haractirisi v. caracter
haractiristic v. caracter
haractiristică v. caracter
harismă v. carismă

haritate v. *caritate*
hartofor v. *carte*
hartoforie v. *carte*
hartomandie v. *cartomanție*
hasap v. *casap*
hasap-bașa v. *casap*
hasnă v. *caznă*¹
hărturar v. *cărturar*
heliocentric v. *centru*
heliocentrism v. *centru*
hemic v. *chimie*
hemiceluloză v. *celuloză*
hemicesc v. *chimie*
hemiciclu v. *ciclu*
hemie v. *chimie*
herestea v. *cherestea*
herestegiu v. *cherestea*
herestergerie v. *cherestea*
hermâsiu v. *cârmâz*
hermâziu v. *cârmâz*
heterociclic v. *ciclu*
heterociclu v. *ciclu*
hidrocefal, -ă v. *cefalic*
hidrocefalie v. *cefalic*
hidroceluloză v. *celuloză*
hidrociclon v. *ciclon*
hil v. *chil*²
hilifer v. *chil*²
hilifica v. *chil*²
hilificație v. *chil*²
hilos v. *chil*²
*himic*¹ v. *chimie*
*himic*² v. *chimie*
himică v. *chimie*
himicesc v. *chimie*
himie v. *chimie*
himie v. *chimie*
himist v. *chimie*
hipercalcemie v. *calciu*¹
hipercaracterizare v. *caracter*
hipocalcemie v. *calciu*¹
hipocicloidă v. *ciclu*
hipociclu v. *ciclu*
hirestea v. *cherestea*
hirestegerie v. *cherestea*
hirestegiu v. *cherestea*
hiristigiu v. *cherestea*
hirmiziu v. *cârmâz*
hirmiziu v. *cârmâz*
hirograf v. *chirograf*
hiromancie v. *chiromant*
hiromandie v. *chiromant*

hiromantie v. *chiromant*
hiromanție v. *chiromant*
hirurg v. *chirurg*
hirurghic v. *chirurg*
hirurghie v. *chirurg*
hirurgic v. *chirurg*
hirurgical v. *chirurg*
hirurgie v. *chirurg*
hirurgus v. *chirurg*
hiton v. *chiton*¹

I

idroceluloză v. *celuloză*
incabluură v. *cablu*
incadra v. *cadru*
incadrat v. *cadru*
incadrator v. *cadru*
incadror v. *cadru*
incalculabil v. *calcul*¹
incalificabil v. *califica*
incapabil v. *capabil*
incapacitate v. *capacitate*
incarcera v. *carceră*
incarna v. *carne*
incarnație v. *carne*
incasa v. *casă*²
incasabil¹ v. *casa*¹
incasabil² v. *casant*
incasabil³ v. *casă*²
incasator v. *casă*²
incasso v. *casă*²
incert v. *cert*
incertitudine v. *cert*
inchiitudine v. *chietism*
indescifrabil v. *cifru*
intercelular v. *celulă*
intracelular v. *celulă*
intracerebral v. *cerebral*
irmizea v. *cârmâz*
*irmiziu*¹ v. *cârmâz*
*irmiziu*² v. *cârmâz*
îțe [ar.] v. *ce*¹
îți [ar.] v. *ce*¹
îțido [ar.] v. *ce*¹
îțindo [ar.] v. *ce*¹

Î

împercia v. *ciripie*²
împiega v. *cheag*¹
împierci v. *chirci*

împiercitură v. *chirci*
încadra v. *cadru*
încadrabil v. *cadru*
încadrat v. *cadru*
încadrator v. *cadru*
încadratură v. *cadru*
încadrilat v. *cadrilat*
încacier v. *caier*
încapsula v. *capsulă*
încarcera v. *carceră*
*încarna*¹ v. *carne*
*încarna*² v. *carne*
încartiera v. *cartier*
încartira v. *cartier*
încartirui v. *cartier*
încasa v. *casă*²
încasabil v. *casă*²
încasator v. *casă*²
încatifela v. *catifea*
încazarma v. *cazarmă*
încădra v. *cadru*
încăiera v. *caier*
încăierat v. *caier*
încăierător v. *caier*
încăierătură v. *caier*
încălăci v. *câlți*
încălăra v. *călăre*
încălări v. *călăre*
încălăfat v. *călăf*
încălca v. *călca*
încălcător, -oare v. *călca*
încălci v. *câlți*
încălera v. *călăre*
încălușa v. *cal*
încăluși v. *cal*
încălzeală v. *cald*
încălzi v. *cald*
încălzit v. *cald*
*încălzitor*¹ v. *cald*
*încălzitor*² v. *cald*
încălzitură v. *cald*
încămăta v. *camătă*
încănîț v. *căni*
încănuna v. *canon*
încănunți v. *cărunt*
încăpăstra v. *căpăstru*
încăpăta v. *căpăta*
încăpățâna v. *căpățână*
încăpățânat v. *căpățână*
încăpățîna v. *căpățîna*
încăpățînat v. *căpățîna*
încăpui v. *căpui*¹

încăpușa v. *căpușă*
încăpuși v. *căpușă*
încăputa v. *căpută*
încăputături (pl.) v. *căpută*
încărbuna v. *cărbune*
încărbuni v. *cărbune*
încărdăși v. *cardaș*
încărdoși v. *cardaș*
încărna v. *carne*
încărni v. *carne*
încărunți v. *cărunt*
încărunțit v. *cărunt*
încăruța v. *car*¹
încăsători v. *casă*¹
încăstărat [ar.] v. *căstăne*
încătărăma v. *cataramă*
încătărămba v. *cataramă*
încătifeli v. *catifea*
încătrămi v. *catran*
încătrăni v. *catran*
încătușa v. *cătușă*
*încățel*¹ v. *cățel*¹
*încățel*² v. *cățel*¹
încățelătură v. *cățel*¹
încățeli v. *cățel*¹
încăzărma v. *cazarmă*
încăina v. *căine*
încăini v. *căine*
încălceală v. *câlți*
încălci v. *câlți*
*încălcit*¹ v. *câlți*
*încălcit*² v. *câlți*
încălcitor v. *câlți*
încălcitură v. *câlți*
încălțoșa v. *câlți*
încăna v. *căine*
încăni v. *căine*
încărcei v. *cârcel*
încărceia v. *cârcel*
încărcei v. *cârcel*
încărcia v. *cârcel*
încărdăși v. *cardaș*
încărdoșa v. *cardaș*
încărdoși v. *cardaș*
încărdui v. *cârd*
încărliba v. *cârlig*
încărlicățel v. *cârlig*
încărliga v. *cârlig*
încărligat v. *cârlig*
încărligător v. *cârlig*
încărligătură v. *cârlig*
încărlionța v. *cârlig*

încârlionți v. cârlig
încârlomba v. cârlig
încârni v. cârmă
încârnitură v. cârmă
încârpui v. cârpă
încâștega v. câștiga
încâștiga v. câștiga
încât v. câț¹
încâtinel v. cătinel
încătineleșie v. cătinel
încelui v. celui
înceluilă v. celui
înceluitor v. celui
încelușag v. celui
încenchi v. cimpi
încenușa v. cenușă
încenuși v. cenușă
încercăna v. cearcăn
încercelat v. cercel
încerceta v. cerceta
încercui v. cerc
încerpa v. ciripie²
înceta² v. ceată¹
încetățeni v. cetate
încetățenit v. cetate
înceti v. ceată¹
încetinat v. cetină
înceța v. ceață
încețoșa v. ceață
înceaburi v. chiabur
încheга v. cheag¹
închegătoare v. cheag¹
închegător v. cheag¹
închegătură v. cheag¹
închegățică v. cheag¹
încheptora v. cheotoare
încheptura v. cheotoare
încherci v. chirci
închercitură v. chirci
închetora v. cheotoare
încheutura v. cheotoare
închezășlui v. chezaș
închezeșlui v. chezaș
închiaburi v. chiabur
închieга v. cheag¹
închindi v. chindisi
închindisi v. chindisi
închinga v. chingă
închingat v. chingă
închingătură v. chingă
închingi v. chingă
închingiui v. chingă

închingui v. chingă
închiondora v. chiondorăș
închiondorî v. chiondorăș
închiorchioșă² v. chior¹
închiotoare v. cheotoare
închiotora v. cheotoare
închipa v. chip¹
închipui v. chip¹
închipuială v. chip¹
închipuiciune v. chip¹
închipuință v. chip¹
închipuitor v. chip¹
închipuitură v. chip¹
închipului v. chip¹
închipurlui v. chip¹
închirci v. chirci
închircitură v. chirci
închiria v. chirie¹
închirietor v. chirie¹
închisnovat v. chisnovat
închista v. chist
închita v. chită¹
închituît v. chită¹
închivărat v. chivără
închizășlui v. chezaș
închiznovat v. chisnovat
încifra v. cifru
încimpi v. cimpi
încimpit v. cimpi
încina v. cină
încinat v. cin¹
încinchi v. cimpi
încinci v. cinci
încinciu v. cinci
încineală v. cină
încinia v. cinie¹
înciniat v. cinie¹
încioreca v. cioarec
încioroca v. cioarec
încipca v. cipcă
înciripi v. ciripie²
încita v. ceată¹
înciți v. ceată¹
înciucura v. ciucure
înciuda v. ciudă
înciudi v. ciudă
înciuma v. ciumă¹
înciunchi v. cimpi
înciupa v. ciup¹
înciura v. ciur¹
înciutat v. ciut¹
înconcintra v. centru

încondora v. chiondorâș
încuarteria v. cartier
încuarteria v. cartier
încuarteria v. cartier
încuarteriui v. cartier
îngâna² v. câine
întrucât v. cât¹
întruchipa v. chip¹
întruchipat v. chip¹
întrulpel v. chip¹
întrulpic v. chip¹
întrulpica v. chip¹
întrumpic v. chip¹
întrumpica v. chip¹
întrunchipa v. chip¹
întrupica v. chip¹

J

jandâr v. ceadâr
jibir v. cighir¹
jighir v. cighir¹
jințitoi v. cîntează

K

kalmâk v. calmuc¹
kapenek v. căpeneag¹
kart v. cart³
Kathana (antrop.) v. cătană
Katun (top.) v. cătun
ke [ir.] v. că
kefir v. chefir
kermesă v. chermesă
kievean v. chievean
kilocalorie v. calorie
kilociclu v. ciclu
kine- v. cine²-
kineto- v. cine²-
kinezi- v. cine²-
kinezio- v. cine²-
Krūnula (top.) v. cărn

M

macrocefal, -ă v. cefalic
macrocefalie v. cefalic
mecanochimic v. chimie
megalocéfal v. cefalic
megalocéfalie v. cefalic
metacarp v. carp

metacarpian v. carp
metaloceramică v. ceramic
metilceluloză v. celuloză
microcalculator v. calcul¹
microcefal, -ă v. cefalic
microcefalie v. cefalic
microcentrală v. centru
microchimic v. chimie
microchimie v. chimie
microchirurgical v. chirurg
microchirurgie v. chirurg
microcircuit v. circuit
minicalculator v. calcul¹
miocard v. cardiac
miocardic v. cardiac
miocardită v. cardiac
monocameral v. cameră
monocelular v. celulă
monociclic v. ciclu
monocilindric v. cilindru
monocinetic v. cinetic
multicelular v. celulă

N

năcârcăli v. cărcăli
năcârli v. cărcăli
năcâldzâre [ar.] v. cald
năcânușare [ar.] v. cărunț
năcînușare [ar.] v. cenușă
ncl'egă [ir.] v. cheag¹
ncl'igare [ar.] v. cheag¹
ncl'itor [ar.] v. cheotoare
necalculabil v. calcul¹
necalculat v. calcul¹
necalificat v. califica
necamaraderie v. camarad
necanalizabil v. canal¹
necanalizat v. canal¹
necanonisat v. canon
necapacitate v. capacitate
necapișonat v. capișon
necarismatic v. carismă
necaritabil v. caritate
necasnic v. casă¹
necavaleresc v. cavalier
necavalereste v. cavalier
necădere v. cădea
necădință v. cădea
necăință v. căi¹
necăicare v. călca
necălcător v. călca

necălduros v. cald
necălit v. căli
necălugăresc v. călugăr
necăpos v. cap¹
necărtulariu v. cărturar
necărturar v. cărturar
necărturareț v. cărturare
necăsătorie v. casă¹
necăsătorit v. casă¹
necăsnicie v. casă¹
necăsnicit v. casă¹
necătare v. căuta
necătat v. căuta
necățelită v. cățel¹
necăutare v. căuta
necăutat v. căuta
necăzut v. cădea
necărcăitor v. cărc¹
necărtitor v. cărti¹
necăștigător v. căștiga
necăștigos v. căștiga
necât v. căt¹
necensurabil v. cenzură
necenzurabil v. cenzură
necert v. cert
necertitudine v. cert
necheltuitor v. cheltui
nechemare v. chema
nechemat v. chema
nechemăcios v. chema
necherit v. chiar
nechibzuință v. chibzui
nechibzuire v. chibzui
nechibzuit v. chibzui
nechimuluța (*cu ~*) v. chimului
nechimurluța (*cu ~*) v. chimului
necinste v. cinste
necinsteș v. cinste
necinsti v. cinste
necinstit v. cinste
necioplire v. ciopli
necioplît v. ciopli
neciteț v. citi
necivic v. civil
necivilitate v. civil
necivilizat v. civil
necizelat v. cizela
neconcentrat v. centru
nedescifrabil v. cifru
neîncadrabil v. cadru
neîncălcit v. călți
neînchegat v. cheag¹

neînchipuit v. chip¹
neînchiriaț v. chirie¹
neîntruchipaț v. chip¹
nețert v. cert
nețertitudine v. cert
neurochirurg v. chirurg
neurochirurgie v. chirurg
ngl'igare [ar.] v. cheag¹
nicecare v. care
nicicare v. care
nicicând v. când
nicicât v. căt¹
nicidecât v. căt¹
nitroceluloză v. celuloză
nișicari [mr.] v. care
nomocanon v. canon
nșearnire [ar.] v. cerne
nșirtare [ar.] v. certa
numaicât v. căt¹
numaidecât v. căt¹
nuste [ir.] v. ce¹
nuste [ir.] v. ce¹
nușcarl'i [ir.] v. care
nușcârle [ir.] v. care
nuște [ir.] v. ce¹

O

oarcine v. cine¹
oarecare v. care
oarecând v. când
oarecândva v. când
oarecât v. căt¹
oarecâtva v. căt¹
oarece v. ce¹
oareceva v. ce¹
oarecine v. cine¹
oarecine v. cine¹
oarecineva v. cine¹
oarecînre v. cine¹
oareșce v. ce¹
oareșicare v. care
oareșicând v. când
oareșice v. ce¹
oareșicine v. cine¹
oaricine v. cine¹
obârchelner v. chelner
oberchelner v. chelner
oceanic v. căi¹
ocabazlâc v. cabaz
oceanic v. căi¹
ocârmâi v. cârmă

*ocârmî*² v. cârmă
ocârmui v. cârmă
ocârmuitor v. cârmă
orce v. ce¹
oricare v. care
oricarele v. care
oricând v. când
oricât v. cât¹
orice v. ce¹
oricene v. cine¹
oricine v. cine¹
oricineva v. cine¹
orișicare v. care
orișicând v. când
orișicât v. cât¹
orișicine v. cine¹
ortocentru v. centru
otcârmui v. cârmă
otcârmuitor v. cârmă

P

papandură v. campadură
paracăzător v. cădea
patralion v. catralion
pecât v. cât¹
*percea*¹ v. ciripie²
perceat v. ciripie²
pericard v. cardiac
pericardic v. cardiac
pericardio v. cardiac
pericardion v. cardiac
pericardită v. cardiac
pericarpatic v. carpatic
pericentric v. centru
periciclu v. ciclu
pericimentită v. cement¹
picioară v. chiciură
*picoteală*² v. chicot
*picoți*² v. chicot
piercăni v. chior²
piercitură v. chirci
piftea v. chiftea
piftețuță v. chiftea
pingă v. chingă
pisăgeală v. ches¹
pisăgi v. ches¹
piseliță v. chiselită
pisogi v. ches¹
pișcă v. chișcă
pișiță v. cășiță¹
pișiță v. chișiță¹

pișoran v. chiș
pluricarpelar v. carpelă
pluricavitar v. cav
pluricelular v. celulă
Poiana Ciolano(v) v. ciolan
policalifica v. califica
policalificare v. califica
policarpic v. carpelă
policelular v. celulă
policiclic v. ciclu
portcart v. cartă²
portchei v. cheie
postcalcul v. calcul¹
postcalculație v. calcul¹
preacalcător v. călca
preacânta v. cânta
preachiar v. chiar
preacinstiț v. cinste
preacistiț v. cinste
preaciudat v. ciudă
precalcula v. calcul¹
precambrian v. cambrian
precaut v. cauțiune
precaut v. cauțiune
precauție v. cauțiune
precauționa v. cauțiune
precauțiune v. cauțiune
precădea v. cădea
precădere v. cădea
precât v. cât¹
precerne v. cerne
prechema v. chema
prechezășuire v. chezaș
precinstiț v. cinste
preîncălzi v. cald
preîncălzitor v. cald
pricădeare [ar.] v. cădea
pricântari [mr.] v. cânta
pricăscari [mr.] v. căsca
procent v. cent
procentaj v. cent
procentual v. cent
prochiti v. chită¹
*protocarbonat*¹ v. carbon
*protocarbonat*² v. carbon
protocarburat v. carbură
protocarbură v. carbură
profănt v. cent
proșent v. cent
proșento v. cent
proșentualnic v. cent
prucântari [mr.] v. cânta

prucăscari [mr.] v. căsca
pruțeriri [mr.] v. cere
pseudocălugăr v. călugăr
pseudocelbritate v. celebru
pseudocilindru v. cilindru
psihochirurgie v. chirurg

Q

quartir v. cartier
quietism v. chietism

R

racatiță v. caracatiță
radiochimie v. chimie
răscânta v. cânta
răscântător v. cânta
răsceți v. citi
răscheie v. cheie
răschiti v. chiti¹
răsciti v. citi
recalcula v. calcul¹
recalibra v. calibru
recalifica v. califica
recarbura v. carbură
recategorisi v. categorie¹
recădea v. cădea
recăpăta v. căpăta
recăsători v. casă¹
recântări v. cântar
recăștiga v. căștiga
receda v. ceda
recerceta v. cerceta
recere v. cere
recerință v. cere
receți v. citi
recheie v. cheie
*rechema*¹ v. chema
recicla v. ciclu
reciclabil v. ciclu
recircula v. circula
recirculație v. circula
reciti v. citi
reincarna v. carne
reîncadra v. cadru
reîncarna v. carne
reîncâlzi v. cald
retroceda v. ceda
retrocedant, -ă v. ceda
retrocenzie v. ceda
retrocesiune v. ceda

S

sangeap v. cinci
santim v. cent
santimă v. cent
săva ce v. ce¹
sâmicerc v. cerc
sângeac v. cinci
sângeacă v. cinci
sângeapă v. cinci
sâniori v. cină
scalcie v. calce¹
scaloi v. caloian
scaloian v. caloian
scaloită v. caloian
*scăluș*¹ v. cal
*scăluș*² v. cal
scălușa v. cal
scălușei (pl.) v. cal
scărâbuș v. cărbuș
scărâmbă v. carâmb
scărâmbi v. carâmb
scărlăonț v. cârlig
scărlăunț v. cârlig
scărlăonț v. cârlig
scărlionț v. cârlig
schilav v. chilă³
schilăvenie v. chilă³
schilăvi v. chilă³
schilăvie v. chilă³
schilăvitură v. chilă³
schilăvos v. chilă³
schionb v. chiomb
schirfoșeală v. chirfosi
schirfosi v. chirfosi
sclerocheratită v. cheratită
sclerokeratită v. cheratită
scoloian v. caloian
semicabină v. cabină
semicadență v. cadență
semicalc v. calc
semicalificat v. califica
semicamgarn v. camgarn
semicarbonizare v. carbon
semicartilaginos v. cartilaj
semicârturar v. cărturar
semicârturăresc v. cărturar
semicentenar v. cent
semicentral v. centru
semicerc v. cerc
semiciclic v. ciclu
semiciclu v. ciclu
semicirc v. cerc

semicircul v. cerc
semicircular v. cerc
semicircular v. circular¹
semicivilizat v. civil
semicivilizație v. civil
semișercălan v. circular¹
semișercular v. circular¹
sensură v. cenzură
sfinteță v. cinteză
sfintează v. cinteză
scilam v. ciclămă
siclămă v. ciclămă
siclamen v. ciclămă
simcir v. cimșir
sincrociclotron v. ciclotron
singeac v. cinci
*singeap*² v. cinci
*singeapă*² v. cinci
stereocameră v. cameră
stereocartograf v. cartografie
stereochimic v. chimie
stereochimie v. chimie
stereocinematografie v. cinematograf
sternă v. cisternă
subcapitol v. capitol
subcarpatic v. carpatic
subcarpatin v. carpatic
subcasier v. casă²
subcategorie v. categorie¹
subcăpitan v. căpitan
subcârmuire v. cârmă
subcârmuitor v. cârmă
subcelular v. celulă
subcentru v. centru
subchiriaș v. chirie¹
subchiriașă v. chirie
subchirurg v. chirurg
subfirug v. chirurg
subfirurg v. chirurg
subînchiria v. chirie¹
subocârmuitor v. cârmă
subtcârmuire v. cârmă
subtcârmuitor v. cârmă
sucela v. ciuci¹
sufirug v. chirurg
supceriu v. cer¹
supercalculator v. calcul¹
supercampionă v. campion
supercampion v. campion
supercarburant v. carbură
superciment v. ciment¹
superciviliza v. civil

supercivilizație v. civil
supracalificat v. califica
supracarlingă v. carlingă
supraîncălzi v. cald
supraîncălzitor v. cald
suptcârmuire v. cârmă

Ș

șampion v. campion
șaritate v. caritate
*șălar*¹ v. celui
șălărel v. celui
șchilav v. chilă³
șchioacă v. cioacă¹
șepeleag v. cepeli
șepeleav v. cepeli
șepelegi v. cepeli
șepeli v. cepeli
șepelos v. cepeli
șichirgi-bașa v. cichirgiu
șichirgiu v. cichirgiu
*șifra*¹ v. cifră
*șifra*² v. cifru
șifru v. cifru
șil v. chil²
șim v. chim¹
șimie v. chimie
șimpanzeu v. cimpanzeu
șimpazeu v. cimpanzeu
șimșir v. cimșir
șocarici v. carici¹
șocârlat v. ciocârlat
șocoladă v. ciocolată
șocolată v. ciocolată
șoflânc v. cioflânc
șoflângar v. cioflângar
șolnav v. ciolac
șolnâv v. ciolac
șolomadie v. ciolomad
șoroboteală v. cioroboti
șoroboti v. cioroboti
șughir v. ceagăr
șujdi v. ciujdi¹
șujdi v. ciujdi¹
*șuleandă*² v. ciuleandra
șupeli v. cepeli
*șupi*² v. ciupi
șurui v. ciur²
șut [ar., mr.] v. ciut¹
șut v. ciut¹
*șutac*² v. ciut¹

șută v. ciut¹
șutănel v. ciut¹
șutănică v. ciut¹
șuți² v. ciut¹

T

tahicardie v. cardiac
teag v. cheag²
telecabină v. cabină
telecineast v. cineast
telecinematograf v. cinematograf
termocauter v. cauter
termocarst v. carst
termocentrală v. centru
termochimic v. chimie
termochimie v. chimie
termocinetică v. cinetic
tetracarbonil v. carbon
thermo-cauter v. cauter
tibric v. chibrit
tiere v. cherc
tinghie v. chindie
tiparoasă v. chiparoasă
tiparos v. chiparos
tiutiuc v. chituc
tiuz v. chez²
tiuză v. chez²
topuz² v. cobuz
tracafuse (pl.) v. catrafuse
transcarpatic v. carpatic
transcarpatin v. carpatic
transcaucazian v. caucazian
transcaucazic v. caucazian
trinitroceluloză v. celuloză
tușche¹ v. ciușche¹
tușchiă v. ciușche¹
tutuc¹ v. chituc
tutuluş v. chituc

T

ță² v. cea
țaglă² v. ceaclă
țala v. cea
țantimă v. cent
țarcăn v. cearcăn
țaruză v. ceruză¹
țarvană v. cervană
țarvane v. cervană
ță¹ v. cea

țântral v. centru
țânzărulei v. cenzură
țânzură v. cenzură
țărămonie v. ceremonie
țărcurar v. circular¹
țăremonie v. ceremonie
țărimonie v. ceremonie
țărmonie v. ceremonie
țăromonie v. ceremonie
țălar [ar.] v. celar
țămbal v. cimbă
țărmonie v. ceremonie
țățoran v. chiț
țe [ar., mr.] v. ce¹
țeala v. cea
țeapă [ar.] v. ceapă
țeară [ar.] v. ceară
țearbă [ar.] v. cerb
țearire [ar.] v. cere
țearnire [ar.] v. ceme
țecodăr [ir.] v. ce¹
țe-codăr-mi-țe [ir.] v. ce¹
țecoder [ir.] v. ce¹
țedens v. ceda
țedent v. ceda
țedru v. cedru
țedruș v. cedru
țelebi v. celebru
țelebra v. celebru
țelic v. cilic
țelindăr v. cilindru
țelindră v. cilindru
țelular v. celulă
țelulariu v. celulă
țelulă v. celulă
țelulos v. celulă
țement v. ciment¹
țementa v. ciment¹
țens v. cens
țensor v. cenzură
țensorin v. cenzură
țensură v. cenzură
țent¹ v. cent
țentaur v. centaură
țentaurus v. centaur
țentral v. centru
țentrifugace v. centrifug
țentrom v. centru
țentru v. centru
țentrufugace v. centrifug
țenușcare [ar.] v. care
țenzura v. cenzură

țenzură v. cenzură
țep [ir.] v. cep
țepă [mr.] v. ceapă
țer¹ [ar., mr.] v. cer¹
țer² [ar., mr. ir.] v. cer²
țerămonie v. ceremonie
țerăuză v. ceruză¹
țerb [mr.] v. cerb
țerber v. cerber
țerbu [ar.] v. cerb
țerc [mr.] v. cerc
țercularnică v. circular¹
țere [ir.] v. ceară
țere [ir.] v. cere
țereale (pl.) v. cereală
țeremonial¹ v. ceremonie
țeremonial² v. ceremonie
țeremonie v. ceremonie
țeremonios v. ceremonie
țerimonial v. ceremonie
țerimonie v. ceremonie
țerimonios v. ceremonie
țeriri [mr.] v. cere
țermonie v. ceremonie
țersi [ir.] v. cere
țerși [ir.] v. cere
țert v. cert
țertă [mr.] v. certa
țerticime v. cert
țertificat v. cert
țertitudine v. cert
țerujă v. ceruză¹
țerușe [ir.] v. cenușă
țeruză v. ceruză¹
țervană v. cervană
țervane v. cervană
țerviș v. cerviș
țesie v. ceda
țesionariu v. ceda
țesiune v. ceda
țești v. cești
țeștucate [ar.] v. care
țetafie v. cetaceu
țeva [ir.] v. ce¹
țevă [ir.] v. ce¹
țevit v. civit
ți¹ [ar., mr.] v. ce¹
ți² [ar.] v. ci¹
țibric v. chibrît
țiclamă v. ciclamă
țiclamen v. ciclamă
țiclu v. ciclu

țicoară [ar.] v. cicoare¹
țicoari [mr.] v. cicoare²
țicorie v. cicorie
țifra v. cifră
țifră v. cifră
țigher v. ceagăr
țighir¹ v. ceagăr
țighir¹ v. ceagăr
țighir² v. cighir¹
țihir v. ceagăr
țilar [ar.] v. celar
țilăruș¹¹ [ar.] v. ceiar
țilendăr v. cilindru
țilendru v. cilindru
țilibis v. celebru
țilic v. cilic
țilindric v. cilindru
țilindru v. cilindru
țilji (pl.) v. celt
țimbal v. cimbă
țimbistră v. cimbăstră
țimboalică v. cimbă
țimbri v. cimbri
țiment² v. ciment¹
țimenta v. ciment¹
țimentui v. ciment¹
țimint v. ciment¹
țimiteriu v. cimitir
țimpistră v. cimbăstră
ținabor v. cinabru
ținare [ar.] v. cină
ținari [mr.] v. cină
țină [ar., mr.] v. cină
ține [ar.] v. cine¹
țineva [ar.] v. cine¹
ținober v. cinabru
ținsor v. cenzură
ținsorie v. cenzură
ținsorin v. cenzură
țintaulă v. centaură
țintaur v. centaură
țintaură v. centaură
țintizoi v. cîntează
țintorie v. centaură
ținț [ar., mr., ir] v. cinci
țința [ir.] v. cinci
țințile [ir.] v. cinci
țințilea (ăl ~) [mr.] v. cinci
țințirli [ar.] v. cinci
țințirli [ar.] v. cinci
țințizoi v. cîntează
țir [ar.] v. ciur¹

firboanie [ar.] v. cerb
firboñ [ar.] v. cerb
firboplu v. cerb
firc v. circ
firca v. circa
fircconferență v. circumferință
fircconferenție v. circumferință
fircconstanție v. circumstanță
fircconstare v. circumstanță
fircconstenție v. circumstanță
fircula v. circula
fircular v. circular¹
firculară v. circular¹
firculareș v. circular¹
firculariș v. circular¹
firculariu v. circular¹
fircularnic v. circular¹
fircularnică v. circular¹
firculație v. circular¹
fircumferență v. circumferință
fircumferenție v. circumferință
fircumflex v. circumflex
fircumspecție v. circumspect
fircumstanță v. circumstanță
fircumstanție v. circumstanță
fircumstare v. circumstanță
fircumstanție v. circumstanță
fircus v. circ
firc [ir.] v. cine¹
fircare [ar.] v. cere
fircodărmițe [ir.] v. cine¹
fircova [ir.] v. cine¹
fircibic v. chibrît
fircilic v. chirilic
fircimonie v. ceremonie
fircișar [ar.] v. cireașă
fircitoa^U [ar.] v. cere
fircitor [ar.] v. cere
fircimonie v. ceremonie
fircromonie v. ceremonie
fircrtari [mr.] v. certa
fircșel [ar.] v. cercel
fircșel^H [ar.] v. cercel
firculic v. chirurg
fircuză v. ceruză¹
fircslă v. cislă
fircsternă v. cisternă
fircita v. cita
fircitadelă v. citadelă
fircitat v. cita
fircitate [ar.] v. cetate
fircitati [mr. top] v. cetate

fircitație v. cita
fircitronadă v. citric
fircișero v. cicero¹
fircișoran v. chiș
firciștiucare [ar.] v. care
firciva [ar, mr..] v. ce¹
firciva-godea [mr.] v. ce¹
fircivic^S v. civil
fircivil v. civil
fircivilește v. civil
fircivilie v. civil
fircivilist v. civil
firciviliș v. civil
fircivilitate v. civil
firciviliza v. civil
fircivilizat v. civil
fircivilizație v. civil
firciz v. cij
fircioian v. cioian
*fircișfă*² v. cioarfă
fircigur v. ciucure
fircigurea v. ciucure
*firciian*¹ v. cioian
fircilindru v. cilindru
fircir [ir.] v. ciur¹

U

ultracentral v. centru
ultracentrifugă v. centrifug
unicameral v. cameră
unicapsular v. capsulă
unicarpelar v. carpelă
unicelular v. celulă

V

varecare v. care
varecât v. căt¹
varece v. ce¹
varecine v. cine¹
vârtecap v. cap¹
vel-caftangiu v. caftan¹
vel-cămănar v. camănă
vel-căpitan v. căpitan
vel-ceauș v. ceauș
vel-ciubucciu v. ciubuc
vericare v. care
vericând v. când
verice v. ce¹
vicecampionă v. campion

vicecampion v. campion
vicecancelar v. cancelar
vicecanghelariu v. cancelar
vicecastelan v. castel
vice-căpitan v. căpitan
videocameră v. cameră
videocanal v. canal¹
videocaptor v. capta
videocasetă v. casetă
videocasetofon v. casetă
vișe canțalari v. cancelar
vișecancelar v. cancelar
vișecanțelariu v. cancelar
vișecanțeler v. cancelar
voarecine v. cine¹
vulcanocarst v. carst

X

xerocheilie v. cheilită
xerochilie v. cheilită
xilocetoză v. cetonă

Z

zgaucă v. cauc¹
zgăucă v. cauc¹
zgârlăunte v. cârlig
zgârlionț v. cârlig
zoocenologie v. cenoză
zoocenoză v. cenoză
zoochimie v. chimie

Proiectul nu reprezintă în mod necesar poziția Administrației Fondului Cultural Național. AFCN nu este responsabilă de conținutul proiectului sau de modul în care rezultatele proiectului pot fi folosite. Acestea sunt în întregime responsabilitatea beneficiarului finanțării.

